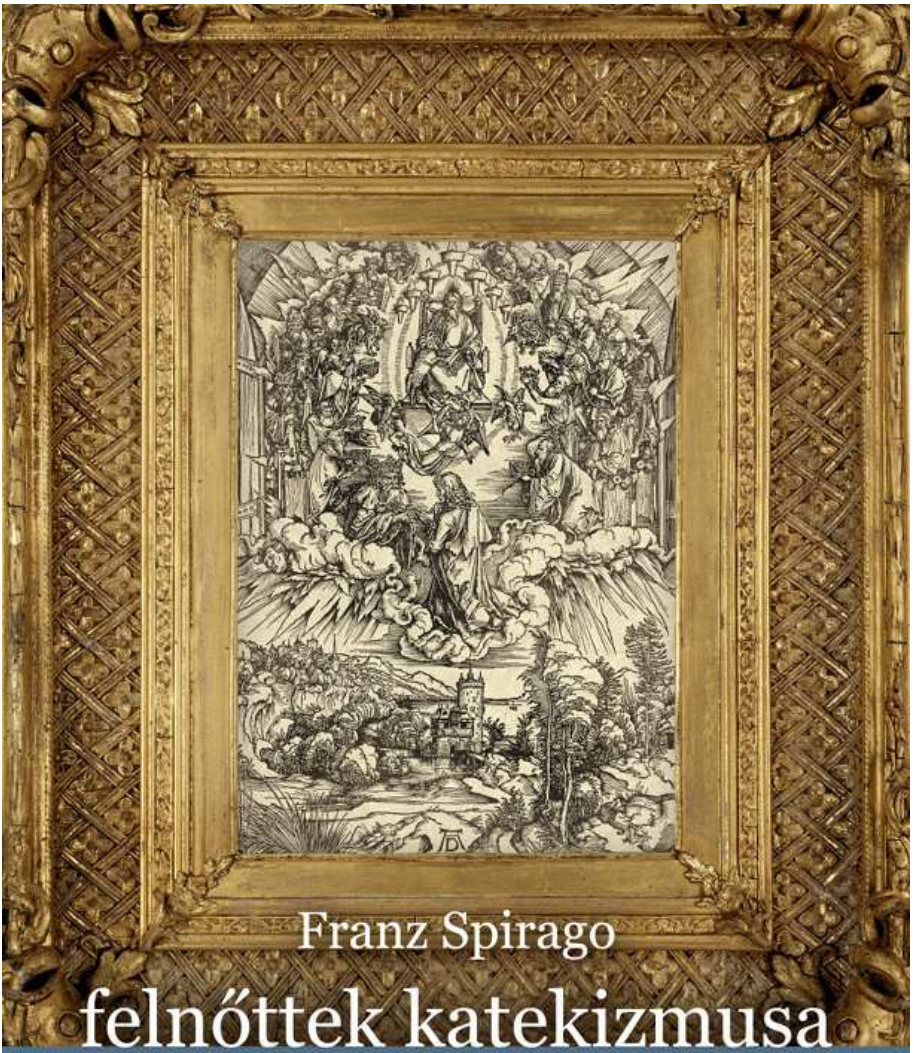

Franz Spirago

felnőttek katekizmusa

II. rész: erkölcstan

FRANZ SPIRAGO
FELNŐTTEK KATEKIZMUSA
II. RÉSZ: ERKÖLCSTAN

FRANZ SPIRAGO

Felnőttek Katekizmusa

II. rész: Erkölcstan

A X. NÉMET KIADÁS NYOMÁN ÁTDOLGOZTA:

Dr. CZUMBEL LAJOS

teológiai tanár

Kapisztrán Szent János Kiadó

Budapest, 2016.

Eredetileg megjelent:
FR. SPIRAGO
FELNŐTTEK KATEKIZMUSA
II. RÉSZ: ERKÖLCSTAN

A X. NÉMET KIADÁS NYOMÁN ÁTDOLGOZTA:
Dr. Czumbel Lajos
teológiai tanár

Budapest
Szent István-Társulat kiadása
1929.

NIHIL OBSTAT

Nr. 526.

ROBERTUS HÁMON,
censor.

IMPRIMATUR

Szatmárini, die 7. Martii 1928.

TIBURTIUS,
episcopus.

Kiadásunk címlapján Albrecht Dürer (1471-1528) fametszetei láthatóak. Dürer édesapja Magyarországról, Ajtós községből származik, családnevét a faluról kapta. Az összesen 15 képből álló Apokalipszis-sorozat a Jelenések könyvéhez készült 1498-ban. Ennek három darabja szerepel a köteteken.

figyelji.de/a/spirago-katekizmusra

Minden jog fenntartva.
© Kapisztrán Szent János Kiadó, 2016.
kapisztrankiado.hu

ISBN: 978-615-5623-39-4

A parancsok.

1. Mily parancsokat (törvényeket) adott nekünk Isten?

Amint Isten az égi testeknek határozott törvényeket szabott (Zsolt. 148, 6.), ugy adott parancsokat, vagyis törvényeket az embereknek is.

Ideigtartó és örök *boldogságunk végett* adott Isten parancsokat nekünk.

Az Isten parancsai útmutatók a **mennyország** felé. Egyben azonban a **földi boldogulás** utját is megmutatják nekünk. Ha egy atya megtiltja gyermekének, hogy a lőfegyvert kezébe vegye, akkor csak gyermekének java lebeg szemei előtt. Igy áll a dolog Isten parancsolataival is. »Isten sohasem parancsol egyebet, mint ami legnagyobb javára válik azoknak, kiknek parancsol« (Sz. Ág.). Isten csak azért parancsol, hogy oka legyen bennünket megjutalmazni (Sz. Paulinus). Isten tehát pusztán parancsával kegyet gyakorol velünk szemben (Sz. Paulinus). Bizonyos pogány világbölcselő szerint: »Törvények nélkül az emberiség nem volna egyéb, mint zabolátlan ragadozó állatok serege, melyből az erősebb a gyöngébbet megfojtaná és felfalná.«

1. Minden ember lelkébe oltotta Isten a természeti törvényt; ezen törvény nyilvánitja ki az emberi cselekvés alapszabályait.

»Ugymond az Úr: Az én törvényemet belsejökbe teszem és szivökbe irom azt« (Jer. 31, 33.). A *kis gyermek* az Isten 10 parancsáról még semmit sem hallott; annak dacára, ha valami rosszat tett, például hazudott, mástól valamit elvett stb.: nyugtalan, félénk, vagy pedig szégyenli magát s nincs meg többé régi ártatlan tekintete; érzi tehát, hogy nem helyesen cselekedett. Ugyanez áll a *pogányról* is, ki Istennek 10 parancsát szintén nem tanulta; ha valami rosszat cselekedett, például lopott, gyilkolt: elveszíti lelki nyugalmát és fél; ő is érzi, hogy nem helyesen cselekedett. Ebből következtethető, hogy az ember **természetében** bizonyos *törvény* van. »Ezen törvény nincs felirva, hanem *velünk született*« (Sz. Ambrus). Amint a *fecske* természeténél fogva tudja, hogyan kell fészkét épitenie,

ugy érzi természeténél fogva az ember is, hogyan kell helyesen cselekednie. »**Természetes világosság** van bennünk, amellyel a jót a rossztól meg tudjuk különböztetni« (Sz. Vazul). Szent Pál szerint a pogányokat természetük ösztönzi arra, hogy azt tegyék, amit a törvény (a 10 parancs) parancsol, tehát őket az *ítélet napján* Isten a természeti törvény szerint fogja megitélni (Róm. 2, 14—16.). Sziveinkbe van, Uram, a te törvényed beirva, melyet semmi gonoszság sem pusztithat el (Sz. Ág.). Ezen törvény elhomályositható ugyan, de *ki nem oltható* (Tert.). Senki sincs, aki az Istentől lelkébe vésett törvényt nem érezné (Róm. kat.). — A természeti törvény főképen a **legfontosabb erkölcsi szabályokat** nyilvánitja ki, mint például »a jó Istent tisztelet illeti,« »mindenkinek szeretnie kell önmagát,« »ne tedd azt embertársadnak, amit nem kivánsz magadnak« stb. Azonkivül az ezen erkölcsi szabályokból közvetlenül folyó *következtetéseket* nyilvánitja ki; ily következtetések az Istennek 10 parancsa (a szombat megszentelésének kivételével). — A természeti törvény tehát nem eszünk szüleménye, hanem bizonyos *isteni parancs* (= Istennek parancsoló akarata), mely az egyes esetekben az ész utján tudatunkba jön. Ezen tudat a lelkiismeret. (Lásd később.) Tévedés tehát azt vélni, hogy az ész maga a törvény.

Mivel azonban az emberek bűnös életük miatt a természeti törvény szabályait nem ismerték meg világosan, azért Isten ujólag *kinyilatkoztatta* akaratát.

Amint egy szép kép, ha beszennyeződik, felismerhetetlenné válik, úgy a természeti törvény is elmosódott az ember bűnös élete következtében. Igy történt, hogy az ember a *jót a rossztól megkülönböztetni képtelen volt.* Azért Isten a természeti törvényt kinyilatkoztatta, megmagyarázta és kibővitette. Isten tehát úgy járt el, mint a festő, aki egy képet megújit. »Mily nagy hálával tartozunk Istennek, hogy akaratát velünk ujólag közölte« (Róm. kat.).

2. Isten a kinyilatkoztatás utján is adott törvényeket, különösen a 10 parancsot, valamint a szeretetnek két parancsát és pedig azért, hogy a természeti törvényt mélyebben bevésse, megmagyarázza és kibővitse.

A **kinyilatkoztatott** törvényekhez tartoznak: I. a **Mózest megelőző** törvény, melyet Isten Noénak és Ábrahámnak adott. Noénak például megtiltotta Isten, hogy a hust véresen egye (I. Móz. 9.); Ábrahámnak a körülmetélési parancsot adta (I. Móz. 17, 11.). — II. **a mózesi** törvény, melyet Isten a zsidóknak Mózes által adott. Ehhez tartoznak: 1) Istennek 10 parancsa, 2. a zsidó istentiszteleti szabályok és 3. az ő polgári törvényeik. 1. **Az Isten 10 parancsát** Krisztus Urunk saját kijelentése szerint (Máté 5, 17.) nem szüntette meg, hanem

csak tökéletesitette. Alexandriai szent Ciril szerint Isten ugy tett, mint a festő, ki a képeknek első körrajzait nem semmisiti meg, hanem csak tökéletesiti. 2. **Az istentiszteleti** szabályok (melyek az áldozatokra, templomokra stb. vonatkoztak), Krisztus Urunk halálával megszüntek (gondoljunk az apostoli zsinat határozatára), mert az ó-szövetségi istentiszteleti szokások csupán a Megváltó előképei voltak. »A hiradók pedig jogosan megszüntek, midőn a hirül adott megérkezett« (N. sz. Leo). 3. A **polgári** törvények (melyek az akkori zsidók társadalmi viszonyait szabályozták), kizárólag csupán a zsidó népre illettek. — III. **a keresztény** törvény, mely a *szeretet 2 parancsát* tartalmazza. Ez főképen az *irgalmasság* cselekedeteinek gyakorlását (Máté 25, 35.), valamint *belső szent érzületet* (Ján. 4, 24.) követel, mig a zsidó törvény inkább külső cselekedeteket, vagyis a szertartások elvégzését parancsolta. Mig a mózesi törvény kőtáblára volt irva, a szeretet 2 parancsát a Szentlélek *sziveinkbe irta* (Zsid. 8, 10.); t. i. a Szentlélek felvilágositja értelmünket, hogy a szeretet 2 parancsát pontosan felismerjük, továbbá a szivünkbe öntött istenszeretettel arra inditja akaratunkat, hogy ama két parancsot kövessük. A régibb törvények tökéletlenek voltak (Zsid. 7, 19.), a keresztény törvény ellenben *tökéletes*, mert ennek követése az embert az ő legfőbb céljához, az örök üdvösséghez közelebb hozza. Mivel a mózesi törvény tökéletlen volt, azért azt angyalok adták át Mózesnek (Gal. 3, 19,), mig az uj törvényt maga az Isten Fia hirdette a földön.

3. Végre Isten törvényeket ad az ő földi helyettesei utján, az egyházi és világi hatóság által. Ezen törvényeket egyházi, továbbá világi törvényeknek nevezzük.

Az **egyház** Krisztus Urunk nevében parancsol; Krisztus Urunk ugyanis igy szólt az apostolokhoz: »Aki titeket hallgat, engemet hallgat és aki titeket megvet, engemet vet meg« (Luk. 10, 16.). A **világi hatóság** hatalma is Istentől származik. Szent Pál szerint Istennek magának szegül ellene az, ki a hatalmasságnak ellenszegül (Róm. 13, 1.). Egyházi törvények például az *egyház öt parancsa;* állami törvények például a katona-kötelezettség törvénye, a büntető-törvény, a sajtó-törvény, egyesületi törvény, népoktatási törvény, stb. Az egyházi és állami törvény az istenitől (a természeti, valamint a kinyilatkoztatott törvénytől) abban különbözik, hogy az előbbiek csupán *cselekedetekre* és *szavakra* vonatkoznak, az isteni ellenben *gondolatainkra* és *vágyainkra* is vonatkozik (Aqu. sz. Tam.).

Azonban az Isten helyetteseitől származott törvények csak akkor *igazi* törvények, ha a *kinyilatkoztatott* törvénnyel *nem ellenkeznek.*

Nincsen törvény az isteni törvény ellenében. Ha mást pa-

rancsol a császár, mint a császár szolgája, helytartója, akkor a császárnak kell engedelmeskedni. Itt is hasonlóképen van. Ha tehát Istennek helyettesei olyasmit parancsolnak, amit Isten tilt, akkor az apostolok szava érvényes: »*Inkább kell Istennek engedelmeskedni, mint az embereknek*« (Ap. 5, 29.).

Az Isten törvényei nem veszik el az embernek igazi *szabadságát.*

Sőt inkább **függetlenitik** az embert a teremtményektől; azért mondják: Deo servire regnare est. Istennek szolgálni annyi, mint uralkodni. »Az igazi szabadság abban áll, hogy alávetjük magunkat Isten törvényeinek« (Lataste Mária). »A legfőbb szabadság akkor van meg, amikor szabadok vagyunk a bűntől« (Sz. Ág.). Ez az erkölcsi szabadság, ellentétben a szenvedélyek **rabszolgaságával.** Szívleljük meg Sz. Pál szavait: »Ahol az Úr Lelke van, ott a szabadság (II. Kor. 3, 17.) és Krisztus Urunk szavait: »Az igazság megszabadít titeket« (Ján. 8, 32.). A bűnös azonban rabszolgasorsra jut, mert függ a teremtményektől; hasonlít a horograkerült halhoz. »Minden, ami bűnt cselekszik, szolgája a bűnnek (Ján. 8, 34.). »Saját gonoszságai fogják meg az istentelent és bűnei köteleivel kötöztetik meg« (Péld. 5, 22.). A bűnös *az ördögnek* is rabszolgájává lesz. Egy német közmondás szerint: »Az erényes ember szabad, de a bűnös, az mindig rab.« A szabadság nem abban áll, hogy bármit tehetünk, amit *akarunk,* hanem abban a jogban, hogy bármit tehetünk, ami *meg van engedve.* Manapság sokan összetévesztik a »szabadságot« a »szabadossággal«; azt hiszik, akkor szabad az ember, ha büntetlenül bűnözhet. Szabadok akarnak lenni Istentől és az ő parancsolataitól. Ez a szabadosság (liberálizmus) tulajdonképen istentelenség és párosúlni szokott embertársunk elnyomásával. A gyengét leigázzák és amikor hangoskodnak a »szabadság« mellett, akkor épen a szabadság ellen veszik fel a harcot. Jól mondja a német közmondás: »Kinek a szabadság egyre ajkán hangzik, annak az a szivéből hiányzik.«

2. A lelkiismeret.

A törvény ismeretéből születik meg a lelkiismeret. »A lelkiismeret az ismeret alkalmazása egyes cselekedeteinkre« (Aqu. sz. Tamás).

1. A lelkiismeret azon tudat, hogy valamely cselekedet a rávonatkozó törvény értelmében megengedett, vagy pedig tilos.

Értelmünk ugyanis a cselekvés pillanatában figyelmeztet bennünket, hogy az előttünk ismeretes törvények szerint mi a kötelességünk. Értelmünk tehát ugy a törvényt, mint kötelességünket *öntudatunkba* hozza. Ezen öntudatot *lelkiismeretnek*

nevezzük. A lelkiismeret tehát az *értelemnek* egyik működése. Azonfölül pedig tapasztalat szerint akaratunkat is erősen ösztönzi a jóra. Miután a lelkiismeret az Isten akaratára tesz bennünket figyelmesekké, sok szent azt »az **Isten szavának**« nevezi. »A lelkiismeret az Isten szava, mely mint *törvényhozó* és *itélőbiró* jelentkezik« (Aqu. sz. Tam.). Amint a templomban a pap búzdit, fenyeget, vagy vigasztal, épenúgy prédikál a lélek templomában a lelkiismeret (Ar. sz. János.).

A lelkiismeret igy jelentkezik: A cselekvés *előtt* megenged, vagy tilt; a cselekvés *után* megnyugtat, vagy nyugtalanit: aszerint, amint a cselekvés jó, vagy rossz.

A lelkiismeret a cselekvés előtt fék, a cselekvés után ostor (Seneca). A lelkiismeret a cselekvés után vagy **jó,** vagy **rossz.** A jó lelkiismeret *vidámmá* tesz és elüzi a szomorúságot, mint a nap a fellegeket (Ar. sz. Ján.). *Megédesiti* az életnek *minden keserüségét; a mézhez* hasonlit, mely nem csupán maga édes, hanem a legkeserübbet is megédesiti (Sz. Ág.). A nyugodt lelkiismeret szünetlen vendégség (Péld. 15, 15.). Olyan, mint a mennyország (Sz. Ág.). A példabeszéd is mondja: »Annak az embernek édes az ágya, akinek a jó lelkiismeret a párnája.« Főképen a halál órájában nyújt nagy nyugodtságot. »A jó lelkiismeret a mennyország előize« (Ar. sz. Ján.). Viszont a bűnnel terhelt lelkiismeret valóságos pokol (Sz. Bern.). — A *rossz* lelkiismeret *nyugtalanná* és elégedetlenné tesz; féreg az, mely a bünös megromlásból származott (Aqu. sz. Tam.) s mely ki nem hal (Márk. 9, 43.). A rossz lelkiismeret az élet *minden örömét megkeseriti; Damokles* kardjához hasonlit, mely szőrszálon függött feje fölött s a vendégség minden örömétől megfosztotta őt. A rossz lelkiismeret gyakran az ember külsején is megnyilatkozik, főképen a tekinteten.

Az ember akarata egy időre elnyomhatja a lelkiismeretet. Innen van, hogy:

Némely ember lelkiismerete *érzékeny,* másé *eltompult.*

Az **érzékeny** lelkiismeret a legkisebb hibától is óv, az **eltompult** még a legnagyobbtól is alig. Az érzékeny lelkiismeret az *arany mérleghez* hasonlit, mely majdnem a legcsekélyebb porszemecskét is kitünteti; az eltompult a *szénamázsálóhoz* hasonlit, mely a font sulya alatt is alig hajol meg. Érzékeny lelkiismeretük volt a szenteknek; ezek Istennek legcsekélyebb megbántásától is féltek; eltompult lelkiismeretük van a világ fiainak; ezek még azt is alig méltatják figyelmükre, ami nyilvánvalólag halálos bűn. Az ily emberek azonban annak dacára nagy sulyt helyeznek kicsinyességekre: átszűrik a szúnyogokat, de elnyelik a tevéket (Máté 23, 24.). Az érzékeny lelkiismeretü

embert *lelkiismeretesnek*, az eltompult lelkiismeretüt *lelkiismeretlennek* nevezzük. De az eltompult lelkiismeret is felébred majd a halál óráján. A lelkiismeret olyan, mint a tűzhányóhegy: minél hosszabb ideig pihent, annál erőteljesebben tör ki. A vallásgyűlölő *Voltaire* († 1778), aki életében minden szent dologból gúnyt űzött, halálakor nagy aggodalomba esett és papért küldött.

Aki rossz cselekedetekhez hozzászokik, *tág* lelkiismeretre tesz szert, amely bűnös cselekedeteket is megengedetteknek tart. Ennek ellentéte az *aggályos* lelkiismeret, amely megengedett, sőt jó cselekedeteket is bűnöknek tart.

Az ember *helytelen életmódja* az oka, hogy az értelem megzavarodik és nem ismeri fel világosan az erkölcsi törvényt. A bemocskolt tükör sem mutat tisztán. Ha egy őr állandóan figyelmeztet a veszedelmekre, de minden intelem hiábavalónak bizonyúl, akkor végre is abbahagyja az intést s talán aludni is tér. Egészen igy vagyunk a lelkiismerettel is; ha minden intése hiábavalónak bizonyul, akkor elhallgat s talán el is alszik, azaz tág lesz. A **tág** lelkiismeretü ember a *legnagyobb bűnöket is megengedetteknek* tartja; ilyenféle szólamokkal él: Egyszer annyi, mint semmiszer; a gyakran nem mindig; tévedni emberi dolog, stb. Gonosz élete miatt nem veszi észre lelkiismeretének szemrehányását, hasonlít azon emberhez, ki *vizesés* (vagy vasut) mellett lassan-lassan megszokja a zajt és később annak dacára egészen jól alszik (Ferr. sz. Vince). Ellenben az **aggályos** lelkiismeretü még a *megengedett* cselekedeteket is *bűnöknek* tartja. Az aggályos az *ijedős lóhoz* hasonlit, mely a fának, vagy kőnek árnyékától is megijed, mintha csak oroszlán, vagy tigris állana ottan, s emiatt a szekeret nagy veszélynek teszi ki; az aggályos veszélyt képzel ott is, ahol nincsen s emiatt könnyen engedetlenségbe és más bűnökbe esik (Scar.). — Az aggályosság nem a törvény helytelen ismeretéből keletkezik, hanem *rendetlen érzelemből*; ez megzavarja az értelmet. »Minden aggályosságnak a *kevélység* az alapja« (Szal. sz. Fer.). Az aggályos gyóntató-atyjának a legpontosabban *engedelmeskedjék*, különben nem gyógyítható meg s végre megtébolyodik (Sz. Alf.).

2. Nem szabad lelkiismeretünk ellenére cselekedni, különben bűnt követünk el.

A lelkiismeret ugyanis nem egyéb, mint a *törvény nyilatkozása* az egyes esetekben. Aki tehát lelkiismerete ellenére cselekszik, az a *törvény ellenére* cselekszik. Szent Pál szerint vétkezik az, aki meggyőződése ellenére cselekszik (Róm. 14, 23.). Az a katholikus tehát, aki például csütörtökön azt véli, hogy péntek van, és annak dacára könnyelmü módon húst eszik, bűnt

követ el. Azonos okból, azok a másvallásuak, akik téves hitükhöz jóhiszemüen ragaszkodnak, nem vétkeznek.

3. A szeretet két parancsa.

A szeretet »a királyi parancsolat« (Jak. 2, 8.), azaz az egész keresztény tannak veleje.

1. A legfontosabb parancsok a szeretet két parancsa, t. i. az Isten szeretetének és a felebarát szeretetének parancsa; ezek ugyanis minden más parancsot magukban foglalnak.

Midőn Krisztus Urunkat egykor az irástudó megkérdezte, hogy melyik a legfőbb parancs, Krisztus Urunk ezt felelte: »**Szeresd a te Uradat Istenedet teljes szivedből** (= akaratoddal) **és teljes lelkedből** (= értelmeddel), **teljes elmédből** (= érzelmeddel) **és teljes erődből** (= cselekedeteiddel). **Ez az első parancsolat. A második pedig hasonló ehhez: Szeresd felebarátodat, mint tennenmagadat**« (Márk 12, 30.). Isten már az ó-szövetségben is hasonló szavakkal parancsolta meg az Isten szeretetét (V. Móz. 6, 5.), valamint a felebarát szeretetét (III. Móz. 19, 18.). — A szeretet két parancsa *minden más parancsot magában foglal.* Amint tehát az *ágak* közös *törzsből* származnak, ugy jönnek létre minden más parancsok a szeretet kettős parancsából. A többi parancsok csupán *az egyes esetekre mondják* ki azt, amit a szeretet parancsa követel. Azért mondja Krisztus Urunk: »E két parancsolaton függ az egész törvény és a próféták« (Máté 22, 40.).

Az *istenszeretet* parancsa a tiz parancs közül a négy elsőt foglalja magában, a *felebaráti szeretet* parancsa a hat utóbbi parancsot, valamint az irgalmasság cselekedeteinek parancsát.

A tiz parancs közül a **négy** első *Istenre* vonatkozik. Mint legfőbb királyunk, Isten az 1-sö parancsban *imádást* és hűséget, a 2-ikban *tiszteletet,* a 3-ikban *szolgálatot,* a 4-ikben az ő földi *helyetteseinek* tiszteletet kíván tőlünk. A tiz parancs közül a többi **hat** *embertársunkra* vonatkozik és megtiltja, hogy neki *kárt* tegyünk: életében (5-ik parancs), ártatlanságában (6-ik parancs), vagyonában (7-ik parancs), becsületében (8-ik parancs), háztartásában (9-ik és 10-ik parancs). Krisztus Urunk **irgalmassági parancsa** (Máté 25, 31., stb.) *kiegészíti* a tiz parancs második, vagyis embertársunkra vonatkozó sorozatát; ugyanis azonfölül azt is követeli, hogy embertársunkon az ő szükségében segítsünk. Hogy a tiz parancs közül a *hat utolsó összetartozik,* azt Krisztus Urunk világosan értésünkre adja a

gazdag ifjunak adott feleletében; ugyanis az embertársunkra vonatkozó parancsokat a gyilkossági tilalommal kezdi előszámlálni (Máté 19, 18.; Luk. 18, 20.). A tiz parancs közül a hat utolsót szent Pál is magában álló és összefüggő parancs-sorozatnak tekinti (Róm. 13, 9.).

2. Az istenszeretet és felebaráti szeretet parancsának teljesítésével tehát minden más parancsot teljesítünk és örök üdvösséget nyerünk.

Aki a szeretet parancsát teljesíti, az minden parancsot teljesít, mert e kettős parancs minden más parancsot magában foglal. Azért mondja szent Pál: »A szeretet a törvény teljesítése« (Róm. 13, 10.). — **Az istenszeretet és a felebaráti szeretet teljesítése nélkül nem lehet üdvözülni.** Azért mondja szent János: »Aki nem szeret, *halálban* marad« (I. Ján. 3, 14.). Aki szeretet nélkül él, az halott (Szal. sz. Fer.). Szent Pál pedig: »Aki a mi Urunk Jézus Krisztust nem szereti, *átok* alatt legyen« (I. Kor. 16, 22.). A járáshoz *két lábra* van szükségünk; ha a mennybe akarunk menni és Istenhez akarunk jutni, akkor istenszeretetre és felebaráti szeretetre van szükségünk (Sz. Ág.). A *madár* csak két szárnyával emelkedhetik az égbe; mi csak az istenszeretet és felebaráti szeretet kettős szárnyain. — A mennyei üdvözültek szeretik Istent és szeretik egymást is kölcsönösen; ha a mennyországba akarunk eljutni, akkor már most szükséges megkezdeni Istent és felebarátunkat szeretni. — Szent Ágoston igy kiáltott fel az Istenhez: »Mi hát az ember, hogy tőle szerettetni akarsz s hogy őt, ha ezt nem teszi, óriási büntetésekkel fenyegeted?«

Az istenszeretetre és a felebaráti szeretetre való természetfölötti *képességet* a megszentelő kegyelemmel egyidejüleg nyerjük.

A gondviselés mai rendjében Isten tökéletes szeretetéhez segitő kegyelem is szükséges, mert magunkban képtelenek vagyunk Istent mindenek fölött szeretni. A jónak akarása bennem van ugyan, de a végrehajtást nem tudom elérni (Róm. 7, 18.). A kegyelmet pedig a Szentlélek ajándékának szoktuk nevezni. Azért mondja szent Pál: »Az Isten szeretete kiöntetett szivelnkbe a *Szentlélek által*, ki nekünk adatott« (Róm. 5, 5.). Az istenszeretettel *egyidejüleg* a felebaráti szeretet is szivünkbe költözik (Sz. Ág.).

3. Az istenszeretet a felebaráti szeretettel elválaszthatatlanul össze van kötve.

»A szeretet parancsa tehát ugy van alkotva, hogy az **egyiket a másik nélkül nem teljesithetjük**« (Sz. Ág.). Azért beszél gyakran a szentirás a szeretetnek csupán egyik parancsáról, majd az istenszeretetről, majd a felebaráti szeretet parancsáról, mert az egyik a másikat magában foglalja (Sz.

Ág.). Ha valaki azt mondja: »Szeretem az Istent« és felebarátját gyülöli, az hazug (I. Ján. 4, 20.). Aki Istent szereti, az nem gyülölheti az embert; aki pedig az embert gyülöli, az Istent nem szeretheti (Sz. Jer.). A szeretet, t. i. az istenszeretet: jóságos, nem irigykedik, nem gondol rosszat (I. Kor. 13, 4—7.). A **felebaráti szeretet** tehát az **istenszeretetnek** legjobb **próbaköve.** Aki embertársára (ha csak egyetlenre is) haragszik, őt gyülöli, reá irigykedik, neki ártalmára van (egészségében, ártatlanságában, vagyonában, vagy becsületében), vagy aki alamizsnát nem szivesen ad, az nem szereti Istent. »Az igazságtalanságok, melyeket valaki elkövet, azt bizonyitják, hogy az illető Istent nem szereti« (Sz. Ág.).

5. Akiben tehát megvan a felebarát szeretete, abban megvan Isten szeretete is, és igy a szeretetnek mindkét parancsát teljesiti.

Szent János evangélista állandóan ezekkel a szavakkal intette a kereszténveket: »Fiacskáim, szeressétek egymást.« Mikor megkérdezték, hogy miért hajtogatja egyre ugyanazt, azt mondta: »Ha egymást szeretitek, az egész törvényt megtartottátok.« Igy beszélt gyakran *Sz. Pál* is (Róm. 13, 8; Gal. 5, 14.). *Az Üdvözitő* a gazdag ifjuval tartott párbeszédében örök életet igér annak, aki legalább a felebarátra vonatkozó parancsokat teljesiti (Ut 19, 18.). Az utolsó itéleten is örök élettel akarja jutalmazni azokat, akik felebarátjukon szorult helyzetükben segitettek, tehát az irgalmasság cselekedeteit gyakorolták (Máté 25, 31.).

4. Az Isten szeretetének parancsa.

Az ember természeténél fogva *ragaszkodik* ahhoz, amit szépnek és jónak *ismer.* Ezen ragaszkodást a széphez és a jóhoz, valamint az utána való *törekvést* »**szeretet**«-nek nevezzük. Amint tehát látjuk, a szeretet az *értelemnek*, az *érzelemnek* és az *akaratnak* együttes működése. Van *természetes* szeretet, amely vérrokonokat kapcsol össze; van *érzéki szeretet*, amely egy személyhez (vagy állathoz vagy tárgyhoz) bilincsel ennek mulandó előnyeiért; az Isten szeretete azonban szent szeretet.

1. Istent azért szeressük, mert azt Krisztus Urunk parancsolja; továbbá, mert Isten a legszeretetreméltóbb és legtökéletesebb lény, aki végtelenül szeret minket s folytonosan jótéteményekben részesit bennünket.

Krisztus Urunk parancsolja, hogy Istent szeressük; ugyanis igy szól: »Szeressed a te Uradat Istenedet teljes szivedből és teljes lelkedből, teljes elmédből és teljes erődből« (Márk 12, 30.). Ide vonatkozik a Úr szava: »Fiam, add nekem

szivedet« (Péld. 23, 26.). — Isten a **legszeretetreméltóbb** lény; ha már ugyanis a földi dolgok annyira szeretetreméltók, mennyivel szeretetreméltóbbnak kell az Istennek lennie, ki mindezen dolgokat létre hozta (Bölcs 13, 3.). Aki másnak 100 aranyat kölcsönöz, annak előbb magának kell 100 aranyának, vagy még többjének lenni, különben annyi pénzt nem kölcsönözhetne. Ugyanezen okból kell, hogy Istenben mindazon *tökéletességek*, melyeket a teremtményeken csodálunk, a legmagasabb fokban meglegyenek. Isten az ő legmagasabb foku szeretetreméltóságával és felfoghatatlan jóságával minden lelket és kedélyt magához vonz (Szal. sz. Fer.). — **Istennek hozzánk való szeretete** leginkább abban mutatkozott, hogy megváltásunkra saját egyszülött Fiát a földre küldte. *Ábrahám* nem tudta volna szebben bebizonyitani, hogy Istent szereti, mint azzal, hogy a legkedvesebbjét, a saját fiát ajándékozta neki. Isten is igy cselekedett: legkedvesebbjét, egyszülött Fiát ajándékozta az embernek (Stolz Albán). Krisztus Urunk szerint: »Ugy szerette Isten e világot, hogy az ő egyszülött Fiát adá« (Ján. 3, 16.). Azért kiált fel szent Ágoston: »Hogy a szolgát megmentsed, Uram, Fiadat áldoztad fel.« Azért int bennünket szent János: »Szeressük Istent, mert Isten előbb szeretett minket« (I. Ján. 4, 19.). — Isten folytonos **jótéteményekben** részesit minket; ugyanis mindazt, ami kedves előttünk, Isten ajándékozta nekünk. Tőle van életünk, egészségünk, mindennapi táplálékunk, ruházatunk, lakásunk, valamint sok egyéb. *Amik vagyunk, amit nyertünk, mindazt Isten adta nekünk.* »Minden jó adomány és minden tökéletes ajándék onnan felülről vagyon a világosság Atyjától« (Jak. 1, 17.). Mid vagyon pedig, amit nem kaptál? (I. Kor. 7.). Sajnos, ezen folytonos jótétemények azt idézik elő, hogy majdnem egyáltalán nem méltányoljuk azokat. Azért gyakrabban kellene *azon emberekre gondolnunk, kik eme javakat nélkülözik*; például a vakokra, a betegekre, a szükségben szenvedőkre. Akkor belátnók, hogy mennyire boldogok vagyunk mi hozzájuk hasonlitva, s jobban szeretnők az Istent. A gyermekek szeretik azokat, kik nekik *létet* adtak, sőt ezt még bizonyos értelemben az állatok is teszik. Az tehát rosszabb az állatnál, aki azt nem akarná szeretni, ki őt teremtette. Már annak meggondolása is, hogy Isten létet adott nekünk, arra kötelez bennünket, hogy őt mindenek fölött szeressük (Sz. Vav.).

2. Azzal mutatjuk meg, hogy Istent szeretjük, ha folytonosan Istenre gondolunk, Isten parancsait teljesitjük, felebarátunkat szeretjük; ha Isten dicsőségéért buzgólkodunk és Istentől mindent készségesen elfogadunk.

Az Istent **inkább tettekkel, mint érzelmekkel** kell szeretni. Az Isten szeretete nem vigasztalódásokban és gyöngéd

érzelmekben áll; különben a mi Urunk az ő Atyját szintén nem szerette volna, midőn szomoru volt egész a halálig (Szal. sz. Fer.).

Az Istent szerető ember állandóan Istenre gondol, továbbá szivesen beszél Istenről és szivesen hall Istenről beszélni.

A szeretet ragaszkodás valamely dologhoz és óhajtása azon dolog elnyerésének. Innen van, hogy amit szeretünk, arra *állandóan gondolunk.* Azért mondja Krisztus Urunk: »Ahol kincsed van, ott van szived is« (Máté 6, 21.). Az Istent igazán szerető lélek szünet nélkül hozzá emelkedik fel (Sz. Ág.). Az Istent szerető ember tehát minden *munkáját* azzal a *jó szándékkal* végzi, hogy Istent dicsőitse. A hajóhoz hasonlit, mely különféle irányban halad ugyan, rajta azonban a *delejtű* mindenkor észak felé mutat (Szal. sz. Fer.), vagy pedig a földi testekhez, melyeket a *föld középpontja* mindenkor vonz. Azért az Istent szerető ember minden munkája közben *fohász-imákat* végez, például: Jézus, én Istenem, szeretlek téged mindenek fölött! (50 napi bucsu). Mindent Isten nagyobb dicsőségére! (Loy. sz. Ign.). Minden az én Istenemet tisztelje, Isten dicséretét és dicsőségét növelje! (Sz. Hofbauer Kelemen). Istenem és mindenem! (Assz. sz. Fer.). Az Istent szerető ember tehát az *angyalokhoz* hasonlit, kik Istent folyton látják (Sz. Bonav.). — Az Istent szerető ember **szivesen beszél istenes dolgokról.** Amitől ugyanis telve szivünk, arról beszél szánk (Máté 12, 34.). Azonban az istenszeretettől lángoló ember szavát embertársai *megmosolyogják.* »A szeretet nyelve idegenszerüen hangzik az előtt, aki nem szeret« (Sz. Bern.). — Az Istent szerető ember *szivesen hall Istenről beszélni.* Azért mondja Krisztus Urunk: »Aki Istentől van, az Isten szavát hallgatja« (Ján. 8, 47.).

Az Istent szerető ember kerüli a *bünt,* továbbá szivével nem ragaszkodik a föld javaihoz és örömeihez.

Az Istent szerető ember azért kerüli a bünt, mert az elválasztja őt Istentől. Azért mondja Krisztus Urunk: »Aki engem szeret, az *megtartja az én beszédemet*« (Ján. 14, 23.). Az Istent szerető ember *fél* Istennek megsértésétől, *nem pedig az ő büntetésétől;* a szeretet ugyanis nem szokott büntetést kapni. Azért mondja szent János: »A tökéletes szeretet kizárja a félelmet« (I. Ján. 4, 18.). — A fölhevült ember leveti ruháit; akinek szivében az istenszeretet tüze ég, az nem vágyik a földi javak és élvezetek után. Az Istent és a világot tehát egyszerre nem lehet szeretni. *Boldog Taigi Mária* († 1837) mondja: Aki Istent szeretni akarja, annak mindenben és minden módon meg kell magát tagadnia, és minél csökönyösebb a test, annál keményebben kell azt sanyargatni, továbbá: »Hogy Isten szeretetét megszerezzük, mindig ár ellen kell usznunk, soha sem szabad

nyugodnunk, mindenben saját önző akaratunk ellen kell cselekednünk.«

Az Istent szerető ember szereti felebarátját is.

Aki a Teremtőt szereti, az szereti azt is, amit a Teremtő teremtett (I. Ján. 5, 1.). Aki barátját szereti, az ennek gyermekeit is szereti és képét is tiszteletben tartja. Mivel felebarátunk Isten gyermeke, Isten képe és hasonlatossága, az Istent szerető ember embertársát is fogja szeretni.

Az Istent szerető ember szivesen buzgólkodik Isten dicsőségéért.

Ha valaki nagyon kedves könyvre talált, akkor másokat is rábeszél annak megszerzésére. Óhajtja ezen könyvnek elterjedését. Épen ugy kivánja az Istent szerető ember is, hogy Istent az emberek mindig jobban megismerjék és szeressék, tehát dicsőitsék. »Aki nem buzgólkodik, az nem szeret« (Sz. Ág.). Az Istent szerető ember *elszomorodik*, sőt felháborodik az Isten megsértése miatt; gondoljunk arra, mint vágta földhöz Mózes haragjában a kőtáblákat, midőn az arany borju imádását látta (II. Móz. 32.). Az Istent szerető ember *örül* az Isten dicsőségének előmozditásán (Fil. 1, 18.). Az Istent szerető ember mindent elkövet a *tévelygők megtéritésére.*

Az Istent szerető ember a jótéteményért *hálát* ad Istennek s készségesen fogadja Istentől a *szenvedéseket.*

Ha szeretünk valakit, szivesen vesszük levelét még az utálatos levélhordótól is. Az Istent szerető ember is szivesen fogad mindent Istentől, legyenek bár azok jótétemények, vagy csapások. Tehát a nyert **jótétemény** után ugy jár el, mint Noé a bárkából való kiszállásakor (I. Móz. 8.), mint a meggyógyított bélpoklos (Luk. 17, 16.), mint a három ifju a tüzes kemencében (Dán. 3.); nem pedig ugy, mint a holló, mely nem tért többé vissza a bárkába s táplálójáról megfeledkezett (I. Móz. 8, 6.). Az Istent szerető ember nem feledkezik meg esteli, valamint nappali imádságáról. A hálátlanság mindenkor müveletlen léleknek a jele. — Sőt Istentől még a **szenvedéseket** is készségesen el kell fogadni. Igy cselekedett Jób (Jób. 1, 31.). Szent Pál minden viszontagsága között örömmel volt eltelve (II. Kor. 7, 4.). Gondoljunk az apostolok és a vértanuk vidám halálára; szent Teréz jelmondatára: »Uram, vagy szenvedni, vagy meghalni«. A szív, mely Jézust szereti, a keresztet is szereti (Szal. sz. Fer.). Minél nagyobb a vágyunk Istenért szenvedni és megalázódni, annál jobban szeretjük az Istent; ezen vágy ama mennyei tűznek legbiztosabb ismertető jele (P. sz. Vince). Az Istent nem szerető ember ellenben az élet viszontagságait ugy tekinti, mintha azok *ő ellene*, az esztelen ellen, volnának irányozva (Bölcs. 5, 21.).

3. Istent minden erőnkből kell szeretnünk, továbbá jobban, mint minden mást a világon.

Krisztus Urunk nem mondja egyszerüen: »Szeressed Istent«, hanem: »Szeressed . . . Istenedet teljes szivedből és teljes lelkedből, teljes elmédből és teljes erődből« (Márk. 12.). Az Istent igazi mértékben akkor szeretjük, ha őt *mérték fölött* szeretjük (Sz. Bern.).

Istent *minden erejéből* az szereti, aki mindent Istenre vonatkoztat: összes gondolatait, szavait és cselekedeteit (Aqu. sz. Tam.).

Mindjárt Istenre gondoljunk fölkeléskor, aztán öltözködéskor, mosakodás, étkezés, munkálkodás alkalmával, stb. Minden teremtmény, még a legcsekélyebb kicsinység is (a madarak éneke, a virágok illata, a zene, stb.) alkalmat szolgáltat az Istent szerető embernek arra, hogy a Teremtő dicsőítésére gondoljon. »A világ néma ugyan, de az Istent szerető emberhez tőle érthető nyelven beszél« (Sz. Ág.).

Istent *mindennél jobban* az szereti, aki kész mindentől azonnal megválni, mihelyt Isten ugy akarja.

Az Istent különös, kiváltságos módon kell szeretni; Istent minden egyéb lény elébe kell helyezni. Isten ugyanis a mi legfőbb célunk, a *teremtmények* csupán *eszközök* ezen célnak elérésére. Azért kötelesek vagyunk azoktól **megválni, hogy Istent megnyerjük.** Készeknek kell tehát lennünk Istenért testi életünktől megválni, mint a három ifju Babilonban; készeknek kell tehát lennünk Istenért rokonainkat elhagyni, mint Ábrahám; sőt az atyának még egyetlen fiát is fel kell áldoznia, ha Isten ugy akarja, mint ahogy Ábrahám feláldozta Izsákot. Isten a kincshez, vagy pedig a drágagyöngyhöz hasonlít, melyet csak úgy szerezhetünk meg, ha érette mindenünket odaadjuk (Máté 63, 44.). Isten azért minden igazat megpróbál, hogy kitünjék, vajjon őt, vagy pedig a mulandót szereti-e jobban (V. Móz. 13, 1.). Isten némelykor már a *jószándékunkkal is megelégszik* (Szal. sz. Fer.); kedvenc tárgyunkat nem mindig veszi el, ha látja, hogy mi azt odaadnók. Gondoljunk Ábrahámnak a Mória-hegyi áldozatára.

Szabad a *teremtményeket* is szeretni, azonban csupán Isten akarata szerint.

A *Teremtőt* kell a *teremtményekben* szeretni, nem pedig a teremtményeket önmagukban. Isten *féltékeny Istennek* nevezi magát, mert nem tűri meg, hogy kivüle még más valamit is szeressünk. »Szíveinkben vagy király akar lenni, vagy semmi« (Szal. sz. Fer.). Isten nem tűrte meg, hogy a jámbor Jákob az ő legifjabb fiát, Józsefet túlságosan szeresse; azért elvette őt egy időre tőle. Később ugyanez történt Benjaminnal. Isten

még ma is hasonlóképen jár el velünk szemben. Krisztus Urunk mondá: »Aki atyját, vagy anyját jobban szereti, mint engem, az nem méltó hozzám« (Máté 10, 37.). Szent Ágoston szerint: »Igen kevéssé szereti Istent, ki Isten mellett még más valamit is szeret, még ha isteni szeretetből is szereti azt.« Szalézi szent Ferenc mondá: »Ha tudnám, hogy szívemben csak nyoma is volna oly hajlamnak, mely nem Istentől, vagy Istenért volna, azonnal kiölném azt; mert inkább nem akarnék élni, ha nem egészen Istené volnék.«

4. Nagyon hasznos dolog az Istent szeretni: mert ezáltal már a földön egyesülünk az Istennel; elnyerjük: értelmünk felvilágosodását, akaratunk megerősödését, bűneink bocsánatát, lelkünk békéjét, Istennek sokféle kegyajándékát, halálunk után pedig a mennyei üdvösséget.

Amint az érzékiség minden bajnak gyökere, ugy a szent szeretet minden jónak a gyökere (Sz. Ág.). Az **olaj** az isteni szeretet jelképe. Fölfelé száll, világít, lecsendesíti a tengert, lágygyá és simává tesz; hasonlóan működik az istenszeretet is. A **tűz** is hasonlóképen hat, mint az istenszeretet; fölfelé száll, világít, melegít, tisztít. Az **arany** is jelképe az istenszeretnek (Zsolt. 44, 10.). — Aki szereti Istent, abban a Szentlélek lakozik; azért **Istennel egyesülve** van. Krisztus Urunk szerint: »Aki engem szeret, azt Atyám is szereti; és hozzája megyünk és lakóhelyet szerzünk nála« (Ján. 14, 23.). Szent János szerint: »Aki szeretetben marad, Istenben marad és az Isten őbenne« (I. Ján. 4, 16.). Tehát az istenszeretet, valamint a megszentelő kegyelem nem választhatók el egymástól; ahol az egyik, ott van a másik is. — Aki szereti Istent, annak a benne lakozó Szentlélek értelmét *felvilágosítja*. A szeretet az *összes hittudományok* **tankönyve**; az tanulatlan férfiakat, mint Remete szent Pált, Remete szent Antalt, szent Ferencet és másokat szent tudománnyal töltött el (Szal. sz. Fer.). Szent Domonkos azt szokta volt mondani: »A szeretet könyvéből többet tanultam, mint az egész szentirásból« (Corn. a L.). Amint az izzó vas könnyen kovácsolható, ugy az istenszeretettől lángoló lélek is a Szentlélek minden hatását könnyen veszi föl. — Semmi sem ad nagyobb **bátorságot és erősséget** a szeretetnél. A kicsinyei iránt való szeretet a félénk *tyuknak* oly erőt ad, hogy még az emberekkel szemben is védelmükre kel. A kis gyermeke iránt való szeretet az anyának minden fáradságot könnyüvé teszen. *A vadászat, a halászat* stb. szeretése miatt az ember a legnagyobb fáradalmat elviseli. »A szeretet mindent elvisel, mindent eltür« (I. Kor. 13, 7.). Ha már a természetes szeretet is ily erős, mire nem képes még az Isten szeretete? »Ha szereted Istent, akkor erővel és erősséggel telve képes leszel a *legnagyobb dolgokat* is végrehajtani« (Lat. Mária). — Az Istent szerető ember elnyeri **bűneinek bocsána-**

tát. Krisztus Urunk szerint a bűnös *Magdolna* »sok bűneinek bocsánatát nyerte, mert nagyon szeretett« (Luk. 7, 47.). A szeretet befedi a bűnök tömegét (I. Pét. 4, 8.). Az Istent szerető léleknek a beleköltöző Szentlélek **lelki békét** ad. A Szentlélek »vigasztaló« (Ján. 14, 26.). Az Istent szerető ember az *Isten jelenlétét érzi magában.* Ez nagyobb gyönyörűséget szerez neki a világ minden örömeinél. — Az Istent szerető ember *Istennek sokféle* **kegyajándékában** részesül. Némely szentnek például kijelentéseket tett az Isten. Krisztus Urunk ugyanis megígérte: »Aki pedig engem szeret, szerettetni fog Atyámtól és én is szeretem őt s ki fogom *jelenteni* neki magamat« (Ján. 14, 21.). Azért a szenteknek megjelentek: Krisztus Urunk, az Isten Anyja, az angyalok, vagy pedig a szentek (Ábrahámnak megjelent Isten két angyal társaságában, aztán ismét megjelent egy angyal Izsák feláldozásakor; Tóbiásnak megjelent Ráfáel arkangyal; az Isten Anyjának, valamint Krisztus Urunk nevelő atyjának gyakran jelentek meg angyalok; István megköveztetése alkalmával nyitva látta az eget). »A barátok *közlik egymással titkaikat,* hogy a barátság erősbödjék« (Hurter). Isten is közöl titkokat azokkal, akik az ő barátságának örvendenek, t. i. az Istent szeretik, hogy az istenszeretet (tehát a megszentelő kegyelem) gyarapodjék bennük. Azért mondotta Krisztus Urunk az apostoloknak: »Barátaimnak mondottalak titeket, mert mindent, amit hallottam Atyámtól, megjelentettem nektek« (Ján. 15, 15.). Az Istent szerető embernek azért *minden javára is válik.* Szent Pál szerint: »Tudjuk pedig, hogy az Istent szeretőknek *minden javukra szolgál*« (Róm. 8, 28.). Még a *szenvedések* is javára szolgálnak azon embernek, aki Istent szereti. Egyiptomi Józsefnek, a gyászoló Jákobnak, Tóbiásnak szenvedései csak nagyobb boldogságra vezettek. — Az Istent szerető ember elnyeri a *mennyei örömöket.* Szent Pál szerint: »Szem nem látta, fül nem hallotta, sem az ember szívébe föl nem hatott, mit Isten azoknak készített, akik őt szeretik« (I. Kor. 2, 9.). Az istenszeretet a *túlvilági életben* megmarad (I. Kor. 13, 8.). Istent szinről-szinre látni és szeretni, a mennyországban két elválaszthatatlan dolog lesz. Ily végtelen dolgot nem láthatunk anélkül, hogy szükségképen ne szeressük őt (Szal. sz. Fer.). Az üdvözültek világában a szeretet ugyanaz, ami a nehézkedési erő a testek világában; a központ pedig, mely felé minden igyekszik: az Isten (Sz. Bonav.).

5. Az istenszeretet nagyságától függ jó cselekedeteink értéke, valamint örök üdvösségünk foka.

Cselekedeteink annál *nagyobb értékűek,* minél nagyobb szeretetből végezzük azokat (Szal. sz. Fer.). Isten nem a cselekedet nagyságára, hanem a szeretet nagyságára tekint. Kisebb cselekmények Istennek nagy szeretetéből végezve, sokkal nagyobb értékűek, mint a nagyobb cselekmények, kevesebb sze-

retetből végezve. A *szegény özvegy* asszony csekély áldozata Isten előtt nagyobb értékü volt, mint a dúsgazdagok összes áldozati ajándékai (Márk 12, 45.). Miért? »A szeretet a jó cselekedetek *fűszere;* ilyen módon minél fűszeresebbek azok, annál izletesebbek Isten előtt« (Sz. Bonav.). Bármelyik cselekedet *értéktelen,* ha *nem istenszeretetből* végezzük azt (Szal. Sz. Fer.). Szent Pál szerint a nyelvismeret, a tudomány, a csodatételek és jövendölések adománya, az alamizsnálkodás és az önsanyargatás semmi értékkel sem birnak Isten szeretete nélkül (I. Kor. 13, 1—3.). A jó cselekedetek istenszeretet nélkül az olaj nélkül való lámpákhoz hasonlítanak (Máté 25, 8.). Amint a hold a fényét a naptól nyeri, a *nap nélkül* pedig nem fénylik, ugy az önmegtartóztatásnak sincs az istenszeretet nélkül semmi érdeme (Sz. Bern.). — **Üdvösségünk annál teljesebb** lesz, minél magasabb foku volt halálunk alkalmával az istenszeretetünk. »A nagyobb szeretet nagyobb dicsőülést nyer« (Szal. sz. Fer.). Szent Ágoston szerint: »*A szeretet ad az embernek sulyt*«, vagyis, amily nagyon szereti Istent, oly nagy becse van Isten előtt. Ha szereted Istent, akkor gazdagabb vagy, mint a megmérhetetlen kincsekkel bővelkedők, kik Istent nem szeretik (Lat. Mária); akkor gazdag vagy Isten előtt (Luk. 12, 21.). Az Isten szeretete nélkül mindenki szegény (Sz. Vaz.). Igen sokan jutnak a legnagyobb szentek közé, kik a világ előtt egyáltalán nem tündököltek. »Életük el volt rejtve Krisztussal az Istenben (Kol. 3, 3—4.).

Az istenszeretet *gyarapítható:* Isten tökéletességeinek és jótéteményeinek megfontolásával, a földi dolgoktól való elfordulással, valamint az istenszeretet gyakori fölélesztésével.

Amint a *tűz* fenntartható és éleszthető fának és szénnek rárakásával, ugy az istenszeretet is az isteni igazságokról való **elmélkedéssel** (J. sz. Lőr.). Főképen a *Krisztus Urunk szenvedéséről* való elmélkedés alkalmas arra, hogy bennünk az istenszeretetet gyarapítsa. »Golgota hegye a szeretet legfelsőbb iskolája« (Szal. sz. Fer.). — A szeretet gyarapítását a **földi dolgoktól való elfordulás** is elősegíti. A *fadarab* annál jobban ég, minél jobban *megszáritottuk* s szabaditottuk meg a nedvességtől; igy szivünkben is az istenszeretet tüze annál jobban fölélesztheto, minél inkább eltávolitjuk belőlük a bűnös hajlamot (Scar.). Az érzékiség csökkenése az istenszeretet gyarapodása (Sz. Ág.). Továbbá gyakran **indítsuk fel** magunkban az istenszeretetet. Amint általában minden jártasság a *gyakorlattal* gyarapítható, ugy az istenszeretetben való jártasságot is előmozdítjuk a gyakori fölébresztéssel. Gondoljuk meg, mint ismételte Assisi szent Ferenc egész napokon és éjszakákon keresztül e szavakat: »Istenem és mindenem!« Nagyon ajánlatos a következő imádság: »Jézusom, Istenem, szeretlek mindenek fölött«. (Mindannyiszor

50 napi búcsu. IX. Pius 1854. 5. 7.). Sőt a szeretet fölébresztése nagyon is fontos, mert az *istenszeretet parancsa* főképen a szeretet *fölébresztésére* kötelez bennünket (Sz. Tam.). Aki az istenszeretetet nem ébreszti föl magában, az az istenszeretet parancsát nem teljesíti.

Az istenszeretetet *elveszítjük* egyetlen sulyos bűn miatt.

Isten szeretete és a halálos bűn nem lehetnek egyszerre a lélekben. (XIII. Gergely elvetette Baiusnak ellenkező tételét.) Amint a *víz-sugár* a tüzet azonnal kioltja, ugy oltja ki a halálos bűn az istenszeretet tüzét. — *A bűnön kivül semmi sem képes az istenszeretetet megsemmisíteni.* Azért kiált fel szent Pál: »Bizonyos vagyok, hogy sem halál, sem élet, sem angyalok, sem fejedelemségek, sem hatalmasságok, sem a jelenvalók, sem a jövendők, sem egyéb teremtmény el nem szakíthat minket az Isten szeretetétől, mely a mi Urunk Jézus Krisztusban vagyon« (Róm. 8, 38.).

Az Istennek az ember iránt való túláradó szeretetét hatalmas szóval hirdette a legújabb időben egy apáca: *Ferrero Benigna Consolata* Como-ban, Olaszországban.

Ezt az apácát joggal lehet »az isteni szeretet apostolának« nevezni. 1885-ben Torinoban született; 22 éves korában (1907-ben) a Sz. Mária látogatásáról nevezett apácarend comoi kolostorába lépett; 1912-ben letette az ünnepélyes fogadalmat, meghalt 1916-ban, miután tíznapos lelkigyakorlatot végzett. Krisztus Urunk az emberek iránt való szeretetének hirdetőjévé választotta ki és sok kinyilatkoztatásban megmutatta neki az Ő szeretetének és jóságának végtelen kincseit. Ezen kinyilatkoztatásokat Benigna nővér leírta és igen értékes könyvet hagyott hátra, amely az Istennek az emberek iránt való szeretetéről tárgyal. Ebben a könyvben, amelynek címe: Vade mecum (Freiburg, Svájc, Kanisiusdruckerei, 126 old.) pompás gondolatok vannak, amelyek, mint fáklyák, bevilágítanak elménkbe és felmelegítik szívünket. Benigna kinyilatkoztatásainak olvasása nagyon alkalmas eszköz arra, hogy Isten szeretetében előhaladjunk és Isten iránt való nagy bizalommal teljen el a lelkünk. A 19. században élt csodatevő belga pap: *Molli Pál* bencés páter (1824—1896) is nagy hirdetője volt az Isten szeretetének. Igy nyilatkozott: »A szeretet által le tudjuk győzni a mindenható Istent. Az Isten olyan érzékeny a szeretettel szemben, hogy, ha szeretjük Őt, semmit sem tud tőlünk megtagadni«. (Érdemes elolvasni az életrajzát: Pater Paul von Moll, Stenger in Bolchen, Lothringen).

5. Az Isten szeretetének ellentéte: A világ szeretete.

Bármily gonosz és durva legyen is valaki, szíve mégis ragaszkodik valamihez, vagy valakihez; szívének természete szeretetre ösztönzi őt (Lat. Mária). Aki tehát nem Istent szereti mindenek fölött, az bizonyosan valami teremtményt szeret mindenek fölött. Az ilyen embereket »e világ fiainak« nevezzük. »A világ azoknak a világiasan gondolkodó embereknek nagy csapata, akik az önzésnek, az élvezetvágynak és az önszeretetnek hódolnak« (Hahn—Hahn Ida).

1. Világszeretete annak van, aki Isten helyett a vagyont, az evés-ivást, a földi dicsőséget, vagy más valami földi dolgot szeret mindenek fölött.

A teremtményt szeretni, magában véve nem bűn, de bűn a teremtményt *jobban* szeretni, mint a Teremtőt (Lat. Mária). Aki valamely teremtményt mindenek fölött szeret, azt a világ fiának nevezzük. A világ fiai mind *bálványimádók* (Ef. 5, 5.). Úgy szeretik a teremtményeket, amint az Istent volna kötelességük szeretni: az egyik a vagyont, mint Judás; a másik az evés-ivást, mint a dúsgazdag és sokan mások, kiknek a hasuk az istenük (Fil. 3, 19.); a harmadik a dicsőséget, mint Absolon; a negyedik a földi élvezeteket, mint Salamon; az ötödik a korcsmát, a hatodik a játékot, stb. Ezek mindannyian a zsidókhoz hasonlítanak, kik a Sinai hegy lábánál az *arany-borju* körül táncoltak. A világ fiainak alapelve: »Élvezni kell az életet, mert csak egyszer élünk«, vagy pedig: »Együnk, igyunk, mert holnap meg kell halnunk« (Iz. 22, 13.). Erre vonatkozólag mondja szent Pál: »E világ bölcsesége bolondság Isten előtt« (I. Kor. 3, 19.).

2. A világ szeretete miatt elveszítjük a megszentelő kegyelmet, valamint az örök üdvösséget.

Az *Isten Lelke* nem marad meg az érzékies emberben (I. Móz. 6, 3.). A legtisztább nem lakhatik a bűnösnek bemocskolt szívében (Sz. Makár). — Akiben nincsen a Szentlélek (tehát aki a megszentelő kegyelem, a mennyegzői öltözék nélkül van), azt kivetik a *külső sötétségre* (Máté 22, 12.). Azért *fenyegeti Krisztus* Urunk a világ fiait **örök kárhozattal.** Szerinte: »Aki életét szereti (t. i. minél többet igyekszik élvezni), az elveszti azt« (Ján. 12, 25.). Továbbá: »Jaj nektek, kik megteltetek, mert éhezni fogtok. Jaj nektek, kik most nevettek, mert keseregtek és sirtok« (Luk. 6, 25.). Amint a horgonyával a földhöz szegzett *hajó* nem juthat kikötőbe, úgy nem juthat a világ fia sem az örök üdvösség kikötőjébe. Aki itten az ördöggel cimborál, az nem részesülhet Krisztus örömeiben (Kr. sz. Péter). Esztelenség az örök életet a mulandóért elpazarolni (Sz. Bonav.).

A világszeretet *elhomályosítja* az ember lelkét és eltávolítja azt *Istentől.*

A világszeretet *elhomályosítja* az ember lelkét. A világ fiai tehát nem fogják fel az evangélium tanait; ezek előttük esztelenségek (I. Kor. 2, 14.). Amint a szennyes vizet a nap sugarai nem hatják át, ugy nem hatja meg a világ fiát sem a Szentlélek felvilágosítása. Szent János szerint ugyanazért: »Aki nem szeret, az nem ismeri Istent« (I. Ján. 4, 8.). — A világszeretet az ember lelkét **eltávolítja Istentől.** A föld *lépes vesszőt,* a hozzá tapadt madár nem szállhat a magasba (Sz. Nilus). A világi gondok elfojtják a világ fiában az Isten igéjét, mint a tövisek a kikelő magot (Máté 13, 42.) A világ fiai azon evangéliumi meghívott vendégek, akik az asszony, a gazdálkodás, a jószág miatt nem jönnek a mennyei lakomára (Luk. 14, 16, stb.).

A világszeretet kiöli a *benső megelégedést* és nagyon fél a haláltól.

A világ fiának *nincsen belső megelégedése.* Mivel a világ fiai benső megelégedést soha sem találhatnak, azért állandóan változtatják élvezeteiket; hasonlitanak az álmatlanságban szenvedőkhöz, akik ágyukban fekvésük folytonos változtatásával remélnek álomhoz jutni (N. sz. Gerg.). *Csak Krisztus Urunk adhatja meg nekünk az igazi megelégedést.* Krisztus Urunk az apostolokhoz igy szólt: »Békességet hagyok nektek, az én békességemet adom nektek, nem, mint a világ adja, adom én nektek« (Ján. 14, 27.). Szent Ágoston igy kiállt fel: »Nyugtalan a mi szívünk, Istenem, mindaddig, mig meg nem nyugszik tebenned.« — A világ fia azért **fél nagyon a haláltól,** mert halála alkalmával meg kell válnia egy bálványtól; továbbá, mert a halálban vége az ő boldogságának, amely után törekedett. Azért a világ minden fia nagy nyugtalanságban és kétségbeesésben hal meg. A *horogra* került halak akkor érzik a fájdalmat leginkább, midőn a vizből kihuzzák őket. Ugyanez történik azokkal, akiket a világ szeretete behálóz; utólsó órájukban legjobban kinozzák őket a keserü fájdalmak (Gran. Lajos).

A világszeretet *gyűlöletre* vezet *Isten,* valamint az ő szolgái iránt.

A világot szerető ember *nem szeretheti az Istent.* Szent János szerint: «Aki e világot szereti, nincs abban az Atyának szeretete« (Ján. 2, 15.). Ugyanazon *szemmel* nem nézhetjük egyszerre az eget és a földet (Klim. János). Sőt a világ fia végre **gyűlölettel** telik el *Isten,* valamint az isteni dolgok iránt. Azért mondja Krisztus Urunk: »Senki *két urnak nem szolgálhat;* mert vagy az egyiket gyűlölni fogja és a másikat szeretni; vagy az egyiket eltüri és a másikat megveti« (Máté 6, 24.). »Aki e világ barátja akar lenni, az Istennek ellenségévé leszen« (Jak. 4, 4.).

A világ szeretete megszünik a halállal.

Némely dolgot csak ideiglenesen lehet szeretni, de idővel megszünik a szeretet; ugyanis vagy mi válunk meg a szeretett dologtól, vagy pedig a szeretett dolog tőlünk. Ne pazaroljuk tehát szeretetünket oda, ahol vagy a szerető, vagy a szeretett dolog elpusztul; hanem csak azt szeressük, ami örökre megmarad (Sz. Ág.). Azért sziveddel sohase ragaszkodjál földi dolgokhoz. »Az ember halhatatlan lelke csupán a halhatatlan dolgok után vágyakozzék« (Sz. Bern.). »Azt kell keresnünk, ami oda fönn van« (Kol. 3, 1.). Azért azt válaszd barátodnak, aki el nem hagy még akkor sem, ha minden elhagy (Kemp. Tam.).

6. A felebaráti szeretet parancsa.

A felebaráti szeretet parancsa által a kereszténység felülmúlja az összes többi vallásokat. A másvallású a zsidók felfogása szerint idegen (= gójim), a mohammedánok szerint kutya, a kinai szerint átkozott. Egészen más az igazi keresztény ember felfogása: neki minden ember testvér, Isten gyermeke, a mennyország örököse.

1. Felebarátunk minden ember: vallás-, nemzetiségi-, kor-, nemi-, foglalkozás-különbség nélkül (Sz. Ág.).

Krisztus Urunk idejében azt tanították a zsidó irástudók, hogy csak az a felebarátunk, aki nemzetiségünkhöz tartozik. Hogy ezt a téves felfogást megcáfolja, azért mesélte el Krisztus Urunk az irgalmas szamaritánus történetét; ebben azt tanította Krisztus Urunk, hogy az ellenség és idegen is felebarátunk (Luk. 10.). Krisztus Urunkban sem zsidó, sem görög nincs, hanem valamennyien mind egyek (Gal. 3, 28.). Krisztus Urunk tanításával ellenkezik a nem-keresztény bölcselők szívtelen felfogása. *Cicero* azt mondja, hogy nem szabad segíteni a szegényen, mert ezzel csak nyomoruságának napjait hosszabbítjuk meg. A hollandiai zsidó bölcselő: *Spinoza Baruch* († 1677) helytelennek minősíti a felebarátunk baja iránti részvétet, mert ezzel csak megkeseritjük életünket. *Nietzsche* Frigyes bölcselő (meghalt Weimarban 1900-ban) hasonlóképen elitéli a könyörületet, mert a gyengébbnek pusztulnia kell s csak az emberfeletti embernek szabad megmaradnia. Milyen fölséges ezzel szemben Krisztus tanítása a felebaráti szeretetről! Azoknak a pogány és nem keresztény bölcselőknek szól sz. Pál mondása: »Magokat bölcseknek mondván, bolondokká lettek«. (Róm. 1, 22.) »Mert e világ bölcsesége bolondság az Isten előtt« (I. Ker. 3, 19.).

2. Felebarátunkat azért szeressük, mert azt Krisztus Urunk parancsolja, továbbá mert felebarátunk Isten gyermeke és képmása; végre, mert mindannyian

ugyanazon első szülőktől származunk s mindannyian az örök üdvösségre vagyunk hivatva.

A felebaráti szeretet törvénye már benne van a természeti törvényben. »Minden állat magához hasonlót szeret, úgy minden ember is az ő felebarátját. (Sir. 13, 19.). — **Krisztus Urunk parancsolja:** »Szeressed felebarátodat, mint tennenmagadat« (Márk. 12, 31.). Aki az atyát szereti, szereti annak *gyermekeit* is (I. Ján. 5, 1.). Mivel tehát Isten közös Atyánk, mert ő teremtett mindnyájunkat (Mal. 2, 10.), azért mindannyian az ő gyermekei vagyunk. Azért mondja Krisztus Urunk: »Ti pedig mindnyájan atyafiak vagytok«. (Mt. 23, 8.). Aki atyját szereti, az annak *arcképét* is bizonyára tiszteletben tartja. Ime, felebarátunk Istennek arcképe, vagyis képmása; az ember ugyanis Isten *képmására* van teremtve (I. Móz. 1, 27.). Azért szeressük embertársunkat. — Mindannyian **ugyanazon első szülőknek** vagyunk gyermekei, tehát egyetlen nagy családot alkotunk. Azért egymást épen ugy szeressük, mint ahogy a *testvérek* szeretik egymást. — Végre mindannyian az **örök üdvösségre vagyunk hivatva.** Egykor mindnyájan örökké egymással lakunk. Istent látjuk és dicsőitjük. Szent János szerint: »Láték nagy sereget, melyet senki sem számlálhatott meg, minden nemzetből és nemzetségből, népekből és nyelvekből a királyi szék előtt és a király szine előtt állani, fehér hosszu ruhákba öltözve, pálmákkal kezeikben« (Jel. 7, 19.). Látjuk, hogy a *hasonló hivatásuak*, mint papok, tanitók, stb. összetartanak. Mivel tehát mindnyájan az örök üdvösségre vagyunk hivatva, azért a felebaráti szeretet kötelékével tartsunk mindnyájan össze. — Azért tanított bennünket Krisztus Urunk olyan imádságra, amelyben minden emberért imádkozunk. Figyeld meg csak a »Miatyánk« kéréseit.

3. A felebaráti szeretet abban mutatkozik, hogy embertársunk iránt szivből jóakaratot tanusítunk, neki nem ártunk, hanem vele jót teszünk.

A felebaráti szeretet *nem csupán gyöngéd érzelemben*, puszta jóakaratban áll; ezekből embertársunknak nagyon kevés haszna volna. Szent Jakab szerint: »Ha öcsénk, vagy hugunk ruházatlanok és szükölködnek a mindennapi élelemben, mondja pedig valamelyitek azoknak: Menjetek békével, melegedjetek meg és lakjatok jól, de nem adtok neki testi szükségre valókat, mit használ az?« (Jak. 2, 15.). A felebaráti szeretet tehát elsősorban az **akaratnak,** vagyis a tettnek műve; a *jótevésben* mutatkozik. »Ne szeressünk szóval, se nyelvvel, hanem *cselekedettel* és igazsággal« (I. Ján. 3, 18.).

Jóakaratot akkor tanusítunk, ha részt veszünk felebarátunk jó dolgában ugy, mint balsorsában.

Szent Pál ezt parancsolja nekünk: »*Örüljetek az örven-*

dezőkkel és sírjatok a sirókkal« (Róm. 12, 15.). Az ember hajlamosabb arra, hogy részt vegyen más szenvedésében, minthogy vele örüljön. Azért mondja a közmondás: »Aki mással sír, ember; aki mással örül, angyal«. — A névnapi, újévi és más örvendetes alkalomból mondott *szerencsekivánatok*, valamint az uton való *köszöntések* (kalap-levétel) is a jóakarat tanusításai. Az Üdvözítő maga is gyakran üdvözölte apostolait e szavakkal: »Béke veletek«; még az angyalok is köszöntést használnak; gondoljunk Gábriel arkangyalnak Szűz Máriához intézett üdvözlésére. A keresztény katholikusok már ősidőktől fogva ama szép üdvözlési mintát használják: »Dicsértessék az Úr Jézus Krisztus.« Szent Pál szerint: »*Előzzétek meg egymást tisztelettel*« (Róm. 12, 10.). A jóakarat tanusítása nélkül nem süt a nap a világban: lehetetlen érintkezni az emberekkel (N. sz. Gerg.). *Nem szabad* tehát *örvendeni embertársunk szerencsétlenségén*, valamint nem szabad *szomorkodni szerencséjén. A káröröm* és az *irigység* ördögi tettek s a legbiztosabb jelei annak, hogy valakiben a felebaráti szeretet hiányzik.

Ne ártsunk felebarátunknak: életében, ártatlanságában, vagyonában, becsületében, valamint háztartásában.

Mindezt eltiltotta Isten a *tiz parancs hat utolsó pontjában.* Aki csak egyet is készakarva megszeg ezen parancsokból, abban nincsen felebaráti szeretet. Ezen parancsolatok bennfoglaltaknak Krisztus Urunk következő szavaiban is: »Amiket akartok, hogy az emberek cselekedjenek nektek, ti is hasonlóképen cselekedjétek nekik.« (Mt. 7, 12.). »Amit nem akarsz, hogy más neked cselekedjék, vigyázz, hogy azt másnak soha ne cselekedjed.« (Tób. 4, 16.).

Jót tegyünk embertársunkkal, különösen, ha szükségben van.

Jövő itélő Biránk az *irgalmasság cselekedeteit* kivánja tőlünk, mert az örök üdvösséget az irgalmasság cselekedeteitől teszi függővé (Máté 25, 35.). Az *épületben* az egyik kő a másikat tartja, különben az épület összeomlanék; épen ugy kell a lelki épületben, az egyházban az egyiknek a másikat tűrni és *támogatni* (N. sz. Gerg.). A szeretet a *lánchoz* hasonlit, amely bennünket embertársunkhoz csatol és azt eredményezi, hogy őt szeretetteljesen pártfogásunkba vesszük (Dam. sz. Ján.). Minél tökéletesebb a felebaráti szeretet, annál bőkezübben adakozik, annál kevésbbé keresi a magáét (Kart. Dén.).

Felebarátunkat ugy szeressük, mint magunkat; azonban nem kötelesség felebarátunkat jobban szeretni, mint magunkat.

Azért mondja Krisztus Urunk: »Mindeneket, amiket akartok, hogy cselekedjenek *nektek* az emberek, ti is cselekedjétek ne-

kik« (Máté 7, 12.). *Amit nem akarsz magadnak, ne tedd azt embertársadnak* (Tób. 4, 16.). Képzeld magadat gyakrabban embertársad helyzetébe; akkor aztán bizonyára egészen másképen fogsz vele elbánni. — Azonban a felebaráti szeretetnek megvannak a maga *határai.* Szabad például embertársunk ellen védelmezni magunkat, ha életünket fenyegeti. Arra sem köteles senki, hogy még a szükségesekben is hiányt szenvedve segitsen másokon. Igy nem adtak az okos hajadonok a balgáknak olajat, mert féltek, hogy maguknak sem lesz belőle elegendő (Máté 25, 9.). Aki azonban még az ilyen esetekben is segít, annak felebaráti szeretete *hősies foku.* Azonban »nagyobb szeretete senkinek sincs ennél, mintha valaki az ő *életét* adja barátjáért« (Ján. 15, 13.). Igy tett az Udvözitő; igy tesznek a hithirdetők ezrei, akik az emberek lelkeinek megmentése végett magukat állandóan a halál veszedelmének teszik ki. Borromeo szent Károly milanói érsek az 1576-iki kolera idején száz meg száz beteget személyesen ápolt s egész vagyonát feláldozta, hogy azokon segitsen. Hasonlóan cselekedtek más szentek is.

A felebarátunknak tett minden jót, vagy rosszat Krisztus Urunknak magának tesszük; Krisztus Urunk szerint ugyanis: »Amit egynek ezen legkisebb atyámfiai közűl cselekedtetek, nekem cselekedtétek« (Máté 25, 40.).

Saulhoz igy szólott Jézus a damaszkusi uton: »Miért üldözesz engem?« Pedig Saul csupán a keresztényeket üldözte (Ap. 9.). Midőn szent *Márton* Amiens kapui előtt a félig ruházatlan koldusnak köpenye felét odaajándékozta, a reá következő éjszakán megjelent neki álmában Krisztus Urunk. A Megváltó angyalok kiséretében volt, a fél köpenyt viselte és igy szólott: »Ezen köpennyel öltöztetett fel ma engemet Márton« (Meh. VI. 371.). Isten tehát mintegy embertársaink elé áll, hogy őt megvédelmezze; embertársainkat nem sérthetjük meg anélkül, hogy előbb Istent meg ne sértenők.

A felebaráti szeretet parancsát pontosan teljesítő ember bizonyosan elnyeri az *örök üdvösséget.*

Miért? Mert aki embertársának nem árt, hanem neki még alamizsnát ad, *lehetetlen,* hogy *rossz ember legyen.* Vajjon a részegeskedő, kártyás, fösvény, hiu ember, vagy aki nem imádkozik (tehát a visszafizetésben nem hisz), a tunya, a tolvaj, stb. alamizsnálkodik-e? Aki alamizsnát ad (az irgalmasság cselekedeteit gyakorolja), annak a bőkezüségen kivül még sok más erénye is van. A jótékonyság nem állhat meg más erények nélkül, amint a szív a testben a test többi tagjai nélkül meg nem élhet. Az *alamizsnálkodást* ugyanazért jogosan nevezzük »az *erények szivének*« (Ar. sz, Ján.).

A felebaráti szeretet az igazi keresztény tulajdonképeni *ismertető jele.*

Az Üdvözitő szerint ugyanis: »Arról ismernek meg mindnyájan, hogy *tanitványaim* vagytok, ha szeretettel lesztek egymáshoz« (Ján. 13, 35.). Krisztus Urunk szeretettel volt irántunk, még mielőtt az ő szeretetét megérdemeltük; ha tehát mi is szeretettel és jótéteménnyel vagyunk azok iránt, *akiknek jótéteményét sohasem élveztük*, akkor mi is úgy szeretünk, mint Jézus Krisztus; akkor tehát tényleg az ő tanitványai vagyunk és különbözünk a többi emberektől, akik *rendesen csak barátaikat és jótevőiket szeretik* (Ar. sz. Ján.). Mivel a felebaráti szeretet parancsa olyan szellemben, mint azt Krisztus Urunk értelmezte, ismeretlen volt, azért Krisztus Urunk azt »*uj parancs*«-nak nevezi (Ján. 13, 34.). — Mily jó volna, ha *mindenütt* a szeretet uralkodnék! Akkor nem volna szükségünk törvényre, törvényszékre, büntetésekre. Akkor senki se tenne a másiknak kárt; a gyilkosságok, verekedések, lázadások, rablások és más gonosz tettek mégcsak nevükről sem volnának ismeretesek. Nem volna szegénység, hanem mindenkinek megvolna, amire szüksége van (Ar. sz. Ján.).

7. A felebaráti szeretet hiánya.

Akiben nincs meg a felebaráti szeretet erénye, az nem üdvözül. Azért mondja Sz. János ev.: »Aki nem szeret, az halálban marad« (1. Ján. 3, 14.).

Abból hiányzik a felebaráti szeretet: 1. Aki embertársa iránt nem tanusít jóakaratot, hanem irigykedik reá.

Irigységgel az vétkezik, aki puszta kajánságból embertársának szerencséje miatt szomorkodik, vagy pedig szerencsétlensége miatt örvend.

Az irigy *másnak szerencséjét* nem birja nézni (in-videre, invidia), ugyanazért neki szóval és tettel ártani törekszik. Az indiai kigyóhoz hasonlít, amely az illatos virágokat fejlesztő fákat megrágja, mert illatukat nem tűrheti. A molyhoz hasonlít, amely a bíbor-öltönyöket megrágja; a rozsdához, amely a vasat fölemészti; a hernyóhoz, amely a zöld növényeket pusztítja (Sz. Ág.). — Az irigy, amikor *embertársa szerencsétlensége* miatt örvend (káröröm) a hollóhoz hasonlít, amely csupán a holttetem rothadásának és bűzének örvend. — Ha ellenben szomorúságunk vagy örömünk Isten szeretetének, vagy felebaráti szeretetünknek következménye volna, akkor nem vétkezünk irigységgel; például, ha valaki szomorkodnék, mert a keresztény egyháznak valamelyik ellensége nagy befolyásra jutott, vagy valamelyik bűnösnek nagy szerencséje van, melyet csak nagyobb vétkezésre fog felhasználni, stb. — Irigyek voltak: a *sátán* első szüleinkre a paradicsomban; *Kain* az ő testvérére, Ábelre, mert

ennek áldozata kedves volt Isten előtt (I. Móz. 4.); *Jákob fiai* az ő testvérükre, Józsefre, mert atyjuk jobban szerette (I. Móz. 37.); *Saul* király Dávidra, mert Góliátot legyőzte s azért a nép előtt is nagyobb tiszteletben állott (I. Kir. 17.). — Némely ember sajnálja a másiktól a jobb módot (az ugynevezett **kenyér-irigység,** vagy osztály-irigység). — Az irigység legnagyobb fokát éri el, ha valaki embertársától Isten kegyelmét s az erényben való gyarapodását sajnálja. Az **isteni kegyelem irigylésével** a Szentlélek ellen vétkezünk. Igy irigykedtek a főpapok és *farizeusok* Krisztus Urunkra, midőn látták, hogy sok csodát tesz; azért elhatározták, hogy megölik őt (Ján. 11, 47.). Igy irigykednek főképen az *ördögök;* ugyanis dühösek, valahányszor valamelyik választottat a jóban gyarapodni látnak s azonnal üldözni is kezdik (N. sz. Gerg.).

Valamennyi bűn között az irigység az, amely miatt az ember leginkább *hasonlít az ördöghöz;* ugyanis az irigység az ördögnek tulajdonképeni bűne.

Az irigy az **ördögöt** utánozza (Sz. Cipr.); az ördög irigysége által jött ugyanis a halál a világra (Bölcs. 2, 24.). Amint Krisztus Urunk mondta: »Arról ismernek meg mindnyájan, hogy *tanitványaim* vagytok, ha szeretettel lesztek egymáshoz«, ugy mondhatja az ördög is: »Arról ismernek meg, hogy tanitványaim vagytok, ha gyűlölettel vagytok egymás iránt, amint én iránta-tok« (Ferr. sz. Vince). Az irigy egyáltalán nem hasonlít Istenhez, tehát a *semmiséghez* hasonlít. Mivel ő semmiség, azért maga körében semmi egyebet sem óhajt, mint nyomorúságot (Sz. Bonav.). Az irigység valamennyi bűn között a **leggonoszabb.** Ugyanis minden vétkeknek és minden gonosz tettnek van bizonyos *ürügye,* amellyel azt mentegetik; a torkosságot az étvággyal szokták mentegetni, a bosszuállást a szenvedett méltatlansággal, a lopást a szegénységgel, stb.; az irigy ellenben semmiféle mentséget sem hozhat fel (Ar. sz. Ján.). Irigykedni *gonoszabb* eljárás, *mint haddal támadni* meg valakit; a háborúnak ugyanis oka szokott lenni, az irigykedésnek ellenben nincs; a háboru után megszűnik az ellenségeskedés, az irigységnél ellenben sohasem. Az irigykedés nem egyéb, mint ördögi gondolkozás (Ar. sz. Ján.). Sőt az irigy gonoszsága szinte *nagyobb, mint az ördög gonoszsága;* az ördög ugyanis csak emberre irigykedik, de ördögtársára nem; az ember ellenben embertársaira irigykedik (Ar. sz. Ján.). — Az irigység az egyedüli bűn, amelyet *a felebaráti szeretet tanusításával nem lehet megsemmisíteni;* az ellenség, vagy pedig a haragos jóakarattal könnyen kiengesztelhető, az irigykedő ellenben nem. »Étesd a kutyákat és megszelidülnek, hizelkedjél az oroszlánnak és megfékezed, az irigyek ellenben az udvariasságtól és engedékenységtől csak vadabbakká lesznek« (Dam. sz. Ján.). — Az irigység valamennyi bűn között az egyedüli, amelynek *semmi haszna*

sincs; a részeges, a fösvény, a haragos, stb. szenvedélyéből látszólag nyer valamit, az irigy ellenben semmit. A pillangóhoz hasonlít, amely a lámpa világát röpkedésével nem oltja ki, hanem magát égeti össze anélkül, hogy a fénynek ártana (Diez).

Az irigység nagyon káros: megfoszt a belső megelégedéstől és testi egészségtől, sok szeretetlenségre, valamint örök kárhozatra vezet.

Amint a szúféreg a saját fáját, amelyben tartózkodik, szétrágja, ugy rágja szét az irigység is saját szívét, amely neki lakóhelyet adott; kínozza a lelket, **feldúlja a lelkiismeret nyugalmát,** kedvetlenséggel és szomorúsággal tölt el, továbbá minden örömtől megfosztja a lelket. S ha a lélekben szilárd tanyára talált, akkor külsőleg is mutatkozik; ugyanis elrabolja az arc viruló színét s a sárgásan *halvány vonásokban,* valamint az üveges szemekben nyilvánosságra hozza a kínt, melyet belül okoz (Gran Lajos). Gondoljunk Kain beesett arcára (I. Móz. 4, 5.). Mikor az irigység a szívet és a belső részeket a rossz akarat karmaival hasogatja, akkor *nem ízlik az étel,* akkor nem vidámit az ital (Sz. Cipr.). Az irigység **megrövidíti az életet** (Sir. 30, 26.). Az irigykedő önmagának hóhérja (Naz. sz. Gerg.). Amint rozsda a vasat, ugy pusztítja el az irigység az irigységtől megmételyezett lelkeket (Sz. Vaz.). Az irigységet *igazságos bűnnek* nevezik, mert ez saját gazdáját fölemészti és tönkreteszi (Naz. sz. Gerg.). Az irigységet ugyanazért ollóval hasonlítják össze, mely a használat miatt elkopik; továbbá a fűrésszel, mert a szívet felülről kezdve egészen keresztülvágja. Az irigység sok **szeretetlenségre** vezet. Az irigység áztatta legelőször a földet testvérvérrel, az vitte rá Jákob fiait, hogy testvérüket eladják, az indította Sault az ő jótevőjének, Dávidnak üldözésére, sőt az szomjuhozott még Jézus Krisztusnak vérére is és elérte célját (Kr. sz. Pét.). Az irigység zúgolódásra vezet Isten rendelése ellen. Irigységből zúgolódtak azon munkások, akik kora reggeltől a szőlőben munkálkodtak, a családapa ellen, mivel az utolsó munkások szintén egy-egy tizest kaptak (Máté 20, 9.). Az irigykedő gyülöli az isteni jótéteményeket (Sz. Cipr.). Az irigység **kizár a mennyországból** (Gal. 5, 20.). Az irigység biztos záloga az örök kárhozatnak (Sz. Vaz.). Az irigység már angyalokat is letaszított a mennyországból s kiűzte az embereket a paradicsomból (Sz. Ág.). Ha kötelesség még *ellenségeinket* is szeretni, mily büntetés vár reánk akkor, ha azokat üldözzük irigykedésünkkel, akik semmi jogtalanságot sem követtek el velünk szemben (Ar. sz. Ján.).

Legjobban ugy *fojthatjuk* el az irigységet magunkban, hogy embertársainkkal tőlünk telhetőleg *jót teszünk.*

Aki az irigyég szörnyetegét szívéből ki akarja dobni, annak nincsen kardra, sem páncélra, sem sisakra szüksége, elegendő

csupán szívének a *szeretettől* égni (N. sz. Gerg.). Minél több jót tégy tehát azzal, aki ellen szívedben az irigységnek nyomára jösz; legalább is imádkozzál érette, hogy az ő szerencséje gyarapodjék. Ilyen módon kiűzöd az ördögöt szívedből. »Ezzel két koronát szerzesz egyszerre magadnak: egyet a győzelemmel az irigység fölött, a másikat pedig a szeretet műveinek gyakorlásával« (Ar. sz. Ján.). — Elmélkedjél *a földi dolgok mulandóságáról* is. Rövid idő mulva mindent el kell hagynunk. Akkor aztán semmit sem számit az, hogy mid volt, vagy miféle méltóságot töltöttél be, hanem egész boldogságod csak jó cselekedeteidtől függ. Akkor aztán az elsők utolsókká és az utolsók elsőkké lesznek (Máté 19, 30.). Ha egykor nagy akarsz lenni, akkor most alázd meg magadat s légy inkább ismeretlen és megvetett; mert aki megalázza magát, az felmagasztaltatik (Luk. 14, 11.).

2. Aki árt embertársának akár életében, ártatlanságában, vagyonában, akár becsületében, vagy pedig háztartásában.

3. Aki az irgalmasság cselekedeteit nem gyakorolja.

»Nem szereted felebarátodat, ha *szükségben* nem adsz neki annyit, hogy megélhessen« (Ar. sz. Ján.). Alamizsnát adni a gazdag *szigoruan köteles.* Ezen kötelességet azonban főképen korunkban nagyon elhanyagolják. Már szent Ambrus is a korabeli fösvényekhez a következő feddő prédikációt tartotta: »Lakásaitok *falait* fényesen felruházzátok, a szegényt ellenben elküldítek. A szegény ajtaitok előtt fillérért eseng, ti azonban tekintetre se méltatjátok, hanem elhaladtok előtte azon gondolkozva, hogy miféle *márvány*-burkolat volna alkalmas palotáitokban. Az éhező ember kenyeret kér, mialatt lovaitok *kitünő abrakot* esznek. Óh gazdag, mily kemény itélet vár reád, ki sokakon segíthetnél szükségükben. Maga azon *gyémánt,* amelyet újjadon viselsz, egész néptömeget elláthatna élelemmel.« Hasonlóan beszél Aranyszáju szent János a keményszivü gazdaghoz: »Ami a legrosszabb: nem a szegénység késztet, nem az éhség kényszerit téged furakodni. Feleséged, házad, sőt még *állataid* is ragyognak az aranytól, míg az Isten képmására teremtett s Krisztus Urunk vérén megváltott ember nyomorultan él embertelenséged miatt. *Kutyádat* nagy gonddal ápolod; ellenben az ember, vagy, jobban mondva, Krisztus Urunk maga, az éhség miatt a végső szükségbe kerül. Mennyi tűz elégséges az ilyen ember számára?«.

Az irgalmasság cselekedeteiről a tízparancsolat tárgyalása után bővebben lesz szó.

8. A baráti szeretet.

1. *Barátoknak* azokat nevezzük, akiknek *elveik hasonlók*, azért kölcsönösen jót akarnak egymásnak, támogatják egymást s bizalmasan érintkeznek egymással.

Hasonló felfogású emberek csakhamar **barátokká** lesznek. *Hasonló hasonlóval könnyen megfér.* A barátok egymás iránt *nagyobb jó akaratot* tanusítanak, mint másokkal szemben. A barátokban *egy a szív, egy a lélek.* A barátság a *tükörhöz* hasonlít, amelyben a tükör előtt álló tárgynak hű képe látszik. Ha a tükör előtt álló nevet, fejét hajtogatja: a tükör képe is ugyanazt teszi. Amit a tükör előtt álló tesz, azt teszi a tükör képe is. Igy van ez a barátsággal is (Sz. Jer.). Kisebb félreértések nem szakítják meg a barátságot, hanem, ha tisztázódtak inkább megerősitik azt. A kovácsok is meglocsolják a tüzet vizzel, hogy hevesebben fölélesszék, továbbá a fejedelmek a visszahódított várost sokkal gondosabban őrzik, mint az olyat, amely sohasem veszett el (Szal. sz. Fer.). A barátok kölcsönösen **támogatják** egymást. Szép példa a pogányok korából: *Damon* és *Pytias* benső barátok voltak. Az egyiket közülük a zsarnok Dionysius halálra itélte. Ez engedélyt kért, hogy otthon ügyeit rendbe hozhassa. Barátja kezességet vállalt érette s kész volt meghalni helyette, ha nem jelennék meg. A kivégzés ideje már közeledett, az elitélt azonban még nem jelent meg. Azonban barátja erősítette, hogy bizonyosan el fog jönni; ami valóban meg is történt. A zsarnok csodálkozott a két baráton s az elitéltnek megkegyelmezett. — *Dávid,* a betlehemi pásztorfiu és *Jonatás,* a királyfi a csatában ismerkedtek meg s nemes lelkük hasonlósága miatt szövetséget kötöttek egymással (I. Kir. 20, 34. stb; 18, 1. stb.). Midőn Jonatás megtudta, hogy Dávidnak élete ellen törnek, aggodalmában semmit sem evett; midőn pedig meg kellett tőle válnia, keservesen sírt. Tudósította Dávidot minden veszélyről, sőt még ruhákkal és fegyverekkel is ellátta őt. — A barátok **bizalmasan** érintkeznek egymással. A barátok egymással szemben *egészen nyiltak.* »Ha valamely szobát felnyitnak előtted, mindent meglátsz, ami benne van. Igy tárják fel a barátok kölcsönösen egymásnak lelküket, amely a bezárt szobához hasonlít. A barátok ugyanazért *közlik egymással titkaikat.* Igy Krisztus Urunk is sok titkot fölfedezett tanitványai előtt« (Galura). Ugyanazért a barátok *nyilt szivüek* is egymás iránt; *figyelmessé teszik egymást hibáikra.* Igy mondta meg Krisztus Urunk is az apostoloknak hibáikat, például akkor, midőn gyermeki érzületre figyelmeztette őket (Máté 18, 3.). Nagy szent Gergely pápa mondta: »Csak azokat számitom barátaim közé, kik eléggé nemes lelküek ahhoz, hogy hibáimat megmondják«.

2. *Igazi* barátok azonban csak azok lehetnek, akiknek vallási elveik tökéletesen megegyeznek.

A barátság *épülethez* hasonlít, mert alapra épül. Ha ezen alap az *Isten félelme* és szeretete, csupán akkor áll a barátság épülete szilárdan. Ha ellenben ezen alap valamely gonosz tett, vagy pedig önzés, akkor az épület homokra épült (Galura). Aki Istennek ellensége, az sohasem lehet igazi barátja embertársának (Sz. Ambr.). Csak az szereti felebarátját igazán, aki barátjában Istent szereti. Aki valamely más okból szeret, az inkább gyűlöl, mint szeret (Sz. Ág.).

3. A bűnben egyetértő barátok *álbarátok;* ugyanis tönkre teszik egymást testben és lélekben, továbbá a szerencsétlenségben cserben hagyják egymást.

Álbarátságokat kötnek többnyire: a korcsmában a kártyajátékosok és dorbézolók, továbbá a gonosz emberek, akiknek gonosz tetteikhez egymásra szükségük van. Így kötöttek Judás és a zsidók szövetséget egymással Jézus ellen (Máté 26, 15.). Heródes és Pilátus barátokká lettek, midőn Jézus elítéléséről volt szó (Luk. 23, 12.). — Az álbarátok *csak addig tartanak össze, mig egymásra szükségük van* (Sir. 6, 7. stb.). Midőn Judás kétségbeesésében a pénzt szemrehányások között visszahozta a főpapoknak, ezek, mintha nem is ismernék többé ezt mondották: »Mi gondunk rá? Te lássad!« (Máté 27, 4.). Az álbarátok úgy tesznek, mint a *fecskék;* ezek, mig meleg van, nálunk maradnak és velünk örvendenek; mihelyt azonban észreveszik, hogy a szerencsétlenség komor tele közeledik, elpártolnak tőlünk és melegebb vidékekre vonulnak (Plinius). Az álbarátok úgy tesznek, mint azok az emberek, akik gyümölcsfára találva a gyümölcsöt leverik róla, aztán pedig elhagyják azt. A *méhekhez* hasonlítanak, amelyek, mihelyt a mézet kiszívták a virágból, azonnal tovarepülnek (Segneri). Olyanok, mint a *nádszál,* amely összetörik, mihelyt reá akarunk támaszkodni. Azért mondották már a rómaiak: »Szerencsétlenségedben sok barátod lesz, szegénységedben egyedül maradsz.« *Szükségben* látod meg, ki az igazi barátod (Cassiodor). *A jó barát drágább az aranynál.*

4. Szabad barátokat szerezni és őket jobban szeretni, mint másokat; hiszen Krisztus Urunknak is voltak barátai és jobban szerette őket, mint másokat.

Krisztus Urunk minden embert szeretett, azonban leginkább szerette *tanitványait;* ezeket barátainak, fiainak, gyermekeinek nevezte s nagyon bizalmasan társalkodott velük. A tanitványok között Krisztus Urunk ismét leginkább *Jánost* szerette (Ján. 13, 23.; 20, 2.; 21, 7.), aztán Pétert és Jakabot, mert ezeket élete fontos mozzanataiban magával vitte; igy a Tábor-hegyre és az Olajfák-hegyére. *Lázárt* is nővéreivel

együtt különösen szerette Krisztus Urunk (Ján. 11, 5.). Tudjuk, hogy Isten a *hozzá inkább hasonló* és őt inkább szerető emberekkel szemben több szeretetet és kegyességet tanusit; nem hiba azért, ha mi is ugy járunk el, s azokat nagyobb bizalommal és szeretettel ajándékozzuk meg, akik hozzánk hasonlóbbak és irántunk nagyobb jóakarattal vannak. A barátság érzetét a Teremtő mélyen szívünkbe véste.

5. Sőt *nagy szerencse,* ha *igazi* barátaink vannak; ők ugyanis *kellemessé* teszik *életünket,* továbbá elhárítják a testünket és lelkünket fenyegető *veszedelmeket.*

Nagy szerencse valódi barátra találni (Sir. 25, 12.). A barát kellemessé teszi életünket; részvétével ugyanis *a szerencsét nagyobbá, a szerencsétlenséget* pedig *könnyebbé* és elviselhetőbbé teszi. »Nincs üdvösebb gyógyszer sebeinkre, mint ha van valaki, aki minden szerencsétlenségben vígasztal bennünket« (Sz. Ág.). A más vesszőkkel összekötött *vesszőt* nem lehet könnyen eltörni; mi sem leszünk olyan könnyen szerencsétlenekké, ha hű barát áll oldalunkon. A valódi barát második *őrangyalunk.* Gondoljunk Jonatásra, Dávid barátjára. Kőfalak és fegyverek nem oltalmaznak oly biztosan, mint a hű barátság; ez igazi biztonságot nyujt (Ar. sz. Ján.). »A hiv baráthoz semmi sem hasonlítható és nem méltó az arany és ezüst értéke az ő hűségének jóvoltához. Akik félik az Urat, megtalálják azt« (Sir. 6, 15., stb.). Nagy *Sándor,* mikor megkérdezték, hogy hol vannak *kincsei,* barátaira utalt és mondá: »Ezek az én kincseim.« — **Az igazi barátság a halál után is fenmarad,** mert a szeretet nem hal meg (I. Kor. 13, 8.). A valódi barátok a mennyben ismét látják és ujra bensőleg szeretik egymást. Krisztus Urunk is megmondta apostolainak, hogy a mennyországban ismét találkozni fognak (Ján. 17, 24.). Az álbarátok ellenben a halál után átkozni fogják egymást; ugyanis fel fogják ismerni, hogy szerencsétlenné tették egymást.

6. *Sohase* kössünk nagyon *hamar* barátságot s barátunk kedvéért *soha se vétkezzünk.*

Már Dávid panaszkodik: »Az ember, kivel békességem volt, kiben bíztam, ki kenyeremet ette, nagy csalárdságot tett rajtam« (Zsolt. 40, 10.). A szentirás figyelmeztet bennünket: »Barátaidtól is óvjad magadat« (Sir. 6, 13.). Ha barátot szerzesz, *próba után szeresd* meg őt és ne higyj könnyen neki (Sir. 6, 7.). Nem annyira beszédeiből, mint inkább tetteiből kell őt megítélni. — Ha pedig *barátod kedvéért valami rosszat* kellene tenni, akkor ugy tégy, mint az a görög, akinek barátja érdekében hamis esküt kellett volna tenni, de ő igy szólott: »Csak annyiban vagyok barátod, amennyiben azzal Isten barátságát nem veszítem el«. Valóban, Isten barátsága sokkal becsesebb valamennyi *földi* barátságnál.

9. Az ellenség szeretete.

A pogányok nem tudnak az ellenség szeretetéről. Az ő elvük: »Szemet szemért, fogat fogért«. A mohamedánok is megvetik az ellenség szeretetét s »*vérboszut*« állanak ellenfeleiken.

Ellenségünknek azt nevezzük, aki *gyűlöl* bennünket s nekünk *ártani igyekszik.*

Igy például Saul ellensége volt a kereszténveknek. Az ellenségek a ragadozó állatokhoz hasonlítanak. *Valódi felebaráti szeretete* annak van, aki *ellenségeit is szereti.* A nagy tüzet a szél nem oltja el, hanem még szítja. Épen ugy az igazi felebaráti szeretetet embertársunk sértegetései nem rontják meg, hanem még gyarapítják. »Legbiztosabb jele az igazi felebaráti szeretetnek, ha azt is szeretjük, aki megsértett bennünket« (Fol. sz. Angela). Ha csupán azokat szeretjük, akik bennünket szeretnek, akkor nem tarthatunk nagy jutalomra igényt (Máté 5, 46.). Ha ugyanis barátainkat szeretjük, akkor gyakran csupán magunk miatt szeretünk; ha ellenben ellenségeinket szeretjük, akkor Istenért szeretünk (Hugo bib.).

1. Ellenségeinket azért szeressük, mert Krisztus Urunk parancsolja, midőn igy szól: »Szeressétek ellenségeiteket, jót tegyetek azokkal, kik titeket gyűlölnek, imádkozzatok üldözőitekért és rágalmazóitokért« (Máté 5, 44.).

Krisztus Urunk egyszersmind az ellenségszeretet legszebb példáját is adta nekünk; ugyanis a *keresztfán* imádkozott ellenségeiért, az Olajfák-hegyén pedig meggyógyította a szolgát, akinek Péter levágta a fülét. Sőt maga *mennyei Atyánk* is példát ad nekünk az ellenségszeretetre; ugyanis felvirrasztja napját a jókra és gonoszokra, esőt ad az igazaknak és hamisaknak. Aki tehát ellenségeit szereti, az Istenhez inkább hasonló; az valódi gyermeke az ő mennyei Atyjának (Máté 5, 45.).

Azért is szeressük ellenségeinket, mert ellenségünk is *képmása*, sőt *eszköze* Istennek.

Ellenségünk **képmása Istennek.** A király képe akár ólomra, akár aranyra nyomva, akár többé, akár kevésbbé szépen előállitva, mégis mindenkor tiszteletre méltó; épen ugy az *Isten képe* is, jelenjék bár meg gonosz, vagy erényes emberen, mindenkor megérdemli tiszteletünket és szeretetünket (Meh.). Egyébiránt ellenségeinknek nem bűnét, hanem *személyét* szeretjük. »Az ember az Isten műve, a hiba az ember műve. Szeressed azt, ami Istentől származik, nem pedig azt, ami embertől származik« (Sz. Ág.). — Azért is szeressük ellenségünket, mert ő **Istennek eszköze.** »A gonosz emberek *eszközök Isten kezében*« (Sz. Ág.) anélkül, hogy tudnák azt. Amint az

orvos *nadályt* használ, hogy a betegektől a tisztátalan vért eltávolítsa és őket meggyógyítsa (N. sz. Gerg.), úgy tesz Isten is; ellenségeinkkel *tökéletlenségeinktől tisztít* meg bennünket. Az istentelenek javára szolgálnak a jónak, mint a *reszelő* és a kalapács a vasnak (Sz. Ág.). A gonosz olyan a jónak, mint az *eke* a szántóföldnek (Ar. sz. Ján.). Továbbá azért is hasznosak ellenségeink, mert *hibáinkra figyelmeztetnek* és *alkalmat nyujtanak* nekünk *az erények gyakorlására.* Ellenségeink a méhekhez hasonlítanak; ezek szúrnak ugyan, de mézet szolgáltatnak (IV. Orbán). Ha a gonosz nyelv megszúr téged, mondjad vígasztalásúl: »*Nem azok a legrosszabb gyümölcsök,* amelyeket darázsok rágnak« (Bürger). A nép szerint is: »Sok ellenség, nagy tisztesség«. Gondoljuk meg végül azt is, hogy az Isten előtt kedves embernek *az ellenség nem árthat igazán;* a jó Isten ugyanis minden ellenséges szándékot övéinek javára fordít (Róm. 2, 28.). Ezt látjuk egyiptomi József életében. Gondoljunk ezen igazságra, akkor aztán az üldözések bizonyára nem találnak készületlenül minket.

2. Az ellenségszeretet abban mutatkozik, hogy ellenségeinken nem állunk boszut, nekik a rosszat jóval fizetjük vissza, főképen imádkozunk érettük s nekik szívesen megbocsátunk.

Ellenségeinken **ne álljunk boszut.** Szép példát ad erre *Dávid;* kétszer is volt alkalma Saul királyt, az ő üldözőjét megölni; azonban egyszer sem tett neki semmi rosszat (I. Kir. 24. és 26.). A farizeusok nagyon gyakran szidalmazták *Krisztus Urunkat* (Máté 11, 19. Ján. 8, 48.), azonban ő nem szidalmazta vissza szidalmazóit (I. Pét. 2, 23.). Midőn Krisztus Urunkat, mint zsidót, bizonyos szamaritánus helyiségben nem fogadták be, az apostolok annyira elteltek boszuvággyal, hogy égből szálló tüzet kivántak. Krisztus Urunk azonban megdorgálta őket és így szólt: »Nem tudjátok, milyen lelkűek vagytok« (Luk. 9, 55.). Bizonyos atya *gyémántot* igért fiai közűl annak, ki a legnemesebb tettet hajtja végre; az a fiu volt a nyertes, ki a hegy lejtőjén az ellenségét alva találta és őt le nem taszította (Lichtwer költeménye). A boszuállás nem minket illet meg, hanem Istent (Róm. 12, 19.). *Inkább szenvedjünk,* mint boszut álljunk; azért mondja Krisztus Urunk: »Aki egyik orcádat megüti, fordítsd neki a másikat is« (Luk. 6, 29.). Ne hagyjuk magunkat legyőzetni a gonosztól, hanem jóval győzzük le a gonoszt (Róm. 12, 21.). Boszuld meg magadat ellenségeden, azonban úgy, mintahogy a szentek állottak boszut, t. i. **viszonozd a rosszat jótéteményekkel;** ez *mennyei* boszú (Sz. Alf.). Egyiptomi *József* az ő testvéreinek gonoszságát jóval viszonozta. Szent *István* imádkozott gyilkosaiért. Üldözőinek szerencsétlensége nagyobb fájdalmat okozott szent Istvánnak, mint a tőlük elviselt minden baj. Azért imádkozott érettük (Sz. Fulg.). Szent Jakab

apostol, jeruzsálemi püspök, akit a templom tetejéről letaszítottak, szintén még térden állva is imádkozott gyilkosaiért. — Ellenségeinknek továbbá szívesen **bocsássunk meg.** Dávid király *megbocsátott* Semeinek, aki őt kövekkel dobálta és szidalmazta (I. Kir. 16, 10.). Az ellenségeivel jót tevő ember a tövisek között levő liliomokhoz hasonlít, amelyeket a tövisek megszurnak ugyan, de azér nem szünnek meg fehérségükkel díszül szolgálni (Sz. Bern.). *Ellenségeinkkel jót tenni nemeslelkűség.*

3. Aki ellenségén nem áll boszút, sőt iránta még jótéteményeket tanusit, az pirulásra kényszeriti és kiengeszteli, továbbá jutalmat nyer Istentől; aki ellenben boszút áll ellenségén, vagy pedig gyűlöli, az vétket követ el.

Dávidnak kétszer is volt alkalma *Sault,* az üldözőjét megölni; azonban semmi bántalmat sem okozott neki. Ezzel **kiengesztelte** és annyira megindította őt, hogy *könnyekben* tört ki (I. Kir. 24—26.). Szent *Hofbauer* Kelement Bécs egyik utcáján szidalmazta bizonyos asszony; ő az asszonyhoz ment, fölemelte leesett zsebkendőjét s barátságos szavakkal szólította meg. Az asszony megszégyelte magát és elsietett. »Amint a *szúféregnek* nagyon puha teste van és mégis a legkeményebb fát keresztülfúrja, épen úgy az engesztelékenység legyőzi a legmegátalkodottabb ellenséget és a legdurvább sértegetőt« (Beda). Ellenséged oroszlán veled szemben; ha nem ingerled őt, akkor halott (Sz. Bonav.). Ellenséged iránt jótéteményeket tanusítva *izzó szenet* raksz fejére (Róm. 12, 20.), t. i. ellenséged épen oly kevéssé állhat ellen szeretetednek, mint az izzó szénnek. Lásd a szelidségről és a békülékenységről szóló tanítást. — Aki nem áll boszút ellenségén, azt **megjutalmazza Isten.** *Dávid* türelmesen viselte el Semei gyalázkodását és így szólt: »Talán megtekinti az Ur az én nyomorúságomat és jóval fizet nekem az Ur a mai átkozódásért« (II. Kir. 16, 12.); nemsokára megnyerte az ütközetet. »Ellenségeinkért imádkozni nehéz; mivel azonban nagy önmegtagadás szükséges hozzá, azért nagyobb lesz a túlvilági jutalom is« (Sz. Ág.). — Az ellenségén **boszút álló** ember **bűnt** követ el. Úgy jár, mint a *méh,* mely boszút áll és szúr; ennek következtében elpusztul. Boszút állani tulajdonképen esztelenség. Olyan, mint mikor az *eb beleharap a kőbe,* amellyel valaki megdobta; a boszúvágyó sem gondolja meg, hogy ellensége csak eszköz Istennek kezében (Corn. a L.). A gyűlöletről lásd az Isten 5.-ik parancsánál.

4. Aki ellenségeinek megbocsát, annak Isten is megbocsátja bűneit; aki ellenben nem bocsát meg, annak Isten sem bocsát meg.

Ellenségünknek megbocsátani az irgalmasság cselekedete és a legnagyobb alamizsna, amelyet adhatunk (Sz. Ág.). A másoknak megbocsátó ember *maga is bocsánatot nyer* (Ar. sz.

Ján.). Fontoljuk meg a Miatyánk 5.-ik kérését. *Aki másnak szívesen megbocsát, annak Isten is megbocsát.* — Aki ellenben nem bocsát meg ellenségének, az mindannyiszor Isten átkát hívja magára, valahányszor a Miatyánkot imádkozza (Sz. Anasztáz). Krisztus Urunk szerint: »Ha pedig meg nem bocsáttok az embereknek, a ti Atyátok sem bocsátja meg nektek bűneiteket« (Máté 6, 15.). Gondoljunk a könyörületlen szolgáról szóló példabeszédre (Máté 18, 23.). Krisztus Urunk szerint atyánkfiainak nem csupán hétszer, hanem hetvenhétszer is meg kell bocsátani (Máté 18, 22.).

10. Felekezeti türelem.

Van *elvi* és van *személyi* türelem. Az igazság elvben mindig türelmetlen, de személyekben lehet türelmes.

A számtan azt tanitja, hogy 2×2=4. Másvalamit, pl. azt, hogy 2×2=5, nem engedheti meg, mert ez nem igaz. A számtan tehát elvben türelmetlen: a tévedéssel szemben nincs elnézéssel. Mindazonáltal senkinek sem jut eszébe, hogy azokat az embereket, akik azt állítanák, hogy 2×2=5, emiatt gyalázza, megverje, vagy személyében bármiként bántalmazza. Az az elnézés, amelyet a tévedővel, vagy más felfogásuval szemben gyakorlunk, az a személyi türelem. Épenígy áll a dolog a kath. egyházzal is; a tévedésekkel szemben türelmetlen, de türelemre int a tévelygőkkel szemben.

1. Krisztus Urunk tanításában és tetteiben nagy türelmességet tanusít a tévelygőkkel szemben.

Krisztus Urunk felebaráti szeretetet, ellenségszeretetet, türelmet, szelidséget, békeszeretetet hirdet, tehát csupa olyan erényt, amelyek bennünket embertársainkkal szemben elnézésre, türelemre indítanak; főképen pedig tévelygő embertársainkkal szemben. Gondoljunk csak arra, milyen szeliden bánt az Üdvözítő a bűnösökkel, pl. Magdolnával Simon házában (Luk. 7.), vagy a házasságtörő asszonnyal, akit a farizeusok hozzá vittek a templomba, hogy megkövezzék (Ján. 8.). Akkor mondotta Krisztus Urunk a megfontolandó szavakat: »*Aki közületek bűn nélkül vagyon, az vesse reá az első követ*« (Ján. 8, 7.). Csak ott volt az Úr Jézus szigorú, ahol rosszakaratot, vagy álnokságot talált; így járt el pl. a farizeusokkal szemben (Mt. 23, 27.). Sőt Krisztus Urunk nem egyszer felkereste a tévelygőket és szívükre beszélt; igy beszélt a szamariai asszony szívére Jákob kútjánál. Az volt az elve: »Nincs szükségük az egészségeseknek orvosra, hanem a betegeknek« (Mt. 9, 12.). — A vallási türelemnek egyik legszebb példáját adják az *irgalmas testvérek* és *irgalmas nővérek*, akik a kórházban felekezeti különbség nélkül minden beteget ápolnak.

2. A másvallásuak üldözése nem felel meg sem Jézus Krisztus szellemének, sem az egyház szándékának.

Az Úr Jézus csak arra adott parancsot az apostoloknak, hogy **igehirdetéssel** hódítsák meg a másvallásuakat. — Amikor két fél *vegyes-házasságot* köt, az egyház kötelességévé teszi a kath. félnek, hogy házastársát a kath. egyházba vezérelje, de csak példájával és oktatással, nem pedig erőszakkal. A kath. egyház *imádkozik* a másvallásuakért, különösen nagypénteken és azt tanítja, hogy a másvallásuak is üdvözülhetnek, ha jóhiszeműen tévednek és istenes életet élnek. A kath. egyház sohasem tanította, hogy az eretnekeket ki kell *irtani*. Ha esetleg akadna olyan kath. egyházjogász, aki ezt tanította volna, ez az ő egyéni tévedése. — Valahányszor a nem-katholikusokat üldözték, ők maguk voltak az üldözés okai, nem pedig a kath. egyház. A tévtanítók ugyanis a legtöbbször **az állam** rendjét is fel akarták borítani és megtámadták a házasság, a magánvagyon intézményét és a hatóságot. Ezért büntették meg őket, mégpedig a középkor szokása szerint néha igen kegyetlenül. Igy pl. *Husz János* prágai papot 1415-ben Konstanzban megégették. De nem a püspökök kérték a megégetését; ezek ellenkezőleg azon az álláspontón voltak, hogy kímélni kell az életét; hanem az állami törvények és a császár követelték halálát, mert fellázadt az állami törvények ellen. Beigazolták ezt a huszita-háboruk, amelyek messze túlcsaptak Csehország határain. Néha azért üldözték a nem-katholikusokat, mert kezükbe akarták ragadni az ország gyeplőit és ezáltal irigyeket és ellenségeket szereztek maguknak. Tehát nem annyira vallási, mint inkább **politikai** okokból üldözték őket. Politikai okok, és pedig az államhatalom birtokáért való vetélkedés, idézték elő az u. n. Bertalan-éjt, másképen a párizsi vérnászt, amely alkalommal egy éjszaka Párizsban 2000, egész Franciaországban pedig 30.000 hugenottát (protestánst) mészároltak le. Valahányszor kath. uralkodók szigorúan büntettek másvallásuakat, rendesen ezek maguk voltak az okai. 1578-ban II. Rudolf császár újra behozta Bécsben az úrnapi körmenetet. Maga is részt vett rajta egész udvarával. A protestánsok ezen felbőszültek, megtámadták a körmeneten résztvevőket úgy, hogy a császár maga is csak üggyel-bajjal tudott katonái oltalma alatt a császári palotába menekülni. Ennek az lett a következménye, hogy a császár betiltotta az evangélikus istentiszteleteket és a protestáns prédikátorokat kiutasította. — Ami a **spanyol inkviziciót** illeti, amelyet Ferdinánd spanyol király 1478-ban létesített és amely századokon keresztül fennállott, ez *királyi ítélőszék* volt, királyi hivatalnokokból állott s az volt a célja, hogy az országban fenntartsa a rendet, megbüntesse a gonosztevőket (rablókat, gyilkosokat s efféléket). Az itt alkalmazott kegyetlenségek ellen *a pápák több ízben óvást emeltek*. Tévesen irják tehát ezeket a kegyet-

lenségeket az egyház számlájára. — Ha mégis előfordúlt volna, hogy másvallásuak igaztalanúl úldözést szenvedtek, meg kell gondolni, hogy az emberi szenvedélyek sohasem úlnek el és hogy a katholikusok szenvedtek legtöbb vallási úldözést.

A vallási úldözések mindenha leginkább a katholikusokat érték.

Ezt az úldöztetést megjövendölte Krisztus Urunk az ő egyházáról (Ján. 15, 20.; 16, 2.; Mt. 10, 18.). Akik annak tudatára jutottak, hogy eltávolodtak az igazságtól, azok dühöngenek legjobban az igazságra és azokra, akik az igazságot bírják. A rossz lelkiismeret gyakran vadállatokhoz teszi őket hasonlókká. Ebből magyarázható meg, hogy annyiszor és olyan kegyetlenúl úldözték a katholikusokat, egyesegyedül a vallásuk miatt. Már az **ariánus** császárok bebörtönözték, vagy vízbe fullasztották azokat a katholikusokat, akik hitüktől nem akartak eltérni. Ismeretes dolog, hogy még a legújabb századokban is **Angliában,** Skótországban, Irországban, Dániában és Svédországban halálbüntetés volt kimondva annak a fejére, aki a kath. vallást gyakorolta. **VIII. Henrik** angol király 20 kath. püspököt és több száz papot kivégeztetett, csak azért, mert hűek maradtak kath. vallásukhoz. **Kálvin** János, genfi hitujító († 1564) sok katholikust kínpadra vonatott és kivégeztetett; sőt 1553-ban a Genfbe utazó spanyol orvost, Servet Mihályt is lassú tűznél megégettette, mert a Szentháromság tanában más véleményen volt, mint Kálvin. Tehát egészen igazságtalan dolog a kath. egyházra kenni a másvallásuak úldözésének bűnét.

3. Nem szabad másvallásuakat erőszakkal a kath. vallásra téríteni, hanem csakis oktatással, a felebaráti szeretet cselekedeteivel és jó példával.

Senkinek sem szabad lelkiismerete ellen cselekedni, még abban az esetben sem, ha lelkiismerete téves; mert különben bűnt követ el. Épen ezért nem szabad valakit a kath. vallás elfogadására kényszeríteni, hanem a másfelfogásuakat oktatással kell az igazságról **meggyőzni.** Ami kényszerítésből fakad, annak Isten előtt sincs értéke. *A mohammedánoknak* az a helytelen elvük van, hogy vallásukat tűzzel-vassal kell terjeszteniök. Hasonlóképen elvetendő a régi protestánsok elve: A földesúr határozza meg jobbágyainak vallását. (Cuius regio, eius religio). — A másvallásuak meggyőzését, érveik megcáfolását nyugodtan, méltósággal kell végezni, tehát szenvedély és sértegetés nélkül. Akinél az igazság van, annak nincs oka felfortyanni. Az az igazság ismertetőjele, hogy nyugodtan lép sorompóba. Aki szenvedélyesen (fanatikusan) érvel, abba a gyanuba esik, hogy nincsen az igazság pártján. — Legtöbbre megyünk akkor, ha felebaráti **szeretetet** gyakorlunk. A felebaráti szeretet Krisztus Urunk tanítványainak legbiztosabb ismertető jele. Aki tehát a másvallásua-

kat szereti és ezen szeretetének cselekedetekben ad kifejezést, azt bizonyítja, hogy nem áll távol az igaz vallástól. Ha a kereszténynek kötelessége ellenségeit is szeretni, akkor mindenesetre a másvallásuakat is szeretnünk kell, mert ha ezek tévednek is a hit dolgában, mégis csak testvéreink. IX. Pius pápa nem riadt vissza attól, hogy egy protenstánst a festő-akadémián saját költségén kiképeztessen, vagy hogy egy szegény zsidót, aki az utcán összeesett, saját kocsiján küldjön haza. (Spirago, Plt. 444, 445.). Így cselekesznek az igazi nagy emberek.

Műveletlenségnek és durvaságnak a jele valakit vallása miatt kigúnyolni vagy bántalmazni.

Ugyanez áll arról is, aki egy másvallásut olyan vallási ténykedésre kényszerítene, amelyet lelkiismerete megtilt neki.

11. Nemzetiségi kérdés és kereszténység.

A felebaráti szeretet a nemzetiségi türelemben is megnyílvánúl.

Már maga a »*nemzetiség*« (nemzetség) szó is mutatja, hogy azok alkotnak egy nemzetiséget, akik egyazon ősöktől származnak és vérük rokon. A közös leszármazáson kívűl jellemzi egyugyanazon nemzetiség tagjait, hogy egyugyanazon nyelvet beszélik, közös sorsban éltek a történelemben és közös testi és lelki sajátságaik vannak. Annyi nemzetiség van, ahány nyelv van. A világon mintegy 900 nyelv van. A legtöbben beszélik a kinai nyelvet (300 millió) és az indiai nyelvet (260 millió); azután jön az angol (130 millió), a német (100 millió), az orosz (70 millió), az olasz (40 millió) stb. A »nemzetiség« nem tévesztendő össze a »**nemzettel.**« Nemzetnek nevezzük egy állam polgárainak összességét. Mármost alkothat egy államot több különféle nemzetiség, ha helyzeténél fogva egymásra van utalva. Példa erre Svájc. — Hogy kinek mi a nemzetisége, az attól függ, hogy apai és anyai ágon milyen fajból származik; s ha ősei között különböző fajhoz tartozók voltak, akkor a történelmi fejlődés szabja meg nemzetiségi hovátartozandóságát.

1. A nemzetiségi tagoltság részint Isten büntetése az emberiség kevélysége miatt, részint Istennek az emberek javára irányúló bölcs gondviseléséből ered.

Amint a szentirásból kivehető, eredetileg csak **egy nyelv** volt. A nyelvészeti kutatások is igazolták, hogy a mai nyelvek egynehány nyelvcsaládból fejlődtek ki. Behatóbb kutatások valószínűvé tették már azt a föltevést, hogy minden nyelv ugyanazon ősnyelvből ered. A biblia elbeszélése szerint Isten a bábeli torony építésénél megzavarta az emberek nyelvét, hogy megalázza és elszéledésre kényszerítse őket. (I. Móz. 11.). De a jóságos

Isten még a bűntetésben is javunkat keresi. A nemzetiségek különfélesége alkalmas arra, hogy **vetélkedést** idézzen elő, ami viszont a kultúrát és haladást mozdítja elő. A nemzetiségi különbség nagy akadálya a vallási és erkölcsi romlás terjedésének is. Amint a nyelvek megzavarása Bábel falai alatt meghiusította a kevély vállalkozást, úgy hiusította meg később a nyelvek különfélesége a szomszéd nép bálványimádásának és erkölcsi züllésének beszűrődését. A nyelvek sokfélesége végül **Isten dicsőségét** is hirdeti, mint a növényvilágban, az állatvilágban és az egész teremtett világban fennálló bámulatos változatosság.

2. A keresztény ember jobban szeretheti és jobban is kell, hogy szeresse a saját nemzetiségét, mint az idegent; mert ez a szeretet benne rejlik már az ember természetében, és a kereszténység nem öli azt ki, hanem fejleszti és megszenteli.

Ha csak annyit mondunk: »A keresztény *szeretheti* nemzetiségét« — akkor nagyon keveset mondottunk. Inkább azt kell mondani: »A keresztény **kell, hogy szeresse** nemzetiségét«. Hiszen önmagunknak s szüleinknek szeretete nemcsak hogy meg van engedve, hanem meg is van parancsolva. És hát miért is kell szeretnünk a nemzetiséget, amelyből származunk s amelybe tartozunk? Mert a nemzetiség egy nagy **család,** egy nagy atyafiság. Ha az ember az atyafiait jobban kell, hogy szeresse, mint az idegeneket, a saját nemzetiségét is jobban kell, hogy szeresse, mint az idegent. És valamint a gyermek jobban szereti a maga anyját, mint a másét, bár azt sem veti meg, azt sem gyűlöli: úgy nekünk is jobban kell szeretnünk a magunk nemzetiségét, mint az idegent, bár ezt sem szabad megvetni, vagy gyűlölni. A nemzetiség szeretete tehát a **természeti törvényben,** azaz a Teremtő akaratában leli alapját. Amint a Teremtő természetünktől nagyobb szeretet oltott szivünkbe szüleink iránt, mint más emberek iránt, úgy nagyobb szeretetet oltott szívünkbe nemzetiségünk iránt is, mint más nemzetiség iránt. Egyébként természetszerűleg ahhoz a néphez kell simúlnunk, amely a mi nyelvünket érti. A nemzetiség szeretete tehát a természeti törvény parancsa. A természeti törvény parancsait pedig nem szünteti meg a kereszténység. Krisztus Urunk határozottan kijelentette, hogy nem jött megbontani a törvényt (Mt. 5, 17.). Igy hát a vallás iránti szeretetnek is, a nemzetiség iránti szeretetnek is Isten a szerzője; ikertestvérek ezek, mert egy atyjuk van: az Isten. Mármostan, Isten nem mondhat ellen önmagának s azért a vallás szeretete és a nemzetiség szeretete nem jöhet egymással ellentétbe. Tényleg úgy találjuk, hogy **Krisztus Urunk,** a próféták, az apostolok, az Istenanya, a nagy szentek lelkesültek népükért. Gondoljuk csak meg, hogy Krisztus Urunk csaknem kizárólag az igéret földjén működött, tehát elsősorban

saját nemzetiségének javán dolgozott. Ki is jelenti, hogy csak Izrael házának eltévedt juhaihoz küldetett. (Mt. 15, 24.). Lángoló fajszeretetet látunk a **prófétáknál** is (gondoljunk csak pl. a Jeruzsálem romjain siránkozó Jeremiásra), a zsidó vértanuknál (a makkabeusi vértanuk a halál torkában hivatkoznak »atyáik törvényeire« (2. Mak. 2.), sőt az **Istenanyánál** is (elmélkedjünk csak fönséges dicsőítő énekén, a Magnificat-on) és az apostoloknál (Sz. Pál inkább kárhozott akart lenni, csakhogy Izrael megmeneküljön. Róm. 9, 2.). Ezt a nemzeti érzést Isten maga élesztgette a zsidókban; ezt bizonyítják Isten szavai Mózeshez az égő csipkebokorból: »Én vagyok a te atyáid Istene, Ábrahám, Izsák, Jákób Istene« (II. Móz. 3.). Ezt bizonyítják az Istentől rendelt ünnepnapok és szombatnapok, amelyek nemzeti örömnapok is voltak. Azért a kath. egyház is mindig figyelemmel volt azoknak a népeknek nemzeti érzésére, akik között működött. Arra törekedett, hogy az illető nemzetből való hithírdetőket és papokat küldjön közéjük, ami által a vallás érdekei jelentős lendületet nyertek. **A kath. egyház** azzal is méltányolta a nemzeti érzést, hogy nemzeti ünnepeket engedélyezett, t. i. az országok pártfogóinak ünnepeit.

Nemzetiségünk iránti szeretetünket azzal mutatjuk ki, hogy nagyrabecsüljük.

Az ember, ha tudja is, hogy biztosan van a földkerekségen nemesebb és okosabb anya, mint az ő anyja, mégis a maga anyját minden más anyánál többre becsüli. Így van ez a nemzetiségi kérdésben is. A saját fajtájának **megbecsülése** azonban nem jelenti a többinek lebecsülését. Világos dolog, hogy nem lehet minden nemzetnek igaza akkor, amikor magát a legkülömbnek tartja. Mivel pedig a megbecsülés a jó tulajdonságoknak jár, azért mindenki iparkodjék megismerni fajának erényeit és nagy cselekedeteit. De a hibákat nem szabad erényeknek tartani, hanem iparkodni kell azokat kiküszöbölni. Egyébként a fajszeretet vak és oktalan volna.

Fajunkat azzal **erősítjük,** ha bevásárlásoknál, munkakiadásnál, alamizsnálkodásnál, segítségnyújtásnál *elsősorban fajtestvéreinkről* gondoskodunk. A fajtestvérek segítését különösen a zsidóknál tapasztaljuk, akik a maguk szegényeiről gondoskodnak. Ezt az eljárást csak dicsérni lehet. Hogy mi keresztények is elsősorban azokat segítsük, akik hozzánk közelebb állnak, erre sz. Pál is figyelmeztet, amikor azt mondja, hogy különösen hittestvéreinkkel tegyünk jót (Gal. 6, 10.).

Fajunk **védelmére** különösen akkor kell összefognunk, ha nyelvünket akarják elvenni tőlünk. Ilyenkor ugy érezzük, mintha a szájunkból ki akarnák tépni a nyelvünket!

Hiba tehát, ha valaki fajával szemben *közömbös*, vagy megtagadja faji hovátartozandóságát; de az is hiba,

ha valaki *túlságosan* szereti a fajáť, mintha az lenne az embernek legfőbb java.

Itt is áll az a közmondás, amelyet az erényről mondanak: In medio stat virtus. Legjobb az arany-középút. Valamint a vallási közömbösség veszedelmes, ugy a faji **közömbösség** is ártalmas: arról tesz t. i. bizonyságot, hogy nincs meg valakiben a szükséges önértékelés és a fajtestvérei iránt való érdeklődés. Aki az ember alacsonyabb javát, a nemzetiséget nem értékeli, félő, hogy az magasabbrendű javát, a vallást sem fogja kellőképen értékelni; mert aki kicsinyben hűtelen, nagyban is az. Az is bizonyos, hogy akit a fajszeretet lelkesít, hamarább elszánja magát arra, hogy embertársaiért nagy, áldozatos cselekedetekre határozza el magát. A világtörténelem elég idevágó példát tud felmutatni. — Aki faji hozzátartozandóságát (pl. önző számításból) megtagadja, épen ugy jár el, mint az, aki szüleit, vagy hozzátartozóit szégyenli. — Ennek dacára a nemzetiség **nem a legfőbb java** az embernek, különben a nemzetiségi hovátartozás már egymagában is boldoggá tenné az embert. Ez azonban nem áll. Azután meg a halállal megszűnik a nemzetiség is. Az embereknek fajuk szerint való tagozódása részben a bűnnek is a büntetése; amiért is a mennyországban, ahol nem lesz büntetés, nem lesz nemzetiségi különbség sem. Ezért magasztalják az üdvözültek közös énekkel az Istent (Jel. 7, 9.). Isten ítélőszéke előtt nem fog használni az embernek a nemzetiségi hovátartozandósága, akárcsak a vagyona, vagy állása. Ha tehát valaki a fajszeretetet túlzásba viszi, akkor az már nem szeretet, hanem szenvedély, faji elfogultság, elvakultság, valóságos bálványimádás. Az ilyen ember az Istennek, mint legfőbb jónak tartozó tiszteletet a nemzetiségének rójja le. Az ilyen ember fajszeretete ugy viszonylik a valódi fajszeretethez, mint a részegség a mértékletességhez.

3. A fajszeretetnek nem szabad más nemzetiségüekkel szemben elkövetett szeretetlenségekre és igazságtalanságokra ragadtatnia magát.

Hiszen minden nemzetiség fiai ugyanegy mennyei Atyának gyermekei, tehát *testvérek*. Azonfelül pedig a katholikus egyházban egyetlen nagy *krisztusi családot* alkotunk.

Nemzetiségi kérdésekben is áll a keresztény szabály: »Amit nem akartok, hogy cselekedjenek nektek az emberek, ti se cselekedjétek nekik«. A fajszeretetnek nem szabad vadállatot csinálnia az emberből, hanem ellenkezőleg emberbaráti érzelmeit kell fokoznia és nemesítenie. Aki faját igazán szereti, nem fog más nemzetiséget oktalanul sértegetni, vagy kisebbíteni, hanem azon iparkodik, hogy a maga faja az előtt a másik nemzetiség előtt becsületnek és szeretetnek örvendjen; nem fog ellensé-

geskedést szítani és háborút felidézni, hanem azon fáradozik, hogy biztosítsa a békét a maga nemzetének. Azért a nagy szellemek ugy találták, hogy nekik szűk az országhatár s azon túl is, az egyetemes emberiség javán is dolgoztak, a maguk nemzetén keresztül. Fajszeretet és egyetemes emberszeretet nem ellentétek, amelyek egymást kizárják, hanem összefüggő dolgok, amelyek egymást kiegészítik. *Aki minden más fajt utál, a magáénak sem használ.*

Krisztus Urunk az irgalmas szamaritánusról szóló példabeszédében azt akarta nekünk megmagyarázni, hogy az idegen nemzetiségü ember is a mi felebarátunk, akit nem szabad kizárni szeretetünkből. Sz. Pál is mondja: »Krisztusban nincsenek zsidók és görögök, hanem mindnyájan egyek« (Gal. 3, 28.). Hiszen valamennyien Isten gyermekei, tehát **testvérek.** Amiért mindnyájan igy imádkoznak: Miatyánk.

A katholikus anyaszentegyházban továbbá a különféle népek egyetlen nagy **krisztusi családot** alkotnak, amelyben a szeretetnek kell tanyát ütnie. A pünkösdi nyelv-csodával Isten az embereknek a hitben való egységét akarta kifejezni. Ezt az egységet akarja ma is kifejezni az egyház azzal, hogy egyetlen hivatalos nyelve van: a latin nyelv.

Gondoljuk meg azt is, hogy idegen nemzeteknek sok esetben **hálával** tartozunk. Mert idegen nemzetbeliek hirdették őseinknek az evangéliumot és áldoztak értünk vért és életet. Sok találmány idegen földön született s idegenekre szorulunk szűntelenül, amikor egyes ipari, mezőgazdasági termékeket, orvosságokat, stb. csak tőlük tudunk beszerezni.

A más nemzetiségüeknek tartozó szeretet és igazságosság ellen vét, aki 1. mást *megvet*, vagy *gyűlöl* csak azért, mert más nemzetiséghez tartozik; 2. aki az *egész* nemzetiség számlájára irja azokat a sérelmeket, amelyeket egyes emberek részéről szenved.

Nem szabad az embereket egykönnyen **megvetni.** Ha egy idegen nemzet fiai között akadnak kivetnivaló egyének, azért még lehetnek és vannak közöttük nemesen gondolkodó lelkek is. A vízözön idején gonoszok voltak az emberek; mégis közöttük élt az istenfélő Noé. Igy volt ez később Ábrahám és Lóth idejében is, Jób idejében is. Az Üdvözítőt is lenézték nemzetisége miatt, amikor azt kérdezték: »Vajjon jöhet-e jó Názáretből?« (Ján. 1, 46.), — s mennyire tévedtek! Álljon itt is a szabály: Tarts mindenkit jónak, amig az ellenkezője be nem bizonyosodott. Aki túlkönnyen tételez fel másról rosszat, a vakmerő ítélet bűnébe esik. Ettől különbözik az *óvatosság*, amikor valaki elővigyázatos az idegennel szemben, mert olyan nemzethez tartozik, amelyben a becsületesség, vagy őszinteség gyakran hiányzik, vagy amely minden más nemzetet lebecsül. Ki ütközne

meg azon az emberen, aki a cigányok közeledtére résen áll és vigyáz a házatájára?

Az idegen ember **gyűlölete** a pogányok sajátsága volt. A görögök és rómaiak minden idegent *barbárnak* neveztek és megvetettek. De nekünk kereszténveknek ki kell űzni szívünkből a gyűlöletet. Egyesek bitangságáért nem szabad az **egész** nemzetet felelőssé tenni. Ki vetné el az apostolokat Krisztussal együtt az egy Judás miatt? Ki marasztalná el az egész papságot egy rossz pap miatt, az egész tanítóságot egy rossz tanító miatt? Itt is hasonlóképen kell cselekednünk.

12. Vallás és politika.

A politika is olyan tér, amelyen gyakran figyelmen kívül hagyják a felebaráti szeretet parancsát; a politika súrlódásokra, civakodásokra vezet. A politika szó a görög polis, politeia (város, közület) szavakból ered és annyit jelent, mint *a köznek gondozása.* Ezen gondozásban minden polgárnak részt kell vennie. Azzal, hogy szavazatát leadja, már befolyt az államnak jó, vagy rossz sorsába. Aki élete hivatásává teszi, hogy az ország üdvös kormányzásához szükséges eszközök előteremtéséről gondoskodik, azt *politikusnak* nevezik.

1. Az az állítás, hogy a vallásnak a politikához semmi köze sincsen, téves; valamint az a felfogás is, hogy a papság politikával ne foglalkozzék.

Azt a jelszót, hogy: »A vallásnak a politikához semmi köze«, azok találták ki, akik szájkosarat szeretnének tenni a papság szájára. Ugyanezek az urak azt az elvet is vallják, hogy a politikában nincs helye sem a felebaráti szeretetnek, sem a becsületnek. Ennek a csapnivaló elvnek a feltalálója *Macchiavelli* († 1527), az istentelen olasz politikus, aki azt tanítja, hogy az állam a legfőbb cél; az államnak jogában áll a maga érvényesülésére bármely eszközt alkalmazni, legyen az bár erkölcstelen, mint pl. a hazugság, rászedés. Ez a nézet csapnivaló, mert a vallás és annak törvényei **a közéletet** is szabályozzák és irányítói minden emberi cselekvésnek. Amit Isten megtiltott, az a politikában is tilos. Azért jelentették ki 1891-ben az osztrák püspökök: »A keresztény igazságok az egész emberi élet vezércsillagai.« Azért a politikusoknak is szemük előtt kell tartaniok hivatásuk gyakorlásában a vallás előírásait és tartózkodniok kell az erkölcstelenségtől, ugymint a hazugságtól, a rágalmazástól, az igazságtalanságtól, a fékevesztett szenvedélyességtől. Ilyen értelemben igenis köze van a vallásnak a politikához.

Hogy a vallásnak a politikához köze van, abból is nyilvánvaló, hogy a parlamentekben gyakran olyan törvényeket hoznak, amelyek vallási és **egyházi dolgokba** szólnak bele, mélyen

sértik a katholikus polgárok vallási jogait, mert vallásuk szabad gyakorlásában megakadályozzák, vagy gátolják őket, sőt nem egyszer arra akarják kényszeríteni, hogy lelkiismeretük ellen cselekedjenek. Bismark kormányzása idején, az u. n. német Kulturkampf korában, Németországban annyira ment az állami törvényhozás, hogy a kath. papoknak megtiltotta a misézést és a szentségek kiszolgálását.

Arra az ellenvetésre, hogy a **papságnak** semmi köze a politikához, azt lehet felelni: A pap épenolyan állampolgár, mint bárki más és azért polgári jogaival ő is élhet. Hallatlan jogfosztás volna, ha ma, amikor minden munkás és iparoslegény politizálhat, épen a papot tiltanák a politikától. Aki azt mondja, hogy: a pap maradjon a templomban, következésképen azt is kell, hogy mondja: a tanító maradjon az iskolában, az orvos a betegszobában, a hivatalnok és a lapszerkesztő az irodában, a földmívelő a mezőn, a munkás a gyárban, az iparos a műhelyben és így tovább. Akkor senkinek sem volna szabad politizálni.

2. A pap némely esetben egyenesen köteles, sőt kénytelen politikával foglalkozni; akkor t. i., amikor olyan törvényeket akarnak hozni, amelyek sérelmesek a vallásra és az egyházra.

Találóan mondotta *Gróf Huyn*, olmützi püspök: »Ha a tartománygyűlésnek és a birodalmi gyűlésnek joga van olyan törvényeket hozni, amelyek **vallási kérdéseket érintenek,** a püspöknek és papnak nemcsak joga, hanem *kötelessége* is érdeklődni a politika iránt. Farizeusi okoskodás azt állítani, hogy a pap maradjon a sekrestyében és a templomban és ne szerepeljen a választásokon és a közéletben. Tehát mi csak maradjunk szépen a templomban és nézzük nyugodtan, mint tépik ki a politikusok a Krisztus vérével megváltott nép szívéből a hitet? Nézzük nyugodtan, mint semmisítik meg a házasság szentségét és mint dobják ki az iskolákból a keresztet? Nem, mi gondoskodni akarunk arról, hogy katholikus érzületű képviselőket válasszanak«. (A morvaországi kath. parasztszövetség közgyűlésén mondott beszédjéből). *Csehország püspökei* kijelentették: »Ha a politika egyházi térre téved . . ., akkor az egyháznak nemcsak joga, hanem kötelessége is a szavát felemelni» (1927. márc.-i pásztorlevél). *XI. Pius* pápa pedig azt mondta: »Azt mondják, a pápa ne törődjék a politikával; engedje át a politikát a politikusoknak. Minket, a pápát, ne tanítson senki. Ha a politika az oltárig tolakodik, a vallásnak, az egyháznak és a pápának, mint ezek képviselőjének nemcsak joga, hanem kötelessége is, hogy a katholikusoknak utasításokat és irányításokat adjon«. (Az olasz főiskolai hallgatókhoz intézett beszédjéből, 1924. szept. 9.). Azt mondja továbbá XI. Pius: »Néha úgy tűnik fel, hogy püspökök politikai tevékenységet fejtenek ki; a valóságban pedig csak vallási tevékenységet gyakorolnak, amikor az egyház szabadságát,

a család és az iskola szentségét és az ünnepeket **védelmezik.**« (A kath. ifjusághoz intézett beszédjéből, 1925. szept.). Hogy hová vezet az, ha a papok visszahúzódnak a politikától, megmutatja *Franciaország példája.* Ott magasabb parancsra a papság tényleg a templomba és a sekrestyébe vonult vissza. Akkor azután vallástalan elemek könnyű szerrel ragadták magukhoz az államban az egyeduralmat és egyházellenes törvényeket hoztak, a templomokat állami célokra elkobozták, az egyházi vagyonokat elrabolták, a hitoktatást kitiltották az iskolából és a szerzeteseket kiűzték az országból (1906.). *A délamerikai államokban is* a sekrestyébe vonúlt vissza a papság és átengedte a politikát az egyház ellenségeinek. Ennek az lett a vége, hogy a vallás ellenségei megfosztották a papságot választói jogától és minden hatalmat a maguk kezébe kaparítottak meg. — Az egyház ellenségei szeretik, ha a papság a templomba és a sekrestyébe vonul vissza. Azokat a papokat, akik így cselekesznek, dicsérik és békeszerető embereknek magasztalják. A valóságban azonban azok a papok, akik veszedelem idején elvonulnak a politikától, olyan pásztorokhoz hasonlítanak, akik eltűrik, hogy juhaikat ragadozó farkasok tépjék széjjel. Az egyház ellenségei azt szokták hajtogatni, hogy a vallás olyan felséges dolog, hogy azt nem szabad beledobni a közélet szemetjébe, mert ezzel elvesztené méltóságát és tekintélyét. Ez az aggodalom a vallásért nem egyéb, mint közönséges képmutatás. E mögött a aggodalom mögött az a félelem lapul meg, hogy a vallás, ha a közéletben érvényre jut, megakadályozná az egyház ellenségeinek kisded játékait.

Az azonban bizonyos, hogy **tisztán politikai kérdésekbe,** amelyek a vallás érdekeit nem érintik, egy igazi pap nem fog beleavatkozni. Azt mondja XI. Pius: »A papokra a tisztán politikai és pártharcokban állanak az apostol szavai: »Senki, aki Istenért küzd, ne ártsa magát világi ügyekbe«. Egy pap, aki politikával soha nem foglalkozott és egyszer mégis a politika terére lépett, amikor ezért kérdőre vonták, azt válaszolta; »Csak akkor szántam rá magamat arra, hogy politikával foglalkozzam, amikor fájdalommal kellett megállapítanom, hogy a politika is foglalkozik vallással«. (Így mondta ezt egy elzászi pap báró Manteufelnek, az akkori elzászi helytartónak.).

3. A politika mindazonáltal nem való a templomba.

Az Isten háza nem arra való, hogy közvetlen befolyást gyakoroljon az állami törvényhozásra. **Politikai beszédeket** a világi gyülekezetek termeiben kell tartani. Azért a szószékre sem való a politika. *X. Pius* kijelentette: »A szószékről teljességgel száműzve legyenek az olyan beszédek, amelyek inkább illenek a hirlapi csaták mezejére vagy tudós társaságok termeibe, mint a szent helyre«. (Róma hitszónokaihoz intézett beszédjéből, 1906.). Ha a szószékben pártpolitika folynék, akkor egy más pártállású

hívő megutálná az Isten házát és a juhokat nem nyernék meg Istennek, hanem elűznék a templomból. Azért mondotta *XV. Benedek* 1916-ban a római hitszónokoknak, hogy a templomban nem szabad olyan **világi** dolgokról beszélni, amelyek pártoskodást idéznének elő a hivek között, amint ezt panaszosan mondja el sz. Pál a korinthusi egyházról (1. Kor. 1, 12.). — Némely államban fennáll az u. n. szószék-törvény, amely súlyos bűntetéseket helyez kilátásba azoknak a papoknak, akik a szószéken, a gyóntatószékben, az iskolai hitoktatásban, körmenetek, zarándoklatok alkalmával, a szentségek kiszolgáltatásával kapcsolatban stb. pártpolitikai kérdéseket tárgyalnak, ujságokat ajánlanak vagy tiltanak, érvényben levő törvényeket, vagy törvényjavaslatokat bírálnak, állami vagy politikai kérdéseket feszegetnek. — A pap tehát, amikor ugy érzi, hogy kötelessége a politikába beleszólania, tegye ezt a templomon kívül, hivatalos egyházi ténykedéseitől elválasztottan és igy küzdjön a vallás és az egyház jogaiért.

4. A katholikusoknak arra kell törekedniök, hogy a politikai életben érvényesüljenek.

Vannak olyan katholikusok, akik épenúgy, mint az egyház ellenségei, abban a felfogásban vannak, hogy kath. ember ne ártsa magát a politikába; azt tartják, hogy csak vallási életet kell élniök, de nem kell politizálniok. Ezeknek szól dr. Richard v. *Kralik* művelődéstörténetíró intelme: »Azok, akik tisztán vallási katholicizmust hirdetnek, nem veszik észre, hogy már a vallás szabad gyakorlata, a vallásoktatás szabadsága . . ., vallásunk fennmaradása és felvirágzása vallásgyakorlati, iskolai és egyesületi törvényektől függnek. De jó törvényeket csak akkor kapunk, ha azok hozatalában közreműködünk. *X. Pius* 1908-ban a madridi püspökhöz irt levelében a következőket mondja: »Amikor a vallás vagy a közjó forog kockán, senkinek sincs joga arra, hogy tétlen maradjon. Azok, akik a vallás és a társadalom felforgatására törekesznek, főképen azon mesterkednek, hogy a közigazgatást magukhoz ragadják és a törvényhozó testületekbe bekerüljenek. Azért szükséges, hogy a katholikusok gondosan ellene dolgozzanak ezen törekvéseknek . . . és a közigazgatásba és a törvényhozó testületekbe olyan embereket küldjenek, akik hivataluk gyakorlásában a vallás és a haza érdekeit a legjobban biztosítják«. Azért is a katholikusok iparkodjanak **tért szerezni** a politikai életben; különben könnyen vallásellenes törvényeket hoznak.

Némelyek arra hivatkoznak, hogy ha a papok politikával foglalkoznak, **ellenségeket** szereznek maguknak és nem egy juhocskát elidegenítenek maguktól. Dehát Krisztus Urunknak sem sikerült elérnie, hogy beszédjével mindenki meg legyen elégedve; a farizeusok és irástudók halálos ellenségeivé lettek. Hát Krisztus szolgája sem járhat jobban, mint a Mester. Kötelességét teljesítenie kell, még ha az a veszedelem is fenye-

geti, hogy némelyek megharagusznak reá. Egyébként a politikai tevékenység a papra nem kellemes, mert sok vesződséggel és fáradsággal van egybekötve. Ha a politika terére lép, könnyen ugy járhat, mint Windhorst, a német katholikusok kiváló vezére, aki mikor Berlinbe a parlamentbe indult, azt szokta mondani: »Most újra kell, hogy járjam a kereszt útját«. — Némelyek egyenesen ugy gondolkoznak, hogy a pap politizálása **visszaélés** *a vallással.* Dehát a vallás érdekeinek védelmezése még nem visszaélés; mert hiszen nem használja fel rossz célokra a vallást.

A katholikusoknak különösen arra kell törekedniök, hogy a képviselőházba és más törvényhozó testületekbe csak olyan személyek kerüljenek be, akiknek *vallásos meggyőződésük* van.

Amikor *X. Pius* még velencei pátriárka volt, szövetkezve egy kath. gondolkodású képviselővel, minden erejéből azon dolgozott, hogy az ottani egyházellenes városi tanácsot megbuktassa és helyébe egy kath. tanácsot állítson, ami sikerült is neki. Dr. *Bertram* breslaui hercegpüspök 1920-ban igy szólott híveihez: »Az Üdvözítő egykoron számadásra fog felszólítani bennünket a nekünk adott talentumokról. A szavazati jog is ilyen talentum. Azért a kath. ember csak olyan jelöltekre szavazzon, akikről hiszi és tudja, hogy az egyház jogait és az ifjúság vallásos nevelését majdan védelmükbe veszik«. *Katschthaler*, salzburgi érsek, bíboros 1907-ben egy pásztorlevelében a következőket irta. »Olyan férfiakat válasszatok, akik nemcsak névleg, hanem érzületükben is katholikusok«. Amikor 1848-ban, a forradalomkor Christof v. *Schmid* ifjusági irónak azt mondotta egy ismerőse: »Most csak két párt van, amelyek közül az egyik mindig csak előre akar menni, a másik mindig csak hátra«, — azt felelte Schmid: »Még egy párt van, amelyik t. i. *fölfelé* akar menni; nekünk ezzel kell tartanunk«. Ezzel azt akarta kifejezni, hogy a katholikusoknak mindenkor azzal a párttal kell tartani, amely a vallás elveit tiszteletben tartja.

Az egyházat azzal vádolják meg, hogy állítólag magához akarja ragadni **az állam fölötti hatalmat.** Erre azt válaszolja *X. Pius:* »A pápák nem akarnak egyebet, mint az Isten ügyét képviselni; nincsenek semmiféle titkos törekvéseik, sem világi céljaik«. A papság is ezen jelszóhoz tartja magát. A hatalomvágy vádja indokolatlan.

5. Olyan politikai kérdésekben, amelyeknek nincs közük a valláshoz, minden katholikus gondolkozhat, amint akar.

A vallásnak nincs köze **tisztán világi** ügyekhez. Azért senkinek sincs joga egy más katholikus embert, aki világi ügyekben másképen gondolkozik, mint ő, eretneknek kikiáltani vagy

kath. gondolkozását kétségbe vonni. Azért a tiroli püspökök egyik körlevelükben (1911. ápr. 22.) megtiltották, hogy »a hivek feszegessék azt, hogy az ellenpártnak van-e teljes kath. gondolkozása. Mert az ilyen kérdés eldöntése a püspökökhöz tartozik«. Szívleljük meg *XIII. Leo* szavait: »Aki az egyházat pártviszályba viszi és az egyházra támaszkodik, hogy könnyebben győzzön ellenségén, az oktalanúl visszaél a vallással«. (A »Sapientiae christianae« kezdetü körleveléből). *X. Pius* 1906. okt. 30.-án ezt irta Fischer biboros kölni érseknek: «Bár a katholikusok minden kérdésben követni tartoznak a római Szentszéket, mégis ez a köteles engedelmesség, amint azt a tapasztalás mindenkor igazolja, teljes szabadságot hagy a híveknek minden olyan kérdésben, amely a vallást nem érinti«. Amikor 1887-ben XIII. Leo pápa a német kormány megkeresésére a német katholikusok pártjának, az u. n. centrum-pártnak, amelybe mintegy 100 kath. képviselő tartozott, levelet irt és azt az óhaját fejezte ki, hogy a centrumpárt szavazzon egy bizonyos katonai törvény (az u. n. Septennat) mellett, a párt mégis a körülmények nyomása alatt a törvény *ellen* szavazott, utalva arra, hogy tisztán világi vonatkozású ügyekben minden katholikus teljesen független a maga felfogásának érvényrejuttatásában.

6. Manapság sokan halálos bűnben élnek amiatt, mert politikai ellenségeiket gyűlölik és őket tönkre akarják tenni.

Ez épen olyan dolog, mint mikor egyik ember a másikat csak azért gyűlöli, mert az más nemzethez tartozik. A politikai és nemzetiségi gyűlölködés sok embert juttat kárhozatra.

A politikában azért kűzdenek az emberek, hogy magukhoz ragadják az államhatalmat. Azért közel fekszik az a gondolat, hogy az ellenfelet le kell tiporni, jogaitól, érvényesülésétől meg kell fosztani, hogy a győzelem sikerüljön. Azért a politikusok könnyen **igazságtalanságra** ragadtatják magukat ellenfelükkel szemben, miért is azt szokták mondani: »Nem annyira a politika mételyezi meg a jellemet, mint inkább a jellemtelenség a politikát«.

Sok embernél márcsak azért sem mételyezheti meg a politika a jellemet, mert egyáltalában nincsen jelleme. Mindazoknak, akik politikával foglalkoznak, meg kellene jegyezniök *sz. Ágoston* elvét: »In necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus caritas! Szükséges dolgokban egység, kétesekben szabadság, mindenben szeretet«.

13. Az önszeretet.

Valamennyi ember között mindenki önmagának a legközelebbi *felebarátja*. Az emberhez önmagánál senki sincs közelebb

(Salvian). Azért is szeresse mindenki önmagát. »Aki magának rossz, másnak kinek lenne jó?« (Sir. 14, 5.).

Önmagunkat azért szeressük, mert *Isten ugy akarja;* továbbá mert Isten *képmásai* vagyunk.

Az önszeretetet Isten *külön parancsba nem* foglalta, mert mindenki már a Teremtőtől *természetébe oltott törvénynél* fogva szereti önmagát (Sz. Ág.), továbbá, mert az önszeretet parancsát már a felebaráti szeretet parancsa *magában foglalja* (Aqu. sz. Tam.). — Önmagunkat azért is szeressük, mert **Isten képmásai** vagyunk. Ha Istennek képmását embertársunkban, sőt még ellenségünkben is tiszteljük, önmagunkban is tisztelnünk kell azt. Miután tehát önmagunkat tulajdonképen Istenért szeretjük, megmagyarázható, hogy a »valódi önszeretet olyan mértékben gyarapodik, amint az Isten szeretete gyarapodik bennünk« (Aqu. sz. Tam.).

Az igazi önszeretet abban nyilatkozik meg, hogy az igazán boldogító dolgok után törekszünk, tehát főképen az örök üdvösség után, aztán olyan földi javak után is, amelyek az örök üdvösség elérésében segítségünkre vannak.

Az igazi önszeretet Krisztus Urunk ezen szavaihoz tartja magát: »*Keressétek először az Isten országát* és az ő igazságát s a többiek mind hozzáadatnak nektek« (Máté 6, 33.). Gondoskodik ugyan az ember egészségéről, élelméről, ruházatáról, lakásáról, stb. is, de nem nagyon aggodalmasan (Máté 25, 32.).

Abból hiányzik a helyes önszeretet, aki *csupán földi javak* után törekszik, nem pedig az örök üdvösség után; továbbá abból, aki az örök üdvösség elnyerésére szolgáló javakat *megveti.*

Némely emberek nem Istent, hanem *saját személyüket* tartják a legfőbb célnak, továbbá, a földi javakat nem az örök üdvösség elérésére szolgáló eszközöknek, hanem érzéki vágyaik kielégítésére való eszközöknek tekintik. Ugyanazért örömüket a földi javakban találják: a tekintélyben, vagyonban, magas állásban, stb. s nem hajlandók ezekből valamit Istenért feláldozni. Ezen önszeretet hamis; **'önzésnek** is nevezzük, valamint önző szeretetnek. Aki a **földit az örökkévalónak eléje helyezi,** az nem szereti önmagát, hanem önmagának *ellensége.* Mert az olyan ember csak rövid időre, továbbá csak némileg boldog, azután pedig örökre boldogtalan. »Akik pedig bűnt cselekesznek és hamisságot, *ellenségei* lelküknek« (Tób. 12, 10.). Némelyek ahhoz a fösvényhez hasonlitanak, aki önmagához így szólott: »Lelkem, van sok jószágod, sok esztendőre eltéve; nyugodjál, egyél, igyál, vígan lakozzál«. Isten azonban így szólott hozzá: »Esztelen, az éjjel számon kérik tőled lelkedet; amiket

tehát szereztél, kié lesznek?« (Luk. 12, 19. stb.). Elgyötröd magadat, hogy testedet tápláljad és ruházzad; miért nem fáradozol azon célból is, hogy lelkednek táplálékot és ruházatot szerezz? (Sz. Bern.). Mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri is, lelkének pedig kárát vallja? (Máté 16, 26.). Szépen mondja szent Ágoston: »Igyekezzél úgy szeretni magadat, hogy ne szeresd önmagadat«. — Másrészt azonban azok is hibáznak, akik az örök üdvösség elnyerésére szolgáló javakat *megvetik*, hiszen ezek így magát az örök üdvösséget vetik meg. Mit kell tehát az olyan emberről tartanunk, aki saját előhaladásával nem törődik, életét könnyelmüen veszélynek teszi ki, vagy épen életétől fosztja meg magát?

14. Az Isten tiz parancsa.

1. A tiz parancsot Isten a zsidóknak a Sinai hegyen adta.

A parancsok kihirdetése az egyiptomi kivonulás után az 50.-ik napon történt. A parancsok kihirdetését Isten ezen *ünnepélyes bevezetéssel* kezdette: »Én vagyok a te Urad Istened, ki téged kihoztalak Egyiptom földéről, stb.« (II. Móz. 20, 2.). Isten ugy tett, mint a fejedelem, aki rendeleteit nevével és cimével kezdi, hogy azoknak tiszteletet szerezzen (Meh.). — A tiz parancsot Isten *két táblára* irta annak jelzésére, hogy ezen tiz parancs nem egyéb, mint a **szeretet két parancsának bővebb értelmezése.** A tiz parancsot »*Isten parancsai*«-nak nevezzük, mert azoknak Isten a szerzője. A tiz parancsot *dekalogusnak* is nevezzük, vagyis 10 szónak. Megjegyzendő, hogy a katholikus egyház a sinai dekalogust a Szentlélek befolyásával **keresztény értelemben megváltoztatta.** — A zsidó dekalogus ugyanis a következő parancsokat tartalmazza: 1. Az igaz Isten imádásának kötelességét. 2. A *képimádás tilalmát.* 3. Az Isten neve megszentségtelenítésének tilalmát. 4. A *szombat* megszentelésének parancsát. 5. A szülők tisztelésének kötelességét. 6. A gyilkosság tilalmát. 7. A házasságtörés, 8. A lopás, 9. A hamis tanuság, 10. Az *idegen vagyon* megkivánásának tilalmát (II. Móz. 20, 1—17.). A katholikus egyház azonban a képimádásra vonatkozó második parancsot hozzávette Isten első parancsához és ahelyett az Isten 10-ik parancsát két önálló parancsra osztotta, hogy a keresztény nő tekintélyét emelje. (Gondoljunk a mi 9.-ik parancsunkra.) Azonban az egyház a szombat megszentelésének parancsát a *vasárnap* megszentelésére vonatkozó paranccsá változtatta. — A zsidóknak azon véleménye, hogy *mindegyik törvénytáblán* Istennek *öt-öt parancsa* állott, nem látszik helytelennek, ha meggondoljuk, hogy a zsidó dekalogus első öt parancsolata Istenre és az ő helyetteseire, a többi öt reánk és felebarátainkra vonatkozik. Ehhez járul még, hogy

Üdvözítőnk a gazdag ifjunak adott feleletében a parancsokat a gyilkossági tilalommal kezdi felsorolni (Máté 19, 18.), továbbá, hogy szent Pál apostol a zsidó dekalogus öt utolsó parancsát (illetőleg a keresztény hat utolsó parancsot) szintén összetartozónak tekinti (Róm. 13, 9.).

2. A keresztények is kötelesek Isten 10 parancsát megtartani.

Először azért, mert azokat a jó Isten minden embernek *szivébe vési;* továbbá, mert azokat *Krisztus Urunk* ujból elrendelte és tökéletesitette.

Az Isten 10 parancsa minket, kereszténveket is kötelez (Trid. 6, 19.). Isten ugyanis azokat minden embernek a **szivébe vési.** Mivel a gonosz erkölcsök és a hosszantartó romlottság miatt az isteni világosság az emberben *elsötétedett,* csakis azért tette azt a Sinai törvényhozás ismét *világosabbá* (Róm. kat.). Az Isten úgy járt el, mint az a festő, aki egy régi porlepett képet megújit, azaz szineit felélénkiti. Amit az emberek sziveikben nem akartak olvasni, azt táblákra irta az Isten (Sz. Ág.). — **Krisztus Urunk** az Isten 10 parancsát **megismételte** a gazdag ifjuval folytatott beszélgetésében (Máté 19, 18.). Továbbá kijelentette, hogy nem felbontani jött a törvényt, hanem beteljesíteni (Máté 5, 27.). — A hegyi beszédben Krisztus Urunk a dekalogus több parancsát *tökéletesítette;* például a másodikat, amennyiben minden fölösleges esküdözést bűnösnek mondott; az 5.-iket és a 8.-ikat, amennyiben még az embertársaink gyűlölését, valamint szidalmazását is eltiltotta, sőt még ellenségeink szeretetét is megparancsolta; a 6.-ikat, amennyiben minden gonosz vágyat megtíltott (Máté 5.).

3. Az Isten 10 parancsa helyes sorrendben következik egymásután:

Az első három parancs Isten iránt való kötelességeinket tartalmazza; mint legfőbb uralkodónk, Isten: az 1-ső parancsban *imádást* és hűséget, a 2-ikban *tiszteletet,* a 3-ikban pedig *szolgálatot* kíván tőlünk.

A 4.-ik parancs Istennek földi helyettesei iránt való kötelességeinket tartalmazza, akik egyszersmind valamennyi embertársaink között a legnagyobb *jótevőink.*

A többi hat parancs magunk és embertársaink iránt való kötelességeinket tartalmazza. Az 5.-ik parancs az életet védelmezi, a 6.-ik az ártatlanságot, a 7.-ik a vagyont, a 8.-ik a becsületet, a 9.-ik és a 10.-ik pedig felebarátunk egész háztartását.

4. Aki mindezen parancsokat megtartja, az Isten-

től a földön kegyelmet és áldást nyer, halála után pedig örök üdvösséget.

A gazdag ifjúval folytatott párbeszédében kijelenté Krisztus Urunk, hogy a tíz parancs megtartása örök **üdvösségre** vezet (Máté 19, 17.). Csak az engedelmesség hidján juthatunk a mennyországba; ezen hidon 10 bolthajtás van (Ferr. sz. Vince). De Isten gondviselése folytán az örök üdvösségre szolgáló dolog már a földi jólétet is előmozdítja. Az istenességnek meg van ígérve ugy a jelen, mint a jövő élet (I. Tim. 4, 8.). Aki Isten parancsait megtartja, az különösen tökéletesebb **istenismeretet, belső megelégedést, egészséget, vagyont, tekintélyt** nyer. »Parancsaid folytán nyertem *bölcseséget*« (Zsolt. 118, 104.). »Akik törvényedet szeretik, nagy békességet élveznek« (Zsolt. 118, 165.). A megelégedés nem egyéb, mint azon kellemes tudat, hogy cselekedeteink az isteni akaratnak megfelelőek. »Boldog azon ember, ki kedveli az Úr törényét; minden tette *sikerülni* fog neki« (Zsolt. 1, 3.). Aki Isten parancsait megtartja, az minden szenvedésből és üldözésből győztesen kerül ki. Krisztus Urunk szerint *háza* sziklára van épitve s a záporesők, árvizek, szelek nem képesek azt ledönteni (Máté 7, 25.). Az igaz hasonlít a patak mellé ültetett *fához* (Zsolt. 1, 3.). Hogyan áldja meg Isten már a földön az igazat, mutatja Ábrahámnak, egyiptomi Józsefnek, Dávidnak, Jóbnak élettörténete. Ha azonban földi jutalmunk esetleg csekély, annál nagyobb lesz az a mennyországban; olyan jutalom lesz az, amely minden reményünket túl fogja haladni, továbbá mérték- és végnélküli lesz (Ar. sz. Ján.). Ugyancsak megtartja igéretét, aki a megigért dolgot tökéletesebb módon adja meg, mintahogy azt várjuk (Sz. Jer.).

5. Aki ellenben a 10 parancsból csak egyet is megszeg, arra ideiglenes és örökkétartó büntetés vár.

Aki a parancsokat megszegi, az ugy jár, mint a horogra került hal, mint a sinekből kizökkent vonat. A bűnnek ideiglenes büntetései rendszerint **elégedetlenség, betegség, a becsületnek,** vagy pedig a **vagyonnak elveszítése, éhség,** továbbá **boldogtalan halál.** Gondoljunk a tékozló fiúra, Sodoma lakóira, Absolonra, Héli fiaira, Boldizsárra, a kegyetlen Antiokus királyra, Judásra. Az Isten parancsait megszegő ember a *szerencsétlenségben nem nyer* Istentől *segítséget.* Krisztus Urunk szerint az ilyennek háza homokra van épitve s összeomlik, mihelyt záporeső, vízáradás és szél jön (Máté 7, 27.). A Sinai villámlások és a tűz-lángok azon **tűz-büntetéseket** jelképezik, amelyek az Isten 10 parancsának megszegőire várnak (Róm. kat.). — Aki az egész törvényt megtartja, azonban *egyetlen parancsot megszeg,* az valamennyiben bűnös (Jak. 2, 10.). Ez onnan van, mert minden parancs együttvéve egy egészet képez; egymással ugyanis annyira *összefüggnek,* hogy az

egyik a másik nélkül meg nem állhat (Ar. sz. Ján.). Aki csak egyetlen parancsot is megszeg, az vétkezik a *szeretet ellen*, amelytől minden parancs függ (Sz. Ág.). Úgy áll itt a dolog, mint valamely húros hangszernél; egyetlen húr is képes az *összhangot* megzavarni (Ar. sz. Ján.). Úgy áll itt a dolog, mint az emberi *testnél*. Egyetlen tagnak betegsége is elegendő a halál előidézésére (Sz. Ág.). Habár az egész várost őrzik, egyetlen pont azonban őrizetlen marad, ezen keresztül behatol az ellenség. »A pokol olyan elkárhozottakkal van tele, akik több parancsot megtartottak; ezek azért kárhoztak el, mert nem valamennyit tartották meg« (Meh.).

6. A 10 parancs megtartása nem nehéz, mert Isten az ő kegyelmével segít minden embert, akiben jóakarat van.

Azért mondta Krisztus Urunk övéinek: »Az én igám gyönyörűséges és az én terhem könnyű« (Máté 11, 30.).

Szent János szerint: »Az ő parancsai nem nehezek« (I. Ján. 5, 3.). A teher minden esetre nehéz, de *Isten* maga segít nekünk az ő kegyelmével, ha őt erre *kérjük*. Szent Ágoston szerint: »Isten az ő parancsával int téged, hogy tedd meg amire képes vagy, továbbá kérd azt, amire nem vagy képes, akkor aztán megsegít téged, hogy arra képes légy«. Szent Pál így kiált fel: »Mindent megtehetek azáltal, aki engem megerősít« (Fil. 4, 13.). Egyébiránt bátorság száll meg bennünket, ha másoknak, t. j. a *szenteknek példáit* látjuk (Ar. sz. Ján.). Jó! mondja sz. Ágoston is: »Ha ez is, az is megbírta tenni, miért ne bírnám én is?«

Az Isten I. parancsa.

A Sinai hegyen így szólott Isten: »*Idegen isteneid ne legyenek én előttem*« (II. Móz 20, 2—7.), t. i. csak engemet *imádj igaz Isten gyanánt*, idegen isteneket ellenben ne részesíts imádásban (Róm. kat.). Az Isten első parancsa Istennek *belső és külső imádását* kívánja (Sz. Alf.). Az Isten első parancsát tartotta Krisztus Urunk szem előtt, midőn a sátánhoz így szólott: »Irva vagyon: a te Uradat Istenedet imádjad és *csak neki szolgálj*« (Máté 4, 10.).

A jó Isten az első parancsban saját *imádására* kötelez minket, megtilt továbbá mindenféle *bálványimádást*, valamint mindenféle *félbálványozást*.

1. Az Isten imádása.

A bennünket bizonyos tekintetben, például hatalmuk, tapasztalataik, tudományuk, stb. alapján *felülmuló* emberek iránt nagyrabecsülést, vagyis *tiszteletet* szoktunk tanusítani. Azért tiszteljük a királyokat, az öregeket, a tudomány terén kiváló férfiakat, stb. Minél jobban felülmúl bennünket valaki, annál nagyobb becsülésünk, tiszteletünk iránta. Mivel tehát Isten minket *végtelenül felülmúl*, azért neki a lehető legnagyobb tisztelettel tartozunk. Ezen legmagasabb tiszteletet az »*imádás*« szóval jelöljük.

Azért imádjuk Istent, mert ő minket és minden lényt *végtelenül felülmul*, továbbá, mert tőle, mint Teremtőnktől *függünk teljesen.*

Elmélkedjünk kissé **Istennek végtelen fönségéről.** Gondoljunk legelőször is *mindenhatóságára;* ez már a csillagos égen is oly szépen mutatkozik. »Az egek kibeszélik Isten dicsőségét és az ő kezeinek alkotmányát hirdeti az égboltozat« (Zsolt. 18, 2.). Gondoljunk Istennek *örökkévalóságára.* »Egy nap az Úrnál annyi, mint ezer esztendő és ezer esztendő, mint egy nap« (II. Pét. 3, 8.). Gondoljunk Istennek *bölcseségére*, amely a mindenséget csodálatosan berendezte és amely még a rosszat is jóra tudja fordítani. »Óh Isten bölcseségének és tudományának mélysége és gazdagsága! Mily megfoghatatlanok az ő ítéletei és megvizsgálhatatlanok az ő utai« (Róm. 11, 33.). Gondoljunk a *gondviselésre*, amelyben Isten még a legcsekélyebb teremtményt is atyailag részesíti. A pásztorokat, valamint a három királyt kegyelemben részesítette Isten Krisztus Urunk születése idején; szegény szűzet választott anyjának, egyszerü halászokat apostoloknak, szegényeknek hirdetteti az evangéliumot, stb. »Kicsoda, mint a mi Urunk Istenünk, ki a magasságban lakik és a mennyből a legkisebbre is tekint a földön?« (Zsolt. 112, 5.). Mily végtelen távolság van Isten és az emberek között! »Szeretjük Istent, mert felismerjük őt, azonban imádjuk őt, mert felfogni nem birjuk« (Naz. sz. Gerg.). *Teljesen* **Istentől függünk.** »Akár élünk, akár halunk, az Úrei vagyunk« (Róm. 14, 8.). Teljesen és tökéletesen az *Isten tulajdonai* vagyunk. Ugyis tőle vannak testünk tagjai, lelkünk erői, létünk, továbbá ő váltott is meg bennünket. »Ha tehát valaki elveszített kezeidet, szemeidet és lábaidat vagy testednek más tagjait visszaadná, nem szívesen szolgálnál-e élethosszig neki? Íme, Isten nem csupán kezeidet, szemeidet és lábaidat adta neked, hanem minden kigondolható testi és lelki javakat. Mennyire méltányos tehát neki szolgálni és egyedül őt imádni« (Assz. sz. Fer.). Az Isten imádása drága kenet, amelyet az isteni jótétemények elgondolásából készítünk (Sz. Bern.). Vegyük figyelembe még azt is, hogy *Isten segítsége nélkül nem létezhetünk.* Ha Isten el-

vonja tőlünk a táplálékot, akkor elpusztulunk; ha elveszi életünket, akkor meghalunk; ha az ördögnek nagy hatalmat ad fölöttünk, akkor halálos bűnbe esünk. Ami rólunk áll, az áll a többi teremtményekről is. Ezek is teljesen Istentől, az Úrtól, a Teremtőtől függnek. »Méltó vagy Urunk és Istenünk, dicsőséget, tiszteletet és erőt venni; mert te teremtettél mindent és akaratod által lettek és teremtettek« (Jel 4, 11.). »Jertek, imádva boruljunk le és sirjunk az Úr előtt, aki minket alkotott. Mert ő a mi Urunk Istenünk és mi az ő legelőjének népe és kezeinek juhai vagyunk« (Zsolt. 94, 7.).

Az Istent imádni annyit tesz, mint elismerni, hogy Isten az egész világ Ura és hogy minden egyéb teljesen tőle függ.

Istenen kivül minden egyéb — teremtény. Ő az Ura és Teremtője mindennek. ami rajta kívül van. Aki ezt elismeri, az imádja Istent. Már sz. Mihály főangyal csatakiáltása: »Ki olyan, mint az Isten?« találó kifejezése volt Isten imádásának. Istent imádni annyit tesz, mint saját nyomoruságunkat és Isten hatalmát elismerni (Lat. Mária). Az Istent imádó ember Dávidnak módjára igy szól Istenhez: »Létem előtted, mint a semmi!« (Zsolt. 38, 6.). Isten imádása elsősorban az Isten előtt való *belső* hódolatban mutatkozik és csak azután a *külső* jelekben (Aqu. sz. Tam.). Az Istent igazán imádó embert *jámbornak* nevezzük.

1. *Belsőleg: hittel, reménnyel és szeretettel imádjuk Istent.*

A hittel a végtelenül igazmondó Isten minden kinyilatkoztatását elfogadjuk; Istent tehát, mint a legfelsőbb *igazságot* imádjuk. A reménnyel a mindenható és végtelenül jóságos Istentől minden jót várunk; imádjuk tehát őt, mint minden *jónak* forrását. A szeretetben kizárólag csak Istennel foglalkozunk; úgy imádjuk tehát őt, mint *legfőbb célunkat.* (Ezen 3 isteni erényről később). A helyes *istenismeret* az Isten imádásának legbiztosabb kezdete (Sz. Ág.); ugyanis lehetetlen Istent ismerni anélkül, hogy őt imádjuk. »Aki pedig Istennek mindenhatóságát, valamint az ő készségét a jótevésre ismeri, lehet-e annak Istenben nem *remélni?*« (Róm. kat.). Aki ismeri Istennek jótéteményeit, lehet-e annak Istent nem *szeretnie?* »Képes-e valamely teremtmény Istent ismerni anélkül, hogy őt szeresse?« (Vill. sz. Tam.). Az istenszeretettől azonban az Isten imádása elválaszthatatlan. Mert csak azt imádjuk, amit szeretünk (Sz. Ág.). A szeretet és a jámborság (az Isten imádása) között nincs más különbség, mint a tűz és a láng között (Szal. sz. Fer.). — Az Isten imádása tehát 3 részből áll: a hitből, a reményből és a szeretetből (Sz. Bern.). Istent a hittel, reménnyel és a szeretettel kell imádni (Sz. Ág.). Istennek külső imádása nem egyéb, mint a hit, remény és szeretet *kifejezése.*

2. *Külsőleg* imádjuk Istent: az áldozat bemutatásával, a szentségek vételével, ajkunk imádságával, térdhajtással, leborulással, kezünk összekulcsolásával, mellünk verésével, kalapunk levételével, stb.

Istennek kűlső imádása tehát részint cselekedetekben áll (áldozat, a szentségek vétele), részint szavakban (ajkunk imádsága), részint jelekben. Amennyire kiválik a nap a csillagok közűl, annyira kiválik az áldozat az Isten imádását kifejező jelek közűl. **Az áldozat** bemutatásával Isten valamely adományát elpusztítjuk, mintegy visszaadjuk, hogy azzal Istent, mint legfőbb *Urunkat* tiszteljük. Az áldozattal azt tanusítjuk, hogy Isten a mi legfőbb Urunk és boldogságunk, tehát hogy készeknek kell lennünk *érette* vagyonunkat és életünket, röviden mondva, a legkedvesebbet is *odaadni* (gondoljunk Izsák feláldozására). Az imádás többi külső cselekményei az áldozathoz képest csupán olyanok, mint az árnyék; ugyanis az áldozatnál alárendeltségünket Istennel szemben nem csupán szavakkal (mint az ajakimánál), vagy jelekkel (mint a térdhajtásnál, mellünk verésénél), hanem *tettekkel* ismerjük el. A szentségek Krisztus Urunktól rendelt cselekmények, amelyek megszentelésünket eszközlik. A szentségek vételével kifejezésre juttatjuk, hogy Istentől függünk. — Az imádságok között a legfölségesebb a Miatyánk. — Az imádást különféle jelekkel is tanusítjuk: A térdhajtással, valamint a leborulással (mint Krisztus Urunk az Olajfák hegyén tette) azt ismerjük el, hogy Isten előtt egészen *kicsinyek* vagyunk; kezeink összekulcsolásával, hogy *megkötözöttek*, vagyis egészen ügyefogyottak vagyunk; mellünk verésével (mint a vámos a templomban), hogy *verést*, t. i. büntetést *érdemlünk*. *A kalap leemelése* emlékeztet arra a hódolatra, amellyel a hűbéresek járúltak régen hűbéruruk elé, levévén sisakjukat és félretévén fegyverzetüket. A legyőzött is azzal ismerte el legyőzött voltát, hogy eldobta magától fegyverzetét, amelyhez a sisak is tartozott; a *kalap föltevése* (például a zsidóknál a zsinagógában) a törvény jármának a jele (I. Kor. 11, 4—10.). Arra is emlékeztet, hogy az ószövetségben az előképek értelme fedve volt a zsidók előtt, de a Krisztusban való hit felfedte azt a kereszténységnek (2. Kor. 3, 14.). Mózesnek megparancsolta Isten, hogy *saruit vesse le* (II. Móz. 3, 5,); a mohammedánok mai napig levetik a lábbelit a templomba való lépéskor.

A nyilvános istentiszteletnél, amelyet a templomban végzünk, pontosan elő van írva, hogy milyen szertartásokkal jelezzük belső imádatunkat.

Ezek a szertartások azért vannak előirva, mert egyébként könnyen nevetséges imádási módok keletkezhetnének, ha minden ember tehetné, amit akar. Ezek az egyházi szertartások igen mélyértelmüek; ezek magyarázatát adja a szertartástan.

Némely nem keresztény felekezetnél az istentisztelet módja néha nem épületes.

A **buddhistáknál** szokásban vannak az u. n. imamalmok (L. Spirago: Példatár). A buddhista papok az istentiszteleten táncot lejtenek, miközben mindenféle visszataszító álarcot öltenek magukra, hogy ezzel a gonosz szellemeket elüzzék. — A **mohammedánoknál** az üvöltő és táncoló dervisek szerzetesrendet alkotnak. Ezek a szertartás megindulásakor ide-oda himbálják testüket, egyre azt mondva: »Nincs Isten Allahon kivül«. Majd mindinkább gyorsúl a mozdulatuk, élesedik a lárma, míg végre őrültek módjára ugrálnak és pokoli zajt csapnak, mintha meg volnának veszve. Mikor testük már kezd kimerülni, a lárma keserves nyögéssé gyengül. Ekkor megszólalnak a sipok, dobok, cintányérok, a dervisek pedig tovább ugrálnak és üvöltenek, míg arcuk eltorzúl a felismerhetetlenségig, szemeik szinte kifordúlnak üregeikből. Az egész olyan, mintha kutyák ugatnának, farkasok üvöltenének és oroszlánok ordítanának. A legvégén nyugodt ének és imádság következik. Az istentiszteletnek ez a borzasztó módja azt célozza, hogy kigyujtsa az emberek szivében az Isten iránt való szeretet tüzét. Ez az ordítozás nem más, mint a lélek kétségbeesésének kiáltása, mert ez a lélek érzi, hogy tévedésben van, s azért minden erejét kimeríti, hogy céljához juthasson. Mily fönséges magaslatban van ezen szertartások fölött a mi kath. istentiszteletünk.

Istent *azért* imádjuk külsőleg, mert *testünkkel is hódolnunk* kell neki, továbbá, mert a külső imádás miatt a *belső imádás gyarapodik;* azonkivül a külső imádás emberi természetünk *igényeinek* is megfelel.

Ugy a *test,* mint a *lélek Isten műve;* azért mindkettő köteles Isten iránt alárendeltséget tanusítani. — »A mindentudónak nincs ugyan szüksége külső jelekre, mint térdhajtásra, kézösszetételre, stb., mert előtte az imádkozó szándéka ismeretes, azonban ezen jelek hasznosak az emberre, mert a szív belső indulatát jobban felgyujtják s a **belső imádást növelik** (Sz. Ág.). Mivel tehát imádságunkban a külső szertartások csak a *célhoz vezető eszközök* (t. i. a belső áhitat gyarapításának eszközei), azért *mellőzhetjük* is azokat, valahányszor a belső imádást akadályozzák. Ha például el vagyunk fáradva, akkor ülve is imádkozhatunk. Sőt bizonyos körülmények közt járkálva, vagy állva is imádkozhatunk, ha tapasztalatunk szerint ugy sokkal ájtatosabban imádkozunk. »Ne fáraszd ki magadat hosszas térdepléssel, mert igy szórakozás keletkezik. Elegendő, ha a lélek térdepel Isten előtt a köteles áhitattal« (Sz. Ter.). — Az ember **természeténél fogva** belső érzelmét külsőleg is kimutatja; azért nyilvánulnak minden embernél az örömnek, a haragnak, a szomoruságnak, stb. érzelmei külsőleg is, főképen

az arcon. Ugyanaz áll az Isten imádásának érzelmeiről is. Ha valamely házban tűz üt ki, a lángok kifelé nyomulnak. Épen igy van az Istent belsőleg imádó embernél is: az imádást külsőleg is kimutatja. Az ember *természetét tagadná meg*, ha az Isten imádását csupán gondolataira és érzelmeire korlátozná.

Istent *soha sem* kell *csupán külsőleg* imádni anélkül, hogy a megfelelő belső érzületet magunkban előbb föl ne ébresztettük volna.

Aki letérdel, kezeit összeteszi, mellét veri, stb. anélkül, hogy eközben valamire gondolna, az *képmutató*, mert külsőképen másképen viselkedik, mint amilyen belsőleg. Mily sok ember végzi az Isten házában az emlitett szertartásokat egészen gondolattalanul, csupán puszta szokásból! Itt nem szabad ugy tenni, mint az utcán való köszöntés alkalmával; ott az emberek azt mondják egymásnak: Jó napot, jó reggelt, alázatos szolgája, van szerencsém, stb.; ezen üdvözlési formák mellett azonban semmire sem gondolnak. Szükséges, hogy az Isten imádása alkalmával használatos szertartások belső érzelmeinknek *hűséges kifejezései* és jelei legyenek, Azért mondta Krisztus Urunk a szamaritánus asszonynak: »Lélek az Isten és azoknak, kik őt imádják, *lélekben és igazságban* kell imádniok« (Ján. 4, 24.), vagyis az Isten külső imádásának előbb szivünkben (lelkünkben) kell lennie, továbbá a belső imádással tökéletesen meg is kell egyeznie (igazságon kell alapulnia). »Sohase mutass oly áhitatot, mely nincsen benned, azt azonban, mely benned van, szabad elrejtened« (Sz. Ter.). Akik külsőleg nagyobb áhitatot mutatnak, mint amilyen bennök van, azok hasonlítanak a *társadalmi állásukon felül öltözködőkhöz*, tehát olyan gazdagságot fitogtatnak, amely nem sajátjuk. Aki kűlső magaviseletében jámbornak mutatja magát, anélkül, hogy belsejében is az volna, álszent. — A gonosz emberek gyakran szokták Isten külső imádásával a szentség látszatát kelteni (azért *álszenteskedőknek* nevezik őket), hogy *gonosz életüket* mintegy *fátyollal takarják* be. Ugy tesznek, mint a szagos száju emberek, akik bajuk eltitkolása végett illatszert használnak. Ugy is tesznek, mint a természettől rútak, akik arcfestőszert használnak mások félrevezetésére (Ferr. sz. Vince). A régi egyiptomiak a holttesteket be szokták balzsamozni, hogy feloszlásnak ne induljanak s rossz illatot ne terjesszenek. Ugy tesz a sátán is a bűnösökkel, a holttestekkel: bebalzsamozza azokat különféle látszólagos erények illatával, hogy ne vegye mindenki észre megholt állapotukat (Wen.). Az álszenteskedőket a legjobban arról ismerjük fel, hogy mindent nagyon *feltünően* tesznek, továbbá a *felebaráti* szeretetet egészen *nélkülözik*. Ott imádkoznak, ahol a legjobban látják őket, erősen verik mellüket, szemforgatók, sóhajtoznak, gyakran sompolygva járnak, lesütik szemeiket, szomoru arcot öltenek, véteknek tartják a gyónást bizonyos napokon elmulasz-

tani (de nem tartják véteknek súlyos bűnöket eltitkolni), helyén, nem helyén, mindenkor katholikus köszöntést használnak stb. Másrészt azonban ellenségeskedésben élnek, megszólják embertársaikat, nem adnak alamizsnát és irigységgel vannak eltelve. Ezekről épen oly könnyen fel lehet őket ismerni, mint ahogy a nemzetiségét eltagadó embert azonnal felismerjük, mihelyt megnyitja száját. Az álszenteskedők külső istentisztelete *nem állandó*, mert nem Isten belső imádásából származik. »A bolygó és az üstökös csillagok világító égi testek, ugyanazért nagyon hasonlók egymáshoz; azonban az üstökös csillagok rövid idő alatt eltünnek, míg a bolygók állandóan fénylenek. Hasonlóan áll a dolog a jámborsággal és álszenteskedéssel« (Szal. sz. Fer.). Az álszentek az ördög szánalomraméltó vértanui (Sz. Bern.). Az álszenteskedők *nevetségessé* és *gyűlöletessé* teszik a *vallást* és sok jó érzelmüt elriasztanak a vallásos gyakorlatoktól (mert senki sem akar a képmutatók közé számittatni); azért megérdemlett büntetésüket nem fogják elkerülni.

3. Az Isten imádásánál kerüljünk minden *túlhajtást*, továbbá ne hanyagoljuk el *hivatásbeli kötelességeinket*.

Az Isten imádásánál **kerüljünk minden túlhajtást.** Az Istennek igaz imádása ugyanis ment minden *képmutatástól.* »Az igazi ájtatosság nem fejbólintásokban, nem komor tekintetekben, nem sompolygó járásban, nem szomoru kinézésben áll; ellenkezőleg, az igazi ájtatosság vidám« (Sailer). Amelyik lélekben Isten és erény lakik, az embertársára kellemes hatást gyakorol (Sz. sz. Fer.). Hiba továbbá az Isten imádása alkalmával *sokféle áhitat-gyakorlatot* végezni. Az ájtatosságban az egyszerüséget kell szeretni. Rövid kis ima, százszor áhitattal ismételve, gyakran nagyobb becsü, mint száz különféle imádság (Szal. sz. Fer.). — Az Isten imádása alkalmával *nem* szabad **hivatásbeli kötelességeinket elhanyagolni.** Istent nem imádjuk jobban, mintha hivatásbeli kötelességeinket *hűségesen teljesítjük.* »Aki állása kötelességeit búzgalommal és istenszeretettel teljesíti, az valóban jámbor s Isten szíve szerint való férfiu« (Szal. sz. Fer.). Hamis azon jámborság, mely a hivatásbeli kötelességekkel össze nem egyeztethető. Amint a *folyadék* azon edénynek alakját veszi fel, amelybe öntik, ugy a jámborság is minden állással és minden hivatással összeegyeztethető (Szal. sz. Fer.). A hivatásbeli kötelességekről lásd az Isten 3. parancsát.

Egyedül csak Istent szabad imádni, mert egyedül csak Isten az égnek és a földnek legfőbb Ura.

Azért mondta Krisztus Urunk az őt kisértő ördögnek: »Irva vagyon: A te Uradat Istenedet imádjad és *csak* neki szolgálj« (Máté 4, 10.). Az előkelő urat megsértjük, ha előtte tőle elfordulva, alsóbb ranguval bocsátkozunk beszélgetésbe; igy Isten mellett sem szabad valamihez egész törekvéssel és lélekkel ra-

gaszkodni, vagyis nem szabad, hogy idegen isteneink legyenek (Sz. Vaz.). Szabad ellenben *tisztelni* azon *teremtményeket*, amelyekben Istennek tökéletességei visszatükröződnek. Ezen tisztelet *nem imádás*, s csupán *Isten miatt* történik. Azért a szentek tisztelete meg van engedve.

2. A bálványimádás.

Minden ember érzi, hogy a legfőbb lénytől függ; azért tehát bensőleg ösztönöztetve érzi magát ezen legfőbb lény imádására. Aki tehát az igaz Istent nem imádja, az csakhamar *teremtményt* fog imádni (bálványimádás). Továbbá, aki Istent nem a kinyilatkoztatások s az egyház szabályai szerint imádja, az csakhamar *helytelen módon* fogja őt tisztelni (félbálványozás).

1. Bálványozásnak nevezzük az istenségnek tartott teremtménynek imádását, például a napnak, a tűznek, az állatoknak, a szobroknak stb. imádását.

Bálványimádás gyakran fordult elő a *zsidóknál;* gondoljunk az arany *borju* imádására (II. Móz. 32.), vagy pedig Nabukodonozor *szobrának* imádására (Dán. 3.). Gondoljunk a Makkabeus Judás fővezér alatt harcoló zsidó katonákra is, akik ruhájuk alatt bálványszobrokat hordtak s büntetésül a csatában elestek. Judás sok áldozatot mutattatott be érettük (II. Makk. 12, 40.). *Keresztények* is estek bálványimádásba, nevezetesen a keresztények üldözése idején, amikor is kínzásoktól félve, sokan áldoztak a bálványszobroknak. A franciák a francia forradalom idején bálványozásba estek, amikor az Isten házában az ész istennője gyanánt egy nőt imádtak (1793. nov. 10.).

Bálványozást még ma is űznek a *pogányok.*

A pogányok fölcserélik a Teremtő dicsőségét a teremtménnyel (Róm. 1, 23.). *Ázsia* népei, akiknél az égi testek fénylőbbek, mint nálunk: a napot, holdat és csillagokat, továbbá a tüzet, a világosság forrását, valamint a szelet és a vizet is istenségnek tartották (Bölcs. 13, 2.); az *egyiptomiak* többnyire hasznos, vagy pedig kártékony állatokat, mint macskákat, krokodilusokat, főképen pedig az apist, a homlokán fehér foltos vagy más jelü fekete bikát, amelyet templomban tartottak. (Ezen állatok szobrait is imádták). A *rómaiak* és *görögök* a bálványok szobrait, valamint képeit imádták. — Mivel a pogányok az igaz Istent elhagyták, azért Isten büntetésül épen a bálványimádással engedte őket *legiszonyatosabb bűnökbe* esni (Róm. 1, 28.); bálványisteneiket t. i. bűnösöknek, sőt épen a bűnök oltalmazóinak gondolták. Merkurt a csalók oltalmazójának, Bacchust a részegesek oltalmazójának tartották. Azt vélték, hogy ezen bűnök gyakorlásával tanusítanak tiszteletet ezen istenségek iránt. A bálványozás nem volt egyéb, mint *ördögimádás* (I. Kor. 10,

20.), mert az ördög sugalta az összes bálványozást, ő lakott a bálványszobrokban és beszélt gyakran ezekből. Dávid szerint: »A pogányok valamennyi istenei gonosz lelkek« (Zsolt. 95, 5.). Mily nagy hálával tartozunk Istennek az evangélium kegyelméért! A szentmisében az evangéliumnál való felállással tanusítjuk Isten iránt e hálánkat. Még ma is az egész emberiségnek nagyobb része pogány. Főképen Afrikában, Indiában, Kinában és Japánban laknak. A pogányokhoz a szentséges atya évenkint sok *hithirdetőt* küld. A keresztény katholikusoknak a hithirdetőket imádsággal és alamizsnával kell támogatniok.

2. Bálványozásnak nevezzük az embernek valamelyik teremtményhez való túlzott ragaszkodását is.

Nevetséges volna bálványozónak tartani azt, aki két tömjén szemecskét az igaz Isten helyett bálványnak áldoz, ellenben azt nem tartani bálványozónak, aki Isten helyett egész életét csak a világnak hozza áldozatul (Sz. sz. Bernardin). Bálványozók tehát főképen a *fösvények* (Ef. 5, 5.). Ezek ugyanis egész érzületüket, életüket, egészségüket, szóval mindent a mammonnak, a föld javainak áldoznak. A fösvénység bálványimádás (Kol. 3, 5.). De bálványozók *a kevélyek*, *a mértéktelenek* és *a tisztátalanok* is. A fösvények istensége a pénz (Oz. 8, 4.). A kevélyek istensége a dicsőség. A mértéktelenek istensége a has (Fil. 3, 19.). Az erkölcstelenek istensége a test (I. Kor. 6, 15.). A *birvágy*, a *kevélység* és az *érzékiség* a világ fiainak háromegy istensége (Meh.). Azon szülők is bálványozást űznek, akik gyermekeiket tulságosan szeretik (Bölcs. 14, 15.).

3. A bálványozás felségsértés Isten ellen.

A bálványozás valamennyi bűn között a legsúlyosabb (Aqu. sz. Tam.). A zsidóknál *halálbüntetés* volt szabva a bálványozásra (II. Móz. 22, 20.). Egyik alkalommal csakugyan 23,000 zsidót öltek meg Isten parancsára a bálványozás miatt (II. Móz. 32, 28.). A bálványozás egyik legnagyobb bűn a földön (Tert.); az az első és legnagyobb bűntény (Naz. sz. Gerg.). A bálványozó Isten büntetésére méltó (V. Móz. 27, 15.), u. i. **nyomorúságba** jut. Gondoljunk a pogány népek szomoru sorsára; ezek végre egészen az *emberevésig* süllyedtek. Gondoljunk továbbá a Makkabeus Judás alatt harcoló ama zsidó katonák szerencsétlen halálára, akik a bálványoknak felajánlott áldozati ajándékokból némi csekélységet vettek magukhoz. A bálványozók, az erkölcstelenek, az iszákosak, a fösvények, stb. **sohasem mennek be az Isten országába.** (I. Kor. 6, 10.). Lásd a világszeretet következményeit is.

3. A félbálványozás.

1. A félbálványozáshoz tartozik a babona, a jóslás, a spiritizmus és a bűvészet.

1. *Babonával* az vétkezik, ki a teremtett dolgok erejében jobban bízik, mintahogy azokban akár a természettől, akár az egyház imádsága miatt bízni lehet.

A babona Isten tiszteletének hamisítványa. A babonás nem a Krisztustól rendelt kegyelemeszközöktől vár segítséget, hanem olyan dolgoknak és körülményeknek tulajdonít különös erőt, amelyek sem természetüknél fogva, sem Isten rendeléséből nem bírnak ilyen erővel. Bizonyos füvek természetüknél fogva tudnak fájdalmat csillapítani, vagy gyógyítani; de ha valaki a gyógyító erőt a varázsigéknek tulajdonítja, az babona. A szenteltvíznek, az egyház imádsága miatt, megvan az a hatása, hogy bennünket Isten különös oltalmába ajánl; de aki azt hiszi, hogy egy patkó, vagy egy négylevelü lóhere szerencsét hoz, avagy egy cédula, amelyre egy bizonyos imádság van leirva, megóv a tűzhaláltól, vízbefulástól stb., az babonás.

A babona **pogány** eredetü. Igy a rómaiaknál a jósok az áldozati állatok beleiből kutatták az isteni szándékot. A görögöknél pedig a *delfii* jósda állott fenn. Itt a papnő földhasadék fölött, amelyből gőzök szállottak fel, háromlábu aranyszéken ült; ha ezen gőzök eszméletétől megfosztották, akkor öntudatlan állapotában különféle szavakat hallatott, amelyeket azután magyaráztak. A pogány korszakból még mai napig fenmaradtak bizonyos babonás szokások; igy például: Keresztelő szent János ünnepét megelőző napon a *János-tűz* meggyujtása a dombokon (junius végén, mikor földtekénket a nap legjobban megvilágitja); ezzel szerencsétlenségeket szándékoznak megelőzni. Továbbá a vasárnapon születetteket szerencse-gyermekeknek tartják; a péntek-napi vállalkozásokat szerencsétleneknek; a gyermekeknek vörös nyakkötőket adnak, hogy meg ne igézzék őket; négylevelü lóheréket szakitanak, vagy pedig akasztottember kötelét hordják magukkal, hogy szerencsések legyenek, stb. Minő esztelenségek! Legujabban Németország egyik protestáns városában (Frankfurt) a házak megszámozásánál a 13-as számot senki sem hagyta házára szegeztetni; a városi tanács kénytelen volt a 13-as számot kihagyni. Mindezen babonák a **természetre** vonatkoznak. Előfordul azonban, hogy némelyek a **vallásos** dolgokban is jobban bíznak, mint kellene. Némelyek szerint a szentelt gyertya meggyujtása zivatar alkalmával megvéd a villámcsapástól, bizonyos imák magával hordozása, vagy pedig elvégzése megvéd a tüdővésztől, vagy pedig a vizbefulástól, stb. A babonás emberek esztelenségükkel csak akkor szoktak felhagyni, ha *felvilágositják* őket, továbbá, ha esztelenségüket *kinevetik*. — Semmi esetre sem babonások azok, akik az **egyháztól megszentelt, vagy megáldott** tárgyakat használnak, vagy pedig hordanak magukkal, mert az ilyen tárgyaknak természetfölötti erejük van. Aki tehát megáldott keresztecskét, olvasót, ereklyét hord magával, aki szentelt vizet használ s ezért Istentől némely bajoktól

szabadulást remél, az nem babonás. — Némelyek szerint az *egyház előmozditja a babonaságot.* Ilyet állitani azonban esztelenség; ugyanis az egyház épen *küzd* a babonaság ellen. Babonások az ostoba embereken kivül épen a »felvilágosultak«, akiknek a vallásosság nem a legfőbb tulajdonságuk. Hitetlenség és babona rendesen karöltve járnak. Jól mondja egy közmondás: Ha kidobod az ajtón a hitet, bejön az ablakon a babona.

A babona volt szülőanyja a középkorban az u. n. *boszorkánypöröknek.*

A 30 éves háboru, amely 1618-ban kezdődött, hihetetlen nyomoruságot hozott Németországra. A nép kétségbeesésében minden csapást: háborut, inséget, döghalált, tűzvészt, jégesőt olyan embereknek tulajdonitott, akik az ördöggel cimborálnak. Ezeket nevezték azután »**boszorkányoknak**«. A világi hatóságok olyan dőrék voltak, hogy mindenfelé inkvizitorokat (kutatókat) biztak meg a boszorkányok kikutatásával. Ha valaki különös módon jámbor volt, vagy ellenségei voltak, könnyen a boszorkányság vádjába került. Ha azután a biróság előtt nem vallott, embertelen **kínzásnak** vetették alá, hogy vallomásra bírják. A kínpadra vont ember gyakran vallott, csakhogy a kínzástól megszabadúljon. Ha pedig beismerésben volt, akkor **máglyahalálra** ítélték és vagyonát elkobozták. Többnyire vagyonos nők voltak az áldozatok. A protestáns Wolfenbüttelben valóságos erdő meredezett olyan karókból, amelyeken boszorkányokat égettek meg. Ugyis nevezték, hogy: boszorkányerdő. A boszorkányégetés kath. városokban is előfordult. Az utolsó boszorkányégetés 1785-ben Glarusban, Svájcban esett meg. Az elsők, akik bátran felléptek ezen embertelen eldúrvulás ellen, kath. papok voltak: a mainzi *Loos* Kornél († 1593), *Tanner* Ádám jezsuita († 1632), de legkivált *Spee* Frigyes jezsuita († 1635, Trierben), akinek, mint lelkiatyának egyizben több mint 200 boszorkányság miatt halálraitélt egyént kellett a halálra előkészíteni. A boszorkányság ellen egy iratot is szerkesztett és megküldte Ferdinánd császárnak és a választófejedelmeknek. Ennek az iratnak az lett az eredménye, hogy a mainzi választófejedelem elsőnek tiltotta meg területén a boszorkányüldözést. Példáját követték később a többi választófejedelmek is. Hogy Németországban annyira elterjedt a boszorkány-őrület, abban főbűne van **Luthernek** és társainak, akik annyit beszéltek és irtak az ördögről, hogy az emberek már mindenben az ördög újját látták. Eltünt az istenfélelem és helyét az ördög-félelem foglalta el. Hogy a **kath. egyháznak** nem volt része a boszorkányőrületben, az a körülmény is mutatja, hogy a boszorkánypörök idejében Rómában egyetlen-egy »boszorkányt« sem égettek meg s Róma ment volt a kor babonás betegségétől; továbbá 1258-tól 1526-ig 47 pápai irat jelent meg, amely a boszorkányüldözést tilalmazta (lásd: Hausen, Hexenprozesse, Bonn 1901). Canisiusnak azon korból való kate-

kizmusában egy szó sincs boszorkányokról, de van bőven Luther irataiban. Egyébként Németország 1575-ig $^4/_5$-öd részben protestáns volt.

2. *Jóslással* az vétkezik, aki titkos dolgot, vagy jövendőt oly dolgokból igyekszik kipuhatolni, amelyek azt föl nem derithetik.

A pogányok a *csillagjóslást* űzték, a csillagok járásából következtettek az emberek sorsára. Még ma is balga emberek az üstökös megjelenéséből háborura, vagy drágaságra szoktak következtetni. A rómaiaknál a jóslók a *madarak* repüléséből és hangjából, vagy pedig az áldozati szárnyasok étvágyából jövendöltek. Minő esztelenség! Még ma is lehet némely kereszténynél *kártyavetést* találni; Párisban például a hirlapok tudósításai szerint több, mint 800 kártyavető asszony van, akiket legelőkelőbb házakba is meghivnak. Találhatni továbbá *álomfejtést* és álmoskönyveket, a kéz vonásainak magyarázatát, a jövendőnek számokból és számjegyekből való puhatolását és más esztelen nézeteket (Igy a reggeli tüsszentés állítólag ajándékot, a kutya vonítása a szomszéd halálát, a fali óra megállása valamelyik rokonnak halálát jelenti). — Ellenben önként érthetőleg nem vétkes jóslás, ha a napon levő bizonyos előjelekből, szélből, fellegekből, állatokról (éneklő madarakról, zöld békákról, időjárást jelző halakról, pókokról) a jövendő időjárásra következtetünk. — Szent Ambrus szerint a jóslók: »*Saját jövendőjüket* nem tudják és a másokét tudnák? Esztelenség ilyet elhinni.« *Fülöp,* francia király példát adott, mennyit adjunk a jóslásra. Hallván ugyanis a jóslást, mely szerint azonnal meghal, mihelyt bizonyos megnevezett képet elpusztít, előhozatta a képet és a tűzbe dobatta (Lohner).

3. A *varázslók* szellemeket hívnak segítségül csodálatos dolgok végbevitelére.

Tagadhatatlan tény, hogy a pogányok között az ördög segítségével némelyek csodálatraméltó dolgokat vittek végbe. Varázslók voltak Egyiptomban Mózes korában. Ezek utánozták Mózes csodatételeit (II. Móz. 7, 11.). Az apostolok korában Simon varázsló Szamariában sokakat elvakított az ő bűvészetével (Ap. 8, 10.). Az Antikrisztus is sok látszólagos csodát művel a gonosz lélek segítségével (II. Tessz. 2, 8.). — Nem varázslók azon *szemfényvesztők,* akik gyorsaságukkal és ügyességükkel másokat bámulatba ejtenek.

4. A *spiritizmus*-ról majd alább szólunk.

2. A félbálványozás elmezavart okoz és esztelen tettekre vezet.

A babonás emberek **félénkek** és **gyávák.** *Megijednek* azonnal: a kutyaugatástól, a fűlzúgástól, ha öregasszonnyal ta-

lálkoznak, stb.; semmit *sem mernek kezdeni*, mihelyt jeleikből rosszat sejditenek; és egészen megrettennek, mihelyt jeleik cserben hagyják őket. Jeleik alapján embertársuk iránt **szeretetlenségre** vetemednek; igen hamar *rosszat tesznek* föl másokról, némely emberekkel, vagy némely napokon semmi szin alatt nem tesznek *jót;* mint mondják azért, nehogy szerencséjük elhagyja őket. — Hogy a babonás emberek jeleiktől mily könnyen engedik magukat *félrevezettetni*, mutatja a következő történet: Bizonyos nő sulyos beteg volt s az orvos sürgősen intette őt a szentségek fölvételére. Már elhatározta magát, azonban hirtelen kakuk-szót hallott. Azonnal megváltozott; kijelenté: »Tizenkétszer hallottam a kakukot szólani, még 12 évig fogok élni«. Nem akart többé Istennel kiengesztelődni. Állapota rosszabbá vált s pár óra mulva meghalt (Lohner). A babonás emberek **nem tetszenek Istennek.** Isten szerint: »Amely lélek a varázslókhoz és a jövendőmondókhoz megy, kiirtom őt népe közül« (III. Móz. 20, 6.). Dávid igy szól Istenhez: »Gyülölöd a hiuság hiábavaló követőit« (Zsolt. 30, 7.). Aki bizalmát hiábavaló dolgokba, vagy épen a gonosz szellemekbe helyezi, az ezeknek nagyobb tiszteletet ad, mint Istennek; mintegy megtagadja Istennek sajátságait, az ő szentségét, mindenhatóságát, bölcseségét, stb. »Ha elhagyod Istent és a gonosz ellenséghez pártolsz, hogyan remélhetsz kegyelmet Istentől?« (Ar. sz. Ján.). A félbálványozás ennélfogva Istennek **kemény büntetéseit** vonja maga után. *Okoziás*, Izrael királya követeket küldött Akkaronba, hogy Belzebubot, az ottani bálványistent megkérdezzék, vajjon fel fog-e gyógyulni? Illés próféta találkozott a követekkel s igy szólt hozzájuk: »Menjetek vissza a királyhoz, aki küldött titeket s mondjátok meg neki: Igy szól az Úr: Talán azért küldtél Belzebubot megkérdezni, mert Izraelben nincs Isten? Azért nem fogsz betegségedből fölkelni, hanem meg fogsz halni«. Okoziás meg is halt csakhamar (IV. Kir. 1.). Szégyen a keresztényre, megújítani az ördöggel a szövetséget, amelyet ő a keresztség alkalmával szétszakított (Sz. Efr.).

Spiritizmus, jósdák, hipnotizmus.

1. Spiritizmusnak nevezzük a szellemek megkérdezését, azért, hogy tőlük valami titkosat megtudjunk.

A spiritizmus szó a latin *spiritus* (szellem) szóból származik s annyit jelent, mint szellemekkel való érintkezés. Az angolok és az amerikaiak rendesen spiritualizmusnak szokták nevezni. — Már a **rómaiaknál** voltak szellemidézők s a **görögöknél** templomok, amelyekben halottakat idéztek. Hogy a zsidók is igyekeztek a megholtakkal érintkezésbe lépni, kitűnik abból, hogy Mózes a halottidézést halálbüntetés terhe alatt meg-

tiltotta. Nagyobb lendületet vett a spiritizmus **1848** óta Amerikában. Ebben az időben élt New-Yorkban a methodista *Fox*-család, mely lakásának a falain gyakran különleges kopogásokat hallott. Egyik alkalommal azt mondotta Foxné, hogy ha szellem van ott jelen, bizonyos meghatározott számu kopogással adja azt tudtul. Erre tényleg azonnal következett a kopogások kívánt száma. A kopogások előbb a falon, majd az asztal lábával történtek. Nemsokára kérdéseket intéztek a szellemekhez. Elsorolták az abc betüit s annál a betünél, amelyet fel kellett jegyezni, hallatszott a kopogás. Ilyen módon mondatok keletkeztek, melyek a feleleteket tartalmazták. Később egyszerübb érintkezési módot választottak. A dolog csakhamar köztudomásúvá lett és mások is igyekeztek a szellemekkel hasonló módon érintkezésbe lépni. Azokat, akik által a szellemek nyilatkoztak, **médiumoknak,** vagyis közvetítő személyeknek nevezték. (Sokan azt tartják, hogy egy ilyen médium volt a paradicsomi kigyó is.) A médium rendesen egy sajátságos alváshoz hasonló állapotba jutott, melyet *trance*-nak neveznek (trance: alvás) és elkezdett beszélni s a feltett kérdésekre válaszolni; vagy pedig *jósolni* kezdett s olyan dolgokat közölt, amelyek ugyanabban az időben távol történtek (az ugynevezett távolbalátás); vagy pedig hihetetlenül gyorsan egész íveket írt tele (ilyen módon keletkezett sok spiritiszta könyv); sőt médiumok idegen, előttük egészen *ismeretlen nyelveken* is beszéltek és írtak. Néha a médium emberfeletti *erőt* fejtett ki (de később a káros következmények jelentkeztek; ilyen esetben néha, különösen fiatalkoruaknál a médium nemsokára meghalt) stb. Állítólag az is megtörtént, hogy spiritiszta körökben *írószerek emberi segítség nélkül írtak,* hogy a kérdésekre feleljenek. A spiritizmus akkor terjedt el nagyobb körben, mikor több nagyhírü tudós is hivévé szegődött. De a spiritizmus egy vidéken sohasem élt sokáig. Hivei ugyanis az ő gyülekezeteikben gyakran nagyon felizgatódtak s megfontolatlan cselekedeteket követtek el, ami rendőri beavatkozást és törvényes büntetést vont maga után.

2. Sok esetben a spiritizmus csak csalás és ámítás.

Sok kiváló spiritisztát (médiumot) lepleztek már le, mint csalót. Igy leplezte le az osztrák-magyar trónörökös, *Rudolf,* az ismert spiritisztát, *Bastiant,* azáltal, hogy a megjelent szellemet egy rejtett csapóajtó segítségével bezárta. Kisült, hogy maga Bastian volt a szellem (1881). *III. Napoleon* francia császár, akivel egy spiritiszta előadáson egy szellemnek (állítólag meghalt édesanyjának, Hortenziának) a keze fogott kezet, azt nem engedte el többé s rémületére úgy találta, hogy a médium jéghideg lábát tartja a kezében. Ez a spiritiszta társaság gyorsan Svájcba menekült. A berlini virág-médiumot, *Rothe Annát,* aki minden spiritiszta ülésen sok száz virágot tudott a túlvilágról elővarázsolni, a berlini rendőrség, mint közönséges szemfényvesztőt

tartóztatta le (1902). Bővebbet erről l. Spirago Plt. 704. s köv. sz. — Gyanus körülmény az is, hogy a spiritiszta űlések rendesen *sötét* vagy legalább is félig sötét teremben folynak le.

3. Mindezek dacára szakemberek azon a véleményen vannak, hogy spiritiszta űléseken tényleg nyilatkoznak szellemek.

Sokan, még képzett emberek is, nevetnek a spiritizmuson, mert az, mint mondják, csupa csalás. Mindenesetre nagyon kényelmes ezt az ítéletet kimondani, mert igy sem tanulmányozni, sem tapasztalatokat gyűjteni nem szükséges. Kétségtelen, hogy ha az ember meggondolja, hogy a régi időkből származó szellemek megjelenésükkor egészen modern szokásokkal rendelkeznek és úgy viselkednek, mint a mai emberek; továbbá, hogy régi századokból való nők egészen modern kalapokban és egészen kivágott ruhákban jelennek meg; aztán, hogy a szellemek képzettsége és ismeretei sohasem mulják felül a jelenlevő személyekéit, hajlandó az ember azt mondani, hogy van egy kis igazuk azoknak, akik azt állítják, hogy ezeknek a csodálatos dolgoknak az oka magában az emberben keresendő. Ugyanezért nem helyes a lélek halhatatlanságát és a szellemi világ létezését a spiritizmusra való hivatkozással bizonyítani. De viszont sokaknak azok közül, kik a spiritizmus területén nagy tapasztalatokkal rendelkeznek, az az erős meggyőződésük, hogy a spiritiszta űléseken csakugyan gondolkodó lények, **szellemek** szerepelnek és nyilatkoznak meg különféle módon.

4. Ha csakugyan szellemek működnek, azok rendesen gonosz szellemek.

Teljesen lehetetlen, hogy üdvözült lelkek (jó angyalok vagy szentek) bizonyos emberektől, nevezetesen a médiumoktól függjenek vagy azok rabszolgaságába kerüljenek. Üdvözült lelkek nem fognak a kiváncsiság kielégítésére vállalkozni, sem nem engedik magukat, mint valami iskolás gyerekeket egészen közömbös dolgokról kikérdeztetni. Még mi sem tűrnők el azt, hogy az utcán ismeretlen és kiváncsi emberek megszólítsanak és házi vagy családi életünk benső dolgai után kutassanak. Feltünő az, hogy a szellemek nyilatkozatai révén az emberiség cseppet sem haladt előre. Semmiféle uj tudományos ismeretet a szellemek nem közöltek; sőt még a tulvilágról sem tudott meg az emberiség a szellemek révén semmi ujat. A szellemek nem mondtak semmit az Istennel való érintkezésről, sem az ő tulvilági életükről. Közléseik semmitmondó szavak voltak csupán, melyek az emberek számára sem nem nemesítők, sem nem épületesek. Aki a Spiritiszta kinyilatkoztatásokat olvassa, egészen hideg marad, ami sohasem történik meg azoknál a kinyilatkoztatásoknál, melyek az Istentől vagy a szent angyaloktól erednek. Ha jó szellemek, szent angyalok jelennének meg az üléseken, abból az embereknek égi hasznot kellene húzniok. Némelyik szellem **alávalóan**

viselkedik; káromkodik és erkölcstelen beszédet folytat. Feltünő, hogy a különböző szellemek egymásnak ellentmondanak. Pl. a szellemek Európában a halál utáni lélekvándorlást tanítják, az amerikai szellemek az ellenkezőjét; mig egyesek kijelentik, hogy Luther a mennyországban van, mások azt mondják, hogy a pokolban. Figyelemre méltó a spiritizmusnak a katholikus egyházzal szemben való ellenséges állásfoglalása is; pl. az eredeti bűnről, a pokol örökkévalóságáról, a tisztitótűzről, a halottak feltámadásáról, Jézus istenségéről, stb. semmit sem akar tudni s a szellemek állitólagos kinyilatkoztatását többre tartja Krisztusénál. A spiritizmus végül az **egészséget** is károsan befolyásolja. Azok, akik spiritizmussal foglalkoznak hamarosan idegesek, izgatottak lesznek, sőt gyakran búskomorak és életuntak, néha egészen őrültek. Jó szellemek kinyilatkoztatásainak nem lehetnek ilyen következményei. — Mig egyesek (mint pl. *Dr. Severin Grill*, az ő művében: »Okkultismus im Lichte der Bibel«, Graz, Styria, 26. o.) azt tartják, hogy a spiritiszta üléseken ördögök és elkárhozott lelkek jelennek meg, addig mások (igy *Arbogast Reiter* az ő »Stimmen aus dem Jenseits« c. művében, Graz, Styria 82. 83. o. Schneider püspökre való hivatkozással) azon a véleményen vannak, hogy a tisztitóhely legalsóbb fokú köreiből is nyilatkoznak szellemek, különösen szerencsétlenül elhaltak lelkei. Nincs kizárva, hogy ritka, kivételes esetekben tényleg azok a szellemek jelentkeznek, akiket hívnak. Hiszen a szentírás maga is beszél egy ilyen esetről: *Saul király* a filiszteusokkal vívandó csata előtt az endori (a Táborhegy lábánál) spiritiszta-nőhöz fordult és arra kérte, hogy idézze meg Sámuel próféta szellemét és kérdezze meg tőle, hogy mit kell cselekednie. Erre megjelenik egy öreg, köpenybe burkolt férfi, aki közölte, hogy Sault a filiszteusok le fogják győzni s a következő napon fiaival együtt már a másvilágon lesz. (I. Sám. 28, 11—19.). Ezen esetben tényleg Sámuel jelent meg (Sir. 46, 23. szerint). Figyelemre méltó az, hogy Sámuel Saulnak szemrehányásokat tett: »Miért háborgattál engem, hogy felköltessem?« (I. Sám. 28, 15.). Mindenesetre gazság a halottakat nyugalmukban megbolygatni, amit a spiritisztáknak meg kellene fontolniok.

5. Az egyház megtiltja a spiritiszta üléseken való részvételt, mert az ugy a testre, mint a lélekre káros.

Az egyház megtiltotta a katholikusoknak, hogy a spiritiszta üléseken, akár csupán csak mint nézők is, résztvegyenek. (Sz. Off. Kongr. 1917, IV/24; XV. Bened. 1917, IV/26.). A spiritizmus tulajdonképen babona és Isten megsértése, mert megveti az isteni kinyilatkoztatást és a tulvilágról a szellemektől iparkodik felvilágositást kapni. El lehet mondani a spiritisztákról: »Elhagytak engem, élőviz kutfejét és maguknak kutakat ástak, beomladozó kutakat, melyek vizet nem tarthatnak«. (Jer. 2, 13.). Bűn az ördögök által oktattatni ki magunkat, mikor a szentírás,

tehát Isten szava áll rendelkezésünkre. (Aq. sz. Tam.). — A spiritisztákat, akik a papoktól függetlenül akarnak a tulvilágról felvilágosítást kapni, az ő képzelt kinyilatkoztatásaik miatt rendesen megvakitja a gőg és kijelentik, hogy nekik nincs szükségük az egyházra. Hogy a spiritiszta üléseken való megjelenés az ember egészségének is árt s hogy azzal az ember jóhirnevét is elveszítheti, azt már fentebb jeleztük. »Senki se találtassék, ki a szellemeket kérdezi meg, mert azt utálja az Ur« (V. Móz. 18, 11.).

Jósdák.

1. A pogány jósdák nagyon hasonlítanak a spiritizmushoz.

Jósdáknak nevezték a pogányok azokat az általuk szentnek tartott helyeket, amelyeken állítólag **pogány istenségek** nyilatkoztak. Néha forrás volt az a hely, ahol a nép az istenség jelenlétét sejtette, vagy egy-egy híres látnok sirja, vagy pedig (mint Delfiben Görögországban) egy földrepedés, melyből gázok törtek elő, amelyek az ott ülő papnőt (Pithiát) ihlettségbe hozták. A legrégibb jóshely volt a *meroe*-i Egyiptomban, a leghiresebb pedig valamennyi között a *delfii*. Ismeretesek voltak még a *dodonai* jóshely Epiruszban (Albánia), a *déloszi* (az Egei tenger egy szigetén), a *klároszi*, Kolofon mellett Kisázsiában, a *heliopoliszi* Egyiptomban. A rómaiaknak is meg voltak a maguk jóshelyei, igy a *Tiberis-szigetén* az Eszkulápé, *Tivoliban* a Herkulesé, *Paduában* a Geryoné, amelyhez egyszer (Suetonius szerint) Tiberius császár is fordult. A szentírás egy jóshelyet emlit; elmondja, hogy Okoziás, Izrael királya, az akkaroni *Beelzebub*-jósdát akarta megkérdezni, hogy vajjon meg fog-e gyógyulni (IV. Kir. 1, 2.). Mindössze körülbelül 300 jóshely létezett. A pogányok azt gondolták, hogy jóshelyeken különböző pogány istenek nyilatkoznak, mint pl. *Apollo* (Delfi-, Délosz-, Klároszban), vagy *Zeusz* (Kréta szigetén). Az istenek kinyilatkoztatásait és akaratát sok helyen **jelekből** igyekeztek kiolvasni, mint pl. a tölgyfa leveleinek mozgásából, felállított réztányérok hangjaiból vagy a forrás morajából (igy Dodonában) vagy pedig a borostyán zizegéséből (mint Déloszban) vagy azokból a szavakból és hangokból, melyeket a delfii Pithia a gázok által előidézett kábultságában hallatott. Voltak a jóshelyeken papok is, akik a jelek **magyarázatával** foglalkoztak. Néha *közvetitő személyek* (a spiritiszták azt mondanák: médiumok) is szerepeltek, akik utján a pogány istenek az ő akaratukat tudtul adták. Igy Klároszban rendesen jelen volt egy milétoszi ember, aki attól, aki a jósdát meg akarta kérdezni, nem kivánt egyebet, mint hogy mondja meg a nevét és a kérdeznivalók számát. Erre leült egy barlangban, az ott elrejtett forrásból vizet merített és versben válaszolt azokra a kérdésekre, amelyeket kiki magában gondolt.

(Tacitus, II. Annal. szerint). Néhol a kérdezőnek aludnia kellett a templomban; s a feleletet éjjel **álmában** kapta meg. Ilyen álomjósdák voltak Eszkuláp, Mopszusz és Szerapisz templomaiban. Voltak aztán **levél-jósdák** is. A kérdező a kérdést egy lepecsételt levélben követ utján küldte a jóshelyre és ott a követ ugyancsak lepecsételt levélben kapta meg a választ, anélkül, hogy az első levelet felbontották volna.

2. Néha a jóshelyeken csodálatos dolgok is történtek.

Sokan a jósdákat röviden elintézik azzal az állítással, hogy itt csakis a bálványpapok csalásáról van szó; hogy többnyire emberfölötti erők működtek közre, azt nem akarják megengedni. Természetesen sok **csalás is** történt; mert a jósdákat néha meg is lehetett vesztegetni; Demoszthenesz állítja (Cicero szerint), hogy a delfii Pithia is megvesztegethető volt. De ha csupán csak csalás szerepelt volna a jósdáknál, a csalást végre is felfedezték volna s a jóshelyek nem állhattak volna fenn évszázadokig, sőt évezredekig. Azért, mert a jósdáknál magasabb hatalmak működtek, amelyeket a pogányok mint az ő isteneiket tiszteltek, a pogányoknál a jósda **vallásuk alkotórészét** képezte. Uralkodók, egész városok és népek gyakran fordultak a jósdákhoz. Sokan nem fogtak semmiféle vállalkozásba, semmiféle fontosabb munkába a jósda megkérdezése nélkül. Az uralkodók háboruk és fontos államügyek elintézése előtt **tanácsot** kértek a jósdától; az alattvalók pedig rendesen házasságkötésnél, utazásnál, üzleti ügyekben vártak utbaigazitást, betegség esetén pedig az orvosszer megjelölését kérték. Nemcsak a pogányok nagy tömege, hanem az ókor legtudósabb férfiai épugy, mint a pogány bölcselők, sőt az első századok keresztény irói is erősen meg voltak arról győződve, hogy a jóshelyeken természetfölötti lények működnek. Sőt a pogányok a jósdákra hivatkoztak, hogy téves vallásuk isteni jellegét igazolják. Hogy a jósdákban csakugyan **emberfeletti lények** munkálkodtak, kimutatható a következőkből: a jósdák néha előre megmondták a jövőt. Az egyiptomi jósda (sz. Athanáz szerint) pl. előre jelezte, hogy áradások fognak következni, ami tényleg nemsokára meg is történt. Itt tehát egy olyan lénynek kellett szerepelnie, amelyik tudta, hogy Ethiopiában nagy esőzések voltak. Mivel pedig abban az időben sem táviró, sem telefon-közlemények még nem voltak, föl kell tételezni, hogy a jósdát szellemi lény sugalmazta. De ha a jósdát olyan jövendő dologról kérdezték, amit teremtmény, tehát jó vagy rossz szellem isteni kinyilatkoztatás nélkül nem tudhat, akkor a feleletek mindig **homályosak** és sokértelmüek voltak, ugy, hogy bármi történt is, a jósdára hazugságot soha rábizonyitani nem lehetett. Igy pl. *Krözus* király a Cirusz elleni háboru előtt ezt a feleletet kapta a delfii jósdától: »Ha Krözus a Halisz folyón átkél, egy nagy biro-

dalmat fog rombadönteni«. Krözus átkelt a folyón és elvesztette országát és trónját, tehát rombadöntötte saját birodalmát. (Kr. e. 546.) *Pirrhusz*, Epirusz királya a jósdától ezt a feleletet kapta: »Állitom, hogy a rómaiakat le birod győzni«. Pirrhusz aratott ugyan egy pár diadalt, de végre a rómaiak Maleventumnál (Kr. e. 275.) teljesen tönkreverték. Néha a jósdák **titkos,** az emberek előtt ismeretlen dolgokról nyilatkoztak. Pl. egyszer a delfii jósda (Herodotosz szerint) megmondta Krözus király követeinek, hogy mit csinál a király abban a pillanatban, hogy tudniillik egy teknősbékát meg egy bárányt főzet meg együtt. (Az angyalok meg az ördögök is tudhatják azt, ami a távolban történik, mert nincsenek annyira a térhez kötve, mint az emberek s igy láthatják mindazt, ami az egész világon végbemegy). Továbbá a jósdák lepecsételt, soha fel nem tört **levelekre** adtak néha találó választ. *Sztrábo* beszéli el (Georg 17.), hogy Egyiptomban a legelőkelőbb családokból való emberek mentek el Szerapisz templomába, hogy ott aludjanak s álmukban a maguk vagy valamelyik beteg barátjuk számára megtudják a betegség ellen való **orvosságot;** ilyen módon sok csodálatos gyógyulás történt, amelyeket a templomban oszlopokon vagy emléktáblákon örökitettek meg. Mindezeket az álmokat az ördög idézte elő. Sz. Ciprián, Tertullián, Laktantius és mások azt mondják, hogy a jóshelyeken történt gyógyulások nem csodák, mert az ördög egyszerüen azzal gyógyította meg azokat a betegségeket, melyeket ő maga idézett elő előbb az emberekben, hogy megszűnt továbbra is ártani az egészségüknek. Az ördög ritkán igazi, valódi orvosszereket is megjelölt, rendesen azonban **nevetséges,** sőt **ártalmas** eszközöket. A jósdák révén csak látszólagos csodák történtek. Igazi csodákat az ördög nem tud művelni. Mikor egy asszony férjének hütlensége miatt annak egyik szemét kiszurta, azt felelte a jósda, melyhez gyógyulásért fordultak, hogy bűnösök nem várhatnak gyógyulást. (Philostrat 1, 10.). Egy ilyen gyógyulás létrehozására ugyanis isteni hatalomra lett volna szükség.

3. A jóshelyeken gonosz szellemek működtek.

A jósdák megteremtője az ördög volt. Mert a jósdák az embereket gaztettekre és **rosszra csábították.** Az egykorú pogány és egyházi írók állítása szerint (Plutarchosz, Pausaniasz, Vergilius, Lusebius, stb.) a jósdák emberáldozatokra vették rá az embereket; néha vért követeltek. Azért nem ritkán a szülők saját gyermekeiket áldozták fel az isteneknek. A bálványpapok sohasem mertek volna ilyesmit követelni, már a boszutól való félelem miatt sem. Aki a pogány papokból beszélt, az a gonosz lélek volt. Nem ok nélkül nevezi az Üdvözítő az ördögöt »embergyilkolónak« (Ján. 8, 44.). A jósdák követelték a templomokban a **nyilvános erkölcstelenséget** (az u. n. »miszteriumokat«, »orgiákat«), ami ellen minden emberi szeméremérzet fel-

lázadt volna. Nem alap nélkül nevezi a Megváltó a sátánt »tisztátalan szellemnek« (Luk. 11, 24.). A jósdák néha **hazudtak** is. Épen azért az ókor sok pogány bölcselője (Eusebiusz szerint) »haszontalanoknak, hazudozóknak, veszedelmeseknek« nevezte, sőt az ördög műveinek tartotta azokat. (Sz. Ciprián is említi (De idol.), hogy a gonosz szellemek, amelyek a jóshelyeken a jósokat sugalmazták, igazságot és hazugságot gyakran kevertek össze egymással. (A jósdák mindenesetre sok olyan dolgot is tudtul adtak, amit az Isten igaz prófétái is megjövendöltek. Ennek az a magyarázata, hogy az ördög a prófétákat mintegy meglopta, mert a nekik adott jövendölések előtte nem voltak ismeretlenek; olyan emberekhez hasonlított, akik »idegen tollakkal ékeskednek«). Hogy a jósdákban csakugyan gonosz szellemek működtek, abból is látszik, hogy a **keresztények** azokat parancsszó, vagy *az Úr Jézus nevének segítségül hivása*, vagy keresztjel által el tudták némítani. Így már *sz. Pál* apostol egy jósnőből, aki bosszantotta, az Úr Jézus nevében kiűzte Pithon (= Apolló) szellemét, mely őt megszállotta (Ap. cs. 16, 16—18.). A keresztények parancsszóval arra is rákényszeritették a jósdák szellemeit, hogy az ő tisztelőik előtt jelentsék ki, hogy ők gonosz szellemek, akik az emberiséget félre akarják vezetni, nem pedig jó szellemek, mint magukról hazug módon állítják. *Tertullián* (Ap. 23.) azt az ajánlatot tette a pogányoknak, hogy hozzanak elő egy embert, akiről megállapítható, hogy egy szellem befolyása alatt áll. Egy kereszténynek a parancsára aztán ez a szellem be fogja ismerni, hogy ő nem Isten, hanem gonosz szellem. Ilyen módon már sok pogány megtért. Tertullián tapasztalatból tudta, hogy az ilyen kisérlet mindig sikerül; mert hozzátette: »Ha a szellem nem tenne azonnal beismerő vallomást, megölhetitek a keresztényt«. *Laktantius* meg azt az ajánlatot tette a pogányoknak (Inst. 4, 27.), hogy a delfii Apolló papját és egy ördögtől megszállott embert állítsanak egy keresztény elé; Jézus nevének említésére mindketten reszketni fognak és a szellem elhagyja őket; a hamis próféta aztán nem tud majd többé jövendölni. *Sz. Ciprián* felszólította (Demetrius elleni könyvében) a pogány tudósokat, hogy saját szemükkel nézzék meg, hogy fognak a gonosz szellemek üvölteni és nyögni, ha a keresztények az élő Isten segítségül hívásával a hamis prófétákból kiűzik őket. *Sz. Athanáz* említi (De inc. verbi Dei), hogy a keresztjel, amelyet a pogányok kigúnyolnak, egyedül elégséges arra, hogy a jósdákat elnémítsa, ugy, hogy a szellemek minden további idézése hiábavaló. A pogányok maguk is beismerték, hogy keresztények jelenlétében a jósdák elnémulnak. A pogány papok azzal mentegették magukat, hogy az ő isteneik nem félelemből, hanem a keresztény név iránt való megvetésből és a kereszténység iránti gyűlöletből hallgatnak. Erre azt felelte Arnobiusz, hogy onnan van a pogány istenek gyűlölete, mert félnek az ellenségtől, akinek a hatalma tönkreteszi tekin-

tályüket. Laktantius pedig azt mondja: »Ha istenek volnának, az volna az ő fenségükhöz illő dolog, hogy az előttük megjelenő gyűlölt ellenséget azonnal megbüntessék, nem pedig, hogy meneküljenek s a fensőbb hatalom elől kitérjenek«. Ebből önként folyik a következtetés: a jósdákat **az ördög** sugalmazta; a gonosz szellem a pogányság atyja, az volt a jósdák megteremtője is. A szentírás mondja: »a pogányok minden istenei gonosz szellemek« (95. Zsolt. 5. v.). Ezek a gonosz szellemek működtek a jóshelyeken Apollo, Zeusz, Szaturnusz, Jupiter, stb. név alatt. A jóshelyek papjai és papnői mindig az ördögtől megszállott jósok voltak, mint pl. Pithia Delfiben. — Ha Mózes a legszigorubban megtiltotta a jósok megkérdezését (V. Móz. 18, 10.), ez azért történt, mert nem volt egyéb, mint a gonosz szellemekkel való érintkezés.

4. A kereszténység fellépése után a pogány jósdák lassankint elnémultak.

A pogány világban az ördögök jogtalanúl olyan tiszteletet követeltek maguknak, amely egyedül csak Istent illeti meg. Mióta azonban az Isten Fia megjelent a földön s ezt a tiszteletet a maga számára foglalta le, a gonosz szellemeknek vissza kellett húzódniok (Sz. Athanáz). Mihelyt a kereszténység egy jósda közelében terjedni kezdett, a gonosz szellemek elillantak onnan; a sátán belátta, hogy az evangélium isteni fényével meg nem birkózhatik. A leghiresebb jósdák is elhallgattak, mihelyt azon a vidéken az evangéliumot kezdték hirdetni. Ezt pogány írók is beismerték. Igy pl. azt mondja Porfiriusz, hogy Eszkuláp (aki betegségeket gyógyított) s a többi pogány istenek megszüntek tovább működni, mihelyt Krisztust kezdték az emberek imádni. *Lukánusz* († Kr. u. 65.) feljegyezte, hogy már a hires delfii jósda sem ad feleleteket. Plutarchosz († Kr. u. 120.) pedig a 100 körüli évekből azt irja, hogy 2 vagy 3 kivételével az összes jósdák teljesen elnémultak, jóllehet semmi költséget sem kiméltek, hogy ezeket a szent helyeket minél szebbekké tegyék. (Egy pár jósda azonban mégis fennmaradt egészen Nagy Konstantin császár idejéig). Megjegyzésre méltó az is, hogy (Aranyszáju Sz. János szerint) Apollo dafnei jósdája (pogányok tanusága szerint is) azonnal elnémult, mihelyt közelében sz. Babilosz vértanú ereklyéit helyezték el. A jósdáknak erre az elnémulására hivatkoznak a keresztény írók, hogy Krisztusnak a pogány istenek fölött való hatalmát, tehát istenségét igazolják. Még manapság is észlelik a pogányok között működő hithirdetők, hogy a gonosz szellemek lépésről-lépésre visszaszorulnak, amint az evangélium terjed. Igaza volt Krisztusnak, mikor azt mondotta: »Most ezen világ fejedelme ki fog vettetni« (Ján. 12, 31.) és Sz. Jánosnak: »Azért jött el az ember fia, hogy az ördög műveit szétrombolja« (Ján. 3, 8.). Mivel a jósdák, a pogányság legerősebb támaszai, a kereszténység fellépésével el-

némultak s a pogányság ezáltal elveszítette hiveit, ezen a téren is ugy tűnik fel Krisztus, mint a pogányságból való Megváltó, aki az embereket a sátán rabságából kiszabadította.

Hipnotizmus.

A hipnotizmus abban különbözik a spiritizmustól és a jósdáktól, hogy a szellemek világához nincs semmi köze. A hipnotizmus és hipnozis szó a görög hipnoszból (= alvás) származik.

1. A hipnotizmus tulajdonképen idegen beavatkozással előidézett alvás, amivel az ember átmeneti bénultsága van összekapcsolva.

Az ember megbénulása néha az utcán is bekövetkezhetik. Valaki hirtelenül vonatot, vagy villamost, vagy megvadult lovat lát közvetlen közelében és az **ijedtség** miatt annyira erőt vesz rajta a bénultság, hogy nem tud a helyéből elmozdulni és ott marad elgázolva. Hasonló dologra bukkanhatunk az állatvilágban is. Kigyóetetésnél lehet tapasztalni, hogy pl. galambok, vagy házinyulak, ha a kigyó mereven rájuk néz, mintegy megdermednek s önként futnak be a kigyó torkába. — Az ember bénultságát rendesen a következő módon szokták előidézni. Valaki (a hipnotizáló) tenyerével **végigsimogat** egy másikat a fejétől a karjáig vagy tovább is. ½—4 percnyi idő alatt az ember álomba merül. Ezt a titokzatos alvást nevezzük hipnózisnak, vagy magnetikus álomnak, mert hasonló módon áll elő, mint egy lágy vas mágnessége, amelyet mágnessel való megdörzsölés által mágnesessé teszünk. 100 ember közül rendesen 90 hipnotizálható. Mintegy 10 %-nál a hipnozis nem áll be.

Majdnem sohasem sikerül olyan embert hipnotizálni, aki nem akarja. Néha az elalvást azáltal szokták előidézni, hogy a hipnotizáló erősen **ránéz** az emberre és megparancsolja neki, hogy mereven nézzen a szemébe vagy pedig egy elébe tartott, rendesen fénylő, tárgyra. Néha egyszerü **parancs** (»aludjon rögtön el!« s ehhez hasonlók) vagy **rábeszélés** (»no most szépen el fog aludni, a szemei elnehezülnek, lassan lezárulnak« stb.), tehát szuggesztió is elég. Mihelyt az illető elaludt, ugy függ a hipnotizálótól, mint egy **rabszolga.** Amit a hipnotizáló megparancsol, azt megteszi, mások parancsai azonban hatástalanok. Amikor valaki hipnotizálva van, a teste gyakran merev. Ha ilyenkor a fejét az egyik székre, a lábát pedig a másikra teszik, a teste nem hajlik be, még akkor sem, ha sulyokat raknak rá, vagy valaki ráül. A hipnotizált teste azonfelül szúrások iránt **érzéketlen;** meg lehet szúrni egy hosszú tűvel, anélkül, hogy valamit érezne; akkor sem érez semmi fájdalmat, amikor ismét magához tér. A hipnotizáltat a következő módon költik fel: A hipnotizáló ugyanúgy megsimogatja az arcát, mint előbb; vagy az alvónak

az arcába fuj; vagy megrázza; vagy megparancsolja: »Ébredjen fel!«. Néha csak nagy nehezen sikerül az alvót a hipnózisból felébreszteni. A felébredés után a hipnotizált semmit sem tud abból, ami vele történt. Hogy mi tulajdonképen a hipnotizmus természete, még mai napig sincs megfejtve. Feltünő, hogy a hipnotizált ember állapota nagyon hasonló annak az állapotához, aki elragadtatásba esett.

2. Az orvosoknak már gyakran sikerült hipnózis segítségével némely betegséget meggyógyítani.

Ezt a gyógymódot nevezik **psychoterapiának.** Tartósan főképen azokat az egészségi zavarokat lehet eltüntetni vele, amelyeknek az alapja hisztéria. A világháboru alatt sok ezer idegbeteg katonát gyógyítottak meg hipnotikus uton, pl. *Nonne* tanár Hamburgban, továbbá *Dr. Fr. Lange* breslaui idegorvos, stb. Hipnózis utján orvosok szüléseket is tettek fájdalommentesekké. De a hipnotizálást megfelelő hozzáértéssel kell gyakorolni s épen azért csak tapasztalt specialista-orvosok fogjanak hozzá; mert csak igy veszélytelen, mig a kontár-hipnotizálásból jelentékeny **egészségi zavarok** származhatnak. Ebben az esetben a hipnózis káros hatása különösen álomkórban, fejfájásban, szédülésben, emésztési zavarokban, sőt igen heves dührohamokban, és görcsökben mutatkozik. Épen azért mindenkit komolyan óvni kell attól, hogy magát »tréfából« hipnotizáltassa, mint az pl. nyilvános mutatványoknál történni szokott. Egyes államokban, mint pl. Szászországban (1919) be is tiltottak minden olyan előadást, amely emberek hipnotizálásával van egybekötve.

4. A szentek tisztelete.

Az egyház minden alkalmat fölhasznál, hogy bennünket a szentek tiszteletére sarkaljon. A keresztségnél és a bérmálásnál is egy szentnek a nevét adja nekünk. Az év minden napján megüli emlékezetét valamelyik szentnek. A templomokban fölállítja a szentek szobrait, képeit. Az istentiszteletek alkalmával (misében, litániában) segítségül hivja a szenteket. *A protestánsok* hallani sem akarnak a szentekről. Ezzel ellenkezésbe kerülnek a többi vallásokkal, amelyek követendő példákat, *mintaképeket* állítanak híveik elé. Minden nép tiszteli a *hősöket.* Épen azért a szenteket is tisztelnünk kell, mert ők az erényes élet hősei.

Szenteknek azokat nevezzük, akik Isten kegyelmének állapotában haltak meg és már a *mennyben* vannak; különösen pedig azokat, kiket az egyház *szentekké avatott.*

Ha valaki a szentség hírében hal meg, **Isten szolgájának** nevezik. Mihelyt az apostoli Szentszék arra vonatkozólag

ünnepélyesen nyilatkozott, hogy az illető az erényeket hősi fokban gyakorolta, vagy mint vértanú halt meg, a **tiszteletreméltó** címet kapja meg (Egyh. Tk. 2115.). Ha azután Isten 2—3 csodával kitüntette, akkor a pápa **boldoggá** avathatja (Egyh. Tk. 2117.); akkor már az egyháztól megjelölt helyeken nyilvánosan tisztelhető (Egyh. Tk. 1277, 2.), de a Szentszék különös engedélye nélkül még nem szabad a tiszteletére templomokat vagy oltárokat emelni (Egyh. Tk. 1168, 3.; 1201, 4.). Ha ujabb 2—3 csoda történik, akkor **szentté** avatható (Egyh. Tk. 2138.). Akkor az egész kath. egyházban nyilvánosan tisztelhető. Tiszteletére templomokat, oltárokat lehet emelni, nyilvános imádságokat mondani, szentmisét bemutatni. Ereklyéi nyilvános tiszteletre tehetők ki s a szentet dicsfénnyel szabad ábrázolni. Emlékezetét az egyház minden évben egy határozott napon megüli. A szenttéavatást *kanonizálás*-nak is nevezik, mert a szent bele kerül a szentek hivatalos jegyzékébe (kánonjába). Az illető életének és csodatetteinek vizsgálata rendkivül *szigoru;* esküdtszék végzi azt, amely bibornokokból, ügyvédekből, orvosokból, valamint természettudósokból áll s amelyet a pápa állit össze; ezen esküdtszék azonban csupán 50 évvel a szentnek halála után foghat feladatához (Egyh. Tk. 2101.) A szenttéavatást a pápa a Szent Péter-templomban végzi, nagy ünnepélyességgel. — A szentek nagy számuk és dicsfényük különfélesége miatt, továbbá, mert inkább mennyei, mint földi életet élnek: a *csillagokhoz* hasonlítanak; vagy pedig a *drágapénzhez,* mert az emberek nagy tömegében ritkán fordulnak elő és Isten előtt becsesek; a *bárányokhoz,* mert felebaráti szeretetből embertársaikért mindent feláldoznak; a soha nem korhadó *ciprusokhoz,* mert a bűn romlottságától megőrizték magukat; a Libanon magasan növekedett *cédrusaihoz,* nagy tökéletességük miatt; az illatos *liliomokhoz,* mert jó cselekedeteikkel mintegy kellemes illatot terjesztettek az emberek között (Aqu. sz. Tam.); az *üllőhöz,* mert mint ez a kalapács ütései alatt, ugy ők a sors csapásai alatt változatlanúl maradtak (Sz. Efr.); a *paradicsomi kerthez,* amelyet 4 folyam öntözött, mert 4 alaperényük van (Sz. Izid.); az *egyház oszlopai* ők, mert az egyházat imádságukkal támogatják (Ar. sz. Ján.); azok ők az egyházra, amik a *tornyok* a városra nézve; fönséget és tekintélyt adnak neki (Wen.). — Aki megütközik azon, hogy a pápa valakit szentté avat, gondolja meg, hogy az Isten az ő csodáival már előbb szentté avatta az illetőt.

1. A szenteket azért tiszteljük, mert ők Istennek barátai, a mennyország fejedelmei és ami jótevőink; továbbá, mert tiszteletük miatt sok kegyelmet nyerünk Istentől.

Azért tiszteljük a szenteket, mert ők örökre *Istennek barátai* és szolgái. *Aki a királyt* tiszteli, az bizonyára tiszteletben *tartja hivatalnokait* is, a minisztereket és hasonlókat.

Azért tiszteljük a helyetteseket, mert az irántuk tanusított tisztelettel az ő urokat tiszteljük (Sz. Jer.). Ugyanezen okból tiszteljük Istennek szolgáit és barátait is. Minden *nemes érzésü ember* tiszteltetni kivánja saját barátait s önmagát érzi megalázottnak, ha megvetik őket; annál inkább cselekszik ugy az Isten. A Mindenható akarja, hogy kiváló tiszteletben részesüljenek azok, akik őt a földön *mindennél jobban szerették* (Sz. Alf.). A szentek életük folyama alatt kerülték a megtiszteltetést, sőt az istentelen és gonosz emberektől megvetésben, szidalmazásban és üldözésben is részesültek. Azért akarja a Mindenható, hogy ártatlanságuk és *erényük napfényre jöjjön*, s hogy a kereszténység tiszteletben részesitse őket (Cochem). A Mindenható azt is akarja, hogy az alacsonyabb ranguak a magasabb ranguak *közvetitésével* nyerjenek örök üdvösséget (Aqu. sz. Tam.). Sőt *Isten maga is tiszteli* a szenteket: közbenjárásukra csodákat müvel s gyakran szembetünően bünteti kigúnyoltatásukat. Krisztus Urunk maga is igy szólt: »Aki nekem szolgál, azt megtiszteli Atyám« (Ján. 12, 26.). — Tiszteljük a szenteket **mennyországi rangfokozatuk miatt.** Ha nagy tiszteletet tanusítunk már a *királyok* iránt is, akikkel Isten a világot kormányozza, mennyivel inkább kell a mennyei szellemeket tisztelnünk, akiket Isten az egyháznak és egész nemzeteknek vezetésére, valamint az emberek megmentésére használ, akik tehát méltóságra nézve a királyokat messze felülmúlják (Róm. kat.). — A legtöbb szent sokat tett érdekünkben; vagy a *pogányságot irtották* ki országainkban (például szent István Magyarországon, szent Ciril és Metód a szlávok között), vagy *fenntartották a katholikus hitet* számunkra (igy Loy. szent Ignác a jezsuiták társaságának alapításával), vagy pedig értékes *könyveket* irtak (gondoljunk sz. Ágostonnak, Szalézi sz. Ferencnek szép müveire). A *szentek miatt kiméli meg Isten* gyakran embertársaikat: 10 igaz miatt egész Sodomának megkegyelmezett volna (I. Móz. 18, 32.), József miatt Putifárnak egész házát megáldotta (I. Móz. 39, 5.). Dávidnak érdemei miatt meghagyta Isten Salamonnak, a kicsapongó királynak a királyságot (III. Kir. 11, 12.); a kiválasztottak miatt az itélet napját megrövidíti (Máté 24, 22.). A szentek *haláluk után esedeznek* Isten trónja előtt hozzátartozóikért és népeikért. Jeremiás próféta halála után nem szünt meg a zsidó népért és a szent városért imádkozni (II. Makk. 15, 14.). A mennyországi szentek, valamint a földi keresztények ugyanazon testnek tagjai. Ha egyik tag szenved, szenved valamennyi vele s valamennyi támogatja egymást kölcsönösen. Azért támogatnak minket a mennyországi szentek imáikkal (Sz. Bonav.). Mennyire tiszteljük a földön azokat, akik *érdemeket szereztek maguknak a világ előtt:* szobrokat állitunk nekik; magasztaljuk érdemeiket beszédekben, énekekben; intézeteket, városokat, hegyeket, utcákat nevezünk el nevükről. Mennyire tisztelte Fárao Józsefet, aki Egyiptomban ér-

demeket szerzett magának. Hát még minő tisztelet illeti meg legnagyobb jótevőinket! Ha tiszteljük azt az embert, aki a *vízbefulástól* megment, annál inkább kell tisztelni azokat, akik sok fáradságot állottak ki, hogy minket az örök haláltól megmentsenek!

2. A szentek tisztelete reánk nézve rendkivül hasznos (Trid. 25.).

Sok jótéteményt nyerünk Istentől a szentek közbenjárására, kiváltképen imádságunk *gyors meghallgatását.* Már a földi uralkodó is gyorsan meghallgat és sok kegyelemben részesít bennünket, ha valamelyik minisztere közbenjár érettünk; épen igy van ez Istennél is. *Minél több* közbenjárónk van, *annál üdvösebb* reánk nézve. Amit Isten talán egyik szenttől megtagadna, azt a másiktól nem tagadja meg, épen úgy, mint ahogy az apát sem szokta megtagadni azt, amire őt az egész kolostor kéri (N. Did.). Amint a koldus a városban házról-házra jár kenyeret koldulni, ugy kell nekünk is a mennyei városban majd az apostolok, majd a vértanuk, a szűzek, vagy hitvallók utcáin járni s Istennél való közbenjárásukért könyörögni (Sz. Bonav.).

3. A szenteket azzal tiszteljük, hogy Istennél való közbenjárásukért esedezünk, ünnepeiket évenként megünnepeljük, képeik és ereklyéik iránt tiszteletet tanusítunk, neveiket viseljük, fontos tárgyakat védelmük alá helyezünk s érdemeiket beszédekben és énekekben magasztaljuk. A szentek legjobb tisztelete erényeik követésében áll.

Egykor a mennyországban a szentek *társai* leszünk. Azért már most szeretjük egymást. A szentekkel *ugyanazon nagy isteni családba,* a szentek egyességébe tartozunk (I. rész). Azért pártfogolnak ők bennünket, főképen ha *segítségül hivjuk* őket, vagyis ha arra kérjük, hogy Isten trónja előtt pártfogoljanak minket. A szentek segítségül hivásával egyszersmind azt is elismerjük, hogy imádságuknak *nagy ereje* van; ezen segítségül hivás tehát egyszersmind a tisztelet kifejezése. — Megünnepeljük a szentek *ünnepeit.* Már az első keresztények is a legnagyobb gondossággal jegyezték fel a vértanuk halálának *napját,* hogy évenként megünnepelhessék (Sz. Cipr.). A világban is gyakran ünnepelünk jubileumokat fontos események emlékezetére; miért nem tennők ugyanazt a templomban? A legtöbb szentnek ünnepét azonban csak csendben ünnepeljük; csupán néhánynak (szent Péter és szent Pál, minden szentek, Szűz Mária szeplőtelen fogantatása és mennybevitele) ünnepei parancsolt ünnepnapok. — Tiszteljük szülőinknek, országunk fejedelmének, vagy pedig hires férfiaknak *arcképeit.* A hozzánk tartozóktól szívesen fogadunk *emlékbe* valamit, hires férfiak némely tárgyait (a hősök fegyverzetét) nagy tiszteletben tartjuk. Sőt a franciáknak külön templomuk van, a párisi Pantheon, ahol a kiváló férfiak holttesteit eltemetik és őrzik. Annál inkább

illeti meg a *szentek képeit* és *ereklyéit* a tisztelet. — Milyszívesen *nevezzük* el a helységeket, utcákat és intézeteket a kiváló férfiakról; épen ugy egészen illő dolog, hogy mi is Istennek nagy szentjei után nevezzük el magunkat s hogy a kereszteléskor, a bérmáláskor, valamely szerzetes-rendbe lépésünk alkalmával, stb. valamelyik szentnek nevét vegyük föl. — Fontos vállalatokat a földön rendszerint valamely hatalmas úr *védelme alá* helyeznek; igy helyeznek a keresztények is templomokat, oltárokat, városokat és országokat a szentek védelme alá. Ezeket aztán »*védőszentek*«-nek nevezzük. — Nevezetes emberek tiszteletére e földön gyakran *emlékünnepet* tartanak, vagy pedig *énekeket* énekelnek; ugyanazt tesszük a szentek tiszteletére is: prédikációkban és énekekben ünnepeljük emléküket. — A legfontosabb azonban a szentek *utánzása*. »A szenteket tisztelni anélkül, hogy őket kövessük, semmi egyebet nem jelent, mint nekik hazug módon hizelkedni« (Sz. Ág.). Valamely szent élettörténetének olvasása tehát szintén az ő kiváló tiszteletét jelenti; mert azért olvassuk, hogy a szentet az ő cselekedeteiben példányképül vegyük.

4. A szentek tisztelete nem kevesbíti az Isten tiszteletét; ugyanis a szenteket csupán Isten miatt tiszteljük; azonfölül nem tiszteljük őket ugy, mint Istent, hanem csak mint Istennek szolgáit.

A szentek tisztelete *nem kevesbíti az Isten tiszteletét*. Kinek jutna eszébe azt mondani, hogy a *király* tisztelete kevesbedik akkor, ha kivüle még anyját, gyermekeit, barátait és hűséges szolgáit is tiszteletben tartjuk? Ellenkezőleg, ez az ő tiszteletét még gyarapítja (Sz. Jer.). A szentek tisztelete épen ugy nem kevesbíti az Isten tiszteletét, mint a *felebaráti szeretet* nem csökken az istenszeretet miatt. Ellenkezőleg, az istenszeretetet gyarapítja a felebaráti szeretet (Sz. Jer.). A szenteket csupán az *Isten miatt* tiszteljük; mivel t. i. *Istennek szentsége tükröződik bennük vissza*. Amint a *király képét* tiszteletben tartjuk, mert az a királyt állítja elénk hűségesen, ugy tiszteljük a szenteket is, mert ők Istennek hű képmásai. A szentek tiszteletével ugy áll a dolog, mint a *felebaráti szeretettel*. Embertársunkat is csak azért szeretjük, mert Istennek képmása és gyermeke. Nem önmaga miatt szeretjük tehát, hanem csupán Isten miatt (Sz. Jer.). Ugyanezen okból tiszteljük a szenteket, mert ők *eszközök* voltak, akiket Isten új és rendkivüli tettekre használt fel (Sz. Bern.). Egyáltalán nem is tisztelhetjük a szenteket önmaguk miatt. Tetteik nem nekik, hanem csupán Istennek válnak dicsőségére, mert Isten volt az, aki általuk működött. A művészies festmény sem az ecsetnek, a szépirás nem a tollnak, a kitünő beszéd nem a nyelvnek, vagy az ajkaknak válik dicsőségére. Tehát *Isten a csodálatra méltó*, és egyedül Isten csodálatra méltó *az ő szenteiben* (Sz. Bern.). Azért az Isten

Anyja is nem azt mondta: »Nagy dolgokat cselekedtem«, hanem: »Nagy dolgokat cselekedett nekem a hatalmas« (Luk. 1, 48.). Amint tehát a szentek tisztelete Istenre vonatkozik, ugy a *szentek megvetése* is. Már *apostolainak megvetését* is ugy tekinti Krisztus Urunk, mint saját megvetését (Luk. 10, 10.); továbbá a *mások iránt* tanusított minden *könyörületlenséget* ugy tekint, mintha ő iránta volnának könyörületlenek (Máté 25, 40.). Nagy mértékben megsérti tehát Istent a szentek megvetése, mivel őket Isten sokkal jobban szereti, mint a földi embereket. »Aki a szenteket tiszteli, az Krisztus Urunkat tiszteli, és aki a szenteket megveti, az Krisztus Urunkat veti meg«. (Sz. Ambr.).

5. A szentek tisztelete nem imádás.

Istent *imádjuk*, a szenteket nem. Azért a litániában igy imádkozunk Istenhez: »Irgalmazz nekünk«. A szentekhez pedig: »Könyörögj érettünk«. Tudjuk ugyanis, hogy Isten és a szentek között végtelen nagy *távolság van*. Ha méltóság tekintetében a szentek messze felül is mulnak bennünket, mindazonáltal mégis csak hozzánk hasonló *teremtmények*. A szentek iránt tehát csupán *nagyrabecsülést* tanusítunk, és pedig hasonlót ahhoz, amilyent nagyérdemü férfiak iránt tanusítunk a földön. A tisztelet, amelyben a szenteket részesítjük, olyan, mint az, amelyet *Isten szentéletü szolgái* iránt tanusítunk a *földön;* csakhogy amaz még bensőbb, mert a szentek már mint győztesek bevonultak az örök életbe (Sz. Ág.). A szentek nem is akarják azt, hogy őket imádjuk. Midőn Tóbiás és övéi Ráfael arkangyal előtt leborultak, ez igy szólt hozzájuk: »Istent áldjátok és neki énekeljetek!« (Tób. 12, 18.). Midőn evangélista szent János az angyal előtt leborult, ez igy szólott: »Ne tedd ezt, Istent imádjad« (Jel. 19, 10.). Ha a szentek sirjainál, vagy pedig képeik előtt *le is térdepelünk*, épen ugy imádjuk őket, mint nem imádja urát azon szolga, aki ura előtt térdre borulva eseng valamely kegyelemért. Ha fel is ajánljuk a szentek tiszteletére a *szentmisét, templomokat és oltárokat* szentelünk nekik, mégis mindenkor csak Istenhez folyamodunk, a szenteket pedig csupán arra kérjük, hogy áldozatunkat, vagy pedig a templomokban és oltároknál végzett imádságainkat az ő egyidejü könyörgéseikkel támogassák; vagy pedig köszönetet mondunk Istennek, hogy a szenteket oly csodálatraméltó módon vezette és üdvösségre vezérelte. A szentek tisztelete ennélfogva **nem bálványimádás.** — A szentek tiszteletével továbbá **nem tanusítunk bizalmatlanságot Krisztus Urunk, a mi Közvetitőnk iránt.** Inkább önmagunk iránt tanusítunk bizalmatlanságot, valamint *alázatosságot* gyakorolunk. Saját méltatlanságunk miatt ugyanis nem merészkedünk magához Krisztus Urunkhoz lépni, hanem közvetitőkhöz fordulunk, akiknek könyörgései sokkal többet érnek előtte.

6. Nagyon tanácsos az élet különféle helyzeteiben meghatározott szenteket segitségül hivni.

Hasznosnak mutatkozik némely szenteket bizonyos körülmények között segitségül hivni. A boldog kimulás megnyerésére *szent Józsefet* szoktuk kérni (kinek halála alkalmával Jézus és Mária jelen voltak); tüzveszély alkalmával *szent Flóriánt* (kit a keresztény hit miatt a vizbe fulasztottak); torokbajokban *szent Balázst* (ki torokbajos gyermeket csodálatosan meggyógyitott); szembetegségekben *szent Ottiliát* (ki megkereszteltetése alkalmával vakságát elveszitette); pestis idején *szent Rókust* (ki a pestises betegeket buzgón ápolta és egészségesekké tette); rágalmaztatás esetében *Nepomuki szent Jánost* (kit titoktartása miatt megöltek) vagy *szent Judás Tádét*, akit a hasonlónevű áruló Judás rossz hirbe hozott; valamely tárgy elveszitésekor *Páduai szent Antalt* (kitől valaki egy kézirásos könyvet ellopott s akinek buzgó imádságára az, nagy nyugtalanságtól megszállva, ismét visszahozta); őrültségi rohamnál *szent Hubertet*, a vadászok védőszentjét; nyavalyatörés esetén *szent Willibrordot*, aki utrechti érsek volt stb. Ugy látszik, hogy Isten némely szenteknek *külön hatalmat* adott arra, hogy *bizonyos bajokban* segítsenek (Aq. sz. Tam.). A külömböző *élethivatásoknak* is vannak különös *védőszentjei*. Igy pl. szent Alajos a tanulók védőszentje, szent Cecilia a zenészeké, Szalézi szent Ferenc az iróké, szent Flórián a tűzoltóké, szent Anna a házasságban élőké.

7. Némely vidéken tisztelik a 14 úgynevezett segítőszentet. Ez a tisztelet ősrégi; ezt mutatja az is, hogy a segítőszentek a keresztény ókor szentjei.

A 14 segítőszent között minden rangú és korú szentek vannak. Igy pl. van köztük három szűz (Sz. Borbála, Sz. Katalin, Sz. Margit); egy gyermek (Sz. Vitus), egy ifjú (Sz. György), két püspök (Sz. Dénes, Sz. Vazul). Az utolsó volt Sz. Egyed apát, aki 700 körül élt, athéni származású volt. Ennek az egynek kivételével a többi mind vértanu.

A 14 segítőszentet egyszerre hívták segítségül, mint a litániában a »minden szenteket«, mert együttes segítségüktől nagyobb eredményt vártak az emberek. Azért választottak épen 14-et, mert a 14 szent szám lett, amióta a keresztútnak 14 állomása van. Hogy a Szentszék ezen ájtatosságot helyesnek tartja, mutatja az a körülmény, hogy a 14 segítőszentnek Oberfrankenben (Bajorország) levő kegytemplomát 1898-ban a pápai bazilikák közé sorozta. Továbbá különböző csodálatos ima-meghallgatásokból azt lehet következtetni, hogy a szentek *különös érdeklődéssel* viseltetnek azok iránt, akik hasonló életviszonyok között vannak; azon helységek iránt, amelyekben éltek és azon hivatás iránt, melyben egykor maguk is működtek.

5. Az Isten Anyjának kiváló tisztelete.

Szüz Mária *előképei* az ó-szövetségből: Az élet fája a paradicsomban, amely az embereket életben tartotta; Noé bárkája,

amely az emberi nemet az elpusztulástól megmentette (Lor. 1.); a frigyszekrény, melyben manna volt; a jeruzsálemi templom, mely kivülről vakitóan fehér, belülről pedig tiszta arannyal fedett volt (Szűz Mária tiszta volt minden bűntől, bensejében pedig istenszeretettel volt telve); Judit, ki Holofernest, az ő népének halálos ellenségét megölte; Eszter, ki királyné volt s kire a mindenkit kötelező törvényt (Szűz Máriánál az eredeti bűn törvényét) nem alkalmazták s aki az idegenek közt lakozó népét közvetitésével a haláltól megmentette; a makkabeusi testvérek anyja, ki hét fiának kinjait látta s akinek szivét eközben (mint Szűz Mária szivét) mintegy hétszeres tőr járta át. Szűz Mária életéről az evangélisták nagyon csekély tudósítást adnak; Emmerich Katalin látomásaiban (leirva Brentanótól) igen szép értesítést találunk Szűz Mária életéről.

Máriát, Krisztus Urunk anyját rendesen »*Isten Anyjának*« vagy *Boldogságos Szűznek* nevezzük.

Szűz Máriát már Erzsébet »**Isten Anyjának**« nevezte (Luk. 1, 43.). Az efezusi zsinat a 431-ik évben helyeselte az »Isten szülője« címet Nesztorius tévtanító ellenében. Szűz Mária ugyanis azt szülte, *aki Isten és ember egy személyben. A gyermek* lelke nem anyjától, hanem Istentől származik s a gyermek szülőjét mégis az ő anyjának nevezzük; épen ugy Szűz Máriát is jogosan nevezzük »Isten Anyjának«, habár tőle nem származott Krisztus Urunknak istensége. — Jogosan nevezzük Máriát »**Boldogságos Szűznek**«. Máriának az angyalhoz intézett szavai nyilvánvalóvá teszik az örökös szűztisztaság szándékát (Luk. 1, 35.). Már Izaiás próféta jövendölése szerint szűztől fog a Megváltó születni (Iz. 7, 14.). Az apostoli hitvallásban Máriát szűznek nevezzük. »Mária szűztisztaságú volt Jézus fogantatásakor, születésekor és az is maradt« (Sz. Ág.). Amint a *csipke-bokrot* nem emésztette meg a tűz, épen úgy nem szüntette meg Mária szűztisztaságát Krisztus Urunk születése. Amint Krisztus Urunk *zárt* ajtón keresztül jelent meg az apostolok körében, épen ugy jött ő is a világra anélkül, hogy Mária szűztisztasága megszünt volna (Sz. Ág.). A napsugárhoz hasonlított, mely keresztül megy az üvegen anélkül, hogy azt megsértené (Sz. Ág.). Ezen üveg Mária; ő mintegy a mennyország ablaka, melyen keresztül Isten az igaz világosságot a földre küldi (Ar. szent János). Mária a szűzeknek szent Szűze (Lor. l.). — *Krisztus Urunk testvérei* (Máté 13, 55.) nem mások, mint Krisztus Urunk vérrokonai. A zsidók a vérrokonokat testvéreknek szokták nevezni; igy nevezte Ábrahám Lótot, az ő unokaöccsét, testvérének (l. Móz. 13, 8.). Miért ajánlotta volna Jézus a keresztfán az ő szent anyját a hőn szeretet János gondviselésébe, ha szent anyjának még voltak volna gyermekei, akik róla gondoskodtak volna? (Ar. sz. Ján.). Krisztus Urunkat *elsőszülöttnek* nevezik, vagyis a zsidó törvény szerint (II. Móz. 13,

2.) az Úr szolgálatára szenteltnek. Krisztus Urunk tényleg »elsőszülött« volt az ő testvérei, a keresztények között (Róm. 8, 29.). Szűz Máriának más fiai is vannak rajta, az elsőszülöttön kivül; ezek mi vagyunk (Sz. Alf.). — Szűz Mária Isten terve szerint és csak azért volt Józsefnek *eljegyezve*, hogy őt Krisztus Urunk születése után meg ne kövezzék, továbbá, hogy legyen, aki gondoskodjék róla, valamint az isteni gyermekről (Sz. Jer.). A szertartásos *megtisztulásnak* (február 2.) épen ugy önkéntesen vetette magát alá Szűz Mária, mint Krisztus Urunk a körülmetéltetésnek. — »**Mária**« héber szó és »**asszony**«-t, továbbá »uralkodónő«-t jelent (Kr. sz. Pét.; Dam. sz. Ján.); Mária annyit is jelent, mint »*a felvilágosult*«, vagy pedig »a felvilágosító« (Sz. Bern.; Sz. Bonav.).

Szűz Máriát, Krisztus Urunk anyját jobban tiszteljük a többi szenteknél.

Szűz Mária már életében is nagy tiszteletben részesült, igy *Krisztus Urunk születésének kihirdetése* alkalmával; az angyal őt »kegyelemmel teljes«-nek és az asszonyok között »áldottnak« nevezte (Luk. 1, 26.). Már az is nagy tisztelet, ha angyal jelenik meg az embernek s az ember az angyalt tiszteli; a megtestesülés kihirdetése alkalmával nem ember tanusított tiszteletet az angyal iránt, hanem angyal az ember iránt. Ebből következik, hogy Szűz Mária előkelőbb az angyalnál (Aqu. sz. Tam.). Mennyire tisztelte *Erzsébet* Szűz Máriát; boldognak magasztalta és »Isten Anyjának« nevezte őt (Luk. 1, 42.). Szűz Mária maga is előrelátta, hogy őt dicsérni fogják; igy szólott ugyanis: »Mostantól boldognak hirdet engem minden nemzedék« (Luk. 1, 48.). Az egyház Isten Anyjának kiváló tiszteletére ösztönöz bennünket. A »Miatyánk«-hoz az »*Üdvözlégy*«-et csatolja; naponként *háromszor harangoztat*, hogy Krisztus Urunk születésének kihirdetésére (a megtestesülés titkára) emlékeztessen, továbbá Szűz Mária segítségül hívására (»Az Úr angyala« cimü imádságra) hivjon fel bennünket; több ünnepet rendelt az Isten Anyjának tiszteletére; a nyilvános istentisztelet alkalmával gyakran imádkozza *a lorettói litániát; a májusi ájtatosságokkal* az év legszebb hónapjában tiszteli Szűz Máriát; a *rózsafűzér*-ájtatosságot végezteti, különösen október havában; igen sok *templomot* építtetett Szűz Mária tiszteletére, melyek közül sok, mint búcsújáró-, vagy pedig kegyhely vált nevezetessé, igy Lourdes Franciaország-, Loretto Olaszországban, Mária-Einsiedeln Svájcban; tiszteletteljes címeket tesz Isten Anyjának neve mellé, mint: isteni kegyelem anyja, irgalmasság anyja, bűnösök menedéke, keresztények segítsége, mennyország királynéja, stb. — Szűz Mária tisztelete azonban *nem imádás*. »Szűz Máriát nagy tiszteletben részesítjük ugyan, azonban csupán az Atya, Fiú és Szentlélek Istent imádjuk« (Sz. Epif.).

1. Szűz Máriát azért tiszteljük kiválóan, mert Istennek Anyja, valamint a mi anyánk.

Az Istent igazán szerető ember bizonyára tiszteli az **Isten Anyját,** továbbá *jobban* tiszteli az Isten *Anyját,* mint Isten barátait, a szenteket. Az anya és királyné iránt tanusított tisztelet magára a *fiúra* és királyra vonatkozik. A Szűz Mária iránt való kegyeletből tehát az istenszeretetnek (a tökéletességnek) fokára következtethetünk. És valóban, minél nagyobb szent volt valaki, annál buzgóbban tisztelte Szűz Máriát. — Szűz Mária valóban a *mi anyánk.* Krisztus Urunk a keresztfán anyánkul jelölte ki Szűz Máriát. A Jánoshoz intézett szavak: »*Ime, a te anyád*« (Ján. 19, 27.) mindegyik keresztényhez szólanak, mert János a Kálvária hegyén minket képviselt (Sz. Ág.). Szűz Mária a *második Éva,* tehát az emberi nem második anyja. Amint Éva engedetlenségével az emberi nemet szerencsétlenné tette, ugy Szűz Mária az ő engedelmességével ismét szerencsévé tette (Sz. Irén). Asszony által jött a világra a halál, a másik asszony hozta a világra az életet (Sz. Bern.) Azért Szűz Mária az *egyháznak is anyja.* — Mivel Szűz Mária a mi anyánk, azért **jobban gondoskodik üdvünkről minden más szentnél.** »Krisztus Urunk után senki sem gondoskodik jobban rólunk, mint Szűz Mária« (Sz. Germ.). Valamennyi anyánk szeretete együttvéve sem oly nagy, mint Szűz Mária szeretete csak egyetlen gyermeke iránt is (Sz. Bern.). Szűz Mária azért is visel oly nagy gondot reánk, mert valamennyi szent között neki van a *legnagyobb istenszeretete* s ennek következtében a *legnagyobb felebaráti szeretete* is. Amint a hold valamennyi csillagot felülmul fényességben, ugy 'mul felül Szűz Mária minden angyalt az iránt unk való szeretetben; amint a tenger minden vizet magába fogad, ugy fogadja magába Szűz Mária valamennyi szentnek szeretetét. Szűz Mária *pontosan ismeri* életviszonyainkat. Már az angyalok is ismerik azt (Luk. 15, 7.); pedig lehetetlen, hogy az angyaloknak nagyobb ismeretük volna, mint királynéjuknak. — Amint a jó gyermek szivesen időzik édes anyjának közelében, ugy a jó keresztény is szivesen időzik imádságával Szűz Mária, az Isten Anyja előtt.

2. Továbbá azért is tiszteljük kiválóan Szűz Máriát, mert őt Isten minden ember és angyal között a legjobban kitüntette.

A királyok kiváltságokat ajándékoznak azon városoknak, amelyekben születtek, vagy trónra léptek; a mennyország királya is különös kiváltságokat adományozott édes anyjának, akitől született (Sz. Efr.).

Isten ugyanis Szűz Máriát saját Fiának *Anyjává* választotta, az *eredeti bűn* szennyétől megoltalmazta, testét dicsőségesen feltámasztotta és őt a mennyország *királynéjává* tette.

Még a legtökéletesebb angyal sem mondja Istennek, mint

Szűz Mária: »Fiam«. Minő kiváltsága ez Szűz Máriának! Szűz Mária valóban »*csodálatos anya*« (Lor. lit.), és pedig nemcsak azért, mert ő szűz és anya is; nemcsak azért, mert ő a teremtménynek (az embernek) is anyja és a **Teremtőnek is anyja,** hanem kiváltképen amiatt is, mert ő azt szülte, ki őt magát teremtette. Mária a csodák csodája és minden létező között, Istent kivéve, semmi sem dicsőbb nálánál (Sz. Iz.). — Mária *teljes* **szeplőtelenségét** (büntelenségét) Isten már a *paradicsomban* kijelentette (I. Móz. 3, 15.), aztán pedig *Gábriel* arkangyal által hirdette ki (Luk. 1, 28.). Isten ugyanis igy szólott a pokoli kigyóhoz: »Ő megrontja fejedet« (Mivel tehát Szűz Mária az ördögöt legyőzi, azért nem juthatott a bünnel a kigyó uralma alá). Gábriel Máriát »malaszttal teljes«-nek nevezte. Már *Krisztus Urunk méltósága* miatt is Szűz Máriának teljesen büntelennek kell lennie. Ha Isten valakit nagy méltóságra emel, akkor elő is készíti őt arra; ugy készítette elő kegyelmével az Isten Fia is Máriát, miután anyjául választotta (Aqu. sz. Tam.). Akik saját használatukra házat épitenek, nem adják azt először a legnagyobb ellenség birtokába; annál kevésbbé adhatta a Szentlélek Máriát, mint saját templomát, a pokoli ellenség birtokába (Al. sz. Cir.). A szentatyák Szűz Máriát mindenkor »szeplőtlen« szűznek nevezték s a keresztények már ősi időktől fogva könyörögtek a mennyország »szeplőtlen« királynéjához s szobrokat emeltek az ő tiszteletére. Az 1854. év dec. 8-án IX. Pius pápa, miután a földkerekség valamennyi püspökének véleményét kikérte, ünnepélyesen kijelentette, hogy az isteni kinyilatkoztatások, valamint a keresztények folytonos hite szerint Szűz Mária az eredeti bün szennye nélkül fogantatott. Az 1858-ik évben Mária, *lourdesi megjelenésekor*, igy szólott: »Én vagyok a szeplőteien fogantatás«. — Mária ugyanazért *semmiféle személyes bünt* sem követett el (Trid. 6, 23.), Mária tehát a cédrushoz hasonlított (Sir. 24, 17.), melynek fája korhadásba sohasem megy át; liliom volt a tövisek között (Én. 2, 2.), tükör folt nélkül (Bölcs. 7, 26.). — Szűz Mária tehát a *tökéletességben* folytonosan és gyorsan gyarapodott. A szőlőtőkéhez hasonlított (Sir. 24, 23.), mely folytonosan növekszik, mig csak az élőfa magasságát el nem érte, melyre kapaszkodott (Sz. Alf.). Amint a hold gyorsabban végzi pályafutását valamennyi bolygónál, ugy Szűz Mária is a többi szenteknél gyorsabban jutott tökéletességre (Sz. Alf.). Mária gyorsan gyarapodott a tökéletességben, mert a kegyelem forrásához közel volt, azért tehát több kegyelmet nyert minden más embernél (Aqu. sz. Tam.). — Mária tehát a *legszentebb és legtökéletesebb teremtmény* volt. Amint a hold minden más csillagot felülmul fényével, ugy Mária minden embert felülmul szentségével (Sz. Bern.). Szűz Mária létének első pillanataiban szentebb volt, mint a legnagyobb szentek életük alkonyán (N. sz. Gerg.). Nagy szentsége miatt hasonlítják Máriát Dávid tornyához, mely Jeruzsálem legmagasabb hegyén fönségesen emelke-

dett a magasba (En. 4, 4.); Mária »az igazság tüköre« (Lor. lit.). Szűz Máriának volt tehát valamennyi teremtmény között a *legnagyobb istenszeretete*, valamint a legcsekélyebb ragaszkodása a földi dolgokhoz. A Szentlélek Szűz Máriát, mint a tűz a vasat, egészen áthatotta (Sz. Ildef.). Isten iránt való rendkivüli nagy szeretete miatt nevezik Szűz Máriát »arany ház«-nak (a szeretet templomának). A középkorban arany szentségházban, vagy elefántcsont tornyocskában tartották a templomokban a legméltóságosabb Oltáriszentséget. Azért is kapta Szűz Mária ezeket a cimeket, mert ő is titokzatosan méhébe rejtette az Úr Jézust. — Szűz Mária továbbá *minden erényben* kitünt. Mária »titkos értelmü rózsa« (Lor. lit.); amint a rózsa szép szinével és erős illatával minden virágot felülmul, ugy mult felül Szűz Mária is minden szentet istenszeretetének nagyságával és erényeinek illatával. Azért az »aranyruházatu, sok szinü ékességgel körülvett királynő«-höz hasonlitják, t. i. aki a szeretet öltönyében minden erénnyel fel van ékesitve (Zsolt. 44, 10.). — Azért Isten jobban szerette Szűz Máriát mint valamennyi szentet együttvéve (Suarez). — Isten Szűz **Mária testét dicsőségesen feltámasztotta.** Szent Tamás apostolról beszélik, hogy Szűz Mária temetésére későn érkezett s Szűz Mária holttestét sirjában látni óhajtotta; midőn a sírhoz vezették, a testnek leplét megtalálták ugyan, Szűz Mária testét azonban nem (Emmerich Katalin látomásai szerint Mária Kr. u. a 48.-ik évben halt meg Efezusban 64 éves korában. Midőn egykor Krisztus Urunk kereszt-utjának látogatása alkalmával Jeruzsálemben a fájdalomtól halálosan beteg lett, ott készitettek számára sírt; ezért beszélnek Szűz Mária sírjáról Jeruzsálemben). *Szűz Mária mennybevitelének* ünnepét az egész egyházban augusztus 15-ikén ünnepelik. Szűz Mária testéből *semmi ereklye* sem maradt hátra. — Szűz Máriának a **mennyországban a legnagyobb dicsősége** van. A nap, a hold és a csillagok az égboltozaton: Krisztus Urunkat, Szűz Máriát és a szenteket jelképezik. Amint a *hold* minden csillagot felülmul fényével, ugy mul felül Szűz Mária minden szentet dicsőségével. Azért Szűz Máriát gyakran a holddal hasonlitják össze (Én. 6, 9.). Szűz Mária ugyanazért az angyalok, a pátriárkák, a próféták, az apostolok, a vértanuk, a hitvallók, a szüzek és minden szentek királynéja (Lor. lit.). Szűz Mária minden teremtménynél képesebb arra, hogy az embereket Isten sajátságainak ismeretére vezesse (Sz. Iz.). Az ő felmagasztaltatása Istennek főképen végtelen jóságát mutatja, ki a nyomorult embert a föld sarából a mennyország valamennyi kara fölé emelte (Zsolt. 112, 8.).

3. Végre azért tiszteljük Szűz Máriát kiválóan, mert ő Istennél közbenjárásával valamennyi szent között a legtöbbet képes elérni.

Szűz Mária közbenjárása igen hathatós. Már a földön is

sokat eszközölt ki kérelmeivel Krisztus Urunknál, igy a *kánai* menyekzőn. Amint Krisztus Urunk a földön anyjának minden kérelmét meghallgatta, ugy tesz most is a mennyországban (Sz. Alf.). Ha már a pogány *Korjolán*, kit Róma szenátorai és papjai hiába törekedtek visszavonulásra birni, anyjának, Veturiának kérelmét meghallgatta, ámbár tudta, hogy ezen engedékenységét halálával kell megfizetnie (491. Kr. e.): mennyivel inkább hallgatja meg anyjának imádságát az, aki maga adta nekünk a tíz parancsot. Ha már a szenteknek, tehát Krisztus Urunk szolgáinak imádsága ily hathatós, mit nem eszközölhet ki Szűz Máriának, Krisztus Urunk édes anyjának közbenjárására! (Sz. Alf.). Szűz Máriának kérelmei, mivel azok anyai kérelmek, parancshoz hasonlítanak (Sz. Antonin). Szűz Mária az ő közbenjárásával mindenható (Sz. Bern.). Mária nagy hatalmu szent szűz (Lor. lit.). — Szűz Mária tehát *mindent kikönyöröghet* számunkra. Amint a király udvarában mindent elnyer a királyné pártfogoltja, épen ugy a mennyei király udvarában is mindent kivihet Szűz Máriának, a mennyek királynéjának pártfogoltja (Al. sz. Czir.). Mária tehát »a mi reménységünk« (Salve r.), mert az ő közvetitésével elérni reméljük mindazt, mit imádságunkkal nem érnénk el (Sz. Alf.). Sőt Máriát a szentek *minden kegyelem közvetitőjének* nevezik. Amint a királynak minden kegyelmi határozata a palota kapuin jut keresztül az alattvalókhoz, ugy az égből a földre szálló minden kegyelem Szűz Mária közvetitésén megy keresztül (Sz. Bern.). Amint a hold a nap világosságát közli velünk, épen ugy közli velünk Szűz Mária az igazságosság napjának kegyelmeit (Sz. Bern.). Isten nem akart Szűz Mária beleegyezése nélkül emberré lenni, hogy felismerjük, miszerint minden ember üdvözülése ezen Szűz közvetitésével történik (Dam. sz. Pét.). Mária a kereszt alatt állott annak kitüntetésére, hogy közvetitése nélkül Krisztus Urunk vérének kincseiben senki sem részesülhet (Dam. sz. Pét.). Az Atya Isten engedélyezi, Krisztus Urunk nyujtja, Szűz Mária pedig közvetiti a kegyelmeket (Lataste Mária). Mária tehát »az isteni kegyelemnek anyja« (Lor. lit.). Az Isten Anyjához intézett könyörgés **sohasem marad meghallgatás nélkül,** hacsak Istentől általában meghallgatható. »Kétségkivül meghallgatja a fiu az ő édes anyját, ilyen Fiu ilyen anyát« (Sz. Bern.). Gondoljunk az »*Emlékezzél meg*« kezdetü szép imára, valamint több Mária-énekre. Sőt szent Bernát szerint: »Aki visszaemlékezik arra, hogy Szűz Máriát hiába hivta segitségül, az szünjék meg az ő irgalmasságát továbbra is magasztalni«. Az Isten Anyjához könyörgő tehát sohasem imádkozik hiába. Nem is szükséges különös kegyelmekért könyörögni hozzá; elégséges csupán az ő küzbenjárásába ajánlani magunkat (Sz. Ildef.). Az Isten Anyjához intézett *legcsekélyebb könyörgés sem* marad *jutalmazatlanul.* Ő a legcsekélyebb dolgokat is a legdúsabb kegyelmekkel fizeti vissza (Kr. sz. Andr.). Szűz Mária sohasem hagyja a köszöntést viszonzás nél-

kül; ahányszor üdvözöljük őt, annyiszor köszönt vissza minket (Sz. Bonav.). Mária hivséggel teljes szűz (Lor. l.). Szűz Mária nem szigoru és félelmet keltő; sőt inkább egészen jóság, szeretetreméltóság és szelidség; teljesen igazságtalanság volna hozzá félelemmel közeliteni (Sz. Alf.).

Legnagyobb szükségeikben a keresztények már ősidőktől fogva Szűz Máriához szoktak folyamodni.

Midőn a törökök 1683-ban (julius 16-ától szeptember 12-ig) Bécs előtt állottak, Bécs, valamint az egész kereszténység a rózsafüzért imádkozta az Isten Anyjához; a legnagyobb szükségben megjött a segitség, a szeptember 12-iki dicsőséges győzelem (Ekkor keletkezett a »Mária nevének« ünnepe). Mária »a **keresztények segitsége**« (Lor. lit.). — Az egyes keresztények is mindenkor Szűz Máriához folyamodtak személyes szükségeikben. Nepomuki szent János sulyos megpróbáltatásában az Isten Anyjának kegyképéhez járult Altbunzlauba (1393.). Mária »a **szomoruak vigasztalója**« (Lor. lit.). — Sulyos betegségeikben is Szűz Máriát szokták a keresztények segitségül hivni. Damaszkuszi szent János egyháztanító († 780.), akinek a képek tiszteletéről szóló iratai miatt a kalifa parancsára levágták a kezét, az Isten Anyjának képe elé ment és ott tökéletesen meggyógyult. Gondoljunk a lourdesi barlangban és a lourdesi vizzel történt beteggyógyulásokra is, különösen csodás meggyógyulására a megvakult Lassere, francia ügyvédnek (1862.), aki a lourdesi csodák történetirója lett. Mária »a **betegek gyógyitója**« (Lor. lit.). — A keresztények Szűz Máriához folyamodnak, ha *sulyos bűneikből* meg akarnak térni. Szűz Mária ugyanis hathatósan hivja a bűnösök segitségéül a Szentlelket. Mária a hajnalcsillaghoz hasonlit (Lor. lit.); amint ez megelőzi a nap fölkeltét, ugy előzi meg a Szűz Máriához intézett ájtatosság az isteni kegyelemnek (a Szentlélek működésének) napját (Sz. Alf.). Mária a hajnalpirhoz hasonlit (Én. 6, 9.). A hajnalpir beállтával eltünik a sötétség: a Szűz Máriához intézett ájtatossággal a bűnök véget érnek (Sz. Alf.). Szűz Máriát ugyanazért épen május hónapban tisztelik; amint t. i. májusban a természet uj életre ébred, ugy ébred uj élet csakhamar mindegyik bűnösben is, ki Szűz Máriát tisztelni kezdi. Gondoljunk egyiptomi Máriának, a nyilvános bűnösnek († 431.) Jeruzsálemben a szent keresztről nevezett templomban, az Isten Anyja képe előtt történt csodálatos megtérésére keresztfelmagasztaltatás ünnepén (Meh. II. 360.). Szűz Mária nagyon szivesen engesztel ki bennünket Istennel. Ha valamelyik anya tudná, hogy az ő két fia halálosan gyűlöli egymást, nem kimélne semmi fáradságot, hogy őket kiengesztelje. Annál kevésbbé kimél Szűz Mária, Krisztus Urunk anyja, valamint az emberek anyja semmi fáradságot, hogy a bűnöst, ki Krisztus Urunknak ellensége, Krisztus Urunkkal kiengesztelje (Sz. Alf.). Amint a hold a föld és a nap között van, ugy

áll Szűz Mária folytonosan Isten és a bűnös között (Sz. Bonav.). Krisztus Urunkat pedig Szűz Mária könyörgései könnyen kiengesztelik. Nagy Sándor állítólag ezt mondotta: »Édes anyámnak egyetlen könnye sok halálos ítéletet megsemmisít«. Ha már az ember, és hozzá még pogány, így tiszteli anyját, mit lehet akkor Krisztus Urunktól várni! Mária tehát a »**bűnösök oltalma**« (Lor. lit.) Mária »*az irgalmasság anyja*«. Mária az olajfához hasonlit (Sir. 24, 29.); ugyanis tőle nyerjük az irgalmasság olaját. Mária »*a mi közbenjárónk*«. — A keresztények Szűz Máriához folyamodnak a kisértésben. Amint a zsidók az Igéret földére való bevonulásuk alkalmával (IV. Móz. 10, 35.), valamint a filiszteusok ellen vívott ütközetben (I. Kir. 14.) a frigyszekrénnyel vivták ki a győzelmet, úgy nyerjük meg mi is a győzelmet Máriával, az újszövetség ezen frigyszekrényével az ördöggel folytatott minden küzdelmünkben (Sz. Alf.). Szűz Mária a bárka, melyben minden hozzá menekvő megszabadul az örök kárhozattól (Sz. Bern.). Amint a csillag a tengeren veszélyben forgó utasokat biztos kikötőbe vezérli, úgy vezérel minket Mária ezen élet viharos tengerén keresztül a mennyországba (Aqu. sz. Tam.). Szűz Mária a platánfához hasonlít (Sir. 24, 19.); amint a platánfa megvédelmez a napsugaraktól és az esőtől, úgy védelmezi meg Mária azokat, kik az ő oltalma alá menekülnek, az ördög támadásaitól. Szűz Mária tehát a mi *segítőnk az ördög ellenében;* reá félelmetes ő, mint a rendezett hadsereg (Én. 6, 3.). — Különböző neveket adunk Máriának, hogy jelezzük, miért kérjük őt s miben segíthet ő rajtunk: mondjuk például: »*Segítő anya*«, »*mindenkor segítő anya*«, »*a jó tanács anyja*«, »*fájdalmas anya*«, stb.

Az Isten Anyjának tisztelete kiváló eszköz arra, hogy mostan szentségre, egykor pedig az örök üdvösségre jussunk.

Az Isten Anyját feltünő módon minden szent gyermekileg tisztelte; épen ezen tisztelet miatt nyertek Istentől sok kegyelmet. Mária nagy tisztelőinek egyike szent *Bernát* clairvauxi apát volt († 1153.). Épen így szent *Alfonz* agatai püspök (Nápoly mellett), a redemptoristák szerzetes rendjének alapítója († 1787.). Ez naponként imádkozta a rózsafüzért, szombati napokon Mária tiszteletére kenyeren és vizen böjtölt, az angyali üdvözletet óránként elimádkozta, szintúgy lakásának elhagyásakor és visszatértekor, minden fontosabb munkájának kezdetén és végén, a háromszori harangozás alkalmával (azonnal minden munkát letett kezéből), továbbá szép művet irt e címen: »Mária dicsősége«. — Mária »**a mennyország ajtaja**« (Lor. lit.). Mária a mennyei létra; ezen a létrán szállott alá Isten hozzánk, rajta szállhatunk mi fel ismét Istenhez (Sz. Fulg.). Nem hiszem, hogy a pokol dicsekedhetnék egyetlen emberrel, aki szívből tisztelte az Isten anyját (Sz. Alf.). — Nagy emberek is gyermeki-

leg tisztelték Szűz Máriát. *Radetzky* fővezér minden ütközet előtt a rózsafűzért imádkozta; nagy győzelmeket vívott ki. *Habsburgi Rudolf* a Jedenspeigennél a Mars-mezőn csehországi Ottokár fölött kivívott fényes ütközet előtt (1278.) harcosaival ezt az éneket énekeltette: »Mária segits!« Szent Bernát vélekedése szerint azok bizonyosan üdvözülnek, akik Máriát naponként tisztelik. Sőt Borgia szent Ferenc épen aggódik azon emberek üdvéről, kik az Isten Anyja iránt különösebb ájtatosságot nem mutatnak.

Nagyon ajánlatos Szűz Máriát a nap folyamán gyakran apró *röpimákkal* tisztelni.

Pie bíboros, poitiersi püspök, a sírjára is rávésette azokat a szavakat, amelyeket életében naponta többször elimádkozott: »Tiéd vagyok anyám!« Ezekkel a röpimákkal *búcsút* is lehet nyerni mindannyiszor, ahányszor elmondjuk azokat. Ilyen búcsúfohászok: »Ó Mária, a mi reménységünk, légy kegyes hozzánk!« (300 napi b. X. Pius 1906. 1, 3.). »Szűz Mária, ments meg az örök kárhozattól!« (100 n. b. X. Pius 1914. 1, 22.). »Fájdalmas anya, minden keresztények anyja, könyörögj érettünk!« (300 n. b. X. Pius 1906. 6, 4.). »Mindenkor segitő Szűz Mária, könyörögj érettünk!« (100 n. b. X. Pius 1914. 1, 22.). »Szeretetnek anyja, fájdalmak anyja, irgalmasság anyja, könyörögj érettünk!« (300 n. b. X. Pius 1908. 5, 14.). »Szűz Mária édes szíve, légy az én menedékem!« (300 n. b. IX. Pius 1852. 9, 30.). »Lourdesi Szűzanya, könyörögj érettünk!« (300 n. b. X. Pius 1907. 11, 9.). »Rózsafűzér királynője, könyörögj érettünk!« (100 n. b. XV. Benedek 1915. 1, 10.).

Hasznos dolog Szűz Máriát az ő kegyképei előtt segitségül hivni.

Szűz Máriát különféleképen szokták ábrázolni: 1. Mint *örvendetes anyát*, karján gyermekével; 2. mint *fájdalmas anyát*, ölében az Úr Jézus holttestével, avagy szívében egy vagy hét tőrrel, ami utalás az agg Simeon jövendölésére (Luk. 2, 35.); 3. majd mint *dicsőséges* királynőt, feje körül 12 csillagból szőtt korona, lába alatt a hold (Jel. 12, 1.) és a kigyó feje. A 12 csillag azt is jelenti, hogy Szűz Mária a 12 apostol királynője; a hold, amely sohasem állandó, jelképe a bűn ingatagságának; a kigyó az ördögnek; ezeket tiporta el Szűz Mária; 4. Szűz Máriát, mint a *mennyország királynőjét*, fején koronával ábrázolják; kezeiből sugarak lövellnek, jelképezve a kegyelmeket, amelyeket az emberek Szűz Mária közvetítésére nyernek; 5. máskor Szűz Mária fehér ruhában, fehér fátyollal, égszinkék övvel van ábrázolva; jobb karján rózsafüzér. Ez a *szeplőtelen fogantatás* ábrázolása, mert igy jelent meg Lourdesben Szűz Mária amikor szeplőtelen fogantatásnak nevezte magát. — Különösen egyes képeit tünteti ki Szűz Mária azzal, hogy az előtte imád-

kozóknak rendkívüli kegyelmeket (néha csodákat) esd ki. Ezeket a képeket *kegyképeknek* nevezik, a helyeket pedig, ahol ezek a képek vannak, kegyhelyeknek. Ilyen helyekre szoktak zarándokolni a hivek.

6. A szentképek tisztelete.

A képtisztelet ősrégi és megfelel természetünk igényeinek.

A képek tisztelete oly **régi,** *mint a kereszténység* (Sz. Vaz.). Már a *katakombákban* voltak képei: Krisztus Urunknak, az Isten Anyjának gyermekével, továbbá az ó-szövetségi, valamint az uj-szövetségi bibliai eseményeknek, főképen olyanoknak, melyek a kereszténveket az üldözések között Isten mindenhatóságára és az egykori feltámadásra emlékeztették (Lázár feltámasztása, Dániel az oroszlánok barlangjában, a három ifju a tüzes kemencében stb.). A kereszténység elterjedésével a képek tisztelete gyarapodott. A szentképeket, szobrokat és kereszteket már nem csupán a templomokban helyezték el, hanem a közterekeu és a *nyilvános utakon* is (Özséb). Megtörtént ugyan, hogy a 8.-ik században görög császárok (726. III. Leo és mások) a képek tiszteletét eltiltották, a szentképeket elégették és szétszaggatták, a festményeket a templomban bemázolták, a képek tisztelőit pedig üldözték (az ugynevezett *képrombolás).* Azonban a niceai zsinat 787-ben kijelentette, hogy a képek tisztelete helyes, csupán a képimádás tilos. A képek tisztelete teljesen megfelel az **emberi természet igényeinek;** ugyanis barátainknak, szülőinknek, valamint fejedelmünknek arcképeit is tiszteletben szoktuk tartani. Továbbá, Istennek terve szerint az ember, ki egykor érzékelhető dolgok miatt veszítette el boldogságát, szintugy érzékelhető dolgok segélyével szerezze azt vissza (Naz. sz. Gerg.). — A zsidóknál a képek tisztelete mindenesetre szigoruan el volt tiltva (II. Móz. 20, 4.), mert a zsidók nagyon érzékiesek voltak s könnyen bálványimádásba eshettek, továbbá, mert az Isten Fia még nem testesült meg. Annak dacára két megaranyozott *kerub* volt a frigyszekrény két oldalán a legszentebb részben (II. Móz. 25, 18.), azonkivül *érckigyó* is volt a pusztában, melyre rátekintettek azon zsidók, kik meg akartak gyógyulni (IV. Móz. 21, 8).

Szentképek (szent szobrok) azok, melyek Krisztus Urunkat, a szenteket, vagy a vallási igazságok valamelyikét állitják elénk.

Krisztus Urunkat csaknem általában egyenlően ábrázolják; komoly és szelid arccal, kék szemekkel, vereses, fürtös, homlokán szétválasztott hajjal s rövid szakállal; gyakran lángoló szív van keblén. — A **szentek képei** könnyen felismerhetők.

A szenteknek ugyanis *dicsfényük* van, t. i. fény, vagy pedig gyürű fejük körül (mely már életükben is sokaknál látható volt: igy Mózesnél, Istvánnál, Krisztus Urunknál a Tábor hegyén; Nepomuki szent János halála alkalmával öt csillag jelent meg feje fölött), azonfelül *jelvények* (symbolumok) is vannak mellettük, melyek jelentik hivatalukat (pápák, püspökök, papok hivatalos öltözetükben vannak lerajzolva), vagy kiváló erényeiket (a liliom a tisztaságot, a könyv a tanultságot, a lángoló szív az Isten szeretetét, a pálma a vértanui erősséget, az olajág a békeszeretetet jelenti), vagy a kinzási eszközöket (kard, nyil, kerék), melyekkel őket kinozták. Szent Péter kulcsokat tart kezében. — A négy **evangélistát** evangéliomaik kezdete szerint rajzolják. Szent Máté mellett *angyal* van emberi alakban, mert evangéliomát Krisztus Urunk származási fájával kezdi; Márk mellett *oroszlán*, mert igy kezdi: »A pusztában kiáltónak szava« (Keresztelő szent Jánost gondolja); Lukács mellett *áldozati állat*, mert Zakariás áldozati ténykedésével kezdi (mivel a hagyomány szerint Mária-képet festett, azért **festő** gyanánt is ábrázolják); János mellett *sas* van, mert ő nagyon magasztosan kezdi s mintegy a levegőbe emelkedik föl. Szentképek azok is, melyek **hitigazságokat,** mint például a Szentháromságot, a tisztitó tüzet, stb. vagy **bibliai eseményeket** (Szűz Mária köszöntését, Krisztus Urunk keresztelését, az Oltáriszentség szerzését, stb.) ábrázolják. — Az *isteni* személyeket ugy rajzolják, amint *megjelentek.* Az istenség különféle képei (az Atya Istent mint trónon ülő aggastyánt rajzolják, stb.) Istennek csupán bizonyos sajátságait és cselekedeteit ábrázolják; ugyanis Istent lerajzolni lehetetlenség (Róm. kat.).

Azon szentképeket, melyek előtt, vagy amelyekkel csodák történtek, *kegyképeknek* nevezzük.

Sok *búcsújáró helyen* vannak az Isten Anyjának kegyképei, igy például *Mária-Zellben* Stájerországban, *Alt-Öttingben* Bajorországban, *Kevelaerben* a Rajna tartományban, *Albendorfban* Porosz-Sziléziában (Glatz mellett), *Mária Einseidelnben* Svájcban. Magyarországon hires kegyhelyek *Mária-Pócs, Mária-Besnyő.* Erdélyben *Mária-Radna, Csiksomlyó.* Ismeretes a *prágai kis Jézusnak* (½ m. magas, viaszból készült, az 1713-iki pestis és az 1648-iki svéd háboru idején, valamint súlyos betegségek alkalmával nagy sikerrel tisztelt) szobra is Mária győzelméről nevezett karmelita templomban Prágában. A prágai kis Jézus nagy tisztelői közé tartozott nevezetesen *Mária Terézia,* ki a kegyképet meglátogatta és a gyermek Jézusnak sajátkezüleg készitett, arannyal himzett ruhát ajándékozott; továbbá b. *Hofbauer* Kelemen. Némely kegykép az *elpusztulástól* csodálatos módon *szabadult* meg (például a tűzben sértetlenül maradt), vagy pedig csodálatos *beteg-gyógyulások* történtek előtte (gondoljunk például damaszkuszi szent János levágott kezének meg-

gyógyulására az Isten Anyjának egyik képe előtt). Ezen csodákat Isten főképen azért engedte megtörténni, hogy a katholikus egyházat igazinak bizonyitsa (I. rész). Oktalanság volna az ezen kegyképek előtt történt számtalan csodát tagadni. Az ilynemü csodákat természetesen nem maga a kép müveli, hanem az Isten.

Valamennyi szentkép között legjobban tiszteljük a világ Megváltójának *keresztjét.*

Minden templomot, oltárt, temetőt szent kereszttel kell fölékesiteni. Nem szabad szentséget kiszolgáltatni, szentmisét bemutatni, sem pedig más istentiszteletet tartani kereszt nélkül. Ime mennyire tiszteli az egyház a keresztet! Kereszt tündöklik a fejedelmek koronáin, a püspökök mellén, rendjel gyanánt ez ékesiti az érdemes férfiak mellét. Ott áll az utak mellett és a mezőkön a vándornak, valamint a munkában megizzadt földmüvelőnek vigasztalására. Keresztvonással jelöli az irástudatlan állitásának igazságát. Kereszttel kezében válik meg az ember az élettől (gondoljunk a haldoklók keresztjeire) és ugy pihen a koporsóban. Azért a keresztnek a keresztény lakásában nem szabad hiányoznia. Rossz jel, ha a keresztény lakásában csupán világi képek vannak.

1. *A szentképeket úgy tiszteljük, hogy lakásainkban tartjuk azokat és előttük imádkozunk,* fedetlen fővel vagyunk előttük, fölékesitjük azokat, vagy hozzájok zarándokolunk.

A szentkép iránt tanusított tisztelet **nem a képre vonatkozik,** hanem *arra, akit a kép ábrázol,* tehát vagy Krisztus Urunkra, vagy a szentekre (Trid. 25.). A kereszt megpillantásakor azt imádjuk, aki a keresztfán meghalt (Sz. Ambr.). *Nem az anyagot* tiszteljük tehát, melyből a kép készült, hanem azt, akit a kép ábrázol (II. nic. zsinat). Aki a *király* képét tiszteli, az mindenesetre csupán a királyt tiszteli; ha valaki a király képét meggyalázza, azt ugy tekintik, mintha maga a király ellen követett volna el méltatlanságot (Sz. Amb.). Megcsókoljuk az *evangéliumos könyvet;* ezen tisztelet nem a papirra, vagy pedig a nyomdafestékre vonatkozik, hanem az Úrnak szavaira, melyet a könyv tartalmaz. A nyomdafesték megsemmisülésével a könyv azonnal elveszti szemeinkben előbbi értékét. Épen igy áll a dolog a szentképek tiszteletével. — A szentképek tisztelete **nem imádás.** Ha valaki gyermekeit, vagy pedig atyját megcsókolja, csak *szivének szeretetét és vonzalmát* tanusitja azzal. Épen ugy mi is a szentképek tisztelésével csupán szeretetünket és vonzalmunkat tanusitjuk azok iránt, akiket a kép ábrázol (Sz. Nilus). Ha gyertyát is gyujtunk a szentképek előtt s tömjént égetünk előttük, ezzel csak a Szentlélek felvilágositását, továbbá a szentek erényeit érzékitjük meg (Sz. Germán). — Nem is várunk **sohasem a képektől segitséget,**

hanem csupán Istentől a szentek közbenjárása folytán. Csak pogányok hitték, hogy a képekben bizonyos erő rejlik s azért helyezték bizalmukat a képekbe. A keresztény katholikusok ellenben nem így gondolkoznak (Trid. zs.). Mózes sem a bottól várt segítséget, mellyel nagy csodákat művelt, hanem Istentől.

2. *A szentképek tisztelete hasznos; ezért Istentől segítő kegyelmet, némelykor rendkívüli kegyelmeket nyerünk;* megment az imában való *szórakozástól* és jóra *buzdít* bennünket.

Az Istennek, valamint az ő barátainak képeit a **Szentlélek kegyelme árnyékolja be** (Dam. sz. Ján.). Ahol a kereszt jele van, onnan az ördög gonoszsága azonnal eltávozik (Sz. Ambr.). Sok mélyen süllyedt lélek illetődött meg valamely szentkép láttára s *tért meg* nemsokára azután; így egyiptomi szent Mária, midőn az Isten Anyja képét Jeruzsálémben a keresztről nevezett templomban megpillantotta (Meh. I. 138.). A szentek szívesen tekintettek a szent képekre, főképen haláluk óráján. **Rendkívüli kegyelmeket** is nyerünk gyakran a szentképek előtt; gondoljunk különösen az előttük végbement csodákra. — A szentképek **megoltalmaznak a szórakozottságtól.** A szentképek mintegy *létrát* képeznek, melyen könnyebben szállhatunk fel a mennyországba (Stolz Albán). Mivel a szentképek előtt sokkal ájtatosabban imádkozunk, ezen imádság rendszerint gyorsabban nyer meghallgatást. A *fogadalmi jelek* némely képek mellett azt mutatják, hogy a szentképek előtt mondott imádság sokat eredményezett. — A szentképek olyanok, mint a **hitszónoklatok:** vagy élénken ábrázolnak valamely *hitigazságot* (például a Szentháromságot, a tisztítóhelyet, Krisztus Urunk feltámadását, stb.), vagy valamelyik szentnek *követésére* intenek bennünket; ugyanis minden egyes festmény mintegy rövid élettörténete annak, akit ábrázol (Sz. Germán). Sőt a kép gyakran hatalmasabb befolyást gyakorol reánk, mint a hitszónoklat. Amit ugyanis füleinkkel hallunk, lassabban hat lelkünkre, mint amit szemeinkkel látunk (Horatius). A képek a műveletlen népnél a *könyvet helyettesítik* (N. sz. Gerg.). Azért a középkorban, mikor nyomtatott könyvek még nem voltak, a szentképek nagyon el voltak terjedve (Ezen korból származnak a szent jászol, a szent sir, a keresztúti képek). A katholikus templomokban az oltárokon és a falakon a nép az egész katekizmusnak mintegy kivonatát találja.

7. A szent ereklyék tisztelete.

Szent *ereklyéknek* rendszerint a szentek *testének maradványait* nevezzük, továbbá oly dolgokat is, me-

lyek Krisztus Urunkhoz, vagy pedig a szentekhez *közel állottak.*

Az ereklye szó annyit jelent, mint maradvány (a latin *relinquo* = hátrahagyok igéből). Szent ereklyék például: valamely szentnek egész **teste,** karja, lába, vagy pedig bármilyen kicsiny testrésze. Szent ereklyék vannak gyakran az oltárokon, néha magánosok birtokában is. Olyan ereklyét nem szabad valódinak tartani és nyilvánosan tisztelni, amelyen nincsen rajta a *szentnek neve,* valamint a *püspök pecsétje.* — Ősi időktől fogva olyan dolgokat is tiszteltek, melyek Krisztus Urunkhoz, vagy pedig a szentekhez *közel állottak,* így például Krisztus Urunk keresztjét, a gyermek Jézus jászolát, Krisztus Urunk öltönyét, Krisztus Urunk szemfedőjét, Veronika kendőjét, stb. Krisztus Urunk szent *keresztjét* Ilona császárné találta fel a 325. évben s annak egyik darabja a jeruzsálemi szent sir templomában van. A gyermek Jézus *jászolának* darabjai Rómában, a Maria Maggiore nevezetü templomban találhatók. Krisztus Urunk varratlan *öltönye* a trieri székesegyházban van. A cédrus*faasztal,* melyen Krisztus Urunk az Oltáriszentséget szerzette, a lateráni templomban van Rómában. Krisztus Urunk *szemfedője* Turinban van. Veronika *kendője* a római szent Péter templomban van. A Rajna vidékén Krisztus Urunknak még számos, Nagy Károly császár ajándékából származott ereklyéje van.

Az ereklyék valódisága csak történeti tény, **nem hitcikkely.** Az egyház a valódi ereklyéket tiszteletreméltóknak mondja; de hogy melyik valódi, arról csalhatatlan tanítói tekintélyével nem mond ítéletet.

A szent ereklyék azért *tiszteletreméltók,* mert a szentek testei egykor a Szentlélek templomai és eszközei voltak, továbbá, mert egykor dicsőségesen fel fognak támadni (Trid. zsin. 25.).

A pogányok előtt a megholtnak maradványai utálatosak voltak ugyan; a keresztények előtt azonban becsesek (Sz. Vaz.); ugyanis a **Szentlélek lakóhelye** voltak (I. Kor. 3, 6.; 16, 19.) s a magot képezik, melyből a **feltámadás** napján értékes test fog keletkezni (I. Kor. 15, 42.) Azért tiszteljük a szentek ereklyéit, hogy azt imádjuk, akiért ők meghaltak (Sz. Jer.). Az ereklyetisztelet az emberi természet *igényeinek* is megfelel; haláluk után barátainktól és rokonainktól is szoktunk valamit emlékül venni; továbbá a hires férfiaktól származó tárgyakat is tiszteletben tartjuk, például a hősök fegyvereit, az ekét, amellyel József császár szántott, stb. *Isten maga* is tiszteli a szentek ereklyéit: ugyanis csodákat tesz velök. Azért némely szentnek holtteste *egészen ép* és hajlékony, így a szent Terézé, a Xavéri szent Ferencé; némely szent holttestének részei sértetlenek, így Nepomuki szent Jánosnak, Páduai szent

Antalnak nyelve, továbbá szent István magyar királynak jobb keze; sőt némely holttestek kellemes illatot is terjesztenek, igy a szent Terézia holtteste; némelyekből olaj ömlik ki: igy Bariban szent Miklós holttestéből, Eichstättben (Bajorország) sz. Valburga holttestéből. Nevezetes sz. Január vérének csodája Nápolyban (Péld.) »Isten a szenteket mintegy megosztotta velünk; ő maga a lelkeket vette magához, számunkra pedig a testet hagyta vissza« (Ar. sz. Ján.).

1. A szentek ereklyéit ugy tiszteljük, hogy becsben tartjuk azokat és elzarándoklunk hozzájok.

Már a zsidók is *becsben tartották* az ereklyéket; igy Mózes Egyiptomból való kivonulása alkalmával Józsefnek csontjait magával vitte (II. Móz. 13, 19.). Épen igy tettek az első keresztények is. Midőn szent *Ignácot*, Antiokia püspökét a római cirkuszban két oroszlán szétszaggatta s egész csontig felemésztette, társai éjnek idején csontjait elvitték Antiokiába († 107.). Midőn szent *Polikárp*, szmirnai püspököt megégették, a keresztények összegyüjtötték csontjait s nagyobb tiszteletben tartották azokat, mint a drága fémeket († 166.). A kereszténység kezdetén a vértanuk ereklyéi (sirjai) fölé **templomokat, kápolnákat** vagy **oltárokat** szoktak épiteni és ott szokták a *szentmisét* felajánlani. Az ereklyéket rendszerint drága ereklyetartókba helyezik. A szentek holttesteit ezüst, arany, vagy drágaköves koporsóban őrzik. Ime, mily nagy tiszteletet tanusítottak mindenkor a szent ereklyék iránt! — Ősidőktől fogva **zarándokolni** is szoktak a szentek sirjaihoz. A zarándoklatok az apostol-fejedelmek, szent Péter és szent Pál sirjaihoz Rómában, valamint a *szent föld* helyeire 19 századon keresztül szokásban voltak. Már az első keresztények is oly számosan zarándokoltak az igéret földére, hogy a szent helyeken igen gyakran a legnagyobb tolongás volt. Már Origenes, korának legnagyobb keresztény tudósa († 254.), megfogadta, hogy az apostol-fejedelmek sirjaihoz Rómába el fog zarándokolni. »Gyakran meglátogatjuk a szentek sirjait s leborulunk ottan, hogy valamely kegyelmet elnyerjünk« (Ar. sz. Ján.).

2. A szent ereklyék tisztelete miatt sok jótéteményt nyerünk Istentől (Trid. 25.).

Az ereklyék *üdvösségünk forrásai*, melyekből Istentől sok jótétemény árad reánk (Dam. sz. Ján.). Amint a pusztában a sziklából víz fakadt (II. Móz. 16, 35.), mert Isten ugy akarta, épen ugy a szentek ereklyéiből is sok jótétemény fakad számunkra, mert Isten ugy akarja (Dam. sz. Ján.). A szentek *holttestei* és a vértanuk *sírjai* előzik az *ördögök incselkedéseit* és gyakran a legnagyobb betegségekben is **gyógyulást** szereznek (Sz. Jusztin). Szent Ágoston egész tömegét beszéli el a gyógyulásoknak (továbbá két kis gyermeknek feltámadását is), melyek Észak-Afrikában szent István vértanu ereklyéi közelében

történtek. Már az ó-szövetségben is föléledt az Elizeus próféta csontjaival érintkezésbe jött halott (IV. Kir. 13, 21.). Sőt már a szentek *életében* is csodát művelt Isten az ő testeiken. A beteg asszony, Krisztus Urunk ruhájának szegélyét megérintvén, meggyógyult (Máté 9, 22.). Szent Péternek árnyéka (Ap. 5, 15.), valamint Szent Pálnak izzadság-kendői és öve (Ap. 19, 12.) betegeket gyógyítottak meg. Mindenesetre sohasem az ereklyék művelnek csodákat, hanem Isten. *Nem babona* tehát, ha a jámbor nép gyakran elzarándokol olyan helyekre, ahol Isten a szentek ereklyéivel, vagy pedig képeivel csodákat művel (Sz. Ág.).

8. Istennek rendkivüli tisztelete.

Istent esküvel, vagy pedig fogadalommal is tisztelhetjük.

Az eskü, vagy pedig a fogadalom nem mindenkor (nem rendesen), hanem csak *bizonyos esetekben* (tehát rendkivülileg) fordul elő életünkben: az eskü akkor, ha az emberi bizonyitékok nem elegendők; a fogadalom pedig, ha valami jót önkéntes elhatározással igérünk Istennek. — Az esküvel *tiszteletet* tanusítunk Isten iránt, mert az ő mindentudását, igazmondóságát és mindenhatóságát *elismerjük*. A fogadalommal pedig mintegy *áldozatot* hozunk neki, mert igérettel Istennek tetsző dolog elvégzésére kötelezzük magunkat (Gury).

1. Az eskü.

Előfordulnak esetek az életben, mikor a másiknak nem akarunk hinni. Mikor azonban a másik tanut hoz magával s ezen tanu kinyílvánitja: »Igen, ugy van; láttam azt,« akkor embertársunknak könnyebben hiszünk. Még készségesebben hiszünk neki, ha tudjuk, hogy az illető tanu köztiszteletben álló ember. Előfordul, hogy embertársunk Istent hivja bizonyságul, t. i. a mindentudó Istent hivja segitségül, hogy az ő mindenhatóságával a megesküvőnek igazmondását nyilvánitsa ki. Ez esetben az ő szavait mintegy Isten szavainak tekintjük. »Amint a *hivatalos pecsét* arra való, hogy a rendeleteket megerősitse, úgy az eskü is az Istentől származott pecsét az igazság megerősítésére« (Makrancius). Az eskü értékes arany-pénz, melyre az élő Isten neve van nyomva (Stollberg). Esküt tett le például Krisztus Urunk Kaifás előtt, midőn nyilatkozatának megerősitésére Istent hivta segitségül *(állitási* eskü); továbbá Ezsau a lencse ügyében, mikor igéretét esküvel erősítette meg *(igéreti* eskü).

1. *Aki esküt tesz, vagyis esküszik, az Istent*

hívja tanubizonyságul, hogy *igazat* mond, vagy pedig hogy megtartja *igéretét.*

Az eskü alkalmával *vagy* **Istenre magára,** vagy pedig **szent dolgokra hivatkozunk.** Istenre hivatkozva például ezt mondjuk: Istenemre, az *élő Istenre* (Jeremiás 4, 2.), bizonyságom Isten az égben, *Isten a tanum* (Róm. 1, 9.), Isten engem úgy segéljen, stb. — Az eskü alkalmával a következő szent dolkokra is szoktunk hivatkozni: a szent *evangéliumra,* a szent *keresztre,* a *szentségekre,* az égre, stb. Mivel ezen dolgok képtelenek önmaguktól valamit bizonyítani, vagy pedig a hazugot megbüntetni, annálfogva tulajdonképen Isten maga az, kire, mint tanura hivatkozunk (Aqu. sz. Tam.). Maga Krisztus Urunk szerint is a templomra, a mennyországra, vagy pedig Isten trónjára esküdhetünk (Máté 23, 21.). — Aki ellenben csak ennyit mond: *Valóban,* komolyan, *hitemre,* becsületemre, amily igaz, hogy élek, stb., az csak erősiti nyilatkozatát, de nem esküszik. — Az esküt vagy **egyszerüen,** vagy **ünnepélyes szertartások közben** szokták letenni. Az egyszerü eskü a *közönséges életben* fordul elő, az ünnepélyes eskü többnyire a *bíróság,* vagy pedig a felettes *hatóságok* előtt (Gondoljunk a katonák és állami hivatalnokok megesketésére). Az ünnepélyes eskü alkalmával az esküttevő födetlen fejjel *kereszt* előtt áll, mely mellett *két égő gyertya* van; ez arra emlékezteti őt, hogy a megfeszített Krisztus Urunk előtt semmi sincs elrejtve. Az eskünél *jobb kezünk három ujját* a magasba emeljük a Szentháromságra való emlékeztetésül. A szavak: »Isten engem ugy segéljen és az ő szent evangéliuma,« azt jelzik, hogy az eskünél Isten segítségéről és a szent evangélium igéreteiről lemondunk azon esetre, ha nem igazat beszélünk. A *zsidók* jobb kezük öklét a thorára (a mózesi törvényre) teszik és fejüket befödik. Magyarországon a világi hatóság előtt az eskünél jobb kezüket szivükre teszik és mondják: »Isten engem úgy segéljen». A *mohammedánok* csupán egy ujjukat emelik föl az egy Istenben való hit jeléül.

2. Az eskütől nem szükséges tartózkodni, mert az *megengedett,* sőt Isten előtt épen *kedves* dolog.

Ha az eskü nem volna **megengedve,** akkor *Krisztus* Urunk nem *esküdött* volna (Máté 26, 64.); Isten sem esküdött volna meg Ábrahámnak a Mória-hegyi áldozat után, hogy Ábrahámnak annyi ivadéka lesz, ahány csillag van az égen és amennyi a homokszem a tenger partján (I. Móz. 22, 16.); szent Pál sem esküdött volna olyan gyakran leveleiben (Róm. 1, 9. II. Kor. 1, 23.). Az eskünek egyébiránt *jó célja* van; ugyanis a viszálkodások kiegyenlítésére szolgál (Zsid. 6, 16.). — Az eskü *Isten előtt kedves* cselekedet, mert vele az Isten mindentudásában, igazmondóságában és midenhatóságában való hitünket nyilvánosan *bevalljuk,* tehát Istent tiszteljük. Ugyanazért az *isten-*

tagadók nem engedik esküvésre kerülni a dolgot. Isten *akarja*, hogy esküdjünk, ha az *szükséges* (II. Móz. 22, 11.). Mikor Krisztus Urunk azt mondotta: »Legyen pedig a ti beszédetek: úgy, úgy; nem, nem. Ami ezen túl vagyon, a gonosztól vagyon« (Máté 5, 37.), ezen szavaival hallgatóságát, a fareziusokat csak a könnyelmü, t. i. a nem szükséges esküdözésektől óvta, amelyekre azoknak nagy hajlamuk volt. A keresztény katholikusok az esküt *ne tagadják meg*, mintahogy azt némely vallásfelekezetek teszik. — Annak dacára azonban az esküre *senkit* sem kell *erőszakolni*. Az erőszakkal, megfélemlítéssel kicsikart igéreti eskű érvényes, ha az illetőnek komoly szándéka volt igéretet tenni; mindazonáltal a beigért kötelezettség alól a püspök vagy a pápa felmentést adhat (E. T. 1317, 2.). A plebánosok és gyóntatóatyák tehát külön felhatalmazás nélkül nem oldhatnak fel alóla. Sőt, ha az esküvel tett ígéret valamely embertársunk javára történik s ez ígéretünket elfogadta s beváltásáról lemondani nem akar, akkor a püspök sem adhat feloldozást, csak a Szentszék, abban az esetben, ha ez a feloldozás szükséges vagy hasznos az egyházra (E. T. 1320.).

3. Esküdni azonban csak *fontos okból* szabad és akkor is csak: *őszintén*, jól *megfontolva* és *erkölcsös* dologra *(Jer. 4, 2.)*.

Krisztus Urunk szerint az eskü a *gonosztól* ered (Máté 5, 37.), t. i. az embernek gonosz hajlama miatt létezik. Ha ugyanis az emberek a szentség és igazság eredeti állapotában megmaradtak volna, akkor természetesen az esküre nem volna szükségünk; miután azonban a bizalom és a hűség mindinkább tünedeztek, az eskühöz kellett folyamodni (Meh.). Csakis miután a gonosz lélek az egész földkerekséget hatalmába ejtette, jött szokásba az embereknél az eskü; mivel az emberek nagymérvü *hűtlensége* és romlottsága miatt senkiben sem lehetett többé könnyen bizni, azért Istent hívták tanunak (Ar. sz. Ján.). Az eskü az *orvossághoz* hasonlít; mindkettőt csak azon esetben használják, ha kellő ok forog fenn (Sz. Ág.). Az eskü olyan az emberre, mint a *mankó* a nyomorékra nézve. **Nem** szabad tehát **könnyelmüen,** t. i. aprólékos dolog miatt esküdöznünk. Az elárusítók nem ritkán könnyelmüen esküsznek (Róm. kat.). Aki azonban esküvési szándék nélkül, csupa megszokásból mondja ki az eskü szavait, nem esküszik, hanem Isten nevét hiába veszi. Az eskü megszokása könnyen hamis esküre vezet (Sz. Ág.). A sokat esküvő férfi gonoszsággal telik meg és nem távozik el házától a csapás (Sir. 23, 12.). Azért lehetőleg a legritkábban kell esküdni. »Amint nem hazudhatik, aki nem beszél, úgy hamisan nem esküdhetik, aki nem esküdözik« (Sz. Bern.). Az esküvésre akkor van ok, ha a hatóság, vagy pedig a törvényszék esküvésre hív fel bennünket. — **Őszintén** *kell esküdni*, vagyis az eskü alkalmával meggyőződésünket mondjuk ki, továbbá szán-

dékozzunk szavunkat megtartani. Szép példát adott erre nézve *Regulus*, római hadvezér Kr. e. 250 körül. Az ellenséggel a kárthagóikkal vívott háboruban elfogták és 6 évig fogva tartották. Ekkor Rómába küldötték békét kérni. Elutazása előtt megesküdött, hogy ha a rómaiak esetleg nem kötnek békét, ő visszatér. Rómába érkezve, a szenátusban előadta a kárthágóiak gyöngeségét és háborura szólította fel a rómaiakat. Erre visszatért fogságába, habár valamennyien, még a pogány főpap is erőszakkal vissza akarták tartani (Meh. III. 183.). *Péter* ellenben a főpap pitvarában hamisan esküdött (Máté 26, 72.). Az eskü alkalmával **kerülni kell a kétértelmüséget,** (XI. Ince). Morus Tamást, Angolország kancellárját VIII. Henrik király fogságba vettette, mert a királynak egyházellenes magatartását nem helyeselte. Szabadságot nyert volna, ha megesküszik eme kevés szóra: »Uram és királyom rendeleteinek alá vetem magamat«. Tanácsolták neki, hogy tegye meg ezt, mert eme szavak kimondásakor Istenre, a legfőbb Urra és Királyra gondolhat. Azonban kijelentette: »Azt nem szabad tennem, az igazságra kell megesküdnöm« (Meh. III. 193.). Azonban az *eskü alkalmával tévedhetünk* is, vagy pedig valamely akadály, mint például betegség, vagy birtokunk elveszítése következtében az esküvel adott szónak teljesítése alól *föl lehetünk mentve.* — **Jól megfontolva** *kell esküdni,* vagyis az eskü előtt jól gondoljuk meg, vajjon nyilatkozatunk igaz-e, vagy pedig igéretünket megtarthatjuk-e? *Heródes* király a lakoma alkalmával megfontolás nélkül esküdött; ugyanis táncoló leányának esküvel igérte, hogy mindent megad neki, amit csak kiván. A leány anyjának tanácsára Keresztelő szent János fejét kérte (Márk 6, 23.). — **Erkölcsös** dologra kell esküdni, vagyis csupán oly dolgokat állítsunk, vagy pedig igérjünk, amik meg vannak engedve. Szent Pálnak 40 ellensége megesküdött, hogy semmit sem fognak mindaddig enni, vagy inni, mig Pált meg nem ölik (Ap. 23, 12.). Ma is megesküsznek a szabadkőmivesek, hogy halálos ágyukon a haldoklók szentségeit nem fogják fölvenni. Az ilynemü esküvések erkölcstelenek és Isten előtt nem tetszők. Ezeket tehát nem is szabad teljesíteni.

4. Aki *hamisan* esküszik, az iszonyu *istenkáromlást* követ el, továbbá *Isten átkát,* valamint az *örök kárhozatot* vonja magára.

A **hamis** esküt *hitszegésnek* is nevezik. Aki hamisan, vagyis aki meggyőződése, vagy pedig szándéka ellen esküszik, azon emberhez hasonlít, aki a hivatalos pecsétet hamisításra használja, tehát nem maradhat büntetlenül (Mark.). A hamis eskü **halálos bűn,** bármire esküszik is valaki (XI. Ince). Egyetlen tőr sem sebesít oly sulyosan, mint a hitszegés, valamint egyetlen kard sem sujt oly kegyetlenül, mint a hamis eskü (Ar. sz. Ján.). *Isten átka* száll a hamisan esküvő házára

(Zak. 5, 3.). Isten a hamisan esküvőket rendszerint **korai és hirtelen halállal** bünteti. *Szedeciás* Juda királya Nabukodonozornak hűséget esküdött, aztán pedig megszegte esküjét. Isten Ezekiel próféta által azonnal kemény bünhődést és Babilonban leendő halálát jelentette ki neki (Ez. 17.); és csakugyan, Nabukodonozor kiszúratta szemeit és Babilonba vitette őt, hol meg is halt (IV. Kir. 25.). A hamisan esküvőt a *világi törvény* is sulyos börtönnel bünteti. Nagy Károly császár törvénye szerint a hamisan esküvőknek *jobb kezét levágták*; később csak jobb kezök három *ujját* vágták le, melyekkel megesküdtek. — A **könnyelmü** esküvés legalább is *bocsánatos* bűn. Aki azonban olyan nyilatkozatát, amelynek igazságáról meg nem győződött, esküdözéssel bizonyítja, az, föltéve, hogy esküdni szándékozott, *halálos bűnt* követ el (Gury). — Az *erkölcstelen* esküt nem szabad megtartani, hanem meg kell bánni. Igy kellett volna például Heródesnek tennie. — Ami végre az *esküszegést*, vagyis az eskünek meg nem tartását illeti, az aszerint, amint a megígért dolog nagy, vagy csekély fontosságú: vagy sulyos, vagy bocsánatos bűn. Épen ugy van itt a dolog, mint a fogadalomnál (Suarez).

2. A fogadalom.

1. Fogadalom az Istennek önkéntesen és bűn terhe alatt tett igéret, hogy valami jót cselekszünk.

A fogadalomban Istennek bűn terhe alatt *igéretet* teszünk. A puszta *jószándék*, a jó föltétel tehát még nem fogadalom; ugyanis emiatt még senkinek sincsen (tehát Istennek sincsen) joga tőlünk valamit követelni. — A fogadalom *önkéntesen* tett igéret. Fogadalomtevésre senki sincsen kötelezve (V. Móz. 23, 22.); azért arra *senkit* sem lehet *kényszeríteni*. Az igazságtalanúl kierőszakolt fogadalom érvénytelen (E. T. 1307, 3.). Semmi esetre sem érvénytelen azonban az olyan, melyet az ember a betegségtől való félelemből, vagy a szükség idején tesz; ilyen esetekben ugyanis az ember még mindig önként cselekszik. — Csak **Istennek tetsző** cselekményt szabad igérni; nem pedig *rosszat*, mint például Jefte tette, ki az ütközet előtt a jó Istennek megigérte, hogy győzelem esetén feláldozza azt, aki házában vele legelőször szembejön. Saját leánya jött vele szembe; és ő valóban feláldozta őt (Birák 11.). Az ilyen fogadalom esztelen és Isten előtt nem tetsző (Préd. 5, 3.). Istentelen azon fogadalom, mely csupán bűnténnyel teljesíthető (Szev. sz. Iz.). Az ilyen fogadalmakat nem szabad teljesíteni. — A jó Istennek rendszerint olyan jó cselekményt igérjünk, melyre *nem vagyunk kötelesek*, például bucsujárást. Azonban olyat is igérhetünk, amire *különben is kötelezve* vagyunk, például az egyházi bőjtök megtartását, a vasárnapok megszentelését, mértékletességet az evésben

és ivásban, stb. Ilyenkor azonban szavunk meg nem tartása esetén kétszeresen vétkezünk. Bizonyos gyártulajdonos egyetlen leányának súlyos betegségében megigérte Istennek, hogy leánya felgyógyulása esetén vasár- és ünnepnapokon soha sem dolgoztat többé. A leány félgyógyult. És ő megtartotta szavát. Kettős cimen volt köteles az ünnepnapokat megszentelni.

Vannak *személyi* és *dologi* fogadalmak. A személyi fogadalom abban áll, hogy a fogadalmat tévő valamely cselekvés (imádság, zarándoklás) elvégzésére kötelezi magát. A dologi fogadalomban pedig valamely dolgot (pénzt, tárgyat) igér.

A személyi fogadalom csak a fogadalmat tevő személyt kötelezi (E. T. 1310, 1); a dologi azonban ennek örököseit is (E. T. 1310, 2.).

Igy pl. ha az anya fogadalmat tett arra, hogy leányát zárdába adja, a leány nem tartozik zárdába vonúlni. De ha egy atya fogadalmat tett egy árvaház épitésére és meghal, mielőtt az árvaház felépűlne, örökösei tartoznak azt felépíteni.

Némely fogadalom *töltételes.*

Mintegy *szerződést* kötünk ily esetekben Istennel. Jákob vagyonának tizedrészét igérte Istennek áldozatul, ha Isten atyja házába szerencsésen visszavezeti (I. Móz. 18, 20.). A *keresztjáró napi* körmenetek 500 körül éhinség idején szent Mamertus, viennei püspök fogadalmából keletkeztek; épen úgy a 600 körül uralkodó pestis idején a *szent Márk-napi* körmenetek nagy szent Gergely pápa fogadalmából. A *passio-játékok,* melyeket Ober-Ammergauban minden tizedik évben meg szoktak tartani, az 1633. év körűl uralkodó ragályos betegség idején az ottani lakosság fogadalmából keletkeztek. IX. sz. *Lajos* francia király súlyos betegségében keresztes háborura tett fogadalmat (1248). Még ma is sokan igérnek betegség, vagy szerencsétlenség idején bucsujárást, amint az ilyen helyeken levő fogadalmi táblák bizonyítják; vagy valamely templomnak ajándékot. (Sok templom értékes miseruhái innen erednek); vagy valamely szobor felállítását, bizonyos napokon bőjtöt, stb. A *Mária-zelli* nagy bucsutemplom I. Lajosnak, Magyarország királyának fogadalmából keletkezett, melyet a törökökkel vivott ütközet előtt tett (1363.).

Legfontosabb fogadalmak a *szerzetesek fogadalmai,* akik t. i, Istennek önként igérik, hogy a 3 evangéliumi tanácsot követni fogják.

A szerzetesek **szegénységre, tisztaságra** és **engedelmességre** tesznek fogadalmat. Ez nagyon *hasznos.* Ezzel teljesen külön válunk a világtól, hogy Istennek jobban szolgálhassunk. A szerzetesek fogadalmai *Isten előtt is nagyon kedvesek;* azokkal ugyanis nem csupán jó cselekedeteiket szentelik Istennek, hanem *magukat is.* Aki pedig nem csupán a fa gyümölcsét, hanem a fát gyümölcsével egyetemben adja ajándékba, az

többet ad (Sz. Anz.). Sokan tárgyakat ajánlanak fel Istennek, például templomi ruhát, olajat, viaszt, stb; azonban jobb és tökéletesebb fogadalom saját *lelkünket* ajánlani fel Istennek (Sz. Ág.). A szerzetesi fogadalmak vagy **ünnepélyesek** (igy nevezi az egyház a régibb szerzetesrendekben tett fogadalmakat), vagy pedig **egyszerüek.** Az ünnepélyes fogadalmakat tevő ember érvényes házasságot nem köthet; vagyont érvényesen nem szerezhet. A szerzetesi fogadalmak alól *csupán a pápa* menthet föl nagyon fontos okok miatt. (A szerzetesi fogadalmakról, valamint a szerzetes rendekről később).

2. A fogadalomban felvállalt jó cselekedet Isten előtt kétszeresen kedves.

Azért, aki fogadalmat tesz, az *gyorsabb meghallgatást* nyer Istentől, továbbá gyorsabban jut *tökéletességre.*

A fogadalom megtartásával Isten iránt *hűséget* tanusítunk. Azonfölül a fogadalomban mintegy *álaozatot* is hozunk Istennek, mert avval leköljük magunkat a jónak gyakorlására. Azért például aki fogadalomból bőjtöl, az **tökéletesebb cselekményt** végez, mint az, aki a bőjtöt fogadalom nélkül megtartja (Szal. sz. Fer.), föltéve, hogy nem csekélyebb az istenszeretete a cselekvésben. Azért mondja szent Ágoston: »A szűztisztaság nem azért áll oly nagy tiszteletben, mert szűztisztaság, hanem azért, mert Istennek van szentelve«. — Azért a fogadalmat tevő ember imádságának **gyors meghallgatását** nyeri el. Midőn Ober-Ammergau lakói az 1633-ik évi pestis idején az ismeretes fogadalmat tették, helységükben egyetlen ember sem halt meg többé a járványban. A jámbor Anna fogadalmat tett és ivadékot kért Istentől; Isten Sámuelt, a nagy prófétát ajándékozta neki (I. Kir. 1, 11.). Miért ajándékoztak sok fogadalmi jelt hálaadásból a bucsujáró helyeken? Miért emeltek sok szobrot az utakon? Miért adományoztak értékes tárgyakat némely templomoknak? — Fogadalommal **gyorsabban jutunk tökéletességre** (Szal. sz. Fer.). *Több erőt* nyerünk ugyanis a jónak gyakorlására, mert a fogadalom *akaratunkat megerősíti* (Szal. sz. Fer.). A gondolat: »ezt Istennek igértem meg«, hatalmasan ösztönöz bennünket a jónak gyakorlására. »A legszentebb férfiak is gyakran tettek jámbor fogadalmakat, hogy igy az Isten félelmének kötelékével kössék le magukat« (N. sz. Gerg.).

3. Aki azonban fogadalmát meg nem tartja, az megsérti a jó Istent; épen ugy az is, aki fogadalmának teljesítését elhalasztja (V. Móz. 23, 21.).

Szavunkat meg kell tartanunk az emberekkel szemben, annál inkább Istennel szemben. »Sokkal jobb fogadalmat nem tenni, mint fogadalmat tenni s azt meg nem tartani« (Préd. 5, 4.). A szavát nem tartó csalfa adóst a világi biróság utján kényszeriteni lehet a fizetésre; aki pedig Istentől tagadja meg az

adósságot, az maradhatna-e büntetlenül? (Dam. sz. Pét.). Aki fogadalmát meg nem tartja, az aszerint, amint a megfogadott dolog fontos, vagy pedig nem fontos, amint *súlyos* vagy *bocsánatos* bűn terhe alatt kötelezte magát, súlyos, vagy bocsánatos bűnt követ el. — *Két súlyos* bűnt is követhetünk el egyszerre, amennyiben egyszerre valamely parancs ellen vétünk, továbbá az Istent fogadalomszegéssel is megbántjuk; mint például a tisztaság fogadalmának megsértésével. Aki fogadalmát nem teljesítheti, az föl van mentve, azonban annyira köteles, amennyire képes.

Azért a fogadalmat tevő ember előre *fontolja meg*, vajjon megtarthatja-e, amit igérni akar.

Az épitkező is előbb költségvetést csinál s megfontolja, vajjon az épitkezést be tudja-e fejezni (Luk. 14, 28.). Azért sohase tegyünk mindjárt egész életünkre szóló fogadalmat, hanem *először csak rövid időre* és csak később hosszabítsuk azt meg. Szalézi szent Ferenc fogadalmat tett, hogy a szent olvasót élete végéig minden nap elimádkozza; gyakran megbánta azután, hogy ezen fogadalmat tette. Szent Alfonz fogadalmat tett, hogy sohasem lesz foglalatosság nélkül. Azonban előzetesen hosszabb ideig megkisérlette, hogy vajjon annak teljesítése lehetséges-e? — Tanácsos továbbá valamely nehezebb fogadalom letétele előtt *gyóntató atyánktól*, vagy pedig tapasztalt paptól *tanácsot kérni*. — Ugyanezen okból rendeli az egyház, hogy a szerzetesi fogadalom előtt mindenki legalább egy *egész esztendőt* töltsön a *noviciátusban*. (E. T. 555, 2.). Ezen idő alatt fontolja meg, vajjon a szerzetesi életpályához van-e hivatása, vagy pedig nincsen? Aki felismeri, hogy nincsen hivatása és a fogadalmat mégis leteszi, az később ne a pályára, hanem önmagára panaszkodjék.

Aki fogadalmát nem tarthatja meg, az kérjen tanácsot gyóntatóatyjától.

Ez őt *püspökéhez* utasítja, hogy tőle kérje: vagy *fölmentését* fogadalma alól, vagy pedig fogadalmának *átváltoztatását*.

Az apostolokhoz igy szólott Krisztus Urunk: »Amiket feloldoztok a földön, fel lesznek oldva a mennyben is« (Máté 18, 18.). Azért a püspököknek van hatalmuk a fogadalmat feloldani, vagy átváltoztatni. A fogadalmat rendszerint olyan jócselekedetre szokás átváltoztatni, mely a fogadalmat tevő lelki üdvére *előnyösebb*; pl. a szentségek vételére. — *Két fogadalom* van, amelyek alól csupán a *pápa* menthet föl; ezek: Ha valaki 18 életéve betöltése után és minden föltétel nélkül tett fogadalmat arra, hogy valamely, ünnepélyes fogadalommal biró szerzetbe lép, avagy teljes tisztaságát holtig megőrzi (E. T. 1309.). — A fogadalmat tevőnek szabad fogadalmát *jobb*, vagy legalább is egyenlő értékü fogadalomra átváltoztatni (E. T. 1314.).

Az Isten II. parancsa.

Ez igy hangzik: »Istennek nevét hiába ne vegyed«, t. i. **tisztelet nélkül ki ne mondd.** Az »Isten« neve alatt nem csupán Istennek betükből és szótagokból összetett nevét kell érteni, hanem inkább *Istennek fönségét* (Róm. kat.).

Isten a második parancsban azt *parancsolja*, hogy isteni fönsége iránt tiszteletet tanusítsunk, továbbá *tilt* mindent, ami tiszteletével ellenkezik.

A jó Isten iránt *azért* tartozunk *tisztelettel*, mert ő végtelen *fönségü*, és végtelen *jóságu úr*.

A *tisztelet* a **félelem, szeretet** és nagyrabecsülés vegyitéke. Ha azt halljuk, hogy a királynak sok millió alattvalója és sok százezer katonája van, akik egyetlen intésére csatarendbe állanak, továbbá, hogy egyetlen szavával boldogokká, vagy boldogtalanokká teheti az embereket, akkor *félelmet* érzünk iránta. Ha azonban az ő nagy jóságát és azon törekvését halljuk, hogy alattvalóit boldogítsa, akkor *szeretjük* és *nagyrabecsüljük* őt. Épen igy áll a dolog Istennel, mikor az ő végtelen tökéletességeire gondolunk (Galura). Istennek az emberek iránt való nagy **jóságáról** lásd az I. részt. Nagy fönsége miatt *félnünk* kell Istent, nagy jósága miatt pedig *szeretnünk* kell őt. Félelem és szeretet együttvéve tiszteletet alkot.

I. Isten iránt tiszteletünket a következő módon tanusítsuk:

1. Istennek nevét áhitattal és szivünk megilletődésével gyakran hivjuk segitségül, főképen minden munkánk kezdetén, szükségben, valamint a halál órájában.

A zsidóknak az volt a felfogásuk, hogy Isten nevét sohasem szabad kimondani. Ez a felfogás túlzott.

Az egyház egyenesen ajánlja, hogy gyakran hivjuk Isten nevét segitségül. Valahányszor a »Jézus«, valamint a »Mária« szent neveket ájtatosan segitségül hivjuk, mindannyiszor 25 napi *búcsút* nyerünk; továbbá, akinek szokása volt ezen neveket segitségül hivni, az *teljes* búcsút nyer *halálának óráján* (XIII. Kelemen 1759. szept. 5.). — Aki »Jézus, Mária, József« nevét együttesen áhitattal kimondja, mindannyiszor 7 évi és 7-szer negyvennapi búcsúban részesül (X. Pius 1906. 6, 16.) *Newton* csillagász is nagy tisztelettel volt Isten neve iránt; levette fövegét és meghajtotta fejét mindannyiszor, valahányszor Isten nevét kimondani hallotta. Még ma is meghajtják a jámbor keresztények fejüket, mikor imádságban Jézus nevét kimondják; igy tesz a pap is a miseimádságok alkalmával. — Szent Pál az ő leveleiben Jézus nevét körülbelül 250-szer említi. A Jézus szent nevéről nevezett *litániában* Jézus nevét igen gyakran hivjuk

segitségül. — Isten nevét hivjuk segitségül minden **munkánk kezdetén.** »Amit cselekesztek szóval, vagy tettel, a mi Urunk Jézus Krisztus nevében tegyétek« (Kol. 3, 17.). Tehát minden munkánk előtt, még a legcsekélyebb cselekmények előtt is, mondjuk: »Istennek nevében«, vagy pedig »Jézus nevében«, vagy pedig vessünk keresztet és mondjuk el az ezen alkalommal szokásos fohászokat. Ezzel *Isten áldását* érdemeljük ki s még a legcsekélyebb értékü munkánkért is nagy *jutalmat nyerünk.* — *A* keresztények ősidőktől fogva **köszöntéskor** is kimondják az Isten nevét. Ezzel különböznek a pogányoktól, akik köszöntésükben szintén valami jót kívánnak, de Istenre nem gondolnak. A pogányoknál a következő köszöntések voltak szokásban: »Légy köszöntve!« »Élj boldogúl!« A keresztények köszöntései: »Adjon Isten!«, »Isten áldjon meg!«, »Isten óvjon!«, »Áldás, békesség!«. A pap is a szent misében igy köszönti a népet: »Dominus vobiscum! Az Úr veletek!« Nagyon szép keresztényi köszöntés: »Dicsértessék az Úr Jézus Krisztus!« Ezen köszöntésért, valamint a feleletért: »Mindörökké!« — 100 napi búcsú jár (X. Pius 1913, 410.). — A **szükségben** is hivjuk az Isten nevét segitségül. Isten mondja: »Hivj segitségül engem a *szorongatás napján:* megmentelek és tisztelni fogsz engem« (Zsolt. 49, 15.). Az 1683-ik évben a keresztény hadsereg a Bécs előtt táborozó törökökre: »Jézus és Mária« kiáltással rohant; fényes győzelmet vivott ki (Meh. II. 327.). Midőn Habsburgi Rudolf katonái Ottokár cseh királynak négyszerte erősebb, »Prága, Prága« kiáltással előtörő hadereje ellen harcolni kezdtek, »Krisztus, Krisztus« felkiáltást használtak; a jedenspeugeni dicső győzelmet vivták ki a March-mezőn (1278.). — Hivjuk főképen a **halál óráján** Jézus nevét segitségül; tegyünk ugy, mint szent István, aki felkiáltott: »Uram, Jézus, vedd hozzád az én lelkemet« (Ap. 7, 58.). Gondoljunk továbbá a haldokló Üdvözítő szavaira. A Jézus nevének segitségül hivása szóval, vagy ha a beteg beszélni nem tudna, szívvel, föltétlenül szükséges a *haldoklók búcsújának* elnyerésére. — **Jézus nevét** különösen azért hivjuk segitségül, mert az a *leghatalmasabb név,* mellyel mindent elérhetünk. Aki Jézus nevében könyörög Istenhez, az imádságának *meghallgatását* nyeri el (Ján. 16, 23.). Jézus nevével tettek az apostolok és a szentek *csodákat;* gondoljunk Péternek a templom kapujánál a sántán születetthez intézett szavaira: »Jézus nevében mondom, kelj föl és járj« (Ap. csel. 3.). Jézus nevének kimondásával a hívek *ördögöket űzhetnek* ki; igy ígérte ezt meg Krisztus Urunk (Márk 16, 17.). Az ördögök reszketnek ezen név kimondására (Naz. sz. Gerg.). Jézus nevének különös ereje van a *kedély felvidítására* (J. sz. Lőrinc). Az olajhoz hasonlít az (Én. 1, 2.); amint az olaj világít, táplál és fájdalmat csillapít, ugy Jézus neve is, ha azt segitségül hivjuk (Sz. Bern.). Jézus neve *oltalom minden veszély,* a lelki, testi és ideiglenes bajok *ellen* (Ferr. sz. Vince). Állítom, hogy Jézus neve, ha igaz

áhitattal hívjuk segitségül, minden testi *betegséget* meggyógyít (Ferr. sz. Vince). Amint a *gyujtópontban* minden fénysugár összegyűl, úgy Jézus neve minden kegyelmet tartalmaz. »Nincs más név az ég alatt, amelyben *üdvözülnünk* kellene« (Ap. 4, 12.). Jézus nevére *minden térd meghajoljon* a mennyben, a földön és a föld alatt (Fil. 2, 10.). Bár mindenki elmondhatná szent Bernáttal: »Jézus neve mézédes a számban, kellemes hang a fülemben és gyönyör a szívemben«.

2. *Nagyrabecsülést tanusítsunk minden iránt, ami Isten tiszteletére van rendelve,* különösen az Isten *szolgái,* a szent *helyek* és *dolgok,* valamint a *vallási cselekmények* iránt.

Nagyrabecsülést kell tanusítanunk az **Isten szolgái iránt.** Szép példát adott erre nézve gróf *Habsburgi Rudolf.* Vadászaton pappal találkozott, ki az Oltáriszentséggel beteghez ment. Rudolf azonnal leszállott lováról s rendelkezésére bocsátotta azt a papnak. Midőn visszahozták a lovat, nem fogadta el, hanem szent célra adományozta. A pap nagy dicsőséget és nagy szerencsét kívánt neki. Kilenc évvel ezután (1272.) Frankfurtban a német fejedelmek Rudolfot császárrá választották (Meh. V. 121.). *Nagy Sándor* is hasonlóképen cselekedett, midőn a zsidó főpap szent öltözékben valamennyi pap élén elébe vonult: Sándor a földre borult előtte. Midőn kérdezték, hogy miért teszi ezt, igy felelt: »Nem őt imádtam, hanem Istent, akinek ő papja« (Meh. III. 179.). Krisztus Urunk akarja, hogy nagyrabecsülést tanusítsunk a papok iránt; kijelenté ugyanis: »Aki titeket megvet, engem vet meg« (Luk. 10, 16.). »Ne illessétek az én fölkentjeimet« (I. Krón. 16, 22.). Nem tudjátok-e, hogy a pap iránt tanusított tisztelet magának Istennek szól? (Ar. sz. Ján.). (Lásd bővebben az egyházi rend szentségét). — Isten nagyrabecsülést kiván a **szent helyek és dolgok iránt.** *Mózeshez,* midőn az égő csipkebokorhoz közeledett, igy szólott: »Ne közelíts ide, oldd le a sarut lábaidról, mert a hely, melyen állasz, szent föld (II. Móz. 3, 5.)«. Az ó-szövetségben szigoruan meg volt tiltva a *frigyszekrény megérintése* (IV. Móz. 4, 15.). »Féljetek az én szentélyeimnél« (III. Móz. 26, 2.). Az Isten házába mindig ugy menjünk, minthacsak a mennyországba mennénk, ne beszéljünk és ne tegyünk ott semmi olyast, aminek földies szinezete van (Sz. Nilus). »A te házadat, Uram, szentség illeti meg« (Zsolt. 92, 5.). — Nagyrabecsülést tanusítsunk a **vallási cselekmények iránt.** Magyarországi szent *Erzsébet* minden szentmisén letette a koronát fejéről, valamint minden ékszereit is. Némely keresztények az egész szentmise alatt térdelni szoktak. Nagyrabecsülésünk jeléül felállunk az Isten igéjének olvasásakor, komolyan viseljük magunkat a szentségek vétele alkalmával, stb.

3. *A jó Istent végtelen tökéletessége és jósága miatt gyakran dicsérjük,* kiváltképen, mikor valamely *jótéteményben* részesit bennünket.

A *három ifjú* a tüzes kemencében magasztaló éneket zengedezett, midőn Isten őket a tűztől megoltalmazta (Dán. 3.). Midőn *Tóbiás* szemevilágát visszanyerte, azonnal dicsérte Istent (Tób. 11, 17.). Gondoljunk az Istentől oly nagy kegyelemben részesített Isten Anyjának Erzébetnél mondott magasztaló énekére is, az ugynevezett Magnificat-ra, továbbá a meggyógyúlt Zakariás áldó énekére, az ugynevezett Benedictus-ra (Luk. 1.). Mondjuk mi is mindegyik elnyert jótétemény után: »*Hála Istennek*« (Deo gratias), vagy pedig: »*Dicsőség az Atyának és Fiunak*« stb. s gyakrabban használjuk a köszöntést: »*Dicsértessék a Jézus Krisztus*«. Mennyivel kedvesebb és áldásosabb ezen szent köszöntés, mint az izléstelen és értelmetlen: »jó napot, jó reggelt, jó estét« és hasonló közönséges szójárások (Meh.). Maga Klopstock, protestáns költő mondja, hogy ő mindannyiszor mélyen meg volt indulva, valahányszor a katholikusok közt ezen köszöntést hallotta. — Ha esetleg valamely betegség következtében Istent nyelvünkkel nem dicsérhetnők, *akkor dicsérjük őt szívünkkel.* Istennek ugyanis nem lévén testi fülei, nincs szüksége a szavak hangoztatására; ő inkább csak a szívet keresi s azért megelégszik a szándékkal (Sz. Ág.). Áldjad én lelkem az Urat és minden, ami bennem vagyon, az ő szent nevét. Áldjad én lelkem az Urat és ne feledd el semmi adományát (Zsolt. 102, 1.). Áldom az Urat minden időben; az ő dicsérete lesz mindenkoron számban (Zsolt. 32, 2.). Legyen áldott az Ur neve most és mindörökké. Napkelettől napnyugatig dicsértessék az Ur neve (Zsolt, 112, 3.). Isten dicsérése javunkra szolgál, mert azzal az *isteni áldásokat* bőséges mértékben érdemeljük ki.

II. Őrizkedjünk Isten iránt való tiszteletből:

1. *Az Isten nevének* (és más szent neveknek) *könnyelmü kimondásától.*

Némely emberek minden kicsiség alkalmával mindjárt meggondolatlanul igy szoktak felkiáltani: »Uram Isten«, »Jézus Isten« vagy »Jézus, Mária«, stb. Óvakodjunk ezen helytelenségtől, továbbá másokat is *figyelmeztessünk* hibáikra, ha az Isten nevét megszentségtelenitik. »Ha Uradat Istenedet teljes szivedből szereted, akkor az ő nevének leglázitóbb megszentségtelenitését nem tűröd el nyugodt szívvel« (Sz. Bern.). Az Isten nevének, vagy pedig más szent neveknek könnyelmü kimondása mindenkor legalább is *bocsánatos* bűn. »Az Isten nevezete ne legyen szádban szüntelen, mert nem maradsz ezáltal bűntelen« (Sir. 23, 10.). Az Ur nem tartja ártatlannak azt, ki Ura Istene nevét hiába veszi (II. Móz. 20, 7.). Már arra is vigyázunk, hogy ünnepi ruhánkat gyakori viseléssel el ne használjuk; annál inkább kell

óvakodnunk attól, hogy Istennek nevével, amely legfőbb tiszteletünkre méltó, könnyelmüen vissza ne éljünk (Ar. sz. Ján.). Sőt a *zsidók* túlzott tiszteletből még az Istennek »Jehova« nevét sem merték kimondani (Róm. kat.); Istent mindenkor csak »Ur«-nak nevezték.

2. *Az átkozódástól.* Ezzel az vétkezik, aki haragjában valakinek, vagy valaminek szent nevek említése közben rosszat kiván.

Igy kivánnak például némelykor a szülők haragjukban rosszat gyermekeikre, a kézművesek szerszámjaikra; ilyen alkalmakkor ezen neveket emlitik »az Ur Isten«, »a kereszt«, »a szentség«, »az ég«, stb. Ezek káromkodással párosúlt átkozódások. Átkozódások, melyeknél szent neveket nem emlegetnek, csupán a felebaráti szeretet elleni vétkek. A keresztény szájából csak áldás hangozzék (I. Pét. 3, 9.). Szájaddal imádkozol, fogadod be az Ur szent testét s ugyanazon szájjal s ugyanazon nyelvvel mersz átkozódni és mered a te Istenedet megsérteni? (Didac.).

A jó Isten az átkozódó embert azzal bünteti, hogy némelykor az átkot *teljesedésbe* hagyja menni.

Szent Ágoston szerint bizonyos *anya* makacs fiait, mivel azok megverték, megátkozta. A fiukat azonnal nagy remegés fogta el, csavarogva jártak a legkülönbözőbb országokban összevissza, mig végre kettő közülük szent Ágoston püspöki városába, Hippó-ba került és ott szent István ereklyéinél meggyógyúlt (Meh. III. 212.). *Loyolai szent Ignác* bizonyos spanyol nemestől alamizsnát kért, ez azonban megbosszankodott és felkiáltott: »Ha te nem érdemled meg a máglyát, akkor én elevenen égjek meg«. Csakhamar a trónörökös születéséről jött hir; mindenki sietett üdvlövésekkel, tüzijátékokkal örömének kifejezést adni, a többi között az emlitett nemes is. Vigyázatlansága miatt azonban egy lőporos hordó a háztetőn tüzet fogott és szétrobbant. A nemesnek egész testét iszonyatos égési sebek borították el s nyomorultan halt meg. Valaki sok átkozódás közt *szántott és vetett;* ezért, méltán, földjei burjánt termettek. Más valaki *barmait átkozta el;* nem csoda, ha azok elpusztultak. Bizonyos ember *munkája* közben folytonosan átkozódik; munkája nem sikerül és semmiben sem szerencsés. Ime, Isten meghallgatja az átkozódásokat! »Szerette az átkot, tehát jöjjön reá« (Zsolt. 108, 18.).

Akinek *szokása* átkozódni, az abban a veszélyben forog, hogy örök üdvösségét elveszíti.

Az átkozódás a *pokol bűne,* mely nemcsak megérdemli a poklot, hanem ottan még folytatódik is (Pruner). Az *ördög* ugyan átkozza és sértegeti Istennek nevét, azonban, mint bukott szellem, mégis bizonyos tiszteletet és félelmet őrzött meg Isten iránt; valahányszor ugyanis Jézus nevét hallja, mindany-

nyiszor remeg és menekül. Az ember azonban nem átalja a »Jézus«, »Isten«, »szentség« szavakat tiszteletlenül kimondani. Ez bizonyos értelemben *gonoszabb* eljárás, *mint az ördögé* (N. sz. Gerg.). A *nyelvből*, melyet a vándor beszél, következtetni lehet, hogy vajjon Német-, Olasz-, vagy Franciaországból való-e; épen igy lehet az átkozódás szokásából következtetni, hogy az illető a pokolnak lakója; ugy beszél ugyanis, mintahogy a pokolban beszélnek. A szentatyák az átkozódás szokását az elkárhozás jelének tartják. Az átkozódók ki vannak zárva a mennyországból (Zsolt 36, 22.). Az átkozódók *nem nyerik el az Isten országát.* (I. Kor. 6, 10.).

3. Illetlen magaviselettől az Istennek szentelt egyének, szent helyek, dolgok, vagy cselekedetek iránt.

A *papok* megvetése Istenre háramlik vissza, mert Krisztus Urunk szerint: »Aki titeket megvet, engem vet meg« (Luk. 10, 16.). Aki papot szidalmaz, vagy megvet, az az Isten iránt tanusít tiszteletlenséget s épen oly büntetést érdemel, mint a zsidók, akik az *Isten Fiát* szidalmazták és megvetették (Lat. Mária). Az egyházi előljáróink iránt tanusított tiszteletlenségből származik minden baj (Ar. sz. Ján.). Mily nagy büntetést nyertek már azok a fiúk is, akik Elizeust, az Isten szolgáját kigúnyolták. Két medve szétmarcangolta őket (IV. Kir. 2, 24.). — Továbbá a *templomi* illetlen magaviselet is, mint nevetés, fecsegés, széttekintgetés, illetlen magatartás, stb., szintén bűn. Illetlen dolog a templomban *köpködni*, főképen az oltár és áldozópad közelében, valamint a padokban, hol az emberek térdelnek. A templomban illetlenkedőkről mondja szent Ambrus: »Kicsiny bűnökkel jönnek a templomba és nagyobbakkal mennek ki onnan«. Az Isten ellen az ő házában elkövetett méltatlanságok jobban sértik őt; mi is nehezebben viseljük el azon meggyalázást, mely bennünket tulajdon házunkban ér. Azért történt, hogy a *szeretetteljes Üdvözítő az árusokat és vevőket* kiűzte a templomból és kijelenté: »Az én házam imádság háza; ti pedig latrok' barlangjává tettétek« (Máté 21, 13.). Aki az Isten templomát megfertőzteti, elveszti azt Isten (I. Kor. 13, 17.).

A szent helyekhez hasonló tisztelet illeti meg a *szent dolgokat* is. Midőn Dávid a frigyszekrényt Jeruzsálembe vitette, bizonyos Oza nevü izraelita azt kezével megérinteni merészelte; Isten azonnal halállal büntette (II. Kir. 6, 7.). *Oziás* király bélpoklossággal bünhődött, mert a szentélybe vakmerően belépett és itt tömjénezni akart (I. Krón. 26.). A *vallási cselekmények* megzavarása és kigúnyolása is bűn. Ezen bűnben voltak részesek *Héli fiai*, kik az áldozati cselekményt a zsidó templomban megzavarták és áldozati hust loptak. (I. Kir. 2.). Még ma is fordulnak elő esetek, hogy a prédikációt, az esketést, a körmenetet stb., gonosz emberek illetlen magaviselettel, lármázással, fövegük le nem vevésével megzavarják, továbbá a haldoklóhoz sietö

papot sértegetik, vagy pedig a templomi cselekményeket gúnyolódva utánozzák. Az ilyféle bűntényeket az állami törvények *vallásháborításnak* tekintik és súlyosan büntetik. — **Szent szavakat,** a szentirásból, a szentmiséből stb. sem szabad dúrva tréfára felhasználni. Már a trienti zsinat óv a szent szavakkal való ilyetén visszaélésektől.

4. A *szentségtöréstől.* Ezzel az vétkezik, aki az Isten tiszteletére rendelt dolgokat *gyalázattal illeti.*

Ilyen szentségtörést követett el *Boldizsár* babiloni király, midőn ittas állapotában a jeruzsálemi templomból rabolt *szent edényeket,* melyek az igaz Isten tiszteletére voltak rendelve, asztalánál *dőzsölésre* használta (Dán. 5.). Ugyanezen bűnt követik el azok, akik álarcosbálokon papi vagy szerzetesi öltönyben jelennek meg s azt nevetségessé teszik; akik az egyház szent szertartásait (misét, gyónást, áldozást, áldást, keresztvetést, hamuval való meghintést, körmenetet, rózsafűzérimádságot stb.) gúnyból utánozzák, az egyház szent énekeit kicsúfolják. (Mivel az ilyesmit a legtöbb állam, mint vallásgyalázást, börtönbűntetéssel sújtja, a katholikusok az ilyen eseteket jelentsék fel a hatóságnak, hogy azok megismétlődését lehetetlenné tegyék.)

Az útszéli *keresztek* vagy szobrok *megrongálása* is egyik neme a szentségtörésnek, istenkáromlásnak. Ugyanis nem felségsértés-e, ha valaki a király koronáját, aláírását, vagy képét meggyalázza? Az is a szentségtörés bűnét követi el, aki a *szentségeket méltatlanúl* veszi magához, aki egyházi birtokot rabol, aki a templomból lop, stb. Különösen ördögi bűnt követ el az, aki átváltoztatott szent ostyát eldob, vagy azt rossz célzattal magánál tartja vagy meggyalázza. Ezt a bűntényt az egyház a pápának legkülönösebb módon fenntartott kiközösítéssel sújtja (E. T. 2310.).

5. *Az istenkáromlástól.* Ezzel az vétkezik, aki *gyalázó szavakkal* illeti Istent, az ő szentjeit, vagy pedig az Isten tiszteletére rendelt tárgyakat (Aq. sz. Tamás).

Hitehagyott Julián császár az Isten Fiát sohasem nevezte másképen, mint »*Galileai*«-nak (ami akkor gúnynév volt); állítólag még halála alkalmával is (lándzsától találva) így kiáltott fel: »Győztél Galileai!« († 363.). Azonban alávaló emberek még csufabb **gyalázó szavakat** használtak a jó Isten ellen. Ez rendszerint a *szenvedések* és viszontagságok alkalmával történik, mikor az illetők vélekedése szerint rosszabb sorsuk van, mint amilyent megérdemeltek. Istenkáromlást követ el az is, ki **Istenről megvetően beszél.** Így Arragoniai Alfonz király állítólag ezt mondotta: »Ha a teremtés alkalmával jelen voltam volna, sok mindent mondtam volna Istennek, hogy jobban csinálja meg«. — Istenkáromlást követ el az is, aki valamely

isteni sajátságot a teremtménynek tulajdonít. (Sz. Bonav.). Igy vétkezett a nép, mely Heródes Agrippa királyhoz beszéde alkalmával igy kiáltott: »Isten szava az és nem emberé« (Ap. 12, 22.). A zsidóknál ilynemü istenkáromlások gyakran fordúltak elő; azért panaszkodott Isten Izaiás próféta által: »Napestig szüntelen káromoltatik az én nevem« (Iz. 52, 5.). Istenkáromlással vétkezik, ki a **szenteket kigunyolja.** Amint dicsérjük Istent az ő szenteiben (Zsolt. 150, 1.), úgy a szentek szidalmazása is Istenre vonatkozik (Aqu. sz. Tam.).

Az istenkáromlás valóban *ördögi* bűn s a *legsúlyosabb* bűnök egyike.

Az istenkáromlás oly bűn, mely *csupán* az *ördögöknek* és az *elkárhozottaknak sajátja* (Aqu. sz. Tam.). Az istenkáromlás *ördögi bűn;* amint a Szentlélek a jók által beszél, ugy beszél az ördög az istenkáromlók által (Sz. Bernardin). — Az istenkáromló még az *ebnél is rosszabb;* az eb ugyanis nem harapja meg gazdáját, ki már sok jót tett vele, még ha meg is veri. Az istenkáromló megtámadja nyelvével Istent, kitől pedig már sok jótéteményben részesült; nem gondolja meg, hogy Isten az ő látogatása alkalmával csak az ő javára törekszik (Sz. Bern.). Midőn szent Polikárpot halállal fenyegetve, felszólították, hogy káromolja Krisztus Urunkat, ő igy felelt: »Már 86 év óta szolgálok neki és sohasem tett nekem semmi rosszat; az én Királyomat és Üdvözítőmet hogyan káromolhatnám én« († 167.). — Az istenkáromlás *rosszabb a felségsértésnél;* ugyanis a királyok Királyának megsértése. Minden más bűnnek részben az emberi gyöngeség, részben a tudatlanság az eredete; ellenben az istenkáromlás bűne a *szív gonoszságából* keletkezik (Sz. Bern.). Mindegyik bűnből valami előnye van a bűnösnek; a kevélységből tekintélye az emberek előtt, a fösvénységből pénze, a mértékletlenség inyencségét elégíti ki pillanatra; ezen bűnnél ellenben *semmi előny*, semmi elérhető gyönyörüség sincs (Sz. Bern.). — Az istenkáromlást a zsidóknál *halálbüntetéssel* sujtották (Aqu. sz. Tam.). Az istenkáromlás *halálos bűn;* csupán esetleg heves szenvedélyből s megfontolás nélkül keletkezve nem volna halálos bűn (Aqu. sz. Tam.). Nem félsz attól, hogy tűz szállhat alá az égből s megemészthet tégedet, mikor felnyitod szádat a Mindenható ellen? Nem félsz attól, hogy megnyilhatik alattad a föld s elnyelhet téged? Ne csald meg, ember, magadat, mert lehetetlen a mindenható Teremtőnek kezéből kimenekülni (Sz. Efr.).

Az istenkáromlást a *Mindenható* már most sulyosan fenyíti, egykor pedig az örök kárhozattal bünteti.

Az Istenből nem lehet csúfot űzni. (Gal. 6, 7.). Midőn *Boldizsár* király a szent edényeket meggyalázta, az itélet azonnal utólérte; gondoljunk a falon iró kézre. Még ugyan-

azon éjjel megölte őt a városba benyomult ellenség ágyában s egész birodalma az ellenség kezébe került (Dán. 5.). *Szennakerib* asszir király káromolta Istent, midőn háborút viselt az izraelitákkal. Csakhamar mintegy 200.000 katonáját veszítette el s szégyenletes visszavonulása után saját fiai ölték meg (IV. Kir. 19.). *Heródes Agrippa* király, ki Istennek hivatta magát, azonnal heves fájdalmakat érzett beleiben s még élő testét a férgek emésztették föl (Ap. 12, 21.). Bizonyos *izraelita* káromolta Istent a pusztában, Mózes bebörtönöztette s tanácsot kért Istentől, hogy mit csináljon vele. Isten igy felelt: »Az egész nép *kövezze meg* őt« (III. Móz. 24, 14.). Mint aki követ dob az ég felé, égi testet nem érinthet, annál kevésbbé sérthet meg, ellenben a visszaeső kő fejét fájdalmasan megsértheti: ugy az istenkáromlás sem azon mennyei dolgot érinti, amely ellen irányul, hanem a káromkodó fejére esik vissza és fájdalmasan megsebesíti őt. Az istenkáromló tehát saját lelkébe mártja a kardot (Ar. sz. Ján.). Krisztus Urunk szerint: Aki embertársát gyalázza, az *méltó a pokol tüzére* (Máté 5, 22.); annál méltóbb az, aki Istenét gyalázza. Aki *atyját* és *anyját* átkozza, *halállal haljon* meg (II. Móz. 21, 17.). Ez törvény volt az ó-szövetségben, tehát oly időben, mikor az emberek még nem ismerték Istent oly tökéletesen, mint most; mily kinokat érdemelnek tehát azok, akiknek sokkal tökéletesebb belátásuk és tudományuk van s akik nem atyjukat, vagy anyjukat, hanem magát az Ur Istent káromolják (Ar. sz. Ján.). Elkárhoznak, akik téged káromolnak (Tób, 13, 16.). Aki káromolja az Ur nevét, halállal haljon meg (III. Móz. 24, 16.). — Az istenkáromlást sok államban a világi törvény is megbünteti. Szent Jeromos bizonyos istenkáromlót rendreutasított; midőn kérdezték tőle hogyan merészkedett azt tenni, igy felelt: »Az *ebek* ugatnak gazdáik érdekében és én néma maradnék, mikor Isten szent nevét káromolják? Meghalhatok, de nem hallgathatok«.

6. *A simoniától.* Ezzel azok vétkeznek, akik lelki dolgokat pénzért, vagy pénzértékért adnak, vagy vesznek.

A középkorban nagyban űzték a simoniát; püspöki székeket és plebániákat olyanoknak adtak, kik azokért a legtöbb pénzt ajánlották fel. Simonia volna az is, ha valaki a papnak a feloldozásáért pénzt akarna felajánlani, ha valaki ereklyéket árusitana el, ha valaki megáldott kereszteket és olvasókat drágábban fizettetne meg magának, mint a nem megáldottakat. A simonia nevét *Simon bűvésztől* vette, ki az apostoloknak, midőn kézrátétellel a Szentlelket közölték, pénzt ajánlott fel és mondá: »Adjátok nekem is ezt a hatalmat, hogy akire kezeimet teszem, a Szentlelket vegye« (Ap. 8, 19.). A simoniával vétkező a pápának fenntartott **kiközösítésbe** esik (E. T. 2392, 1.). Az ilyenre vonatkoznak szent Péter szavai: »Vesszen el veled együtt a te pénzed, mivel azt állitád, hogy az isten ajándékát pénzen lehet

megvenni« (Ap. 8, 20.). Elveszíti a Szentlelket, aki őt megakarja vásárolni (Dam. sz. Pét.). Azonban a *misestipendiumok* adományozása nem simonia; ebben olyasvalami történik, mint mikor valaki másnak alamizsnát ad és megkéri, hogy imádkozzék érette. — A lelkészi ténykedésekért megállapított *stóla illetékek* lefizetése sem simonia. Ezen illetékek lerovása ugyanis nem a lelki értékek megfizetése, hanem csak a pap életfentartásához való hozzájárulás. Ha ebben simonia volna, akkor nem irta volna szent Pál: »Akik a szentélyben foglalkoznak, a szentélyből valókat eszik és akik az oltárnak szolgálnak, az oltárról vesznek részt; igy rendelte az Ur azokat is, kik az evangéliumot hirdetik, hogy az evangélium után éljenek« (I. Kor. 9, 13.).

Az Isten III. parancsa.

A jó Isten a sinai hegyen igy szólt: »Megemlékezzél, hogy a **szombatnapot megszenteljed. Hat nap** (= hat napnál *nem többet)* **munkálkodjál** és tedd meg minden dolgaidat« (II. Móz. 20, 8.). A 3.-ik parancs eszerint *két parancsot* tartalmaz: a vasárnap megszentelésére vonatkozó és a munkálkodást illető parancsot (Róm. kat.).

A jó Isten a harmadik parancsában azt parancsolja, hogy a *vasárnapot* megszenteljük, a hétköznapokon pedig *dolgozzunk.*

1. A vasárnap megszentelése.

Isten egy nyugalmi napot parancsol rá az emberre, hogy gondoskodhassék lelki és testi javairól.

Hogy az ember az élet sok gondjai között Istenről, valamint *legfőbb céljáról meg ne feledkezzék* s el ne vaduljon, Isten megparancsolta, hogy a hét egyik napját megszenteljük. Amint testi igényeink, például az alvás, az evés és ivás végzésére bizonyos időt fordítunk, ugy kell Isten akarata szerint meghatározott időben az örök igazságokról elmélkedni s azzal *lelkünk számára uj erőket gyűjteni* (Gaume). A nyugalom napja arra is alkalmas, hogy amit a hét folyamán vétkeztünk, azt imádsággal *kiengeszteljük* (N. sz. Gerg.); egyszersmind ezen napon mondhatunk *hálát* méltóképen a jó Istennek ama jótéteményekért, melyeket tőle a hét folyamán nyertünk. — De testünk **egészsége** szempontjából is szükséges a pihenés. Mert az ember nem birja ki a folytonos munkát. — Az ünnep **előképe az örök nyugalomnak** (Zsid. 4, 9.). Az Ur napja az örök haza ünnepnapjának előrevetett árnyéka. Ennek a napnak megülése felébreszti bennünk az örök ünnepnapnak óhajtását

(N. sz. Gerg.). A szebb ruha is emlékeztet az örök élet boldogabb állapotára.

1. Isten azért parancsolta a 7.-ik nap megszentelését, mert ő is a 7.-ik napon nyugodott meg a teremtés után.

A teremtés leirásánál Mózes igy szól: »Isten megáldá a *hetedik* napot és megszentelé azt, mert azon *pihent* vala meg minden munkájától« (I. Móz. 2, 1.). Az embernek, mint *Isten képmásának*, az ő Urát Istenét kell példányképül választania; amint Isten a hetedik napon megnyugodott, ugy kell az embernek is tennie hat napi munkálkodása után. Az embernek *szüksége* is van a hatnapi munka után a nyugalomra. Amint befejezett napi munkánk után 6—7 óráig aludnunk kell, hogy elhasznált *testi erőnket helyrepótoljuk*, ugy a hat munka-nap után hosszabb nyugalmi időre van szükségünk. A francia forradalom idején a 7.-ik nap megünneplését eltörölték és a 10.-ik nap megünneplését hozták be; azonban csakhamar kényszerülve érezték magukat a régi rendhez visszatérni. »A hetes szám szinte a *természet törvényei* közé tartozik« (Aqu. sz. Tam.). Ezen szám gyakran fordul elő a természetben (A fénynek 7 szine, a zenének 7 alaphangja van, stb.) és gyakran a vallásban is (Lásd az I. részt.). A jó Isten, ki az ég csillagait az idők és évek jezőivé tette (I. Móz. 1, 14.), a föld népeit a *holddal* figyelmezteti a hetedik napi nyugalomra; a hold ugyanis minden 7 napban megváltoztatja alakját; 7 nap mulva csak felét látjuk, más 7 nap mulva teljesen látjuk, továbbá 7 nap mulva egészen felére fogy, más 7 nap mulva pedig eltünik, hogy aztán ismét megujuljon. Már 150 körül irta szent Teofil, antiokiai püspök: »A hetedik napot a földkerekség minden népe ismeri«. Mi, keresztények a vasárnapot ünnepeljük, a zsidók a szombatot, a mohamedánok a pénteket, a mongolok a csütörtököt, Guinea négerjei a keddet, Ormuz és Goa bálványimádói a hétfőt.

2. A zsidóknak Isten a szombat megszentelését parancsolta meg.

Mivel a zsidókat Isten szombatnapon **szabadította ki az egyiptomi szolgaságból,** azért a szombatnap *örömnap* volt a zsidókra nézve. Isten azonfölül a Sinai hegyen megkövetelte, hogy ezen napot *nyugalommal*, vagyis a szolgai munkáktól való tartózkodással *szenteljék meg*. Igy szólott: »Szombat napon ne tégy semmi dolgot« (II. Móz. 20, 10.). Azért e kifejezés: szombat = nyugalom-nap. A szombat azért látszott a nyilvános istentiszteletre különösen alkalmasnak, mert a zsidóknak leginkább az hozta vissza emlékébe Isten jótetményeit (Ez. 20, 12.). Azonkivül *előképe* is volt a jövendő Megváltó **sirban nyugvásának.** — A zsidók a szombat megünneplését nagyon szigoruan megtartották; a szombat megszentségtelenítését halállal büntették s még a *legcsekélyebb munkákat sem*

volt szabad szombati napon végezni. Igy bizonyos zsidót, ki szombati napon fát gyüjtött, megköveztek (IV. Móz. 15, 32.). Sőt a farizeusok véleménye szerint szombaton még jó cselekedeteket sem szabad végezni (Máté 12, 12.). Az is megemlítendő, hogy szombati napon nem hullott manna az égből. — A zsidó nyugalom-nap *szombatunkra* esik, a *keresztény nyugalom-nap* azonban vasárnapra.

3. Az apostolok a szombat megünneplése helyett azért rendelték el a vasárnap megünneplését, mert Krisztus Urunk vasárnap támadt fel halottaiból.

A vasárnap tulajdonképen a **Szentháromság** ünnepe; ugyanis vasárnapon, mint a hét első napján (Ap. 20, 7. I. Kor. 16, 2.) *kezdte meg az Atya Isten* a *teremtést,* vasárnapon *támadt fel a Fiu* Isten *halottaiból* s vasárnapon szállott alá a *Szentlélek* az apostolokra. — Az *apostolok* joggal helyezték át a szombatnak Istentől elrendelt megünneplését vasárnapra, mert a Sinai hegyen kiadott parancs nem annyira a szombatnak, mint inkább a hét egyik meghatározott napjának megünneplését célozta. A szombat megünneplését annál inkább áthelyezhették, minthogy az ó-szövetség csak előképe volt az ujnak. — A vasárnapot az egyház »**Ur napjának**« is nevezi (Jel. 1, 10.), mert ezen napon kiválólag az Ur Istennek kell szolgálnunk. A pogány rómaiak s utánok többnyire a mai nyugati nemzetek is a hét napjait az ég hét plánétájától és igy az elsőt is a naptól »*dies solis*«-nak, azaz a *Nap napjának* nevezték és nevezik. Ezen elnevezést szent Jusztin használja legelőször védiratában (189.), és megfelelően, mert e napon tündöklött az Üdvözítő, a fölkelő naphoz hasonlóan, *feltámadása* fényében (Sz. Ambr.). E napon teremtette Isten a *világosságot* is; a Szentlélek pedig *tüzes nyelvek* alakjában e napon szállott alá az apostolokra; végre e napon uj *felvilágositást* kell az embernek nyerni legfőbb céljáról. Mi, magyarok e napot elég ferdén *vasárnapnak* nevezzük, azon oknál fogva, mert kezdetben a nemzet megtérése után, nálunk a plebániák és templomok természetesen ritkábbak lévén, az ily helyeken a környékből a hetenkénti istentisztelet végett egybesereglett hivek között vásár keletkezett, ahonnan vette aztán e nap az ő vásár, vagyis vasárnapi nevezetét s megtartá mindeddig dacára annak, hogy az ilynemü vásárokat nemsokára már szent László, valamint Kálmán királyok szigoruan eltiltották (Lonovics).

4. Vasárnapon tartózkodjunk a szolgai munkától és vegyünk részt a nyilvános isteni tiszteleten; továbbá gondoskodjunk lelki üdvünkről, valamint testünk felfrissüléséről.

Szolgai munkák azok, melyeket *nagy testi erőfeszitéssel* végeznek s amelyek a *testet kifárasztják.* Szolgai munkákat rendszerint a cselédek, napszámosok, gyári munkások és kéz-

mivesek végeznek. »Szolgai munkák tulajdonképen azon testi munkák, melyeket azok végeznek, kik *másokat kiszolgálnak*« (Aqu. sz. Tam.); innen az elnevezés is. A szolgai munkák közé számítjuk (E. T. 1248.) a *vásárokat* is, ugy az országos, mint a heti vásárokat, valamint a *kereskedői foglalkozásokat.* Ahol a világi hatóságok megengedik, hogy a kereskedők üzleteiket a korai órákban nyitva tartsák, ott szabad a kath. kereskedőknek is ezen időben nyitva tartani, nehogy kárt szenvedjenek. — A főistentisztelet idejére azonban minden üzlet és vendéglő zárva legyen. Amint *Isten megnyugodott a hetedik napon,* ugy nyugodjunk meg mi is. Amint *Krisztus Urunk husvét vasárnapján a kötelékeket és kendőket sirjában hagyta* és kiszállott, ugy mi is vasárnapon miden földi foglalkozást abbanhagyva, emelkedjünk fel imádságban az Istenhez. A testi nyugalom vasárnapon már azért is szükséges, mert a nagyon kimerült ember az imádságra egészen képtelen. — A **kötelező istentisztelet** a **szentmise áldozat,** mellyel rendszerint *prédikáció* van összekötve. Lásd az egyház 2.-ik parancsát. Már az első századokban összejöttek vasárnapokon a keresztények a szentmise áldozatra; igy tudósit szent Jusztin (Meh. III. 250.). Akkor az evangéliumra rövid *prédikáció* következett; ezen szokás áll fenn mai napig a legtöbb községben. Nincsen kitünőbb istentisztelet a szentmise áldozatnál, amely a kereszt-áldozatnak megújítása.

Lelki üdvünkről gondoskodunk a szentmise hallgatásán kivül a szentségekhez járulással, imádsággal, prédikáció hallgatással, jó könyvek olvasásával és az irgalmassági cselekedetek gyakorlásával. *Testünk felfrissüléséről* gondoskodunk a nyugalmon kivül megengedett szórakozásokkal.

Épen azért van vasárnapon a testi nyugalom előirva, hogy annál buzgóbban munkálkodhassunk *lelkünk üdvén.* Vasárnapokon nem csupán szebb *ruhákat* kell felöltenünk, hanem *szivünket* is tisztábbá és szebbé kell tennünk (N. sz. Leo). A vasárnap megszentelése végett nem csupán tisztálkodnunk kell, hanem még inkább szükséges a bűnöktől és a gonosz tettektől is megszabadulni (Sz. Bonav.). Azért a vasárnap mindenkor alkalmas a hiveknek a *szentségekhez* való járulásra. Sőt az egyház épen óhajtja is, hogy a hívek vasár- és ünnepnapokon a szent áldozásban részesüljenek (Trid. 22, 6.). Az *imádságra* is alkalmat nyujt az egyház vasárnapon, különösen a délutáni istentisztelet megtartásával. Minden plebánia-templomban vasárnapokon legalább is egy *prédikáció* van, amelyet rendszeresen elhanyagolni bűn. Elődeink vasárnapokon buzgón szoktak olvasni *elmélkedési könyveket;* különösen a vasárnapi evangéliumok magyarázatát (Goffine) s a szentek élettörténetét olvasták. Krisztus Urunk épen szombaton *gyógyított* legtöbb beteget, például

a szélhüdött embert (Máté 12, 9—21.), a jeruzsálemi vakon születtet (Ján. 9.), a vízkorban szenvedőt a farizeus házában (Luk. 14, 1., stb.), habár a zsidók épen azon botránkoztak meg leginkább. Arra akart ezzel bennünket tanitani, hogy az Ur napján az *irgalmasság* cselekedeteit kell gyakorolnunk. A *vasárnapot az Urnak kell szentelni; pihenni kell akkor, valamint imádkozni.* A vasárnap nem a mulatságok napja.

Meg vannak engedve vasárnapon: 1. Az okvetlenül szükséges *szolgai* munkák. 2. A *nagyon csekély* munkák. 3. A *lélek* művelésére szolgáló munkák. 4. A tisztességes *szórakozások.*

A **szükséges szolgai munkákat** szabad elvégezni. Krisztus Urunk nem akarja, hogy az ember a vasárnap miatt kárt szenvedjen; szerinte ugyanis: »A szombat az emberért rendeltetett és nem az ember a szombatért« (Márk 2, 27.). Meg vannak engedve tehát az *élet fenntartására* szükséges munkák, mint az ételek készítése, a termények veszély idején való behordása, stb. Meg vannak engedve a *közjólétre* szükséges munkák, mint pl. a postai, vasuti, távirói és rendőri szolgálat. Az *egyházi hatóságnak* szabad vasárnapon a szolgai munkákat fontos okokból határozottan is megengedni. Egyes esetekben a plebános is adhat erre valakinek engedélyt. Krisztus Urunk szerint ugyanis: »Az ember fia ura a szombatnak is« (Luk. 6, 5.); hasonlóan beszélhet az ő helyettese, az egyház. — Miután a vasárnap elsősorban az ember *lelki javára* és örök *üdvére* van rendelve, azért vannak vasárnapon mindazon munkák előirva, melyek ezen cél elérését elősegítik; tehát a *templomban végzett szolgálat.* Azért mondja Krisztus Urunk: »A papok megszegik a templomban a szombatot és vétek nélkül vannak« (Máté 12, 5.). **Az irgalmasság cselekedetei** is elő vannak irva; ezeknél ugyanis az üdvösséget semmi sem mozditja jobban elő. Épen azoktól teszi függővé isteni Bíránk az üdvösséget (Máté 25, 35.). Maga *Krisztus* Urunk is értésünkre adta példájával, hogy vasárnapon az irgalmasság cselekedeteit kivánja tőlünk; szerinte: »Szabad szombaton jót cselekedni« (Máté 12, 12.). Habár a szolgai munkák vasárnapon tilosak, a szeretet munkái felebarátunk javára nem tilosak (Sz. Irén). Szent Odilia apátnő († 720.) kórházat épittetett és az Üdvözítő példája szerint minden vasárnapon az istentisztelet után meglátogatta a betegeket s egész napon át szolgált nekik (Meh. III. 263.). Más szentek is hasonlóan cselekedtek. Azonban minden esetre az *irgalmasságnak csak azon szolgai munkái* vannak számunkra megengedve, melyek *tényleg szükségesek* s amelyeket más napon elvégezni nem lehet. »Mert ha vasárnapon a szegények javára minden munka különbség nélkül meg volna engedve, akkor ezen célból valamennyi kézmivesnek és napszámosnak szabad volna

szolgai munkát végezniök, ami mégsem engedhető meg« (Suarez). Sőt az irgalmasság cselekedetei még a *nyilvános istentiszteletben való jelenlét kötelezettsége alól is fölmentenek;* azok magok is kitünő istentiszteletet képeznek (Jak. 1, 27.). Krisztus Urunk szerint ugyanis: »Irgalmasságot akarok és nem áldozatot« (Máté 9, 13.), t. i. az irgalmasság cselekedeteit a külső istentiszteletnek elébe helyezem. Lehetőleg azonban még azonfölül az istentisztelen is részt kell vennünk. Erre vonatkoznak Krisztus Urunk szavai: »Ezeket szükség cselekedni és amazokat el nem hagyni« (Máté 23, 23.). Mi a tennivaló azonban, ha épen közvetlenül az istentisztelet előtt tűz üt ki? Mi a tennivaló akkor, ha abban az időben árviz van? — *Meg van engedve* vasárnap minden **csekély munka** is. Isten ugyanis nem akarja, hogy az ember vasárnap *tétlenségben éljen;* meg van tehát engedve például a sepregetés, az edények tisztogatása, a rongyos ruha sürgősen szükséges kiigazitása; továbbá az irás, számolás, zene és minden olyan foglalkozás, mely a **lélek művelésére** szolgál. — Miután a vasárnap a **felfrissülés** végett is van rendelve, azért meg van engedve az ártatlan játék, a séta, stb.

A vasárnap megszegése.

A vasárnap megszentelése ellen vétkezik:

1. Aki vasárnap minden szükség nélkül *szolgai munkákat* végez, vagy végeztet.

Valentinián, római császár szokta volt mondani: »Aki a vasárnapot megszentségteleníti, az szentségtörést követ el és mintegy tisztátalan bort önt a szentelt kehelybe«. A keresztény vasárnap *alattvalóinak is*, sőt még barmának is nyugalmat tartozik adni (II. Móz. 20, 8—10.). A cselédek, segédek és alattvalók ennélfogva kötelesek igyekezni, hogy mielőbb elhagyják az olyan szolgálatot, melyben vallási kötelezettségeiknek meg nem felelhetnek. A szolgai munkák akkor képeznek **halálos bűnt,** ha valaki vasárnap kényszerítő ok nélkül $2^1/_2$ egész 3 *óra* hosszan *nehéz* munkát végez. Halálos bűnt azonban alig követ el: *aki nem egész 3 óra* hosszan végez nehéz munkát; vagy pedig, aki 3 óra hosszáig *kevésbbé* nehéz szolgai munkát végez; vagy pedig, aki habár nem egészen kifogástalan okból, *fölmentettnek tekinti magát; akit munkáltatója* a munkára *alapos ok nélkül kényszerít,* aki tehát sulyos kártól való félelemből dolgozik (a munkáltató azonban ilyenkor halálos bűnt követ el). — A vasárnapi munkájával **botrányt** okozó ember azonban sulyosan vétkezik még akkor is, ha munkája csak rövid ideig tart. Az ilyenre vonatkoznak az Üdvözítőnek ezen szavai: »Jobb annak, hogy malomkő köttessék nyakába és a tenger mélysé-

gébe meríttessék« (Máté 18, 6.). Már a zsidókat is igy fenyegette Isten: »Aki a szombatot megfertőzteti, *halállal* haljon meg; aki dolgozik azon, irtassék ki lelke az ő népe közül« (II. Móz. 31, 14.).

2. Aki *az istentiszteletet* könnyelmüen *elmulasztja.*

A szombatnapi mulatságok okozzák gyakran, hogy a keresztények az istentiszteletet elmulasztják. »Mily esztelenség a nappalt éjjellé, az éjjelt pedig nappallá tenni s Isten iránt való kötelességeinket könnyelmü mulatások miatt elmulasztani« (Szal. sz. Ferenc.).

Aki szombat este nem térhet ki valamely társas szórakozás elől, éjfélkor menjen haza, hogy másnap Isten iránt való kötelességeinek eleget tehessen. A vasárnap nem az alvás napja. A vasárnapot átalvó ember egyébként a vasárnap örömét sem élvezheti; a tegnapi túlzott mulatság káros következményei is jelentkeznek nála: főfájás, levertség, életúntság, boszúság, stb. Azért az orvosok is óvnak az éjszakai kimaradásoktól. — A növekvő **sportőrület** is sok embert megakadályoz a szentmise meghallgatásában. Sokan épen akkor robognak el kerékpáron, automobilon, amikor misére harangoznak. Minden katholikusnak gondoskodnia kell arról, hogy misét hallgathasson.

3. Aki olyan *szórakozásokba* keveredik, melyek nagyon *lármásak*, vagy a testet tulságosan *kifárasztják*, vagy épen *bűnösek.*

Ilyenek például a hajtóvadászat, a hosszadalmas tekejáték, táncmulatságok. Az utóbbiak rendesen erkölcstelen cselekedetekre, részegeskedésre, pénzpazarlásra, a munka kerülésére s elégedetlen életre vezetnek. — A legrosszabb azonban az, ha a *szórakozások* **vétkesek.** Ugyanis, aki bűnt követ el, az az ördög rabszolgájává válik s vasárnapon a legszégyenletesebb *szolgai munkát* végzi (Ján. 8, 34.). A vasárnap az Úr szolgálatára s lelkünk üdvére való s épen ezen napon sértegeti az ember az Urat leginkább s borítja el lelkét a leghalálosabb sebekkel. Óh, jaj nekünk. A mennyország ünnepei az *ördög ünnepeivé* váltak (Gaume). Némelyek bevárják az Úr napját, hogy akkor a munkától megszabadulva a gonosz tetteknek hódolhassanak (Cez. Ózséb). Istent megsérteni bűntény, azonban őt az ő szent napján megsérteni kétszeres bűntény (Meh.) A *szentségtörés* egyik neme, ha az ember az Úrnak napjával a világ esztelenségeire visszaél (Sz Cir.). Aki a szent napokkal bűnre él vissza, az még rosszabb a templomfosztónál, aki szent kincseket rabol (Ar. sz. Ján.).

Indokok a vasárnap megszentelésére.

1. Aki a vasárnapot megszenteli, azt Isten áldásokkal jutalmazza meg.

Gondoljuk meg mindenek előtt, mennyire *jóságos* a jó Isten: Ő tulajdonképen csak a mi nyugalmunkat kívánja, semmi esetre sem pedig nehéz szolgálatot. »A hétnek 168 órája van s abból Isten csak egyetlen egyet rendelt maga számára s még azt is világi foglalkozásokra akarod fordítani?« (Ar. sz. Ján.). Csupán azon esetben **boldogulsz** munkáiddal, ha a vasárnapot megszenteled. *Munkád sikere végett Istennek kell a vasárnapot szentelned. Kolumbus* Kristóf fölfedező utjában minden vasárnap veszteg állott a tengeren és pihenőt tartott; föl is fedezte szerencsésen Amerikát (Meh. IV. 341.). Aki a vasárnapot megszenteli, azt **megoltalmazza** Isten a **szerencsétlenségtől.** A Missisippi folyón egyik gőzhajón a teherszállitmányt minden vasárnap át kellett rakni. Bizonyos matróz vonakodott ezen munkát vasárnap végezni; azért elbocsátották. Néhány nap mulva szétrobbant a hajó kazánja s a legtöbben életüket vesztették; amaz istenfélő matróz ellenben megmenekült a szerencsétlenségtől (Meh. III. 246.). Aki a vasárnapot megszenteli, annak Isten **megsokasítja vagyonát.** Bizonyos kézmivesnek azt tanácsolta egyik jámbor barátja, hogy vasárnap ne dolgozzék s megigérte neki, hogy félesztendő mulva visszajő s a keletkezett kárt megtériti. Csakugyan vissza is jött, azonban tapasztalata szerint a kézmives ezen idő alatt a vasárnap megszentelése dacára sokkal többet keresett, mint bármikor annak előtte (Meh. III. 243.). Méltán mondja tehát a szentirás: »Isten *megáldotta* a hetedik napot« (I. Móz, 2, 3.), t. i. áldásthozóvá tette azt. — A gyárosok azon kifogást teszik, hogy a vasárnapi nyugalom mellett a termelés szenved, azért tehát ők *üzleti kárt szenvednek.* Ez azonban nem ugy van. A tapasztalás szerint ugyanis a megfelelően megrövidített munkaidő mellett a *munkások ereje fokozódik* ugy, hogy a hétköznapokon nem csak többet, hanem jelentékenyen jobban is dolgoznak. Amint az állandóan kifeszitett ív elveszíti rugó erejét, ugy veszíti el a munkás is erejét, ha folytonosan dolgozni kénytelen. A vallás iránt ellenséges Rousseau is azt mondotta: »Ha a népet tevékennyé és munkássá akarjátok tenni, akkor adjatok neki ünnepeket. Az ily módon elveszített napok több jót létesítenek, mint a többiek«. *Angolországban* a vasárnapi nyugalmat a legszigorubban megtartják; minden kereskedelmi üzlet, vendéglő, szinház, stb. be van zárva, sőt még a posta és vasut is pihen vasárnapon. És mégis az ipart illetőleg a föld egyetlen országa sem előzi meg Angliát. Mily szigoruan tartják meg a *zsidók* mai napig az ő szombatjaikat s annak dacára, amint a tények bizonyitják, semmi káruk sincsen.

2. Aki a vasárnapot megszentségteleníti, azt Isten földi bajokkal, különösen betegséggel és szegénységgel bünteti.

A vasárnapi munkásokat Istennek sokféle *fenyítése* sujtja. Miután a zsidók a szombatnapokat nem szentelték meg többé,

Isten elpusztította Jeruzsálem városát Nabukodonozor által, a zsidókat pedig fogságba vitette (II. Ezdr. 13, 18.). A legrendesebb büntetése azoknak, akik a vasárnapot megszentségtelenítik és e napon még templomba sem mennek, az, hogy *mindenféle bűnök rabszolgáivá* válnak (Gran. Lajos). A vasárnap világi gazdagságot keresők a bűnök gazdagságaira találnak s elveszítik a mennyország kincseit (Sz. Amb.). — A folytonosan dolgozó ember **elveszíti egészségét.** Ugy jár, mint aki szakadatlanul a hegyre mászik anélkül, hogy kipihenné magát; az ilyen összerogyik. »A nyugalom törvény az ember részére; amint nem élhet evés nélkül, ugy nem élhet pihenés nélkül sem« (Gaume). A némely *gyárban* uralkodó vasárnapi munka oka annak, hogy a munkások testileg annyira satnyák és *korán el is halnak.* A gyáraknak aránylag több ember esik áldozatává, mint a harctérnek. Azért a vasárnapi nyugalom figyelemben tartása nem csupán vallási kötelesség, hanem a természet igénye. A vasárnapi munkás gyilkos. — A vasárnapi munkáshoz mondja Isten: »Hamar meglátogatlak titeket **szükséggel**« (III. Móz. 26, 16.). A vasárnap is dolgozó emberek nem haladnak semmire sem. A vasárnapi munkán nincs Isten áldása. »A vasárnapi munka az ördögnek gyönyörüsége«. Isten mindenkor azzal büntet, amivel vétettek ellene (Bölcs 11, 17.). Aki *birvágyból* szentségteleníti meg a vasárnapot, az ellenkezőjét éri el annak, amire törekszik: elszegényül. A vasárnapok megszentségtelenitése miatt gyakran egész országokra rossz termés, jégeső, áradások és más bajok jönnek.

3. A vasárnapok megszentségtelenítése megrontja a családot és a társadalmat.

Megrontja a *családot.* Ugyanis, ha a család tagjai nem látogatják az istentiszteletet, *elveszítik kötelességtudásukat* és tévutakra kerülnek: az atya kicsapongó, az anya közönyös, a gyermekek féktelenek. A családtagokat összetartó kötelékek feloldódnak. Ahelyett, hogy paradicsomot árnyékolna be, poklot takar a háztető. Ehhez járul még, hogy a vasárnap dolgozó apa legszentebb köteleségét, a *gyermekek nevelését nem* teljesítheti. A hét folyamán ugyanis ritkán jön gyermekeivel össze; csupán vasárnap, a munkától megszabadulva volna ideje gyermekeinek tulajdonságait megismerni s nekik üdvös tanításokat adni. Ha a család megromlott, akkor a **társadalom** is szenved; épen ugy, mint ahogy az épület összeomlik, ha azt *alapköveiben megingatják.* A vasárnap megszentségtelenítése az Isten parancsai ellen való *engedetlenséget* is nyilvánosan napfényre hozza. Ennek az a következése, hogy az alattvalók elveszítik a tiszteletet a világi hatóság iránt is, megsemmisül ugy a királyi, mint a püspöki, a törvényhozói és atyai tekintély. A vasárnap megszentelését elhanyagoló emberek elveszítik a vallás terén szerzett ismereteiket és jártasságukat, egészen elfeledkeznek Istenről, valamint

végcéljukról és *elvadulnak*. Igy végre a pogányság *barbár állapotai* térnek vissza. — Az Isten háza az ő vasárnapi ünnepével választfalat képez a valódi és a névleges keresztények, az üdvözültek és az elkárhozottak között. Akikhez vasárnap pártolunk, azokhoz fogunk örökre tartozni. Ha vasárnap nem tartozol Istennek földi családjához, akkor örökre is ki vagy belőle zárva. »*Amilyen a vasárnapod, olyan a halálod*« (Lerch.). A vasárnap megszentelésével örökké tartó javakat gyűjtünk magunk számára (Naz. sz. Gerg.).

2. A munkára vonatkozó parancs.

A munka lehet *testi*, vagy pedig *szellemi*.

A munkások közé nem csupán a gyári munkások, a szolgák, segédek, kézmívesek, stb. tartoznak, hanem a tanulók, tisztviselők, papok, tanítók, orvosok, stb. Az utóbbiak mindenesetre nem annyira kezükkel, mint inkább *fejükkel* dolgoznak; ezen munka a legtöbb esetben sokkal *nehezebb* és kimerítőbb, mint a testi. Azért a szellemüket nagyon megerőltető emberek többnyire rossz színben vannak és gyakran idegbetegek.

1. A pogányok a munkát szégyennek tartották, Krisztus Urunk ellenben megszentelte a munkát.

A pogányoknál *két osztály* volt: az előkelők, vagyis a munkáltatók és a rabszolgák, vagyis a munkások osztálya. A *kézmívesek* az állampolgári jogokból sok államban ki voltak zárva. Miután a pogányok a munkát megszégyenítőnek tekintették, a henyélésre, vagy pedig hadi szolgálatra adták magukat. Ekkor eljött a **Megváltó** és saját példájával **megszentelte a munkát;** ácsot választott nevelő atyjává és egész életét a munkának szentelte. A szőlőhegyen dolgozó munkásokról szóló példabeszédben is értésünkre adta, hogy dolgoznunk kell az örök üdvösség elnyerése végett (Máté 20.). Azért a *nagy emberek* nem szégyelték a munkát. Szent Pál élelmét kezeinek munkájával kereste meg (Ap. 20, 31.); a sátorkészítés mesterségét űzte (Ap. 18, 3.). Szent Hilár püspök a mezőn dolgozott. Nagy Sándor azt szokta mondani: »Dolgozni királyias, henyélni rabszolgai«. Nagy Károly császárnak leányai mindenféle női munkát végeztek. A középkori szerzetesek földmíveléssel és könyvek másolásával foglalkoztak. — Az **ipar** és **munka nem alacsonyítják** le az embert; sőt inkább dicsőségünknek kell tartanunk, ha életünket a magunk fáradságával és munkájával tartjuk fenn (XIII. Leo). Az egyetlen, ami az embert lealacsonyítja, a bűn és a kevélység (Galura). Azért a *szolgának*, vagy pedig a *cselédnek* állása nem megszégyenítő. Ha Istennek parancsából embernek *szolgálsz*, nem az ember, hanem *Isten* iránt teljesítesz szolgálatot, ki azt megparancsolta. Maga Krisz-

tus Urunk sem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem azért, hogy szolgáljon (Sz. Ág.). Annak az állása, aki embernek szolgál, jobb, mint azé, aki szenvedélyeinek rabszolgája (Sz. Ág.). Azért a cseléd elsősorban Isten szolgája legyen (Nar. sz. Gerg.).

2. Minden ember köteles dolgozni, mert a munkát Isten a bűnbeesés után vezeklés gyanánt rótta az emberre.

A bűnbeesés előtt a munka az emberre szórakozás volt. A bűnbeesés után azonban Isten így szólott Ádámhoz: *Orcád verítékével* eszed a kenyeret, miglen visszatérsz a földbe, melyből vétettél« (I. Móz. 3, 19.). Hogy bennünket a munkára *kényszerítsen*, Isten úgy rendezte be, hogy a föld élelmet nem terem dolgozás és megmívelés nélkül. Ha tehát senki sem dolgoznék a földön, akkor az emberek éhen halnának. Az emberben természetes *ösztön* is van a munkára; ezt megfigyelhetni a henyélőkön. A henyélők, ha nem is teljesítik kötelességüket, szórakozásokkal foglalják le magukat. A tiszta semmittevés ritka dolog. A henyélés is piszmogó foglalkozás. »Az ember munkára teremtetett, mint a madár repülésre« (Jób. 5, 7.). Mivel tehát a munka fáradalmait Isten rótta az emberre, békével kell eltűrni a fáradalmakat.

Munkára minden ember köteles, aki csak dolgozni képes. Azért mondja szent Pál: »Aki nem akar dolgozni, ne is egyék« (II. Tesz. 3, 10.).

Az eredeti bűn mindnyájunkat terhel. Azért az eredeti bűn miatt mindnyájunknak vezekelni, tehát dolgozni is kell. Eszerint a *gazdagnak is* kell dolgoznia; munkájának gyümölcsét alamizsnákra, vagy jó célokra fordíthatja. Ezért gyakran készítettek még az uralkodó családok tagjai is sajátkezüleg értékes ruhákat az istentisztelethez; így tett például szent Erzsébet, Portugália királynője († 1336.). Midőn bizonyos munkakedvelő gazdagot kérdőre vontak, hogy miért dolgozik még mindig saját kezével, holott nincsen reá többé szüksége, így felelt: »Azt hiszitek talán, hogy az Úr Isten *hiába* adta *kezeimet?*« Azért szent Benedek is szerzetesei számára olyan szabályt alkotott, amely őket felváltva imádságra és munkára kötelezte. Aki dolgozni *képtelen*, az föl van mentve; tehát az elaggottak, betegek, vagy pedig testi fogyatkozásban szenvedők. Azért nem azt mondja szent Pál: »Aki nem *dolgozik*, ne is egyék« hanem: »Aki **nem akar** dolgozni«.

3. Mindenek előtt azokat a munkákat végezzük el, amelyeket a hivatásunk, vagy állásunk ró reánk.

Az emberi társadalomban *különféle állások* vannak (állás az »állani« szótól jő, mert az állás maradandó állapot). Vannak papok, orvosok, ügyvédek, iparosok, katonák, nőtlenek, házas-

társak, stb. Az emberi társadalom a testhez hasonlít, amelynél mindegyik tagnak külön munkálkodása van (I. Kor. 12, 12.), vagy pedig az óra gépezetéhez, amelynek minden kereke, akár nagy, akár kicsiny, egymáshoz illik. — *Isten* maga az, aki az embert bizonyos állásra **hivja** (azért nevezik az állást »hivatás«-nak is; Isten ugyanis bizonyos kedvet, képességet, vagy pedig alkalmat ad az embernek valamely foglalkozás űzésére. Az ember tehát valamely állásra bizonyos *belső vonzatást* érez; ennek épen ugy engedelmeskedjünk, mintahogy a vándormadarak őszszel a Teremtőtől beléjük öntött ösztönnek engedelmeskednek s melegebb vidékekre vonulnak. Aki azonban ezen vonzatásnak nem engedelmeskedik, hanem erőszakkal más pályára megy, melyhez semmi kedve sincs, az épen ugy jár, mint azok a vándormadarak, amelyek őszkor nem vonulnak el: amint ezek később elpusztulnak, ugy az olyan ember is rendesen az örök kárhozatba jut. Azért a szülők óvakodjanak attól, hogy gyermekeiket olyan pályára kényszerítsék, amelyhez nincsen kedvük. Mivel Isten adja a hivatást az embernek, azért *a hivatását betöltő ember* **tulajdonképen Isten szolgálatában** munkálkodik (Galura). Azért *minden más dolog előtt hivatásunk kötelességeit teljesítsük;* a hivatásbeli kötelességek elől minden más munkának hátrálnia kell. Gyakran el kell hagynunk Istent Isten miatt (Neri sz. Fülöp). Krisztus Urunk hivatása volt a világot megváltani; mihelyt ezen hivatásának betöltéséről volt szó, minden egyebet abbanhagyott. Gondoljunk a 12 éves Jézusra a templomban (Luk. 2, 49.), vagy pedig a szamaritánus asszonnyal tartott beszélgetésre Jákob kútjánál, mikor is Krisztus Urunk még az evésről is megfeledkezett (Ján. 4, 34.). Hasonlóan cselekedett Mózes: amidőn a Sinai hegyen Istentől megtudta, hogy a nép sulyos bűnbe esett, azonnal elhagyta az Istennel való beszélgetést s a néphez ment (II. Móz. 32, 7.).

A hivatásbeli kötelességek pontos teljesítése *tökéletességre* vezet.

Aki hivatásbeli kötelességeit lelkiismeretesen teljesíti, az bizonyára *minden dologban lelkiismeretes.* A hivatás a gépnek fő kerekéhez hasonlít. Ha ez jól jár, akkor mindegyik jól mehet; ha ellenben ez megáll, akkor a többiek nem mozoghatnak (Lat. Mária). Miért veszik a boldoggá avatásnál mindenkor elsősorban azt tekintetbe, hogyan teljesítette az illető hivatásbeli kötelességeit? Némelyek szerint az az idő, fáradság és munka, amelyet az ember hivatásbeli kötelességeinek teljesítésére fordit, Isten szolgálatára és saját lelkünk üdvére elvesztett idő és fáradság. Azonban nagyon tévednek. *Semmi sem tesz* bennünket *gyorsabban* szentekké, mint hivatásbelt kötelességeink hűséges teljesítése. Aki ellenben az ördögtől elcsábittatva, *hivatásbeli kötelességeit elhanyagolja* s azok helyett imádságokat, vagy pedig egyéb ájtatosságot végez, az *bűnt bűnre halmoz.* »Aki

hivatásbeli kötelességét nem teljesíti, az, habár halottakat támasztana is fel, halálos bűn állapotában van és nem az üdvösség utján; ha mindjárt egész éven keresztül imádkozik és élethosszig böjtöl is, mégis elvész« (Szal. sz. Fer.). *Aki dolgozni nem akar, annak az imádság nem használ.* Sőt ájtatossági gyakorlatait is hivatásbeli kötelességei szerint kell az embernek beosztania. A hivatásunk kötelességeinek ellenmondó jámborság csak álerény (Szal. sz. Fer.). Az üdvösség elérésében egyetlen pálya sem akadályoz bennünket, amely nem bűnös (I. Kor. 7, 17. stb.).

4. Munkánk közben ne feledkezzünk meg az Istenről; tehát munka előtt hivjuk Istent segítségül, munkaközben pedig végezzünk fohász-imákat.

Isten áldásától függ minden. Ezt a csodálatos halfogásnál is látjuk (Luk. 5.). Higyjétek el, hogy három munkás, Istentől segitve, többet végez egy nap alatt, mint különben tizen végeznének (P. sz. Vince). *Isten nevében kezdeni annyi, mint sikert aratni. Aki munkáját imádsággal kezdte, az a felét már elvégezte.* Aki imádság nélkül kezd munkába, ahoz a katonához hasonlít, aki fegyver nélkül megy a háboruba. **A munka előtt a jó szándék fölébresztését** hagyja meg szent Pál, midőn igy szól: »Akár esztek, akár isztok, akár valami mást műveltek, mindent az Isten dicsőségére cselekedjetek« (I. Kor. 10, 31.). Mondjuk el a jó szándék fölébresztésére való imádságot. Minden cselekedetünkben ugy kell tennünk, mintha *nyilat* kellene kilőnünk; a célt élesen szemügyre kell vennünk (Rodr.). Mondjuk tehát munka előtt legalább is ezt: »**Istennek nevében**«, vagy pedig vessünk *keresztet.* »Bizonyos gyermek csupán nullákat ir a táblára. Ezen nulla-sor, bármily hosszu legyen is, a legcsekélyebb értéket sem jelenti. Csupán valamely számjegy elébe irása után fejez ki értéket. Épen igy van a mi munkánk is; magukban tekintve egészen értéktelen nullák; mihelyt azonban Istennek nevében dolgozunk, Isten eléjök teszi az egyes számot és emiatt munkánk áldásos és érdemteljes« (Diessel). **Munka közben** ugy tegyünk, mint az *irás alkalmával:* tollunkat ismételten tintába mártjuk, hogy tovább irhassunk; a munkában Istenhez tekintsünk föl, hogy új erőt nyerjünk hozzá (Wen.). A *hajósok* módjára járjunk el, akik időről-időre az égre, vagy pedig a delejtűre néznek, hogy hajójukat kormányozzák (Szal. sz. Fer.). Ugy tegyünk, mint az *angyalok,* akik, habár az embereknek szolgálnak, ennek dacára ugyanakkor Istennek arcára is néznek (Sz. Bonav.). Amint az *épitőmesternek* az épület felállítása alkalmával folytonosan szögmérő és zsinórmérték van a kezében: ugy nekünk is, mivel jó cselekedeteinkkel mennyei lakóházunkat épitgetjük, folytonosan a szeretet zsinórmértékének kell szemeink előtt állania, továbbá Isten iránt való szeretetből kell cselekedni (Szal. sz. Fer.) Azért

mondja szent Pál: »Szüntelen imádkozzatok« (I. Tessz. 5, 17.). Szoktassuk magunkat a **fohász-imákhoz** a munkában, mint például: »Uram segíts«, vagy pedig: »Minden az én Istenem dicsőségére, minden Istennek nagyobb dicsőségére és tiszteletére«. Jelszavunk legyen tehát: »Imádkozzál és dolgozzál!« (Ora et labora!), vagy pedig: »Kezem a munkánál, szívem Istennél« (Sz. Zita). Épen azért, mert a munkánk értéke a jószándéktól függ, Isten előtt értékesebbek lehetnek szegény emberek szerény munkái, mint nagy emberek teljesítményei, amelyekről magasztalva beszél a történelem.

5. A munka földi és örök jutalmat terem, mivel az istentisztelet egyik neme.

Miután a munkát Ádámra a paradicsomban hibájának beismerése, vagyis meggyónása után Isten vezeklés gyanánt rótta reá, annálfogva a dolgozó ember Isten akaratát teljesíti, tehát *Istennek tetsző dolgot* művel. Miután a munka Istentől reánk rótt vezeklés, azért *kiválóbb az imádságnál is.* Szalézi szent Ferenc, mivel sok hivatásbeli kötelességei miatt kevesebbet imádkozhatott, a következő szavakkal menté ki magát: »Munkálkodással és cselekedettel kell e földön imádkoznunk«. — *A munkának keserü a gyökere, de édes a gyümölcse.* A munka legelőször is **földi jutalmat** terem. Mig a henyélő unatkozik és meghasonlik önmagával, a munkás ember **megelégedett** s azért mindenkor *vidám* hangulatu. Érezi Krisztus Urunk szavainak igazságát: »Az én igám gyönyörűséges és az én terhem könnyű« (Máté 11, 30.). A munka **elűzi a kisértéseket.** Ha például valakinek *fontos munkája* közben azt mondják: »A szomszédban zene és táncmulatság van«, akkor igy felel: »Mit törődöm én azzal, nekem fontosabb dolgom van«. Epen igy tesz a mindig elfoglalt ember is, ha a gonosz ellenség éjjel-nappal incselkedik vele, nem ügyel reá. Ezt tudja a gonosz ellenség s azért a munkás embereket nyugton hagyja (Hunolt). A *munkást békében hagyja, a restet pedig ostromolja.* Midőn valaki bizonyos szerzetesnek azt mondotta, hogy ne kinozza testét oly sok munkával, ez találóan igy felelt: »Ha én nem kínozom testemet, akkor az kínoz engem« (Cassian). A munka **földi jólétre** vezet. A nyáron szorgalmasan dolgozó méh télen eleséggel ellátva pihen köpüjében. Épen igy biztositja a munkás ember is jövőjét. Bizonyos szegény rómait, ki szorgalmával nagy vagyont gyűjtött, a szenátus előtt bűvészetről vádoltak. Ő szerszámait magával hozta a törvényszék elé és igy szólt: »Ime, itt vannak az én bűvészszerszámaim. Verejtékemet azonban nem mutathatom meg többé nektek«. *A munkásság tiszteletet szerez és kenyeret, a henyeség csak szégyent és szükséget.* — Végre a munka, mint a vezeklés egyik neme, **örök jutalmat** nyer. Azért mondja az Üdvözítő: »A munkás méltó az ő bérére« (Luk. 10, 7.). Szent Pál szerint pedig:

»Kiki tulajdon *jutalmát* veszi az ő *munkája* szerint« (I. Kor. 3, 8.). Amikor *Soto János* jezsuita munkás-testvér, aki egész életén át szabóságot folytatott a rendben, halálra vált, előhozatta varrótűjét, az égre emelte és azt mondta: »Ez az én kulcsom a mennyországba«. A megjutalmazás reménye ad vigaszt minden munkában; ezt minden üzletembernél látjuk. Ezek mulandó nyereségért dolgoznak, mi ellenben örökkévalóért (Sz. Ág.). Mivel a munka fáradságos dolog, alkalmas arra, hogy vele a bűnünk után járó büntetéseket levezekeljük. Azért midőn szent Bernát egy munkás szerzetest látott, így szólott hozzá: »Csak így dolgozzál tovább, akkor egyáltalán nem kell félned a *tisztító tűztől*«.

3. A kereszténynek szórakozásai.

1. Munka után szabad mulatságokban is résztvenni, mert ezekkel a végzett munka után új erőket gyűjtünk.

Az állandóan kifeszített húr elpattan. A szünet nélkül dolgozó ember is alkalmatlanná válik a munkára. — A mulatságok az emberek között *sok jót* művelnek; előmozdítják ugyanis a felebaráti szeretet gyarapodását, valamint gyakran az ellenségeskedések megszünését is. — Isten akarja, hogy szórakozzunk; ugyanis *úgy rendezte be a természetet*, hogy ez már magában véve is sok örömet nyujt nekünk. Gondoljunk a virágok szinpompájára és illatára, a madarak énekére, a sokféle gyümölcsfajra, stb. *Krisztus Urunk maga is* jelen volt lakomákon, sőt menyekzőkön is. A tékozló fiu történetében Krisztus Urunk táncról, zenéről és lakomáról beszél (Luk. 15, 25.). — A legjobb szórakozások azok, amelyek **a testet felfrissitik** és lehetőleg **a szellemet is megtermékenyítik.** Azért helyesen ajánlotta Schopenhauer bölcselő egy beteges barátjának, hogy naponta két órát sétáljon. Azt mondta: »**A séta** többet ér, mint a fürdő, és nem kerül pénzbe. Napi sétáim nélkül 72 éves koromban magam sem volnék ilyen erős és egészséges«. Ajánlatos továbbá **az utazás,** amely ujabb benyomásokat nyújt és tapasztalatokkal gazdagít; nagyon jó **a természet** ölén foglalatoskodni: kertészkedni, apró állatkákat gondozni. Igy köthetjük össze a kellemest a hasznossal. Füstös korcsmában iszogatni, párás táncteremben táncolni, ez igazán nem helyes szórakozás.

2. Nem szabad azonban a mulatságokat tulságosan hajhászni, valamint vétkes mulatságokban résztvenni; végül a mulatságokban Istenről nem szabad megfeledkeznünk.

Nem szabad **tulságosan** átengedni magunkat a mulatságoknak; ezek ugyanis *nem életünk célja*, hanem csak eszközök

uj erők gyűjtésére a munka után. *A játék sohase legyen életcél. Ami tulságos, az nem egészséges.* Amint az orvosság ártalmas, ha tulságosan használjuk, ugy a mulatságok is károsak, ha nagyon elmerülünk bennük. A só a legjobb füszer ugyan, de nagy mennyiségben megrontja az ételeket. Igy vagyunk a mulatságokkal is. Csupán akkor engedjünk meg tehát magunknak mulatságot, ha minden *kötelességünket teljesítettük. Munka után édes a nyugalom.* Aki a halálra gyakrabban gondol, az a mulatságokban mértékletes. Damokles a legnagyszerübb vendégségben sem ehetett, mert feje fölött vékony fonalon kardot látott függeni; épen ugy bizonyára az is kevés mulatságban vesz részt, aki gyakran megemlékezik arról, hogy minden pillanatban meghalhat, továbbá, hogy lelke folytonosan az örök elkárhozás veszélyének van kitéve (Meh. VI, 14.). Sajnos, *mai napság tulságos élvezetvágy* uralkodik. Lépten-nyomon mulatságokat hirdetnek, egyik ünnepély és mulatozó egyleti gyülés a másikat éri. És annak dacára csupa panasszal vannak eltelve a rossz idők miatt. Vajjon nem épen ezen túlhajtott élvezetvágy a főoka ezeknek a panaszoknak? »Mulass tehát, de csak rövid időre és ritkán« (Szal. sz. Fer.). A túlsok mulatás életuntságra, sőt gyakran öngyilkosságra vezet. Aki életében az élvezetek után futott és élete céljáról megfeledkezett, boldogtalan halállal fog meghalni. Amint a közmondás is tartja: »Minél vigabb az élet, annál szomorubb a halál«. Krisztus Urunk is figyelmeztet: »Jaj nektek, kik most kacagtok, mert majd keseregtek és sírtok« (Luk. 6, 25.). Továbbá *vétkes* mulatságokat sem szabad magunknak megengedni. Vétkes mulatság például: pénzben játszani nagyban, ledér táncok stb. Vétkes minden olyan szórakozás, amely az **egészséget** rongálja. A túlságos dohányzás idegességet, nikotinmérgezést idéz elő. Az angol nők szűntelen csokoládézása gümőkóros agyhártyagyuladásra vezet. A szórakozásnak egyébként sohasem szabad kéjvággyá aljasodni. Hálátlan gyermekek azok, akik örömet találnak abban, ami az apát sérti! — A mulatságok alkalmával is *Istenre*, valamint rendeltetésünkre kell *gondolnunk.* »Örvendjetek az *Urban*« (Zsolt. 31, 11.). Borromeo szent Károly egyik alkalommal állitólag tekézett; midőn azt kérdezték tőle, hogy mit tenne, ha most mindjárt eljönne az utolsó ítélet, igy felelt: »Nyugodtan játszanám tovább, mert az Isten dicsőségére teszem s azonfölül Istenre gondolok« (Meh. V. 280.).

3. A sportolásban is mértéket kell tartani.

Testgyakorlat szabad levegőn szükséges az iskolában eltöltött ülő élet következtében elkorcsosúlt test megerősítésére. A *pápák* is többször fogták pártját a nemes testedzésnek, amely az embereket a gonosz gondolatoktól távoltartják.

4. Bizonyos fokig sportolni is szabad.

A szabad levegőn végzett testgyakorlat manapság egyenesen szükséges arra, hogy az iskola padjaiban legyengült emberi

test uj erőre kapjon. Egyébként is mozgásra van szüksége minden embernek. A pápák több izben nyilvánították ki rokonszenvüket a helyes sport-mozgalmak iránt, annál is inkább, mert a sport elvonja az embert a rossz gondolatoktól és testét is felfrissíti. Sajnos, sokan **túlzásba** viszik a sportot és igy testnek-léleknek ártanak vele. Némelyek a »vissza a természethez« jelszó alatt a **szemérem** letompitásán dolgoznak és alacsony ösztönök felszabadítására törekszenek. A sport miatt gyakran **vallási kötelességeiket** is elmulasztják. Ügyeljünk tehát a következő szabályokra: A testgyakorlatokat, úgymint torna, úszás, fürdés stb. férfiak és nők külön végezzék és pedig, tekintettel a nemi sajátosságokra, különféle módon. Az *oktatók* ugyanolyan nemhez tartozzanak, mint a növendékek. Mezítelenül, vagy csekély ruházatban való testgyakorlat kivetnivaló. A leányok testgyakorlatáról a nyilvánosság távoltartandó. Ilyen irányban nyilatkoztak ujabban különféle püspöki hatóságok és tornaegyesületek.

Pályaválasztás.

Ha a vándor olyan helyre ér, ahol az utak keresztezik egymást, vigyáznia kell, hogy a rossz utra ne térjen. Igy az embernek is, aki az ég felé vándorlása közben elérkezik a pályaválasztáshoz, nagyon óvatosnak kell lennie, hogy a pályáját el ne vétse.

I. Állásnak vagy pályának nevezzük azokat a különleges munkákat és kötelezettségeket együttvéve, amelyeket valaki az emberi társadalom javára magára vállal, azért is, hogy ezáltal a mindennapi kenyeret is megszerezhesse a maga és övéi számára.

Az ember **munkára van teremtve,** mint a madár repülésre (Jób. 5, 7.). Kitünik ez abból is, hogy mig az állatok számára a föld magától megtermi a szükséges táplálékot, az ember nem találja meg a fenntartására szükséges eleséget a földön, hacsak meg nem müveli. És mig az állatoknak többnyire születésüktől kezdve fedve van a testük tollal, gyapjuval, sörtével, pikkellyel stb., az ember (mintha nem tartoznék erre a földre) csupaszon jön a világra. Az ember tehát kényszerítve van arra, hogy saját munkájával szerezze meg magának azt, amit a természet tőle megtagadott. Igy elsősorban a táplálék, ruházat, lakás szükségessége ösztönzi őt cselekvésre. Mint a szentirásból kitünik, *eredetileg* mindenkinek *sajátmagának* kellett előteremteni azt, ami szükséges volt életének a fenntartásához; ő maga főzte az ételeket (gondoljunk Jákob lencse-főzelékére), ő maga vadászta az állatokat, amelyeknek bőrével ruházkodott, ő maga épitett magának kunyhót stb. Később kény-

szerítette az embereket a nyomor (mit szerencsétlenségek, rablók, vadállatok stb. okoztak), hogy *egymást támogassák.* Lassankint rájöttek arra, hogy sokkal jobb, ha a munkát **megosztják.** Tapasztalták ugyanis a különböző embereknél, hogy bizonyos munkára vagy természetüknél fogva vagy hosszú gyakorlatuk miatt fogékonyabbak és ügyesebbek s épen azért azt a munkát jobban el tudják végezni. Azt is belátták, hogy munkamegosztással kinekkinek a munkája jelentékenyen könnyebb lesz. Igy különféle osztályok keletkeztek; az egyik kunyhókat épitett, a másik ruhát varrt, a harmadik a földet művelte meg (a tápláló osztály). Mások ismét azzal foglalkoztak, hogy a különféle munkáknál szerzett tapasztalatokat és találmányokat a többiekkel is közölték (a tanító osztály). És ismét másoknak az volt a feladatuk, hogy a társadalmat a külső ellenségtől megvédjék és a belső rendet fenntartsák (a védő osztály). Mindezek az osztályok összefognak, mintahogy egy óramű kerekei egymásba illeszkednek; kiegészitik és kölcsönösen védik egymást, mint egy testnek a tagjai.

II. A pályaválasztás igen fontos dolog, mert rendesen a szerencsés pályaválasztástól függ, a földi boldogságunk, a társadalom java és örök üdvösségünk is.

Aki olyan pályát választott, amelyre **hajlama** van, az jobban boldogul a földön; munkája eredménnyel jár, épen azért megelégedett, az emberek megbecsülik és tisztelik. Olyan hajóhoz hasonlít, amely kedvező széljárás mellett az árral egyirányban halad, épen azért hamarabb célhoz ér. — Aki azonban olyan pályát választ, amelyhez nincs kedve, állandóan elégedetlen; ugy jár, mint az olyan ember, aki nehéz terhet vett a vállára, melyet nem bir vinni. Az ilyen ember ahelyett, hogy használna, csak árt az emberi társadalomnak; mérhetetlen bajt is okozhat, ha fontos állást tölt be, amelyre nem való. Ugyanaz az emberi társadalomban, ami a beteg tag a testben. Azért az ilyen embert az a veszély is fenyegeti, hogy elveszti az *örök boldogságát.* Mert az Isten az ítéletkor elsősorban a hivatásbeli kötelességek teljesítésére lesz tekintettel, mint amelyeknek teljesítését az igazságosság követeli. Hiszen a földön is felelős az ember felettes hatóságának állásbeli kötelességeinek teljesítéséért. Meg kell gondolnunk azt is, hogy az állapotbeli kötelességek teljesítéséért az embert meg is fizetik. »Nem lehet azon kételkedni, hogy örök üdvösségünk főképen a pályaválasztástól függ«. (sz. Alfonz).

III. Isten a pályaválasztásra vonatkozó akaratát különféleképen adja tudtul az embernek.

A hivatást tulajdonképen **Isten adja;** ő hívja meg az embert egy meghatározott pályára. Azért mondja sz. Pál apostol: »Akit mint hivott az Ur, ugy járjon«. (I. Kor. 7, 17.); »kiki, amely hivatásban hivatott, abban maradjon«. (I. Kor. 7, 20.). Az

Isten ugy tesz, mint az órás, aki minden keréknek kitűzi a maga feladatát, vagy mint a hadvezér, aki a csatában minden katonának kijelöli a helyét. Egyes embereket **csodálatos módon** hív meg az Isten, mint *sz. Pált* Domaszkusz kapui előtt vagy *Mózest* az égő csipkebokornál. Néha jámbor emberek **álmát** használja fel, hogy valakinek a hivatását tudtul adja. Egyiptomi Józsefnek jövendő királyi méltóságát többször feltünő álommal jelezte előre. Mikor sz. *Alfonz* született, keresztelésekor *Hieronymi sz. Ferenc* előre megmondotta hivatását: »Ez a gyerek hosszú ideig fog élni, püspök lesz és nagyot fog művelni«. Az Isten rendesen erős belső **vonzódás** révén hív meg valakit egy pályára, mintahogy meghívta pl. *Savoyai Jenő* herceget hadvezérnek. Erős belső vonzódást érzett a papi pályára ez a 3 hires ember: a 21 éves bécsi péklegény, *Hofbauer Kelemen* († 1820), a 33 éves kölni cipészsegéd, *Kolping Adolf* († 1865) és a 21 éves wörishofeni takácssegéd, *Kneipp Sebestyén*. Mindhárman elérték a céljukat s mint papok nagy dolgot műveltek. *Szent Ágnes* Rómában († 304), *Szent Lucza* Syrakusában († 304), *Szent Ágnes* királyleány Prágában († 1282) ellenállhatatlan belső vonzódást és ösztönzést éreztek a szüzies életre; azért a kérőket visszautasították. Az Isten néha azáltal hív meg valakit egy pályára, hogy egészen különleges **tehetséget** ad neki valamire, mint pl. *Mozartnak* († 1791), akinek rendkivüli zenei tehetsége már kisfiu korában jelentkezett. Néha pedig **rendkivüli eseményeket** használ fel az Isten, mint pl. hirtelen halálesetet, életveszélyes helyzetet, amelyek az ember lelkületét egészen átalakítják. *Borgia szent Ferencet* annyira megrendítette pártfogójának, Izabella császárnőnek hirtelen halála, hogy abbahagyta az udvari életet és szerzetes lett; mint a jezsuita-rend általános főnöke halt meg 1572-ben. Sorscsapások és fiatal feleségének korai halála hatottak *Kapisztrán szent Jánosra* († 1456) úgy, hogy birói tisztét letette és ferencrendi szerzetes lett. Az életveszélyből való szabadulás indította *sz. Norbertet* arra († 1136), hogy pappá legyen és az Istennek híven szolgáljon. Hasonló okból lett *Bouthillier de Rancé* († 1700) az Isten szolgájává és a szigorú trappistarend alapítójává. Néha olyan körülményeket és viszonyokat teremt az Isten, amelyek kényszerítenek egyeseket arra, hogy egy bizonyos pályára lépjenek.

IV. Pályaválasztásnál a következő alapelveket kell szem előtt tartani:

1. Olyan pályát válasszon magának az ember, amelyre **tehetsége** és **hajlama** van.

Délszaki növényt nem lehet északra átültetni, mert különben megnyomorodik és nem terem gyümölcsöt. A fecskét, mely csak a melegebb időszakban tartózkodik nálunk, és csak akkor talál itt magának táplálékot, nem lehet télire is itt tartani,

mert elpusztul. Igy az embernek is a Teremtőtől kapott tehetségére (hajlamaira, képességeire) tekintettel kell lennie. Mert minden hivatás követelményeket támaszt vagy a testtel (szem, tüdő stb.), vagy a lélekkel szemben. Azon fordul meg a dolog, megvannak-e az emberben azok a szellemi vagy testi tulajdonságok, hogy ezeknek a követelményeknek meg tudjon felelni, vagy sem. Ha az, aki ruhát vásárol, ügyel arra, hogy jó legyen neki, még inkább kell vigyáznia annak, aki pályát választ, hogy az megfelelő legyen a számára. — Jóllehet valamelyik pályához való vonzódás rendesen onnan ered, hogy az ember arra a pályára alkalmasnak érzi magát, mégis megtörténhetik, hogy valaki vonzódik egy pályához, de arra mégsem alkalmas. Ebben az esetben a vonzódás ésszerütlen és az ember, akinek az Isten nem hiába adta az értelmet, köteles azt magában elfojtani. Másképen áll a dolog, ha valaki egy pályára alkalmas, de nincs hozzá hajlama. Az ellenszenv az ilyen esetben rendesen onnan származik, hogy az ember a pályával összekötött kötelességeket nagyobbaknak és nehezebbeknek látja, mint amilyenek a valóságban. De mihelyt az ember mégis azt a pályát választotta, az ellenszenv lassan eltűnik, mert látja az ember, hogy a teher a rátermettség miatt nem oly nehéz és a munka sikere örömet szerez. Ha ugy érzi valaki, hogy több pályára van rátermettsége, akkor a kedv, vagy az egyik pálya iránt való előszeretet döntsön.

2. A pályaválasztásnál ne legyenek kizárólag **földi szempontok** a döntők, mint pl. vagyon, élvezetek, rokonság, stb.

A pályaválasztásra is állanak Krisztus szavai: »Keressétek először az Isten országát és az ő igazságát s a többi mind hozzáadatik nektek« (Máté 6, 33.); továbbá: »Mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri is, lelkének pedig kárát vallja« (Máté 16, 26.). Azért először is ezt a kérdést intézze magához az ember: Milyen állásban tudok én, képességeimet tekintve, legtöbb jót tenni s a tulvilág számára legtöbb érdemet szerezni? Hibáznak azok, akik a földi javakat és élvezeteket tartják a legfőbb jónak s magasabb ideálokat nem ismerve csupán azt kérdik maguktól: Milyen pályán lesz legnagyobb kényelmem, legtöbb jövedelmem, legnagyobb tekintélyem és melyiken fogok leggyorsabban előrehaladni stb? Mivel ezek csak a saját előnyükre gondolnak, később az állásbeli kötelességeiket csak mellékes dolognak fogják tekinteni s olyan zavarólag hatnak majd a társadalomra, mint egy tört kerék az óra szerkezetére. Elveszik megérdemelt büntetésüket is, mert pályájukon csakhamar tapasztalni fogják, hogy az emberi élet nem az aratás ideje, hanem a vetésé, nem az élvezésé, hanem a munkáé és szenvedésé; nemsokára nagyobbaknak fogják találni az állásukkal járó kötelességeket és nehézségeket, mint a várt előnyöket és élvezeteket és azért elégedetlenek lesznek. Ha valaki pl. a szerzetesi hivatást választotta abban a reményben, hogy itt a lehető legkényelmesebb élet vár reá, nemsokára ke-

servesen fog csalódni, mert rájön arra, hogy itt kemény nélkülözést kívánnak tőle. — Ostoba az, aki szégyennek tartja alacsonyabbrendü foglalkozást választani, mint az atyjáé, és aki épen azért a megkívánt rátermettség nélkül lép atyjának a pályájára.. Ugyanez áll arról is, aki megfelelő hivatás nélkül választ magának valamilyen pályát csak azért, mert a szülei arra ösztökélik.

3. **Mérlegelni** kell a választandó pálya **eshetőségeit** is, vagyis azokat az előnyöket és hátrányokat, miket a szóbanforgó pálya nyujthat.

A pályaválasztás előtt meg kell fontolni, vajjon ez, vagy az az állás tud-e tisztességes megélhetést adni. Mert akinek a hivatása nem ad megfelelő megélhetést, az könnyen kisértésbe jut, hogy állásának jó hirnevét is veszélyeztetve, tisztességtelen úton szerezzen magának jövedelmet. Az olyan pályákat, amelyeknek túltömöttség, vagy a kereskedelemben és iparban beállott változások miatt semmi jövőjük nincsen, természetesen kerülni kell. Ha pedig valaki inas akar lenni, pl. iparos- vagy kereskedő-inas, nagyon fontos az, hogy derék mestert kerítsenek neki, akinél tanulhat valamit s aki ügyes segéddé és jó mesterré tudja kiképezni.

4. A szülőktől és bő tapasztalatokkal rendelkező idősebb barátoktól **tanácsot** kell kérni.

A szentírás int bennünket: »Fiam, ne tégy semmit megfontolás nélkül és a cselekedet után nem fogod megbánni« (Sir. 32, 24.). Legelsősorban *a szülők* tanácsát kell kikérni. Mert ezek egyrészt több tapasztalattal és több józan belátással rendelkeznek, mint a gyermekek maguk, másrészt nagyobb szeretettel viseltetnek a gyermekeik iránt, mint más emberek s épen azért leginkább szem előtt tartják javukat. Ezen okból a szülők a leghivatottabb tanácsadói gyermekeiknek. Leginkább *két hibát* szoktak ezen a téren elkövetni; vagy a gyermekek nem fogadják meg a szülők jóakaratu tanácsát, vagy pedig a szülők olyan pályára kényszerítik a gyermeküket, amelyre nincs hivatása. Ebben az esetben a szülők olyan engedelmességet követelnek gyermeküktől, amellyel nem tartozik. Mert nem a szülő, hanem maga a Teremtő adja a hivatást valamilyen pályára. Ha a szülők olyan pályára kényszerítik a gyermekeiket, amelyre az Isten nem hivja őket, egész életükre szerencsétlenekké teszik azokat. Az ilyen kényszerítésnek gyakran az az oka, hogy a szülőket *önérdek*, vagy dicsvágy (hiuság) vezeti. Ilyenkor igazak igazán az Úr Jézus Krisztusnak a szavai: »És az ember ellenségei az ő háznépe« (Máté 10, 36.). Így *Savoyai Jenő* herceget szülei a papi pályára akarták kényszeríteni, ő azonban hadvezéri tehetséget érzett magában és katona lett. Mint katona ezerszer többet tett az emberiség és a vallás érdekében, mint tehetett volna, hogyha elégedetlen pap lett volna belőle. Épenigy igazságtalanul

járnak el azok a szülők is, akik gyermekeiket *nem engedik papi, vagy szerzetesi pályára lépni*, melyre Isten őket kétségteienül meghivta, vagy pedig akadályokat gördítenek elibük. Már Krisztus is, mint 12 éves fiú, magatartásával értésükre adta szüleinek, hogy nincs joguk őt gátolni hivatásában, melyet az Isten tűzött elébe. — A szülőkön kivül *más tapasztalt és jóindulatu embereket* is meg kell kérdezni; különösen olyanokat, akiknek van emberismeretük és ismerik a különféle pályákat is és van érzékük embertársaik örömei és bajai iránt. Atyai jóbarátul és tanácsadóul mindenkor ajánlható a buzgó lelkipásztor.

5. **Istentől felvilágosítást** és segítséget kell kérni.

Ha az utat, amelyen az embernek haladnia kell, nem lehet jól látni, akkor világosságot gyujtunk. Épenigy a pályaválasztásnál is meggyujtja az ember legelőször is az ő természetes józan eszének a lámpáját. Megfontolja az ezzel vagy azzal a pályával kapcsolatos kötelességeket és előnyöket, aztán vizsgálja az ő egyéni rátermettségét. De ez a világosság sok esetben nem elég. Épen azért szükséges még ezenkivül felülről is kérni felvilágosítást, egy természet fölötti fénysugarat. El sem lehet képzelni, hogy az Isten egy olyan fontos pillanatban, amelyből bizonyos tekintetben földi és örök boldogságunk függ, az ő kegyelmével ne sietne segítségünkre. Rendesen természetes uton adja tudtunkra akaratát, amennyiben pl. ugy intézi az eseményeket, hogy azokból az ember kiolvashatja, mit kell tennie. Igy pl. *sz. Ambrus* milanói püspök életrajzában olvassuk, hogy mint helytartó elment a milanói püspökválasztásra azért, hogy a rendet a választás folyamán fenntartsa. Minthogy az ellenpártok nem tudtak megegyezni, egy gyerek azt kiáltotta »Ambrus legyen a püspök!«, mire az egész nép ugyanazt kezdte kiáltani; Ambrus megértette az Isten hivását s a választást elfogadta (374). Hogy az Isten az, aki a hivatást adja, azt Krisztus ezekkel a szavakkal fejezte ki az apostolok előtt: »Nem ti választottatok engem, hanem én választottalak titeket«. (Ján. 15, 16.). Azért már korábban is, de főképen közvetlenül a pályaválasztás előtt imádkozzunk buzgón az Istenhez: »Mutasd meg nekem az utat, amelyen járnom kell«. (142 zsolt. 8 v.).

6. **Nem szabad megijedni** az akadályoktól, ha valaki egy pályára különös hivatást érez.

Némelyek érzik azt, hogy valamilyen pályára különleges tehetséggel rendelkeznek vagy pedig határozottan felismerik, hogy mire hivja őket az Isten. Mindkét esetben nagy felelősséggel tartoznak ezek. Mert minél több talentumot kapott valaki, annál szigorúbb lesz a leszámolás. Ha az a szolga is rosszul jár, aki a kapott talentumot felhasználatlanul adja vissza, milyen sorsa lesz akkor annak, aki a Teremtőtől kapott sok talentumot rossz pályaválasztás következtében nem gyümölcsöztette! Vedd fontolóra Krisztusnak a talenlumokról szóló példabeszédét. (Máté,

25, 15. kk.). — Az is nagyobb felelősséggel tartozik, aki valamely pályára való különös rátermettségét és hivatottságát világosan felismerte és mégsem követte; mert az a szolga, aki tudta ura akaratát és mégsem teljesítette, keményebben bünhődik. (Luk. 12, 47.). Azért az ilyenek ne rettenjenek vissza az akadályoktól. Bölcs szándékból gördíti az Isten az akadályokat az emberek elé; csak azoknak akar boldogságot adni, akik megharcoltak érte. Ha nagy embereknek s az emberiség jótevőinek az élettörténetét lapozzuk át, azt fogjuk tapasztalni, hogy a legtöbben közülük minden erővel törekedtek elérni a pályát, melyre hivatva érezték magukat s az akadályok nem tudták visszatartani őket. Gondoljunk csak *Kolpingra*, a kölni cipészsegédre, a későbbi papra s a katolikus legényegyletek megalapítójára; vagy *Kneippra*, a takácslegényre, a későbbi plébánosra, aki vizgyógymódjával világhirűvé lett; *Hofbauer Kelemenre*, a péksegédre, a későbbi papra és Bécs apostolára. Gondoljunk *Savoyai Jenő* hercegre, aki hadvezéri tehetséget érzett magában s aki a francia udvarban hiába igyekezett magának a hadseregben megfelelő állást keriteni, mig végre a bécsi császári udvarban sikerült szereznie; törökökön aratott sok fényes diadala révén a kereszténység védelme körül halhatatlan érdemeket szerzett.

7. Ha valaki később veszi észre, hogy a pályaválasztást elhibázta, a pályáját **el kell hagynia**; ha pedig ez lehetetlen, akkor különös buzgósággal igyekezzék magán segíteni s imádságaiban kérje az Isten támogatását.

Mihelyt beigazolódik valakiről pl. az, hogy a tanuláshoz nincs tehetsége, azonnal ki kell venni az iskolából s olyan pályára adni, amely a képességeinek megfelel. Másképen áll azonban a dolog, ha valaki pap lett s aztán veszi észre, hogy a pályaválasztást elhibázta. Megengedett módon nem hagyhatja el többé a pályáját. Ilyenkor kell sz. Ágoston szavait követni: »Ha nincs hivatásod, szerezz magadnak«. Iparkodással, nagy buzgósággal, Istenbe vetett bizalommal sok egyszerü embernek sikerült már emberfeletti eredményeket elérnie. A tapasztalat igazolja, hogy az iskolában közepes tehetségü, de igen szorgalmas tanulók jóval többre mennek, mint a jótehetségüek. Szorgalommal sok mindent el lehet érni. És minél nehezebb valamelyik munkakör, annál biztosabban lehet az Isten kegyelmére számítani. Azért mondja Nagy sz. Leó: »Aki hivatalt adott nekem, erőt is fog nekem adni és segitőtársam lesz mindenkor«. Ezt az isteni segítséget imádsággal kell kikönyörögni. Hiszen azt mondja Krisztus: »Mindenki, aki kér, kap«. (Máté 7, 8.).

Az egyház öt parancsa.

Az öt parancsolat szövege hátul az imádságok között található meg.

1. Az egyház öt parancsa az Isten harmadik parancsának kiegészítése.

Ugyanis az egyház 1. parancsa értelmében a vasárnap megünneplését némely hétköznapon ismételjük, hogy Istennek különös kegyelmeiért hálát adjunk.

Az egyház 2. parancsa elrendeli, hogyan kell a vasárnapot, valamint annak megismétlését megünnepelünk.

Az egyház 4. parancsa elrendeli, hogyan kell a valamennyi vasárnap között legfontosabb husvét vasárnapját megszentelnünk.

Az egyház 3. és 5. parancsa elrendeli, hogyan kell a vasárnapra, valamint az évnek legnagyobb ünnepeire előkészülnünk.

2. Szigoru kötelesség az egyház parancsait megtartani; mert aki az egyháznak nem engedelmeskedik, az Krisztus Urunknak nem engedelmeskedik.

Krisztus Urunk az egyháznak *ugyanazon hatalmat* adta, amelyet *ő maga* Atyjától nyert; igy szólt ugyanis apostolaihoz: »Amint engem küldött az Atya, én is küldelek titeket« (Ján. 20, 21.). Az *egyház parancsa* tehát épen olyan, mint *Krisztus Urunk parancsa;* azért mondja Krisztus Urunk: »Amiket megkötöztök a földön, meg lesznek kötve mennyekben is« (Máté 18, 18.). — Az egyház iránt engedetlen ember épen azért *engedetlen Krisztus Urunk* iránt is; azért mondta Krisztus Urunk az apostoloknak: »Aki titeket megvet, engem vet meg« (Luk. 10, 16.). — Krisztus Urunk az egyházat »*ország*«-nak nevezi, továbbá »*juhakol*«-hoz hasonlítja annak jelzésére, hogy a hivek lelki előljáróiknak engedelmeskedni tartoznak. — Amint minden társulat jogosult arra, hogy törvényeket hozzon, amelyeknek az alattvalók engedelmeskedni kötelesek, ugy az egyház is. *Az egyház Isten szája; vele ismerteti előttünk akaratát.*

Aki az egyház bármelyik parancsát *szándékosan* és *könnyelmüen* fontos dologban megszegi, az sulyos bűnt követ el.

Azért mondta Krisztus Urunk, hogy az egyházra nem hallgató embert *pogánynak kell tekinteni* (Máté 18, 17.). Az ó-szövetségben halálbüntetéssel sujtották azt, aki a *főpapnak kevélységből* nem engedelmeskedett (V. Móz. 17, 12.). Ebből

látható, hogy az egyházi hatóság iránt való durva engedetlenséget már ekkor is sulyos bűnnek tekintették.

3. Az egyház előljáróinak hatalmuk van a híveket fontos okokból az egyház parancsai alól dispenzálni, vagyis fölmenteni.

Krisztus Urunk ugyanis igy szólt apostolaihoz: »Amiket feloldoztok a földön, fel lesznek oldva a mennyekben is« (Máté 18, 18.). Igy pl. a pápa minden hívőnek megengedte a húsevést olyan pénteki napon, melyekre parancsolt ünnep esik (kivéve a nagybőjti időt). Némely országokban a pápa egyes ünnepnapokat a következő vasárnapra helyezett át.

A plebánosoknak is joguk van felmentést adni az ünnep megszentelésének és bőjtnek parancsa alól.

A plebános azonban *csak egyeseknek vagy egyes családoknak* adhat felmentést, és csak megfelelő okból. *Plebániája területén* bárkit felmenthet, akár híve, akár idegen, pl. átutazó, vendég, nyaraló stb. Plebániája területén kívül csak saját híveit mentheti fel, pl. utazás, zarándoklat stb. alkalmából. Vasár- és ünnepnapokon fölmenthet tehát a plebános úgy a *szentmisehallgatás* kötelezettsége, mint a *szolgai munkák* tilalma alól. Bőjti napokon pedig felmenthet úgy a *húsevés* tilalma, mint a *többszöri jóllakás* tilalma alól. (Egyh. Tk. 1245, 1.).

4. Semmis ürügyek miatt nem szabad kivonnunk magunkat az egyház parancsai alól.

Az egyház törvényei csak akkor szűnnek meg kötelezni, ha megtartásuk **igen nehéz** volna, ha megtartásukból jelentékeny kárunk, hátrányunk származnék. Igy pl. a szentmise hallgatása nem kötelező arra a *betegre*, aki egészségének hátránya nélkül nem mehetne templomba. Bőjti napokon nem tartozik bőjtölni az olyan *gyenge* ember, akinek a bőjtölés igen ártana. — Sokan azonban semmis **ürügyeket** hoznak fel. Az egyiknek pl. *egészségtelen a templom levegője*, de azért óraszámra üldögél a korcsma füstös levegőjében, vagy ugrál a bálterem párás és poros levegőjében. A másik a *rossz idő* miatt marad el vasár- és ünnepnapon a templomból; de épen olyan rossz vagy sokkal rosszabb időben el tud menni a szinházba vagy mulatságra. Némelyik úgy találja, hogy messzi és nehéz az út a templomig; de a hegymászást vagy a ródlizást (szánkázás kis kézi szánkán) nem találja nehéznek. Az ilyen dolgok persze azonnal nehezek lennének, mihelyt az egyház megparancsolná. Egyik-másik hölgy azért nem bőjtöl, mert azt hiszi, hogy nagyon *sovány*; de a hiuság sok kínzása már nem árt gyenge termetének. Igy pl. befűzik testüket és koplalnak, csakhogy termetük karcsu maradjon. — Földi előnyökért szívesen hoznak az emberek áldozatot; de mikor Istenért kellene áldozatot hozniok, akkor azt állítják, hogy nehéz dolog az. Pedig az örök boldogságot áldozatok nélkül nem lehet elnyerni.

Az egyház I. parancsa: Az ünnepnapok megszentelése.

1. Az egyház az első parancsában azt parancsolja, hogy az előírt ünnepeket épenúgy szenteljük meg, mint a vasárnapokat.

Ezeket az ünnepeket épenúgy kell megszentelni, mint a vasárnapokat, vagyis misét kell hallgatni és a szolgai munkáktól tartózkodni kell. Ezen ünnepek közül sokat már az első keresztények is megünnepeltek, hogy fontos történelmi eseményekről, vagy pedig Istennek különös jótéteményeiről évenként megemlékezzenek. »Az ünnepnapokat azért rendelték, hogy az, ami egyszer megtörtént, minden időn keresztül a hívek *emlékezetében* maradjon« (Kr. sz. Péter). Az ünnepek az Isten jótéteményeinek emlékére lettek rendelve, hogy azokért Istent dicsérjük és neki hálát adjunk (Ferr. sz. Vincze). Sajnos azonban, az ünnepeket sokan inkább saját testüknek, mint az Istennek és a szenteknek szánják, minthacsak evéssel és ivással lehetne azokat tisztelni, akik épen a bőjtöléssel és önsanyargatással törekedtek Istennek tetszeni (Sz. Jer.).

Az új egyházi törvénykönyv szerint csak a következő 10 ünnep kötelező az egész egyházra:

1. *Az Úrnak 5 ünnepe:* Karácsony (dec. 25), újév (jan. 1), vízkereszt (jan. 6), áldozócsütörtök (Urunk mennybemenetele) és Úrnapja. 2. *A bold. Szűz Máriának 2 ünnepe:* Szeplőtelen Fogantatás (dec. 8) és Nagyboldogasszony (Szűz Mária mennybevitele, aug. 15). 3. *A szenteknek 3 ünnepe:* Sz. József (márc. 19), Sz. Péter és Pál (jun. 29) és Mindenszentek ünnepe (nov. 1).

A húsvét és a pünkösd azért nincsen külön felsorolva, mert vasárnapra esik, amikor amugy is ünnep van.

X. Pius pápát a megváltozott életviszonyok 1911-ben arra inditották, hogy az ünnepek számát csökkentse. Manapság ugyanis, amikor az *élelmiszerek* beszerzése nehezebb lett, *az ipar* fellendült, a *közlekedés* hatalmasan kiszélesedett, sok ember kénytelen ünnepnapon is dolgozni. A szentatya azonban meg akarta akadályozni, hogy a hívek lelkiismerete nyugtalankodjék, azért egyes ünnepek megülésétől felmentést adott. Azokban az országokban, ahol tömegesen élnek másvallásuak is, a katholikusoknak az ünnepek megüléséből jelentékeny *káruk* származott. Nemcsakhogy elestek a keresettől, hanem a náluk alkalmazásban lévő munkásokat is fizetniök kellett dacára annak, hogy nem dolgoztak. Az ünnepek csökkentése segít ezeken a bajokon. A pápa kívánja ugyan, hogy a templomokban ezeket az »eltörölt« ünnepeket továbbra is ugy ünnepeljék meg, mint azelőtt (tehát énekes misével, prédikációval, stb.), de a hivek lelkiismeretben nem kötelesek ezen napokon misét hallgatni és

a szolgai munkáktól tartózkodni. Mindazonáltal buzdítani kell őket arra, hogy aki teheti, ezután is ugy ünnepeljen, mint régen (X. Pius 1911. jul. 2. és a Congr. Conc. 1912. máj. 3.).

Ezen rendelkezés szerint a következő ünnepek törültettek el: 1. *Az Úrnak 2 ünnepe:* Husvét hétfője és Pünkösd hétfője. 2. *A bold. Szűz Máriának 3 ünnepe:* Gyertyaszentelő Boldogasszony, (A gyermek Jézus bemutatása a templomban, febr. 2.), Gyümölcsoltó Boldogasszony (Az Úr angyalának köszöntése Szűz Máriánál, márc. 25.) és Kisasszony (Szűz Mária születése) napja (szept. 8.). 3. *A Szenteknek 2 ünnepe:* Sz. István első vértanu ünnepe (Karácsony másodnapján, dec. 26.) és a templom (vagy az ország) védőszentjének ünnepe.

Egyes országokban a pápa külön rendelettel 10-nél kevesebb, más országokban 10-nél több kötelező ünnepet állapított meg; másutt megint némely kötelező ünnepet a rákövetkező vasárnapra helyezett át. Ezek helyi kiváltságok.

A középkorban az ünnepek száma *mintegy 40* volt (Már Gratian rendelete 41 ünnepet említ). De IX. Gergelynek Rendeletek Tára 1234-ben már 45 ünnepről tud. Ehhez, ha hozzávesszük a vasárnapokat, közel *90 ünnepet* kapunk. De néhol évente 100 napot is töltöttek el ünnepléssel. Ennek a sok ünnepnapnak csakhamar mutatkoztak a hátrányai. A pápák tehát számolva a megváltozott idők körülményeivel, az ünnepek számát lassankint apasztották. Igy VIII. Orbán pápa (1642. szept. 13-án kelt rendeletével) az ünnepek számát *36-ban* állapította meg. Idők folyamán az ünnepek egyre apadtak.

Mindezen ünnepek vagy *változók*, vagy *állandók*. Az állandókat ugyanazon napon ünnepeljük, a változókat nem.

Állandó ünnepek ezek: Mária szeplőtelen fogantatása, karácsony, vizkereszt, szent Péter és Pál, Nagyboldogasszony ünnepe, Mindenszentek ünnepe. **Változó** ünnepek ezek: *husvét* (a tavaszi nap-éjegyenlőség után következő holdtöltét követő első vasárnapon ünneplik, tehát március 22. és április 25. között), *áldozócsütörtök* (husvét után a 40-ik napon), *pünkösd* (husvét után az 50.-ik napon), *Urnapja* (pünkösd után a második hét csütörtökjén).

Az egyház némely ünnepet az **ó-szövetség** *ünnepei helyett* hozott be, igy a husvétot, a pünkösdöt; mert az ó-szövetség megfelelő ünnepei a keresztény ünnepek előképei voltak, tehát a keresztény ünnepekben beteljesedésüket nyerték.

A zsidók húsvétkor az egyiptomi rabszolgaságból való kiszabadulásukat ünnepelték. Ezt az ünnepet a tavaszi holdtölte idején ülték. Ugyanezen időre került a keresztény húsvét is, amelyen ünnepeljük az ördög rabszolgaságából való kiszabadulásunkat. Húsvét után az 50.-ik napon ünnepelték a zsidók *pünkösd* ünnepét (pentekoszte, görög szóból ami annyit jelent, mint

az ötvenedik nap). Ez az ünnep a Sinai hegyen Istentől adott törvények emlékezetére volt rendelve. Mivel ezen a napon szállott le a Szentlélek Isten az apostolokra, a keresztények ezen a napon ünneplik a Szentlélek eljövetelét.

Az egyház több ünnepnapot a **pogány** *ünnepek idejére* osztott be, igy Krisztus Urunk születését a hosszu téli éjszakák idejére, amikor a pogányok napistenük tiszteletére »szent éjszakák«-at ünnepeltek; továbbá gyertyaszentelő Boldogasszony ünnepét február hónap kezdetére, amikor a nap feltünően hosszabbodik, amiért is a pogányok »fáklyás meneteket« rendeztek az ő istenségök tiszteletére. Ezt az egyház azért tette, hogy az illető pogány ünnepnek keresztény jelentőséget adjon s igy a pogányokat könnyebben megnyerje a kereszténységnek. Némely ünnepek *vasárnapra* vannak téve (igy a Szentháromságnak ünnepe a pünkösdöt követő vasárnapra, Jézus Krisztus király ünnepe október hó utolsó vasárnapjára), mert a hétköznapra eső ünnepek számát, amely már amugy is meglehetősen nagy volt, nem akarták még inkább szaporítani.

Az egyházi év.

Már a zsidók is, a szombaton kivül, bizonyos fontos történelmi események emlékére sok más ünnepnapot hoztak be; például egyiptomi kiszabadulásuk emlékére a *husvét* ünnepet ünnepelték, 50 nappal később a Sinai törvényhozás emlékére a *pünkösd* ünnepet, őszkor a *sátorok* ünnepét az izraeliták pusztai tartózkodásának emlékére. Ezzel a zsidók egész történelmüket szemléltették. Hasonlóan tesz az egyház is; Jézus életének rég elmult eseményeit évenként szemlélteti, amennyiben mintegy szinrehozza azokat. Ez a szinrehozás főképen a nagyhét szertartásaiban fölemelő.

1. Az egyházi év évenként ismételve szemeink elé állítja Krisztus Urunk élettörténetét, valamint a Krisztus Urunkat megelőző és követő időt.

Az egyház azért állítja szemünk elé ezen tényeket, hogy róluk élénken **elmélkedjünk,** továbbá Krisztus Urunk életét **utánozzuk.** Adventben az ó-szövetség pátriárkáival a Megváltó eljövetelében remélünk, karácsonykor a pásztorokkal születése miatt örvendünk, a nagyböjtben Krisztus Urunkkal 40 napig böjtölünk, husvétkor Krisztus Urunkkal feltámadunk, pünkösdkor az apostolokkal a Szentlélekhez könyörgünk. Az egyház az egyházi évnek majdnem mindegyik napján valamelyik **szentnek** emlékét ünnepeli. A szentek ünnepei olyanok, mint a tündöklő bolygó csillagok, amelyek az isteni kegyelem napja körül sorakoznak. Az egyház a szentek emléknapjait azért üli meg, hogy elmélkedjünk azok életéről, akik Krisztust utánozták s

azért a keresztény tökéletességnek mintaképei. Ezen elmélkedés *lelkesít* minket *Krisztus Urunk követésére.* Azt is kívánja az egyház, hogy a szentekhez közbenjárásukért *könyörögjünk* s így a Krisztus Urunktól szerzett kegyelmekben annál bizonyosabban részesüljünk. Aki az egyházzal imádkozik a legjobban imádkozik«. Végre az egyház a szentek emléknapjaival a következőt akarja nekünk mondani: Habár a hétnek nem mindegyik napja nyugalom-nap, annak dacára minden földi foglalkozásunkban *mindenkor Istenre irányítsuk lelkünket,* az apostol ezen intelmének megfelelően: »Akár esztek, akár isztok, akár valami mást műveltek, mindent az Isten dicsőségére cselekedjetek« (I. Kor. 10, 31.).

2. Az egyházi év advent első vasárnapjával kezdődik, továbbá három főünnepe van: karácsony, husvét és pünkösd ünnepe.

Karácsonykor az egyház Krisztus Urunk *születését* ünnepeli, husvétkor Krisztus Urunk *feltámadását,* pünkösdkor pedig a *Szentlélek* küldetését.

Az egyházi év tehát a *Szentháromság* dicsőítésére szolgál; ugyanis elénk állítja: az Atya szeretetét, aki Fiát a világra küldötte, a Fiú szeretetét, aki meghalt érettünk és a Szentlélek szeretetét, aki hozzánk alászállott. Azért van a pünkösdre következő első vasárnapon a *Szentháromság ünnepe;* e nap a három fő ünnepkört még egyszer röviden összefoglalja.

Ezen három főünnep mindegyikének *előkészítő,* valamint *visszaemlékeztető* ideje van.

Karácsonyra előkészít az *advent.* Visszaemlékeztetnek reá az újév, vizkereszt, gyertyaszentelő Boldogasszony, valamint a vizkeresztet követő vasárnapok.

Az advent 4 hete ama **4000 évre** emlékeztet, amely alatt az emberek a Megváltóra várakoztak. Nagyon megfelelően esik az adventi időbe a Szeplőtelen fogantatás ünnepe (dec. 8.); Krisztus Urunk születésével jött ugyanis az igazság napja a bűnnek és a tudatlanságnak 4000 évig tartó sötétsége után a világra; Szűz Mária mintegy a hajnalpír (Én. 6, 9.), ezen fölkelő napnak előhirdetője volt. — A karácsonyt követő idő és az akkori ünnepek emlékeztetnek Krisztus Urunk **ifjú,** valamint férfi korára egészen nyilvános föllépéséig, tehát Jézusnak Názáretben töltött visszavonult életére. A vizkeresztet követő *vasárnapok* száma legalább is kettő, legfölebb hat, aszerint, amint husvét korábbra, vagy későbbre esik.

A *husvét* ünnepére előkészít a nagyböjtöt megelőző, valamint a nagyböjti idő. Visszaemlékeztet reá az áldozócsütörtökig tartó 40 nap.

A nagybőjtöt megelőzi a septuagesima (hetvened), sexagesima (hatvanad) és quinquagesima (ötvened) vasárnap. E nevek onnan származnak, mert a kereszténység első korszakában némely keresztény községek a 40 napi bőjtölést már húsvét előtt 70, 60, vagy pedig 50 nappal kezdték meg, hogy igy a hét egyes napjain ne legyenek kénytelenek bőjtölni. Az ötvenedvasárnap után való szerdát *hamvazó szerdának* nevezzük, mert e napon a papok hamut hintenek a nép fejére e szavakkal: »Emlékezzél meg ember, hogy por vagy és porrá leszel«. A hamvazó szerda a 46.-ik nap *husvét előtt;* vele kezdődik a nagybőjti időszak. Miután a közbeeső 6 vasárnapon nem bőjtölünk, a bőjt épen 40 napig tart. A bőjti időszakban az egyház a *Megváltó* nyilvános föllépését, főképen **bőjtölését és szenvedését** állítja elénk. — A husvéti ünnepre következő *40 nap* egészen Krisztus Urunk mennybemeneteléig azon 40 napra emlékeztet, amely alatt az Üdvözítő feltámadása után a földön maradt. A husvétot követő első vasárnap a *fehér vasárnap,* amelyen az ujonnan megkereszteltek a fehér ruhát levetették. A Krisztus Urunk mennybemenetele előtt való három napon (hétfőn, kedden, szerdán) vannak a *keresztjáró napi* körmenetek.

A *pünkösd* ünnepére előkészit az áldozócsütörtökre következő 10 nap. Visszaemlékeztet reá 24, némelykor több hét.

A pünkösd ünnepét megelőző *10 nap* azon 10 napra emlékeztet, amelyen az apostolok a Szentlélekre várakoztak; a pünkösd ünnepét követő vasárnapok az utolsó itéletig tartó időt szemléltetik. Azért olvassuk pünkösd után az utolsó vasárnapon a templomban a Krisztus Urunk ujrajöveteléről szóló evangéliomot (Máté 24, 15—35.). A pünkösd utáni vasárnapok száma 24 és 28 között ingadozik és pedig azért, mert husvét majd későbbre, majd korábbra esik. Az egyházi év végén *Mindenszentek* ünnepét, valamint a *halottak* napját ünnepeljük. Ezzel jelezzük, hogy a mennyországi szentekkel, valamint a tisztitóhelyen szenvedő lelkekkel egyességben élünk s hogy velük találkozni fogunk. A halottak napja épen azon időbe esik, amikor a természet a halál képét mutatja (a fák kopaszok, a szántóföldek puszták).

3. A természet változásai és a három főünnep megfelelnek egymásnak.

Adventben a nap (nálunk, az északi földgömbön) legtávolabb van a földtől; azért ezen időben hosszabb az éjjel a nappalnál, továbbá minden élet kihal a természetben; épen igy volt Krisztus Urunk eljövetele előtt az emberek között. Körülbelül karácsony első napjával kezd a nappal hosszabbodni; Krisztus Urunk születésével nagyobb világosság jött a földre. *Husvétkor* a természet *uj életre* ébred, minden zöldülni és virágozni kezd;

husvétkor támadt fel Krisztus Urunk halottaiból. *Pünkösdkor* a szántóföldek és a fák teljes *virágzásban* állanak: pünkösdkor a Szentlélek eljövetelével uj virágzó korszak kezdődött az egész emberiségre; mert csak erre kezdett az igazi műveltség és erkölcsiség föléledni.

Az egyház igen szellemesen állította be a három főünnepet *a nap* állása szerint, mert Krisztus »a világ világossága« és »az igazság napja«. Már *a pogány népek* is összhangba hozták főbb ünnepeiket a nap állásával. A germánok dec. 21.-ike körül, amikor a nappalok legrövidebbek és az éjszakák a leghosszabbak, ünnepelték »a szent éjszakákat« a Napisten tiszteletére. Ilyenkor az erdőkben, a fenyőfákon szent tüzeket gyújtottak. Márc. 21.-ike körül, amikor a nappal egyenlő hosszú az éjszakával, ünnepelték »a tavasz ébredését«. Ezt az ünnepet Ostern-nek nevezték (magyarul: húsvét), mert a nap ilyenkor pontosan keleten (= am Osten) kél fel. Ilyenkor tojást ajándékoztak egymásnak, ami az élet ébredését jelképezte. Junius 21.-én, amikor nálunk leghosszabb a nap, ünnepelték a Napfordulást. A magaslatokon tüzeket gyújtottak. Ennek a pogány ünnepnek maradványa a német vidékeken még ma is divatban levő »Szent János tüze«, vagy a »Tűzvasárnap« (Funkensonntag). Az egyház szerencsés kézzel »a szent éjszakák« idejére helyezte a karácsonyt, amikor a hitetlenség és bűn éjszakájában kigyúlt Betlehem világossága. »Tavasz ébredésének« idejére helyezte Krisztus Urunk feltámadásának ünnepét. »Napfordulás« idejére a Szentlélek ünnepét, aki tüzes nyelvek alakjában jött le a földre, hogy azt kegyelmeinek világával elárassza.

Az egyház II. parancsa: A szentmise hallgatása.

Az egyház a 2.-ik parancsában azt parancsolja, hogy mindegyik vasár-és ünnepnapon egész szentmisét áhitattal hallgassunk végig.

Lásd a szentmiseáldozatról szóló tant.

Az egyház III. parancsa: A bőjt parancsa.

A bőjtölés oly régi, mint az emberiség. Már a *paradicsomban* adott Isten bőjtölési parancsot. A zsidóknak is megtiltott Isten némely ételeket, például a sertéshúst (III. Móz. 11, 2.). Sőt a kiengesztelés napján a zsidóknak teljes 24 óráig semmit sem volt szabad enniök (III. Móz. 23.). Krisztus Urunk, valamint előtte Mózes és Illés 40 napig bőjtöltek. Keresztelő szent János, Krisztus Urunk előhirnöke kiváló szigorúsággal bőjtölt. A katholikus egyház, mint bölcs édesanyánk, aki arra van hivatva, hogy bennünket az örök üdvösségre neveljen, szintén

parancsolt bőjtölést. Az egyházat ezen intézkedésében a következő szándékok vezették: 1. Az embereket *önmegtagadásra* akarja nevelni, hogy jellemszilárd keresztényekké érlelődjenek. 2. Alkalmat akar adni híveinek arra, hogy gyakorolják magukat az *engedelmességben*, ami nagy érdem Isten előtt. 3. Végül azt akarja, hogy a hívek bőjtöléssel is *vezekeljenek* bűneikért. — Minden vallás ismer bőjtöt a protestáns vallást kivéve. Legszigorubban bőjtölnek talán a mohamedánok, akik Ramadan (szeptember) havában mindennap ugy bőjtölnek, hogy reggeltől sötét estig semmit sem vehetnek szájukba.

Az egyházi bőjtölés parancsa régebben *igen szigoru* volt; mostan az egyház a hely és a kor viszonyaihoz képest *enyhíti* azt.

Az egyház eredeti parancsa szerint az egyszernél többször való *jóllakás*, valamint a *húsevés* a következő napokon volt tilos: 1. A nagybőjtnek 40 napján. 2. A kántorbőjt napjain. 3. A vigilia bőjtökön (Nálunk azonfelül még az adventi bőjtben). *Csupán* a húsételektől való *tartózkodás* a következő napokon volt megparancsolva: A nagybőjt vasárnapjain, továbbá az évnek minden péntekén és szombatján. — A bőjtölés szigorúsága eredetileg olyan nagy volt, hogy a bőjti napokon nemcsak a húsételektől tartózkodtak, hanem a *tejtől* és a *tojásételektől* is; továbbá csupán *naplemente* után ettek. A keresztények gyarapodó *gyöngesége*, a megváltozott viszonyok, továbbá a mindinkább tértfoglaló vallási *közönyösség* miatt évszázadok folyamán a bőjt parancsát mindinkább *enyhítették*. Most már a *püspökök* saját híveiknek pápai meghatalmazás alapján évenként engedélyt adnak húsételekkel táplálkozni olyan napokon is, amelyeken az egyház eredeti rendelete szerint a húsételek tilosak voltak. A bőjti időszak kezdetén az egyházmegye minden szószékéről az ugynevezet *bőjti pásztorlevelet* olvassák fel; ez arról szól, hogy a bőjt mennyiben van az egyházmegyében enyhítve. — Eszerint a bőjtölést illető rendeletek *nem minden egyházmegyében* egyenlők. Aki tehát hosszabb időt tölt valamelyik idegen egyházmegyében, az jól teszi, ha az illető egyházmegyében uralkodó rendeletekhez tartja magát. Ezen tanácsot adta már szent Ambrus is Milanóban szent Monikának.

A bőjtölésnek jelenleg 3 neme van: 1. A húsételektől való tartózkodás. 2. Tartózkodás a napjában egyszernél többszöri jóllakástól. 3. A szigoru bőjtölés, mikor mindkettő elő van irva.

A húsételektől való tartózkodást röviden **megtartóztatásnak,** vagy *abstinenciának* is nevezik. Ilyen bőjt van a közönséges péntekeken. — A többszöri jóllakástól való tartózkodást **enyhített bőjtnek** nevezzük. Enyhített bőjti napokon csak egyszer szabad jóllakni és (mivel az Egyház a húsevést jóllakásnak minősíti), csak egyszer szabad hust enni. Egyebet

azonban ehetünk napjában többször is kisebb mértékben. Hogy hányszor szabad napjában enni, azt a helyi szokások döntik el. *Nálunk enyhített böjti napon csak háromszor szoktak étkezni.* Enyhített böjt van: péntek kivételével a nagyböjt minden hétköznapján; a kántorböjtök szerdáin és szombatjain; Mindenszentek vigiliáján. — **Szigoru böjti** napokon csak egyszer szabad jóllakni és húst nem szabad enni és csak a helyi szokásoktól meghatározott számban (nálunk háromszor) szabad étkezni. Szigorú böjt van: hamvazó szerdán; a nagyböjt minden péntekjén; a kántorböjtök péntekjein; nagyszombaton délig (déltől kezdve nincs semmiféle böjt); karácsony, pünkösd és Nagyboldogasszony vigiliáján.

Az egyház a 3.-ik parancsában azt parancsolja, hogy böjtöljünk: minden pénteken, a nagyböjt alatt, a kántorböjtök napjain és némely ünnepek vigiliáin.

1. *Pénteki napokon* nem eszünk hust, mert Krisztus Urunk pénteki napon halt meg érettünk.

Olyan ételeket sem szabad ennünk, amelyek *husból,* vagy pedig husrészekkel *készülnek,* mint például kolbászt, vérest, májast, ludvért, velőt, szalonnát, töpörtős pogácsát és ilyenféléket, sem huslevest. De meg van engedve az ételeknek zsirral való elkészítése, valamint a tej (vaj, turó, sajt) és a tojás élvezése (Egyh. Tk. 1250.). *Vizi állatokat,* mint halat, rákot szabad enni, mert ezek némely országokban a szegény nép élelmét képezik; a békát, csigát, teknős békát, vidrát, hódot, szárcsát, szintén megengedett ételnek tartják pénteki napon is. A régi keresztényeknél a nyársrahúzott hal Krisztus Urunk jelképe volt, aki is érettünk meghalt a kereszten és az Oltáriszentségben lelkünk tápláléka lett. (»Piscis assus est Christus passus« Sz. Ág.). Azért a katakombák képein, templomokban, kelyheken, oltárszekrényeken gyakran fordul elő a hal ábrázolása. A halnak görög neve: Ichthys. Ezen szó betűi kezdőbetűi a következő öt görög szónak: Iesus Christos Theu Vios Soter = Jézus Krisztus Isten Fia Megváltó. Azért ez a szó a régi keresztényeknél Krisztus Urunk nevét helyettesítette. — Az egyház azért tiltotta el *épen a husevést,* mert *Krisztus Urunk testét* áldozta fel érettünk; mert a hust a *legkönnyebben* lehet *nélkülözni;* továbbá, mert az embernek rendesen az a *legkedvesebb eledele.* Ez arra is figyelmeztet bennünket, hogy küzdjük le *testünk vágyait* (Gal. 5, 19.), amelyeket leginkább épen a hus evése támaszt bennünk (Aqu. sz. Tam.). Némely emberek ellenvetése szerint Krisztus Urunk ezt mondotta: »Nem az fertőzteti meg az embert, ami *bemegyen szájába*« (Máté 15, 11.); tehát lehet hust enni. Mindenesetre igy beszélt Krisztus Urunk; azonban azt is mondotta: »Amik pedig a *szivből jönnek,* azok fertőztetik meg az embert« (Máté 15, 18.). Az egyház rendeletei ellen való *engedetlenség*

pedig a szívből jő s ez megfertőzteti az embert; az ételnek magában véve természetesen nincs meg ezen hatása. Azért mondja szent Ágoston: »Nem az alma tette Ádámot tisztátalanná, hanem Ádám az almát«.

Megjegyzendő, hogy legujabban *híres orvosok* is intenek a túlságos húsevéstől, mert az a következménye, hogy a szervezetben bomlási termékek maradnak, amelyek azután köszvényt, cukorbetegséget, szívbajt, véredényelmeszesedést stb. idéznek elő. Ezek az orvosok azt javasolják, hogy **egészségi szempontból** hetenkint két hústalan napot kellene tartani. Lám, mennyire hasznos testünk egészségére is az egyház parancsainak a betartása!

Ha bőjti napra parancsolt ünnep esik, akkor nincs bőjt, kivéve a nagybőjtben.

Igy pl. ha karácsony vigiliája vasárnapra esik, nincs bőjt. De Szent József napján (amely az egyetemes egyházban parancsolt ünnep), mindig bőjt van, föltéve hogy hétköznapra esik, mert ez az ünnep nagybőjt idejében van. Krisztus Urunk akarata szerint ne bőjtöljünk, ha okunk van örvendeni (Máté 9, 15.).

Régibb időkben a húsevés *szombati* napokon is el volt tiltva.

Az egyház ezen tilalmával leginkább a *szombatnak* némely kereszténveknél még mindig fennálló *megünneplését* akarta eltörölni. Mai nap az egyház megengedi a közönséges szombati napokon való husevést. Annak dacára azonban a keresztények a vasárnapra való tekintettel tartoznak némi önmegtartóztatást gyakorolni; nem szabad *szombat este főképen oly sokáig mulatságokban maradni,* hogy vasárnap képtelenek legyünk az istentiszteleten megjelenni.

2. A *nagybőjti* időben azért bőjtölünk, hogy Krisztus Urunk negyven napi bőjtjét részben utánozzuk; továbbá, hogy a husvét ünnepére kellőleg előkészüljünk.

A *nagybőjti idő* hamvazó szerdától husvét vasárnapjáig tart. Ezen időben csupán a 6 vasárnapon szabad többször *jóllakni.* Hétköznapokon, a pénteket kivéve, szabad egyszer húst enni.

A hamvazó szerda húsvét előtt a 46.-ik nap. Ha a 6 vasárnapot leszámítjuk, 40 bőjti napot kapunk. A 40 napi bőjtöt az *apostolok* hozták be (Sz. Jer.) az *Üdvözítőnek* a pusztában tartott 40 *napi bőjtje* emlékére (Máté 4.). A bőjti idő a büneink miatt való *vezeklésnek* és *szomoruságnak* ideje (azért jelenik meg a pap violaszinü miseruhában az oltárnál). Már az emberi természet *bőjtölésre* indit a szomoruság idején (Máté 9, 15.). Ezen időben a bőjtölésen kivül még *Krisztus Urunk szenvedéséről is elmélkedjünk,* amelyet az egyház a nagyhéten állit elénk

(Azért prédikálnak ezen időben rendszerint Krisztus Urunk szenvedéséről, az ugynevezett bőjti prédikációkban). A bőjtöléssel, valamint a Krisztus Urunk szenvedéséről való elmélkedéssel a legbiztosabban szerezzük meg magunknak a *bánatnak* és bűneink beismerésének *kegyelmét*. A 40 napi bőjtölés ennélfogva a legjobb *előkészület a husvéti gyónásra* és a *husvéti áldozásra*. — A korábbi századokban a 40 napi bőjt sokkal szigorubb volt; az első keresztények **az egész bőjti időben nem ettek húst** és csupán *esténként ettek jóllakásig*. A husevés a 40 napi bőjti idő alatt még a középkorban is tiltva volt; aki ezen időszakban húst evett, azt a husvéti áldozástól eltíltották (Toledói zsin. 653.). Sőt világi fejedelmek is a vallás megvetőinek tartották azokat, akik bőjti időben húst ettek s testi fenyítékkel, vagy pedig pénzbüntetéssel sujtották őket; igy tett például Nagy Károly császár. — Mai napság ezen bőjti parancsnak megtartása nagyon könnyü.

Vannak olyan folyadékok, amelyek ételeknek számítanak: pl. tej, tejeskávé, méz, stb. Természetes, hogy enyhített és szigorú bőjti napokon ezekből sem szabad napjában többször jóllakni. *Italnak* számít a feketekávé, tea, bor, sör, pálinka. Ezek élvezete nem szegi meg a bőjtöt.

3. A kántorbőjt napjain azért bőjtölünk, hogy a jó Istentől méltó papokat kérjünk; továbbá, hogy Istennek az elmult évnegyedben nyert jótéteményeiért hálát adjunk.

Kántorbőjti napok: szerda, péntek és szombat a 4 évszak kezdetén; ez időben régebben papokat szenteltek.

A kántorbőjti napok (quatuor tempora, vagyis a négy évszak) a következő hetekre esnek: Télen Sz. Lucia (Luca) dec. 13. napja után következő hétre; nyáron a pünkösd utáni hétre, ősszel a Kereszt felmagasztalásának napját (szept. 14) követő hétre. — A kántorbőjtöket »*szentelési bőjtök*«-nek is nevezik, mert ezen időtájban szokták régen a papokat szentelni. — Már a zsidók is bőjtöltek a 4 évszak alkalmából (Zak. 8, 19.). A méltó papokért való imádkozást *Krisztus Urunk parancsolta*, amidőn igy szólott: »Az aratás ugyan sok, de a munkás kevés. Kérjétek azért az aratás Urát, hogy küldjön munkásokat az ő aratásába« (Máté 9, 37.).

Ez a négy idő a nap fordulásához igazodik. Télen a legrövidebb, nyáron a leghosszabb nappal idejére esik. Tavasszal és ősszel pedig a nap-éj-egyenlőség idejére. És helyesen is van ez igy. Mert Isten a nap által adja nekünk legtöbb jótéteményét. Illő tehát, hogy ezen időben adjunk hálát Isten jótéteményeiért és bőjtöléssel vezekeljünk azért a bűnért, hogy Isten jótéteményeivel nem egyszer visszaéltünk és a természet adományait rosszra használtuk. — Már a pogány rómaiak is tartottak az év 3 szakában könyörgő körmeneteket szentélyeikhez:

Juniusban jó aratásért könyörögtek, szeptemberben jó szüretért, decemberben jó olajtermésért. Az egyház ezeket a pogány szertartásokat okosan átvette, hogy híveit elvonja tőlük; a 3 évszakhoz azután adott még egy negyediket és igy született meg a quatuor tempora (németül Quatember) vagyis a négy kántor-hét.

4. Némely ünnepek *vigiliáin* (azaz az ünnepet megelőző napon) bőjtölünk, hogy az ünnepekre kellően előkészüljünk.

Minél jobban előkészülünk, annál több kegyelmet nyerünk az ünnepen. — Az *első keresztények* összejöttek a nagy ünnepek **előestéin,** átvirrasztották az egész éjszakát (ezt a virrasztást nevezték latinul vigiliának) s imádkoztak, jelen voltak *az éjjel* tartott szentmise áldozaton. Mindez azért történt, mert az istentiszteletet nappal a pogányok megzavarták volna. Egyébiránt Krisztus Urunk maga is gyakran töltött egész éjszakákat imádságban (Luk. 6.). Később, a keresztény-üldözések megszüntével, az istentiszteletet zavartalanul lehetett nappal megtartani. Azért a pápák az éjjeli ünnepségeket a megelőző napra helyezték át. Csupán a karácsony vigiliája *(a karácsony-éj)* maradt meg a mai napig; a többi vigiliákból csak a bőjtök maradtak meg.

Vigilia-bőjti napok: A karácsonyt, husvétot, pünkösdöt, továbbá Nagyboldogasszony ünnepét, valamint Mindenszentek ünnepét megelőző napok.

Karácsony, husvét, pünkösd és Nagyboldogasszony vigiliáján *szigorú bőjt* van; de nagyszombaton csak délig; nagyszombat déltől kezdve nincs semmiféle bőjt. Mindenszentek vigiliáján nálunk csak enyhitett bőjt van.

5. *Az egyház nem akarja, hogy a bőjtöléssel egészségünkben kárt szenvedjünk,* vagy pedig, hogy a bőjtölés hivatásbeli kötelességeink teljesítésében akadályozzon bennünket.

1. Azért a bőjti napokon szabad hust enni azon *gyönge* egészségü embereknek, akiknek egészségére a megtartóztatás *káros* volna.

Ide tartoznak tehát: azok a **betegek** és **lábadozók,** akiknek orvosi tanácsra hust kell enniök; továbbá a 7 évet be nem töltött **gyermekek,** a gyönge **öregek,** akik már betegeknek számitanak. Természetesen azok sem tartoznak bőjtölni, akik más konyháján élnek és bőjtös eledelt **nem kapnak,** mint cselédek, alkalmazottak, munkások, katonák stb. A **szegényeknek** pénteki napon önként érthetőleg szabad hust enni, ha nincs egyéb eledelük. Azonban mindezek igyekezzenek az év legszigorubb bőjti napjain: a karácsonyt megelőző napon, hamvazó

szerdán, főképen pedig nagypénteken a huseledelektől tartózkodni. Azonkivül a husevéssel *ne okozzanak botránvt* embertársaiknak. Szent Pál szerint: »Vigyázzatok mégis, netalán az a ti szabadságotok az erőtlenek botránkozására legyen« (I. Kor. 8, 9.). Önmagáról pedig ezt mondja: »Ha az eledel megbotránkoztatja atyámfiát, inkább nem eszem húst mindörökké« (I. Kor. 8, 13.).

2. Azért a többszöri *jóllakás* tilalma alól föl vannak mentve: akik a *21.-ik életévüket még nem töltötték be*, valamint azok, akik *59 évesek elmúltak*, továbbá a *gyönge egészségü* emberek, valamint akik szellemileg, vagy testileg *sokat* kénytelenek *dolgozni*.

A növekvésben levő ifjunak gyakrabban kell napjában étkeznie. Azonban tanácsos ezen korban egyszer-másszor *önkéntesen* bőjtölni az önuralom gyakorlása végett. — A *gyönge egészségü* emberek: a betegek, gyógyulók, gyönge öregek előbb is meg voltak emlitve. — Azon emberek közé, akiknek *szellemileg, vagy testileg sokat kell dolgozniok*, számithatók azok, akik megerőltetéssel munkálkodnak *embertársaik szellemi*, vagy pedig *testi jólétén*, mint a gyóntató atyák, hitszónokok, hitelemzők, tanítók, beteg-ápolók, orvosok, birák, stb. s akiknek napjában gyakrabban szükséges magukat megerősíteni. Hasonlóképen az állapotos vagy szoptató anyák, a földmívesek, bányászok, nehéz munkát végző iparosok, gyári munkások, kimerítő utazáson lévők stb. Némely egyházmegyében az *influenza* betegség tartama alatt *általános* fölmentést adtak a bőjt parancsa alól. — Egészségünk fentartásának törvénye bensőnkbe van irva, tehát Istentől származik. A bőjt parancsa ellenben az egyháztól származik. Az egyház parancsának teljesitésével azonban Isten parancsát nem szabad megsértenünk. — Azonban aki bőjtölni nem képes, igyekezzék **ahelyett más jócselekedetet végezni.** Egy püspök figyelmeztette híveit a »bőjti alamizsnára«: »Amit megvonsz magadtól, azt add az éhezőknek. Bőjtölésed megszentelődik, ha a felebaráti szeretet műveit cselekszed. A hit szellemében nyújtott alamizsnáink pótolják vezeklésünk hiányait«. (Schulte paderborni püspök).

A plebánosoknak joguk van arra, hogy észszerü okból egyes esetekben, egyes hívek vagy családok részére felmentést adjanak akár a megtartóztatás, akár a koplalás alól. (Egyh. Tk. 1245, 1.).

A szatmári egyházmegyében **püspöki fölmentésben** részesülnek a következők:

»1. *Felmentetnek mind a jóllakás tilalma, mind a hústól való megtartóztatás parancsa alól:* a) egyes községek, midőn egyháznapjuk, védőszentjük ünnepe (búcsú) bőjti, vagy megtartóztatási napra esik; b) a katonaság, pénzügyőrség és rendőrség tagjai minden bőjti és megtartóztatási napon — kivéve karácsony vigiliáját és nagypénteket.

2. *Felmentetnek az egyszeri jóllakás tilalma alól,* akik fáradságos, nehéz munkát végeznek.

3. *Felmentetnek a huseledeltől való megtartóztatás parancsa alól:* a) egyes községek, midőn országos vásár esik megtartóztatási napra; b) minden bőjti napon — kivéve hamvazó szerdát, nagypénteket, karácsony, pünkösd vigiliáját — felmentetnek: 1. a gyári- és bányamunkások, 2. mindazon világi személyek, akik kénytelenek vendéglőkből étkezni, amennyiben bőjti ételt könnyen nem kaphatnának; c) minden bőjti napon — kivéve karácsony vigiliáját és nagypénteket — a katonaság, pénzügyőrség és rendőrség tagjainak családjai; d) minden bőjti napon — kivéve nagypénteket — felmentetnek: 1. a vasúti vonalakon és hajókon szolgálatot tevő személyek, 2. utasok, akik vasúti vendéglőkben vagy hajón kénytelenek étkezni, 3. kiséretükkel együtt azok, akik egészségük helyreállítása végett fürdőhelyeken tartózkodnak.« (1920. IV. sz. körlevél.)

3. Senkise bőjtöljön tehát *tulságosan;* Isten ugyanis ésszerü szolgálatot kíván tőlünk (Róm. 21, 1.).

A tulságosan bőjtölő ember ahhoz a kocsishoz hasonlít, aki a lovakat nagyon kergeti s emiatt a fogatot nagy veszélynek teszi ki; vagy pedig a meg nem terhelt hajóhoz hasonlít, amelyet a szél könnyen felboríthat (Sz. Efr.). A szentek közül is többen tulságosan bőjtöltek, de aztán megbánták; betegek lettek, hivatalbeli kötelességeiket nem tudták teljesíteni s nagy kisértéseknek voltak kitéve; például szent Bernát. Tanácsos evégből a *gyóntató atyának tanácsát* kikérni. A bőjtöléssel testünk bűneit, ne pedig magát testünket semmisítsük meg (N. sz. Gerg.). A bőjtöléssel ne gyöngítsük el a testünket annyira, hogy az imádságra, valamint a hivatásbeli kötelességek teljesítésére képtelenné váljék (Sz. Jer.). Testünkkel ugy kell bánni, mintahogy az atya bánik fiával: nem szabad azt megfenyíteni, mikor engedelmes, hanem csupán akkor, amikor makacs (Szal. sz. Fer.). A bőjtölés orvosság; tulságosan alkalmazva nem hasznos, hanem ártalmas. Az önmaga iránt kegyetlen ember soha sem szelidlelkületü mások iránt.

7. *A bőjtölés ugy lelkünknek, mint testünknek nagyon hasznos.* Kiváltképen *értelmünk* felvilágosítását, *akaratunk* megerősítését, sok *erényt,* jobb *egészséget, bűneink* bocsánatát, *imádságunk* meghallgatását, *rendkivüli kegyelmeket* és *örök jutalmat* szerez.

A bőjtölés igen **hasznos az értelemre.** Dániel Nabukodonozor udvarában csak hüvelyes veteménnyel és vizzel élt, bölcseségre azonban a birodalom legtanultabb embereit is felülmulta (Dán. 1.). Az egyháztanitók mindnyájan keveset ettek. — A bőjtölő ember **erős lelkü vé** válik; ugyanazért könnyen *elnyomja* testének minden gonosz vágyát (1. Kor. 9, 27.) s le-

győzi az ördög minden *kisértését.* »Éhségtől kényszerítve megadja magát a *várőrség;* ugy a test is éhségtől kényszerítve, meghódol az ember akaratának és értelmének« (Nagy sz. Alb.). Böjtöléssel makacs testünket épen ugy megfékezzük, mintahogy a *lovas* az elvadult paripát kantárszárral megfékezi (Rodr.). Az ördög leginkább testünket, mint frigytársunkat igyekszik meghódítani; tudja, hogy a házi ellenség leginkább és legbiztosabban árthat (Sz. Bern.). Böjtöléssel azonban testünket, mint a fogságunkba került ellenséget, láncra verjük, hogy az ellenség közeledtével ne támadhasson ellenünk (Rodr.). Ha testünknek erőt nem adunk, akkor nem indíthat háborut ellenünk (Sz. Ág.). A sovány *madár* könnyebben kikerüli a ragadozó madarat a kövernél (Sz. Bonav.). Az olyan *ökölvivó,* aki megtartóztatással készül a küzdelemre (I. Kor. 9, 25.), könnyebben győzhet. Böjtöléssel **nagy erényekre** teszünk szert. A böjtölés mindenekelőtt az *imádságra* tesz hajlandókká bennünket; továbbá főképen *szelidségre, türelemre és tisztaságra* vezet. »Akinél állandó magasfoku tökéletességet látunk, az állandóan gyakorolta a böjtölést« (Sz. Cipr.). A böjtölés az embereket angyalokká teszi (Sz. Cipr.). A böjtölés miatt az ember az angyalokhoz hasonlít, akik szintén sem nem esznek, sem nem isznak (Sz. Atan.). Amily fokban fogy az állati ember, olyan fokban gyarapszik a lelki ember. Épen ugy áll itt a dolog, mint a *mérlegnél:* ha az egyik serpenyő sülyed, a másik emelkedik. — Aki böjtöl, az **gyarapítja egészségét** és meghosszabbítja életét. A megtartóztatás az egészség anyja (Sz. Jer.). A négy ifju Nabukodonozor udvarában keveset evett és már 10 nap mulva virulóbb volt a többieknél (Dán. 1.). A tébai pusztában élő remeték sokat böjtöltek s mégis 100 éven tul éltek, például szent Antal, szent Pál. Szent Alfonz († 1787.) az Isten Anyjának tiszteletére minden szombati napon kenyeren és vizen böjtölt s mégis 90 évnél idősebb lett. Hippokrátesz, az orvosok atyja, 140 évig élt s mindig egészséges maradt. Amidőn kérdezték tőle, hogyan ért el olyan magas kort, azt felelte: »Soha sem ettem teljes jóllakásig«. Az orvosok is rendszerint szigoru étrendet rendelnek a betegek számára. Aki kiméli ruháját, az sokáig megtartja; ugyanez áll a testről is. »Aki tartózkodó, meghosszabbítja életét« (Sir. 37, 34.). A józan embernek egészséges álma van s ez megvidámitja lelkét (Sir. 31, 24.). Mértékletesség többet ér az orvosságnál. *Mértékletes élet — hosszu élet.* — Aki böjtöl, az Istentől **bűneinek bocsánatát** nyeri el. Isten megbocsátott a ninivebelieknek, mert böjtöltek (Jón. 3.). Evés sértette meg Istent, böjtölés engeszteli ki (Sz. Zeno). A böjtöléssel a tisztitó tűz sok büntetését már e földön lerójuk. — Aki böjtöl, az Istentől **imádságának gyors meghallgatását** nyeri. *Kornéliusz* pogány százados Cezareában délutáni 3 óráig böjtölt (Ap. 10, 30.); emiatt meghallgatta Isten a könyörgését és angyalt küldött hozzá. Midőn Holofernes Betuliát

ostromolta, a város lakói imádsághoz és bőjtöléshez fordultak; Isten Judit által csodálatos módon megmentette őket (Judit 4.). A bőjtölés és alamizsnálkodás az imádság két szárnya (Sz. Ág.). A bőjtölve imádkozó ember könnyebben emelkedhetik föl az Istenhez épen ugy, mintahogy a darvak is könnyebben repülnek, ha idegen éghajlatok alá vonulásuk alkalmával kiéheztek (Ferr. szent Vince). — A bőjtölő ember **rendkivüli kegyelmeket** nyer Istentől. Isten a bőjtölést mindenkor rendkivüli ajándékokkal jutalmazta meg. Mózest bőjtölése miatt a Sinai hegyen Isten kinyilatkoztatásokra méltatta. Illést bőjtölése miatt a Hóreb hegyén megjelenésével tüntette ki (III. Kir. 19.). A három ifju a tüzes kemencében bizonyára a bőjtölés miatt szabadult meg; Korneliusznak szintén emiatt jelent meg az angyal. »A bőjtölő ember átszellemül s azért bizonyos értelemben Istenhez válik hasonlóvá; azért tetszik Istennek vele érintkezésbe lépni« (Rodr.). — A bőjtölő embert **halála után megjutalmazza** Isten. Mózes és Illés megjelentek a Táborhegyi megdicsőülés alkalmával, mert egyedüliek voltak az ősatyák között, akik, mint az Üdvözítő, 40 napi bőjtöt tartottak (Ferr. sz. Vincze). Ime, mint nyernek a tulvilági életben kitüntetést azok, akik bőjtöltek. Az egyház a bőjti prefációban igy énekel: »A bőjtölés eltörli a bünöket, megvilágositja az értelmet, erényeket és jutalmat szerez».

8. Az evéstől való tartózkodás csak akkor kedves Isten előtt, ha *egyidejüleg* a bünöktől is tartózkodunk és jó cselekedeteket gyakorlunk.

A bőjtölés magában még *nem tökéletesség* (I. Kor. 8, 8.), hanem *csupán eszköz* a gonosz vágyak elnyomására és a jónak könnyebb gyakorlására, »Istennél nem annyira az evésben való önsanyargatás, mint inkább a bűnök megsemmisítése segit« (Sz. Antonin). Mit használ az embernek, ha visszatartja ugyan magát a húsevéstől, azonban rosszakaratu *rágalmazásával* felebarátját szétmarcangolja? (Sz. Ág.). Az ilyen a *megfehérített sírhoz* hasonlít, amely kivül ékesnek látszik ugyan, belül azonban tele van undoksággal (Máté 23, 27.). Az *ördöghöz* hasonlít, aki szintén megtartóztatja magát az ételtől, de ennek dacára nem szünik meg rosszat művelni (Sz. Honor). A bőjtölés *imádság nélkül* olyan, mint a lámpa olaj nélkül; főképen azért bőjtölünk, hogy jobban imádkozhassunk. A bőjtölés *alamizsnálkodás nélkül* könnyen fösvénységre vezet (Kr. sz. Péter). Nem Istenért, hanem önmagáért bőjtöl az, aki nem a szegényeknek adja, amit magától elvont.

Harc az alkohol ellen.

A mai időn majdnem minden országban erős mozgalom indult meg az alkohol élvezete ellen.

Az u. n. »szeszes italok«, mint bor, sör, pálinka, egy alkohol nevü anyagot tartalmaznak, amely ha nagyobb mértékben élvezik, káros a szervezetre. A sör 2—5 százalék alkoholt tartalmaz, a bor 6—10 százalékot (a nehéz borok 20-ig), a gyümölcslevek (almabor, szeder-, eper-, málna-szörp, stb.) 5—8 százalékot, a pálinka pedig 33—40 százalékot (az erős pálinka néha 90 százalékot). Az alkohol egy színtelen folyadék, amely meggyújtva gyenge kékes lánggal ég. Az alkohol édes gyümölcsök nedveiből áll elő, mint szőlő, barack, szilva, cseresznye, stb. nedvéből. Ezek a nedvek a levegőből beléjük került láthatatlan csiragombákból vegyileg felbomlanak, megerjednek és ezen erjedés eredménye az alkohol. Épen igy jön létre a sörben lévő alkohol is: az árpában előbb csiráztatással édes malátacukrot készítenek, majd ennek a cukros árpának a levét mesterségesen megerjesztik.

Ha az ember sok alkoholt iszik, megrészegedik. Ha egy felnőtt ember 300 (gyermek 70) gramm (1/3 liter) tiszta alkoholt egyszerre megiszik, könnyen *azonnal meghal* és pedig vagy tüdőbénulás, vagy szívbénulás, vagy agyvérzés következtében.

1. Az alkohol, ha mértékkel élvezik, felnőtt és egészséges embereknél ártalmatlan.

Az az állítás, hogy az »alkohol méreg«, igy általánosságban nem igaz. Tapasztalt orvosok állitják, hogy egy felnőtt ember naponta megihat 40—50 gramm alkoholt (tehát másfélliter sört, vagy egy félliter bort), anélkül, hogy egészsége kárt szenvedne. Az orvosok kimutatták, hogy az alkohol kis mértékben élvezve evés előtt az étvágyat fokozza és evés után az emésztést elősegíti. Azt is kimutatták, hogy azok, akik mértékkel isznak, átlag magasabb kort érnek el, mint azok, akik egyáltalában nem isznak. Néha az alkohol valóságos orvosság. Igy pl. akit mérges kigyó harapott meg, kigyógyul, ha sok pálinkát iszik. Az influenza-járvány idején is tapasztalták, hogy az alkohol gyógyitólag hat ezen betegség ellen. Az ember szellemének sincs ártalmára az alkohol; sőt kis mértékben fogyasztva élénkíti a szellemi tehetségeket. Azt is megfigyelhetjük, hogy olyan népek, amelyek alkoholt fogyasztanak, a műveltségben előrehaladottabbak, mint a mohammedánok és a budhisták, akiknek a vallása tiltja az alkohol élvezetét. Azok, akik az alkohol ellen harcolnak, tudják meg azt is, hogy a tőlük alkohol helyébe ajánlott italok, ugymint kávé, tea, csokoládé szintén tartalmaznak mérget (koffeint és theint). Nincs tehát ok arra, hogy az alkohol mértékletes élvezetét tilalmazzuk.

Mégis egyenesen szükséges az alkoholtól való teljes tartózkodás a következő esetekben: 1. *fiatalkorban;* mert a 14 éven aluli gyermekeknél az alkohol megakadályozza ugy a testi, mint a szellemi kifejlődést; 2. *iszákosoknál;* mert ezek nem tudnak mértékkel inni; 3. *bizonyos betegségekben,* mint pl. vese-, máj-,

szívbajban; köszvényeseknek és olyanoknak, akik gutaütésre hajlamosak; 4. végre *a mértékletesség apostolainak*, mert ezek semmire sem mennek, ha nem adnak maguk is jó példát a teljes tartózkodással.

2. A szeszes italokat, mint táplálószereket nem lehet ajánlani, mert az alkohol csak kis mértékben táplál és erősít.

Az a felfogás, hogy az alkohol egyáltalában nem táplál, téves. Ez sok kísérlettel bizonyítható. Megpróbálták pl. azt, hogy egyesektől teljesen megvonták az ételt és ezt alkohollal pótolták. Ezek még testsulyukban sem csökkentek. — Az alkohol mégis silány táplálószer. Tápláló ereje nagyon csekély. Az az állítás pl., hogy a sör folyékony kenyér, téves. Egy pohár jófajta bajor sörben pl. 87 százalék a víz, 8 százalék a maláta és 5 százalék az alkohol. Egy darabka kenyér tehát több tápláló anyagot ad, mint egy liter sör. — Az alkohol csak rövid időre erősít; inkább csak felizgat, de azután fáradttá és álmossá teszi az embert. Azért a pálinkaivó munkások kezdetben erősek, de egykettőre ellankadnak és kitartó munkára képtelenek. Kerékpározók, hegymászók, tornászok igazolják, hogy ha szeszes italt ittak, képtelenek nagyobb erőkifejtésre. Az olyan munkások, akik szesszel akarják magukat munkára tüzelni, hasonlítanak az olyan kocsishoz, aki ostorral ösztökéli a lovait erejüket felülmúló iramra.

Az is balhiedelem, hogy hidegben *melegít* az alkohol. Kezdetben persze az az érzése az embernek, hogy felmelegszik, mert az alkohol a szívműködést fokozza s igy a vérkeringést élénkíti, a vért a bőr alatt levő hajszálerekbe hajtja. De azután annál érzékenyebb lesz a lehülés. Épen ezért tapasztalt sarki utazók, mint Nansen, nem isznak szeszes italt, mert úgy találják, hogy ez veszedelmes. — Épen ezért sok orvos csalónak nevezi az alkoholt, mert az éhség, fáradság és hideg érzését eltompítja az emberben. De az alkohol nemcsak csaló, hanem gyakran gyilkos, amint az az alábbiakból ki fog derülni.

3. Az alkohol túlságos élvezete sok nyomorúságot hoz a részeges emberre és családjára; testi betegségeket és erkölcsi züllést idéz elő.

A véres világháború vesztesége meg sem kottyan amellett a tengernyi ember-áldozat mellett, amelyet az iszákosság követel. Be van bizonyítva, hogy a kórházba került emberek 75 százaléka megrögzött iszákos. A tűdővészben elpusztulók 90 százaléka szintén részeges. Az alkohol mértéktelen élvezete a következő megbetegedéseket idézi elő: »Elpusztítja a gyomorfal finom belső bolyhait és étvágytalanságot és emésztési zavarokat okoz. 2. Megtámadja a májat és májkeményedést valamint májzsugorodást idéz elő. 3. Árt a szívnek, mert túlságos nagy munkát ró rá, aminek következtében a szív kitágúl. (Az italos embernél —

aszerint, hogy mennyit ivott — naponta 5000—20.000 veréssel többet végez a szív, mint az egészséges embernél). 4. A vért az agyba lódítja, ami agyvérzésre vezet. 5. A gégében hőt fejleszt, ami rekedtségbe megy át. 6. Néha vizibetegséget okoz, mivel a testben felgyülemlett sok víz nem talál lefolyást. 7. Köszvényt idéz elő. 8. Csökkenti a test ellenálló képességét a betegségekkel szemben. Természetesen nem lépnek fel ezek a betegségek az iszákos embernél egyszerre, mert az alkohol úgy jár el, mint az ügyes ostromló: a testnek azt a részét kezdi ki, amelyik az illetőnél a leggyengébb. A legrosszabb az a dologban, hogy a baj csak akkor mutatkozik, amikor az orvosi segítség már késő.

Az alkohol túlságos élvezete a szellemet is gyengíti: az értelmet és az emlékezőtehetséget kevesbíti.

Az alkohol ezenfelül erkölcsi romlást is idéz elő, mert *megmételyezi a jellemet.* Az iszákosok veszekedők, kötekedők és dúrvák szoktak lenni, rendesen kicsapongásoknak adják át magukat és kihágásokat követnek el a jó erkölcsök ellen; tékozlókká lesznek és családjukat nyomorba döntik, mert egész keresményüket a korcsmába hordják és elisszák; tunyákká és dologkerülőkké válnak, mert az alkohol a testet ellankasztja és munkára képtelenné teszi. Az alkohol az utódokat is szerencsétlenekké teszi, mert az iszákos ember gyermekei legtöbbször hülyék és nyavalyások, úgy hogy nekik kell szegény fejüknek apjok bűneiért megbűnhődni.

4. Az alkoholtól való teljes tartózkodás megfelel a kereszténység szellemének és korunk követelménye.

Krisztus Urunk *önmegtagadást* követel tőiünk, amikor azt mondja: «Ha ki utánam akar jönni, tagadja meg magát« (Márk. 8, 24.). Azért mindenkinek kötelessége, hogy magát az önmegtagadásban gyakorolja. Ezt azzal is teheti, hogy bizonyos ételektől vagy italoktól tartózkodik. Az alkoholtól való tartózkodás tehát gyönyörű keresztényi cselekedet. Már Krisztus Urunk előhírnöke, keresztelő Sz. János tartózkodott a szeszes italoktól (Luk. 1, 15.).

Az alkoholtól való tartózkodás manapság korunk követelménye, mert az alkohol-fogyasztás ijesztő mértéket kezd ölteni. Minden alkalommal isznak az emberek: búcsúzáskor és viszontlátáskor, borura-derüre, keresztelőn épenúgy, mint temetésen. A legszomorúbb azonban a helyzet a főiskolai tanulóknál. Az a tisztességes ifjú, aki a többiekkel együtt nagy ivásokkal nem üti agyon a drága időt, közmegvetésnek van kitéve. Ennek nem szabad tovább is így mennie, mert különben az emberiség testileg-lelkileg elzüllik. Innen van, hogy kiváló papok (pl. P. Theobald Mathew, ír szerzetes) és püspökök (pl. Manning biboros Angliában, Egger püspök Svájcban) felemelték harsogó szavukat az alkohol ellen. Mivel ezek a férfiak látták, hogy szóbeszéddel itt kevésre megyünk, antialkoholista- (bornemissza-) egyesületeket alapítottak,

hogy megtörjék az ivási kényszert. Ezen egyesületeknek Angliában és Északamerikában már több millió tagjuk van. A tagok kötelezik magukat arra, hogy egy bizonyos ideig teljesen, vagy legalább a hét meghatározott napjain tartózkodnak az alkoholtól. Ezen egyesületek tagjait »bornemisszák«-nak nevezik. (Németországban, ahol sokan vannak az ilyenek úgy a katholikusok, mint a protestánsok között, »Abstinent«-eknek vagy »Temperenzler«-eknek hívják őket. Ott két nagy antialkoholista egyesület van: a »Kreuzbündniss« (keresztszövetség) és az angol eredetű Guttemplerorden (angolul: Order of Good Templars, a templomosok lovagrendje). Ez utóbbi szabadkőmüves irányzatu, amiért is a katholikusoknak meg van tiltva, hogy ebbe belépjenek.

Az egyház IV. parancsa: A husvéti szent gyónás és szent áldozás.

1. *Az egyház a negyedik parancsában azt parancsolja, hogy a husvéti időben a szent gyónáshoz és a szent áldozáshoz járuljunk.*

A szent áldozásban *nem* szabad *nagyon ritkán* részesülnünk, mert az *lelkünk tápláléka.* Aki ezen táplálékban hosszu időn keresztül nem részesül, annak a léleknek éhen kellene *halnia.* Azért mondja az Üdvözítő: »Ha nem eszitek az ember fia testét és nem isszátok az ő vérét, nem leszen élet tibennetek« (Ján. 6, 54.). Az első keresztények eleinte *naponként* áldoztak, később csupán a *három legnagyobb ünnepen:* karácsonykor, husvétkor és pünkösdkor. Midőn a középkorban nagy lanyhaság kezdett elterjedni, a lateráni zsinat 1215-ben elrendelte, hogy mindazok a keresztények, akik már a jót a rossztól megkülömböztetni képesek, bűneiket **évenként legalább egyszer meggyónják** s legalább **husvét táján az Oltáriszentséget** méltóan magukhoz vegyék (21.-ik kánon). A tridenti zsinat szerint a *gyónást is husvét táján* végezzük: igy szól ugyanis: »Az egész egyházban azon üdvös szokás uralkodik, hogy a 40 napi böjt ama szent és arra *leginkább alkalmas idejében* gyónjunk; ezen szokást a szent zsinat, mint jámbor és *méltán megtartani való* szokást *helyesli* és elfogadja« (14, 5. fej.). — Tanácsos a husvéti áldozás előtt gyónni, hogy biztosan kegyelem állapotában áldozzunk. Egyébként az egyház csak az évenkint egyszeri gyónást irja elő, idejét azonban nem határozza meg (Egyh. Tk. 906.). Érvénytelen gyónással ezen parancsnak nem lehet eleget tenni (Egyh. Tk. 907.), valamint szentségtörő (halálos bűn állapotában végzett) áldozással sincs letudva a húsvéti áldozás kötelezettsége (Egyh. Tk. 861.). Az is elő van irva, hogy ha valaki a husvéti áldozás idején elmulasztotta a szentáldozást, azt a husvéti idő után is tar-

tozik pótolni, még pedig mihelyt lehet (Egyh. Tk. 859, 4.). — Habár az egyház parancsa szerint minden keresztény évenként csak egyszer köteles gyónni, annak dacára, önként érthetően, azon szerencsétlennek, *aki halálos bűnbe esett*, a szent gyónást minden halasztás nélkül el kell végeznie.

2. A húsvéti idő tulajdonképen csak két hétig tart, t. i. virágvasárnaptól fehérvasárnapig; a püspökök azonban kiterjesztik ezen időt.

Minden püspöknek meg van adva az a jog, hogy a húsvéti szentáldozás idejét bőjt negyedik vasárnapjától (bezárólag) Szentháromság vasárnapjáig (bezárólag) kitolhassa. Némely egyházmegye számára a Szentszék még nagyobb engedményeket is tett. Igy pl. a prágai egyházmegyében hamvazó szerdától Szentháromság vasárnapjáig tart a húsvéti áldozás. Némely egyházmegyében azt is megengedte a pápa, hogy a *missiók* idején végzett szentáldozással eleget lehet tenni a húsvéti áldozás kötelezettségének. Van olyan búcsújáróhely (pl. Maria Zell X. Pius pápától 1907. ápr. 7.-én nyert kiváltsága folytán), ahol minden jól végzett szentáldozás, az év bármely szakában, húsvéti szentáldozásnak számítható be.

3. Megfelelő dolog *húsvétkor* járulni a szentségekhez, mert Krisztus Urunk az oltáriszentséget húsvétkor rendelte.

Krisztus Urunk *halottaiból* szintén húsvétkor *támadt fel*. Ha tehát a szent gyónást méltóképen elvégezzük, akkor *lelkileg* mi is hasonlóképen *feltámadunk* halottainkból. A lélek ugyanis a halálos bűn állapotában lelkileg halott; a bünbánattartás szentségében azonban ismét elnyeri a Szentlelket, tehát lelkileg élővé válik. Az angyal a feltámadott Üdvözitö sírjánál az asszonyokhoz igy szólott: »Mit keresitek az élőt a halottak között; a megtértet a bűnösök között; nincsen itt, hanem feltámadott« (Schmid ev. János). Amint Krisztus Urunk feltámadott halottaiból, úgy támadjunk mi is új életre (Róm. 6, 4.). Valamint továbbá húsvétkor az emberek *új ruhát* öltenek fel, úgy törekedjenek egyszersmind lelküket is a kegyelem állapotával fölékesiteni.

4. Az egyház megtűri, hogy a keresztény katholikusok a szentségekhez húsvétkor saját plébániájuk templomán *kívül* is járulhassanak.

Tudja ugyanis az egyház, hogy az emberek titkos lelki sebeiket az ismeretlen gyóntató atya előtt sokkal könnyebben tárják föl; továbbá, hogy ezen esetben kisebb a veszélye annak, hogy méltatlanul veszik fel a szentségeket. — Régibb időben a bűnös lakhelyének lelkészénél volt köteles gyónni; ez fokozta a hivek *tiszteletét* saját lelkipásztoruk iránt.

De ma is előirja az egyház, hogy aki más plébániai tem-

plomban végzi el husvéti szentáldozását, jelentse ezt be illetékes plébánosának, aki arról jegyzéket tartozik vezetni (Egyh. Tk. 859, 3.).

Az egyház V. parancsa: A tiltott napok.

Tiltott napoknak azon időt nevezzük, amelyeken nem szabad mulatságokban résztvenni.

Az egyház az ötödik parancsában tiltja a menyekzőket, valamint a zajos mulatságokat az adventi időben karácsony első napjáig bezárólag, továbbá a nagybőjti időben husvét első napjáig bezárólag.

Az adventi és a nagybőjti idő a **vezeklés** és *szomorkodás ideje* büneink miatt. A szomorkodással azonban a *mulatság* nem egyezik. Ezenfölül az egyház az adventi időben a *megtestesülés*, a nagybőjti időben pedig a *megváltás titkát* tárja élénken a lelkünk elé s a kereszténység ezen alaptitkairól való *elmélkedésre* szólit fel bennünket. Bizonyára illetlen volna ily komoly elmélkedések alkalmával mulatságokkal szórakozni. — A tiltott napokhoz tartoznak a **nagy ünnepeknek egyházi örömben** töltött napjai is, mint a *karácsony* és a *húsvét* ünnepe. Az egyház ugy óhajtja, hogy a nagy egyházi örömöknél kerüljük a világias vigságot. — *Csöndes* esküvők menyekzői ünnepélyességek nélkül az év minden szakában tarthatók (Egyh. Tk. 1108, 1), de tilosak a menyekzőnek ünnepélyes megáldásai (nászmise) a tiltott időben. Megfelelő okból a püspökök ezt is engedélyezhetik; azonban intsék a jegyeseket arra, hogy a túlságos pompát kerüljék (Egyh. Tk. 1108, 2, 3.). Zajos lakodalmi mulatságra azonban a püspök sem adhat engedélyt. A *hangversenyek* nincsenek eltiltva, de el van tiltva a *tánc*. — Az egyház ezen parancsának megszegőire vonatkozik Istennek ezen fenyegetése: »Ünnepeiteket siralomra fordítom« (Ámosz 8, 10.).

Az Isten IV. parancsa.

Az Isten a negyedik parancsában azt parancsolja, hogy Istennek földi helyetteseit, t. i. a szülőket, valamint az egyházi és világi elöljárókat megbecsüljük.

Szóról-szóra igy hangzik: »Tiszteld atyádat és anyádat, hogy hosszú életű lehess a földön, melyet a te Urad, Istened ad teneked«.

1. Kötelességek a szülők iránt.

1. A szülőket azért illeti megbecsülés, mert ők Istennek helyettesei, továbbá a mi legnagyobb jótevőink.

Mi tulajdonképen a mennyei Atyának vagyunk gyermekei; azért mondá Krisztus Urunk: »Ne hijjatok senkit atyátoknak e földön, mert egy a ti Atyátok, ki mennyekben vagyon« (Máté 23, 9.). Mennyei Atyánk szüleink által táplál és nevel bennünket. A szülők tehát gyermekeik nevelésében **Istent helyettesítik.** Ennélfogva a szülők Istennek helyettesei (A Teremtő helyettesei ők azért is, mert ők adták gyermekeiknek az életet). Azért a szülőket épen ugy meg kell becsülni, mint Istent. Amint a helytartó iránt ugyanazon becsülést tanusítjuk, mint az uralkodó iránt, mert ő ennek képviselője, ugy a szülőket is ugyanazon becsülés illeti meg, mint Istent, mert ők Istennek képviselői, vagyis földi helytartói. Aki tehát *szüleit megveti, az Istent veti meg.* Azért kiáltott fel szent Ágoston megtérése után: »Miután megvetettem atyámat, akit adtál nekem, tégedet vetettelek meg, óh Istenem«. — Szülőink a mi **legnagyobb jótevőink.** »Mily sokat türt el anyád éretted, mennyi álmatlan éjszakát töltött el miattad, hányszor nem vett magához ételt és italt végetted, mily aggodalommal volt telve, ha veszélyben forogtál. Mennyit fáradt és munkálkodott atyád, hogy élelmet és ruházatot szerezzen számodra. Ha tehát szüleid oly sokat tettek és oly sokat türtek érdekedben, hogy lehetnél te hálátlan irántuk?« (Sz. Amb.). — Még az **Isten Fia is** megbecsülte saját édes anyját és nevelő atyját. Becsüld meg szülőidet, mert az Isten Fia is megbecsülte az övéit. Ugyanis róla van megirva: Engedelmes volt nekik. Ha tehát az Istenember becsülést tanusított alacsony rangu szolgái iránt, mily sokkal tartozol te szüleidnek (Sz. Ambr.). A mi Urunk Jézus Krisztus engedelmeskedett szüleinek; szerette és tisztelte édesanyját, akinek Atyja ő maga volt; szerette és tisztelte nevelő atyját, akit maga táplált; hálával emlékezett meg arról, hogy édes anyja kebelén, nevelő atyja pedig karján hordozta őt (Sz. Jer.).

2. Becsülést kell tanusítanunk a szülők iránt: tisztelettel, szeretettel és engedelmességgel.

Midőn Isten azt parancsolja, hogy szülőinket tiszteljük, azzal egyszersmind azt is parancsolja, hogy szeressük őket, valamint, hogy engedelmeskedjünk nekik. A **tisztelettel** ugyanis mindkettő a legbensőbben össze van kötve. — **Szeretettel** főképen azért tartozunk szüleinknek, mert szüleink a mi legnagyobb jótevőink. »A keresztényeknek legelső kötelességük, hogy a szülőknek a nevelésben tanusított fáradságát és áldozatait visszafizessék« (Jer. sz. Cir.). *Tisztelet* és **engedelmesség** illeti meg őket, mint Istennek helyetteseit. — A tisztelet és a szeretet kö-

telessége az *egész életen* át tart, az engedelmesség kötelessége nem. Ez onnan van, hogy a bennünket tiszteletre és szeretetre kötelező okok sohasem szünnek meg. Megszünik ellenben a bennünket engedelmességre kötelező ok.

A szülők *tisztelete* abban áll, hogy *szivünkben* őket, mint Istennek helyetteseit nagyrabecsüljük s ezen nagyrabecsülést *külsőleg* szóval és tettel tanusítjuk.

A tiszteletnek először a szivben kell meglennie; a külső tisztelet a belső nélkül képmutatás volna. *Krisztus Urunk* tisztelte édes anyját a *kánai mennyegzőn*. Habár kinyilatkoztatta, hogy neki, mint csodatevőnek, órája még nem jött el, mégis teljesítette édesanyja kérelmét, hogy ne szégyenítse meg őt a vendégek előtt (Ar. sz. Ján.). *Korjolán*, a Róma iránt boszúvággyal eltelt római ifjú, sem a szenátoroktól, sem Róma papjaitól semmiféle értékes ajándékokkal nem volt visszavonulásra birható; midőn azonban Veturia, az édesanyja, jött meghajolt előtte és igy szólt: »Anyám, Rómát megmentetted, de fiadat elvesztetted«; visszavonult, azután pedig serege megölte őt Kr. e. 491 körül (Meh. IV. 23.). Szüleinket még akkor is tisztelnünk kell, **ha szegények** és *alsóbbranguak* volnának. *Egyiptomi József* tisztelte az ő öreg atyját, bár csak pásztor volt; a király elé vezette és bemutatta őt (I. Móz. 47, 7.). *Salamon* király saját alacsony származásu édesanyja előtt fölkelt trónjáról, meghajolt előtte s jobbján mutatott neki helyet (III. Kir. 11, 19.). XI. Benedek pápa (1303.) nem tűrte meg, hogy édesanyja, aki csak szegény mosónő volt, drága ruhákban járuljon eléje; elküldte őt, hogy szegényes ruházatot öltsön magára; csak akkor fogadta őt ünnepélyesen (Meh. IV. 26.). Még ha a szülők esetleg **nem is élnének erényes életet,** akkor is tisztelet illeti őket, és pedig azon méltóság miatt, amelyet gyermekeikkel szemben, mint Istennek helyettesei töltenek be. Ha Krisztus Urunk szobra, vagy pedig a császár képe nem is volna díszesen előállítva, annak dacára sem szabad megvetést tanusítanunk iránta. A szülők hibáit a szeretet köpenyével takarjuk be, vagyis hallgatagon tűrjünk; tegyünk úgy, mint Szem és Jáfet tettek atyjukkal, Noéval, dísztelen helyzetében (I. Móz. 9, 23.). »Cselekedettel és szóval és minden *türelemmel* tiszteljed atyádat« (Sir. 3, 9.).

A szülők iránt való *szeretet jóakaratban* és *jótevésben* áll.

Szülőinket már azért is megilleti a szeretet, mert ők *felebarátaink* (Istennek képmásai). Azonban nem csupán általános felebaráti szeretethez van joguk, hanem *különös szeretethez*. Ehez pedig azért, mert ők rendkivül szeretnek minket (Ki akarja oly őszintén a gyermekek javát, mint szülei?), továbbá számtalan jótéteményben részesítenek minket. A szeretet pedig *jóakaratban*, továbbá *jótevésben* áll. *Jóakaratot* tanusított például *egyip-*

tomi József, öreg atyja, Jákob iránt; nyakába borult, megölelte és sirt (I. Móz. 46, 29.). Azonban a puszta jóakaratból a szülőknek kevés hasznuk van. Nemcsak szavunkkal és nyelvünkkel szeressük őket, hanem cselekedettel és igazsággal (I. Ján. 3, 18.). Azért **szükségükben, vagy pedig betegségükben támogassuk** szüleinket, továbbá **imádkozzunk érettük.** Szép példát adott erre *Vukassovics* dalmát ifju, a bécs-ujhelyi katonai akadémia növendéke. Ez, az intézetet meglátogató Mária Terézia császárnőtől szorgalmáért 12 aranyat kapott. Azonnal szegény atyjának küldte az összeget. Midőn a császárnő ismét eljött s a pénz hovafordítását megtudta, 24 aranyat ajándékozott neki, atyja számára pedig évi támogatást rendelt. Vukassovics később altábornagy lett (Meh. IV. 109.). Hasonló történt *Ziethen* huszár-tábornokkal I. Frigyes porosz király udvarában. Midőn ugyanis ifjúkorában apród volt, a király előszobájában kellett néhány éjen át virrasztania. Egy izben a király ismételten hivta őt csengettyüjével. Azonban hiába. A király erre fölkelt és alva találta az apródot az asztal mellett. Előtte egy levél volt, amelyet szegény anyjának irt s amelyben arról tudósítja, hogy a királynál szerzett 10 tallért küldi számára. A király elolvasta a levelet s két csomó aranyat hozott s mindegyik zsebébe tett egyet-egyet. Ahelyett, hogy megbüntette volna másnap tisztté nevezte ki (Meh. IV. 110.). *Morusz Tamást*, Angolország kancellárját hite miatt VIII. Henrik király kivégeztette. A királytól való félelemből senki sem merészkedett eltemetni; azonban leánya, Margit gondoskodott atyja eltemetéséről. A zsarnok oly nagy tisztelettel viselkedett az erényes leány iránt, hogy nem büntette meg. Bizonyos mértékben már az *állatoknál* is megtaláljuk a szülők iránti szeretetet. A fiatal oroszlánok megosztják zsákmányukat az öregekkel (Plutarchosz); a gólyák pedig melegítik öregeiket, ha magas koruk miatt nincsen már toll-takarójuk; sőt táplálják is és segítenek nekik a repülésben (Sz. Ambr.). Fiam, gondod legyen apádra öregségében (Sir. 3, 14.). Gondoljuk meg, mint gondoskodott az *Úr Jézus* még a *kereszfán* is édesanyjáról s mint ajánlotta szent Jánosnak oltalmába (Ján. 16, 26.).

A szülők iránt való *engedelmesség* abban áll, hogy minden igazságos parancsukat teljesítjük mindaddig, amig az ő hatalmuk alatt állunk.

»Gyermekek, engedelmeskedjetek szülőiteknek mindenekben« (Kol. 3, 20.). Amint a szülőknek kötelességük gyermekeiket *nevelni*, ugy a gyermekeknek is kötelességük engedelmeskedni szülőiknek. »Amint minden *államban* uralkodóknak és alattvalóknak kell lenni, ugy a családban is; különben házirend és boldogság el sem gondolható« (Meh.). Amint az öregektől erkölcsi tökéletességet, ugy az ifjaktól alattvalói érzületet és engedelmességet várunk (Sz. Bern.). Azonban a gyermekek **csak**

megengedett dolgokban kötelesek szülőiknek engedelmeskedni; ha ugyanis a szülők parancsai *Isten parancsaival ellenkeznek* (tehát bűnösök), akkor az apostolok szavai jutnak érvényre: »*Az Istennek inkább kell engedelmeskedni, mint az embereknek*« (Ap. 5, 29.). *Szent Hermenegildet* († 586.), a spanyol nyugati gótok királyának, Leovigildnek fiát, atyja egyik szevillai vártoronyba záratta, mert a katholikus hitre tért át. Atyja követet küldött hozzá és kegyelmet igért neki, ha az arián vallásra visszatér. Azonban a szent igy felelt a küldöttnek: »Mondd meg atyámnak, hogy inkább lemondok az ő kegyéről, a koronáról, sőt életemről is, semhogy hitemet megtagadjam«. Erre kivégezték (Meh. IV. 36.). Hasonlóan jártak szent Borbála, szent Perpetua, szent Vitus és mások. »Ha a földi atyánk iránt való engedelmesség a mennyei Atyától elválasztana bennünket, akkor az atyai parancsnak sohasem szabad engedelmeskedni« (Sz. Ambr.). Az olyan szülők, akik olyasmit parancsolnak, amit Isten tilt, *aláássák tekintélyöket:* mintegy az ágat fürészelik le, amelyen ülnek. Bizonyos apa azt parancsolta a fiának, hogy ünnepnapon dolgozzék a szántóföldön. A fiu igy felelt: »Atyám, az ünnepnapi munkát eltiltotta Isten«. Az apa megharagudott és mondá: »Te már nagy vagy; az Isten parancsai csak a gyermekek számára valók«. Ekkor a fiu: »Akkor én sem tartozom neked engedelmeskedni; ugyanis a 4.-ik parancs is csak a gyermekek számára való«. — Egyébiránt a gyermekek csak addig tartoznak szüleiknek engedelmeskedni, amig **szüleik hatalma alatt állanak.** A felnőtt gyermekeknek pedig csak annyiban kell engedelmeskedniök, amennyiben a szülők a házi rend betartására szorítják, vagy a rossztól, pl. a romlott társakkal való barátkozástól óvják. Nincs ellenben a szülőknek joguk gyermekeiket olyan állásra, vagy *pályára kényszeríteni,* amelyhez nincsen kedvük. A hivatást ugyanis Isten adja (Lásd előbb). Azonkivül a hivatás azon életkorra szól, amelyben a gyermekek a szülői hatalomnak nem lesznek többé alávetve. A gyermekek ezen jövendőbeli életkoráról rendelkezni a szülőknek nincs joguk. Azért nem engedte Asszizi szent Ferenc, hogy atyja a kereskedői pályára, továbbá nem engedte Limai szent Róza, hogy atyja őt férjhezmenetelre kényszerítse. Azonban **szüleik tanácsát** a gyermekeknek **ki kell kérniök.** A szülőknek koruknál fogva több belátásuk és tapasztalatuk van, továbbá ők a legőszintébb és legszeretőbb tanácsadói gyermekeiknek. Azért figyelmeztet bennünket a szentirás: »Hallgasd, fiam, atyád tanítását« (Példab. 1, 8.). A pályának, vagy pedig hivatásnak megválasztásában is a szülők tanácsát mindenkor ki kell kérni, ha nem is kell mindenkor követni.

3. Amilyen kötelességeink vannak szüleink iránt, ugyanolyan kötelességeink vannak szüleink helyettesei iránt is, tehát a tanítók és nevelők, a mesterek

és szolgálatadók, végre általában az idősebb emberek iránt.

Tiszteljük **a kort.** Az ősz fej előtt föl kell állani (III. Móz. 19, 32.). A idősebbet illeti az első szó (Sir. 32, 4.). A spártaiak nagyon tisztelték az öregeket. Midőn az olimpiai játékok alkalmával egy aggastyán helyet keresett, senki sem állott fel; midőn a spártaiak közé jött, mindnyájan felállottak és ő elhelyezkedhetett (Meh. IV. 45.). Midőn Nagy Sándor pogány király trónján ülve a tűznél melegedett, vén katonát látott reszketni a hidegtől; azonnal felállott s trónjához vezette, hogy melegedjék (Meh. IV. 44.). — Az öregek *tanácsát* meg kell hallgatni; mert tőlük hallunk bölcseséget és értelmes tudományt (Sir. 8, 9.). Mig a fiatalság gondatlan szokott lenni, az öreg kor megfontolással és belátással tünik ki. Roboámnak, Salamon utódának azt tanácsolták az öregek, hogy legyen engedékeny a néppel szemben; ő azonban a fiatal, vele együtt nevelkedett emberektől elámittatta magát s igy szólt a néphez: »Atyám ostorral vert titeket, én azonban skorpiókkal foglak verni.« Azonnal elszakadt tőle 10 törzs (III. Kir. 12.). Isten maga rendelte a zsidóknál a 70 tagból álló öregek tanácsát (IV. Móz. 4, 29.). A rómaiaknál az állam élén a szenátus (= az öregek tanácsa) állott; épen ugy a lakedemoniak élén a gerontok (= aggastyánok) állottak. — Kora miatt *senkit se vessünk meg;* közülünk is öregek lesznek némelyek (Sir. 3, 9.). Azon gyermekeket, akik Elizeus prófétát kora miatt kigúnyolták és kopasznak csufolták, medvék tépték széjjel (IV. Kir. 4, 21.). Az öreg emberek gyöngéi iránt legyünk *kimélettel.* Az öreg embert ne dorgáld, hanem kérjed, mint atyádat (I. Tim. 5, 1.).

4. A szüleiket tisztelő gyermekeknek Isten hosszu életet, szerencsét és áldást igér a földön.

A Sinai törvényhozás alkalmával Isten a negyedik parancs jutalmául **hosszú életet** igért (II. Móz. 20, 12.). Szent Pál a **földi jólétet** is kilátásba helyezi (Ef. 6, 3.). *Egyiptomi József* nagyon engedelmes volt atyjának; azért szerette atyja, mig testvérei gyűlölték. József később Egyiptom királya lett s 110 évet ért meg (I. Móz. 50.). Ha szeretjük azokat, akiktől életünket nyertük, jutalmul hosszú életünk lesz. Ha a katona a *királytól hűbérbirtokot kap,* megérdemli, hogy a birtok mindaddig, amig a királynak szolgál, övé legyen. Épen igy áll a dolog a gyermekekkel is; ők szüleiktől életüket nyerik; mindaddig tehát, amig szüleiket tisztelik, megérdemlik, hogy életük megmaradjon (Aqu. sz. Tam.). A szüleit tisztelő gyermek egyben a *kort* is tiszteli. Miután Isten a jutalmat a jó cselekedetekhez méri, a jó gyermekeknek szintén magas kort ajándékoz. A hosszú élet *nagy java az embernek;* ugyanis minél tovább élünk, annál több érdemet szerezhetünk magunknak az örökkévalóságra. Az ó-szövetségben a hosszú élet nagyobb jutalom volt, mint az új-

ban; mivel t. i. a hosszú élet a pokol tornácában való tartózkodást megröviditette (az új-szövetségben ellenben a jó halál azonnal átmenet az örök életbe). Némely jó gyermek ugyan *korán meghal;* azonban rajtuk is beteljesedik az Isten igérete; ugyanis a földi élet helyett az örök életet adja nekik; eszerint sokkal többet ad, mint a többieknek a hosszú élettel. »A hiba nélkül való élet élemedett öreg kor« (Bölcs. 4, 9.). Isten némely jó gyermeket azért szólít ki a világból, hogy az emberi gonoszság értelmét meg ne rontsa (Bölcs. 4, 11.). — Az **áldások** is, melyeket a *szülők jó gyermekeikre* mondanak, sokat tehetnek. Ezt látjuk az áldásból, melyet az öreg Tóbiás elutazó fiára mondott, továbbá azon áldásból, melyet Noé Szem és Jáfet fiaira adott (Szem ivadékából jött a világra a Megváltó, Jáfet ivadékai Európában vannak és keresztények). Tiszteld atyádat, hogy áldás szálljon tőle rád. Az atya áldása megerősíti a fiak házait (Sir. 3, 10.). Aki atyját tiszteli, úgy van, mint aki kincset gyűjt (Sir. 3, 5.). Az atyának adott alamizsna nem leszen elfelejtve (Sir. 3, 15.). Innen van, hogy a jó gyermekek rendszerint **vagyonosak** lesznek, **nagy tekintélyre** tesznek szert, vagy legalább is igaz **megelégedést** nyernek. »Ugyanis sokkal több áldottnak és boldognak, mint gazdagnak lenni« (Sz. Ambr.). Gondoljunk egyiptomi Józsefnek, Vukassovicsnak és másoknak nagy szerencséjére. — Akik szüleiket tisztelik, azoknak Isten intézkedése folytán, **később maguknak** is rendszerint **jól nevelt gyermekeik vannak,** akikben örömüket lelik (Sir. 3, 6.). Istennek igazságos itélete folytán történik az rendszerint, hogy a szülők iránt készségesen engedelmeskedő embernek egykor, mint atyának, magának is különösen engedelmes gyermekei lesznek (Dam. sz. Pét.). *A gyermek, aki szüleit tiszteli, Isten áldását és országát nyeri el.*

Isten IV. parancsának megszegése.

1. Isten negyedik parancsa ellen vétkezik, aki szüleit nem tiszteli, irántuk szeretetlen, vagy pedig engedetlen.

Nem tiszteli szüleit például, aki velök szemben durva, nekik feleselget, őket szégyenli, stb. *Kám* kigúnyolta atyját, mikor az hibáján kivül ittasan és dísztelenül feküdt a sátorban (I. Móz. 9.). Azért reá, valamint utódaira átkot jelentett ki atyja (Utódai Afrikában laknak és mai napig pogányok). — **Szeretetlen** szüleivel szemben, aki például gyűlöli, szükségeikben nem segíti, megcsalja őket, stb. *Jákob fiai,* akik testvérüket eladták, megszomorították és megcsalták atyjukat (I. Móz. 37.). *Absolon* a palota ajtajában visszafeleselt atyjának, megcsalta Hebronba való ránduláséval és fellázadt ellene (II.

Kir. 15—18.). — **Engedetlenek** voltak szüleikkel szemben Héli főpapnak fiai (I. Kir. 2.).

2. Akik szüleiket meg nem becsülik, azokat a gyermekeket Isten e világon szégyennel és gyalázattal, nem egyszer szerencsétlen halállal bünteti és örök kárhozattal fenyegeti meg.

Bizonyára a legnagyobb bűnök egyike az, ha valaki legnagyobb földi jótevői iránt háládatlan; mivel pedig ez a bűn olyan nagy, azért igen nagy a büntetése is (Meh.). Szent Ágoston elbeszélése szerint egy cezareai özvegynek Kappadóciában két fia volt, akik anyjukat gyalázták és megverték, azonban rögtön reszketegség fogta el őket s idegen országokban tévelygetek, mig végre Hippóban, ahol szent Ágoston püspök volt, szent István vértanu ereklyéi mellett gyógyultak meg (Isten városa 22, 8.). Aki atyjáról és anyjáról nem emlékezik meg, azt Isten is elfelejti s **megszégyeníti** (Sir. 23, 19.). Amint a gyümölcsfán, mely virágot nem hoz, nem lehet gyümölcsöt találni, ugy az ifjúkorában engedetlen *sem várhat* öregkorában *tiszteletet* (Sz. Cipr.). — A rossz gyermekek rendszerint **nyomorult halállal** halnak meg. Gondoljunk *Héli* főpap *két* engedetlen *fiának* szerencsétlen halálára (I. Kir. 4, 11.). Gondoljunk Dávid hűtlen fiának, *Absolonnak* halálára, aki atyja ellen harcolt és legyőzetve, menekülése közben hosszú hajával cserfán akadt fenn, ahol három lándzsával keresztül szúrták (III. Kir. 18.). — A rossz gyermekeket Isten **örök kárhozatra** iteli. Ha Isten az itélet napján már azok iránt is szigoru, akik az irgalmasság cselekedeteit idegenekkel szemben nem gyakorolták, mennyivel szigorubb lesz azokkal szemben, akik szeretetlenek voltak saját szüleik irányában (Sz. Bernardin). Akik szüleiknek nem engedelmeskednek, azok halálra méltók (Róm. 1, 30.). Átkozott legyen, aki atyját és anyját nem tiszteli (V. Móz. 27, 16.). Aki atyját vagy anyját megüti, az haljon meg (II. Móz. 21, 15.). A szemet, amely atyját megcsúfolja, a' hollók vájják ki és a sasok fiai egyék meg (Példab. 30, 17.). A zsidóknak Isten ezen szigoru parancsot is adta: »A vakmerő és engedetlen fiút, aki atyja, vagy anyja parancsát nem hallgatja, a város népe kövezze meg, hogy egész Izrael hallja azt és megfélemeledjék« (V. Móz. 21, 17—21.). — Akik szüleiket nem tisztelik, *azoknak* Isten beleegyezésével később **neveletlen gyermekeik** lesznek, akik rosszul bánnak velük. »A tapasztalás szerint a szülőiknek nem engedelmeskedő embereknek később szintén engedetlen gyermekeik lesznek« (Corn. a L.). Ki mivel vétkezik, azzal bűnhődik (Bölcs. 11, 18.). Kám kigúnyolta atyját, Noét; az ő utódai is a legelfajultabb nép voltak, amelyet Isten parancsára Kánaánból kiirtottak (I. Móz. 9.).

2. Kötelességek az előljáróság iránt.

1. Az emberi társadalom vezetésére Isten két hatalmat rendelt, az egyházi és világi előljáróságot. Az egyházi előljáróságra a lelkek vezetését bizta, a világira a rend és béke fentartását.

Az egész **mindenségben** a lények egyik csoportja bizonyos tekintetben függ *a másiktól;* a hold a földtől függ, a föld és a többi bolygók a naptól; az ásványország a növényországnak szolgál, ez ismét az állatországnak, valamennyi pedig az embernek. Sőt maguk az *állatok között* is alá van rendelve egyik a másiknak: a méhek királyné uralma alatt állanak; a madaraknak a levegőben, a vadállatoknak az őserdőkben, a halaknak a vizben vezérük van s mintegy katonai parancsnokság alatt állanak. Még *saját testünkön* is egyes tagok uralkodnak, mások pedig alárendeltek. A *szellemi világban* is ugyanazon függőséget találjuk, mint a testi világban; magasabb és alsóbb rangu angyalok vannak. Épenugy azt is akarta Isten, hogy az *emberek* között előljárók és alattvalók legyenek. Sőt az *eredeti bűn* miatt megromlott embereknek az előljárók épenséggel **szükségesek.** Előljáróság nélkül az emberi társadalom épenugy járna, mint a *katonák vezér nélkül;* az emberek féktelen csoportokká bomlanának szét (Ar. sz. Ján.). Ami a gerendázat a falakban, az az előljáróság az államban; gerendázat nélkül a falak összeomlanak, az emberi társadalom szintén előljáróság nélkül; mert senki sem tartaná össze a népeket (Ar. sz. János). Mivel az emberek az eredi bűn után egymás ellen, mint vadállatok dühöngeni kezdtek, ugy, hogy az első emberek fia saját fivérét agyonütötte, Isten a vadállatokhoz hasonlókká vált emberek fölé uralkodókat helyezett, hogy korlátokat szabjanak a dühnek, amellyel az emberek egymást megtámadták (Sz. Remig). Az *isteni bölcseség* rendeletének köszönhetjük, hogy előljáróság van; különben a népek a tenger hullámaihoz hasonlóan ide s tova hányatnának (Remete sz. Iz.). Az előljárók feladata egyszersmind bizonyos értelemben az *isteni hatalomnak,* valamint az emberek fölött álló gondviselésnek *képét* is visszatükrözni (XIII. Leo). — Amint két világító van az égen: a nap és a hold, amelyek különböző időben világitanak, ugy van *két* hatalom is: az egyházi és a világi. Az *egyházi* hatalom a naphoz hasonlóan *magasztosabb,* mert ez az embert mennyei és örök céljához vezeti, mig a világi hatalom az alattvalóknak csupán földi, mulandó jólétére törekszik. »Krisztus Urunk birodalma a naphoz hasonlóan a szellemi világ nappalán uralkodik, mig a földi birodalom a holdhoz hasonlóan a mulandóság éjszakáján«. (III. Ince). A királyra a mulandó van bizva, a papra a mennyei (Ar. sz. Ján.). Habár mind a két hatalomnak más és más célja van, mégis kölcsönösen *kiegészitik egymást;* a két arany kerubimhoz hasonlítanak, amelyek szárnyaikkal a frigyszekrényt elfedték.

2. A legfőbb egyházi hatalmat Isten a pápára bízta, a legfőbb világi hatalmat pedig az ország fejedelmére.

A pápának, valamint az ország fejedelmének hatalma *Istentől* van. Péterhez igy szólt Krisztus Urunk: »*Legeltesd bárányaimat, legeltesd juhaimat*« (Ján. 21, 17.). Szent Péter apostolt tehát Krisztus Urunk rendelte az összes apostolok fejedelmévé, valamint az egész küzdő egyház látható fejévé (Vat. 4, 1.). Szent Péter előrangja és egész hatalma Krisztus Urunk rendeletének alapján mindenkor Róma püspökére száll át (Vat. 4, 2.). Lásd az I. részt. — Hogy az ország fejedelmének (az államfőnek) hatalma is Istentől van, az már *Krisztus Urunknak Pilátushoz intézett szavaiból* következik: »Nem volna semmi hatalmad ellenem, ha teneked onnan fölülről nem adatott volna« (Ján. 19, 11.). Isten által országolnak a királyok és tesznek igazságot a törvényszerzők (Példab. 8, 15.). Királyok, a hatalom az Urtól adatott nektek és az erő a Fölségestől (Bölcs 6, 4.). Nincsen hatalmasság, hanem csak az Istentől, amelyek pedig vannak, az Istentől rendeltettek (Róm. 13, 1.). Azért az uralkodók cimzéseikben rendszerint e szavakat használják: »*Isten kegyelméből*«.

Azokat az államokat, amelyekben a legfőbb hatalom *egy* uralkodó kezében van, *monarchiáknak* (császárságoknak, királyságoknak, fejedelemségeknek stb.) nevezzük. Ha a törvényhozó hatalmat az uralkodó egymagában gyakorolja, akkor a monarchia abszolut (teljes). Ilyen állam civilizált népek között már nincsen *jog szerint*. Mert *tényleg* ma is vannak olyan államok Európában is (pl. Olaszország, Spanyolország), amelyekben egy ember *diktaturája* (önkényuralma) intézi az állami ügyeket. A legtöbb monarchiában az uralkodó és a néptől választott parlament (felsőház és képviselőház) együttesen gyakorolják a törvényhozói hatalmat. Az ilyen monarchiát alkotmányos monarchiának nevezik. Vannak azután olyan államok, amelyekben maga a nép a legfőbb állami hatalom birtokosa (»szuverén«). Az ilyen államokat *köztársaságoknak* nevezik. A köztársaságokban azonban nem maga a nép kormányoz, hanem a népből választott köztársasági elnök és parlament, mint a nép képviselői.

Az egész földkerekségen jelenleg 38 köztársaság és 35 monarchia van.

A kath. egyház bármely államformát elismer, mert ez nem ellenkezik a kath. hit tételeivel. Azért XIII. Leo pápa ismételten intette a francia katholikusokat arra, hogy lehetnek a köztársaságnak lelkes hívei. Az egyház nem avatkozik bele a tisztán politikai dolgokba. Ilyen dolog valamely állam kormányformája is. Az egyháznak jó minden kormányforma, amely hitünk tételeivel és a keresztény erkölcsökkel nem helyezkedik szembe (XIII. Leo).

3. A pápa, valamint az ország fejedeleme iránt

hasonló kötelességeink vannak, mint Isten iránt, mivel mindkettő az Istennek helyettese.

Az Istennek egyházi és világi helyetteseit gyakran »*Isten szolgáinak*« (Bölcs. 6, 5.), vagy pedig az »*Úr fölkentjeinek*« (I. Kir. 24, 7.; 26, 5.), sőt »*istenek*«-nek (II. Móz. 22, 28.; 21. 6.) nevezik, mint ahogy azt, aki a király helyett uralkodik, helyettes királynak nevezik. A pápa igy nevezi magát: »*az Isten szolgáinak szolgája*«. — A jó Istennek imádással és hűséggel (Isten I. parancsa), tisztelettel (Isten II. parancsa) és szolgálattal (Isten III. parancsa) tartozunk. Hasonló kötelességeink vannak Istennek helyettesei iránt; **engedelmességgel** és **hűséggel, tisztelettel** és **segítséggel** tartozunk nekik. Ezen kötelességünket annál szívesebben teljesítsük, mert a pápa és király *sok gondot* és aggodalmat állnak ki miattunk. Tévedés azt vélni, hogy nekik gondtalan életük van. Mialatt a tengeri utasok jól töltik az időt, azalatt a *kormányosnak* gondja és baja van; folytonosan majd a távolba, majd a delejtűre kell figyelnie, ki van téve a viharos időjárásnak és gyakran le kell mondania az álomról. Alkalmazzuk ezeket a felsőbbségekre. — Mai napság némelyek ugy beszélnek, mintha a felsőbbségeknek csupán kötelességeik, az alattvalóknak pedig csupán jogaik volnának.

A *pápa* iránt a következő kötelességeink vannak: Lelki dolgokban *engedelmeskedjünk* neki, legyünk hozzá *hűségesek, tiszteljük,* továbbá nehéz hivatalában *imádságainkkal* és *szeretet-adományainkkal* támogassuk.

A pápának lelki dolgokban **engedelmeskedjünk.** »Valamennyi, bárminő szertartásu és rangu pásztor, valamint hivő alá van rendelve a pápának s valódi *engedelmességgel* tartozik neki« (Vat. 4, 3.). Ami a *fej* az emberi testen, az a pápa Krisztus Urunk testén (I. Kor. 12, 27.), vagyis az egyházban; a fejnek befolyása van minden tagra, a pápának minden kereszténye. Miután *ő Krisztus Urunknak helytartója,* tőle pontosan megtudjuk az Isten akaratát. A pápa elmondhatja magáról: »Krisztus helyett járunk követségben, ugymint az *Isten* intvén *miáltalunk*« (II. Kor. 5, 20.). Tisztán *világi* ügyekben nem állunk a pápa hatalma alatt, hanem a világi hatalom alatt. — Legyünk a pápához **hűségesek.** A pápa az egyház főnöke és azon szikla, amelyen az egyház nyugszik (Máté 16, 18.). Aki tehát a pápától elszakad, mint a görögök (1053.), az tulajdonképen Istentől szakad el. A pápától elszakadottakra (= skizmatikusokra) vonatkoznak Istennek Sámuelhez intézett eme panaszszavai: »Nem téged vetettek meg, hanem engem, hogy ne uralkodjam rajtuk« (I. Kir. 8, 7.). — Továbbá **tiszteljük** a pápát. Krisztus Urunk kívánja, hogy az ő szolgáit tiszteljük; igy szólt az apostolokhoz: »Aki titeket megvet, engem vet meg. Aki pedig engem vet meg, azt veti meg, aki engem küldött« (Luk. 10,

16.). Miután pedig a pápa Krisztus Urunk valamennyi szolgái között az első, őt a legnagyobb tisztelet illeti meg. Azért illetjük őt e címmel: »Ő Szentsége«. — A pápát továbbá támogassuk **imádságunkkal** és **szeretet-adományainkkal.** Már az első keresztények is imádkoztak a bebörtönözött Péterért (Ap. 12.). A pápák mindez óráig nem mentek az üldözésektől. Utánozzuk tehát az első kereszténveket! »Aki szüleiért nem imádkozik, az rossz gyermek, aki pedig a szentséges atyáért nem imádkozik, az rossz keresztény« (B. Hofbauer). Kellemes dolog Isten előtt, ha imádkozunk azokért, akik méltóságban vannak (I. Tim. 2, 3.). A pápának feladata az egyház sok szükségleteiről gondoskodni, így a hitnek a pogányok között való terjesztéséről, az egyházi intézmények fenntartásáról, stb; szüksége van tehát a mi támogatásunkra és pedig annál inkább, minthogy a jelen korban világi birtokait is erőszakkal elvették. A szentséges atya számára adott alamizsnát Péter-fillérnek nevezzük.

Hasonló kötelességeink, mint a pápa iránt, vannak a **lelkészek** iránt is. A keresztények főképen lelkészük életfentartásáról gondoskodjanak. »Az Úr rendelte azoknak, kik az evangéliumot hirdetik, hogy az evangélium után éljenek« (I. Kor. 9, 14.). »Méltó a munkás az ő bérére« (I. Tim. 5, 18.).

Az *ország fejedelme* iránt a következő kötelességeink vannak: *Engedelmeskedjünk* minden igazságos törvénynek, amelyet az ő nevében hoznak, legyünk *hűségesek* iránta, *tiszteljük* őt, továbbá imádságunkkal, pénzzel és *véradónkkal* támogassuk.

Az állam törvényeinek nem csupán a büntetés miatt, hanem Isten miatt kell **engedelmeskedni** (Róm. 13, 5.): ugyanis a világi hatóság parancsai Isten parancsai (Róm. 13, 2.). Vegyük figyelembe, mily készségesen engedelmeskedtek Mária és József Augusztus parancsának és mint mentek Betlehembe az összeírásra (Luk. 2.). Csupán akkor, ha a világi törvény valamit *Isten tilalma ellen parancsol,* csupán akkor érvényesek az apostol szavai: »*Az Istennek inkább kell engedelmeskedni, mint az embereknek*« (Ap. 5, 29.). — Legyünk **hűségesek** az ország fejedelme iránt. Ha jó uralkodónk van, ragaszkodjunk hozzá; ha pedig rossz, legyünk béketűréssel. Nemcsak a jó, hanem a rossz urnak is engedelmeskedni kell (I. Pét. 2, 18.). A gonosz uralkodók rendszerint Istennek büntetése a népek büneiért (Sz. Ág.). — Továbbá **tiszteljük** az ország fejedelmét. »Az Istent féljétek, a királyt *tiszteljétek*« (I. Pét. 2, 17.). A király iránt való hódolat szép példáját adja Dávid, aki Sault, az ő üldözőjét kétszer megölhette volna, azonban »az Urnak fölkentjét« legkevésbbé sem bántotta (I. Kir. 24.). — Továbbá **imádkozzunk** az ország fejedelméért. Jó és kellemes dolog Isten előtt, ha imádkozunk a királyokért és azokért, akik méltóságban vannak (I. Tim. 2. 3.). Az érettük mondott imádság reánk magunkra is hasznos; mert

ennek folytán oly rendeleteket hoznak, amelyek reánk nézve valóban hasznosak (I. Tim. 2.). — Krisztus Urunk helyeselte az **adófizetést,** amidőn igy szólott: »Adjátok meg, ami a császáré, a császárnak, és ami az Istené, Istennek« (Máté 22, 21.). Ő maga is megfizette önmagáért, valamint Péterért a személyes adót; azért elküldötte Pétert a tengerhez s megparancsolta neki, hogy az első kifogott halnak vegye ki szájából az ezüst pénzt s azzal fizesse meg az adót (Máté 17, 26.). *Méltányos* dolog, hogy akinek az államtól nyert jólétből és békéből előnye van, az járuljon is hozzá az állam kiadásainak fedezéséhez. Amint a *gyomor* a test tagjaitól hozzávezetett táplálékot a tagok fentartására fordítja, ugy az ország fejedelme is az alattvalóktól neki fizetett adókat az ő jólétükre használja, tehát például iskolák, utak, kórházak, stb. építésére, a hadsereg, az állami hivatalok, stb. fentartására. Ezen igazságot megérzékíti Menenius Agrippa szép hasonlata a test tagjairól, amelyek a gyomornak nem akartak többé ételt adni; miután azonban elgyöngültek, jobb belátásra jutottak. (Meh. IV. 90.). — **A véradó** a *katonai* szolgálat, amelyet a fegyvertfogható férfiak a fejedelemnek teljesítenek. A katonai szolgálat célja a béke fentartása s a haza megvédelmezése. Aki polgártársai jólétéért, nevezetesen a háboruban hősiesen feláldozza magát, az nagy jutalmat várhat Istentől. — Mint az ország fejedelme iránt, oly kötelességeink vannak azok iránt is, akik helytartói az államban. »Engedelmesek legyetek tehát akár a királynak, mint legelsőbbnek, akár a helytartóknak mint általa kiküldötteknek: mert ez az Isten akarata« (I. Pét. 2, 14.).

Azonkivül támogassák az állam polgárai az ország fejedelmét a kormányzásban is azzal, hogy tapasztalt és keresztény érzületü férfiakat válasszanak *képviselőknek.*

Az uralkodó, aki a kormányzást a néppel megosztotta, csak azt a határozatot emeli törvényerőre, amelyet a nép **képviselői** jól megvitattak és megszavaztak. Azért nemcsak a képviselők, hanem az alattvalók is, akik a képviselőket választják, nagy **felelőséggel** tartoznak *Istennek.* A képviselők felelősek a törvényekért, amelyeket hoznak; az alattvalók azon férfiakért, akiket képviselőknek választanak. Bizonyos francia püspök a választóknak, akik az egyház iránt ellenséges férfiakat választanak képviselőknek, ezen szavakat adja szájukba: »Én, katholikus választó, szavazatommal Franciaországban az egyház minden *szerencsétlenségének,* valamint minden üldözésnek, amely éri, *oka vagyok.* Én vagyok oka annak, hogy a gyermekek nem részesülnek vallásoktatásban, hogy a tisztviselők vallásuk gyakorlatában akadályozva vannak, hogy a betegek lelki segítség nélkül halnak meg, hogy a szerzeteseket üldözik és elűzik, hogy az egyházat minden módon elnyomják« (Annecy püspöke). Az állampolgár a polgári jogok gyakorlatát illetőleg is, amelyekhez a választói jog tartozik, *Urának Istenének akaratához van kötve*

s egykor Isten itélőszéke előtt számot köteles adni arról, hogy ezen jogot hogyan használta (Schőbel, leitmeritzi püspök 1891. jan. 30.). *Minden emberi helyzetünkben* kell, hogy a *keresztény igazságok* legyenek vezércsillagaink. Senki se mondja azért, hogy a politikának semmi köze a valláshoz (Osztr. püsp. 1891. febr. 15.). Miniszterek, hivatalnokok, főrendek, képviselők, titkos tanácsosok egykor számot adni kötelesek Isten előtt minden szóról, amelyet beszéltek, minden szavazatról, amelyet leadtak. Épenugy minden választó is Isten előtt számot adni köteles ezen, vagy azon képviselő megválasztásáról (Lajos, annecy-i püspök). — Az alattvalók tehát **tapasztalt** férfiakat válasszanak, vagyis olyanokat, akik választóik igényeit ismerik, a szükséges törvényismerettel és szónoklati ügyességgel rendelkeznek, stb. **Keresztény érzelmü** férfiakat válasszanak, mert az olyan ember, akinek *vallásos meggyőződése nincs, sohasem lelkiismeretes.* Az Isten iránt nem hűséges képviselők rendszerint választóikkal szemben sem hűségesek. »Amiatt is, mert az országgyülések gyakran foglalkoznak a vallás és az *egyház legbensőbb* és legsajátosabb *ügyeivel,* a katholikusoknak egészen különös kötelességük oly férfiakat küldeni képviselőknek az országgyülésre, akik az egyházi kérdések terén is tájékozottak s hozzá még meleg szivvel és igazi érdeklődéssel viseltetnek az egyház iránt« (Osztr. püsp. 1891.).

Ha valamely katholikus állampolgár *egyházellenes* férfiura adja szavazatát, vagy pedig a választástól való tartózkodásával előmozdította az egyházellenes képviselő győzelmét, sulyos bűnt követ el.

Soha és semmi szin alatt sem szabad a katholikusoknak csupán *névleges katholikust* választani, aki az egyházzal és parancsolataival nem törődik, aki az istentiszteleten ritkán, vagy soha sem jelenik meg, aki még a husvéti időben sem járul a szentségekhez, aki egyházellenes hirlapokat tart, anélkül, hogy hivatalos állása arra kényszerítené, aki talán épenséggel gyalázza az egyházat, annak intézményeit, tanait és szolgáit; inkább tartózkodniok kell a választástól, mint közreműködni abban, hogy valamely egyházellenes gondolkozásu férfiu képviselőnek választassék (Schőbel, leitmeritzi püspök, 1891. jan. 30.). A katholikusok *tudakozódhatnak* képviselőjük felfogása felől, hogy mit tart: az iskolai nevelésről, a házasságról, a a vasár- és ünnepnapok megünnepléséről. Ha aztán az illető a keresztény alapelveknek nem megfelelő, vagy kitérő feleletet ad, akkor nem szabad megválasztani, különben sulyos felelősség terheli a választókat (Schőbel püspök). — *A választói jog gyakorlása kötelességgé* válik, ha használatával valamely rossz megakadályozható, vagy kikerülhető, vagy pedig valamely jó saját üdvünkre, vagy a felebarátunk előnyére elérhető (Schőbel püspök). Senki se mondja: az én szavazatom

nem dönt; mert *gyakran dönt egyetlenegy szavazat is* s még ha nem is fordulna elő ez az eset, mégis *elősegíti a kisebbség tekintélyének és befolyásának gyarapodását.* Továbbá a tapasztalat szerint egyetlen, fel nem használt választói szavazat folytán, ilyen gondolkodás miatt, mások sokan tartózkodnak a szavazástól s az ellenfél győzelmét megkönnyítik (Schőbel püspök). — A választás idején még azok is, akiknek szavazati joguk nincsen, szorgalmasan és ájtatosan *imádkozzanak,* hogy a választások az egyesek, a család, az egyház és az állam javára előnyösen menjenek végbe (Schőbel püspök). Azért a püspökök fontos választások előtt gyakran az Oltáriszentség kitételével ima-órákat rendeltek el.

4. Aki az egyházi, vagy pedig világi előljáróság ellen sulyosan vétkezik, az már a földön is kemény bünhődést, halála után pedig örök kárhozatot várhat az Istentől.

Korét és társait, akik Mózes idejében a zsidó papság ellen fellázadtak, ijesztő például az egész nép szeme láttára elevenen nyelte el a föld (IV. Móz. 16.). Mily nyomorúságos véget ért *Absolon,* aki atyja és királya ellen fellázadt (II. Kir. 18.). *Szemeinek,* aki a Cedron patakánál Dávid királlyal szemben durván viselkedett, Salamon király idejében halálbüntetés terhe alatt megtiltották, hogy átlépje a Cedron patakát; s mikor nem engedelmeskedett, kivégezték (III. Kir. 2, 46.). Felségsértéseket a világi törvények még ma is hosszas *börtönbüntetéssel* büntetnek. — Aki a hatalmasságnak ellene áll, az Isten rendelésének áll ellene s magának *örök kárhozatát* szerezi (Róm. 13, 2.).

3. Az előljárók kötelességei.

1. A keresztény ne törje magát olyan hivatalok után, amelyekre nincs képessége (Sir. 7, 6.).

Vegyen mindenki *Mózestől* példát. Ő nem tolta fel magát az izraelita nép vezérének, hanem a vezéri állást csupán akkor vállalta el, amikor Isten arra meghívta; sőt még ekkor sem egyezett bele szívesen, mert igen gyöngének tartotta magát; későbben is gyakran kifáradt hivatalában s vissza akarta az Úrnak adni. Nagy szent Gergely pápa az erdőkbe menekült, midőn pápának akarták megválasztani (590.). A legnagyobb szentek, mint szent Ambrus, szent Ágoston, vonakodtak püspöki hivatalt elvállalni. Pedig **képességük** az illető hivatalokra e nagy férfiaknak kétségkívül megvolt. »Nagy vakmerőség azért a megkívántató erő és képesség, továbbá az Isten meghívása *nélkül* erővel valamely előljárói állás után törekedni« (Bona). A rátermettség nélkül méltóságra törekvő ember olyan, mint aki az evezőt kezébe veszi, holott soha-

sem kezelte (Fer. szent Vince); vagy pedig, mint azon ember, aki olyan terhet vesz magára, amelyet nem bir el (Sz. Ambr.). Az ilyenek aztán nem is szokták hivatásbeli kötelességeiket teljesíteni; a magasra felállított, de nem égő csillárhoz hasonlítanak. Az Üdvözítő a tolvajokkal hasonlítja őket össze, akik a juhakolba rontanak (Ján. 10.). — Akinek ellenben *képessége van* valamely hivatalra és tudja, hogy abban sok jót eszközölhet, az törekedhetik arra. Egészen rendben van tehát, ha meggyőződéses és szónokilag ügyes katholikus képviselői állásra törekszik az országgyűlésen, vagy pedig más, ilynemü hivatalt akar elérni. A papi állásra is lehet törekedni (I. Tim. 3, 1.).

2. Az Istentől előljárói hivatalra meghívott ember ne legyen amiatt rátartó, hanem inkább tartsa szem előtt felelősségét.

Bizonyosak lehetünk Isten **meghívásáról,** ha mi *magunk mitsem tettünk* az előljárói állás elnyeréséért. Az isteni hivatást felismerjük a *népnek,* vagy pedig az *előljárónak rendíthetetlen akaratából* is. Midőn nagy szent Gergelyt a nép az erdőben kereste és tényleg feltalálta, nem vonakodott többé a pápai széket elfoglalni; felismerte ugyanis az Isten akaratát. Szent Alfonz is elfogadta a püspöki széket Santa Agatában (Nápoly mellett), amidőn XIII. Kelemen pápa szigoruan felszólította annak elfogadására (1762.). Ha az ur megparancsolja, hogy a szolga magasabb állást foglaljon el, akkor a szolgának nem szabad ellenkeznie (Sz. Ág.). Ha látszólag az emberek adományozzák is az állásokat, alapjában véve tulajdonképen mégis csak *Isten osztogatja a talentumokat* (Máté 25, 15.). Amint a kertész a kut vizét oda vezeti, ahová akarja s gyakran épen kis fácskához vezeti, ugy Isten is a királyok és fejedelmek kegyét azokra irányítja, akiket ő a tisztségekre és méltóságokra kiválasztott (Drex). A király szíve az Isten kezében van; mint a víz folyását, oda irányitja azt, ahová akarja (Példab. 21, 1.). — Esztelenség az előljárói hivatalban rátartónak lenni. Az előljárói hivatal ugyanis magában véve **nem** teszi az embert **Isten előtt jobbá.** Csupán az *erény* kölcsönöz az embernek igazi méltóságot és nagyságot. A földi méltóság csak *rövid ideig* tart; a füsthöz, vagy pedig az álomképhez hasonlít, amely gyorsan keletkezik és épen oly gyorsan el is tünik (Aqu. sz. Tam.). Az erény ellenben örökkétartó dicsőséget szerez. Sokan azok közül, akik itt elsők voltak *egykor utolsók* lesznek, és megfordítva (Máté 19, 30.). Heródes király volt, Mária és József pedig egyszerü emberek; amaz gonosz volt, ezek ellenben erényesek és Istennek kedveltjei voltak. Máriának és Józsefnek most magas rangjuk van a mennyországban, mi van ellenben Heródessel? Alkalmazzuk ezt más emberekre! A korhadt fa világit éjjel, nappal ellenben korhadtnak bizonyúl; épen ugy fognak sokan, akik most, az élet éjjelében dicsőséggel teljeseknek látszanak,

korhadtan és rossz szinben ott állani az itélet napján, amikor a jó Isten minden titkos dolgot fölfedez s az emberek gondolkodását napvilágra hozza (Sz. Bonav.).

Szigoru itélet vár azokra, akik másoknak előljárói (Bölcs. 6, 6.). Minél magasabb a méltóság, annál nagyobb a felelősség. Ezen igazságnak a világ nagyjait alázatosakká, lelkiismeretesekké és gondolkodókká kellene tennie (Galura). — Isten a magasrangu hivatalnokoktól megkívánja, hogy méltóságukat ugy töltsék be, mintha egyáltalán *nem volna az övék*, vagyis, hogy a magas méltóságot csak egy napra, vagy egy órára engedélyezett dolognak tekintsék, továbbá készek legyenek attól *bármely pillanatban megválni* (Sz. Gertrud).

3. Az előljáró lehetőleg az alattvalók javára törekedjék, továbbá velük pártatlanul és igazságosan bánjék.

Miután az előljárók az isteni hatalom képét tükrözik vissza, azért mindenben *Istent* vegyék példányképül (XIII. Leo); annál is inkább, mert ők Istennek helyettesei. A király *meghatalmazottja* azt köteles beszélni és tenni, amivel a király megbízta; ha nem teszi azt, hanem saját feje után cselekszik, bünhődik. Hasonlóan áll a dolog az előljárókkal (Galura). — Az előljárók mindenek előtt jóságosak legyenek s az **alattvalók javát** tartsák szem előtt. Azért előljárók. Némely szolgalelkűek véleménye szerint az alattvalók csak arra valók, hogy az előljáróknak szolgáljanak. Ennek épen az ellenkezője áll: a föld nagyjai *a nép jólétére* vannak a világon. »A hatalmasság Istennek szolgája az emberiség javára« (Róm. 13, 4.). Nem szabad továbbá az előljáróságnak csupán *egyetlen*, vagy pedig csak *kevés* ember javára törekedni; ők ugyanis mindenkinek közös javára vannak rendelve (XIII. Leo). Sőt épen az illik az előljárókhoz, hogy *saját* előnyüket az alattvalók javára nagylelkűen feláldozzák. Krisztus Urunk maga is, mint jó pásztor életét áldozta fel az ő juhaiért (Ján. 10, 11.). Ha már a pásztor sok fáradságot és veszélyt áll ki az állatokért, amelyeknek pedig csupán a mészárszék a rendeltetésük, mennyivel többet kell tennünk a halhatatlan lelkekért, akiknek az örök élet a rendeltetésük, akikért Krisztus Urunk önmagát áldozta fel s akikről egykor számot kell adnunk (Ar. sz. Ján.). — Az előljárók legyenek továbbá **pártatlanok** s azért különbség nélkül mindenkivel, még *a szegényekkel is barátságosan* bánjanak. Gondolják meg, hogy Isten előtt nincsen személykülönbség (Róm. 2, 11. II. Krón. 19, 7.). Isten teremtette a kicsinyt és nagyot s egyenlőképen van neki gondja mindenekre (Bölcs. 6, 8.).

Isten gyakran segíti a szegényeket és a szükségben szenvedőket (Zsolt. 45, 2.). Közel van az Ur azokhoz, akik töredelmes szivüek (Zsolt. 33, 19.). Minél inkább meg van valaki fosztva az emberi vigasztalástól, annál inkább veszi őt figyelembe az Isten irgalmassága (Sz. Gertrud). Azért az előljárók is főképen

a szegényekkel és alacsony sorsuakkal bánjanak barátságosan (Iz. 1, 17.). Sajnos azonban, a hatalommal gyakran türelmetlenség párosul. Az előljárók alattvalóikkal szemben gyakran oly sokat engednek meg maguknak, amennyire hatalmuk csak képesíti őket (N. sz. Gerg.). Óvakodjunk attól, hogy a tekintély sulyát éreztessük valakivel, még ha a jó ügy érdekében szükségesnek is látszanék az (Galura). A kevély emberek méltóságukon alulinak tartják, hogy embertársukkal mint testvérükkel bánjanak; azt hiszik, hogy ezzel elveszítik tekintélyüket s lealacsonyítják magukat. Pedig semmi egyéb nem áll méltóságunkon alul, mint a bűn és a kevélység (Galura). — Azután az előljárók *ne* legyenek **igazságtalanok,** főképen *ne* hagyják ajándékokkal *megvesztegetíteni* magukat (II. Móz. 23, 8.), sem pedig elvakíttatni a *gazdagok és hatalmasok fényétől*, sem igazságtalan határozatokra csábíttatni magukat. (III. Móz. 10, 15.). Fájdalom, igy tett Pilátus; félt a zsidóktól, akik őt a császár előtt be akarták vádolni s ezért Jézust ártatlansága dacára halálra itélte. Amitől Pilátus nagyon félt, az mégis megtörtént vele: a zsidók bevádolták a császárnál s ez Franciaországba száműzte. Isten kárhoztatja az igazságtalan bírákat (V. Móz. 27, 19.). Morus Tamás kancellár azt szokta mondani: »Ha atyám, akit bensőleg szeretek, panasszal jönne hozzám s vádlott gyanánt ördög állana a másik oldalon, akit pedig mindenek fölött gyűlölök: mégis, ha ennek volna igaza, az ő javára itélnék«. Azért az előljáróknak senkit sem szabad *kihallgatás nélkül elitélniök.* Ha Nagy Sándornál valakit bepanaszoltak, bedugta az egyik fülét és igy szólt: »Csak az egyik fülemet nyitom ki a vádlónak, a másikat a vádlott védelmére nyitom ki«. Még a mindenható Isten sem itélte el előbb Ádámot, mig ki nem hallgatta s bűnét reá nem bizonyította.

4. Az előljáró jó példával járjon elől.

Kétféle okból adjanak **jó példát** az előljárók. Egyrészről ugyanis mindenki az előljárókra figyel. Ezek *a hegyen épült városhoz* hasonlítanak, amelyet nem lehet elrejteni (Máté 5, 14.). Az előljárókhoz igazodik mindenki; amilyenek az előljárók, olyanok az alattvalók is (Sir. 10, 2.). Az előljárók tehát rossz életük miatt külön bünhődnek egykor. Másrészről az előljárók *többet vihetnek ki példájukkal,* mint szavaikkal. A példával való tanítások ugyanis jobban behatolnak szívünkbe (N. szent Gerg.). — Az előljárók **imádkozzanak alattvalóikért;** a jó vincellérhez hasonlítsanak, aki a szőlőhegy urát kérte, hogy a terméketlen fügefát ne'ássák ki és ne égessék el, hanem még egyszer tisztítsák meg, azután pedig várjanak még egy évig, mig gyümölcsöt hoz (Naz. sz. Gerg.). A *lelkipásztorok* épenséggel kötelesek arra, hogy hiveikért imádkozzanak; a szentmise áldozatot például minden vasár- és ünnepnapon élő és meghalt hiveikért kell felajánlaniok.

Az Isten V. parancsa.

Isten az 5.-ik parancsában tiltja a *magunk*, vagy *felebarátunk* életének megrontását, továbbá a kegyetlenséget az *állatok* iránt.

1. Az élet értéke.

A szentségek kiszolgálása alkalmával az egyház jelentőségteljes *szertartásokat* végez testünkön. Az egyház testünk iránt nagy tiszteletet akar ezzel belénk önteni: azt akarja értésünkre adni, hogy a testnek nagy a méltósága és becse.

A testnek egészsége és élete nagy fontosságu a lélek életére, valamint az örök üdvösségre nézve. Testünk a halhatatlan *léleknek* Istentől alkotott *lakása;* ezen lakás állapotától függ gyakran a lélek állapota is.

Midőn Isten a holt földből emberi testet alkotott, ez még lakatlan ház volt; hogy ezen háznak lakója legyen, azért teremtette Isten a lelket s tette azt a test lakójává (Galura). Azért szent Pál *sátornak* nevezte testét, amelyet nemsokára itt kell hagynia (II. Pét. 1, 13.). Ami a *lakó* a házban, az a lélek a testben. Az egészségtelen házban beteg a lakó; épen ugy jár a lélek is az egészségtelen testben. Ugy áll a dolog velünk, mint a tojással: a *tojáshéj* megsérülésével a kis csirke is szenved, amelyet a héj bezár; hasonlóképen ha a testet, a lélek ezen borítékát baj éri, akkor a benne élő nemes lakó, vagyis a lélek is szenved (Meh.). Azért szokták már a rómaiak is mondani: »Egészséges lélek — egészséges testben«. Testünk tehát nem saját tulajdonunk, hanem **Istennek tulajdona** (I. Kor. 6, 13.). Testünk nem csupán azért Istené, mert az Isten teremtette azt, hanem azért is, mert azt Krisztus Urunk a megváltással drága áron *megvásárolta* (I. Kor. 6, 19.). Az idegen birtokot pedig kötelességünk kimélni. A *bérlőnek* nincs joga a bérelt házat megrongálni, vagy épen lebontani; épen úgy nekünk sem szabad megrongálni, még kevésbbé szétrombolni a testet, amely lelkünknek Istentől teremtett és Isten birtokában maradó lakása. »Ugy kell testünkkel bánni, mint idegen tulajdonnal« (Sz. Bern.). Nem szabad azt tenni testünkkel, amit mi akarunk, hanem amit Isten akar (Galura).

Testünk továbbá a *léleknek* Istentől kölcsönbe vett *eszköze,* amellyel érdemeket kell gyűjtenünk az örök üdvösségre.

Amint általában minden eszközzel *vissza* lehet *élni*, ugy a testtel is visszaélhetünk. Azért figyelmezteti szent Pál a kereszt-

tényeket, hogy a test tagjait ne adják a gonoszság eszközéül a bűnnek (Róm. 6, 13.). Isten *számon kéri* tőlünk egykor minden ránk bizott talentum használatát (Máté 25, 19.), tehát a test használatát is. »Számot kell adnunk egykor Isten előtt, hogyan bántunk testünkkel, amely a halhatatlan lélek lakóhelye és állásbeli kötelességeink teljesítésének eszköze volt« (Kneipp plebános). Szent Gertrudhoz igy szólott Krisztus Urunk: »A halottak feltámadása után a test tagjai, mivel saját testüket az én szolgálatomban szeretetteljesen gondozták, külön jutalmat nyernek s hasonlíthatatlanul nagyobb méltóságban és kitüntetésben részesülnek« (Sz. Gertrud jelenései).

2. Saját életünkre vonatkozó kötelességeink.

1. Kötelesek vagyunk egészségünk és életünk fentartásáról gondoskodni: tisztasággal, mértékletességgel, renddel, munkássággal, valamint betegség esetén orvosság használatával.

Az egészség értékesebb a megmérhetetlen gazdaságoknál (Sir. 30, 16.). Ugyanis minél hosszabban tartjuk fenn egészségünket és életünket, annál tovább gyüjthetünk örökkévaló kincseket magunk számára, amelyeket sem a rozsda, sem a moly meg nem emészt, sem a tolvajok ki nem áshatnak és el nem lophatnak (Máté 6, 20.). Ha ellenben életünket könnyelmüen megrövidítjük, akkor megfosztjuk magunkat a *vetés idejétől* (Galura). *Ruháinkat* kiméljük, hogy sokáig tartsanak; annál inkább kell a testet kimélnünk, amely a lélek ruhája. A *sas* is nagy gondossággal *oltalmazza tojását*, nem a héj miatt, hanem a sas miatt, amelyet a tojás magába zár; igy viseljen gondot az ember is testére, amely a lélek boritéka. Ügyeljünk főképen a test **tisztaságára** (használjunk fürdőket, vagy pedig mosdásokat), ügyeljünk továbbá fehérnemüink és ruháink, szobánk és ágyunk tisztaságára. Gondoskodjunk arról, hogy háló-, valamint lakószobáinkban *tiszta levegő* legyen. (A *tisztaság fél egészség).* — Továbbá vigyázzunk a **mértékletességre** az evésben és az ivásban. A mértékletesség egészségben tartja fenn a testet s meghosszabbitja az életetet. *Dániel* és a három zsidó ifju Nabukodonozor udvarában, mert mértékletes életet éltek, már 10 nap mulva ragyogóbb színben voltak, mint a babiloni ifjak (Dán. 1. — Lásd a bőjtölés hasznáról szóló fejezetet). Sokaknak gyönge teste mértékletes élettel annyira megerősödött, hogy bámulatra méltó tevékenységet fejtettek ki; igy nagy szent Gergely pápa, nagy szent Vazul. Szent Pál is gyakran megemlíti leveleiben testének gyöngeségét. — Tartsunk továbbá **rendet** az evésben, a lefekvésben és fölkelésben (az egészséges testnek 6—8 órai alvásra van szüksége), rendet a munkában, stb. »*Tarts rendet s a rend fenntart téged*« (Sz. Ág.). — Továbbá sohase legyünk

munka nélkül. A munka a mindennapi *kenyér* megszerzésére szolgál, azonkívül az *egészség* fentartását nagyban elősegíti. A munka ugyanis keringésbe hozza a vért s azzal nagyban előmozdítja az emésztést; azért is munka után izlik legjobban az evés. Amint a viz megromlik, ha nincs mozgásban, úgy a henyélőnek vére is rossz s betegséget idéz elő (Galura). Azonban a munkának *nem* szabad *erőnket túlhaladnia.* »A virág, ha mérsékelten öntözik, növekszik; azonban, ha elárasztják vizzel, elpusztul. Épen úgy a test is növekszik a mérsékelt munkától, a tulhajtott munkában ellenben megromlik« (Plutarchosz). Azért akik *szükség nélkül vasárnapokon* is nehéz munkát végeznek, nemcsak az Isten 3.-ik, hanem 5.-ik parancsa ellen is vétkeznek. — Végre kötelesek vagyunk **betegségünkben orvosságot használni.** Vétkezik az, aki *súlyos betegségében* nem kérdezi meg az orvost, sem orvosságot nem használ. »Tiszteld az orvost a szükség miatt; mert a Fölséges teremtette őt« (Sir. 38, 3.). A Fölséges a földből teremtette a gyógyszereket és az okos férfiu nem iszonyodik azoktól (Sir. 38, 4.). Csak ha a gyógyulás szertelen kiadásokat, vagy pedig (mint a műtéteknél) nagy kinokat okozna, csupán akkor lehetne az orvoslástól eltekinteni.

Az egészség és az élet fentartásáról ne gondoskodjunk mégsem olyan tulságosan, hogy ezen gondosság miatt örök üdvösségünkről megfeledkezzünk.

Az ideiglenes javak, tehát a test egészsége és élete is, magukban véve értéktelenek és csak annyiban kivánatosak, amennyiben az *örök élettel összefüggésben állanak.* »Szeresd tehát testedet ugy, hogy e szeretet miatt ne látszassál csupa testté válni; szeretni kell testünket, de még jobban lelkünket« (Sz. Bern.). Az Isten Lelke nem marad meg azon emberben, aki csupán test (I. Móz. 6, 3.). »A test törekvése halál, ellensége az Istennek« (Róm. 8, 6.). Minél jobban gondozzuk és ékesítjük a testet, annál inkább elhanyagoljuk és megkárositjuk a lelket (Sz. Ág.). Azért int bennünket Krisztus Urunk, hogy ne gondoskodjunk *aggodalmasan táplálékról, vagy pedig az öltözetről.* A mennyi Atya tudja, hogy ezekre szükségünk van; ha ő az ég madarait táplálja s a mezők liliomait felöltözteti, habár ezek nem is dolgoznak, annál inkább táplál és öltöztet bennünket, embereket (Máté 6, 25. stb.).

2. Kötelesek vagyunk azonkívül mindazt elhagyni, ami egészségünket és életünket megronthatná.

Vétek tehát magunkat könnyelmüen életveszedelemnek kitenni, egészségünket megrontani, vagy pedig életünket kioltani.

1. Könnyelmüen *életveszélynek* teszik ki magukat pl. azok, akik életveszélyes *mutatványokat* végeznek, vagy pedig *nem elővigyázók.*

Kötéltáncosok, műlovarok, állatszelídítők, stb. súlyos bünökben élnek (ha minden lehetséges intézkedést meg nem tesznek a szerencsétlenség elkerülésére); az ilynemü *életpályák* tehát erkölcsileg kárhozatosak és tilosak. Az említett emberek a legtöbb esetben feslettek is és némelyek közülük már életükkel lakoltak veszélyes mutatványaikért. Ugyanez áll azokról is, akik túlságosan vakmerők és merészek az *ugrás, tornászás, mászás, úszás* terén; mily sok **vakmerő hegymászó,** stb. járt már szerencsétlenül. Gondoljunk ez alkalommal a *spanyolországi bikaviadalokra* is, amelyek ott a nemzeti mulatságszámba mennek, tulajdonképen pedig nemzeti bűnök. Száz meg száz embert nyársaltak fel ott már a bikák, száz meg száz ember pusztult már ottan el nyomoruságosan! — Azok is vétkeznek, akik **nem elővigyázók.** Mily gyakran mentek már keresztül a *vasuti* vonatok olyanokon, akik még a vasut közeledtekor is a sineken jártak. Gyakran sújtott már villám olyan embereket, akik *viharok* alkalmával a fák alá, vagy az ablakhoz állottak, vagy pedig az utcán szaladtak. *Ragályos betegségek* alkalmával a betegek lakását kerüljük s a szükséges óvintézkedéseket tegyük meg. (Csak papok, orvosok, beteg-ápolók, stb. kötelesek a beteghez menni, azért csak ők számíthatnak az Isten oltalmára). Életveszélynek teszik ki magukat: akik *fölhevűlten hideg türdőt* vesznek (gondoljunk Nagy Sándorra, valamint Barbarossa halálára); akik fölhevült állapotban *hideget isznak,* vagy pedig nyári nagy hőségben jéghideg italokat vesznek magukhoz (sokan tüdőgyulladást kaptak és meghaltak); *akik lőfegyverekkel* játszanak; akik a haladó vasuti vonatról *leugranak,* vagy arra haladása közben felugranak; akik tornyokon, vagy pedig háztetőkön dolgoznak, vagy a magas emeletben ablakokat tisztogatnak anélkül, hogy jól megerősítenék magukat; akik a villanyvezető sodronyokat puszta kézzel érintik. A gyermekek a szekerekbe szoktak hátul felcsimpaszkodni, aminek gyakran volt már az a következménye, hogy lábuk a kerekek közé jutott és szétmorzsolódott. A fogadásból való evéssel esztelen emberek gyakran idézték már elő halálukat. Legyünk tehát mindenkor elővigyázók, meggondoltak s életünket sohase tegyük könnyelmüen kockára.

2. *Egészségünket meg lehet rontani* túlhajtott mulatságokkal, hiu öltözködéssel és egészségtelen ételek gyakori élvezetével.

Tulhajtott mulatságok például az egész éjszakán keresztül folytatott játék, vagy pedig **tánc** (gondoljunk a táncmulatságokra), az erős **dohányzás,** a sok **ivás.** »Tobzódás miatt már sokan haltak meg« (Sir. 37, 34.). — **Hiu öltözködés** például a nők *derékfűzője,* vagy pedig öve. A testnek esztelen befűzése megakadályozza a mellkas fejlődését, nyomást gyakorol a test belső szerveire, igy a májra, gyomorra, bélre; zavarokat idéz elő ezen szervekben (Kneipp plebános, Virchow). A fűzés gyakran volt

már hirtelen haláleseteknek is oka. *Az új cipő-* és csizma-*divat*, amely a lábot hegyes formájuvá igyekszik átalakitani, tyukszemet, valamint köszvényre való hajlamot idéz elő (Dr. Virchow). Azt is olvashatni a hirlapokban, hogy némely hiu emberek, nevezetesen nők, a lehető *legkisebb cipők* viselése miatt lábukban vértorlódást s hozzá még gyuladást kaptak ugyannyira, hogy csupán levágással menekülhettek meg a haláltól. A hiuságnak bűnhődnie kell! — Egészségtelen italok, ha mérték nélkül élvezik: a **pálinka, babkávé** és a **tea**; ezek nem igen tartalmaznak *tápláló anyagokat*, de *mérges anyagokat* igen.

Modern méreg a **kokain.** Ezt a koka-cserjéből állítják elő, amely Peruban és Boliviában terem. Ott már régebben szokásban volt, hogy ennek a cserjének leveleit összerágták, mert leve kellemes idegzsongást idéz elő. De csakhamar megvan a visszahatás: a kokain-élvező idegrendszere megzavarodik, mindenféle betegségek vesznek erőt testén és nemsokára megtébolyodik. Délamerikából előbb az Északamerikai Egyesült Államok déli részeibe hatolt el a kokain, ahol a négerek voltak rabjai. Legujabban Európában is kezd hódítani. Itt leginkább por alakjában használják, orrba belélegezve. Aki rákap, rabja lesz, és rövidesen elpusztúl. Azért a rendőrhatóságok is nagyon üldözik.

Hasonló pusztító méreg a **morfium** és az **ópium.** Ezeket a zöld mákfejből állítják elő. Este a mák fejét meghasogatják és reggelre fehér cseppek buggyannak ki belőle. Ezeket összegyüjtik, napon megszárítják és az igy előállott barnás anyagot pillulákba öntve forgalomba hozzák. Az ópium legfőbb hazája Kina. De Indiában, Törökországban, Perzsiában is rengeteg mákot termelnek ópium céljaira. Keleten az ópiumot a dohány közé pipába teszik és ugy szívják. Kellemes kábultságot idéz elő, amely alatt az ópiumszívónak színes és kellemes álmai vannak. De annál borzasztóbb a felébredés. A morfiumnak, amelyet bőr alá fecskendeznek, hasonló hatása van. Ezekről a mérgekről leszokni szinte lehetetlen. A szervezetet igen rövid idő alatt teljesen szétroncsolja.

Mexikóban használatos még egy negyedik fajta méreg: a **peyot**-növény babja, amely szintén élénkíti a képzeletet, de tönkreteszi az idegrendszert. — Az ilyenfajta mérgek élvezete nagy veszedelem; azért súlyos bűn.

3. *Akik életüket kioltják,* azok vagy *hitetlen* emberek, akik a túlvilágban nem hisznek s a földi nyomorúságtól szabadúlni akarnak; vagy *gyöngék*, akik nagy bajukból nem lelnek más kivezető utat; vagy *beszámithatatlan* elmezavarodottak.

Nagy bajban volt *Saul* király, midőn megsebesült s ellenségei körülfogták; azért kardjába dőlt (I. Kir. 31.). A *filippibeli börtönőr* nagy bajban volt, amidőn szent Pál börtönének ajtóit

nyitva látta; azért karddal készült magát megölni (Ap. 16, 27.). *Judás* kétségbe esett bűneinek nagysága miatt s azért felakasztotta magát (Máté 27, 5.). Gyakran olvasható a hirlapokban, hogy az emberek öngyilkosok lettek, mert összes *pénzüket* kártyán *eljátszották* (gondoljunk a monacói játékbarlangra), vagy sikkasztás következtében állásukat elveszítették, vagy *vétkes szerelmük* célját nem érték el, vagy vétségük miatt birói vizsgálattól és *börtöntől* féltek. Sőt mai napság az is megesik, hogy némelyek *csekélyebb* ok miatt oltják ki életüket. Az *őrültség*, vagy pedig sulyos *ideg-bántalmak* következtében is előfordul ugyan, hogy az emberek öngyilkosok lesznek, anélkül, hogy tudnák, mit követnek el. Óvakodjunk azért azonnal elítélni, vagy pedig kárhoztatni az öngyilkost. Az öngyilkosság fő oka azonban a legtöbb esetben a **vallásosság hiánya:** azon meggyőződés hiánya, hogy a halál után tulvilági élet van, hogy Isten segít a szükségben és hogy a bűnbánó bűnösnek megbocsát. Azért a tapasztalat szerint a vallásosság csökkenésével mindenkor szaporodik az öngyilkosság. — Az öngyilkost már a régiek is kárhozatra méltónak és becstelennek tartották; azért *levágták kezét*, amellyel magán erőszakot követett el és a testtől elkülönítve temették el (Sz. Izid.). Az **egyház megtagadja** az öngyilkosoktól az **egyházi temetést,** kivéve azon esetet, ha az öngyilkos beszámíthatatlan állapotban volt tettének elkövetésekor (Egyh. Tk. 1240, 3.). A temetés megtagadása nem kárhoztató itélet, csak az iszony kifejezése a bűn fölött, továbbá elriasztó eszköz mások számára. — Az ember nem birtokosa az életnek, hanem csak haszonélvezője. Életünknek ura az Isten, aki mindenkit akkor szólít ki a világból, amikor akarja (V. Móz. 32, 39.). Az **öngyilkos** tehát **vakmerően az Isten jogaiba avatkozik.** Továbbá nagy *megvetést* tanusit Isten iránt, mert valamennyi között a legnagyobb ajándékot, az életet dobja vissza. Az öngyilkos *megkárosítja az egész emberi nemet.* »Először add vissza az emberi nemnek azt, amit éretted tett, mielőtt elhagynád« (Gaume). Az öngyilkos továbbá *igazságtalanságot* követ el *saját családja ellen,* amelyet a gyalázatnak és a nyomornak dob oda martalékul. Hallatlan *kegyetlenséget* gyakorol *önmaga ellen* s nagy *botrányt* okoz embertársainak. »Az öngyilkos bűne nagyobb, mint a gyilkosé, mert az öngyilkos az emberi törvények megtorlása alól kivonja magát« (Lakt.). Az öngyilkosság tehát *nem hősi eljárás,* hanem a **gyávaság jele,** mint a hűtlenség a zászló iránt a háboruban; hősiesség csak az volna, ha az illető az élet viszontagságait állhatatosan elviselné. Azonfölül az öngyilkos *nem éri el a sóvárgott boldogságot;* továbbá a szenvedéseket sem rázza le nyakáról, sőt csak **akkor jut** *tulajdonképen* **a valódi nyomorúság örvényébe.** Hogyan? — A vallástalan sajtó napjainkban gyakran ilyen szavakkal mentegeti az öngyilkos bűnöst: »Kiengesztelte bűnét a halállal«. Az ilyen beszéd nagy istentelenségről tanuskodik. Az öngyilkosság-

ban nincsen engesztelés, hanem ellenkezőleg, a régibb bűnökhöz még ujabb járul!

4. Ellenben *megengedett*, sőt nagyon érdemes eljárás a test egészségét, vagy életét feláldozni, ha azzal az *örök életet elnyerhetjük*, vagy pedig *embertársainknak* akár lelki, akár testi életét *megmenthetjük*.

Azért a **vértanuk** inkább feláldozták testi életüket, semhogy vétkeztek volna. Ezért azonnal elnyerték az örök életet; Üdvözítőnk szerint ugyanis: »Aki életét elveszti érettem, megtalálja azt« (Máté 10, 39.). Gondoljunk Eleázárra, a 7 makkabeusi testvérre, szent Móricra, szent Lőrincre. A **hithirdetők** a *pogány tartományokban* folytonosan életveszélyben forognak s a szokatlan éghajlat, meg a kimerítő munka miatt csaknem mindannyian elveszítik egészségüket (Xavéri szent Ferenc, az indusok apostola, a sok beszédtől és kereszteléstől estére gyakran annyira ki volt merülve, hogy sem karját fölemelni nem tudta, sem beszélni nem birt). Ezek mégsem vétkeznek, sőt nagy érdemeket szereznek maguknak. Ugyanez áll a *papokról, orvosokról* és *betegápolókról*, akiknek a ragályos betegségben sinylődőket kell meglátogatniok és ápolniok. Szent Alajos, valamint Borr. szent Károly pestises betegeket szolgáltak ki s azzal halálukat okozták. — Továbbá megengedett dolog életveszélynek tenni ki magunkat, hogy szerencsétlenül járt **embertársunkat megmentsük,** például vizből, tűzből, stb. Megengedett dolog az **ütközetben** életünket feláldozni, hogy polgártársainkat megmentsük. Krisztus Urunk maga adott példát erre, amidőn meghalt a keresztfán, hogy az embereket megmentse. »Az emberi lélek oly nagy értékü, hogy megmentésére nemcsak földi javainkat, hanem még életünket is kockáztatnunk kell« (Páli sz. Vince). Kitűzött célunk önként érthetően csupán a nemes tett, nem pedig a halál; — ez utóbbi súlyos bűn volna.

3. Felebarátunk életére vonatkozó kötelességeink.

Kötelességünk mindazt kerülni, ami felebarátunk egészségét, vagy életét megrongálhatná.

1. Azért vétkezik az, aki embertársát gyűlöli, neki egészségében árt, őt párbajra kihívja, vagy pedig a párbajt elfogadja, végre aki embertársát igazságtalanul és szándékosan meggyilkolja.

1. Aki embertársát *gyűlöli*, az szándéka szerint már gyilkos; azért a gyűlölség gyakran gyilkosságra is vezet.

A gyűlölet **bosszút** forral. Ezt látjuk Ezsau példáján; fivérét, Jákobot meg akarta ölni (I. Móz. 27, 41.). Épen úgy látjuk

Saul király esetében, aki Dávidot ismételten is meg akarta ölni (I. Kir. 24.). Ezt látjuk József testvéreinél, akik tényleg megölték volna Józsefet a mezőn, ha Ruben le nem beszélte volna őket (I. Móz. 37.). Nincs különbség a gyilkosság és gyűlölség között (Salvian). Isten a szándékot tettnek számítja be. Azért mondja szent János: »*Minden, aki gyűlöli felebarátját, gyilkos az*« (I. Ján. 3, 15.). Krisztus Urunk szerint, aki atyjafiára haragszik, az Isten előtt épen oly mértékben büntetésre méltó, mint a gyilkos (Máté 5, 21. stb.). A gyűlölség akkor halálos bűn, ha az illető felebarátjának *meggondoltan nagy* rosszat kíván. — Önként érthetően nem lehet szó gyűlölségről akkor, ha az ember felebarátjának *csupán rossz tulajdonságait*, vagy pedig rossz cselekedeteit utálja: mert ezen utálat mellett felebarátunk személyét még mindig szerethetjük.

2. Az emberek *egészségükben ártanak* egymásnak: civakodással és verekedéssel, az élelmiszerek meghamisításával, veszélyes tréfákkal és vétkes gondatlansággal.

Civakodással felizgatjuk embertársunkat s elraboljuk benső nyugalmát és megelégedését, megrontjuk tehát egészségét. A civakodás gyakran vérontásra vezet (Sir. 28, 13.). — A **verekedések** szintén rendszerint sebesülésekkel végződnek s a világi törvényszék is fogsággal vagy börtönnel bünteti azokat. — Az élelmiszerek **meghamisítása** mai napság gyakran előfordul; az élelmiszereket, mint a lisztet, vajat, tejet, élesztőt, füszert, cikoriát, bort, sört, mézet, stb. gyakran egészségtelen anyagokkal elegyítik, vagy pedig élelmi szerek helyett csupán utánzatokat (mű-termékeket) árulnak. Miután az ilynemü hamisított anyagok az embert nem táplálják, sőt egészségét rendszerint megrontják, azért az élelmiszerek hamisítói tulajdonképen gyilkosok. Azért az élelmiszerek hamisítóit sok államban nagyon szigoruan büntetik. A középkorban gyakran megégették meghamisított áruikkal együtt, vagy pedig elevenen eltemették őket (Nürnbergi évkönyvek 1456.). Veszélyes **tréfák,** melyeknek gyakran volt halálos kimenetelük: a lábnak gáncsul előre tartása, a széknek eltávolítása a leülés alkalmával, stb. — Vétkes **gondatlanságok,** amelyek gyakran idéztek elő szerencsétlenségeket, sőt halált is: a kővel dobálás a gyümölcsfákra, nagyon gyors, vigyázatlan hajtás az utcán szekérrel, vagy kerékpárral, vigyázatlan lövöldözés a vadászaton. Megesik, hogy az anyák gyermekeiket felügyelet nélkül hagyják; továbbá a háztetőt fedik az emberek anélkül, hogy az elhaladókat jellel figyelmeztetnék; szekereket hagynak házuk előtt az utcán éjszakára s nem helyeznek oda lámpát, stb.

3. A *párbajozók gyilkosok.* Az egyház kiközösítéssel bünteti őket, továbbá a keresztény temetést megtagadja tőlük.

Sőt már a párbajra *kihívó*, valamint a kihívást *elfogadó* is ki van zárva az egyházból; épen ugy, aki a párbajnál valamiképen *közreműködik*, vagy a párbaj lefolyását szándékosan *végignézi* (az orvos, a pap is, ha *előzetes* hívásra jelennek meg a párbaj szinhelyén és létrejöttét ezzel is elősegítik); valamint azon illetékes hatóságok, amelyek a párbaj létrejöttét *meg nem akadályozzák* (Egyh. Tk. 2351, 1.). Ezen kiközösítés alól csak a pápa oldozhat fel. A párbaj következtében meghaltaktól az egyház megtagadja az egyházi temetést, kivéve, ha haláluk előtt a bűnbánat jelét mutatták (Egyh. Tk. 1240.).

Senki se mondja, hogy a másik engedélyt adott az ő meggyilkolására. Olyan jogot, amilyennel magunk nem rendelkezünk, másnak sem adhatunk. Azért a katholikus köteles a párbajra való kihívást **visszautasítani,** még akkor is, ha tudná, hogy amiatt gyávának fogják tekinteni, vagy talán (mint fájdalom, a katonaságnál nem ritkán előfordult) épen magasabb rangját veszítené is el miatta (XIV. Benedek). A párbajra kihívó *megtámadott becsületét* az ellenfél megsebesítésével vagy pedig meggyilkolásával akarja helyreállítani; a párbajozók előre megállapítják, hogy hol, mikor és miféle fegyverekkel vívnak. A párbajozó *kettős gyilkosságot* követ el; ugyanis ellenfele élete ellen tör (megölni akarja) és ugyanakkor saját életét is halálos veszedelemnek teszi ki. A párbajozó nagy **esztelenséget** követ el, mert amivel becsületét megmenteni véli, épen azzal veszíti el becsületét az okos emberek előtt. Világos ugyanis, hogy a párbajozó a legalacsonyabb szenvedélyeknek, a kevélységnek, a gyűlölségnek és a kegyetlenségnek rabszolgája (Meh.). Az elrabolt becsületet testi erővel és a fegyverek ügyes kezelésével nem lehet helyreállítani; különben a legerősebb és legügyesebb vívók mindenkor a legbecsületesebb emberek volnának. A becsület védelmére valók a *világi bíróságok;* ezekhez forduljon tehát a párbajozó. Ha ellenben nagy érdemet akarunk szerezni Isten előtt, akkor az Üdvözítő tanítása és példája szerint ne bosszuljuk meg magunkat, hanem *a jogtalanságot békével viseljük;* ez a képzelhető legnagyobb hősiesség. Említést érdemel még, hogy sokan *a legvitézebb tábornokok és hatalmasok* közül, például Wallenstein, Gusztáv Adolf, Nagy Frigyes, II. József császár a párbaj ellen vas szigorral jártak el. Gusztáv Adolf svéd király megengedte ugyan egyszer sok kérelemre két magasrangu tisztnek a párbajt, a viaskodás órájában azonban megjelent katonáival a párbajozók előtt és igy szólt: »Viaskodjatok, azonban jaj annak, akinek hibájából a másik elesik; a győztesnek azonnal leüttetem a fejét«. Mindkét tiszt egészen megrendült és kibékült egymással (1627.). II. József császár a párbajozókat »római gladiátorok«-nak nevezte s utca-seprésre kárhoztatta. Poroszországi II. Frigyes († 1786.) a párbajozókat elbocsátotta a hadseregből; azt mondta: »Szeretem a vitéz katonákat, de hóhérokra semmi szükségem sincsen«.

4. Aki felebarátját igazságtalanul és szándékosan megöli, az égbekiáltó bűnt követ el. Az ilyen embert *gyilkosnak* nevezzük.

Kain gyilkos volt; meggyilkolta testvérét, Ábelt. Isten kijelentése szerint Ábel vére *az égbe bosszúért kiáltott* (I. Móz. 4.). A gyilkos elrabolja embertársától legnagyobb földi javát, az életet; elveszi tőle a lehetőséget arra, hogy az örökkévalóságra érdemeket gyűjtsön és a halálra kellően előkészűljön. — Aki *nem szándékosan* öl meg valakit, az nem gyilkos (V. Móz. 19, 4.); azonban az ilyen ritkán ment a halálos bűntől, mert a legtöbb emberölés vétkes gondatlanságból történik. A *hóhér*, aki a gonosztevőt a hatóság megbízásából kivégzi, szintén nem gyilkos; mert nem igazságtalanul cselekszik.

2. Még nagyobb bűnt követ el az, aki felebarátjának lelki életét rontja meg, akár csábítással, akár botránnyal.

Aki felebarátját rosszra iparkodik rábeszélni, az gyilkosa neki (Sz. Ág.). Sőt e bűn *nagyobb a gyilkosságnál;* ugyanis a léleknek élete sokkal nagyobb értékű a test életénél. »A legiszonyatosabb gyilkosság a *lelki gyilkosság.* Ha testileg ezer embert ölnek meg, a kár nem olyan nagy, mintha *egyetlen lélek örökre a pokol tüzére kerül.* Ha már Ábel vére is bosszúért kiáltott testvére ellen az égbe, mennyivel hatalmasabban kiált az égbe az örökre elkárhozott léleknek vére az ő gyilkosa ellen. Mennyire átkozzák az ily lelkek azokat, akik ily nagy nyomorúságuknak okai voltak« (Vill. sz. Tam.). A csábítás és a botrány azért is sulyos bűn, mert miattuk a bűnök a megáradt folyamhoz hasonlóan másokat is *elárasztanak.* Az elcsábított ismét másokat csábit el (Meh.). A madarásztól elfogott madár, valamint a halásztól elfogott hal ismét mások elfogására szolgál; igy az elcsábított lélek is mások elcsábítására szolgál (Sz. Efr.). A csábító a hógörgeteghez hasonlít, amely kezdetben kicsiny, azonban mindig nagyobb lesz s óriási hótömegeket ragad magával az örvénybe; igy ragad a csábító is megszámlálhatatlan lelket magával a kárhozatba. Amint a kovász áthatja a tömeget, úgy rontja meg a botrány embertársainkat.

Csábítással az vétkezik, aki mást bűnrevinni törekszik.

A csábító úgy tesz, mint az *ördög,* midőn az első embereket a paradicsomban ravasz módon engedetlenségre vezette. A csábító épen oly *ravaszul* fog munkájához, mint a halász, aki horoggal fog halakat, vagy pedig mint a madarász, aki a madarakat lépvesszővel, vagy hurokkal keríti kézre (Sz. Efr.). Kivégeztetésük előtt csaknem valamennyi *vértanut* iparkodtak részint barátságos rábeszéléssel, részint pedig fenyegetéssel, valamint kínzásokkal arra birni, hogy *a hittől elszakadjanak,* vagy az

Isten parancsait megszegjék. Mennyire törekedett például a római helytartó, hogy a 86 éves Polikárp szmirnai püspököt elcsábítsa (167.); szintugy Vencel cseh király, hogy Nepomuki szent Jánost a gyónási titok megsértésére birja: püspöki széket ajánlott fel neki, börtönbe vettette, tüzes vassal kínoztatta, végül pedig azzal fenyegette meg, hogy a Moldvába dobatja. — Csábító az is, aki másokat a *jótól visszatart,* például a papi pályától, valamely nemes tett végrehajtásától. — A legközönségesebb csábítás a *ledér életre* való csábítás. A csábítás az ördögnek tulajdonképeni munkája. Ez ugyan nem maga jelenik meg az emberek elcsábítására; különben az emberek visszariadnának tőle. Ezen munkát az emberekre bizza s igy aztán annál biztosabban éri el célját (Orig.). Manapság különösen a *fiatal lányoknak* kell nagyon óvatosaknak lenniök, ha nagy városokban, vagy idegen földön keresnek szolgálatot; mert **közvetitők** férkőznek közelükbe, akik fényes jövőt helyeznek nekik kilátásba, aztán pedig ravasz módon egész életükre a gyalázatnak és a nyomoruságnak szolgáltatják ki őket. De a leghatalmasabb csábító ma kétségkivül a **mozi.** A mozi nap-nap mellett eleven képekben mutatja be a legnagyobb bűnöket (gyilkosság, öngyilkosság, házasságtörés, betörés, stb.); ezek elkövetőit, mint hősöket állítja oda s a mindenre fogékony ifjúságnak valóságos iskolát ad arról, mi módon kell ezeket a bűntényeket ügyesen elkövetni. — Nagy csábító még a ponyvairodalom, a ledér **regény** és a zsidó (vagy zsidó szellemü) **ujság,** amely a hitetlenséget és erkölcstelenséget magasztalja.

Botrányon oly beszédeket, oly cselekedetet, vagy pedig oly dolognak mellőzését értjük, ami miatt mások jogosan megütközhetnek és bűnbe eshetnek.

Botrányt okoz például az, aki az utcán részegen járkál, mások előtt illetlen beszédeket folytat, vagy pedig gyermekek előtt átkozódik, aki szemérmetlen képeket helyez közszemlére, illetlen szindarabokat ad elő, pénteki napon nyilvánosan húst eszik, vasárnapon nyilvánosan dolgozik, az istentisztelet alatt illetlenül viselkedik, vallástalan könyveket ad ki, a hirlapokban a vallási igazságokat, vagy pedig az egyház szolgáit kigúnyolja, stb. Ezzel *ürügyet* nyújtunk felebarátunknak arra, hogy szintén ugyanezt cselekedje; alkalmat adunk tehát neki arra, hogy *botlást* kövessen el. (Innen a botlik törzsből helyesen alkotott botrány szó). Többnyire a **gyermekeknél** látjuk ezt; ezek minden rosszat utánoznak, amit csak szüleiktől, vagy pedig a felnőttektől látnak. A botrányt okozó ember olyan, mint aki gödröt ás, melybe a másik könnyen beleeshetik és szerencsétlenül járhat. Olyan, mint az *összeomló ház,* amely a szomszéd házak beomlását is előidézi. A botrányt okozó ember bizonyos értelemben *gonoszabb az ördögnél,* mert testvéreit teszi tönkre, amit az ördög nem teszen (Meh.). A botrány bűn a felebaráti szeretet

ellen. — Vannak különben rossz emberek, akik még a legnemesebb cselekedeteken is megbotránkoznak. Ezt Krisztus Urunknak életéből látjuk. Ilyen esetekben a botrányt *nem mi okozzuk*, hanem a vétkezők **csinálják.** A bűn ilyenkor a megbotránkozót terheli. Azért figyelmeztette már az Üdvözítő is az apostolokat, hogy egyáltalán ne törődjenek az ily módon megbotránkozókkal; igy szólott: »Hagyjátok őket, vakok ők és vakvezetők« (Máté 15, 14.). — Hogy a botrány magában is sulyos bűn, az már abból is következik, hogy az Üdvözítő a botrányt okozóról ezt mondja: »Jobb annak, hogy malomkő köttessék nyakára és a tenger mélységébe meríttessék« (Máté 18, 6.); továbbá az Üdvözítő szerint az utolsó ítéleten az angyalok összegyüjtik azokat, akik az ő országában botrányt okoztak s a tüzes kemencébe vetik őket, hol sirás leszen és fogak csikorgatása (Máté 13, 41.). — Ha a botránnyal okozott lelki kár csekély, vagy pedig a botrányt nem lehetett előre látni, akkor a botrány természetesen nem lehet sulyos bűn.

A botrányokat lehetőleg igyekezzünk kerülni; azért a következő alapelveket tartsuk szem előtt:

1. A *megengedett,* sőt még a nem parancsolt, hanem csupán tanácsolt *jó* cselekedeteket néha-néha mellőzzük, ha miattuk botrány keletkeznék.

Ha valakinek betegeskedése miatt szabad volna pénteki napokon hust ennie és tudná, hogy a vele együtt étkezők azon megbotránkoznak, akkor hust ne egyék előttük. Ha azonban ez egyáltalán lehetetlen, akkor egyszerüen világositsa fel őket s aztán előttük is ehetik. Ha azok ennek dacára megbotránkoznak, akkor az már nem az ő hibája többé. Nem kötelező, de dicséretes ilyen esetben is szent Pált követni, aki azt mondta: »Inkább nem eszem hust mindörökké, hogy atyámfiát meg ne botránkoztassam« (I. Kor. 8, 13.). Eleazár, aggastyán zsidó kész volt inkább meghalni, mintsem megengedett hust enni s ezzel azt a látszatot kelteni, hogy ő Isten parancsa ellenére sertéshust evett; az ifjuságot nem akarta megbotránkoztatni (II. Makk. 6, 18.).

2. Az *Istentől megparancsolt* jó cselekedeteket azonban semmi esetre sem szabad elmulasztani, még akkor sem, ha azon mások megbotránkoznának; felvilágositással azonban igyekezzünk a botrányt mégis lehetőleg megakadályozni.

Az Istentől parancsolt jó cselekedet megtevésével ugyanis nem okozunk botrányt, hanem ellenkezőleg jó példát adunk. Ezen esetben tehát az követ el bűnt, aki ily cselekedeten megbotránkozik. A jó cselekedeten csupán a bűnös lélek botránkozik meg (Tert.). Jobb, ha botrány keletkezik, mintha az igazságtól eltérünk (Tert.). *Krisztus Urunk* tudta, hogy a zsidók

megbotránkoznak a szombatnapi beteggyógyítás miatt; mégis meggyógyította a betegeket. Azonban ugyanakkor fel is világosította a zsidókat: »Lesz-e közületek ember, kinek egy juha vagyon és ha ez szombaton verembe esik, nem ragadja-e meg s nem huzza-e ki azt? Mennyivel becsesebb az ember a juhoknál. Tehát szabad szombaton jót cselekedni« (Máté 12, 10., stb.). — **Az emberi** (egyházi) **törvényben parancsolt** cselekedeteket (a vasárnapi szentmise-hallgatást, a szentségekhez husvétkor járulást stb.) *egyik vagy másik alkalommal el lehet hagyni*, ha előre látni, hogy azon mások sulyosan megbotránkoznak (azonban törekedjünk ilyen esetekben a botrányt felvilágosítással megszüntetni). A tisztán emberi törvények ugyanis rendszerint nem köteleznek, ha azok végrehajtása miatt nagy kárt kellene valakinek szenvednie.

3. Szabad mást megsebesíteni, sőt megölni is, ha akár életünkben, akár életünkhöz föltétlenül szükséges javainkban erőszakosan megtámad bennünket, mi pedig másképen nem segíthetünk magunkon.

Ezen jogot az *önvédelem* jogának nevezzük.

Az **önvédelem** nem vétkes. Ugyanis nem másnak halálát, hanem csupán saját életünk fentartását célozzuk vele; másrészről pedig Isten jogot ad nekünk a támadó életéhez, mert inkább akarja fenntartani az ártatlan megtámadottnak, mint a bűnös támadónak az életét. Azonban csupán védeni szabad magunkat, *nem pedig megbosszulni.* Ha tehát menekülhetünk, akkor *menekülnünk kell.* Ha ellenfelünk megsebesítése elegendő, akkor ne öljük meg őt. Azon körülmény, hogy a támadó részeg, vagy őrült, nem változtat a dolgon; akkor is védelmezhetjük magunkat. A nő is jogosult arra, hogy női becsületének erőszakos megtámadójával szemben az önvédelem jogát használja (Sz. Antonin). A felebaráti szeretetből kifolyólag szabad továbbá *embertársunknak életét* védelmezni; így tett Mózes: egy zsidónak életét megvédelmezte az igazságtalanul támadó egyiptomi ellen s megölte ezt (II. Móz. 2.). *Vagyonunk* igazságtalan megtámadóját csak akkor szabad megölni, ha a megtámadott vagyon életünk tisztességes fentartására *szükséges* vagy ha akkora vagyont akarnak elrabolni, amennyit egy élet munkájával szoktak szerezni az emberek; ez esetben ugyanis tulajdonképen saját életünket védelmezzük. Nem szabad tehát pl. azt a rablót is megölni, aki csupán felöltőnket veszi el (XI. Ince). Ha azonban *csupán becsületében* támadnak meg igazságtalanul valakit, akkor az önvédelem jogát nem szabad igénybe vennie (XI. Ince).

Az *előljáróság* is jogosult arra, hogy a gonosztevőket halállal büntesse; továbbá a katonáknak a *csatában* szabad az ellenséget megsebesíteni vagy megölni.

Az **előljáróság,** mint Isten helyettese jogosult arra, hogy

a gonosztevőket *halállal* is büntesse. Azért mondja szent Pál, hogy a hatalmasság nem hiába hordozza a fegyvert, hanem, hogy bosszút álljon azon, aki gonoszt cselekszik (Róm. 13, 4.). Az előljáróság tekintélye az Isten tekintélye; ha az előljáróság öl, akkor nem ő öl, hanem *Isten*, épen úgy, mintahogy a kardcsapásokat nem a kardnak tulajdonítjuk, hanem a kéznek, amely a kardot használja (Sz. Ág.). Azonban az előljáróságnak nem szabad önkényüleg eljárni; halálbüntetéssel csak akkor szabad valakit sújtani, ha a gonosztevő kiirtása a társadalom fentartása szempontjából szükséges. A kivégzés ugyanis a társadalomnak csupán önvédelme, vagy pedig *kényszer-helyzete*. »Az emberi társadalom test, amelynek tagjai az egyes emberek. Amint a *testnek valamely tagja* levágható az egész test megmentésére, úgy a gonosztevőket is szabad halállal büntetni a társadalom megmentésére (Aqu. sz. Tam.). Önként érthetőleg a bünténynek be kell *bizonyitva* lennie. »Jobb a bünténynek büntetlenül maradnia, mint egy esetben ártatlant itélni el« (Traján).

Nem egy mai államban (pl. Hollandiában, Portugáliában, Romániában stb.) el van törölve a halálbüntetés, azzal az indokolással, hogy a halálbüntetésnél a büntetés nem érheti el a célját; t. i. a bűnös megjavitását. Csakhogy a büntetésnek más célja is van; a bűntény megtorlása által a megsértett jogrend helyreállítása és az emberek *elrettentése* a bűntől. Épen ezen utóbbi szempontból tartja fenn sok állam a halálbüntetést. Igy pl. Franciaországban, mikor ezelőtt több, mint 100 évvel javaslatba hozták a halálbüntetés eltörlését, az igazságügyminiszter azt mondta: »Rendben van, én a magam részéről elfogadom az emberölés eltörlését, de ezt a dolgot a gyilkos uraknak kellene megkezdeni«.

Tilos azonban az Amerikai Egyesült Államok déli államaiban divatbajött **meglincselés** vagyis népitélet, amikor a felbőszült tömeg a hely színén megöli a tettenért gonosztevőt. Ilyen esetekben ugyanis sokszor ártatlanokat ér a büntetés.

A hadi szolgálat *meg van engedve;* ugyanis az evangélium a katonáknak sohasem parancsolja, hogy a hadi szolgálat alól kivonják magukat, hanem csupán a zsoldjukkal való megelégedést, továbbá az erőszakosság kerülését irja elő (Sz. Ág.). Tévedés azt vélni, hogy a fegyveres szolgálatot teljesitők nem tetszenek az Istennek; sőt sokan közülük épen kedvesek voltak Isten előtt; igy Dávid, Kornelius pogány százados Cezareában, akihez angyal jött (Sz. Ág.). Ábrahámot, aki hadat viselt a Lótot megtámadó rablók ellen, megáldotta Isten Melkizedek által (I. Móz. 14.). Nem szabad azonban a katonának az ütközetben a már *harcképtelen* katonával *kegyetlenül* bánni; az is magától értetődik, hogy a katonának nem szabad a polgári lakosságot megölni. Továbbá az *egyház szolgáinak tilos* kardot forgatni, mert ez az ő szent hivatásukkal ellenkezik. Azért a katholikus papokat a hadi szolgálat alól majdnem minden állam-

ban fölmentik. Vannak olyan vallásfelekezetek is, pl. a *nazarénusok*, akik a fegyveres szolgálatot megtagadják.

4. Aki másnak akár testi, akár lelki életét jogtalanul megrontotta, az szigoruan köteles a kárt lehetőleg jóvátenni.

Ha felebarátjának testi életében *ártott*, akkor köteles az orvosi kezelés és a betegápolás költségeiért, keresetének megfogyatkozásáért, stb. kárpótolni. Ha *megölte*, akkor hozzátartozóiról köteles gondoskodni olyan mértékben, amilyen mértékben a megölt tudott volna a családról gondoskodni. Ha botrányt okozott, vagy pedig felebarátját *elcsábította*, akkor a hátrányos következményeket jó példával, imádsággal, oktatással, stb. kell eltávolítani. Ha ezt tőle telhetőleg meg nem teszi, akkor nem nyeri el Istentől bűneinek bocsánatát; még a pap netaláni feloldozása is érvénytelen. — Akár a testi, akár a lelki gyilkosság bűntényét *tökéletesen jóvátenni* azonban némely esetekben **lehetetlen.** Azért Berengárnak, a megtért tévtanítónak tökéletesen igaza volt, amidőn halálos ágyán igy szólott: »Nemsokára Isten itélőszéke előtt állok. *Bűneimet* illetőleg irgalmasságot reménylek Istentől; ugyanis nagy bűnbánatot tartottam. Ellenben azok bűnei miatt, akiket elcsábítottam, félek az elkárhozástól, mert nem találok módot azok jóvátételére«. A halálos bűn állapotában levő embernek meggyilkolása olyan bűntény, amelyet egyáltalán nem lehet többé jóvátenni; ugyanez áll arról, aki csábítással, vagy botránnyal felebarátjának örök kárhozatát okozza. Azért megmagyarázható, hogy a gyilkosságot *égbekiáltó* bűnnek nevezik, továbbá, hogy az Üdvözítő szerint: »Jaj annak, aki által botrányok jönnek« (Luk. 17, 1.). Az ilyen bűnösnek tehát szigoru bűnbánatot kell tartania és azontúl jó példát adnia.

Okok, melyek a saját és felebarátunk életének megrontásától visszatartanak.

1. Aki *saját életét* megrontja, azt rendszerint súlyos *testi szenvedések* s Isten büntetései érik.

A hirlapok tudósítása szerint majdnem naponként fordulnak elő balesetek, sulyos megsebesülések, valamint hirtelen halálesetek, mert az emberek *vakmerően* kockára tették életüket. Gondoljunk az állatszelidítők, a vakmerő hegymászók, léghajósok, stb. baleseteire, a lóversenyek, a spanyolországi bikaviadalok, stb. alkalmával előforduló sok szerencsétlenségre. Tapasztalat szerint továbbá a szenvedélyeknek hódoló emberek kínos testi betegségekbe esnek. Még a rendkivüli mértékben bőjtölő szent férfiak is, mint nagy szent Gergely, szent Bernát, súlyosan meglakoltak ezen hibájukért. Az öngyilkosok sem halnak meg azonnal, hanem egyideig még életben maradnak és rettenetes kinokat szenvednek.

2. Aki *mások életét* megrontja, azt iszonyatos *lelkiismeretfurdalás* kinozza, sokszor *erőszakos halál* éri s Isten még halála után is megbünteti.

Kain testvérének, Ábelnek meggyilkolása után **nem talált nyugalmat** az egész földön (I. Móz. 4, 16.). Hasonlóan járnak az embertársaik életét megtámadó más bűnösök is. Minden gyilkos rendszerint **erőszakos halállal** hal meg; vagy a világi hatóság itéli őket halálra, vagy maguk gyilkolják meg magukat, vagy ellenséges kéz oltja ki életüket. Aki embervért ont, ontassék annak vére (I. Móz. 9, 6.). Krisztus Urunk így szólt Péterhez: «Mindazok, akik fegyvert fognak, fegyver által vesznek el» (Máté 26, 52.). Ki mivel vétkezik, azzal bűnhődik. *Ámán*, Ahasvérusnak, a perzsa királynak minisztere, megparancsolta, hogy a perzsa birodalomban egy napon minden zsidót megöljenek; s ime, saját királyának parancsára ő maga halt meg a bitófán (Eszt. 3, 5—7.). *Saul* király, aki gyakran áskálódott Dávid élete ellen, továbbá a főpapot is 80 pappal egyetemben igazságtalanúl kivégeztette, öngyilkos lett (I. Kir. 22—31.). A zsidóknak az egyiptomi király parancsára fiugyermekeiket a Nilusba kellett vetniök; és ime, úgy a király, mint az egyiptomi hadsereg a *Vöröstengerbe fult* (II. Móz. 14.). Mily keservesen boszulta meg magát Krisztus Urunk ártatlan halála *Judáson*, valamint *Pilátuson* (mindkettő öngyilkos lett), továbbá az egész *zsidó népen* Kr. u. a 70-ik évben, mikor egy millió zsidó veszitette el életét. Csaknem valamennyi *keresztény-üldöző* erőszakos halállal mult ki: Néro öngyilkos lett, hitehagyott Julián az ütközetben esett el, stb. *Antiokust*, a kegyetlen szir királyt, aki a 7 makkabeusi testvért, Eleázárt, valamint más zsidókat vértanui halálra kárhoztatott, férgek emésztették meg. A két gonosztevőnek a Kálvária hegyén csontjait zuzták szét; ők is úgy tettek másokkal. A gyilkosok **nem nyerik el az Isten országát** (Gal. 5, 19.); az ő részök a tűzzel és kénkővel égő tóban leszen (Jel. 21, 8.). — A legtöbb esetben hasonló bűntetés érte azokat is, akik embertársaikat beszédeikkel, vagy pedig irataikkal hitöktől eltántorították, tehát *lelkileg megölték*. Arius tévtanitó diadalmenete alkalmával szétrepedt. Rousseau bölcselő agyonlőtte magát.

3. Aki embertársát *gyűlöli*, elveszti *lelki nyugalmát* és Isten *kegyelméből kiesik*; azért *imádsága* nem nyer meghallgatást *s az örök kárhozat* veszedelmébe jut.

Az ellenségeskedésben élő és boszuállásról gondolkodó embernek **nincsen békéje**, valami folytonosan égeti s bakó marcangolja szakadatlanul belsejét (Ar. sz. Ján.). A gyülölködő ember **nincsen Isten kegyelmében.** «Krisztus Urunkkal nem élhet egyességben az, aki a kereszténnyel egyenetlenségben él» (Sz. Ág.). Ha a békességeseket Isten fiainak nevezik, akkor a viszálykodást és egyenetlenséget okozó emberek biztosan a

sátán fiai (Naz. sz. Gerg.). Miután a boszuvágy, akár csak a pokol tűze, sohasem alszik ki, az engesztelhetetlenek azt bizonyítják, hogy ők a *pokol fiai* (J. sz. Lőrinc). — A sebet semmiféle gyógyszer sem gyógyítja mindaddig, amig a vas benne van; így a kereszténynek **sem használ semmiféle imádság** mindaddig, a mig keblében halálos gyűlölet honol (Sz. Ág.). Azért mondja Krisztus Urunk: «Ha ajándékodat az oltárra viszed és eszedbe jut, hogy atyádfiának van ellened valamije, hagyd ott ajándékodat az oltár előtt és menj előbb megbékülni atyádfiával és akkor eljövén ajánld fel ajándékodat» (Máté 5, 23.). — Krisztus Urunk szerint: «Aki atyjafiára haragszik, **méltó az ítéletre**« (Máté 5, 22.). A gyűlöletet a lehető leghamarább el kell nyomni. *A nap ne száljon le haragotok fölött* (Ef. 4, 26.). *A kificamodott karokat* eleinte minden nagyobb fáradság nélkül lehet visszatenni régi helyzetükbe; ha ellenben hosszabb ideig maradnak kificamodott helyzetükben, akkor helyretevésök nehezen megy. Épen így áll a dolog az ellenségeskedéssel is: ha a *kiengesztelődés mindjárt* megtörténik, akkor kevés fáradságba kerül a régi barátság helyreállítása, de hosszabb idő multával a harag egészen elvakitja az embert s szégyel kiengesztelődni. Igyekezzünk tehát az ellenségeskedéstől korán szabadulni (Ar. sz. Ján.). Ha szobádban *kigyók* volnának, nemde iparkodnál azoktól szabadúlni? Ime, a gyűlölség és az ellenségeskedés mind csupa kigyók benned s te nem iparkodol szívedet, Istennek ezen templomát, azoktól megtisztitani? (Sz. Ág.).

4. A fakadó élet elpusztítása.

A mult században egy angol falusi lelkész, az egészségügyi és nemzetgazdászati kérdésekkel foglalkozó **Malthus** Róbert Tamás (1763—1834) a »népesedési elméletről« irott művében (1798) kimondotta a tételt, hogy az államnak kötelessége a lakosság további szaporodását megakadályozni, mert állitólag az élelmiszerek több ember számára nem elegendők. Feltünő, hogy mintegy 1875 óta a népesség növekedése a legtöbb országban csökkent.

A legutóbbi évtizedekben legtöbb országban a *születések számának* jelentékeny *apadását* lehet tapasztalni.

A 19. században a népesség mindenütt erősen gyarapodott. Franciaországban, Angliában, Németországban, Ausztriában, Oroszországban és az Egyesült Államokban 1800—1900-ig a lakosok száma 130 millióról 370 millióra emelkedett. De már a 19. század második felében, jóllehet a házasságkötések száma növekedett, a népesedésben hanyatlás állott be a születések számának csökkenése miatt. Évről-évre mindig kevesebb gyerek született. Legrosszabb volt a helyzet Franciaországban. 1800-ban

még minden családnak átlagban 4—5 gyermeke volt, a század közepén csak 3, mig a végén már csupán csak 2. A jelen században pedig még szomorúbbak az állapotok: 1900-ban átlagban minden 1000 lélekre esett 30 születés, 1914-ben pedig csak 18. Franciaországban a születések száma évente 1830-ban egymillió volt, a világháboru előtt csak 700,000. 1924-ben a halálesetek száma 24.000-rel meghaladta a születések számát. A koporsók száma nagyobb lett, mint a bölcsőké! Németországban is rosszabbodik a helyzet. 1870 körül 1000 lélekre 42 születés esett, mig a világháboru előtt csak 27, tehát évente egymillió a veszteség a születések számában. (Berlinben 1870-ben 50 születés jutott minden 1000 lakosra, mig 1910-ben csak 10.) Az osztrák császárság területén 1870-ben 1000 lakosra 40 születés jutott, 1910-ben csak 32. (Bécsben 1900-ban mintegy 30 születés esett 1000 lakosra, 1914-ben 15.) Más országokban sem sokkal jobb a helyzet. Tehát a baj nemzetközi jellegű.

A születések számának apadását részben bizonyos korviszonyok okozzák, részben a szülők szándékosan idézik elő.

A születések számának csökkenése részben **szándéktalan;** *nemi kicsapongásoknak* a következménye az, melyekbe a mozi, szinház, modern táncok, ocsmány vicclapok, illetlen képeslevelezőlapok, a kirakatokban kiállított piszkos képek és a szennyirodalom által megrontott és különösen a szemérmetlen, kihívó nőidivat által kéjvágyóvá lett ifjúság beleveti magát úgy, hogy amikor házasságra lép, már közel van az aggkorhoz; továbbá a nemi betegségeknek és a mértéktelen alkoholélvezetnek is eredménye. Többnyire azonban **szándékosan** idézik elő a születések számának apadását. A kevésbbé vagyonosok főképen azért nem akarnak gyermeket, mert minden gyermek nagy *kiadást,* sok költséget jelent, mig a jövedelem a házastársak számára is alig elég. Emellett nagy befolyással van a házastársakra az anyagelvű világfelfogás, az élet örömeinek zavartalan élvezése utáni vágy is. De nemcsak a szegények kunyhóiba, hanem elsősorban a jómóduak házaiba és a gazdagok palotáiba is behatolt ez a baj. Rendesen épen *a gazdagok* nem akarnak hallani sem a gyermekről, nehogy az őket az ő kényelmükben és élvezeteikben megzavarja; gondtalan és nyugalmas életet akarnak, fáradozás és áldozatok nélkül. A gyermeket akadálynak tekintik s a házasélet egy nyügös kölöncének. Jómódú asszonyok szabadulni akarnak a terhesség, szülés és gyermeknevelés bajaitól is; azonkívül attól is félnek, hogy a szülés tönkreteszi a szépségüket. Innen van ez az alaptétel: «A házasélet boldogságát gyermekek nélkül!» (t. i. szerezze meg magának az ember). Feltünő, hogy épen a *nagyvárosokban* s ott is főképen azokban a városrészekben apad jobban a születések száma, ahol a leggazdagabb emberek laknak; sokkal inkább itt, mint a szegé-

nyebb lakosság körében. Ez a körülmény mutatja, hogy nem annyira a nyomor, mint inkább az élvezetvágy az oka a meg nem született gyermekek meggyilkolásának.

Részben *természetellenes* magatartással, részben mesterséges *óvszerekkel* igyekeznek lehetetlenné tenni a fogamzást, ha pedig ez mégis bekövetkezett, a születést erőszakos *beavatkozással* akadályozzák meg.

Sokan úgy tesznek, mint **Onan,** akiről a szentírás (I. Mózes 38, 9) beszél; mások meg mesterséges akadályozó eszközöket alkalmaznak, melyek a kirakatokban mint «higienikus **óvszerek**« szerepelnek. Néha szülésznők, ritkábban orvosok is vállalkoznak arra, hogy a már megfakadt életet elpusztítsák. Az ujságok hemzsegnek az olyan hirdetésektől, melyekben az asszonyoknak szülésznők ajánlják fel a szolgálataikat. Hogy a **magzatelhajtás** mily szörnyü méreteket öltött, mutatja a következő tény: A müncheni szülészeti klinikára 1906-ban 30 olyan asszonyt szállítottak be, akiken magzatelhajtást hajtottak végre, 1913-ban 305-öt, 1918-ban 529-et, 1920-ban 757-et.

Oroszországban ujabban bizonyos körülmények közöt *állami törvény is* megengedi a megfakadt élet megsemmisítését.

Oroszországban a **zsidó** szovjetkormány 1921-ben kijelentette: minden anyának joga van a szülés előtt magzatát elhajtani. Több nyilvános kórházat fognak létesíteni, amelyekben szakorvosok ingyen végzik a magzatelhajtást. Az orvosok kötelesek a nőknek azonnal és tétovázás nélkül rendelkezésükre állani, ha azok azt kivánják. Németországban is igyekeztek a **szociáldemokraták** 1920-ban a birodalmi gyűléssel egy hasonló törvényjavaslatot elfogadtatni. Azt követelték, hogy a magzatelhajtás ne legyen büntetendő cselekmény, ha a terhesség első három hónapjában történik; a társadalmi nyomorra hivatkoztak, mint amely szükségessé teszi a gyerekek számának korlátozását. — Egy ilyen törvény, amely a gyermeket születése előtt védtelenül hagyja, teljesen szabad utat nyitna az erkölcstelenségnek. A női és nemi betegségek is hihetetlenül terjednének. Igy a nők teljesen ki volnának szolgáltatva, (mint Bumm titkos tanácsos irja a Műnchener medizin. Wochenschriftben 1924-ben) alacsony gondolkodású férfiak brutalitásának.

A kezdődő élet ellen való erőszakos beavatkozás, mely a gyermek születésének megakadályozására irányul, a következő okokból elitélendő:

1. Egy meg nem született gyermek meggyilkolása a természet törvénye ellen való cselekedet és ellentétben áll az Isten teremtő akaratával.

A természeti törvény elismeri minden embernek az élethez

való **jogát** nemcsak születésétől kezdve (nem is csupán a fogantatásától számított 3 hónaptól fogva), hanem az anyaméhben való létezésének legelső pillanatától, épen azért az életet senki el nem veheti tőle. Egy meg nem született gyermek **meggyilkolása** tehát a természeti törvény szerint nincs megengedve. Azért tilt a kath. egyház minden magzatelhajtást, teljesen függetlenül attól, hogy mikor történik az. Sokan arra hivatkoznak, hogy az emberi léleknek a teremtése és a méhmagzattal való egyesítése nem mindjárt a fogamzáskor történik, hanem állítólag jóval később, amikor a méhmagzat már egy határozott alakot öltött. Aristotelesre, Aquinói sz. Tamásra és a zsidó tisztulási törvényre való utalással azt állítják egyesek, hogy a léleknek a méhmagzattal való egyesítése nem történik előbb, mint a fogamzás utáni 40, vagy női magzatoknál a 80. napon; tehát azon a véleményen vannak, hogy embergyilkosságról csak akkor lehet szó, ha egy valóságos ember létezése már kétségtelen. De ma az az általános vélemény, hogy az Isten teremtő akaratából már a fogamzás pillanatától kezdve a lélek is létezik. — A születés megakadályozása ellenkezik az **Isten akaratával,** mely azt kívánja: «Növekedjetek és sokasodjatok!» (I. Mózes 1, 28), amint azt az Isten a paradicsomban az első embereknek meghagyta. Amit a természeti törvény tilt, azt semmiféle állami törvény megengedetté nem teheti. Azonfelül a természeti törvény áthágása **káros** is; a természet által előírt rendet nem lehet bűntetlenül megzavarni. Azért kell az emberi törvényhozásnak a természet törvényeivel összhangban lennie. A társadalmi nyomor sohasem tehet erkölcsileg megengedetté olyasmit, amit a természeti törvény tilt, mert a jó cél sohasem szentesítheti a rossz eszközöket. *A római sz. Officium* (kongregáció) ismételten (1884, 89, 95) kijelentette, hogy minden orvosi beavatkozás, mely a gyermeknek az anyaméhben való meggyilkolására irányul, erkölcsileg tilos. Következésképen azért sem lehet a gyermeket az anyaméhben megölni, hogy az anya életét megmentsék, különösen mivel az úgynevezett **császármetszés** általában sikerülni szokott és 100 eset közül legfejebb 2 izben üt ki szerencsétlenül. Az orvostudomány képviselői is kijelentik, hogy minden magzatelhajtás, mint gyilkosság, egy orvos hivatásával össze nem egyeztethető. Mikor 1920-ban a *prágai nemzetgyűlésen* egy javaslatot terjesztettek elő a magzatelhajtásnak társadalmi okokból való megengedésére, az orvosok tiltakoztak ellene arra hivatkozva, hogy az orvos feladata gyógyítani, nem pedig gyilkolni. Kijelentették, hogy sohasem fognak arra vállalkozni, hogy egy meg nem született gyermeket meggyilkoljanak, még akkor sem, ha a törvény meg is engedné azt. Mikor 1910 május 22-én *Bazel kanton* (Svájc) nagytanácsa első olvasásban elfogadott egy törvényjavaslatot, mely a kezdődő élet megsemmisítését megengedte, *Dr. Labhardt* tanár a bázeli orvos-egyesületnek a megbizásából egy kritikai emlékiratot szerkesztett a

törvénytervezet ellen s azt a tanács minden tagjának megküldötte. Felsorakoztatta benne a törvénytervezet ellen szóló érveket tisztán orvosi szemtpontból. A következménye az lett, hogy a nagytanács a törvénytervezetet második olvasásban elvetette.

2. Házastársaknál a születés megakadályozása egyszersmind visszaélés a házassággal.

A házasság célja az emberi nem **szaporitása,** gyermekek nevelése. Tehát a születés megakadályozása a házasság főcéljának az elérését teszi lehetetlenné. Az ilyen házasság nem igazi házasság és hiányzik belőle minden erkölcsi érték. Már sz. *Ágoston* mondja: «Akik nem akarnak apák és anyák lenni, ha házastársaknak is nevezzük őket, a valóságban mégsem azok. Ilyen tisztességes elnevezéssel takarják el gyalázatosságukat.» Azt mondja a *német püspöki karnak* 1913-ban kiadott pásztorlevele: «A házasélet jogait mindenki akarja gyakorolni anélkül, hogy annak a kötelességeit is vállalná.» A házastársaknak meg kell gondolniok, hogy mindaz, ami a házasságon kivül bűn, a házaséletben is csak azért van megengedve, hogy gyermekek szülessenek a világra. Ha valaki ezt megakadályozza, bűnt követ el. Azért jelentette ki a német püspöki kar 1913 aug. 20-án kelt pásztorlevelében, hogy azokat a házastársakat, akik a születések megakadályozásáról nem akarnak lemondani, a gyóntatószékben **nem lehet feloldozni** s ezek maguk zárják el magukat a szentségek felvételének lehetőségétől. Az ilyen házasok elmondhatják: «Szövetségre léptünk a halállal és a pokollal szerződést kötöttünk» (Izaiás, 28, 15).

3. A kezdődő élet megsemmisítését célzó minden beavatkozás bűntény a nő egészsége ellen, megrövidíti annak életét és gyakran azonnali halált okoz.

A természet ellen irányuló harc nem marad bosszulatlan. Mint orvosok állítják, sok női **betegség** a «beavatkozásokra» vezethető vissza. *Dr. Gummert* nőorvos azt mondotta egy düsseldorfi kongresszuson (1913 VI. 29): «Több nő veszíti el az egészségét magzatelhajtás, mint gyermekágy következtében.» A gyermek születése ugyanis természetes folyamat, amiért is 100 szülés közül legalább 95 egészen rendes és veszélytelen. A mesterséges (a fogantatás utáni 3 első hónapban történő beavatkozással) előidézett magzatelhajtás azonban operació, műtét, amely már sok nőnek került az egészségébe és életébe. Egy kiváló orvos mondotta a következőket: »A nőket nem a meglévő, hanem a hiányzó gyermekek teszik betegekké.» Dr. Eugen *Fink*, a new-yorki életmeghosszabbításra berendezett intézet vezetője, rámutat arra, hogy a leányok és fiatal asszonyok halandósága növekvőben van; ennek a sok tánc, a cigarettázás és a könnyelmű élet az oka, mert manapság, hála a modern nevelés befolyásának, az emberek tombolnak az élvezetekben. Mivel a nőknek a teste ezen élvezetvágy miatt anélkül is nagyon el van

gyengülve, könnyen **elpusztulnak,** ha az anyaságtól szabadulni akarván, meg nem engedett műtétnek vetik alá magukat. Az ilyen műtét a nő életének megrövidítését idézi elő. Statisztikailag igazolható, hogy épen Franciaországban, ahol a nők gyermekszülésről és gyermeknevelésről semmit sem akarnak tudni, a nők átlagos életkora sokkal alacsonyabb, mint más országokban. Tehát Franciaországban a nőkre a gyermekelleni harc testileg káros. Rajtuk teljesedik be igazán a szentírás szava: «Aki szereti az életet (azaz élvezetek után jár), elveszíti azt» (Ján. 12, 25). Sok nőnek, különösen a gyengébbeknek, életébe kerül a műtét. Egy *bécsi orvosi kongresszuson* (1923) megállapították, hogy a szülésznők hozzánemértő manipulációja miatt egyedül Bécsben kb. 300 nő hal meg évente. Holttestük felboncolásánál rájöttek arra, hogy a tüdőgyuladás, amiben meghaltak, az anyaméh megbetegédésének a következménye volt. Egy néhány év előtt *Németországban* összeállított statisztika szerint az utóbbi időben évente körülbelül 6000 (naponta 18) nő pusztult el tiltott műtét következtében. — Még más hátrányai is vannnk a nő számára a magzatelhajtásnak; a férfi így **csak élvezeti cikknek** tekinti őt és kevésre becsüli. Az olyan házasságok, melyekben a nő kitér a gyermekáldás elől, a tapasztalat tanusága szerint nagyon gyakran **elválással** végződnek. A gyemekek, mint már Aristoteles mondja, a házasságban összefűző kapocsként szerepelnek. Az olyan házasságok, melyekből egy sem, vagy legfeljebb egy gyerek származik, korántsem olyan szilárdak, mint azok, melyekben bőséges a gyermekáldás.

4. A kezdődő élet elpusztítása bűntény a nemzet és a haza ellen.

A család az a gyökér, mely a **nemzet** és az állam életerejét és fennállását biztosítja. Ha elpusztul a gyökér, elpusztulnak a törzs és az ágak is. Ha tönkremennek a családok, tönkremegy az állam is és kihal a nemzet. Már *a rómaiak* is belátták abban az időben, mikor náluk a legnagyobb erkölcsi romlottság uralkodott, hogy a születések számának csökkenése nagy veszedelem az államra; azért tisztán állami, nem pedig erkölcsi okokból a legszigorubban megtiltották az anyáknak a kezdődő élet elpusztítását. *A germánoknál is,* Tacitusz szerint (Germania c. 19), gyalázatos dolognak tartották a gyermekek számának korlátozását. Hogy milyen pusztítást okoznak az ugynevezett műtétek, mutatja a *berlini* születések statisztikája. A világháboru előtt mintegy 40.000 gyermek jött ott a világra. Ezek közül 10.000 koraszülött vott, akik a fogantatás utáni első 3 hónapban születtek, legtöbbnyire szándékos beavatkozás miatt. *A legvéresebb háboruk* korántsem pusztítottak el annyi embert, mint a magzatelhajtások. Ha ezt a gyermekgyilkolást meg nem akadályozzák, akkor Európa és Amerika csakhamar a jelentéktelenség szinvonalára fognak alásülyedni. Teljesedésbe mennek

a szentírás szavai: «A bűn nyomorultakká teszi a népeket.» (Péld. 14, 34).

5. Aki egy meg nem született gyermek meggyilkolásánál közreműködik, kiközösítés alá esik. Sok államban pedig a büntető törvények is megtorolják ezt a bűntényt.

Az egyházi törvénykönyv szerint abban az esetben, ha a magzatelhajtás eredménnyel járt, az anya és mindazok, akik bármi módon közreműködtek, a katolikus **egyházból ki vannak zárva** (E. T. 2350, 1., 985, 4.). *Möller*, Cincinnati érseke, az ő egyházmegyéjében a katolikusoknak megtiltotta, hogy a születés megakadályozásáról szóló előadásokat meghallgassanak és azokat, akik az ilyen előadásokon mégis résztvesznek, eltiltotta a szentségekhez való járulástól, mert a megfogamzott élet elpusztításának megengedettséget hirdető eszmék ellentétben állanak a természeti és isteni törvénnyel (1923). Az **Isten büntetése** is éri azokat a házastársakat, akik meg nem született gyermeküket elpusztítják. *Németország* püspökei azt mondják: »Jaj azoknak a házastársaknak, akik a próféta szavai szerint szövetségre léptek a halállal és egyezséget kötöttek a pokollal. Teljesedésbe mennek rajtuk a zsoltáros szavai:» Szerették az átkot és rájuk szakadt az átok, eldobták maguktól az áldást s az áldás távol marad tőlük. «Az ilyen családokba a gyermekek helyett, melyek nem kellettek, bosszúálló szellemek gyanánt sötét hatalmak vonulnak be: testi sorvadás, szellemi és kedélybetegségek, családi viszályok, a gonosz lelkiismeret mardosása« (1913 VIII. 20.-án kelt pásztorlevél). Az olyan házastársak, kik a házasságot csak eszköznek tartják az ő állati kéjvágyuk kielégítésére, a sátán hatalmába kerülnek Ráfáel arkangyalnak Tóbiáshoz intézett szavai szerint (Tób. 6, 17.). Az asszony gyermekszülés által lesz boldog (Tim. 2, 15.), nem pedig a születés megakadályozása révén.

6. A sok gyermektől a házastársaknak csakis önmegtartóztatás árán lehet szabadulni.

Az angol falusi lelkésznek, Malthus Róbert Tamásnak († 1834) igaza van, amikor azt állítja, hogy a házaséletben egyedül az **önmegtartóztatás** megengedett eszköz arra, hogy a házastársak a sok gyermektől szabaduljanak. *Németország püspökei* azt mondják: »Ilyen tartózkodás bizonyos körülmények között kötelességgé is válhat, nevezetesen ha a házastársi érintkezés a nő életét, vagy egészségét veszélyeztetné« (1913-iki pásztorlevél). A nép is belátja, hogy bizonyos körülmények között a házaséletben a tartózkodás szükséges; mert néha felrójja a házastársaknak, hogy annyi gyermeküket születik, amennyit Isten 7. parancsolatának megsértése nélkül nem tudnak eltartani és ruházni. Mindenesetre igaz, hogy a házasáletben való önmegtartóztatás olyan hősiességet követel, amilyennel a szentek

rendelkeztek. Ezt a hősies lelkületet buzgó imádsággal és a kegyelemeszközök gyakori használatával lehet megszerezni. Azt mondja a szentírás: »Én megtudván, hogy különben magamat meg nem tartóztathatom, hanem csak ha Isten adja . . . . az Urhoz járultam és könyörögtem neki.« (Bölcs. 8, 21.). A **Szent Család** és sok más szent házastárs, akik a házasságban önmegtartóztatók voltak, igazolják, hogy ez a tartózkodás nem lehetetlen. Egyébként az, aki nem tud egy családot eltartani, vagy nem akar gyermekeket, ne kössön házasságot. Ezt mondja az emberi józan ész is.

7. Az állam szociális gondoskodással sokat tehet, hogy a születések számának apadását megakadályozza.

Először is azokat a forrásokat zárja el az állam, melyek a születések számának csökkenését okozzák. Könnyen érthető okokból, amennyire csak lehetséges, mindenekelőtt a foglalkozásszerüleg űzött erkölcstelenséget, az ugynevezett **prostituciót** kell megakadályoznia. Őrizze ellen gondosan a szülésznőknek az ujságokban közzétett hirdetéseit. Inditson harcot a sexuális **szennyirodalom,** nevezetesen az erkölcstelen regények és a kirakatokban kiállított szemérmetlen képek ellen. Tiltsa el az érzékiségre ingerlő szindarabokat és mozielőadásokat. Ne türje el **olyan eszközök** kiállítását és hirdetését, amelyek a születés megakadályozására valók. Tegyen megfelelő óvóintézkedéseket a **nemi betegségek** terjedésének megakadályozására. (Azokat, akiknek titkos betegségük van, szigorú büntetés terhe alatt kötelezze, hogy az orvosnál jelentkezzenek s magukat kezeltessék). A statisztikák szerint a fővárosokban minden 1000 lakosra esik 150 olyan ember, aki titkos betegséggel van megfertőzve, vidéki városokban 100, a kisebbekben 50, a falukon pedig 10. Az államnak nem szabad türnie, hogy a sokgyermekes családokkal **kiméletlenül,** méltánytalanul bánjanak. (Szigoruan lépjen fel az ellen, aki lakását csak gyermektelen bérlőnek akarja bérbeadni, vagy valamilyen családot a gyermek miatt nem akar a házában megtürni). A népesedés növekedését el lehet érni azáltal, hogy az állam a gyermekek számára megfelelő nevelési **segélyt,** a sokgyermekes családok számára pedig különleges támogatást (jutalmakat) biztosít. Különösen a csecsemők jó táplálásáról kell gondoskodni; mert attól függ az, hogy meddig fognak élni. *Svédországban* és *Norvégiában,* ahol a gyermekeknek kb. 90%-át az anya, vagy dajka táplálja, az átlagos életkor 50 esztendő, mig *Spanyolországban* csak 32; ott ugyanis a gyermekeknek csak a felét táplálja az édesanya. A jólét emelése is jótékonyan hat a népesedésre (mivel jómódu szülőknek nem kell a gyermekük jövője miatt aggódniok), különösen pedig a mezőgazdaság ápolása, amely a mindennapi kenyeret s az erőt adó élelmiszereket szolgáltatja. Szellemesen mondta egykor *Moltke,* a német hadvezér: »A német birodalom tönkremehet anélkül,

hogy egyetlen lövés eldördülne, nevezetesen, ha elpusztul a német mezőgazdaság.« Az *örökösödési jogot* is lehetne korlátozni, nehogy egy gyermek, vagy kevés gyermek mérhetetlen vagyont örököljön. (Nagy örökségek egy részét szükölködő sokgyermekes családoknak lehetne juttatni). Nagy jót tesznek azok a katolikusok, akik szegény családból való gyermekeknél a *keresztszülői tisztet* elvállalják. — Az emlitett eszközök közül egyiket-másikat, pl. az anyáknak juttatott prémiumokat, *jutalmakat*, egyes országokban, mint pl. Franciaországban is, már bevezették, de nem sok eredménye van a dolognak. A bajt a gyökerénél kell megragadni, azaz a nép **vallásosságát** kell emelni.

8. A születések számának csökkenését leginkább azzal lehet megakadályozni, ha az embereket lelkiismeretességre tanitjuk; tehát legjobb eszköz a vallásos nevelés.

A vallásosság ápolása nélkül nincs lelkiismeretesség. Az **istenfélő** ember az Isten akaratára való tekintettel azt is megteszi, ami fáradságba és áldozatba kerül. Házastársak, kik vallásos nevelésben részesültek, ugy tekintik gyermekeiket, mint az Isten ajándékát (a 126. zsolt. 3 v. szerint mint az Istentől kapott jutalmat) és mint a mennyországba átvezető hidat, mert azok becsületes felnevelése által megszerezhetik maguknak az örök boldogságot. Gyermekeikben nemcsak közönséges földi vándorlót látnak, hanem az örök boldogságra rendelt lelkeket és Isten képmásait. A szentirás szavai szerint járnak el: »Vedd ezt a gyermeket és neveld fel nekem; én megadom érte jutalmadat« (I. Móz. 2, 9.). — Hogy a vallás ezen a téren is nagy befolyást gyakorol az emberek akaratára, mutatja az a körülmény, hogy azokban az országokban, ahol virágzó **katholikus** hitélet van, a családok népesek s a gyerekek száma sokkal nagyobb, mint a protestáns országokban. *Oskar Lezius* protestáns orvos (a »Reformation« 45. számában) felhivja a figyelmet arra, hogy Németországban a katholikus családoknak majdnem annyi iskolás gyermekük van, mint a nagy többségben lévő protestánsoknak. Katholikus házasságokra átlagban egy gyermekkel több esik, mint a protestáns házasságokra. *Dr. Max Gruber*, müncheni egyetemi tanár azt mondja egy előadásában: »Tény az, hogy ott, ahol a kath. egyház még hatni tud a lelkekre, mint pl. a Rajna vidékén, Wesztfáliában, Bajorország egyes részeiben, Tirolban, Bretagne-ban stb., a születések számának csökkenése nagyon jelentéktelen. Ott azonban, ahol a liberálizmus és a **szociáldemokrácia** uralkodik, a születések száma nagyon apad« (Bayr. Kurier, 53 54, sz.). *W. F. Evans* anglikán lelkész 1916-ban egy háborus istentisztelet alkalmával rámutatott arra, hogy 1837-ben, Viktoria királyné trónralépésekor átlagban még minden angol családnak 7 gyermeke volt, most azonban már csak 3. Csak a katholikusoknál nem csökkent a gyermekáldás. Ha ez tovább is igy tart, Angolország magától katholikussá válik ujra.

A katholikus egyháznak ugyanis egy nagyon kitünő eszköze van a felelősségérzet és a hűséges kötelességteljesítés fokozására: a bűnbánat szentsége (sz. gyónás). Hozzá még a magzatelhajtás a **fenntartott** bűnesetek közé tartozik, vagyis csak a püspök oldozhat fel alóla. — Azok, akik azt ajánlják, hogy engedjék meg a többnejüséget, vagy a törvénytelen anyáknak jutalmat adjanak, azokhoz hasonlítanak, akik Lucifert Belzebub által akarják kiüzni.

9. Hogy a »gyermekáldás« szó nem üres frázis csupán, azt bizonyítja az a tény, hogy a nagy emberek minden időben rendesen sokgyermekes családokból származtak.

Ha egy családban csak egy gyermek van, azt könnyen **elkényeztetik,** élvezetekre kapatják s nagyigényűvé teszik, mig a sokgyermekes családokból rendszerint **kevés igényű** és szerény emberek kerülnek ki, akik egyszerü életmódhoz vannak szokva; ezek viszik azután sokra az életben. A szülői házban nélkülözések között töltött ifjukor s a többi testvérekkel való együttélés *a legjobb iskola* a számukra. — *Haydn,* a nagy muzsikus családjában 12 gyermek volt; a zeneszerző *Mozart*nak 7 testvére volt, a hires festőnek *Dürer* Albrechtnek 17, Brentano Kelemen költőnek 11, X. Pius pápának 9. *Görres,* a napoleoni idők hires szabadsághőse a 7. gyermek volt, *Franklin Benjámin* pedig, Amerika nagy fia, egy szappanfőzőnek 18. gyermeke; az elektrotechnikus *Siemens* szüleinek a 14, Christof *von Schmid* ifjusági iró a 9, *Stolz Albán* a hires iró a 16, *O'Connel,* Irország nagyszabadsághőse a 10, *Abraham* a St. Clara, a szellemes szónok a 8. gyermek volt. *Sz. Hofbauer Kelemen,* Bécs apostola, egy szegény család 12. gyermeke volt. *Loyolai Sz. Ignác,* a jezsuitarend alapítója, aki annyi sok és nagy szentnek a szellemi törzsatyja lett, szüleinek a 11. gyermeke volt. *Canisius sz. Péternek,* akit általában Németország második apostolának szoktak nevezni, 10 testvére volt. Ha ezeknek az embereknek a szülei annyira önzők lettek volna, mint annyi sok modern szülő és gyermekeiket születésük előtt megölték volna, mily nagy kárt okoztak volna az egyháznak, a tudománynak és a kultúrának! Azokból a gyermekekből, akiket szüleik születésük előtt meggyilkolnak, mennyi sokan lettek volna nagy szentekké, vagy az emberiség jótevőivé!

5. Az állatokkal való bánásmód.

Az állatokat Isten saját dicsőitésére, valamint a mi hasznunkra teremtette.

Az állatok különféleségükkel, célszerüségükkel és képességeikkel Teremtőjüknek mindenhatóságát, jóságát és bölcsesé-

gét hirdetik. Az állatok a következő hasznot hajtják: az életünk fentartására szükséges eszközöket adják nekünk, például élelmet, ruházatot, gyógyszert; segítenek dolgozni, felviditanak bennünket élénkségükkel, dalaikkal, szineikkel, stb.; némelyek közülök jóra figyelmeztetnek: a méhek és hangyák a munkásságra, a gólyák a szülői szeretetre, a birkák türelemre, a kakas éberségre stb.

Istennek gondviselése az *állatokra* is kiterjed.

Vegyük figyelembe az állatvilág *bölcs* berendezését. Minden állat saját hivatásának megfelelő testi berendezkedéssel bir. Gondoljunk pl. a vakondokokra, a tüskés disznóra, a tevére. A Teremtő minden állatnak már természetébe oltott bizonyos *képességeket*, amelyek az állatok életének fentartására szolgálnak; minden állat megtudja találni eleségét, ügyesen felépiti fészkét, ápolja kicsinyeit, megtalálja az önmaga védelmezésében az ellenség leggyöngébb részét, stb. Gondoljuk meg azt is, hogyan szerelt fel a jó Isten minden állatot bizonyos *fegyverekkel*; az ökörnek szarvakat adott, a lónak patákat, az elefántnak ormányt, a kutyának szimatolási képességet, a tövises disznónak tüskéket, a nyulnak gyorsaságot és finom hallást; a többnyire a földön élő állatoknak (a nyulnak, fogoly madárnak, pacsirtának, stb.) a talaj szinét adta védelmül; a fecskéknek és a vándormadaraknak adott képességet, hogy megtalálják az ő, gyakran száz meg száz mértföldnyi távolságban fekvő fészküket, valamint azt a vidéket, ahova repülniök kell. Télre sok emlős állat meleg téli ruhát kap, közben-közben olyant is, amely a környezethez illik. Mivel tehát Isten az állatokról is gondoskodik, azért mondja Krisztus Urunk: »Egy veréb sem esik a földre a ti Atyátok nélkül« (Máté 10, 29.). Ugyanazért az ember is, mint a teremtmények *ura*, gondoskodjék az állatokról, továbbá az állatok fölött való fensőségével ne éljen vissza.

Az ember gondoskodjék a reábizott állatok egészségéről, ne kinozza azokat, a hasznos állatot ok nélkül ne ölje meg s az állatok iránt ne legyen túlságosan gyöngéd.

Gondoskodjunk az állatok egészségéről. «Az igaz gondját viseli barmainak is, de az istentelen szíve kegyetlen» (Péld, 12, 10.). Aki állatokat tart, köteles azoknak a szükséges eleséget megadni, azokat tisztán tartani s mindent kerülni, ami azok életére ártalmas. (Nem kell például megitatni azokat fölhevült állapotban, hosszas utazás után télen nem kell azokat sokáig a kocsmák előtt állani hagyni). Nemes szívre mutat, ha valaki télen a madarakat pártfogásába veszi s számukra élelmet szór, vagy ha nyáron a fák lombjai közé fészek-helyeket helyez el számukra. Az állatokról való ezen gyöngéd gondoskodás, mint a neveletlen gyermekeknél, sőt az államfogházban a gonosztevőknél is tapasztalható, nemesítőleg hat az emberre. — **Ne**

kinozzuk az állatokat. Némelyek úgy bánnak az állatokkal, mintha azok érzés nélkül való lények volnának s a fájdalmat nem éreznék. *A parasztok*, fuvarosok gyakran több terhet raknak az állatokra, mint amennyit elbirnak, kitöltik rajtuk haragjukat s szívtelenül verik azokat, nem adnak nekik elegendő abrakot, vagy pedig tisztátalan helyeken helyezik el azokat. A *kocsisok* is kinozzák lovaikat, nevezetesen a tulságos hajtással, továbbá azzal, hogy Isten akarata ellenére (II. Móz. 20, 8. 11.) hetenként egyetlen napi pihenést sem adnak nekik; vagy pedig télen jéghideg vasat tesznek nyelvükre, amitől a lovak égető fájdalmat szenvednek. Vétkeznek a *szakácsnék*, akik az állatok leölése alkalmával az állatok fájdalmait minden szükség nélkül meghosszabbítják, vagy pedig nagyobbítják. Vétkeznek a gyermekek, akik a madarak fészkeit szétrombolják, vagy pedig verebeket fognak és kiszegezik anélkül, hogy előbb megölték volna. *Nem szabad az állatot ok nélkül kinozni*, mert az Isten nem arra adta őket az embernek. Az állatkinzás önmagában véve csak bocsánatos bűn. De lehet halálos bűnné, ha t. i. arra vezet, hogy az embert emberrel szemben is kegyetlenné teszi. — **Hasznos állatokat ne öljünk le ok nélkül;** ezek ugyanis megfizethetetlen munkaerői a földmüvesnek. Gondoljuk meg, hogy némely madár-pár az ő kicsinyeivel évenként millió meg millió rovart pusztit el. Sok ezer napszámosra volna szükség ily sok undorító féreg elpusztitására. Ennek dacára Dél-Tirolban, valamint Olaszországban fecskéket, vagy más madarakat tömegesen pusztitanak el évenként. Az éneklő madarak milliói esnek a *divatnak* is álldozatul; az ujabb korban ugyanis női kalap-diszítésre madárhullákat alkalmaznak. Csak Angolországban körülbelül 25 millió madárhullát szállitanak ezen célból évenként. A kolibrinek élő testéről huzzák le a bőrt, hogy a tollazat a fényét megtartsa. Minő kegyetlenség! Az éneklő madarak elpusztításával az emberiség kimondhatatlan kárt okoz magának. Miért szaporodnak ugy el a cserebogár, a drótféreg és más kártékony rovarok? — A kártékony állatokat lehetőleg pusztitsuk; azonban ezeket sem szabad kinozni. A hasznos állatokhoz tartoznak az éneklő madarakon kivül a bőregerek, méhek, vakondokok, tövises disznók, békák, teknősbékák, gyikok; a kigyók közül a vizi sikló és a törékeny kuszma. — Továbbá az állatok iránt **ne legyünk túlságosan gyöngédek.** Némelyek kedvenc állataikat többre becsülik az embereknél, sőt bálványistenek gyanánt tisztelik azokat, amennyiben minden gondolatukat és minden gondoskodásukat nekik áldozzák. Ezek a régi egyiptomiakhoz hasonlitanak, akik macskákat, bikákat és más állatokat imádtak. Egy szerzetes igy szólt egy ebeket nagyon kedvelő uri nőhöz: »Mennyivel hasznosabb volna azon szeretettel, amellyel ezen állat iránt viseltetik, az Istenhez ragaszkodni« (Spir. Plt.).

Akik az állatok iránt kegyetlenek, azok *ember-társaik iránt* is *kegyetlenekké* válnak.

A kis állatkinzók rendszerint kegyetlen *ember-kinzókká* válnak. Minden zsarnok azzal kezdette, hogy ifju korában kegyetlen volt az ártatlan állatok iránt (Spir. Plt.). Egy gonosztevő kivégeztetése előtt a bitófa alatt beszédet tartott a jelenlevő néphez és igy szólt: »Ifju koromban nagyon kegyetlen voltam az állatok iránt, később az embereket is megöltem; azért halok most meg a bitófán«.

Isten sem az állatkinzást, sem a tulságba vitt gyöngédséget az állatok iránt nem hagyja büntetlenül; az ilyen bűnöket rendszerint *sulyos testi szenvedésekkel* bünteti meg.

Az állatkinzás a *teremtmény pusztitása s visszaélés* a Teremtőtől reánk ruházott *uralommal* az állatokon, tehát bűn Isten ellen. Az állatkinzót Isten zsarnoknak tekinti s azért épen ugy fenyiti őt, amint ő vétkezett az állatokkal szemben. Bizonyos *földmüvelő* lovait ugy pusztitotta el, hogy teherhordás alkalmával az ostorral egyre-másra lábaikat verte; később köszvényt kapott lábaiba, kimondhatatlan fájdalmakat szenvedett s évekig nem járhatott. Betegágyában beismerte és megsiratta hibáját. Bizonyos *parasztfiunak* a legnagyobb öröme telt benne, ha a madarak eleven testét megkoppaszthatta s szárnyaikat, vagy pedig lábaikat kitéphette; serfőző házban vigyázatlansága miatt a forró sörüstbe esett s egész testében iszonyatos módon összeégett; végre lábaiban gyuladást kapott és le kellett azokat vágni. Még 25 évig élt nyomorékon elijesztő példa gyanánt mások számára; egész haláláig folytonosan könyörületességre intette az embereket az állatok iránt (Spir. Plt.). Az athéni areopág halálra itélt egy fiut, mert mulatságból kiszurta egy fürjnek a szemeit s aztán ismét repülni engedte azt. A törvényszék itélete szerint az olyantól, ki már kora ifjuságában ennyire rossz hajlamu, semmi jót sem lehet várni (Quintil. Inst. V. 9.). — Az ujságok tanusága szerint az *eb-kegyelések* következtében sok ember halt meg már *vérmérgezés* miatt, vagy pedig a *férgektől*, melyek szájukon, vagy orrukon keresztül testük belsejébe hatoltak. Igy vakult meg bizonyos 18 éves leány Hettedtben, Szászországban az ebférgektől (»Eisleb. Ztg.« 1895.). Bizonyos budapesti nevelőnőnek, ki kis kutyáját gyakran megcsókolta, az ebférgek szétrombolták máját s halálát idézték elő (1896.). Bizonyos hallei kereskedőnek, ki kutyájával gyakran édelgett, több mint 100 eb-féreg volt lépjében; iszonyatos fájdalmak között halt meg (1897. aug.). (L. még más példát Sp. Plt. 1008—1011.).

Az állatkinzást azzal is igyekezzünk megakadályozni,

hogy *nem vásárlunk* olyan dolgokat, amelyek előállításához állatkinzás szükséges.

Ki kell tehát utasitani azokat a béka-comb árusokat, akik úgy járnak el, hogy az eleven békának combját kitépik s a békát élve visszadobják a vizbe. Hölgyek elvből ne hordjanak olyan kalapot, amelynek hasznos éneklőmadár a dísze. — Amerikában egyesület alakult, amelynek tagjai nem vásárolnak bizonyos gyöngyház-tárgyakat, mert ezeket úgy készítik, hogy a teknősbékáról, mikor még él, letépik a fedő-teknőt. — Utazók, akik délvidéken járnak, ne rendeljenek éneklő madarak húsából eledelt, annál is inkább, mert a madarászok gyakran mérgeket is használnak a fogáshoz.

Tegye meg tehát mindenki a magáét az állatkínzás megszüntetésére.

Az Isten VI. parancsa.

Ez a parancs a héber eredeti szövegben így hangzik: »Házasságtörést el ne kövess« (II. Móz. 20, 14; V. Móz. 5, 18). Mindazonáltal annyit is jelent: »Ne paráználkodjál.« Mert a héber ige: na'aph mindakettőt jelenti. Azért a zsidók agyonkövezték azt a szűzet, aki tisztaságát sárba dobta. (V. Móz. 22, 20 s köv.). Akármint is legyen, az újszövetségben Krisztus Urunk a hatodik paranccsal megtílt mindenféle paráznaságot.

De már a *természeti erkölcsi törvény* tiltja a paráznaságot. Isten azt akarja, hogy az a gyermek, aki születendő, tisztességes, emberhez méltó nevelést kapjon. Ez pedig csak akkor lehetséges ha szülei tisztességes (felbonthatatlan) házasságban élnek. Aki tehát nem él házasságban, köteles ösztöneit féken tartani. Ha valakiben a baromi ösztön és szenvedély erősebb, mint a felelősség érzete, akkor áll elő a tisztátalanság bűne. Isten, hogy ettől a bűntől óvja az embert, védelmül a *szemérem-érzést* oltotta belé.

Az Isten 6-ik parancsa ellen való bűnökről *nem* kell *körülményesen* beszélni (Sz. Alf.); ugyanis a tisztaság erényét már akkor is beszennyezzük, ha csak megnevezzük is a tisztátalanságot (Sz. sz. Fer.). Azért int szent Pál: «A tisztátalanság ne is emlittessék tiköztetek, amint szentekhez illik» (Ef. 5, 3.). A szentírás ennek dacára nagyon *gyakran hathatósan óv* ezen bűntől; azért az egyháznak is meg kell róla emlékeznie. Ugyanis épen ezen bűn az, amely legtöbb lelket a pokolba dönt és az elkárhozottak közől alig mentes valaki ezen bűntől (Sz. Alf.).

1. Az Isten a 6-ik parancsban tiltja a tisztátalanság minden bűnét, akár magunkon, akár másokon.

Különösen tiltja Isten:

1. A tisztátalan *gondolatokat* és *kívánságokat.*

A tisztátalan **gondolatok** azért tilosak, mert tisztátalan cselekedetekre vezetnek. A szikrához hasonlítanak, mely nagy tüzet okozhat. A tisztátalanságot *azonnal el kell fojtani,* különben úgy gyujt, mint a tűz a szalmában s el nem oltható láng támad belőle (N. sz. Gerg.). A tisztátalanság olyan, mint a kigyó, melynek azonnal fejére kell lépni, mihelyt mutatkozik, különben azonnal halálosan megmérgez (Sz. Jer.). Igyekezzünk tehát a tisztátalan gondolatokat azonnal eltávolítani; ez legjobban lelkünknek más dologra való irányításával, vagy pedig imádsággal történik. (Lásd a kisértésről). Mindaddig, mig a tisztátalan gondolatokban nem gyönyörködünk, nem vétkezünk. Mihelyt ellenben valaki készakarva *gyönyörködve* időzik azok mellett, már nem ment többé a bűntől. «A gonosz gondolatok utálatosak az Urnál» (Péld. 15, 26.). Amint a gyilkos elől menekülünk, úgy kell menekülnünk a tisztátalan gondolatoktól, mert azok halált hoznak a lélekre. — Némelykor tisztátalan **vágyak** is támadnak az emberben, t. i. törekvés, vagy pedig vágyakozás a bűn után. Amint a gyökérből a fa, úgy fakad a vágyból a gonosz tett. Azért a gonosz vágyat azonnal *el kell fojtani* magunkban. Ha beleegyezik az ember a vágyakozásba, akkor már akaratával működik; ezen esetben az Üdvözítő szerint a vágyakozás épen oly bünös, mint maga a gonosz tett (Máté 5, 28.). Innen van az, hogy aki pl. férjes nőt kiván bűnre, lélekben nemcsak közönséges tisztátalanságot, hanem egyenesen házasságtörést követ el, ami a gyónásban ki is fejezendő.

2. A tisztátalan *szavakat.*

A tisztátalan embernek lelkiismerete rendkivül be van szennyezve. Lehetetlen, hogy a beszédeiben *tisztátalan erkölcseiben* tiszta legyen (Appol. Szidon). Amit szivesen hallgatunk, azt rendesen végre meg is tesszük (Sz. Bern.). Aki gyönyörködik a szemérmetlen beszédekben, az *nincs távol a szemérmetlen tettektől* (Sz. Jer.). Szent Lajos halálos ágyán ezen oktatást adta fiának: «Mindenkor úgy beszélj, hogy ha az egész világ hallaná is, pirulnod ne kelljen.» A nyelv kicsiny tag ugyan, de nagy dolgokat visz végbe (Jak. 3, 5.). Sokan hullottak el fegyver élén, de nem annyian, mint amennyien elvesztek nyelvük miatt (Sir. 28, 22).

3. A tisztátalan *cselekedeteket.*

Ezen cselekedeteket *különféleképen nevezik* aszerint, amint nőtlenek (V. Móz. 22, 21.), házasultak (II. Móz. 20, 10.), rokonok (I. Kor. 5, 1—6.), vagy pedig a természet ellen (Róm. 1, 26.; I. Móz, 19, 5.; I. Móz. 38, 10.) követik el. — Amint nem szabad egy házat meggyújtani, épenúgy nem szabad égő fáklyával járni olyan padláson, ahol gyúlékony anyagok vannak felhalmozva. Igy áll a dolog a tisztátalansággal is. Mivel a parázna cselekedetek tilosak, tilos mindaz, ami erre vezet. Ezért tiltja a hatodik parancs:

4. A szemérmetlen nézéseket is.

Isten azért tiltja a szemérmetlen nézéseket, hogy a bűntől megőrizzen; ugy tesz, mint az atya, ki gyermekének megtiltja, hogy a késhez csak hozzá is nyuljon (Ar. sz. Ján.). Mihelyt a szem nézésekkel iparkodik gyönyörködni, a bűn azonnal hatalmába keríti a szivet (Sz. Ág.). Aki a test ablakán elővigyázatlanul kitekint, az akarata ellenére is *vétkes élvezetbe hanyatlik* (N. sz. Gerg.). A szemek nézegetése folytán felgyúlad a kivánság, mint a tűz (Sir. 9, 9.). Aki tekintetét zabolátlanul engedi kalandozni, ugy jár, mint a *paripa-idomító*, midőn paripáira nem ügyel: elragadnak vele és vészbe sodorják őt (Ar. sz. Ján.). Ugy jár, mint a *vár*, melynek kapuit nem őrzik: az ellenség benyomul azokon keresztül. Dávidnak nem kellett volna oly sok könnyet ontania, ha szemére vigyázott volna (Montf. szent Klára). Ne nézegess ide s tova a város utcáin (Sir. 9, 7.). Gondolj *Lót* kiváncsi *feleségének* büntetésére.

5. Illetlen *képek* vagy *színdarabok* megtekintését, továbbá erkölcstelen *könyvek*, nyomtatványok olvasását.

Az illetlen **képek,** vagy pedig szindarabok inkább ártanak az erkölcsiségnek, mint az illetlen beszédek. A *látás* ugyanis *erősebb hatást gyakorol reánk a hallásnál.* — Illetlen **képeslapok** szétküldése szintén súlyos kihágás a hatodik parancs ellen. A nyereség vágya arra sarkalja a kúfárokat, hogy **kirakataikban** piszkos képeket és képeslapokat állitsanak közszemlére, hogy ezzel is odacsalogassák a népet. Az az ember, akiben erős a jellem, az ilyen kúfárt csak azértis fossza meg aljas nyereségétől azzal, hogy semmitsem vásárol nála. Németország püspökei (1908. aug. 2.) a következőre intik híveiket: »Az olyan ember, aki ad még valamit a tisztességre, nem fogja átlépni a küszöbét annak az üzletnek, amelyben piszkos holmit tartanak vagy mutogatnak. A családapa pedig érvényesíteni fogja háziuri jogát mindazokkal szemben, akik ilyen portékát akarnak becsempészni házába«. — Manapság különösen a **mozik** vannak telve erkölcstelen képekkel és azért olyan ártalmasak az ifjuságra, mint a pestis. — Kerüljük különösen a **regények** olvasását. Ezek annál is inkább veszélyesek, mert *illemet szinlelnek,* amellett azonban lángra lobbantják a szenvedélyeket. »Szigoruan tiltsátok meg gyermekeiteknek a regények olvasását, mert ezek némelykor nagyobb kárt okoznak, mint maguk a hirhedt illetlen könyvek; az ifju emberekben bizonyos illetlen benyomásokat hagynak hátra, amelyek bűnre ingerelnek« (Sz. Alf.). Még maga a szabad gondolkodásu Rousseau is mondja: »Ártatlan leány nem olvas regényeket«. — Sok állam szükségesnek látja, hogy erélyesen fellépjen a lelket-mételyező **szennyirodalom** (pornográfia) ellen.

A mozi, a szinház, a regény, a szennyirodalom az oka an-

nak, hogy manapság a nép körében az erkölcstelenség szörnyű módon elharapódzott és a nép között pusztítanak a **titkos betegségek.** A fajtalansággal terjedő ragályos betegség olyan elterjedt, hogy fővárosokban 1000 lakosból 150 van bennük; nagyobb (100.000 lakosú) vidéki városokban 100; kisebb városokban 50; falvakban 10. Ennek ezután az a következménye, hogy a jövő nemzedék elsenyved és az ország elnéptelenedik.

6. Trágár dalok éneklését.

Régen az ifjuság hazafias vagy a természet szépségét magasztaló dalokat énekelt. De amióta az ifjuság között is tért hóditott a hitetlenség és istentelenség, borzasztó módon elterjedtek a szemérmetlen **dalok.**

7. Tisztességtelen vagy pedig nagyon cicomás *öltözködést.*

A tisztességtelenül öltözködő egyének az *ördögnek eszközei;* őket használja fel az ördög a lelkek kárhozatba döntésére (Sz. Bern.). A *hiuság és a cicoma az ördögnek nagy hatalma.* Hiába mondja valaki, hogy akkor, amikor másoknak tetszeni vágyik s magát felcicomázza, bensejében tiszta és szemérmes marad; cicomája hazugságban hagyja őt (Neri sz. Fülöp). A tetszésvágy semmi esetre sem ered tiszta szívből; hurok az, amely másokat a bűn tőrébe ejt (Tert.). Csak *romlott nők* szokása tulságosan fölékitett öltözékben és nagy cicomával diszelegni. Akiknél az öltözködés a legfontosabb, azoknál az erény épen semmit sem ér (Sz. Cipr.). Az asszonyok szeméremmel és erkölcsiséggel ékesitsék magukat és nem fodoritott hajjal, vagy arannyal vagy gyöngyökkel vagy drága öltözettel (I. Tim. 2, 9.).

8. A mezítelenre-vetkőzést mások előtt.

Különösen Németországban jött divatba az u. n. »Nacktkultur«, a mezítelen test kultusza. Az emberek szemérmetlenül mezítelenre vetkőznek egymás előtt. Ez az új divat nyilvános felhivás az erkölcstelenségre. Az u. n. »családi fürdők« is, ahol együtt fürdik a két nem, valóságos sirásói a tisztaságnak. Lerombolják az emberekben a szeméremérzetet, amely védőfala a tisztaságnak. Azt mondja sz. Ciprián: »Az ilyen fürdő nem tisztit, hanem beszennyez«. Már a pogány rómaiak is ugy találták, hogy a vegyes fürdő az illendőségnek sérelmére van, amiért is több római császár (Hadrián, Márk Aurél, Alexander Severus) szigoru rendeleteket adtak ki ellene. Szomoru dolog, hogy vannak manapság keresztények, akiknek kevesebb erkölcsi érzékük van, mint volt a pogányoknak. Uszógyakorlatoknál, tengeri fürdőknél, napkúránál stb. **a két nem legyen elkülönitve** egymástól. Püspöki pásztorlevelek gyakran figyelmeztették már erre a híveket.

2. Az Isten 6.-ik parancsának megszegése, ha tel-

jes beszámithatósággal történik, sulyos bűn s azért Isten nagyon szigoruan bünteti.

Gondoljunk a vizözönre, Sodomára és Gomorrhára. [A 6.-ik parancs megszegésének büntetéséről a tisztátalanság főbűnének tárgyalásánál van szó]. Isten ezen parancsot az 5.-ik és a 7.-ik parancs közé helyezte, tehát ezen parancs megszegését a *gyilkossággal* és a *lopással* rokonnak jelzi. — Sajnos, a jelen korban olyan regényeket irnak és olyan szindarabokat adnak elő, amelyek a 6.-ik parancs megszegését tetsző és ártatlan szinben tüntetik fel. Mily esztelenül cselekednek az emberek! *A vétek, amely gyönyörködtet, édes méreg, kerüld őtet.*

Az erkölcstelenséget szeretik palástolni és *mentegetni* az emberek. A szemérmetlen ruhára az a megjegyzésük, hogy: »Igy hozza magával a divat«. Tisztességtelen képekre ráfogják, hogy: »Ez művészet«. Kicsapongó élet »a természet joga, követelése«. De ezzel szemben kérlelhetetlenül áll Isten parancsolata: »Ne paráználkodjál!« és sz. Pálnak az a figyelmeztetése, hogy a paráznák nem fogják bírni Isten országát (1. Kor. 6, 2 és Ef. 5, 5.).

Az Isten VII. parancsa.

1. Isten a 7.-ik parancsában tiltja felebarátunk vagyonának megrövidítését.

Vagyon mindaz, amit az ember létének biztositására igazságos uton szerzett, mint pénz, élelmi szerek, ruházat, ház, szántóföld, haszonélvezeti jog, stb.

I. A birtokjog.

1. Minden ember jogosult arra, hogy igazságos uton magántulajdont szerezzen.

Az embernek gondoskodnia kell aggkoráról, továbbá *szerencsétlenség* esetéről, betegsége idejéről, némelyiknek még *családjáról* is. Tulajdon nélkül *vigasztalan* állapotok uralkodnának a földön; folytonos küzdelem, semmi igyekezet, tehát semmi haladás és semmi feltalálás sem volna. *Igazságtalan* is volna, ha elrabolhatnák valakitől, amit takarékossága vagy pedig arcának verejtéke árán magának megszerzett.

Isten azt akarja, hogy magántulajdonunk legyen. Ugyanis a tulajdon védelmére adta a *hetedik parancsot.* Azt mondta továbbá az első embereknek a paradicsomban: »Töltsétek be a földet és *hajtsátok azt birodalmatok alá*« (I. Móz. 1, 28.). Azért már *Kainnál* és *Ábelnel* is találunk vagyont; mindegyikőjöknek más-más javaik voltak s azokat használták áldozatul. Az emberi nem *legrégibb korából* származó valamennyi hiteles tudósitás

szerint az embereknek mindenkor volt személyes vagyonuk (Törvények voltak a vagyon védelmére, valamint törvényes rendelkezések a határvillongások eseteire). Miután az embernek *természetes joga* van saját fentartására, azért szükségképen arra is jogosult, hogy megszerezze és vagyonának tekintse ama külső javakat, amelyek fentartására szükségesek. — Ha az ember nem gyűjthetne vagyont, akkor betegsége esetén vagy egyéb szerencsétlenségében a *legnagyobb szükségbe* jutna. Már a természeti törvény is arra ösztönzi őt, hogy ilyen esetekről előre gondoskodjék. Az ember továbbá köteles *hozzátartozóinak* fentartásáról is gondoskodni. Ez szintén teljesen lehetetlen volna, ha mindig csak a pillanat szükségleteiről volna szabad gondoskodnia. Az *örök cél után való törekvés* szintén teljességgel lehetetlen volna, ha az embernek minden pillanatban azzal kellene törődnie, hogy a fentartására szükséges javak megszerzéséről gondoskodjék. Személyes vagyon a bünbeesés után az *az emberi gyöngeség miatt* épenséggel szükséges, mert anélkül *nem volna békesség* az emberek között. Az emberek folytonos viszálykodásban és küzdelemben élnének. Ha már a testvérek sem tudnak megegyezni az atyai örökség elosztásán, ha már a ház lakói is egyenetlenkednek, amikor csupán vizet kell ugyanazon kutból meriteniök, hát még mily perpatvar volna az emberek között, ha valamennyinek közös vagyona volna s mindenkor ujra meg kellene azon osztozkodni (Ketteler). Ha magánvagyon nem léteznék, akkor *ösztön sem volna a munkára.* A magánvagyon tehát az *Isten akaratán* alapszik épen ugy, mint a házasság és az előljáróság. Ennek dacára nem lehet mondani, hogy a vagyon mostani *felosztása* az Isten akaratán alapszik. Hogyan akarhatná Isten, hogy az emberek kisebbik része bőségben, az ő gyermekeinek nagy többsége ellenben a legnagyobb nyomorban és nélkülözésben éljen? Ezen nagy egyenlőtlenség csupán a rossztól, t. i. a bűntől származhatik.

2. Magánvagyont *igazságos* uton: munkával, vásárlással, ajándékkal, vagy pedig örökléssel szerzünk.

Egyetlen embernek sincs a természet rendje szerint joga bizonyos *meghatározott* földi javakra. Ezen jogot köteles megszerezni (Stöckl). Főképen **munkával** szerezi azt meg. Isten intézkedése folytán a föld az élet fentartására szükséges javakat csupán *megmivelés* után termi meg. »A föld gondozójától elvonni azt, amit arcának verejtékével szerzett, minden igazságosságnak ellene volna« (XIII. Leo.). Ha a földet, valamint annak lakóit »Isten birtokának« (Zsolt. 23, 1.) nevezik, mert Istennek műve, akkor bizonyára az ember műve is az ember birtoka. »A *munka gyümölcse* jogos tulajdona a munkát végzőnek« (XIII. Leo). A birtok tehát rendszerint nem más, mint a fáradságteljes munkának eredménye. — Birtokot **ajándékozás** utján is szereznek. Isten maga is ajándékozott birtokot: ugyanis Ábrahámnak, va-

lamint az ő ivadékainak Kánaán földjét igérte (I. Móz. 12, 7.). A pátriárkák birtokukat ünnepélyes áldás közben elsőszülött fiaiknak ajándékozták. Végrendeletek és örökségek még mai nap is vannak. Vagyonnal rendelkező ember idejében csináljon *végrendeletet*, hogy elejét vegye a viszálykodásoknak, ha Isten rögtön kiszólitaná a világból. Aki ezt nem teszi, súlyos hanyagságot követ el, amelynek szomorú következményei lesznek. — Az első időkben a gazdátlan ingatlan **elfoglalása** is jogos módja volt a birtokszerzésnek. Mai nap alig van már gazdátlan ingatlan. De vannak még gazdátlan ingóságok, pl. madarak, vadak, gyöngyök, kagylók. Ezeket elfoglalással tulajdonunkká tehetjük. — Aki igazságtalan módon, mint lopással, csalással, stb. szerzett birtokot, az köteles azt visszaadni.

3. Még az *államnak* sincs joga arra, hogy a magánvagyont elvegye; jogosult ellenben a személyes vagyon megszerzését, valamint hováforditását igazságos módon *korlátozni*.

Az állam **nem legfőbb birtokosa** a javaknak. Felügyeleti joga van ugyan, de rendelkezési joga nincs a személyes javak fölött. Nem az alattvalók vannak az államért, hanem az állam van az alattvalókért; azért az államnak senkit sem szabad megkárositani, hanem inkább feladata *mindegyik alattvalójának jólétére* törekedni. Tehát az állam, ha a közjólét tekintetéből egyes alattvalókat személyes birtokuk *kisajátitására* (expropriatio) kényszerit, köteles őket ezért *kárpótolni*. Az államnak továbbá nincsen joga az *egyházi javakat* elvenni. Ha tehát megtörtént, hogy az állam bármilyen egyházi javakat elfoglalt, akkor az nagy jogtalanság volt. »Az embertől elvenni valamit: lopás, az egyháztól elvenni valamit: szentségtörés« (Szent Jer.). Az egyház kiközösitést mondott ki mindazokra, akik egyházi javakat elrabolni merészkednek. Ezen büntetés alól csupán a visszaadás után oldoz fel a pápa (E. T.). — Mivel azonban az állam feladata Isten nevében az alattvalók jólétéről gondoskodni, azért joga van a *birtok-viszonyokat* ugy **szabályozni,** hogy a közjónak ne ártson a vagyonnak rendszertelen elosztása az alattvalók között. Az alattvalókra, teherbirásuk arányában, **adókat** *is vethet* az állam, ha ezek az adók a közjólétre szükségesek. Azért az állam a *fölösleges tőke magas megadóztatásával* hozzájárulhat az általános nyomor enyhitéséhez. Ezen megadóztatás igazságos, mert főképen az állam feladata a *tőkét szabályozni*. Még más okból is. »A földi javak minden ember *életének fentartására* valók. Ezen rendeltetést nem veszitik el, habár az emberek között meg is vannak osztva. Azért minden embernek kötelessége fölöslegével a szükségben szenvedőkön segiteni« (Aqu. sz. Tam.). A gazdag fölöslegéből köteles kisegiteni a szegényt. *Idegen vagyon* az, amelyet valaki a fölöslegéből visszatart (Sz. Ág.). Az állam, amelynek *felügyeleti joga van* a vagyon fölött, az alatt-

valókat ennélfogva fölösleges vagyonuk igazságos hováforditására is szorithatja.

II. Isten hetedik parancsának megszegése.

Különösen tiltja a 7.-ik parancs: a lopást, rablást, csalást, uzsoráskodást, az idegen jószág megkárositását, a talált vagy pedig kölcsönzött dolgok megtartását, valamint az adósságok meg nem fizetését.

1. *Lopással* az vétkezik, aki idegen jószágot a tulajdonos észszerü akarata ellenére *titkosan* elidegenit.

A *szarka*, amely minden fényes tárgyat ellop és elrejt, képmása a tolvaj embernek. *Judás* tolvaj volt; nála volt az erszény és ő lopott a pénzből (Ján. 12, 6.). Egyetlen bűn sincs *annyira elterjedve* az emberi társadalomban, mint a lopás; egyrészről azért, mert az emberek nagyon birvágyók s nagyon irigykednek egymásra, másrészről azért, mert ezen bűnre sok alkalom van (Ar. sz. Ján.). Az alkalom szüli a tolvajt. Aki ellenben a *legnagyobb szükségben* vagy pedig *életveszélyben* van s életét nem mentheti meg másképen, mint idegen jószág elvételével, az nem vétkezik, ha szándékában van ezen jószágot a szükség elmultával ismét visszaadni (Péld. 6, 30.). Ugyanis nem gondolható, hogy az értelmes tulajdonosnak ezen esetben kifogása volna az elvétel ellen. Azért Krisztus Urunk nem tulajdonitotta bűnül apostolainak, hogy éhségük csillapitására a szántóföldeken kalászokat szakitottak és ettek (Máté 12, 1. stb.). Az sem követne el bűnt, aki valakitől titokban elvenné a fegyvert, mellyel magát meg akarja ölni. Természetesen örökre nem volna szabad azt megtartania. — Az is lopást követ el, aki szükség nélkül koldul. A lopással egyenértékü **a lopott dolgok elrejtése,** valamint **megvásárlása,** természetesen csak abban az esetben, ha a vásárló a lopásról tud. *Elrejteni annyi, mint lopni.*

2. *Rablással* az vétkezik, aki az idegen jószágot *erőszakosan* idegeniti el.

Ha embertársát ugyanakkor sulyosan megsebesiti vagy meggyilkolja, akkor a gyilkosságot *rablógyilkosságnak* nevezzük. Ezzel vétkeztek ama rablók, akik a Jeruzsálemből Jerikóba menő zsidót megtámadták (Luk. 10, 30.). A rablással egyenértékü az alamizsna *kierőszakolása* is.

3. *Csalással* az vétkezik, aki a felebarátjának vagyonában *rászedéssel* tesz kárt.

Például hamis mérték, vagy pedig hamis suly használatával, hamis pénzzel, az élelmi szerek meghamisitásával (ez azonfölül az 5.-ik parancs megszegése is), továbbá okirat-hamisitással, a határkövek elmozditásával, a háznak azon célból való fel-

gyujtásával, hogy az illető a biztositó intézettől pénzt kapjon, stb. Manapság az ujságokat is felhasználják a csalók; ugyanis a *hirdetésekben* égig magasztalják csapnivaló portékájukat. Isten azt akarja, hogy senki meg ne nyomoritsa, se meg ne csalja valami ügyben atyjafiát (I. Tessz. 4, 6.).

4. *Uzoráskodással* az vétkezik, aki felebarátjának *szükségét* saját hasznára kizsákmányolja (II. Móz. 22, 25.).

Az uzsorát *pénz-uzsorának* nevezzük, ha a szükségben levőnek valaki pénzt kölcsönöz és magas kamatot követel érette; *gabona-uzsorának*, ha valaki gabonát vásárol és azt akkor adja el, mikor a szükség a legnagyobb, tehát a gabona ára a legmagasabb (Péld. 11, 26.). A gabonauzsora leginkább *háboru* idején fordul elő. Az uzsoráskodó egyik kezével segit embertársa szükségén, a másik kezével még mélyebbre mártja őt. »Az uzsoráskodó a segitség látszata alatt még *nagyobbá teszi a nyomort* s az emberszeretetért pénzt veszen« (Ar. sz, Ján.). Ugy tesz, mint azon orvos, aki ahelyett, hogy segitene betegén, annak még a meglevő erejét is elveszi (Sz. Vaz.); vagy mint a pók, mely a hálójába került legyet befonja és kiszivja. Az uzsorások *gyilkosai a szegényeknek*, elvesznek ugyanis a szegénytől mindent, ami életüknek fenntartására szükséges, tehát elveszik életüket (Sz. Bernardin). Gabona-uzsorások gyakran *őrültekké* lettek. Ez igazságos büntetés, mivel azok az emberek, akik éhen halnak, rendesen szintén megőrülnek. — Van azonban *megengedett* uzsora is, t. i. a szegényeknek *alamizsnával* való segitése. Ebben az esetben az ember a tőkéjét Istennek kölcsönzi ki igen magas kamatra (Alamizsnás sz. János). Azért mondja a szentirás, hogy »a szegényeknek adni« annyi, mint »Istennek uzsorakamatra kölcsönözni« (Példb. 19, 17.).

5. A tolvajokhoz hasonló vétkesek: akik mások jószágában *kárt tesznek*, a talált, vagy pedig kölcsönzött dolgokat *megtartják* és az adósságukat *nem fizetik meg*.

Az idegen jószág megkárositása például: a gyújtogatás, a rétek vagy pedig a vetések összetaposása, a falak vagy pedig a padok összekarcolása, a ruhák beszennyezése, a gyümölcs leverése, a jogtalan halászás vagy vadászás, stb. — **A talált, vagy pedig kölcsönzött jószág megtartása lopás.** A talált vagy pedig kölcsönzött jószágot tulajdonosának vissza kell adni. Helyesen cselekedtek József testvérei, mikor a zsákokban talált pénzt visszaadták. »Amit találtál és vissza nem adtál, azt elloptad« (Sz. Ág.). Ha a talált jószág *egészen értéktelen*, de csupán akkor, *nem szükséges* azt visszaadni, hacsak nem kérik vissza. Minél nagyobb azonban valamely talált jószágnak az értéke, annál inkább kötelességünk visszaadni. Ha a tulajdonost nem ismerjük, akkor törekedjünk *őt kikutatni*; azért jelentsük be a talált jószágot a hatóságnak.

Ha senki sem jelentkezik, akkor a talált jószágot megtarthatjuk. Ha ellenben a káros jelentkezik, akkor intézzünk először *okos kérdéseket* hozzá, hogy kipuhatoljuk, vajjon a jószágot csakugyan ő veszitette-e el. Ha a jószág az övé, akkor vissza kell adni, de a megtalálónak az állami törvények szerint jutalomra van igénye. — A megtaláló jutalma legtöbb államban a talált dolog értékének 5—10 százalékában van megállapitva. Nagyobb értékü tárgyaknál ez a jutalom kevesebb. A jó keresztény azonban a talált jószágot vagyontalan embereknek ingyen is szivesen visszaadja. — Sokan szoktak könyveket, szerszámokat stb. *kölcsönkérni*, vissza azonban *nem adják*; sőt azonfölül gorombák, ha a tulajdonos a kölcsönzött tárgyakat visszakéri. Az ilyen emberek olyanok, mint a tolvajok. Legyünk óvatosak a kikölcsönzésben. Legyünk azonban lelkiismeretesek a visszaadásban. — **Az adósságok meg nem fizetése** is lopás. Már az is rossz, ha valaki könnyelmü módon adósságokat csinál; azon emberhez hasonlit, aki nem járhat többé saját lábain s mankóra támaszkodva kénytelen tovább sántikálni. Vétek azonban kölcsönkérni és azt meg nem fizetni (Zsolt. 36, 21.). Sajnos, sokan adósságban usznak, mert *nagyon élvvágyók*, állásukon felül öltözködnek és szenvedélyeknek hódolnak; azonfölül az ilyenek adósságukat véteknek sem tartják. Vétkeznek azon üzletemberek is, akik igazságtalan szándékkal *fizetésképtelennek jelentik ki magukat.* A legsulyosabban vétkeznek azonban azok, akik kézmiveseknek, valamint olyanoknak, akik kezük munkájával keresik kenyerüket, nem fizetik meg **bérüket;** ez égbekiáltó bűn. *Lopás és gyilkosság egyszersmind,* ha a szegény kézmivesnek, aki minden napra kiszámitja néhány fillér bevételét, mert abból kell élnie, napi bérét visszatartjuk. Béresed munkadija ne maradjon holnap reggelig nálad (III. Móz. 19, 13.). Még azon nap, naplemente előtt, add meg neki munkadiját (V. Móz. 24, 15.). Senkinek semmivel se tartozzatok, hanem csak hogy egymást szeressétek (Róm 13. 8.).

2. Az idegen jószág megkárositása akkor halálos bűn, ha valaki felebarátjától annyit vesz el, amennyi annak egynapi, állásához mért élet-fentartására szükséges.

A felebarát ellen elkövetett bűn mindig azon **kár** *szerint fokozódik*, melyet azzal neki okozunk (Aqu. sz. Tam.). Aki tehát *koldustól* csak *keveset* is vesz el, az halálosan vétkezik; épen ugy az, aki szegény napszámostól napszámát vagy pedig a gazdagtól egy napiszükségletét lopja el. Aki ugyanazon egyéntől *egymásután* csak *csekély* pénzösszeget lop, mikor észreveszi, hogy jelentékeny összeg származik belőle, szintén halálos bűnt követ el (Sz. Alf.). A hosszabb időközzel elválasztott lopásokat nem tekintik összetartozóknak (Sz. Alf.). — Legcsekélyebbet se lopjunk. Legyünk **kicsinyben** *is becsületesek, mert* Isten a legkisebb bűnt is megbünteti, továbbá, mert a kicsinyben tanusitott hűtlenség

halálos bűnre és örök kárhozatra vezet. Kicsinnyel szokták kezdeni és naggyal végezni. Sokan váltak már gonosztevőkké s haltak meg a bitófán, mert kezdetben a kis lopásokat semmibe se vették. *Világi bíróság* is bünteti a kis lopásokat is és pedig néha nagyon is szigoruan. Pl. a szakácsnőket vagy szolgálókat, akik a piacon vásárolt cikkeket drágábban számitották a gazdájuknak, mint amennyiért vették, Bécsben hat heti börtönre itélték.

III. A kártérités.

1. Aki felebarátjától valamit elidegenitett, vagy őt birtokában megkárositotta, köteles az idegen jószágot visszaadni, vagy pedig a kárt megtériteni (III. Móz. 6, 1—5.).

A mások vagyonában vagy becsületében való kártevést a hittudósok uszályos bűnöknek (peccata caudata) is szokták nevezni, mert ezek a bűnök azt a kötelezettséget vonják maguk után, hogy a bűnös az okozott kárt jóvátegye. Az eltulajdonitott dolgot tehát **vissza kell adni.** Nem szükséges a tulajdonoshoz menni s neki személyesen visszaadni a tárgyat; a gyóntató *közvetitésével* is el lehet azt neki küldeni. (A pap hallgatásra köteles s utólagosan az átvételi elismervényt felmutatja). Midőn sz. Hofbauer Kelemen, Bécs apostola a lopott tárgyat a tulajdonosnak átnyujtotta, ez nem akarta elfogadni; ekkor a megboldogult igy szólott: Nem jó a bűnbánó bűnösnek a lopott jószágot oda ajándékozni, mert ő abból a lopás bűnének csekély voltára következtet.

A kártérités nél a következő alapelveket kell figyelembe venni:

1. A *tulajdonos elhaltával* az idegen jószágot az örökösöknek kell visszaadni; *örökösök hiányában* a szegényeknek kell adni, vagy pedig jótékony célra kell forditani.

2. Aki *nem* adhat *mindent* vissza, az legalább is annyit köteles visszaadni, amennyit tud.

3. Aki szegénység vagy pedig más akadályok miatt az illető tárgyat vagy annak ellenértékét *nem* adhatja *mindjárt* vissza, az legalább is köteles elhatározni, hogy visszaadja akkor, amikor lehetséges; egyszersmind iparkodnia kell, hogy visszaadhassa.

4. Aki *egyáltalán semmit* sem adhat vissza, az imádkozzék a károsultakért.

2. Aki tudtán kivül jutott idegen jószág birtokába,

az is köteles azt visszaadni a tulajdonosnak, mihelyt megtudja, hogy a jószág idegen.

Aki tehát például lopott tárgyat vásárolt, vagy pedig ajándékba kapott, köteles azt tulajdonosának visszaadni. Ha nem tudta, hogy ama tárgy lopott, akkor őt **jóhiszemü birtokosnak** nevezik; ha ellenben tudott a lopásról, akkor **rosszhiszemü birtokosnak** hivják. A jóhiszemü birtokos, ha az idegen jószág nincs már meg, köteles annyit visszaadni, *amennyivel ő gazdagabb lett*, a rosszhiszemü birtokos ezenfölül még annyit is köteles visszatériteni, *amennyivel* a tulajdonos *szegényebb* lett. — A tulajdonos elhaltával és örökösök hiányában a jóhiszemü birtokos az idegen jószágot megtarthatja. A rosszhiszemü birtokos azonban tartozik azt a szegényeknek vagy jótékony célokra adományozni. Minden esetben azonban legjobb a *gyóntató atyát megkérdezni* és az ő tanácsát a legpontosabban követni; ő ugyanis a gyóntató székben Isten helyét tölti be.

Aki az idegen jószágot *nem akarja* visszaadni, vagy pedig a kárt nem akarja megtériteni, az *nem* nyerhet Istentől *bűnbocsánatot*, tehát feloldozást sem a gyóntató atyától.

Aki az igaztalan jószágot nem akarja visszaadni, az örök halállal hal meg (Ez. 33, 15.). Azért nyilvánitotta Krisztus Urunk *Zakeust* csupán akkor Ábrahám fiának, mikor az a kártérités elhatározását kijelentette (Luk. 19, 8.). Könyöröghet az, aki felebarátjának kárt okozott mégoly buzgón Istenhez kegyelemért, *patakonként* onthatja *könnyeit* s törekedhetik szigoru böjtöléssel, valamint vezekléssel az eget kiengesztelni: bűnétől nem szabadul meg, mielőtt el nem határozza magát a kártérítésre. Azért mondja szent Ágoston: »Az ilyen ember nem tart bűnbánatot, hanem csak szinleli azt«. Aki az idegen jószágot nem adja vissza, holott megtehetné, annak bűnbánata nem bűnbánat, hanem szinlelés (Meh.). Nincsen bűnbocsánat, ha az idegen jószágot nem akarjuk visszaadni (Sz. Ág.). Visszaadás nélkül nincsen bűnbocsánat. Szent Alfonz beszéli a következő történetet: Bizonyos gazdag ember gyuladást kapott karjába s amiatt halálra vált; gyóntató-atyjának minden figyelmeztetése dacára sem akarta azonban az idegen jószágot visszaadni. Igy szólt: »Az én 3 gyermekem koldusbotra jutna«. Ekkor a pap cselfogáshoz folyamodott. Kijelentette, hogy ismer módot a gyuladás hirtelen megszüntetésére, csakhogy sok ezer forintba kerül. A beteg biztositotta, hogy akár 5000 forintot, sőt még többet is kész adni azért. Ekkor a pap igy szólt: »Valamely élő embernek megégetett karjából kellene zsirt csepegtetni kezedre«. Ekkor előhivták a 3 fiut, de egyik sem akart közülük erre a szolgálatra ráállani. Erre a pap igy szólott: »Ime, fiaid még negyedóráig sem engedik karjukat éretted kinoztatni és te kész volnál érettük mindenes-

tül örökre a pokol tűzében gyötörtetni«. Erre a beteg felvilágosodva igy szólott: »Most megnyiltak szemeim; gyónni akarok és a kártérités kötelességét teljesitem« (Meh. IV. 248.).

IV. A 7.-ik parancs megszegésétől visszatartó okok.

A lopást már a *pogányok* is utálatos bűnnek tartották, azért a tolvajokat szigoruan büntették; az angolszászok (a 6.-ik században) a tolvajoknak kezeit vagy pedig lábait vágták le; a magyarok (szent István korában is) a tolvajokat rabszolgák gyanánt eladták. A lopást a *zsidók* is sulyosan büntették; igy egy embert, aki Jerikó bevételekor a zsákmányolás megtiltása dacára néhány ruhát lopott és azokat elrejtette, Isten rendeletéből megkövezték (Józs. 7.). A tolvajok ellen a *keresztény egyház* is már kezdettől fogva szigoru törvényt hozott: a legcsekélyebb lopásért is az ellopott tárgy visszaadásán kivül kenyeren és vizen töltött egy évi vezekléssel kellett bűnhődni. Más tulajdonának igazságtalan elsajátitását a jó *Isten* mindenkor megbünteti; azon körülmény, hogy az igazságtalanul elsajátitott tárgy csekély értékü, mitsem változtat a dolgon; »Isten ugyanis inkább tekint a rosszakaratra, melyet valaki a csalásban tanusit, mint magára a tárgyra, amelyet igazságtalanul elsajátit« (Sz. Jer.).

A mások vagyonát megkárositó emberek elveszitik becsületüket, valamint vagyonukat, gyakran nyomorultan és bűnbánat nélkül halnak meg, továbbá az örök kárhozat veszedelmében forognak.

A tolvajra **gyalázat** jön (Sir. 5, 17.). A lopás nem becsületre, hanem börtönbe vezet. A tolvajt ugyanis rendszerint rajtakapják; ugy jár, mint az egér, mely lopása közben tőrbe kerül. Addig jár a korsó a kutra, mig eltörik. Semmi sincs oly ügyesen elrejtve, hogy napvilágra ne kerülne. Még a *talált jószág megtartásának* is gyakran rossz következményei vannak a becsületre. Példa rá a következő történet. Bizonyos épitővállalkozó a ház alapjának ásása közben aranygyürükkel telt szekrényt, valamint értékes órát talált. Megtartotta azokat magának s idő multán a tárgyakat egyik órásnál akarta értékesiteni. Ez azonban rögtön elfogatta, mert azok a tárgyak egy aranymüves tulajdonai voltak, akit kevéssel azelőtt kiraboltak és meggyilkoltak. A vállalkozó sok ideig ült a börtönben, mert bűntényről gyanusitották (Meh. IV. 241.). Adjuk tehát vissza a talált jószágot is. — A lopás **szegénységre vezet.** Az igazságtalan jószág nem hoz ugyanis áldást. Az igaztalan jószág nem gyarapszik. Ebül gyült jószágnak ebül kell elvesznie. Sőt az idegen jószág még az *igaz jószágot is elpusztitja;* az idegen jószág a tűzhöz hasonlit, amely nemcsak maga enyészik el, hanem magával együtt mindent elpusztit (Naz. sz. Gerg.). Amint a *megmérgezett étel* a jó ételt is ártalmassá teszi, ugy az igazságta-

lan vagyont gyűjtő ember azonfölül igaz jószágát is elvesziti. Az *egészséges álmák* között levő egyetlen romlott valamennyit megrontja. Épen igy áll a dolog vagyonunkkal is; igaz uton szerzett 1000 forintot egyetlen igaztalan forint elpusztit (Ferr. sz. Vince). Két módon leszünk bizonyosan szegényekké: a vasárnapi munkával és az idegen jószág elsajátitásával (Vianney). Midőn a zsidók a babiloni fogságból Jeruzsálembe visszatértek, nagy éhség keletkezett. Ezt némelyek saját meggazdagodásukra használták ki. Midőn azonban Nehemiás Babilonból Jeruzsálembe jött, helytelenitette az uzsoráskodást; elővette az egész nép előtt ruháit, kirázta azokat és biztositott mindenkit, hogy ugy fogja Isten kirázni mindenkinek vagyonát, aki azt uzsoráskodással szerezte; »mint a por, fog az ő vagyona tovaszállani« (II. Ezd. 5, 1—13.). Aki igazságtalanságot vet, szerencsétlenséget arat (Péld. 22, 8.). Az igazságtalanok vagyona, mint a folyóviz, elapad (Sir. 40, 13.). Jaj annak, aki sokasitja azt, ami nem az övé (Hab. 2, 6.). Sőt az igazságtalanság egész népek elpusztulásának is oka (Sir. 10, 8.). Hová lettek a babiloniak, médek, perzsák, görögök és rómaiak ősi hatalmas birodalmai? Elpusztultak, mert igazságtalan uton törekedtek terjeszkedni. A bécsi Hofburgnak (császári palotának) a kapuján ezek a mélyértelmü szavak állottak: »Justitia fundamentum regnorum«. (Az igazságosság az országok alapja). — A tolvaj rendszerint **nyomoruságosan hal meg.** Egy földmüvelő szántóföldjén elmozditotta a határkövet és igy rétjét néhány lépéssel nagyobbá tette. Nemsokára a közelben levő almafára mászott fel, leesett róla, fejével a határkőbe bukott és agyonzuzta magát. Ha a követ régi helyén hagyta volna, semmi baja sem történt volna (Meh. IV. 327.). Mily nyomoruságosan halt meg a tolvaj *Judás* (Máté 27, 5.), mily nagy nyugtalansága és lelki agggodalma volt halála előtt! Az idegen jószágot megkárositó emberek rendszerint azért térnek meg oly ritkán, mert a visszatérités nehezükre esik (Meh.). Még halálos ágyukon sem akarnak a visszatérités*ről* tudni. Óvakodjunk az idegen jószágoktól, különben rossz végünk leszen. — Ha már arra is irgalmatlan itélet vár, aki a szükölködőt sajátjából nem segiti, mennyivel inkább arra, aki még a másét is elveszi (Sz. Ág.). Sem a tolvajok, sem a ragadozók **nem fogják birni Isten országát** (I. Kor. 6, 10.). Még a mohamedánok tanitása szerint is, aki csak egyetlen buzakalászt lop idegen szántóföldről, az gyalázatos dolgot müvel s amiatt örökre a Mohamed poklában kell égnie. Az örök kárhozatról való megemlékezés *visszariasztja* egyiket-másikat az igazságtalanságtól. Ezt a következő történetből is látjuk: Egy szegény özvegyasszony, akinek egy gazdag ember elvette a szántóföldjét, mégegyszer kiment arra és kérte a gazdagot, engedje meg neki, hogy abból egy kosár földet elvihessen. A gazdag gúnyos mosolygás közben megengedte neki; mivel azonban az özvegy a kosarat nem birta hátára fölemelni, megkérte a gazdagot, hogy a kosarat is emelje föl

neki. A gazdag meg akarta tenni; azonban a kosár nagyon sulyos volt, nem birta fölemelni. Ekkor az özvegyasszony igy szólott: »Ime, ha már ezen kosár föld is nehéz neked, mennyivel nehezebb lesz az egész szántóföld az örökkévalóságban«. E szavak annyira megrenditették a fösvényt, hogy a szántóföldet ismét visszaadta (Meh. IV. 233.). Mily *esztelenség*, mulandó jóért a mennyországot eljátszani! »Mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri is, lelkének pedig kárát vallja?« (Máté 16, 26.). Az, amit lopással nyersz, pénz; amit ellenben elveszitel, az Isten. Te csak a nyereségre gondolsz, gondolj azonban a veszteségre is (Sz. Ág.).

A *becsületes* embernek már a földön is jó dolga van (Zsolt. 36, 25.).

Akik *mohamedánok* között élnek, azt állitják, hogy ott a tisztességérzet és becsületesség igen ki van fejlődve. Zárak és reteszek nem igen vannak használatban. — »Légy mindig hű és becsületes a te hideg sírodig s egy szemernyit se térj le az Isten ösvényeiről«, igy szól egy régi német közmondás. A becsületesség mintaképe *Tóbiás*. Annak dacára, hogy megvakult és szegénységbe jutott, midőn az ajándékozott gödölyének mekegését hallotta, igy szólott háznépéhez: »Vigyázzatok, hogy valamiképen lopott ne legyen; adjátok azt vissza urának; nem szabad nekünk a lopottból valamit enni, vagy illetni« (Tób. 2, 21.). Isten csakhamar visszaadta neki látását és még 42 évig engedte őt élni (Tób. 14.). A becsületes *nem szenved éhséget* (Péld. 10, 3.). Már *Dávid* király mondja: Fiatal voltam és megöregedtem, de sohasem láttam, hogy az igaz elhagyatott lett volna, vagy hogy a gyermekei koldulni mentek volna. Gyors *meghallgatásra* talál *imádságában* (Zsolt. 33, 16.). Sőt a becsületesség miatt a népek is szerencsések lesznek (Péld. 14, 34.). *Legtovább tart, ami becsületes.*

Az Isten VIII. parancsa.

Isten a 8.-ik parancsában tiltja felebarátunk *becsületének*, valamint az igazságnak mindenféle megsértését, vagyis tilt mindenféle *álnokságot.*

1. A becsületsértésre vonatkozó tilalom.

1. A becsület (a jó hirnév) sokat ér, mert azzal mindenkor ideiglenes és örökkévaló javakat szerezhetünk.

Becsületünk, vagyis jó hirnevünk akkor van, ha embertársaink *jót gondolnak és jót beszélnek rólunk.* A becsület el-

lentéte a gyalázat. »Jobb a jó név sok gazdagságnál; ezüstnél és aranynál a kedveltség« (Péld. 22, 1.). A világi javak között a jó hírnév a legjobb (Sz. sz. Fer.). A becsület az Isten fontos adománya; ugyanis aki embertársai előtt becsülésben áll, annak nagy *befolyása* van reájuk és őket jóra indíthatja. Aki ellenben nem áll becsülésben az emberek előtt, annak szavára semmit sem adnak; így gondolkodnak felőle: Orvos, gyógyítsd meg magadat. Becsület nélkül nincs **megelégedettség,** nincs valódi boldogság. Lehet-e az boldog, akire mások megvetéssel tekintenek? (Galura). Akinek nincs jó hírneve, az nagyon nehezen kap a világban **állást.** Mig ellenben mily gyakran részesültek már olyan egyének, akiknek egy fillér pénzük sem volt, a *legjobb bánásmódban* csupán jóhírnevük miatt. A jó hírnév tehát olyan forrás, melyből vagyon fakad. Aki embertársai előtt becsülésben áll, az inkább is *törekszik becsületes életet élni,* mint az, akinek semmi becsülete nincsen. »Ami az almának a héja, az az embernek a becsülete. Sértetlen héjában az alma egy évig is eláll; meghámozva megromlik. Épen úgy szolgál a jó hírnév is az ember erényének fentartására« (Diez). Amint a vasárnapi szép ruha visszatartja a gyermekeket a helytelen magaviselettől, épen úgy a becsület a felnőtteket.

2. Ugyanazért törekedjünk magunknak embertársaink előtt jó hírnevet szerezni és azt megtartani; ez akkor történik, ha jócselekedeteket *nyilvánosan* is végzünk s becsületünket támadás esetében *megvédelmezzük.*

Isten akarja, hogy becsületességre törekedjünk; ugyanis a *becsületérzést,* valamint a gyalázat utálatát mélyen szivünkbe oltotta. Ha ezen hajlamot el akarnók nyomni, akkor Isten rendelete ellenére cselekednénk (Galura). — Végezzünk azért **jócselekedeteket nyilvánosan** is. »Akarod, hogy jót beszéljenek az emberek? Akkor ne dicsérd magad, hanem a cselekedeteidet beszéltesd«, tartja a népfelfogás. Az Üdvözítő határozottan megkívánja, hogy embertársaink előtt jót tegyünk; így szól ugyanis: »Ugy világoskodjék a ti világosságtok az emberek előtt, hogy lássák jócselekedeteiteket és dicsőítsék Atyátokat, ki mennyekben van« (Máté 5, 16.). Jócselekedeteink az *illathoz* hasonlítanak (II. Kor. 2, 15.); ugyanis illat módjára kellemesekké tesznek minket embertársaink előtt (Galura). A nyilvánosan végzett jócselekedetekkel a legjobban *védelmezzük* megtámadott becsületünket s leginkább birjuk hallgatásra a rossz nyelveket (I. Pét. 2, 12.). A jót ne csak Isten, hanem az emberek előtt is gyakoroljuk (II. Kor. 8, 21.). A ti szerénységtek ismeretes legyen minden ember előtt (Fil. 4, 5.). Mindentől, ami rossznak látszik, óvakodjatok (I. Tessz. 5, 22.). Önként érthetőleg jócselekedeteink gyakorlása közben nem szabad olyan *szándékunknak* lenni, hogy csak az embereknek tessünk és tőlük dicséretet nyerjünk; különben nem nyerünk jutalmat Istentől (Máté 6, 2.). — Továbbá **védelmezzük megtámadott becsületün-**

ket. Az *első kereszténveket* többször nagyon megrágalmazták, igy például azzal, hogy megölik gyermekeiket, husukat liszttel hintik be és megeszik, stb. Mindenkor védelmezték magukat; különböző tanult férfiak védiratokat készitettek s benyujtották azokat a császároknak. Krisztus Urunk is gyakran védelmezte magát, például midőn azt mondták róla, hogy az ördögök fejedelmének nevében űzi ki az ördögöket (Máté 12, 27.), vagy pedig midőn a főpapnak egyik szolgája arcul ütötte (Ján. 18, 23.). Szent Pál is igen gyakran védelmezte magát a főtanács, a helytartók, valamint a császár előtt (Ap. 22, 26.). Azonban **ne legyünk tulságosan érzékenyek** és ne pereljünk a legcsekélyebb kicsinység miatt. Kiegyezni és rendbe jönni jobb, mint civódni és panaszkodni. »Aki becsületét illetőleg tulságosan érzékeny, az a rágalmazónak *látszik igazat adni* s azon benyomást teszi, hogy nagyon bizalmatlan saját értéke iránt. Egyszersmind kiállhatatlanná is teszi magát az emberek előtt, továbbá a *rágalmazókat jobban felingerli* maga ellen« (Szal. sz. Fer.). Egyébiránt a *becsületes* embernek nincs mit félnie, ha meg is támadják becsületét; ugyanis nemsokára abban hagyják a támadást. Csak az nem nyeri többé vissza elveszitett jó hirnevét, aki rossz életet folytat. Ugy áll itt a dolog, mint a hajjal. Ha a hajat lenyirjuk, akkor az ismét megnő és pedig szebben, mint annak előtte. Ha ellenben tövestől kitépjük, akkor nem nő meg többé. Jogosan nevezi tehát Dávid a rágalmazó nyelvet borotvának (Szal. sz. Fer.). Becsületünk védelmezésében *helyes mértéket* kell tartani. Erős és nagylelkü jellemek kicsinyes dolgok miatt nem ingerülnek fel, hallgatva szenvednek, csupán fontos dolgokban adnak jogos fájdalmuknak kifejezést (Szal. sz. Fer.). De ha olyan *súlyos és megbecstelenitő bűntetteket* fognak ránk, amelyeket senki sem türhet el, akkor védekeznünk kell azok ellen (Szal. sz. Fer.). — Végre az is figyelemreméltó, hogy a sérelem *békés elviselésével* gyakran sokkal *többet érhetünk el,* mint becsületünk legnagyobbfoku gondozásával. Némelyek, mint Xavéri szent Ferenc, szent Hofbauer Kelemen, némelykor az istentelen emberek legnagyobb gyalázkodásait is nyugodtan türték s azzal gondolkodóba ejtették és teljesen megtéritették őket.

Az emberek becsülését *tulságosan ne hajhásszuk,* különben Istennek barátságát, azonfölül az emberek becsülését is elveszitjük; hiszen sok esetben lehetetlenség egyszerre kedvesnek lenni Istennél és az embereknél.

Aki **tulságos aggodalommal** hajhássza az emberek becsülését, annak legfőbb célja nem Isten, hanem saját becsülete; az ilyen ember tehát kevély *(dicsvágyó)* s azért **megalázza** *őt Isten* (Luk. 14, 11.). Mennyire megalázódott például a dicsvágyó Absolon, továbbá a dicsvágyó Napoleon császár. »A becsület makacs természetü. Ha keressük, akkor elkerül minket,

ha kerüljük, utánunk szalad. Nem enged a kényszeritésnek. Bizonyos dij fejében megvásárolható. Ez a dij a becsületesség és az alázatosság« (Galura). — **Lehetetlen az Istennek kedvében lenni és az embereknek tetszeni** (Gal. 1, 10.). Az emberek azt, aki igazán kereszténylesen él, kigunyolják és szidalmazzák (I. Kor. 4, 13. I. Pét. 4, 14.), *sőt balgatagnak is tartják* (I. Kor. 4, 10.). Sok balga ember a tiszteletet vagy pedig a megvetést nem az erény mértéke szerint osztogatja, hanem olyan dolgok szerint, melyek az ember értékén semmit sem emelnek, mint *gazdagság, állás, öltözék* és egyéb. (Galura). Tehát bármennyire igyekezzünk is, mégsem lehet minden időben minden embernél jó hirnévnek örvendeni!

3. Kerüljük továbbá felebarátunk becsületének megsértését, tehát a gyanakodást, megszólást, rágalmazást, gyalázást s a becsületsértő beszédek készséges meghallgatását.

A gyanakodó **szivével** vétkezik; a megszóló és a rágalmazó (mindkettő távollevők ellen), valamint a gyalázó (jelenlevők ellen) **nyelvével** vétkezik; a becsületsértő beszédeket örömmel hallgató ember pedig **fülével.**

1. *Gonosz gyanakodással* az vétkezik, aki valakiről elég ok nélkül rosszat tesz föl.

A kevély *farizeus a templomban* a vámost nagy bűnösnek tartotta s nagyon csalatkozott (Luk. 18.). *Jóbnak 3 barátja* istentelen embernek tartotta Jóbot csupán azért, mert sokat kellett szenvednie (Jób. 5.). *Simon farizeus* a Krisztus Urunk lábai elé borult Magdolnát bűnösnek tartotta; nagyon csalódott, mert Magdolna már szent vezeklő volt. Azért Krisztus Urunk azonnal pártfogásába vette őt (Luk. 7. 39. stb.). Midőn szent *Pált* a vihar *Malta szigetére* vetette, tüzet csinált; ekkor a rőzséből vipera jött elő s keze köré csavarodott. A benszülöttek ennek láttára azonnal készen voltak itétetükkel; azt hitték, hogy ez az ember nem lehet más, mint gyilkos, mivel minden üldözi (Ap. 28.). — Egy aranymüvesnek derék tanulója volt. Az aranymüves két drága fémet talált a fiu ágya mellett az ablakráma kis mélyedésében. Rögtön tolvajnak tartotta a fiut, nagyon megverte és elűzte házából. Később ismét drága fémeket talált ama kis mélyedésben. Megfigyelés után fölfedezte, hogy a házában tartott szarka hurcolja a drága fémeket oda. Igen sajnálta tévedését, de azt többé nem lehetett jóvátenni (Meh. IV. 311.). Ha a fiut egyszer már lopáson érte volna, akkor gyanuja nem lett volna bűn, mert nem lett volna alaptalan gyanakodás. — **Ki mint él, ugy itél.** Ez azért van, mert a szív megzavarja az értelmet épen ugy, mintahogy a romlott gyökér romlott nedvekkel táplálja a fát. »Aki maga nem rossz, az másokról sem gondol könnyen rosszat« (Naz. sz. Gerg.), Csak a rossz ember hiszi el nagyon szivesen, hogy mások is olyanok, mint ő (Ar. sz. Ján.).

Minél több hibája van valakinek, annál többet keres másban. A látott vagy hallott dologról mindenki saját szive szerint ítél (Diez). A jó *gyomru* emberben a kemény ételek is jó táplálékká válnak; a rossz gyomru emberben a legjobb ételek is megromlanak. Épenugy a becsületes ember mindenkiről jót gondol, a gonosz ellenben mindent rosszra megyaráz (Sz. Dorotheus). — Inkább csalatkozzam jót gondolva a rosszról, mintsem rosszat gondolva a jóról (Sz. Anz.). A rossz emberről jót föltételezni nem igazságtalanság, de a jóról rosszat gondolni igen (Aqu. sz. Tam.). Ugyanazon cselekedetet százféle szempontból tekinthetjük; a szerető lélek mindenkor a legjobbat tételezi föl, a szeretetlen ellenben a legrosszabat (Szal. sz. Fer.). A szeretet nem gondol rosszat (I. Kor. 13, 5.). A szeretőlelkü becsületes ember még a rossz cselekedet láttára is mindent menteget s Istenre bizza az itéletet (Szal. sz. Fer.). Senki se forraljon gonoszat felebarátja ellen az ő szivében (Zak. 8, 17.). Ha bizalmat vársz, mutass bizalmat. A bizalom ugyanis bizalmat szül, a bizalmatlanság pedig bizalmatlanságot.

2. *Megszólással* az vétkezik, aki másnak hibáit szükség nélkül kibeszéli.

Ez a bűn **igazságtalanság** felebarátunk ellen. Ha ugyanis embertársunknak valóban volna is titkos hibája, azzal a köztiszteletet még mindig nem veszitette el. Aki pedig másnak titkos hibáját nyilvánosságra hozza, az a *köztiszteletttől* fosztja meg őt. Amint akárkinek nem szabad a másiknak igazságtalanul szerzett vagyonát elvenni, épen oly kevéssé szabad őt a tévedésen alapuló jó hirnevétől megfosztani. Megszólni a *megholtakat* sem szabad. »A megholtakról csak jót kell beszélni.« Némelyek azonban a *hiénákhoz* hasonlitanak, amelyek a hullákat kikaparják és felfalják; ők is megtámadják a megholtakat szeretetlen nyelvükkel és azoknak rég elfeledett hibáit napfényre hozzák. A megszóló emberek azokhoz a *bogarakhoz* hasonlitanak, amelyek legszivesebben sárban tartózkodnak. Ugy is tesznek, mint a rovarok; ezek nem helyezkednek az almának egészséges, hanem a romlott részére és azt rágják; a megszóló emberek sem tekintenek embertársuk erényeire, hanem csak hibáira s azokon rágódnak (Diez). A megszóló emberek ugy tesznek, mint az ebek, amelyek a mészárszékből csupán csontot valamint szagos és romlott hust visznek el. Igy tesznek sokszor az emberek is; habár sok jót látnak is embertársukon, arról semmit sem szólnak, csupán gyöngeségüket emlegetik örökké (Sz. Bern.). A *sertésekhez* is hasonlitanak, amelyek szivesen fetrengenek a sárban; ők is szivesen időznek mások büneinél. A megszóló ember *rosszabb az állatnál.* Mig ez saját fajtáját nem falja fel, amaz megtámadja embertársát nyelvével, sőt még a halottakat is kikezdi, amit még a farkasok sem tesznek (Gerson). A megszólás bűne bizonyára valamennyi bűn között a **leggyakrabban** fordul elő. »Ritkán

találsz valakit, aki nem volna hajlandó felebarátja életét ócsárolni« (Sz. Jer.). Ez az emberi **kevélységből** ered; sokan úgy képzelik, hogy az ő érdemük azzal fokozódik, ha másokat lealacsonyitanak (Szal. sz. Fer.). *Ha gonoszabbnak szinezed felebarátodat, azzal nem teszed igazabbá magadat.* A megszólás *utálatos* bűn. »Utálatos és szégyenletes dolog idegen házba menni és ott mindent felkutatni; de sokkal utálatosabb és szégyenletesebb felebarátunk életét kiszimatolni« (Ar. sz. Ján.). A szennyet inkább be kell fedni, mint felkotorni; hiszen senki sem piszkálhat benne anélkül, hogy magát be nem szennyezné (Sz. Ign.). Esztelenség mások bűneit kiteregetni s ezzel jobban vétkezni, mint ahogy vétkeztek azok, akiket ócsárolunk (Sz. Alf.). Sokan mások megszólásával *saját* hibáikról akarják az emberek **figyelmét elterelni.** Ugy tesznek, mint a gonosztevő, akit üldöznek s aki közben ujjával másokra mutat. Egyébiránt, aki mások hibáit feltárja, *saját hibáit* is felfedi, mert elárulja szeretetlen szivét. Az Üdvözitő figyelmeztet bennünket: »**Huzd ki előbb a magad szeméből a gerendát s aztán felebarátodnak a szeméből a szálkát.**« (Luk. 6, 42). Sokan kéményseprőkhöz hasonlitanak, akik a kéményből ki akarják seperni a kormot, maguk azonban amellett nagyon is kormosak és feketék. (Abr. a S. Cl.) Azt mondja a közmondás: »Mindenki a saját portája előtt seperjen.« Amig valaki a saját hibáit meg nem ismeri, mások hibáit nézegeti. (Sz. Bern.). Sok ember boldogabban élne, ha nem törődnék mások dolgaival, hanem csak a magáéval. — Megszólással csak az vétkezik, akinek **szándéka** felebarátja jó hirnevének ártani; ha tehát valakinek hibáját azért közöljük, hogy megakadályozzunk hasonló hibát, akkor nincsen szó bűnről (Aqu. sz. Tam.). Szabad másnak hibáit felfedni, ha azzal akár a hibásnak, akár más valakinek *használhatunk*; a hibázót azonban kimélni kell, mikor a bűneit felfedjük (Szal. sz. Fer.). Ha felebarátunk büntette a törvényes itélet miatt már nyilvánossá lett, akkor a bűn hireszteléséve (mint például a hirlapokban történik) nem követünk el megszólást. — A megszólásnak egyik különös neme a **hirhordás.** Ez abban áll, hogy besugjuk valakinek, ami rosszat róla más mondott. A hirhordók megrontják egész családok, sőt községek békéjét és sok ellenségeskedésnek okai. A hirhordás gonoszabb a becsületsértésnél (Aqu. sz. Tam.), mert nemcsak a *becsületet,* hanem az emberek közötti jó egyetértést és *szeretetet* is megrontja. Azért kárhoztatja Isten a hirhordó embereket (Sir. 28, 15.).

3. *Rágalmazással* az vétkezik, aki másra olyan hibát fog, amelyet az nem követett el. A hatóság előtt történt rágalmat *hamis tanuságnak* nevezik.

A »rágalmazni« szó a »rágni« szótól származik, annyit jelent tehát, mint »valakinek jó hirnevét megrágni.« A rágalmazó ember *két bűnt* követ el *egyszerre:* **hazudik** és felebarátjának

becsületét sérti meg (Szal. sz. Fer.). Aki felebarátját megrágalmazza, olyan mint a kigyó, amely mar (Préd. 10, 10.). A kigyónak méregfoga van, a rágalmazónak mérges nyelve. Putifár felesége egyptomi Józsefet azzal rágalmazta ura előtt, hogy rosszra akarta őt csábitani (I. Móz. 39.). A zsidók hamisan vádoskodtak Pilátus előtt, hogy az Üdvözitő fellázitotta a népet s megtiltotta, hogy adót fizessenek a császárnak, stb. (Luk. 23, 2.). Rágalmazni lehet irásban, **levélben is.** Közönséges lelkek *névtelen leveleket* irnak s azokban rágalmaznak másokat. Az irásbeli rágalmazás sokkal veszedelmesebb, ugy a megrágalmazottra, mint pedig az iróra; mert »ami irva van, az megmarad« (Littera scripta manet). Az is rágalmazást követ el, aki másnak hibáit **nagyobbitja.** A rágalmazás indoka sokszor gyűlölet és boszuvágy.

A rágalmazó rendesen ilyen kifejezést használ: »Azt mondják.« (Pl. azt mondják, hogy az, meg az nem megbizható; azt mondják, hogy nem becsületes stb.). Némelyek *tréfálkozva* rágalmaznak s elmés vagy pedig nevetséges szavakkal fűszerezik a rágalmat. Ez esetben a rágalom, amely különben talán a jelenlevők fülein keresztülment volna, mélyen bevésődik azok elméjébe, azért a rágalmazás ezen módja még *kegyetlenebb* valamennyinél (Szal. sz. Fer.). *A dicséretekkel fűszerezett* rágalmazás (például: különben derék, tisztességes ember, de . . .) szintén mélyebben hatol a hallgatók elméjébe épen ugy, mint a nyil is nagyobb erővel repül ki és furódik be a jobban kifeszitett ivből (Sz. sz. Fer.). Az ilyen emberekről mondja Dávid: »Áspiskigyók mérge vagyon ajkaik alatt« (Zsolt. 13, 3.). — Akit igazságtalanul megrágalmaznak, az gondolja meg, hogy a *Legszentebbet* is ártatlanul megvádolták és ártatlanul halálra itélték. Aki erre gondol, könnyebben viseli a maga bajait.

4. *Szembegyalázással* az vétkezik, aki valakit szemtől-szembe megbecstelenitő szavakkal illet.

A megszóló ember valakinek hibáját háta mögött hozza nyilvánosságra, a gyalázó ember az ő *jelenlétében* teszi azt. A gyalázás tehát ugy viszonylik a megszóláshoz, mint a rablás a lopáshoz (Aqu. sz. Tam.). Mig a megszólás és rágalmazás az emberek által belsőleg táplált jóvéleményt, addig a gyalázás a *külsőleg* tanusitott tiszteletet támadja meg. Szemei pásztor gyalázta Dávid királyt: »Béliál emberének« nevezte s köveket hajgált utána (II. Kir, 16, 5.). A zsidók gyakran gyalázták Krisztus Urunkat; például »szamaritánus«-nak, továbbá »ördögtől megszállott«-nak nevezték (Ján. 8, 48.). — A gyalázkodáshoz csak az folyamodik, akinek *nincsen igaza.* Két testvér nem tudott valamin megegyezni. Ekkor az egyik gorombáskodni kezdett. A másik szonnal igy szólott: »Testvérem, neked nincs igazad, mert gorombáskodni kezdesz«. Csakugyan: annak, akinek igaza van, nincs szüksége gyalázkodásra; az igazság magától kiderül. A gyalázáshoz tartozik a **csipkedés,** vagyis a *gunyolódás* is;

ezzel az vétkezik, aki valakit szeretetlenül mások előtt nevetségessé tenni és megszégyeníteni törekszik. Ilyen szeretetlen beszédekkel felebarátunkat gyakran nagyon megbántjuk s keserü nehezteléssel töltjük meg szivét. »Az ostorcsapás kékséget okoz, a nyelv csapása pedig a csontokat is összetöri« (Sir. 28, 21.). *Az éles kard nagyon vág, a gonosz nyelv sokkal jobban.*

5. Aki becsületsértő beszédeket *örömmel hallgat*, az ugyanazon bűnt követi el, mint aki ilyen beszédeket folytat.

A becsületsértő mintegy tüzet rak; a becsületsértés meghallgatója fát rak a tűzre. Ennek hiányában a tűz csakhamar megszünnék. »Ha nem volna készséges hallgató, akkor más hibáiról nem beszélnénk« (Sz. Ign.). Az ilyen beszédek meghallgatója tehát *szintén bűnös*. »Nem akarom eldönteni, hogy ki bűnösebb, a más becsületét gonosz beszédekkel sértegető ember-e, vagy pedig az, aki ezen beszédeket örömmel hallgatja; csak azt a különbséget találom benne, hogy az elsőnek az ördög a nyelvén, a másiknak pedig a fülében van« (Sz. Bern.). Mit használ, ha tudod, hogy valaki elveteműlt; az a tudás magadnak árt legjobban. Azért a hibák fáradságos kutatását inkább *saját életünkben* gyakoroljuk (Ar. sz, Ján.). Erre int bennünket az Üdvözitő is: »Vesd ki előbb a gerendát tenszemedből és aztán lásd, hogy vedd ki a szálkát atyádfia szeméből« (Luk. 6, 42.). Mások hibáira csak az figyel, aki saját hibáit nem ismeri (Sz. Bern.). — Azért ne türjünk becsületsértő beszédet. *Igazoljuk*, vagy **mentegessük** tehát embertársunkat, akinek becsületét jelenlétünkben megtámadják, vagy pedig fejezzük ki valahogyan **visszatetszésünket** ilyen beszédek miatt, vagy pedig irányozzuk a **beszédet másvalamire.** Szent Ágoston ezen szavakat irta asztala fölé: »Nem teritenek itt azoknak, akik másokat rágalmaznak«. B. Morus Tamás becsületbevágó beszédek hallása alkalmával igy szólott: »Véleményem szerint a ház jól van épitve s az épitő mester derék ember.« Ezzel zavarba hozta a becsületsértőt. Sövényezd be füleidet tövisekkel, ne hallgass gonosz nyelvre (Sir. 28, 28.). — A rágalmazás tehát *háromélü tőr*, amely egyetlen vágással három sebet okoz: megsebesiti ugyanis a rágalmazót, mert bűnössé teszi őt; megsebesiti a megrágalmazottat, mert megfosztja őt jó hirnevétől; végre megsebesiti a beszéd meghallgatóját, mert őt is a bűnbe sodorja (Sz. Bern.). Mivel a rágalmazó tönkreteszi a rágalmazás meghallgatójának lelkét, azért a paradicsomi kigyót utánozza, amely mérges szavaival Évát a paradicsomból kiűzte (Rem. sz. Antal).

4. Felebarátunk becsületének megsértése annál nagyobb bűn, minél nagyobb a kár, amelyet ezzel okozunk.

Felebarátunk ellen annál súlyosabban vétkezünk, minél nagyobb **kárt** okozunk neki (Aqu. sz. Tam.). Ezért mindig attól

függ, hogy **kicsoda** sértette meg embertársa becsületét. Ha a becsületsértés *magasabb állásu* egyéntől ered, akkor nagyon könnyen sulyos bűn lehet; ugyanis a magasabb állásuaknak s a komoly embereknek nagyon sokan hisznek, fecsegő embereknek ellenben nem; azért ezek a becsületsértéssel nem könnyen követnek el halálos bűnt. Az is tekintetbe jön, hogy **kinek** a becsületét támadták meg. Minél magasabb állásu és *tekintélyesebb* a megsértett, annál nagyobb a bűn. Ha ellenben olyan valakit sértünk meg, aki jó hirnevét már amugy is elvesztette, akkor legfeljebb csak bocsánatos bűnt követünk el. Mindazonáltal, ha valaki gonosz beszédeivel nem is követett volna el halálos bűnt, vegye figyelembe, hogy az arra vezető uton van.

5. Aki más becsületét megsértette, köteles felebarátjának elrabolt becsületét helyrehozni *megkéréssel,* ha szemtől-szembe sértette őt meg, *visszavonással,* ha a sértés nyilvánosan történt.

Aki felebarátja jó hirnevét igazságtalanul megsértette, jóvátételre köteles, amely jóvátétel a becsületsértés különfélesége szerint különböző (Szal. sz. Fer.). Nem elegendő a nyilat a sebből kihúzni; a sebet meg is kell gyógyitani. Épen ugy nem elegendő a sértegetésekkel felhagyni; a becsületen ejtett kárt jóvá is kell tenni. Ez azonban rendkivül keserves dolog; ugyanis nagy *önmegtagadást* igényel. A becsütetsértést **egészen** jóvátenni sokszor *nem is mindenkor* **lehetséges.** A pecsétet feltörni könnyü; azonban nehéz azt ismét ugy helyrehozni, hogy a törés ne legyen felismerhető (Hugó b.). Könnyü tintával pecsétet csinálni a papirra, de lehetetlen a papirt ismét olyan szép fehérré tenni, mint amilyen azelőtt volt. *Neri szent Fülöp* római pap, egy pletykás asszonynak azt adta fel elégtételül, hogy járja be a város utcáit s közbe *kopasszon egy megölt tyukot* s a tollakat dobja a földre. Mikor ezzel készen volt és visszatért, azt mondotta neki sz. Fülöp: »Most menjen ujra vissza a városba és szedje össze a tollakat.« Mikor az asszony azt mondotta, hogy ez lehetetlen, igy szólt: »Épenigy van ez a rágalmazással is. Az emberek, akik azt hallgatták, széthurcolják a világba. Akkor azután már lehetetlen minden emberhez elmenni s a rágalmakat visszavonni«. (Spiragó Példatár 1104 sz.). Igaz ezen a téren a mondás: »*Valami mindig megragad*«. Joggal mondta I. *Napoleon* császár: »Egy valótlanság, ha egyszer a világba bele van dobva, többé ki nem irtható«.

Aki a becsületsértést nem akarja jóvátenni, az nem nyerhet Istentől *bűnbocsánatot,* tehát a paptól sem feloldozást.

A mások becsületének megsértésétől visszatartó okok.

1. Aki mást szigoruan elitél, azt Isten is szigoruan itéli meg egykor.

Krisztus Urunk igy szól: »Ne itéljetek, hogy ne itéltessetek« (Máté 7, 7.). »**Amily mértékkel mértek,** visszaméretik nektek« (Máté 7, 2.). »Ne itéljetek és nem fogtok itéltetni; ne kárhoztassatok és nem fogtok kárhoztattatni« (Luk. 6, 37.). Aki mást szigoruan megitél, ugyanazt várhatja mástól a maga számára. Egy szerzetes, aki betegeskedése következtében nem volt nagyon buzgó, halálos ágyán vidám volt; midőn az apát kérdezte tőle, hogy miért olyan derült, a szerzetes igy felelt: »Senkit sem itéltem meg, még ha szenvednem kellett is másoktól; azért azt hiszem, hogy Isten sem fog engemet megitélni« (Meh. IV. 280.). L. Sp. Plt. 1097.

2. Aki mást elitél, az *igazságtalanságot* követ el *Isten ellen*, mert Istennek jogaiba avatkozik.

Egy a törvényhozó és biró; te pedig ki vagy, ki felebarátodat itéled? (Jak. 4, 12.). Te ki vagy, ki más szolgáját itéled? (Róm. 14, 4.). Aki nem *mindentudó*, annak nincsen joga mást elitélni. A tulajdonképeni rossz ugyanis valamely cselekedetben a szív *szándékától* függ és épen ez van *elrejtve előttünk* (Szal. sz. Fer.).

3. A becsület-rablókat Isten gyakran már a *földön* is keményen bünteti; rendszerint azon szerencsétlenség éri őket, amelybe embertársukat akarták dönteni.

A nyelveskedő férfiunak nem jó sora lesz a földön (Zsolt. 139, 12.). *Jezabel*, Akáb zsidó királynak felesége, két gonosz embert állitott elő, akik Nábobot, mert szőlőjét a királynak nem akarta odaadni, hamisan istenkáromlásról vádolták. De Jezabelt csakhamar utólérte a bűntetés: az uj király a palota ablakából ledobatta, a lovak széttaposták, az ebek pedig felfalták (III. Kir. 21.). Szent *Gergelyt, Antiokia püspökét*, Aszterius, Sziria helytartója gyűlölte. Még a csőcseléket is felizitotta a püspök ellen. Igy történt, hogy a püspököt, amikor megjelent az utcán, gyalázták, kövekkel és sárral dobálták; sőt még a szinházban is gunyolódtak rajta. A püspök panaszt emelt a császár előtt és ennek következtében Aszteriust a városból eltávolitották; később azonban ismét hivatalába helyezték. Nemsokára (589.) menynyekzőjét ünnepelte Antiokiában. Az egész város csupa örömtől visszhangzott. Az éj folyamán azonban iszonyatos földrengés támadt s a legtöbb ház nagy robajjal omlott össze. A város kétharmadrésze rombadőlt, 60,000 ember veszitette életét, közöttük a helytartó is jegyesével együtt (Meh. IV. 130.). — A becsület-rablókat rendszerint *azon szerencsétlenség éri, amelybe mást akartak dönteni.* Ezt a következő történetből is látjuk: Szent *Erzsébetnek, Portugália királynéjának* († 1336.) volt egy derék szolgája, aki a királyné alamizsnáit szokta kiosztani. Ezt a derék szolgát egyik szolgatársa vadászat közben megrágalmazta a király előtt. A király, amikor épen egy *mészkemencéhez*

ért, igy szólt a mesterhez: »Holnap egy ifju embert küldök ide azzal a kérdéssel, hogy teljesült-e már a király parancsa; fogjátok meg s azonnal vessétek bele a mészkemencébe.« Másnap a királyné kedves szolgáját korán reggel a mészkemence mesteréhez küldte a király az emlitett kérdéssel. Utközben templom előtt haladt el a szolga, ahol épen szentmisére harangoztak; bement és végighallgatta a szentmisét. Ezalatt a rágalmazó szolgát a mészkemencéhez űzte a kiváncsiság, odaérkezve örömmel kérdezte: »Tehát teljesült a király parancsa?« Alig szólt, máris a kemencében volt. A királyné kedves szolgájának érkeztekor a szolgák már borravalóra várakoztak. A király elámult és megijedt, midőn az esetet hallotta. Ezt az eseményt Schiller, a németek nagy költője, is megénekelte (Sp. Plt. 1094.). *Aki másnak* **vermet ás,** *maga esik bele* (Zsolt. 7, 16.).

4. Aki másnak becsületét elrabolja, azt becsületsértés cimén a világi bíróság is megbünteti.

Ime itt egy példa: *IX. Piusz* pápa halála után († 1878.) három évre megjelent Franciaországban egy regény, amelyben a szerző sok szégyenletes cselekedetet irt a pápa rovására. A pápa egyik unokaöccse, *Mastai* Jeromos gróf, beperelte a szerzőt és két francia ujság kiadóját a bíróságnál és kártéritést követelt, mivel nagybátyjának a megrágalmazása miatt guny tárgyává van téve s igy a világban való előhaladása fenyegetve van. A *montpellieri* törvényszék megállapitotta, hogy a regényben előforduló vádak rágalmak s a szerzőt arra itélte, hogy a pápa unokaöccsének kártéritésül 60.000 frankot fizessen s azonfelül 5000 frankot azért, hogy az itéletet 60 ujságban közölni lehessen (Sp. Plt. 1081.). Világi büntetőtörvények értelmében a rágalmazókat hetekig, sőt hónapokig tartó **börtönbüntetéssel** is büntetik. Tehát mindenki vigyázzon a nyelvére. — Néha a sértett maga is **bosszut áll** s becsülete tönkretevőjének érzékeny kárt okoz. Ostoba ember az, aki gonosz nyelvével *ellenségeket* szerez magának.

5. Akinek *szokása* embertársát becsületétől megfosztani, az az örök kárhozat utján van.

Az érverés némelykor nem mutatja a betegség végzetességét. Ha ellenben a *nyelv megfeketedik,* az a legbiztosabb *jele a közeli halálnak.* Igy vannak emberek, akik sokat imádkoznak, gyakran járnak templomba s a közhiedelem szerint ájtatosak; fekete nyelvük ellenben, amellyel másokat becsületüktől megrabolnak, lelkük **halálának** legbiztosabb **jele** (Sz. Alf.). A becsületsértés azért olyan nagy bűn, mert a becsület *nagyobb jó a gazdagságnál* (Péld. 22, 1.). Felebarátunk becsületének jogtalan megsértése a *gyilkosságnak egyik neme,* mert azzal megsemmisitjük az ő társadalmi életét, ami a köztiszteletben és jó hirnévben áll (Szal. sz. Fer.). A becsületsértés nagy bűn, mert azzal felebará-

tunkat *nagyon megszomoritjuk.* »Az az ember, akiben van becsületérzés, a jó hirnevét mindenek fölött becsüli. Semmi sem szomoritja meg annyira, mintha ezen becses dolgot elraboljják tőle. Nem fájna neki jobban, ha minden pénzétől megfosztanák. Inkább élni sem kiván, mintsem hogy becsületében kárt szenvedjen. Ebből következtethetjük, hogy mily nagy ez a bűn« (Galura). — A gyalázkodók **nem fogják elnyerni az Isten országát** (I. Kor. 6, 10.). Akik felebarátjuk ellen hamis tanuságot tesznek, azok az ördög gyermekei (III. Kir. 21, 13.) A rágalmazók méltók a halálra (Róm. 1, 32.). Aki atyjafiát súlyosan meggyalázza, az a *pokol tüzét érdemli meg* (Máté 5, 22.). Az imádság és a böjt semmit sem használ, ha nyelvünkkel visszaélve az örök kárhozatot vonjuk magunkra (Sz. Bern.).

2. Az álnokság tilalma.

Isten maga az igazság; azért tilt minden álnokságot, képmutatást és hizelgést.

Isten igazmondó (Ján. 3, 33. Róm. 3, 4.). Isten nem hazudhatik (Zsid. 6, 18.). Krisztus Urunk kijelenté: »Én vagyok az ut, az igazság és élet« (Ján. 14, 6.). Azért parancsolja Isten: »Fuss a hazugságtól (II. Móz. 23, 7. III. Móz. 19, 11.). Elhagyván a hazugságot, kiki szóljon igazat felebarátjával (Ef. 4, 25.). Beszédetek őszinte legyen és igaz, ha annak gyermekei akartok lenni, aki az igazságnak Atyja és maga az igazság (Szal. sz. Fer.).

1. *Hazugsággal* az vétkezik, aki tudatosan nem mond igazat.

Ha valaki valótlanságot mond, nem vagyunk feljogositva, hogy hazugnak mondjuk vagy hazugsággal vádoljuk, mert az illető esetleg *tévedett.* A hazugsághoz ugyanis hozzátartozik mások félrevezetésének, *becsapásának* akarása. A hazugság *visszaélés a nyelvvel.* »Nem azért van az embernek nyelve, hogy azzal másokat megcsaljon, hanem hogy másokkal gondolatait megismertesse« (Sz. Ág.). Hazugságot többnyire a következő esetekben követnek el: 1. Szükségben, hogy maguktól, vagy pedig másoktól valamely rosszat elháritsanak **(Kényszer-hazugság).** Kényszer-hazugságot követett el Péter a főpap előcsarnokában, midőn igy szólt: »Nem ismerem ezen embert« (Máté 26, 72.). 2. Tréfából, többnyire szórakoztatás végett **(Tréfa-hazugság).** A tréfa-hazugságoknak sokszor szomorú végük van. L. Sp. Plt. 1109 s kk. A tréfahazugságtól különbözik az *ártatlan tréfa,* ha ugyanis az ember ugy beszél, hogy mindjárt meg lehet ismerni, hogy tréfál; pl. ha az ember nagy hidegben azt mondaná, hogy »borzasztó meleg van ma odakünn.« Ebben az esetben nincs meg a becsapás szándéka, tehát nem lehet bűnről szó. 3. Végre azért is, hogy kárt okozzanak **(Káros hazugság).**

Káros hazugságot követett el Jákob, aki atyja előtt Ezsáunak adta ki magát és igy az atyai áldást kicsalta tőle (I. Móz. 27.). — Aki ellenben csupán valamely *költött eseményt,* például valamely példázatot, mesét beszél el valakinek oktatására, az nem követ el hazugságot, mert ezt az eseményt nem mint valóban megtörtént dolgot állitja oda. Az Üdvözitő is sok példabeszédet használt. — A hazug a *hamis pénzhez* hasonlit, amely másnak látszik, mint ami a valóságban (Klim. sz. Ján.). A hazug, aki másképen gondolkodik és másképen beszél, az olyan *órához* hasonlit, amely másképen mutat és másképen üt, tehát rosszul jár.

2. *A képmutatás,* vagyis szinlelés cselekedettel elkövetett hazugság; ezzel az vétkezik, aki másképen beszél vagy cselekszik, mint ahogyan gondolkodik.

Judás megcsókolta az Olajfák hegyén az Üdvözitőt, mintha legjobb barátja lenne; pedig ezzel árulta el. (Máté 26, 49.). *Heródes* király igy szólt a három királyhoz: »Ha megtaláljátok a gyermekeket, üzenjétek meg nekem, hogy én is elmenvén imádjam őt«. Pedig igy gondolkodott magában: »Ha megtudom a gyermek hollétét, megöletem őt« (Máté 2, 8,). Képmutatók azok is, akik külsőleg jámboroknak szinlelik magukat, a valóságban ellenben erkölcstelen emberek; az ilyeneket »*álszentek*«-nek, vagy »*szenteskedők*«-nek nevezzük. A sátánhoz hasonlitanak, aki szintén fölveszi néha a jó angyalok alakját. »Nyilvánosan vétkezni (ha botrányt nem okoz) nem oly nagy gonoszság, mint szentséget szinlelni« (Sz. Jer.). A képmutatókhoz hasonlitanak azok, akik a templomban keresztet vetnek magukra, mellüket verik, letérdepelnek, ezen cselekmények közben azonban semmire sem gondolnak. — A képmutató a *szemétdombhoz* hasonlit, amely hóval van boritva, igazi, belső tartalmát pedig elrejti (Al. sz. Kelemen). Az Üdvözitő a képmutatókat a *megfehéritett sirokhoz* hasonlitja, amelyek külsőleg ékesek, belül pedig tele vannak holtak csontjaival és minden undoksággal (Máté 23, 27.); továbbá a ragadozó *farkasokkal* hasonlitja őket össze, amelyek *juhok ruházatában* jönnek hozzánk (Máté 7, 15.). A képmutató ruhája után itélve juh, ravaszsága után róka, kegyetlensége után farkas (Sz. Bern.). Képmutatók voltak különösen a *farizeusok* (Máté 15, 7.).

3. *Hizelgéssel* az vétkezik, aki haszonlesésből valakit meggyőződése ellenére érdemén felül szemtől-szembe dicsér.

Heródes Agrippa király, aki Pétert bebörtönöztette, Tirusz és Szidon lakóinak beszédet tartott, mire ezek igy kiáltottak fel: »Isten szava ez és nem emberé. Heródes nagyon megörült ennek a hizelgésnek; azonban hirtelen rothadás lepte meg beleit (Ap. 12, 22, stb.). A hizelkedők **meggyőződésük ellenére** *beszélnek.* A tükörhöz hasonlitanak, amely a betekintőnek képét

megforditva adja vissza: a bal oldalt jobbról mutatja. Igy tesznek a hizelkedők is; szemben dicsérnek, hátunk mögött kinevetnek (Faber). A hizelkedőknek **haszonlesés** a céljuk (Jud. 4.); a doromboló macskához hasonlitanak vagy pedig a farkát csóváló ebhez, amely egy darab hushoz vagy pedig csonthoz óhajt jutni. Ravasz emberek tulajdonsága meghajolni és megalázni magukat ott, ahol valamit meg akarnak kaparitani (Sz. Bern.). A hizelkedők ennélfogva többnyire a *gazdag emberek körül találhatók,* mert a szegényektől semmi sem várható. A hizelkedők olyanok, mint a sáskák; ezek nem jelennek meg télen, sem olyan helyeken, ahol táplálék nincsen, hanem csakis ott, ahol bőséges termés van (Ferr. sz. Vince). — A hizelkedők **érdemen felül dicsérnek,** t. i. másoknak nem létező kiválóságát magasztalják szemtől-szembe; tulozzák valódi jó tulajdonságait és védelmezik rossz tetteit. A hizelkedők *igen veszélyesek,* mert *eltitkolják* az emberek *hibáit* és azzal még mélyebben sülyesztik őket a bűnbe. A hű barát figyelmeztet hibáinkra; az orvoshoz hasonlit, aki kimondja: »Ezen étel árt, az használ.« A hizelkedő ellenben nem törődik sem a kárral, sem a haszonnal, hanem csupán a saját hasznával; ahhoz a szakácshoz hasonlit, aki csupán arra ügyel, hogy az étel izletes legyen és az inyet csiklandozza, akár árt, akár nem (Drexelius). A hizelkedő párnát tesz a bűnös feje alá, hogy föl ne ébredjen, hanem aludjék tovább (Fer. sz. Vince). A hizelkedés táplálja a bűnt, mint az olaj a lángot (Beda). A hizelkedés valamennyi bűnnek melegágya (Vill. sz. Tam.). Mivel a hizelkedők az embereket sok bűnbe sodorják, azért ezekkel ők is a *pokol örvényébe jutnak* (Sz. Bern.). Izaiás szerint: »Jaj nektek, kik a gonoszt jónak mondjátok és a jót gonosznak« (Iz. 5, 20.). Azért jól **vigyázzunk magunkra,** ha valaki velünk szemben nagyon barátságos, vagy pedig nagyon dicsér bennünket. Mennyire megijedt például az Isten Anyja az angyal szavaira!

Az álnokságtól visszarettentő okok.

1. A hazug az ördöghöz hasonlit és Isten előtt utálatossá válik; elveszti embertársainak *bizalmát;* sok *szerencsétlenséget* okoz és minden *gonoszságra* képes.

A hazug az **ördöghöz hasonlit.** Az ördög hazug és a hazugság atyja (Ján. 8, 44.). Gondoljunk arra, mint csalta meg a kigyó Évát a paradicsomban. »A hazugok az *ördögnek ivadékai*« (Sz. Ág.). A hazugok az ördögnek ivadékai nem a természet rendje szerint, hanem az ördög *utánzása* miatt (Sz. Ambr.). Azért a hazug szégyelje magát (Sir. 4, 30.). — A hazug **nincsen Isten kegyében.** Isten ugyanis maga az igazság és azért utálja a hazugot. Senki ellen sem kelt ki oly élesen Krisztus Urunk, mint a farizeusok ellen. És miért? Mert a farizeusok képmutatók voltak (Máté 23, 27.). Krisztus Urunk a bűnösök

minden neméből választott ki némelyeket az örök üdvösségre, igy például az uzsorások közül Zakeust, a rablók közül a jobb oldali gonosztevőt, a kicsapongó nők közűl Magdolnát, valamint a Jákob kutjánál levő nőt, az egyház üldözői közül Sault; a hazugok és képmutatók közül ellenben senkit sem. Mivel ugyanis Krisztus Urunk az igazság, azért egyetlen bűnös sem áll annyira ellenmondásban vele, mint a hazug (Fornerus). A hazugokat Isten is gyakran keményen büntette, igy *Ananiást* és feleségét, *Zafirát*, akik hazugságuk miatt holtan estek le Péter előtt a földre (Ap. 5.). *Giezi*, Elizeus szolgája, hazugsága miatt bélpoklos lett (IV. Kir. 5.). A hazug ajkak utálatosak az Urnál (Péld. 12, 22.). — A hazug **elveszti embertársainak bizalmát.** Egy pásztor a többi pásztorokhoz néhányszor ezt kiáltotta: »Jön a farkas.« A pásztorok odaszaladtak, de látták, hogy megcsalták őket. Egyszer azonban csakugyan farkasok jöttek s egész tömeg juhot szétszaggattak. Ekkor a pásztor jobban kiáltott, mint annak előtte bármikor; de a pásztorok nem jöttek többé (Meh. IV. 289.). *Aki egyszer hazudni mer, hitelt többé nem igen nyer.* »A hazug minden tekintélyét és minden szavahihetőségét elveszíti. Ugy Isten, mint az emberek előtt gyülöletessé teszi magát« (Sz. Efr.) A hazugot gyakran igen hamar **leleplezik** s a valótlanságot rábizonyitják. Azért mondja a közmondás, hogy »*a hazug embert hamarabb utól lehet érni, mint a sánta kutyát*«. Claudius római császár egyik hazugságáról ismeretes rómainak halála után leromboltatta házát s gyermekeit számüzte. Már a pogányok is ennyire gyülölték a hazugot (Meh. IV. 287.). — A hazug gyakran **nagy szerencsétlenséget okoz.** Az igéret földének hazug *kémei* megcsalták az izraelitákat és megijesztették őket; nagy bajt okoztak hazugságaikkal; az izraeliták káromolták Istent, a két becsületes kémet meg akarták kövezni, továbbá vissza akartak térni Egyiptomba; Isten pedig emiatt az összes lázadókat megbüntette (IV. Móz. 13.). *Jákob* megcsalta atyját s csellel megszerezte az áldást; emiatt testvére, Ezsau meg akarta őt ölni, Jákob pedig menekülni volt kénytelen (I, Móz. 27.). Egy ur megcsalt április 1-én egy utazó parasztot: azt mondta neki, hogy hir szerint a parasztnak a háza a fél faluval együtt leégett; a paraszt azonnal holtan rogyott össze. Ime, mekkora szerencsétlenséget okoz a hazugság. A nyelv kicsiny tag ugyan, de nagy dolgokat visz végbe (Jak. ,3, 5.). Aki meggondolatlan a szólásra, gonoszt fog aratni (Péld. 13, 3.). A gonosz ellenség nyelvünket kardnak használja megsemmisitésünkre (Sz. Ambr.). — A hazug **sok bűnbe esik.** »*Hazug gyermekből tolvaj ember válik.*« »*Aki hazudik, az csal.*« A képmutató csalásra, valamint mindenféle gonoszságra vetemedik (Sz. Ág.). A hazug ugyanis reményli, hogy eltagadhatja bűnét, ha esetleg megcsipik (Xenophon). S egy hazugság sok más hazugságnak válik a kiinduló pontjává. Találóan mondja egy költő: «Aki egyszer hazudik, annak hozzá kell szoknia a gyakori hazugsághoz, mert

két hazugságra van szükség ahhoz, hogy egyet elleplezzünk« (Rückert). *A hazug ember nem becsületes ember.* A Szentlélek ugyanis fut a képmutatótól (Bölcs. 1, 5.). Aki másképen beszél, mint ahogyan szivében érez, annak egész jámborsága, valamint istentisztelete tettetés; az ilyenhez sohase szegődjél társul, nehogy tisztátalan lelke megmételyezzen téged (Sz. Klim.). A hazug embernek viselete *becstelen* (Sir. 20, 28.). A hazug igét utálja az igaz (Péld. 13, 5.).

2. A hazugság rossz szokása könnyen halálos bűnre és örök kárhozatra vezet.

A hazugság magában véve csak *bocsánatos* bűn ugyan; *halálos bűnné* is válhatik azonban, ha t. i. belőle nagy **kár** vagy pedig nagy **botrány** származik. Akinek szokása a hazugság, az az örök kárhozat veszélyében forog; a hazugot ugyanis Isten nem kedveli. »*A Szentlélek fut* a képmutatótól« (Bölcs. 1, 11.). A tolvaj nem olyan rossz, mint a hazug. A tolvaj ugyanis visszaadhatja a lopott tárgyat; a hazug ellenben *nem adhatja vissza,* amit elvett, t. i. felebarátja jó hirnevét (Hugó b.). Türhetőbb a tolvaj, mint a szüntelenül hazudó ember; de mindketten veszedelmet öröklenek (Sir. 20, 27.). Nagy gyalázat emberben a hazugság (Sir. 20, 26.). A hazug hasonlit a hamis pénzhez, melyre az ördög képe van nyomva; ezen pánzről az itélet napján a Biró azt fogja kérdezni: »Kié ez a kép?» s miután az reá a felelet: »Az ördögé«, haladéktalanul azt fogja mondani: »*Adjátok tehát az ördögnek, ami az ördögé*« (Aqu. sz. Tam.). Isten elveszti azokat, akik hazugságot szólnak (Zsolt. 5, 7.). A hazug nem megyen be a mennyei Jeruzsálembe (Jel. 21, 27.). Krisztus Urunk rettenetes »Jaj«-t kiáltott a képmutatókra (Máté 23, 13. stb.).

Hazudni még a legnagyobb *haszonért sem szabad.*

A mások hasznára elkövetett hazugság épen olyan bűnös, mint a szegények javára elkövetett lopás (Sz. Ág.). Hazudni még akkor sem szabad, ha akár a magunk, vagy mások életét menthetnők meg vele. (Sz. Ág.). Szent *Antimus,* Nikomedia püspöke, nem engedte meg, hogy az elfogatására kiküldött s tőle barátságosan megvendégelt katonák őt kényszer-hazugsággal megmentsék; a szent inkább vértanui halálra itéltette magát (Meh. IV, 284.). Nem szabad rosszat cselekedni, hogy abból jó következzék (Róm. 3, 8.). *A jó cél sohasem szentesiti a rossz eszközt.* Az egyház ellenségei gyakran vádolták a jezsuitákat azon tétel tanitásáról, hogy a cél szentesiti a rossz eszközt. Roh atya, hirneves jezsuita hitszónok, a heidelbergi egyetemen 1000 forintot tűzött ki annak számára, aki be tudja bizonyitani, hogy ez a tétel a jezsuiták valamely művében megtalálható (1852.). De eddig még senki sem tudta azt bebizonyitani. 1928-ban a budapesti törvényszék rágalmazónak jelentette ki dr. Polónyi Géza ügyvédet, aki a jezsuitákra ezt a vádat fogta, de felvonúl-

tatott szakértőivel sem tudta a törvényszék előtt bizonyítani. Nemhogy a jezsuiták tanították volna ezt az elvet, sőt ellenkezőleg Voltaire, az istentelen bölcselő, a jezsuiták esküdt ellensége, volt az, aki ezt az elvet tanította; 1736. okt. 21-ikén Thierot nevü barátjának ezt irta: »Hazudni csakis akkor bűn, ha rosszat eredményez; ha jót hoz, akkor igen nagy erény«. Valóban derék bölcselő!

A tréfából mondott valótlanság nem bűn, ha a tréfa azonnal felismerhető; ez esetben ugyanis nincs szó mások félrevezetéséről.

Aki például igen nagy hidegben azt mondaná, mint ahogy fenntebb szó volt róla: »Ma ugyancsak meleg van«, az önkéntérthetőleg nem követne el bűnt. De bűnt követ el az, aki olyan tréfát csinál, amelyet elhisznek; különösen ha rossz következményei lehetnek (lásd előbb). Aki ugyanis mást félrevezetni igyekszik, az hazudik és vétkezik. — Mondhatni, hogy *mindegyik hazugság*, bármily jelentéktelen is, mégis vagy magunknak vagy másoknak *árt*; megsérti ugyanis az igazságot vagy pedig az egyeneslelküséget. Aki hazudik, akár tréfából is, *kétszinüségről* tesz bizonyságot. »Legyen tehát beszédetek őszinte és igazmondó, ha annak akartok gyermekei lenni, aki az igazság atyja és maga az igazság« (Szal. sz. Fer.).

Nem vagyunk kötelesek felelni, vagy *kitérő feleletet* szabad adni olyan esetben, mikor az őszinteség ártalmas volna.

Ezt lehet alapelvül venni: »Minden, amit mondasz, igaz legyen; de óvakodjál mindent megmondani, ami igaz.« Továbbá: »Beszélni ezüst, hallgatni arany.« Akinek **nincs joga kérdezni,** annak nem kötelesség felelni, különösen pedig akkor nem, ha a felelet nagy kárral járna. Az olyannak lehet kitérő, akár **elutasító** akár **kétértelmü** feleleteket adni. Szabad ilyen esetekben **a feleletet kurtán megtagadni.** Szent *Firmus* tagastei püspök Afrikában lakásán egy ifju embert rejtett el, akit a császár igazságtalanul ki akart végeztetni. A hivatalszolgák követelték a püspöktől, hogy mondja meg az ifju ember tartózkodási helyét. A püspök megtagadta tőlük a felvilágositást. Ekkor a püspököt kinozni kezdték. De ő azt mondotta: »Meghalhatok, de mást szerencsétlenné nem tehetek«. A császár meghallotta ezt és megkegyelmezett az ifju embernek. Szent *Ciprián* kártágói püspöknek a pogány biró előtt föl kellett volna sorolnia a keresztény papokat; ő igy felelt: »Kerestesd fel őket, akkor megtalálod«. Még maga *Krisztus Urunk* sem adott *Pilátusnak* mindenre feleletet. Szükség esetén adhat aztán az ember egy tolakodó kérdezősködésre **kétértelmü** feleletet is. Szent *Atanázt*, Alexandria püspökét, a Nilus folyón Julián császár üldöző katonái utólérték és feltartóztatták. A kérdésre, hogy hol van Atanáz,

a püspök igy felelt: »Nincs messze; ha igyekeztek, megfoghatjátok«. A katonák ennek alapján tovább folytatták üldözésüket, Atanáz pedig megmenekült (Sp. Plt. 1125.). Szent *Tamás* canterburi érsek álöltözetben lóháton kerülte ki az angol király csapdáját. Menekülésében találkoztak vele az elfogatására kiküldött katonák. Kérdezték tőle, hogy vajjon ő-e az érsek? Tamás igy felelt: »Itéljétek meg magatok, hogy érsek szokott-e igy utazni«. A katonák tovább mentek (Meh. IV. 286.). Még maga *Ráfáel* arkangyal is azt mondta Tóbiásnak, hogy ő Azariás, előkelő zsidónak a fia, t. i. külalakja szerint (Tób. 5, 18.); ha azonnal angyalnak adta volna ki magát, akkor nem teljesíthette volna az isteni megbizatást. Akit tehát illetéktelen ember *hivatalos titokról kérdez*, nyugodtan felelhet igy: «**Nem tudom** (t. i. »nem tudom úgy, hogy megmondhatnám«). Krisztus Urunk is hasonló értelemben mondotta, hogy nem tudja az utolsó itélet napját (Márk 13, 32.). Akitől tisztességtelen ember *pénzt kér kölcsön*, egészen helyesen felelheti: »**Nincsen pénzem**« (t. i. azon célra, hogy neked kölcsönözzek). Némelyek szerint még azon esetben is felelhetünk kitérőleg, ha a *biró* minden egyéb bizonyiték hiányában magunk elleni vallomásra akar minket kényszeriteni. Ugyanis senki sem köteles önmagának vádlója tenni (Sz. Alf.). Különben törvény szerint legtöbb országban nem köteles a vádlott a bűntettet a törvényszék előtt bevallani. Ugyanaz áll az egyházi biráskodásra (Cod. 1743.). — Önként érthetőleg kétértelmü feleleteket csak akkor szabad adni, ha *Isten dicsőségére, felebarátunk* javára vagy pedig *saját szükségünkre* való tekintet kényszerit minket arra. Kétértelmü feleleteket csupán mások tévedésbe ejtésére használni, szeretetlenség, sőt igazságtalanság, tehát bűn volna. Különösen akkor kell egészen nyiltan felelnünk, ha az illetőnek joga van a teljes igazságot megtudni, mint az adás-vevésnél, vagy bármely szerződés alkalmával, valamint a biróság, előljáróság előtt. Nagy igazságtalanság volna például, ha a jegyesek a házasság megkötése előtt (a vagyonra, stb. vonatkozólag) kétértelmü szavakkal meg akarnák egymást csalni.

3. Aki őszinte, az a jó Istenhez hasonlit és kedves előtte, továbbá embertársaink becsülését is megnyeri.

Krisztus Urunk az igazság (Ján. 14, 6.). Az igazságszerető ember tehát **Krisztus Urunkhoz hasonló.** — Az igazságszerető ember **kedves Isten előtt.** Krisztus Urunk megdicsérte Natanelt: »Igaz izraelita, kiben nincs álnokság« (Ján. 1, 47.). — Az igazságszerető embert **becsülik embertársai.** Midőn Augusztus császár egyik római diadalmenete alkalmával megtudta, hogy a foglyok között egy olyan pogány pap is van, akire senki sem képes hazugságot rábizonyitani, azonnal kiszabaditotta őt s szobrot emeltetett neki (Meh. IV. 277.). *Kenti szent Jánost* rablók támadták meg és kifosztották. Azon kérdésre, hogy van-e

még nála valami, igy felelt: »Nincsen«. Amint azonban tovább haladt, visszaemlékezett, hogy néhány, ruhájába varrott aranya van. Utána szaladt a rablóknak és odaadta nekik az aranyakat. Ezek erre annyira meghatódtak, hogy minden elrabolt tárgyat visszaadtak neki (XIV. Benedek). Ime, milyen tekintélye van az őszinte embernek még a pogányok és rablók előtt is! Ugyanezért előnyös is **hibáinkat nyiltan bevallani;** azzal gyakran bocsánatot vagy legalább is enyhébb büntetést nyerünk. *Washington,* az Egyesült Államok hirneves elnöke, gyermekkorában baltával megvagdalta édes atyjának legkedvesebb gyümölcsfáját, egy cseresznyefát. Az apa rendkivül megharagudott ezért és kutatta a tettest. Midőn gyermekét kérdezte, ez azonnal igy felelt: »Atyám, nem akarok hazudni; én tettem«. Az apa egészen elérzékenyedve igy szólt: »Ekkora nyiltszivüség sokkal többet ér, mint ezer cseresznyefa« (Meh. IV. 274.). Ha nyiltszivüségünk folytán némelykor kevés kárt szenvednénk is, ezt százszorosan kárpótolja a *jó lelkiismeret nyugalma.* Aki egyenesen jár, az bátorsággal jár (Péld. 10, 9.), vagyis az őszintének semmitől sincs mit félnie. Azért int bennünket Krisztus Urunk, hogy együgyüek legyünk, mint a galambok (Máté 10, 16.). Semmiféle cselfogás sem annyira jó és előnyös, mint az egyenesség (Szal. sz. Fer.). Az igazságszeretet visszatart bennünket a többi bűnöktől is. Azért mondja Krisztus: »Az igazság *szabaddá* tesz titeket« (Ján. 8, 32.), vagyis megszabadit a bűn rabságából.

3. Eszközök a nyelv megfékezésére.

Az emberek sokkal boldogabbak volnának, ha a nyelvükön tudnának uralkodni. Azért mondja sz. Péter: »Aki meg akarja szeretni az életet s jó napokat akar látni, az óvja meg a nyelvét a gonosztól« (Pét. 3, 10.). A szentatyák szerint a nyelv megfékezése esetén egy harmadrésszel kevesebb bűn volna a világon.

Nyelvünket legkönnyebben ugy fékezhetjük meg, ha kerüljük a *fecsegést s óvatosak* vagyunk beszédeinkben; továbbá, ha becsületsértő beszédek hallása alkalmával embertársunkat *mentegetjük* vagy védelmezzük s az ilyen beszédeket *nem adjuk tovább.*

Kerüljük a fecsegést. »A *hallgatás* a bűnnek halála« (Sz. Antal). A nyelv bűnei ellen a legjobb eszköz a hallgatás (Sz. Ág.). Aki tud hallgatni, az okosan tud beszélni. A görög bölcselők parancsa szerint tanitványaik huzamosabb ideig hallgattak; ezzel szoktatták őket az okos beszédre. »Aki megtanult rendesen hallgatni, az okosan tud beszélni« (N. sz. Gerg.). A hallgatás eszes gondolatokat szül (Sz. Ambr.). Aki megőrzi száját, megőrzi lelkét, aki pedig meggondolatlan a szólásra, gonoszt fog megérni (Péld. 13, 3.). A sok beszéd nincs bűn nélkül (Péld.

10, 19.). Amint a kovából és acélból tűz származik, ugy a fecsegésből hazugság (Klim. sz. Ján.). — Isten minden érzékünket nyitva hagyta, a nyelvet ellenben kettős fallal zárta el, fogakkal és ajkakkal, hogy **beszédünkben óvatosságra** intsen (Sz. Bern.). Ne hordozzuk szivünket a nyelvünkön, hanem zárjuk nyelvünket szivünkbe (Sz. Hum.). Amint megválasztjuk az *ételeket*, ugy válasszuk meg szavainkat is (Sz. Ág.). Épen olyan megfontolással nyissuk meg szánkat a beszédre, mint ahogy erszényünket szoktuk kinyitni a *fizetésre* (Fer. sz. Vince). A szentirás a nyelvet a borotvával hasonlitja össze s ezzel int, hogy a nyelv használatában épen olyan óvatosak legyünk, mint amilyen vigyázatos a seborvos a *kés* használatában, midőn azzal emberi testen műtéteket végez (Szal. sz. Fer.). A beszédet azért fontoljuk meg jól, mert a kiejtett szót nem vonhatjuk vissza, épen ugy, mint ahogy az elhajitott követ sem lehet többé feltartóztatni (Nissz. Did.). A kimondott szó, mint a kilőtt nyil, nem tér többé vissza (Dam. sz. Pét.). A nyelv ugyan kicsiny testrész, de nagy dolgot művelhet (Jak. 3, 5.). Krisztus Urunk szerint: »Minden hivalkodó szóról, amelyet szólnak az emberek, *számot adnak* az itélet napján« (Máté 12, 36.). Sőt Krisztus Urunk már *puszta szavaink után* is meg fog bennünket itélni; szerinte: »A te igéidből fogsz igazoltatni és a te igéidből fogsz kárhoztattatni« (Máté 12, 37.). A halál és az élet eszerint a nyelv hatalmában van (Péld. 18, 21.). Még mi emberek is szavaikból itéljük meg felebarátainkat. Aki a holló károgását hallja, rögtön tudja, hogy holló van a közelben, ha nem is látja, és ha valaki pacsirtát hall, tudja, hogy ott van valahol egy pacsirta, ha nem is látható. Igy következtethetek könnyen az ember beszédéből jellemére (L. még a bőbeszédüségre vonatkozólag a »tökéletesség eszközeit«). — A becsületsértő beszédekkel szemben **mentegessük felebarátunkat.** A szentirás szerint: »Nyisd meg szádat a némának,« t. i. annak érdekében, aki távolléte miatt magát nem védelmezheti (Péld. 31, 8.). Igyekezzünk tehát a megszólás hallatára felebarátunkat kimenteni; ha pedig ez nem lehetséges, akkor tulajdonitsuk a hibát *hevességnek, félreértésnek*, tudatlanságnak vagy pedig *emberi gyöngeségnek* s ezen módon az itéletet törekedjünk legalább is enyhiteni (Szal. sz. Fer.). — Jó, ha *kiemeljük felebarátunk* **jócselekedeteit.** Igy tett szent Teréz, és senki sem merészkedett az ő jelenlétében valakit megszólani. »Aki nem szivesen hallgatja a megszólást, az előtt nehezen szoktak mást megszólni« (Sz. Jer.). Továbbá *komoly arcot* is jó ölteni a becsületsértő beszédek hallatára. Ilyen módon rosszallásunkat mutatjuk a rágalmazó, előtt és zavarba hozzuk őt. Ugy jár ilyenkor a rágalmazó mint az, aki nyilát kemény kőbe lőtte; a nyíl visszapattan és a lövőt sebzi meg (Sz. Jer.). Az északi szél elszéleszti az esőt, és a szomoru ábrázat elhallgattatja a rágalmazó nyelvet (Péld. 25, 23.). Ajánlatos továbbá ilyen esetekben a *beszédet* azonnal ügyesen *másvalamire irányitani;* ezzel meg-

akadályozzuk a rágalmazót beszédének továbbfolytatásában. A napi események s az időjárás gyakran elég alkalmat adnak a beszéd más irányba való terelésére. Nagy előny ilyen esetekben, ha valaki anekdótákat (vidám történeteket) tud mondani vagy érdekes találóskérdéseket feladni. Így másra lehet terelni a beszélgetést. Aki ellenben becsületsértő beszédeket *megtűr*, az szintén *részes* a bűnben. (Lásd előbb). — A becsületsértő beszédeket **ne adjuk tovább.** Hallottál szót felebarátod ellen? Haljon meg az benned, és hidd el, nem repeszt meg téged. Mint az ágyékhusba akadt nyil, olyan a szó a bolond szivében (Sir. 19, 10.). Másokról folytatott beszédeidben légy rendkivül elővigyázó; anélkül ugyanis, hogy tudnád, könnyen árthatsz neki egész életére (Galura); azonfölül könnyen börtönbe is kerülhetsz. — *Ne ügyelj a más bajára, gondolj a saját dolgodra. Minden ember seperjen a maga portája előtt.*

Az Isten IX. parancsa.

A kilencedik parancsolatban a »feleség« **férjes asszonyt** jelent. Jóllehet ez a parancsolat elsősorban a férfiaknak szól, mégis mind a két nemre vonatkozik a tilalom (Sz. Ág.). Lásd erre a tárgyra vonatkozólag az Isten VI. parancsát, továbbá a házasság szentségét; azonkivül Krisztus Urunk szavait (Máté 5, 28.), valamint szent Pál szavait (I. Kor. 10, 6.).

A nő helyzete a társadalomban.

A zsidó tizparancsolat utolsó parancsából: »Ne kivánd felebarátodnak házát, *feleségét*, szolgáját, szolgáló leányát, ökrét, szamarait, vagy egyebet, ami az övé« (II. Móz. 20, 17), látható, hogy a zsidóknál a nőt a házi felszereléshez számították. A keresztény egyház, hogy a nő megbecsülését növelje, ebből a parancsból két különálló parancsolatot csinált.

1. A nő azt a megbecsülést, amelyet élvez, a kereszténységnek köszönheti.

A pogányoknál a nő többnyire rabszolganője volt a férfinak és ugy van ez most is. A legnagyobb elnyomás alatt nyög manapság is. A pogányok ugyanis a nőt csupán *érzéki élvezetük* tárgyának tekintették. A kinaiaknak és más pogány népeknek is az a felfogásuk, hogy a nőnek *nincs is lelke* s egy fokon áll az állattal. Épen azért ezek a leányifjuságot *szellemileg* nem is nevelik, hanem csak testileg. A házasságra alkalmas leányokat árucikk gyanánt *adják el.* Azért keresik fel még ma is keleti leánykereskedők az európai államokat, hogy a leányokat léprecsalják és eladják. A pogányoknál a nőt néha *bérbe is adják*, elzálogositják, elajándékozzák stb. A nőnek a családban nincs

semmi joga; a férfi a legcsekélyebb okból elbocsátja, vagy megöli; a hűtlenségéért pedig halállal bűntetik. (Ezzel szemben a férfi hütlenségére semmi bűntetés sincs kiszabva). A nőt néha teljesen *elzárják* a nyilvános élettől s otthon kell tartózkodnia, mint valami börtönben. (Gondoljunk a mohamedánok háremeire!) Ha a nő szépsége tönkremegy, nincs többé semmi értéke; senkisem törődik vele. A nőnek ezen kevésre-becsülése miatt sok *kegyetlen szokás* dívik a pogányoknál; igy az indiaiaknál a nőnek, kinek a férje meghalt, kötelessége magát az égő máglyára vetni, melyen férjének a holttestét elégetik. A kinaiaknál a leány számára a szülők választják ki a férjet s a leánynak egyáltalában semmi beleszólása sincs a dologba. Mily nyomorult tehát a pogányoknál a nő sorsa! — *A kereszténység* a nőknek ezt a szomoru helyzetét lényegesen megjavitotta. A kereszténveknél a nő, jóllehet a férfinak alá van rendelve és neki engedelmeskedni tartozik, annak egyenrangu élettársa és vele *egyenlőértékű*. Azért mondja sz. Pál apostol, hogy Krisztusban nincs különbség férfi és nő között (Gal. 3, 28.). A kereszténység épen azért nem tűri el sem a többnejüséget, sem a törvényes feleség elbocsátását. Üdvözitőnk azért »*a nő megváltója*« is egyszersmind; kimentette a nőt az ő emberhez méltatlan, alacsony helyzetéből.

Napjainkban a nő helyzete rosszabodott; ennek főképen sok munkaadó kapzsisága és az a féktelenségre és henyélésre való hajlam az oka, amely a női világban mutatkozik.

Hogy ma a nőnek rossz a helyzete és hogy ezen a téren egészségtelen állapotok uralkodnak, látható abból, hogy a nők egyesületekben és gyűléseken nyilvánosan tanácskoznak arról, hogy miképen lehetne az ő szomoru helyzetükön segiteni. Ezt mutatja az ujságcikkek és röpiratok özöne is, amelyekből kiolvasható a nők háborgása és elégedetlenkedése. Sok munkaadó **kapzsisága** nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a nők helyzete rosszabbodott. Mivel a női munkaerő **sokkal olcsóbb,** sok munkaadónak nem kellett többé a férfimunkás, hanem kizárólag csak leányokat és asszonyokat alkalmazott. Mivel fiatal leányok, ha korán pénzt kereshettek, a szüleiktől meglehetősen függetleniteni tudták magukat és **féktelenebb,** szabadabb életet élhettek, szivesen vállalkoztak gyári munkára. Kétségtelen, hogy sokszor a szükség is rákényszeritette őket erre. De a női munka a társadalomnak mérhetetlen *kárára van;* mert ennek a következményei: a családi élet szétzüllése (az otthon igy csupán éjszakai szállásá sülyed), a gyermeknevelés elhanyagolása, a női betegségek térhóditása, a szörnyű nagy gyermekhalandóság, az utódok gyengesége (ha nem is vesszük tekintetbe a sok halvaszületett, nyomorék és hülye gyermeket), az erkölcstelenség terjedése (mivel igy a nőnek sok kelepcét állitanak fel, melyekből gyakran nem tud kiszabadulni). És minél több asszony

kap munkát, annál több *férfi veszíti azt el;* igy aztán sokkal kevesebb férfi van abban a helyzetben, hogy megházasodjék s a nőt a házasságban a kivánt módon gondozni és ellátni tudja. — Épenolyan káros, mint a rendszertelen női munka, a *vagyonosabb* nőknél előforduló **hajlam a tétlenségre.** Ezek maguk *szégyelnek* házimunkával foglalkozni, hanem nagy személyzetet, sok szolgálót, dajkát, nevelőnőt tartanak. A házasságot a modern leányok olyan állapotnak tekintik, melyben *gondoskoanak* róluk, minden munkától és gondtól mentesitik őket, ahol csupán élvezniök kell. Ahelyett, hogy megszereznék maguknak azokat az ismereteket, melyekre később mint háziasszonyoknak szükségük lesz, sokan csak olyan dolgokat tanulnak, amik a társaságban kellemesebbekké teszi őket, mint pl. táncolni, divatosan öltözködni, zongorázni, énekelni, modern nyelveket stb. Ifjukoruk tulajdonképen nem más, mint lázas tétlenség. Természetes ilyen körülmények között, hogy sok férfi nem óhajtja a házaséletet; szivesebben nőtlen marad, minthogy egy ilyen luxustárgyat akasszon a nyakába. Innen van aztán az, hogy mindig fogy azoknak a leányoknak a száma, akik a házasság révébe beevezhetnek, amire pedig elsősorban rendelve volnának.

2. A nő tulajdonképeni hivatása az, hogy anyai teendőket végezzen, mert a természet leginkább erre adott neki képességet és hajlandóságot.

Ezen okból a *zsidók* és sok pogány nép azokat a leányokat tartották szerencséseknek, akik férjhez mentek s akiknek a házasságából gyermekek születtek. *Szégyen* volt az, ha egy nő ezt a célt el nem érte. Hogy a nőt a természet anyai szerepre rendelte, azt mutatja már **testalkata** is. Mikor a nők a francia forradalom idején a képviselőknek egy párisi gyűlésére behatoltak s a férfiakkal teljes egyenjoguságot követeltek, egy képviselő beszédet intézett hozzájuk, melyben többek között ezeket mondotta: »Nem a férfiaknak, hanem nektek adott a természet *emlőket,* hogy a gyermekeket szoptassátok; hogyan követelhetitek hát, hogy nekik épenolyan kötelességeik legyenek, mint nektek?« Tehát a természet a nőt már testileg is olyanná alakította, hogy anyai kötelességeket teljesitsen. Ezenfelül a nő erre a célra a természettől különleges **szellemi** adományokat is kapott. Ugyanazokkal a tehetségekkel rendelkezik ugyan, mint a férfi, de a nő *testi organizmusa,* mely csont- izom- és idegrendszer szempontjából is különbözik a férfiétól, lényeges befolyást gyakorol az ő szellemi életére. Ez az oka annak, hogy a nő *gazdagabb kedélyvilággal* rendelkezik, mint a férfi, azért részvételjesebb, irgalmasabb, jóságosabb, szelidebb és jámborabb. Emellett élénk *képzelőtehetsége* van, tehát ő maga is élénkebb és vidámabb, erkölcsileg érzékenyebb és lelkiismeretesebb. A nő azután vágyik, hogy egy *otthonban* az ő rendes tevékenységét zavartalanul kifejthesse; a nő világa bizonyos értelemben az otthon. A nő

türelmesebb is, mint a férfi; azért állhatatosabban tudja elviselni a testi fájdalmakat, az alvás megrövidítését és más szenvedéseket. Mindezek az említett tulajdonságok rendkivül alkalmassá teszik a nőt gyermeknevelésre. Hogy milyen hivatásra adott a természet a nőnek **hajlandóságot,** azt már gyermekkorában észre lehet venni. Mig ugyanis a fiuk a nyilvános játszótereket szokták felkeresni, a leány legszivesebben otthon játszik az ő *bábujával,* mintha elő akarna készülni anyai hivatására. Ha pedig felnő a leány, törekvéseinek központja a házasság. Mert »a férfira irányul az ő vágya« (I. Móz. 3, 16.). Lehetőleg iparkodik külső szépség és kecsesség által a férfi *tetszését* megnyerni. Sajnos, nagyon gyakran a józan ész rovására és az egészség kárára is. A tetszeni-vágyás vele született a nővel. Figyelembe kell venni egyébbként azt is, hogy a nőnek maga a *természet* sok olyan tulajdonságot adott, melyek őt bájossá és *vonzóvá* teszik, igy pl. lágy arcvonásokat, finom, behizelgő hangot, szép hajat, vidám vérmérsékletet stb. Tehát a természet a nőt házasságra ösztökéli. Azért teljes joggal el lehet mondani: a nő *természetes hivatása* az anyai szerep betöltése. Mindenesetre nincs szabály kivétel nélkül. Innen van az, hogy az Isten sok leányt nem a házaséletre, hanem a szüzesség állapotára hívott meg. Azért némelyek egyenesen királyokkal és helytartókkal való házasságot utasitottak vissza; gondoljunk pl. sz. Ágnesre, sz. Ágotára, sz. Luciára stb. Sőt a kereszténység a szűzi életet ideálnak állitja az emberek szeme elé. (I. Kor. 7, 25—40.).

3. Mivel azonban ma a kedvezőtlen korviszonyok miatt a nő az ő tulajdonképeni hivatását elérni s igy az ezzel kapcsolatos ellátást a maga számára biztositani gyakran nem tudja, a természet feljogositja arra, hogy más megfelelő hivatást válasszon magának.

Már csak azért sem léphet nálunk minden nő házasságra, mert **Európában több a nő, mint a férfi;** ugyanis minden 1000 férfira körülbelül 1025 nő jut, egyes országokban pedig, mint például Norvégiában, Svájcban meg épenséggel 1060. Olaszország (989 nő) és a Balkán (950) kivételt képeznek. (Igaz, hogy több fiu születik, mint leány és a 15. életévig a fiuk száma meghaladja a leányokét, de innen kezdve a férfi nagyobb halandósága miatt többségbe kerülnek a nők). Más földrészeken azonban a férfiak száma a nagyobb (1000 férfire esik: Afrikában 990 nő, Amerikában 977, Ázsiában 944, Ausztráliában 812). Az is említésre méltó körülmény, hogy sok **férfi nőtlen** marad. (Németországban a házasságkötésre képes férfiak egy ötödrésze), többnyire azért, mert a jelen körülmények között nem tudnának családot eltartani, és mert a mai modern leányok nem igen válnak be mint háziasszonyok. Csak a szegényebb néposztályból való nők érik el könnyebben tulajdonképeni rendeltetésüket; ennek elsősorban az az oka, hogy a vagyontalan férfinek kell

egy társ, aki segit neki megkeresni a mindennapi kenyeret. Egy további baj a nők számára az is, hogy a **fiatal özvegyek ritkán** kapnak férjet. A nőkérdést szinte özvegykérdésnek lehetne nevezni. Hogy egy fiatal özvegyasszony ujra férjhez menjen, azt szomorú tapasztalatok alapján maga sz. Pál apostol is óhajtja (I. Tim. 5, 14). Ma azonban a nőnek szinte az életéért kell harcolni; a társadalommal szemben valóságos **védekező helyzetben** van. Épen azért teljes joggal követelhetik, hogy uj pályákat nyissanak meg a számára, hogy megélhetését biztositani tudja. Helytelenül járnak el tehát azok, akik a nőknek munkások gyanánt való alkalmazását *elvből* elitélik. Mit tegyen az a nő, amelyik nem tud férjhezmenni vagy akit a férje cserben hagy? Ehen vesszen? Azért sok állam a nők számára több uj pályát nyitott meg s megengedte azt is, hogy magasabb tanulmányokat végezhessenek. Természetesen minden ilyen megnyitott pálya csupán **kisegitő eszköz,** amit a szükség követel; mert a nőnek a vágyódása és hajlama az ő igazi hivatására, a háziasszonyi és anyai szerepre olyan nagy, hogy minden más pályát, még a köztisztviselői állásokat is ugy kell tekintenünk, mint amelyek a nőket igazi rendeltetésüktől elvonják s amelyekre épen azért csak kényszerüségből lépnek s amelyeket megint szivesen elhagynak, mihelyt kedvező alkalmuk kinálkozik, hogy magukról más uton gondoskodjanak (kivételt képeznek azok a leányok, akiket az Isten örök szüzességre vagy szerzetesi életre hiv).

A nő számára mindazonáltal csak olyan hivatást kell megnyitni, amelyre alkalmas s amelyet épen azért a saját maga és a társadalom kára nélkül tölthet be.

Ostobaság volna a nő számára olyan pályákat nyitni, amelyekre természeténél fogva alkalmatlan s amelyeken épen azért a társadalom nagy kára nélkül nem működhetnék, mert az nem csak a közjó rovására szolgálna, hanem magára a nőre is nagyon hátrányos lenne. **Alkalmas a nő** olyan pályára, mely az ő tulajdonképeni hivatásához, az anyai hivatáshoz igen hasonlit. Alkalmas pl. **1)** nevelőnői szerepre *kis gyermekek* mellett, fiuknál ugy mint lányoknál, mert hiszen a nőnek kell a saját gyermekeit is nevelni és oktatni mindaddig, mig az iskolába nem iratkoznak. **2)** *Nagyobb leányok* nevelésére, de csak az apácák, férfiak egyidejü közremüködésével (mert különben a lányok könnyen egyoldalú nevelést kapnak). **3)** Nő vagy gyermek-*orvosnak*, amely téren nők már eddig is kitünő munkát végeztek. **4)** *Házi munkák* végzésére, pl. szakácsnőnek, mosónőnek stb. Épenugy *elárusitónőnek* is nagyon alkalmas, mert barátságos, beszédes, sokáig tud egy helyben ülni stb; hasonlóképen *pénztárosnőnek vagy könyvelőnőnek*, mert a számolásban rendesen nagy jártassága van. — **Nem való a** nő; **1)** a tapasztalat tanusága szerint: *nagyobb fiuk* nevelésére, **2)** társa-

dalmi *vezetőszerepre*, pl. hivatalfőnöknek vagy igazgatónak olyan iskoláknál, ahol férfitanerők működnek. Mert egyrészt lealacsonyító és természetellenes, tehát szégyenteljes a férfire, hogy a nőnek alá legyen rendelve; másrészt a nő természeténél fogva nem önálló, tehát szüksége van irányításra és támaszra. Ha teljesen magára van utalva, nehéz helyzetekben gyakran kitünik egész gyámoltalansága; hasonlít ahhoz a hajóhoz, amelynek nincs kormányrudja. Ha a nő kormányoz, abból sok zür-zavar keletkezik. Igaz ugyan, hogy a történelem tanusága szerint néha nők egész birodalmakat kormányoztak kitünően, mint pl. Mária Terézia császárnő. Voltak megint mások, mint Judit, Holofernes legyőzője, vagy az orleáni szűz, akik bátorság és tetterő dolgában tultettek a férfiakon. De az ilyen férfi-jellemű nők csak kivételek. Iskolaigazgatónak meg lehet tenni egy nőt olyan helyen, ahol női tanerők élén áll. Hogy a nő ilyen esetben sokszor kitünően tud irányítani, azt sok női kolostor igazolja, melyeket főnöknők vezetnek. 3) Alkalmatlan a nő minden olyan munkára, mely *nagy erőfeszítést* kiván. Mert a nő természeténél fogva gyenge, hamar elfárad; azért hosszantartó erőmegfeszítés árt az egészségének. Azért mert a nő nem olyan erős, mint a férfi, a gyárakban és más munkáknál kevesebb bért is kap, mint a férfi. — Tehát csak azon pályákra lehet a nőket engedni, amelyekre alkalmasak. Persze ezáltal a bajt csak *pillanatnyilag* lehet megszüntetni, nem egyszer s mindenkorra. Az igazi gyökeres orvoslás csupán akkor fog bekövetkezni, ha majd a nőket igazi hivatásuk elérésére segítik.

4. A nőnek a férfivel való tökéletes egyenjogosítása helytelen, mert a nőnek más tulajdonságai vannak, mint a férfinek, s ő ennek csak segítőtársa.

A férfiakkal való teljes **egyenjogusítást** a nők először a *francia forradalom* idején (1879) követelték. A nőmozgalom a 19. században éledt fel ujra, mikor a *gépek* bevezetésével a korviszonyok nagyon megváltoztak. A nők, akik régebben a házi felszerelést maguk készítették, takarékossági szempontból ujabban kénytelenek voltak azt vásárolni. Igy otthon kevesebb lett a tennivalójuk. A foglalkozás hiánya mindig elégedetlenséget, sokszor életuntságot okoz. Ezért keletkezett ujabban a nők mozgalma, helyzetüknek a megjavítására (Tehát a nőkérdést ugyanaz az ok idézte elő, ami a munkáskérdést.) A nők többnyire higgadtan és tárgyilagosan küzdöttek. Ezáltal a mozgalmuk számára tekintélyt vivtak ki. Csak gyakran többet követeltek, mint amihez joguk van. Mindig erősebben léptek fel a követeléssel, hogy a férfi és a női munkák között minden válaszfalat le kell dönteni és a nőket a férfiakkal teljesen egyenjoguakká kell tenni. De ez a követelés nem teljesíthető. Hiszen a *természet* maga, tehát a Teremtő akarata vonta meg a válaszfalakat. Mert a nőnek a természet más *tulajdonságokat*, képességeket, hajlamokat

adott, mint a férfinek. Főképen az érzésvilág és a képzelőtehetség a nőnél sokkal jobban ki van fejlődve, mint a férfinél. A nő azért érzésteljesebb, résztvevőbb, nyájasabb, jóságosabb, de egyszersmind félénkebb is, mint a férfi; továbbá érzékenyebb, ingerlékenyebb, gyöngédebb, lelkiismeretesebb. A nő *nem is önálló;* ha magára hagyják, ingadozó. A természet nem arra ösztönzi a nőt, hogy a nyilvánosság előtt működjék, hanem a rendes otthonban. (Azért joggal adták a németek a nőknek a »Frauenzimmer« nevet). A leány sokkal hamarabb kifejlődik, mint a fiu. Egy 15 éves leány fejlettebb és szellemileg élénkebb, mint egy 20 éves fiu. Mig ellenben a férfi még azután is fejlődik, a nő fejlődése megakad. Továbbá a nő *testét* ugy alkotta meg a természet, hogy *gyermeket szülhet* és táplálhat. Maga a *szülés* is, aztán a gyámoltalan, egészen ráutalt gyermeknek a gondozása is sok munkára *alkalmatlanná* teszi a nőt s kényszeríti az otthon való tartózkodásra. Tehát a nő veleszületett lelki és testi tulajdonságainál fogva más munkakörre van rendelve, mint a férfi. A tehetség egyenlőtlenségén kívül figyelembe kell venni a nőnek a férfitől való természetes *függését* is. Mert a férfi testileg erősebb. Aztán a férfi külső megjelenése és fellépése is (járása, hangja, tekintete, bajusza) arra mutat, hogy ő az »úr«, ő van előnyben. — A keresztény vallás ellenzi a nőnek a férfivel való teljes egyenjogusítását; mert a kereszténység tanítása szerint a nő a férfinek segítőtársa. Isten maga is kijelentette Éva teremtése előtt, hogy ő a férfi számára egy **segítőtársat** akar alkotni. (I. Móz. 2, 18.). Sz. Pál pedig azt mondja: »Nem a férfi van a nő miatt teremtve, hanem a nő a férfi miatt.« (I. Kor. 9, 11.). Hogy a nő a férfi szolgálatára van rendelve, az *nem szégyen* reá nézve és nem lealacsonyítás. Mert a nő tulajdonképen nem az egyes embernek rendeli alá magát, hanem a Teremtő akaratának és a társadalom javának. Hiszen az állam hivatalnokai, meg az állam feje is tulajdonképen csak a többiek szolgálatára és a közjó előmozdítására valók. Joggal mondja tehát Goethe: «Az asszony tanuljon meg rendeltetése szerint idejében *szolgálni,* mert csupán csak a szolgálás révén juthat aztán végül az *uralkodáshoz.*« Tehát a nőnek nem egyedül és önállóan kell szerepelnie, hanem *segítségül* a férfi oldala mellé kell állania. A keresztény vallás továbbá a nőtől a férfi iránt *meghódolást* és *engedelmességet* is kiván (Efez. 5, 24; I. Pét. 3, 1.). Ezenkivül a nő a keresztény egyházban ki van zárva *a papi méltóságból* s kisebb jogu, mint a férfi. Láthatjuk tehát, hogy a nőnek a férfivel való teljes egyenjogusítása ellentétben áll ugy a természettel, mint pedig a kereszténységgel.

5. A nők helyzetének megjavitására igen sokat lehet tenni a leányok ésszerű és korszerű nevelésével.

A leányok nevelésénél mindenekelőtt arra kell tekintettel lenni, hogy az ő tulajdonképeni hivatásuk az *anyai* hivatás és

hogy a nő a férfinek *segitőtársa.* Tehát a leányokat elsősorban a házi dolgok végzésére kell megtanitani. Ismerniök kell és el kell tudniok végezni azokat a munkákat, amelyekre mint anyáknak és a férfi segitőinek szükségük lesz. Akkor a férfiaknak nagyobb kedvök lesz őket feleségül venni. Ezen okból alapitani kell olyan *intézeteket,* ahol a lányok azokat a különböző munkákat megtanulhatják, amelyeket egy háziasszonynak végeznie kell, tehát főzőiskolákat, háztartási tanfolyamokat, cselédképző intézeteket stb. Ezzel kettős hasznot lehetne elérni: a leányok korszerü nevelést kapnának és a nők ezekben az iskolákban, mint tanitónők vagy előljárók nekik megfelelő munkatérhez jutnának hozzá. Sokan hangoztatták már azt a kivánságukat, hogy az állam (amint a férfiakat katonai szolgálatra kötelezi) *kötelezze* a család érdekében a felnőtt leányokat arra, hogy állami intézetekben megtanulják a háztartás vezetését és a gyermekgondozást. Ezzel nem akarnak a leányok *szellemi* kiképzése ellen szólani; mert minél müveltebbek a leányok, annál jobban tudják majd anyai kötelességeiket teljesiteni és férjüknek segitségére lenni. De nem lehet elvitatni, hogy a leányoknak zenére való oktatása és a művészetekben való kiképzése mellékes dolog. Mert a zongorázás, a folyékony francia nyelvtudás, a nagy olvasottság különösen a regényirodalom terén, a rajzolás, festés és más effélék nem tudják a férfit kárpótolni az izetlen ételekért, amelyek tönkreteszik a gyomrát, a házban található rendetlenségért és a tékozló, pocsékoló gazdálkodásért. Nem ok nélkül tartja a nép, hogy: »egy asszony többet ki tud önteni a gyűszűjével, mint amennyit a férje egy vederrel meriteni képes«. — Mivel azonban a jelen korviszonyok között kétséges, hogy vajjon egy leánynak ugy alakul-e az élete, hogy később anyai kötelességeket kelljen teljesitenie, azért fiatal korában tanuljon valami **más hasznos** dolgot is, amivel később megkeresheti a kenyerét abban az esetben, ha a tulajdonképeni hivatását, az anyai hivatást nem tudná elérni. Még a gazdag szülők leányainak is kell valamilyen gyakorlati pályára készülniök, mert manapság gyakran megtörténik, hogy gazdag kereskedők vagy tőkepénzesek szerencsétlen események miatt hirtelen elvesztik vagyonukat, vagy hogy tisztviselők leányai kenyérkereső édesapjuk korai halála miatt egyszerre szükös viszonyok közé kerülnek. — Nem szabad figyelmen kivül hagyni, hogy a *katholikus egyház kolostorai* régtőlfogva nagyban hozzájárultak a szociális kérdés megoldásához, amennyiben ugyanis ezekben elhelyezkedést találnak azok a női személyek, akik nem akarnak férjhez menni és itt a női természetnek megfelelő és a társadalomnak hasznos foglalkozást üznek, mint pl. betegápolást vagy az ifjuság oktatását.

6. A leányokat figyelmeztetni kell arra a nagy veszedelemre, amibe manapság csalárd leánykereskedők dönthetik őket.

Ezek a leánykereskedők majdnem mind **zsidók,** ujabban

kinaiak és japánok is, akik mint állitólagos drágakő-kereskedők jönnek Európába. A leányokat többnyire távoli országok hirhedt vendéglőibe szállitják, különösen Közép- és Délamerikába. Egy-egy leányért annak fiatalsága- és szépségéhez mérten 20.000 aranymárkát, sőt még többet is kapnak. Ezek a leánykereskedők, dacára az ő fényűző és tékozló életmódjuknak, 10 vagy 15 év mulva rendesen milliomosok lesznek. Nagyobb kereskedő-városokban szokták foglalkozásukat űzni, mint pl. Budapesten, Genfben, Bernben, Odessában, Varsóban, Rigában, Buenos-Airesben (Délamerika), New-Yorkban stb. Innen küldik szét **ügynökeiket (nőket is),** akik választékosan vannak öltözve és hihetetlenül bőkezüek és a tapasztalatlan és hiszékeny leányokkal elhitetik, hogy külföldön *jövedelmező állást* szereznek nekik, vagy valamelyik nagyvárosban kötendő házasságot igérnek nekik. Ha a leányok velük utaznak, eladják őket. Azonkivül ujságokban közzétett **hirdetések** utján is csábitják őket; jó állásokat vagy gazdag vőlegényt helyeznek nekik kilátásba. Az ügynökök vagy ügynöknők néha **tánciskolákban** vagy varrodákban hizelgik be magukat és bolonditják el a leányokat. Vagy pedig az **állomásokon** férkőznek a leányok közelébe, mikor valamelyik nagyvárosban a vonatból kiszállanak s állásközvetitőknek mondják magukat s rábirják áldozataikat, hogy velük menjenek. Nemzetközi leánykereskedők még a *lourdesi* **zarándokcsapatokba** is betolakodnak s olyan városokban, ahol a zarándokok hosszabb ideig tartózkodnak, hölgytársaságoknak vezetőül ajánlkoznak (Lásd »Mädchenzeitung«, Klagenfurt, 1913, 4. sz.). Gyakran **betegápoló apácáknak** öltözve közelitenek a leányokhoz, elmondják nekik, hogy valamelyik közeli rokonukat szerencsétlenség érte s az most a kórházban beszélni akar velük és felszólitják őket, hogy kocsin menjenek velük. Ha egyszer egy leány ilyen leánykereskedőnek vagy ügynöknek a kezébe került, rendesen menthetetlenül elveszett. Nagyon gyakran megtörtént ugyanis, hogy alacsonyabb vagy akár magasabb állásu *rendőrségi tisztviselőket* nagy pénzösszeggel vagy jelentékeny évjáradékkal megvesztegettek, ugy hogy az ilyen szerencsétlen leány hiába fordult hozzájuk segitségért, nem talált védelemre s a leánykereskedőnek semmi baja sem történt. Azt a nyomort, amelyben egy ilyen szerencsétlen leány életének az utolsó napjait leéli, lehetetlen szavakkal ecsetelni. Távol a hozzátartozóitól, mindenkitől megvetve, rettenetes nyomorban pusztul el valamelyik kórházban, ha ugyan világitó gázzal (ami gyakran megtörténik) már előbb meg nem ölik. Azért az európai államok intézkedéseket tettek, hogy ezeket a modern rabszolgakereskedőket elfogják és megbüntessék. Angolországban 1912-ben bevezették a leánykereskedők megbűntetésére a *botbűntetést;* ezt már az első kihágásnál alkalmazzák. A leányoknak lelkükre kell kötni, hogy inkább vállaljanak *otthon* alacsonyabb, de biztosabb állást, minthogy idegenbe vándoroljanak a nyomoruság és

szenvedés paradicsomát felkeresni. Aztán, ha egy nagyvárosba utaznak, ne hagyják figyelmen kivül a katolikus (a protestánsok pedig a protestáns) *cselédelhelyező intézeteknek* a vonatok női szakaszaiban és a vasutállomásokon kifüggesztett hirdetéseit és minden tolakodót utasitsanak vissza. A nagyvárosok pályaudvarain pedig forduljanak a **leányvédőegyesületnek fehér-sárga** jelzést viselő hölgyeihez, akik szivesen adnak felvilágositást és minden cselédközvetitést örömmel vállalnak.

Az Isten X. parancsa.

Isten a 10.-ik parancsában tiltja a más vagyona után való igazságtalan vágyakozást és a más vagyona ellen való igazságtalan törekvést.

Isten a *szándékot tett gyanánt* számitja be. Az önkéntes rossz kivánság már tett a lélekben és épen olyan bűnös, mint a tett maga (Máté 5, 28.). Azért ezen bűnöket a gyónás alkalmával nem szabad kihagyni (Trid. zsin. 14, 5. fej.).

A vallásellenes szociálizmus.

A liberalizmus, mely a korlátlan szabadság elvét hirdette s a munkaadóknak mindent megengedett, okozta azt, hogy a *munkás érdekei nem voltak kellőképen megvédve;* a nagyobb gyárakban 12—14 óráig is szabad volt a munkásokat nehéz munkával foglalkoztatni, nőket és még serdületlen gyermekeket is éjszakai munkára befogni (A belga püspökök 1925-iki pásztorleveléből). Azért a munkások arra törekedtek, hogy helyzetükön javitsanak. Mivel pedig a pénzt a gyárosok kezében látták összeharácsolva s észrevették a gazdagok fényűzését, feltámad a vágy különösen azokban, akik vallástalanok voltak, hogy a vagyont a birtokosoktól elragadják. *Bebel* szociálista vezér mondotta a német birodalmi gyülésen (a nemzeti liberálisokhoz:) »Elraboltátok tőlünk a tulvilág reményét, azért ennek a világnak a javait meg kell velünk osztanotok.«

1. A vallásellenes szociálizmusnak a proletárság védelmére alkotott alapelvei zsidóktól, főképen Marx és Lassalletól származnak.

A zsidó **Marx** Károly, aki Trierből származott és 1883-ban Londonban halt meg, egy ügyvédnek volt a fia. 1848-ban szólította fel a világ összes proletárjait, hogy az eddigi társadalmi rendet erőszakosan borítsák fel, a *magánvagyont* töröljék el s teremtsenek *vagyonközösséget.* (Marx volt tehát az ugynevezett »Internacionale« megteremtője). A zsidó **Lassalle** Ferdinánd egy breslaui kereskedőnek volt a fia; 1863-ban halt meg Genfben.

A szociálista elvek nagy harcosai voltak még a zsidó **Engels** Frigyes Barmenből († 1895 Londonban) és **Bebel** Ágoston, egy kölni esztergályos, aki 1971-től a német Reichstagnak (birodalmi gyülésnek) volt a tagja. 1880-ban a *különböző országok szociálista vezérei* Svájcban (a wydeni várban, Zürich kantonban) jöttek össze s közös eljárást állapítottak meg, hogy a »világrendítő forradalmat« előidézzék. Ezen *összejövetel* óta, amelyet még sok más követett, a szociálizmus minden országban folytonos növekedésben van s forradalmi jelleget vesz föl. Gondoljunk a dinamit-merényletekre, az orgyilkosságokra, fosztogatásokra, a templomokban előfordult botrányokra, stb. Azon szociálistákat, akik a cél gyorsabb elérésére rombolnak és gyilkolnak, »*anarkisták*«-nak vagy pedig »nihilisták«-nak is nevezik. A szociáldemokrácia központja és menedékhelye már régóta Svájc volt, főképen Zürich (itt tartották a legfontosabb szociálista gyüléseket, itt nyomtatták a legfőbb szociálista füzeteket, itt jelenik meg a szociálisták fő ujsága: »Der Socialdemokrat«). A szociálizmus leginkább elterjedt Németországban, Belgiumban, Francia-, Olasz- és Oroszországban. Leginkább olyan emberek csatlakoztak hozzá, akiknek osztozkodás esetén semmi veszteniválójuk sem volt. Legtöbben a gyárimunkások sorába tartoztak, akiket nyomorult anyagi helyzetük kergetett a szociálizmus karjaiba. A vallásellenes szociálizmusnak az élén még ma is legtöbbnyire **zsidók** állanak, ők adják ki a szociálista ujságokat, azonkivül mint szónokok lépnek fel és képviselik a szociálista érzelmü embereket a parlamentben is. Ahol a szociálizmus uralomra kerül, majdnem kizárólag zsidók foglalnak helyet a kormányban. (A 131 napig tartó *magyar* kommunista uralom idején 1919-ben a 38 kormányférfiu közül 36 zsidó volt. Oroszországban pedig 1920-ban a 384 népbiztos közül 300 volt zsidó.) — A **proletár** elnevezés a régi pogány római világból származik, ahol a legfelsőbb néposztályhoz tartozókat *patriciusoknak* (nemeseknek), a legalsóbb néposztályhoz tartozókat pedig proletároknak nevezték, mivel tőlük az állam nem kapott adót, hanem csak emberanyagot (prolest, gyermeket). Régebben, amikor a munkások csakugyan éhbérért dolgoztak, jogosult lehetett a proletár elnevezés, de semmiesetre sem az ma, mikor a legtöbb munkás jobb helyzetben van, mint az állami hivatalnokok nagyrésze.

2. A vallásellenes szociálizmus két pártra szakadt: a *szociáldemokrata* és *kommunista irányzatra.*

A **szociáldemokrácia** mint szó (görögül demos= nép és krator= uralom) *népuralmat* jelent, amely az emberi társadalmat (latinul societas-t) ujjá akarja szervezni. A szociáldemokraták azt vallják, hogy az államnak joga van a *felesleges* magánvagyont törvényhozás utján elkobozni; a **kommunisták** azonban (a latin communis= közös szóból) *minden* magánvagyont *erőszakkal* akarnak elvenni. Oroszországban a kommu-

nistákat **bolsevikieknek** (=több követelmény), Németországban **spártákistáknak** nevezik (Spartakuszról, a Kr. e. 73—71. években fellázadt rabszolgák vezéréről).

3. A szociálisták főképen arra törekednek, hogy a magánvagyont vagy egészen vagy részben eltöröljék, azonkivül, hogy a keresztény vallást teljesen eltöröljék a föld színéről.

Mig a kommunisták minden magánvagyont el akarnak venni, a szociáldemokraták meghagynának a munkaadóknak és másoknak is annyit, amennyire föltétlenül szükségük van. A szélsőséges kommunisták a családi életnek is ellenségei és nem ismerik el a férj kizárólagos jogát a **feleségéhez,** hanem az asszonyokat és leányokat **államitulajdonnak** nyilvánítják s szabadszerelmet követelnek. Asszonyok és leányok élvezeti cikkszámba mennek, ugy, hogy a kommunistáknál ezek tökéletes rabszolgaságba jutnának. Kommunista felfogás szerint a gyermek sem a szülőké, hanem az államé; a gyermekek tehát csak addig maradnak az anyjuknál, amig járni tudnak; akkor elviszik őket nyilvános nevelőintézetbe. Ott olyan dolgokra tanítják őket, amelyekről egy tisztességes *felnőtt* ember még beszélni is szégyel. — A szociálizmus **halálos ellensége a kereszténységnek.** Bebel azt mondja: »Kereszténység és szocialdemokrácia ugy viszonylanak egymáshoz, mint tűz és viz« (Bebel: Die Frau«= »A Nő«). Marx Károly azt mondja: »A szociálizmus ateista (istentagadó) és egyik főfeladata, hogy a vallást megsemmisítse«. Más szociálista vezérektől származó hasonló kijelentéseket lásd Spirago: Példatár 60. sz. A szociálista szónokok rendesen ezen jelszó mögé rejtik ateizmusukat: »A vallás *magánügy*«, miáltal tapasztalatlan emberekkel elhitetik, hogy a szociálizmusnak a vallás közömbös (Lásd erre vonatkozólag fentebb). A szociálizmus nem ismer *Istent*, tagadja a halál utáni életet és itéletet (hivei azt szokták mondani, hogy az eget átengedik a verebeknek); az evangéliumi *erkölcstant* is támadja. Ez az alapelve: »Ami nekem hasznot hajt (élvezetet ad), az jó; ami nekem nem hasznos, az rossz.« Tehát a szociálista világnézet teljesen és tökéletesen *materialisztikus* (anyagias). A vallást Marx Károly »*opium*«-nak, kábitószernek nevezi, és pedig azért, mert enyhiti a szenvedéseket és a munkást türelmessé teszi a tőkével szemben. A szociálizmus különösen ellensége a **katholikus egyháznak,** mert ennek a befolyása leginkább gátolja céljainak megvalósításában.

4. A kommunizmus *a középosztály kiirtására* és *a munkásosztály diktaturájának* (erőszakos uralmának) megvalósítására is törekszik.

A kommunizmus azért akarja tönkretenni a középosztályt, t. i. **a polgárokat** (bourgeoisie), **földmüveseket** és **kézmű-**

veseket, hogy nagyon sok elégedetlen ember legyen a világon. Bebel azt mondja: »Minél több a proletár, annál jobban nő a szociálizmus hatalma«; továbbá: »Nekünk az emberi társadalom testén a sebeket nyitva kell tartani.« 1880-ban irta Engels szociálista vezér: »Mi mindig és mindenütt arra fogunk törekedni, hogy a kisipar bukását előidézzük.« A kommunizmus legfőbb célja a **forradalomnak** (polgárháborunak), illetve világforradalomnak a felszítása, amikor is a proletárság, vagyis a munkásosztály gyorsabban és könnyebben tudná az egész államhatalmat magához ragadni és a proletárság **diktaturáját,** azaz a munkásság osztályuralmát kikiáltani. *Oroszországban* ez a diktatura már sikerült. Ez alatt megölték mindazokat, akik a tekintélyt képviselték vagy a kommunistáknak nem tetszettek, különösen kiváló tudásokat és a vallás képviselőit. 1917-től 1922-ig 1.770.000 embert öltek meg a bolsevikiek (egyesek azt állítják, hogy némely helyen a lakosság 40 százalékát), ezek között 9.000 papot és 30 püspököt. A kivégzéseknél a legnagyobb kegyetlenséggel jártak el. A mezőgazdaság, kereskedelem, ipar teljesen megbénult. Legtöbb gyár vagy egészen beszüntette a munkát, vagy csak pár napot dolgozott hetenkint. Az orosz paraszt nem dolgozta meg *földjét* olyan mértékben, mint régen, hanem csak annyit termelt, amennyi saját szükségletére kellett; mert most az volt az elv, hogy: »az aratás az államé«, épen azért a feleslegeset be kellett volna szolgáltatnia s igy munkájának a gyümölcsét nem élvezte volna. Nagy szántóföldterületek parlagon feküdtek. — Azok, akik régen az u. n. inperiálizmust, vagyis az erőszakos cári uralmat a leghevesebben támadták, azok lettek most a legkegyetlenebb zsarnokok. — A megigért szabadság helyére a kényszer és *erőszak* lépett; a néptől elvettek minden szabadságot: a szólásszabadságot, a szabad választójogot, a munkásoktól a sztrájkolás és panaszemelés jogát. A rend utolsó maradványa is megszünt s a féktelenség rettenetesen elharapózott. **Legmagasabb életcélnak az érzéki vágyak kielégitését** tekintették, azért sok költséges ünnepséget rendeztek és csak a szórakozást keresték. A nép egészen *elállatiasodott.* A kommunizmus, illetve müveletlen emberek uralma *mesternek* bizonyult a *rombolásban,* de nem az épitő munkában. Joggal mondhatták a belga püspökök 1925-ben körlevelükben: »A szociálizmus képtelen a társadalmi rendet fenntartani. Ismételten beigazolta, hogy több *erőszakosság* és *istentelenség* van benne, mint az igazi népérdekekkel való törődés.« Az oroszországi bolsevisták is belátták már, hogy nem lehet minden kommunista elvet megvalósítani; már 1921-ben ujra megengedték a magán pénzvagyont és a szabadkereskedelmet s már 1921 augusztusában egy ház birtoklását. 1926 április óta pedig magánembereknek is meg van engedve, hogy gyárakat épitsenek.

5. Az a szocialista állitás, hogy *Krisztus* volt az

első és legnagyobb szociáldemokrata vagy épen kommunista, vaskos tévedés.

Igaz, hogy Krisztus nagy barátja volt a *szegényeknek* és a gazdagság *(Mammon)* ellen kemény szavakat használt ott, ahol ezt életcéllá tették; tanácsolta azonfelül a földi javakról való lemondást *(önkéntes szegénységet)*. De sohasem lázitotta a szegényeket a gazdagok ellen és a gazdagokhoz is szeretetteljes volt, mint Lázárral és Zakeus vámossal szemben tanusitott viselkedése bizonyitja. Prédikálta azt, hogy »adni« kell, de nem azt, hogy el kell »venni«; sohasem hirdetett gyűlöletet, hanem felebaráti szeretetet; nem az »élvezésre« buzdított, hanem a lemondásra. Krisztus *szegény* volt, mig a szocialista munkásvezérek gazdagok. Nem volt ő gyülölettel telt forradalmár, akinek a polgári osztály kiirtása lett volna a célja. A kommunizmus Krisztus tanitásával és viselkedésével teljesen *ellentétbe* került. Krisztusnak épen *ellentéte*, mivel gyűlöletet, gyilkosságot, rombolást és rablást hirdet.

6. Az a katolikus, aki szocialistává lesz, ellenségévé válik egyházának s nincs joga a szentségek felvételéhez.

Senki két urnak nem szolgálhat, tehát nem szolgálhat Krisztusnak s ugyanakkor Krisztus legelkeseredettebb ellenségének, a vallásellenes szocializmusnak. *Az alsórajnai* egyháztartomány püspökei azt mondják: »A szocialisták tanitása éles ellentétben van a keresztény katolikus hitvallással. Nem lehet az ember a szocializmus meggyőződéses hive s ugyanakkor igazi katolikus keresztény (1919 jan. 8.). A *hollandiai* püspökök egy pásztorlevélben megtiltották a katolikusoknak, hogy vallásellenes szocialista egyesületekbe lépjenek vagy azokat támogassák s elrendelték, hogy a **szentségeket** ilyen egyesületek tagjainak **nem** szabad kiszolgálni (1918 XII/22.). A *churi* (Svájc) püspök egy bőjti körlevélben figyelmeztette azokat a katolikusokat, akik vallásellenes szocialista egyesülethez tartoznak, szocialista gyüléseket látogatnak vagy szocialista ujságokat járatnak, hogy megszüntek a katolikus egyház tagjai lenni s bűneik alól *feloldozást* nem nyerhetnek (1919), amig igy maradnak. Maguk a szocialista vezérek hasonlóan nyilatkoznak. Igy beszélt Pernersdorfer osztrák szocialista vezér 1904-ben Bécsben: »Szociáldemokratáknak s egyuttal a katekizmus szellemében vett hivő katolikusoknak lenni lehetetlen, összeférhetetlen dolog«. A szocialista »Neue Welt« (= »Uj Világ«) irta 1877-ben: »Aki még keresztény, az nem szocialista; és aki szocialistává lett, az nem lehet többé keresztény. A szocialista világnézet a keresztény világnézetet lerontja; annak egyenes ellentéte«.

7. A vallásellenes szocializmustól meg kell különböztetni a *keresztény szocializmust*, amely az összes

néposztályok érdekeit törekszik előmozditani a keresztény vallás alapelvei szerint.

A keresztény szocializmus megalapitója Wilh. Emmanuel von *Ketteler* báró, mainzi püspök († 1877). Ő a munkásoknak nyomoruságos helyzetük megjavitására irányuló törekvéseit annak idején jogosoknak találta. De nem az volt a véleménye, hogy a munkásosztály helyzetét a fennálló társadalmi rend felforgatásával és a munkásosztálynak más néprétegeken való zsarnoki uralmával kell megjavitani, hanem csakis olyan szociális reformokkal, amelyek a **keresztény igazságosság alapelveinek** megfelelnek. Ilyen alapelvek pl. hogy a munkásnak olyan munkabért kell adni, amiből el tudja tartani a családját; joga van nyugdijra, özvegyeinek és árváinak évjáradékra; a tiszta nyereség egy része őt illeti stb. Továbbá nemcsak a munkásosztály, hanem **minden néposztály** érdekeit is elő kell mozditani ezen elv alapján: »Élni és másokat is élni hagyni!« Több országban keletkeztek aztán politikai pártok is, amelyek a keresztény szocializmus alapelveit képviselték; igy *Németországban* a »Centrum«, amelynek Windhorst Lajos († 1891) vezetése alatt 100 képviselője volt; aztán *Ausztriában* a »kereszténységocialista párt«, amelyet a kiváló bécsi polgármester, dr. Lueger Károly († 1910) alapitott. — Legeredményesebben küzdenek a vallásellenes szocializmus ellen a »*katolikus népszövetségek*«, különösen a német katolikus népszövetség, amelynek a vallásellenes szocializmus ellen irányuló kiadványai is nagyon ajánlhatók (Kiadóhivatal: M. Gladbach, Rheinland). A szocialista alapelv igy hangzik: »**A magánvagyon lopás**« (Proudhon).

8. A vallásellenes szocializmus fenyegető *veszélyének elháritására* szükséges még hogy a *munkásnép* anyagi helyzetét is megjavitsuk, a *gazdagok* és tehetősök a szegényeket segitsék, a nép *vallásosságát* pedig emeljük.

Puszta kényszer-szabályokkal a szocialista munkásokat épen olyan kevéssé lehet megjavitani, mint a rossz gyermeket puszta veréssel. Hogy célt érjünk, **szeretettel** *kell velük bánni*, t. i. jóakarattal lenni irántuk, valamint segiteni kell rajtuk. Különösen a munkaadónak a keresztény igazságosság alapelvei szerint kell velük bánniok. Jogosan mondja *Ketteler:* »Keresztény testvéreim, kövessük a keresztény tanokat s minden szociális baj egy csapásra el fog tünni.« A munkaadó tehát köteles munkásainak **emberhez méltó bért** *adni.* »A munkás *bérének* legalább is annyinak kell lennie, mint fennebb is mondottuk, hogy a keresztény (tehát a mértékletes, takarékos, megelégedett, erényes) családnak állásához illő fentartására elég legyen« (Manning). A gyárimunkás megélhetését jobban kell *biztositani;* nem szabad őt árunak tekinteni, amely csak addig jó, amig nyereséget hoz

(Hitze). A munkásokat az *állampolgári jogokból* nem kell kizárni, mert hiszen ők is fizetnek pénz- és véradót (III. osztrák katolikus gyülés). A munkás művelődési törekvésének s tökéletesedési hajlamának kielégitésére *munkás-könyvtárakat* és *ismétlő iskolákat* kell felállitani (III. osztrák katolikus gyülés). XIII. Leo pápa ajánja **katolikus munkásegyesületek** alapitását. Ide tartozik a Kolping-féle katolikus *legényegyletek* megszervezése, iparos és kereskedő »*tanoncotthonok*« felállitása; nemkülönben a katolikus alapon álló *fogyasztási-, értékesitő-* és *hitelszövetkezetek*, cselédelhelyezők, állásközvetitő intézetek stb. — A törvényhozásnak feladata továbbá a *proletárizmus terjedését megakadályozni*, esetleg bizonyos iparágnak a gyárüzemből való kiszoritásával, hogy több önálló kisebb üzlet léphessen életbe, a tőke ne halmozódjék egyesek kezeiben össze, a bérmunkások száma pedig csökkenjen; hasonlóképen a törvényhozás feladata segiteni a *mesteremberek, valamint a földművelők helyzetén* (III. osztr. kat. gyűlés). — A *gazdagok szivesen adjanak* és segitsenek (I. Tim. 6, 18.). A gazdagok manapság még inkább kötelesek, mint bármikor *alamizsnát* adni, különben haláluk után szigoru itélet és az örök kárhozat várakozik reájuk. — Az állam a jólétben levőket kényszeritse arra, hogy fölöslegükkel a társadalom javát előmozditsák. — Leghathatósabb eszköz a szocializmus leküzdésére **a vallás.** A szociáldemokrácia ugyanis tulajdonképen nem egyéb, mint minden vallásos meggyőződés hiánya, mert a szociálizmus legfőbb elve az Istennek, valamint a tulvilági életnek tagadása, legfőbb törekvése pedig az érzéki élvezet. Aki a szocializmus leküzdésében a vallás befolyásától fél, az ahhoz az emberhez hasonlit, aki tűzeset alkalmával a tűzoltókat nem engedi be házába, attól tartva, hogy azok kamráját esetleg megdézsmálják (III. osztr. kat. gyülés). A vallásból nyerik a szegények ama *megelégedést*, amely után olyan sóvárogva kivánkoznak.

9. A vallásellenes szocializmus, némely alapelve *kivihetetlen;* mások megvalósithatók volnának ugyan, de csak a *legvégzetesebb* következmények árán.

Nem *vihető ki az emberek között való* **egyenlőség,** amelyre törekszenek, különösen nem a *vagyon egyenlősége.* Ha ugyanis az állam annyit ad mindenkinek, amennyi életéhez szükséges, beállhat az az eset, hogy valaki a maga részének csak felét használja fel, a többit pedig megtakaritja és elteszi. Emiatt ismét vagyon-egyenlőtlenség keletkezik. Ha mármost a megtakaritott részt vissza kellene adni, az a legnagyobb zsarnokság volna. Különben is lehetetlen egyenlőséget teremteni. Amint a természetben a legnagyobb különféleségre találunk, ugy az emberek között is. A *kor*, a *nem*, az *egészség*, a *testi* erő, a lelki *tehetség*, főképen pedig a *jellem* és az erkölcsiség különféleségei nem szüntethetők meg az emberek között; ezen különféle-

séggel pedig az *életpálya*, valamint a birtok *különfélesége* szükségképen összefügg. Amint a hadseregben nem csupán tisztek, vagy pedig csupán közlegények vannak, ugy az emberi társadalomban sem lehetnek csupán egyenlő állásuak. Néhány embernek mindenkor az állam feladataival, a törvényhozással, igazságszolgáltatással, közigazgatással vagy pedig katonai dolgokkal kell foglalkoznia; ezek márcsak azáltal is *magasabb rangot* foglalnak el az állam polgárai között, mert a közjóléten kiválóbb módon dolgoznak, mint mások (XIII. Leo). A szociálisták az ő vezéreiknek, mint a képviselőknek, szerkesztőknek, stb. óriási évi fizetést adnak és soknak ezenfölül még nagy napdijat. — Továbbá **nem érhető** el a földön az az **érzéki boldogság** sem, melyre törekszenek. — Ha ugyanis mégoly nagy erőfeszítéseket is teszünk, a szenvedések, betegségek, a halál, stb. elől nem lehet megmenekedni; a »szenvedés és türelem nemünknek osztályrésze a földön; a nyugodt és teljesen boldog élet elérhetetlen« (XIII. Leo). A boldogságot egyébiránt a földön nem az érzéki élvezetben, hanem Istenben találjuk meg. Mig a világ állani fog, sem a bűnt, sem a szegénységet nem fogjuk tudni megszüntetni. Krisztus Urunk szerint is: »*Szegények mindenkor* vannak veletek« (Ján. 12, 8.). — Ami pedig az összes magánvagyon elkobzását illeti, azt mindenesetre csupán rettentő *gyilkosságok* árán lehetne kivinni; ki adná ugyanis oda jószántából saját vagyonát? Sőt még a keresztülvitt birtokközösség után sem *jutnánk soha békességre*. Akkor volna még csak igazán elnyomott osztály, amely bosszuból a legkegyetlenebb bűntényeket vinné végbe. Azon körülmény is, hogy mindenki bármikor megnyerheti *másnak feleségét*, a legiszonyatosabb **bűntényekre** és rendellenességekre vezetne. Az uj berendezés legnagyobb kárára volna épen a munkás-osztálynak, amelynek javára akarnák azt megvalósítani (XIII. Leo). Az egyik munkás ugyanis *ügyesebb és szorgalmasabb* a másiknál; és mégis egyenlő bért kapnának? Ez általános elégedetlenségre vezetne. A szociálizmus keresztülvitele csak azon esetben volna talán lehetséges, ha az *emberek nem szeretnék a szabadságot és nem törekednének a magánvagyon után;* ilyen emberek azonban nem léteznek. Az ember nem állat. A szociálizmus **megsemmisítene minden müveltséget,** meggyöngitene az emberi lélekben minden rugót az előhaladásra (Ketteler). Ki törekednék előhaladni és gyarapodni, ha tudná, hogy nincs belőle haszna? Továbbá nagy pénzáldozatok nélkül nics találmány, nincs előhaladás. Az emberek a szociálista államban csupa rabszolgák volnának. *Senki sem iparkodnék,* ha tudná, hogy róla különben is gondoskodva van. A *restség,* valamint a hanyagság a legnagyobb mérvben elterjedne. Mindezeknek okvetlenül a legszomorubb következményei volnának a társadalomra. Ausztrália szigetein uralkodik bizonyos szociálizmus, amennyiben minden föld a községé. Ennek az a következménye, hogy a lakosok

a legnagyobb tunyaságnak engedik át magukat s a föld termékenysége dacára az éhenhalás veszélyében forognak. Egyébiránt a tapasztalás szerint ott, ahol a vagyonközösséget ideig-óráig tényleg keresztülvitték, a legiszanyatosabb szemérmetlenség és más bűnök keltek életre s az ilyen helységek csakhamar nyomoruságosan elpusztultak. — Habár eszerint a szociálista ábrándok csak őrült álmok, mégis, mint minden rossz a világon, némi *hasznot* azok is eredményeznek. Amint a pusztító fergeteg mindent lerombol, ami korhadt, ugy a csodálatraméltó makacs kitartással küzdő vallásellenes szociálizmus is az államférfiakat a társadalomban fenforgó bajokra, valamint *korhadt állapotokra* figyelmezteti s korszerü ujitásokra kényszeriti őket; főképen fölfedezi (a sajtó utján, parlamentekben, valamint a gyülésekben) a szegények határtalan kizsákmányolását, ezzel felébreszti a társadalom jobbérzésü keresztény tagjait is s a baj feltárásával munkára serkenti őket s igy akaratlanul is megindítója lett a *keresztény szociálista* mozgalmaknak, melyek utóbbi időben már örvendetes eredményeket is hoztak. Csak bizó reménnyel tovább kell haladni a megkezdett uton!

A keresztény a szegénységben.

A testi *szegénység* nem egyéb, mint a megélhetéshez föltétlenül szükséges dolgok hiánya. Tehát szegény az, aki embertársainak a *támogatására* van utalva. — Isten a *talentumokat* nem egyformán osztotta széjjel az emberek között; egyiknek 5, a másiknak 2, a harmadiknak pegig csak 1 talentumot adott. (Máté 25, 14—30.). Bölcs szándékkal tette ezt az Isten. Ha mindnek egyformán volna vagyona, egyik ember sem volna a másikra szorulva s igy az emberek nem állanának egymással érintkezésben, kapcsolatban. Hol maradna akkor a felebaráti szeretet s alkalom az érdemszerzésre? — Sok ember **maga az oka** a szegénységének: *lustaságával* vagy *évezetvágyával*; nem iparkodik s bérét vagy fizetését mindig rögtön elpocsékolja. Tehát nem az Isten küldi rájuk a szegénységet, hanem maguk szerzik maguknak. Ezeknél a szegénység az Isten **büntetése** a bűneikért; ha aztán egy ilyen szegény ember az Isten ellen zugolódik, nagyon *igazságtalanul* cselekszik.

1. A szegénység az Isten szemében egyáltalában *nem szégyen;* hanem csakis az erényekben és jócselekedetekben való szegénység; mert az örök kárhozatra viszen.

A *pogányoknál* a szegénység mindenesetre **szégyen** volt; közmegvetés tárgya volt a szegény. Még a jobbérzésü pogányok is igy gondolkoztak: aki a szegénynek ételt vagy italt ad, nem szerez ezzel érdemet, mert azzal csak meghosszabítja

a szegénynek a nyomoruságos életét s amellett azt, amit neki ad, őmaga elvesziti (Plantus Trin. act. 2, 2). Még Plato is azt mondja: »Ha a szegény beteg lesz, hadd haljon meg, az orvos ne törődjék és bajlódjék vele.« (De republ. 3). Másutt egy olyan állatfajtának nevezi a szegényeket, melyet ki kell űzni az országból (Leges 11.). Azért nem találunk a pogányoknál a szenvedő emberiség javát szolgáló intézményeket, kórházakat, árvaházakat stb. — Az örök Igazság szemében azonban egyáltalában nem szégyen a szegénység (XIII. Leo). Maga *Krisztus* is *szegénnyé* lett, jóllehet gazdag volt (2. Kor. 8, 9.). Az ég és föld királya, akié minden, állandó nélkülözések között élt; még fejét sem volt hol lehajtania (Luk. 9, 58.). Mily szegényen jött Krisztus a világra; csak az ő születésének helyét kell szemügyre vennünk! — Lehet valaki anyagiakban *szegény* és Isten előtt mégis *gazdag* az ő **jócselekedetei és erényei** révén. És megfordítva: lehet valaki *földi javakban* dusgazdag s Isten előtt mégis koldus-szegény (Luk. 12, 21.). Csak az istenfélelem a szegények és gazdagok dicsősége (Sir. 10, 25.). Az igazi gazdagság nem a földi vagyon, hanem az erény (Sz. Bern.). Higyjétek el, testvéreim, nem az a gazdag, akinek arannyal és ezüsttel telt ládái vannak, hanem az, akinek szivében az Isten lakik s aki tele van Szentlélekkel (Sz. Ág.).

2. A szegények *könnyebben* jutnak a *mennyországba*, mint a gazdagok; azért Isten a szegénységet sokaknak eszközül adja *lelkük üdvére*.

Azt mondja Krisztus: »Könnyebben jut át egy teve a tű fokán, mint a gazdag a mennyországba«. (Máté 19, 14.). A gazdagok ugyanis könnyen gőgösek, fösvények, durvák, keménysziveuek, lusták, élvezetvágyók lesznek s Istenről is könnyen megfeledkeznek. Mert épen a gazdagság ad nekik módot minden rendetlen vágyuk kielégítésére. A szegényeknél nem áll igy a dolog; náluk hiányzik a nagy **bűnalkalom.** Mint ahogy az almát a héja, a teknősbékát a teknője, a csigabigát a háza, ugy védi a szegénység az embert; sok bűntől megóvja. A szegény olyan *hajóhoz* hasonlit, amely nincs anyagi javakkal megterhelve s igy nem merül el olyan könnyen (Sz. Nilus). Mint ahogy az *utas* csomag nélkül könnyebben utazik, épen ugy a szegény is könnyebben ér végső céljához. Mivel a szegénység könnyen besegit a mennyországba, Krisztus *tanácsolta* is az *önkéntes* szegénységet; gondoljunk a gazdag ifjuval folytatott beszélgetésére (Máté 19, 21.). A *tulvilágon* sok szegény ember *magasabb polcra* kerül, mint a gazdagok. Krisztus maga mondja: »Sokan lesznek az elsőkből utólsókká s az utolsókból elsőkké«. (Márk 10, 31.). A szegény Lázár, halála után, Abrahám kebelébe került; a dusgazdag a pokolba (Luk. 16.). Az emberek régi rongyokból hófehér papirost gyártanak, azt aztán teleirják, vagy festenek reá. Igy tesz Isten is: szegény és viharvert embereket az ő tervei.

nek eszközeivé tesz, egészen tisztákká és sok érdemmel ékesekké. (Aranysz. sz. Ján.). — Épenazért a szegénység a lélek **üdvösségére** válik. Sz. Antonin firenzei érsek egyszer egy ház fölött több angyalt látott fel- s leszállani, s mert megtudta, hogy ott egy szegény özvegyasszony lakik három leányával, jelentékeny alamizsnát adott nekik. — Más alkalommal ördögöket vett észre ezen ház fölött; érdeklődött a dolog iránt s megtudta, hogy a ház lakói most élvezet-hajhászó életet élnek. Rögtön beszüntette az alamizsnát (Sp. Plt. 1143.). Hasonlóképen tesz az Isten is. »Szegénység és gazdagság egyaránt Istentől származik« (Sir. 11, 14.).

3. Isten nagyon *szereti* a szegényeket.

Assisii sz. Ferenc mondja: »Mivel az Úr nagyon szerette a *szegénységet*, kimondhatatlanul szereti a szegényeket is.« Sz. Terézia meg azt mondja:« Minél szegényebbek vagyunk, annál biztosabban nálunk és velünk van az Isten.« Krisztus *boldogoknak* mondja a szegényeket (Máté 5, 3.); szeretettel hiv minden fáradt és terhelt embert magához, hogy őket *megvigasztalja* (Máté 11, 8.). Az elnyomottakat és *üldözötteket* különös jóindulattal karolja fel az Isten (Máté 5, 10.). Ezek az igazságok kell, hogy a szegények kishitüségét megszüntessék s a gazdagok gőgjét letörjék (XIII. Leo). Krisztus elsősorban a szegényeknek hirdeti az ő *evangéliumát* (Máté 11, 5.). Amit a szegényeknek teszünk, azt Krisztus ugy tekinti, mintha *neki magának* tettük volna; gondoljunk Krisztusnak az utolsó ítéletről mondott szavaira (Máté 25, 40.). A szegények *áldozata* nagyon kedves az Istennél. Nem értékelte-e Krisztus többre a szegény asszony két fillérét, mint a gazdagok nagy adományait? (Márk 12, 41.). Az elnyomottak *imádságának* biztos meghallgatást igér az Isten (Jak. 5, 4.), *A szegény pásztorokat* kitüntette Isten Krisztus születésekor, de a gazdag farizeusokat és irástudókat nem. Hiába, Istennél nincs személyválogatás. (Róm. 2, 11.). A szegény épen ugy gyermeke az Istennek, mint a gazdag. (Plb. 22, 2.).

4. Azt a szegényt, aki *becsületes életet* él, sohasem hagyja el az Isten; az ilyen már a földön is *boldog* lesz.

Mert Isten, aki az ég *madarait* táplálja, aki a *liliomokat* s a mezők virágait olyan pompásan ruházza, az emberekről is gondoskodik, különösen mivel ezek jóval többet érnek, mint amazok (Máté 5, 25—30.). Nem hagyja az Isten, hogy az igaz ember szükséget szenvedjen. Hiszen azt mondja Krisztus: »Keressétek először az Isten országát és az ő igazságát (= törődjetek elsősorban a lelketek üdvével s tartsátok meg a parancsolatokat), akkor **minden egyéb** (= minden, ami a test életének föntartására szükséges) **hozzáadatik nektek.**« (Máté 6, 33.). Azt mondja Dávid király, hogy fiatalságától kezdve öreg

koráig sohasem tapasztalta, hogy a becsületes embert az Isten elhagyta volna, vagy hogy annak a gyermekei koldulni mentek volna (36. Zsolt. 25.). Ha meg is engedte néha Isten, hogy egy-egy becsületes ember szükségbe jusson (mint Jób, Tóbiás, Egyiptomi József), eljött ujra az idő, amikor megint anyagi javakkal halmozta el őket. Az *erény* ebben az életben sem marad soha *földi áldás* nélkül (111. Zsolt. 2—3.). A szegény, dacára szegénységének, nagyon **boldog** lehet. Az élet boldogsága ugyanis épenséggel nem az anyagi javak fölösleges bőségében áll (Luk. 12, 15), hanem a belső megelégedettségben. Ez pedig minden becsületes ember osztályrésze, akár szegény, akár gazdag. Sz. Pál azzal dicsekszik néha, hogy neki semmije sincsen és mégis olyan megelégedett, mintha mindene megvolna (II. Kor. 6, 10.). S hogy az ember még a *szegények gazdagságáról* is beszélhet, bizonyitja Assisii sz. Ferenc, aki gyakran igy kiáltott fel: »Oh Istenem és Mindenem!« Ellenben lehet beszélni a gazdagok szegénységéről is, akkor, ha ezek Istenről megfeledkezve bűnös életet élnek.

5. A szegényeknek *nincs* joguk a gazdagok részéről nekik járó alamizsnát *kikényszeriteni;* hanem *türelemmel* kell a sorsukat viselniök és főképen *Istennél* keresni segitséget.

Az alamizsnaadás kötelessége, a legnagyobb szükség esetét leszámitva, nem az igazságosságból, hanem a szeretetből fakadó kötelesség; amiért is birói uton, törvénykezés utján, az alamizsnát nem lehet kikényszeriteni (XIII. Leo). Azért történt az, hogy pl. a Szentatyák is a hiveket alamizsnaadásra mindig *csak buzditották.* »Te ur vagy és ha akarsz, adsz, ha nem akarsz nem adsz«, mondja sz. Jeromos a gazdag embernek. Aranyszáju sz. János pedig igy szól: »Osszál valamit széjjel a te vagyonodból; természetesen csak ugy, ha akarsz; én nem kényszeritelek; nem használok erőszakot, csupán felszólitalak téged«. De azt természetesen követelhetik a szegények, hogy a munkájuk után járó, őket *megillető bért* nekik becsületesen megfizessék. — A szegények viseljék sorsukat **türelemmel** és főképen Istennél keressenek segitséget. »A szegényeknek türelemmel, a gazdagoknak az irgalmasság cselekedeteivel kell a mennyországot megháditaniok« (IX. sz. Lajos). Duplán szerencsétlen és boldogtalan az a szegény, aki az Istent elhagyja és az ő törvényeit áthágja; mert hiszen ebben az életben semmije sincs, s hozzá még a tulvilágon örök kárhozat vár reá.

Az irgalmasság cselekedetei.

Krisztus Urunk az utolsó ítéletről tartott beszédében a legszigorubban megparancsolta, hogy a szükségben szenvedőkön segitsünk (Máté 25.). Ezen parancs a 10. parancs második csoportjának a *kiegészitése.* Istennek hat utolsó parancsa szerint ugyanis tilos felebarátunknak *ártani.* Sőt az is meg van ezekben parancsolva, hogy a szükségben *segitsünk* rajta. Azért az Isten 10 parancsa után joggal szólunk az irgalmasság cselekedeteiről.

I. A földi javak értéke és felhasználása.

1. A földi javak nem teszik az embert értékesebbé Isten előtt; ezek ugyanis nem érdemeit, hanem csak felelősségét gyarapitják.

A földi javaknak nem a birása, hanem *jó felhasználása* mutatja igazi értékünket. Az ember igazi méltósága és nagysága erkölcsi tulajdonságain t. i. **az erényen,** nem pedig a gazdagságon alapszik (XIII. Leo). — A gazdag tehát az ő *földi javaiban hiába bizakodik* és azokkal **hiába hivalkodik.** A sirhantok hirdetik a földi javak értéktelenségét és mulandóságát. Vagyonát senki sem viheti magával (I. Tim. 6, 7.). Midőn Krözus, a gazdag király, a világbölcs Szolonnak megmutatta kincseit és kérdezte tőle, nem tartja-e őt boldognak, Szolon igy felelt: »Senkit sem lehet halála előtt boldognak magasztalni«. Krözus, akit ezen szavak megsértettek, csupán akkor ismerte fel e szavavak igazságát, midőn az elveszitett ütközet után a máglyán állott (Sp. Plt. 1150.). — Tehát **ne** is törekedjünk **nagyon** a földi javak után. Azért mondja Krisztus Urunk: »Ne gyüjtsetek magatoknak *kincseket* a földön, hol a *rozsda* és *moly megemészti* és hol a *tolvajok kiássák* és *ellopják,* hanem gyüjtsetek kincseket az égben, hol sem a rozsda, sem a moly meg nem emészti, sem a tolvajok ki nem ássák s el nem lopják« (Máté 6, 19.). Szépen imádkozott Salamon: »Szegénységet és gazdagságot ne adj nekem; csak élelemre add meg a szükségeseket« (Péld. 30, 8.). Szent Pál szerint: »Ha van eledelünk és ruházatunk, azzal elégedjünk meg« (I. Tim. 6, 8.). Miért tanitott minket Krisztus Urunk arra, hogy a *mindennapi kenyérért,* nem pedig gazdagságért imádkozzunk? De ez természetesen nem annnyit jelent, hogy a **földi vagyon után való törekvés** kárhozatos vagy bűnös. Hiszen Isten azt mondotta az embereknek: »Hajtsátok a földet hatalmatok alá« (I. Móz. 1, 28.). Isten azt *akarja,* hogy mi *uralkodjunk* a föld javain; nem pedig, hogy azok legyenek urrá rajtunk s mi a hatalmukba kerüljünk. »Napjainkban kétszeresen is fontos az, hogy a katolikusok kiverekedjék a maguk részét a földi javakból. Ha hátul maradunk vagyon tekin-

tében, a világra való befolyás terén is hátul leszünk, ami árthat a mi igaz ügyünknek«. (Hauck bambergi érsek, 1912.).

2. A földi javak hasznosak, mert azokkal örökkévaló érdemeket szerezhetünk.

A földi javak egyrészt elősegitik **anyagi jólétünket;** sok gondtól felszabaditanak minket, kellemesebbé teszik számunkra az életet s bizonyos mérvü befolyást biztositanak nekünk embertársainkra. A vagyonos bizonyos értelemben kis-király. Másrészt **eszközül** szolgálnak **az örök üdvösség elnyerésére.** Ez kiviláglik Krisztus Urunk azon szavaiból, amelyeket az utolsó itélet napján a jobbján levőkhöz fog intézni (Máté 23, 34.). Javaitokat nem azért kaptátok, hogy dinom-dánomban éljetek, hanem, hogy a *szegényeken segitsetek* (Ar. sz. Ján.). A földi javak tehát arra valók, hogy az embernek szolgáljanak, nem pedig, hogy az ember szolgáljon a földi javaknak (Sz. Alf.). Tehát azok nem élvezethajhászó élethez való eszközök. Joggal mondotta ezért egyik szónok: »Gazdagok, gondoljátok meg: Csak az tulajdonképen a ti tulajdonotok, amit jó célra használtok fel; minden egyebet elvesz tőletek a halál s a nevető örökösök« — *Ha sok és bőséges vagyonod van, gondolj a nyomorgókra!*

3. A földi javak Ura az Isten; mi azoknak csak haszonélvezői vagyunk.

»**Az Uré** a föld és ami azt betölti«. (23 Zsolt. 1.). Enyém az ezüst és enyém az arany, ugymond a seregek Ura (Agg. 2, 9.). Semmit sem szabad tulajdonunknak neveznünk, mert minden az Istené (Tert.). Az alamizsnálkodás alkalmával tehát csak idegen javakat osztogatunk, nem pedig a sajátunkat (Dam. sz. Pét.). Egy koldus kéregetés közben egészen a fejedelem szobájáig hatolt be. Midőn megkérdezte a fejedelem, hogyan merészkedhetik ennyire, a koldus azt hozta fel indokul, hogy az a ház vendégfogadó. A fejedelem kérdezte: »Hogyan?« A koldus pedig: »Ki lakott ön előtt e házban?« A fejedelem: »Atyám«. A koldus: »Ki lakott itt az ön atyja előtt?« A fejedelem: »Nagyatyám«. Ekkor a koldus azt mondotta: »Látja tehát, az egyik mindig távozik, a másik pedig jön, hogy itt lakjék. Nem vendégfogadó tehát ez a ház?« A fejedelem felfogta e szavak értelmét és megajándékozta a koldust (Meh.). Valóban, mi a földnek nem urai, hanem csak **ideiglenes kezelői** és **haszonélvezői** vagyunk. Az embernek tehát a földi javakat csupán **Isten akarata szerint szabad felhasználnia.** Isten pedig ugy akarja, hogy fölöslegünkkel a szükségben szenvedőkön segitsünk.

Még érzékeinket, valamint testünk tagjait sem használhatjuk szeszélyünk szerint, hanem csupán Isten rendeletei szerint. Épen ugy áll a dolog a vagyonnal is (Sz. Aszter). — Amint minden bérlő urának **számolni** köteles, ugy köteles az ember is a jó Istennek számolni. Isten a talentumok használatáért felelősségre fog vonni bennünket (Máté 25, 14.). Halálunk óráján

Isten ezt fogja nekünk mondani: »*Adj számot* sáfárságodról« (Luk. 16, 2.).

II. Az irgalmasság cselekedeteit gyakorolni kötelességünk.

1. Midőn Krisztus Urunk az utolsó ítéletről beszélt, a legszigorubban megparancsolta, hogy a szükségben szenvedőkön segitsünk; kijelentette ugyanis, hogy örök üdvösséget csak azok fognak nyerni, akik a szükségben szenvedő embertársaikon segitettek.

Krisztus Urunk, amint maga mondja, az **utolsó ítéletkor** az emberek egyik csoportját a jobb, a másikat a bal oldalára fogja állitani. A jobb oldalán levőknek ezt fogja mondani: »Jöjjetek, Atyámnak áldottai, birjátok a világ kezdetétől nektek készitett országot. Mert **éheztem,** és ennem adtatok; **szomjuhoztam,** és innom adtatok; **jövevény** voltam, és befogadtatok engem; **mezitelen** voltam, és befödöztetek engem; **beteg** voltam, és meglátogattatok engem; **tömlöcben** voltam, és hozzám jöttetek«. Akkor azok igy fognak neki felelni: »Uram, mikor láttunk téged?« Krisztus Urunk pedig igy fog szólani: »Bizony mondom nektek, amit egynek ezen legkisebb atyámfiai közül cselekedtetek, nekem cselekedtétek«. Azután a baloldalán levőknek ezt fogja mondani: »Távozzatok tőlem, átkozottak, az örök tűzre. Mert éheztem, és nem adtatok ennem, szomjuhoztam, és nem adtatok nekem italt«, stb. Akkor ezek azt fogják neki felelni: »Uram mikor láttunk téged?« Krisztus Urunk pedig igy fog szólani: »Amit nem cselekedtetek egynek e kicsinyek közül, nekem nem cselekedtétek« (Máté 25, 31—46.). Szépen mondja sz. Leonard: »Két néposztályt rendelt Krisztus Urunk a földön az ő helyettesévé: a papokat és a szegényeket. Az előbbiekről azt mondja: *Aki titeket hallgat, engem hallgat;* a szegényekről pedig: *Aki velük jót tesz, velem teszi azt*«. Tehát **szigoru parancsunk** van arra, hogy a szükségben szenvedőkön segitsünk. Azért található a *lelkitükrökben* mindenütt az a kérdés, hogy vajjon segitettünk-e nyomorgó embertársainkon. Szivesen szoktuk a csekélyebbet odaadni, hogy a nagyobbat el ne veszitsük; levágatjuk lábunkat, vagy pedig karunkat, hogy életünket megmentsük. Igy adjuk a csekélyebb jót, a vagyont, részenként oda, hogy a nagyobb jót, az örök üdvösséget, el ne veszitsük.

1. Leginkább a *gazdagok* kötelesek szükségben szenvedő embertársaikon segiteni.

»Akinek sok adatott, sok követeltetik tőle« mondja Krisztus (Luk. 12, 48.). A gazdagok fölöslegükkel segitsenek a szegények hiányán (II. Kor. 8, 14.). A gazdag a szegényt ugy támogassa, mint a *szilfa* a *szőlőtőkét.* A szilfa magas, de termékenytelen fa. A szőlőtőke előtte fekszik a földön, ahol gyümölcsei

könnyen megromolhatnának. Ennek megakadályozására az olaszok a szőlőtőkét a szilfára kusztatják fel; ott világosságot és levegőt kap s jól tenyészhetik. Amint a szilfával, ugy áll a dolog a gazdaggal is: az ő gazdagsága nem ad neki igényt az örök jutalomra; csupán akkor lesz igazán gazdag, ha segit a szegényeken (Hermas). — Ha azonban a gazdagok nem adnak szivesen, az **örök kárhozat veszélyében** forognak. Krisztus Urunk szerint: »Könnyebb a tevének a tű fokán átmenni, mint a gazdagnak bejutni a mennyek országába« (Máté 19, 24.). »Az anyagi vagyon a *forró fazékhoz* hasonlit; vigyázz, nehogy megégesd vele magadat« (Fer. sz. Vince). A gazdagok épen ugy ki vannak téve az elpusztulás nagy veszélyének, mint a teherszállitmánnyal tulterhelt *hajók* (Ar. sz. Ján.). Amiben sok a kő, az gyakran **kőkemény** lesz. (Kotzebue). A csonton rágódó eb királyságért sem adná oda koncát; ugy a gazdag sem adná anyagi javait az örökkévaló boldogságért sem (Sz. Bern.). A gazdagok azért nem akarnak semmit sem adni, mert jelenlegi szerencséjüket már *tulajdonképeni boldogságnak* vélik; a látszatot valóságnak tartják, mint a patakon átmenő eb a husnak a vizben visszatükröződő képét valóságos husnak tartotta; utána kapott és kiejtette az igazi hust a szájából (Fer. sz. Vince). *Csupán a halál óráján* fogják érezni a gazdagok az ő nyomoruságukat, mint a madár, amely a lépvesszőn ül, csupán akkor érzi fogságát, ha tova akar repülni. A gazdag a halál óráján az örök életre fölébredve épen ugy csalódottnak fogja magát érezni, mint a nagy boldogságról álmodó ember, mikor felébred (Zsolt. 75, 6.). »Aranyuk és ezüstjük nem fogja tudni őket megmenteni az Úr haragjának (vagyis az itéletnek) napján« (Ez. 7, 19.). Azért Isten a gazdagságra vezető utat sok akadállyal *keritette el,* épen ugy, mint a földmüvelő szántóföldjét tövises bozótokkal zárja el, ha másoknak nem akar azon utat engedni (Sz. Bern.).

2. Még a *szegény* is segithet szükséget szenvedő embertársán.

Tóbiás szerint: »Ha sokad van, bőven adj; ha kevesed van, igyekezzél a kevésből is örömest adni« (Tób. 4, 9.). Aki többet nem adhat, de egy ital vizet jó szívvel nyujt embertársának, épen ugy számithat jutalomra, mint Zakeus vámos, aki vagyonának felét osztotta ki a szegények között (Sz. Ág.). A bőkezüség értékét nem az adomány nagysága, hanem az adakozó jószívüsége szabja meg (Nagy sz. Leo). Az adakozó lelkülete teszi az adományt kicsinnyé vagy naggyá (Sz. Ambr.). A szegény *özvegy a templomban* az ő csekély áldozatával többet adott, mint valamennyi gazdag (Luk. 21.). A *szareptai özvegy*asszony utolsó olaját is odaadta Illésnek (III. Kir. 17, 12.). A szegény emberek rendesen szivesebben segitik nyomorgó embertársaikat, mint a gazdagok. Ők tapasztalatból tudják, hogy milyen keserves a nyomor és szegénység, azért igyekeznek azt enyhiteni.

3. Aki szükséget szenvedő embertársain *nem könyörül, az nem nyer irgalmasságot* Istentől.

Szent Jakab szerint: »Irgalom nélkül való ítélete lesz annak, aki irgalmasságot nem cselekedett« (2, 13.). A dúsgazdag pokolba került, mert nem adott alamizsnát (Luk. 16, 19.). Az irgalmatlan embert nem hallgatja meg Isten (Péld. 21, 13.). Aki a szegényeknek nem adakozik, az *megrabolja* őket s elveszi tőlük az *életet* (Ar. sz. Ján.). A keménvszivü gazdag a **tolvajhoz** hasonlit, mert szekrényében azon kincseket rejtegeti, amelyeket másoktól tulajdonitott el (Ar. sz. Ján.). Aki a természet adományait csupán saját magának sajátitja ki, az szükséget szenvedő embertársának élete ellen vétkezik; naponként **gyilkosságot** követ el azokon, akik elpusztulnak (N. sz. Gerg.). Hiábavaló az a kifogás, hogy semmi rosszat sem követtünk el a szegények ellen. Valahányszor megvonjuk az alamizsnát, az azokra kiszabott büntetés ér bennünket, akik felebarátaik tulajdonát elveszik (Ar. sz. Ján.). *Aki a szegényről megfeledkezik, nem érdemli meg azt, amit megeszik.*

2. A szükséget szenvedő embertársunk iránt tanusitott bármely segitséget az irgalmasság cselekedetének nevezzük.

Az irgalmasság cselekedetének nevezzük, mert olyan cselekedet az, amelyre a *részvét érzete*, tehát az irgalmasság ösztönöz bennünket. Mivel a **Szentlélek Isten,** »a szomoruak vigasztalója«, gyujtja fel az emberben a keresztény irgalmasság szeretettüzét, ezért régtől fogva a kórházakat gyakran a Szentlélek Istennek szokták felajánlani. Innen van az, hogy pl. Rómában és más nagy középkori városokban »Szentlélek-kórházat« lehet találni; a kórház bejárata fölé odatették a Szentlélek jelképét, a *galambot.* — Jótevésre **mindennap** találhatunk bőven **alkalmat.** Sok mindenféle *intézmény* és *egylet* van, amelyek a nyomor enyhitésére alakultak. Ne tagadd meg ezektől szerény támogatásodat, ha szóval vagy irásban erre felszólitanak. I. Napoleon császár egyszer nagy ünnepséget rendezett s az előtte elvonuló katonák között meglátott egy Noël nevü katonát, aki nagyon ismerősnek tünt föl előtte. Magához hivatta tehát s elsorolt előtte néhány nevet, ahol nagy harcokat vivott: Marengo, Austerlitz, Jena, Wagram, stb. Noël minden névre csak ennyit válaszolt: »*Ott voltam!*« Mivel ez az ember, dacára a sok ütközetnek, amit végigharcolt, még mindig csak közkatona volt, Napoleon századosnak nevezte ki s a becsületrend keresztjét tűzte a mellére. (Sp. Plt. 1437.). Igy fog Krisztus tenni az utolsó ítélet napján. Azok, akik mindenütt ott voltak, ahol segiteni kellett, kitüntetést fognak kapni.

3. Az irgalmasságnak testi és lelki cselekedetei vannak, aszerint, amint embertársainkon vagy testi, vagy pedig lelki szükségeikben segitünk.

Embertársunk teste hiányt szenvedhet: **ételben, italban, ruházatban, szállásban, szabadságban, egészségben,** vagy pedig az **életben.** Hogy hogyan segithetünk ezekben rajta, azt könnyü kitalálni. — Embertársunk lelke hiányt szenvedhet: az *igazság ismeretében* (itt **tanitás** vagy pedig **tanács** szükséges); a *becsületességben,* mert vagy Isten vagy pedig mi ellenünk vétkezik (itt **megintés, békességes tűrés** vagy pedig **megbocsátás** szükséges); a *lélek nyugalmában* vagy derüjében (itt **vigasztalás** szükséges). Ha ellenben embertársunkon egyáltalán *nem,* vagy pedig csak keveset segithetünk, akkor Istenhez kell segitségért könyörögnünk (itt tehát az **imádság** szükséges). — Ha az irgalmasság testi cselekedetei *ezüsthöz* hasonlók, akkor az irgalmasság lelki cselekedeteit *aranyhoz* kell hasonlitanunk (Stolz Albán), mert a lélek sokkal többet ér a testnél.

III. Az irgalmasság legfontosabb cselekedetei.

1. Az irgalmasság testi cselekedetei ezek: 1. éhezőknek ételt adni, 2. szomjazóknak italt adni, 3. ruhátlanokat ruházni, 4. utasoknak szállást adni, 5. fogságban levőket kiváltani, 6. betegeket látogatni, 7. halottakat eltemetni.

1. **Éhezőknek ételt adni.** A szareptai özvegy ételt adott Illésnek; Ábrahám a három férfiunak; Krisztus Urunk az ötezer embernek; szent Erzsébet, türingiai őrgrófné, éhség idején (1215.) egész gabonakészletét elajándékozta; nagy szent Gergely pápa († 604.) igen gyakran vendégelt meg 12 szegényt asztalánál; szent Lajos, francia király, († 1270.) naponként 120 szegényt, ünnepnapokon 200-at is megvendégelt, sőt gyakran maga szolgálta ki őket. — 2. **Szomjazóknak italt adni.** A szamaritánus asszony inni adott Krisztus Urunknak Jákob kutjánál; Rebeka Eliezernek, Ábrahám szolgájának. A szegényeknek különféle italokat nyujthatunk: tejet, bort, orvosságokat, stb. — 3. **Ruhátlanokat ruházni.** Tabita Joppéban szegény özvegyasszonyokat ruházott. Szent Márton Amiensben egy szegénynek köpenye felét adta oda (333.). A szegény iskolás gyermekek megajándékozása *karácsonykor* szintén irgalmas cselekedet. — 4. **Utasoknak szállást adni.** A vendégszeretetre lelkesit minket szent Pál ezen szavaival: »A vendégszeretetről meg ne feledkezzetek, mert azáltal némelyek, tudtokon kivül, angyalokat fogadtak be szállásra« (Zsid. 13, 2.). Abrahám és Lót szerencsések voltak, hogy emberi alakban angyalokat fogadhattak házukba. Az irgalmas szamaritánus a zsidót szállásra vitte. Mária és Márta Jézust házukba fogadták és megvendégelték. Az irgalmasság cselekedetét gyakorolják a *szent-bernáthegyi* bencés szerzetesek is (Olaszország és Svájc határán, délkeletre a Genfi tótól). Kitanitott nagy kutyákkal kiszimatoltatják a szeren-

csétlenül járt utasokat, szállást adnak nekik, ápolják őket és csak felgyógyulásuk után bocsátják el. Mivel most a távirda, valamint a telefon utján a szerzetházakból a fenyegető szerencsétlenség könnyen előre is jelezhető, az utazás nem annyira veszedelmes többé, mint azelőtt volt. Azonban közben-közben még most is esnek utasok, vagy a segély-nyujtás alkalmával szerzetesek, áldozatul a hólavináknak. — 5. **Ártatlan foglyokat kiváltani.** Bebörtönzött gonosztevőket, önként érthetőleg, nem szabad kiszabaditani; ezen cselekedet bűn volna. Némely államban azonban, mint Kinában vagy Törökországban a börtönökben *olyan nyomoruságosok az állapotok,* hogy a foglyok meglátogatása, vagy a nekik nyujtott segély érdemes cselekedet. Pogány népeknél gyakran olyan »törvényes« (azaz törvénybe iktatott) *igazságtalanságok* fordulnak elő, hogy egy fogoly kiszabadítása nagyon is érdemszámba megy. Pl. a kinaiaknál egyetlen ember gonosztette vagy hibája miatt az egész családot, vagy a felettes hivatalnokokat is mind halállal bűntetik, habár a dologban teljesen ártatlanok. Aki azokat az embereket megszabadítja, irgalmassági cselekedetet gyakorol. Ábrahám kiszabadította Lótot a rablók kezei közűl, a keresztények Damaszkusban kiszabadították szent Pált. Az irgalmasság cselekedetét gyakorolta a »*Szentháromság*«*-ról nevezett szerzetesrend;* ez 1200-ban azon célból alakult, hogy keresztény rabszolgákat a török fogságból kiváltson. A kiváltás a váltságdij lefizetésével vagy pedig helyettes állitásával történt. A szerzetesrend körülbelül egy millió keresztény rabszolgát szabadított ki. Ezen szerzetesrendnek körülbelül 9000 tagja vértanu. A »*Jézus szent gyermekségének*« műve a Kinában kitett pogány gyermekek megmentésére, továbbá a Lavigerie († 1892) kártágói bibornoktól alapított egylet az afrikai *néger rabszolgák felszabadítására* az irgalmasság cselekedeteit gyakorolják.

A betegek látogatása azonban csak akkor tartozik az irgalmasság cselekedetei közé, tehát akkor igazán érdemszerző, ha azért történik, hogy a beteg lelkén vagy testén segitsünk.

A betegre a *látogatások* gyakran kellemetlenek és terhesek, mert pihenésre van szüksége; a látogatók miatt pedig sok felesleges beszédet kell folytatnia s igy megerőlteti magát. Tehát aki csak terhére van a betegnek, az nem gyakorol irgalmassági cselekedetet, hanem csupán az, aki *segit* rajta, ápolja, gyógyítja. Az is, aki tisztán látogatásával, megjelenésével a beteget megörvendezteti, neki részvétét fejezi ki, őt vigasztalni óhajtja, érdemszerző cselekedetet végez. Jóbnak barátai az ő beteglátogatásukkal nem szereztek érdemet, de szerzett az *irgalmas szamaritánus,* aki a megsebesült zsidót **ápolta.** Szent Alajos Rómában pestises betegeket szolgált ki, amit életével fizetett meg. († 1591.). Betegeket ápolt istenes szent János is,

valamint ápolnak a tőle (1617.) alapított »**irgalmas testvérek**«, továbbá a Páli sz. Vince által (1618.) alapított »**irgalmas nővérek**«. Hogy mennyire felőrli az ember egészségét a betegápolás, mutatja az a körülmény, hogy az irgalmas nővérek átlagos életkora *csak 36 év.* A *vöröskereszt-egylet* a sebesült katonák ápolásával foglalkozik. A katolikus papok önfeláldozása a betegeknek szentségekkel való ellátása alkalmával, főképen ragályos betegségek idején, irgalmassági cselekedet. II. *József császár* szép irgalmassági cselekedetet gyakorolt egyszer. Egy siránkozó fiu pénzt kért tőle Bécs egyik utcáján. Azt mondta a fiu: »Orvost kell vinnem beteg anyámhoz, aki teljesen szegény; az orvos pedig nem akar eljönni, mig a forintot meg nem kapja.« A császár odaadta neki a forintot s megkérdezte a beteg lakását. Azután a beteghez ment, receptet irt s eltávozott. Kis idő mulva a fiutól megrendelt orvos is eljött. Kezébe vette a receptet s elcsodálkozva kiáltott fel: »Asszonyom, a császár volt itt! Ezen irattal 50 aranyat vehet fel.« Igy szégyenitette meg a nemes császár az orvost (Meh. VI. 383.).

A *halottak* iránt akkor gyakoroljuk az irgalmasság cselekedetét, ha illendő eltemetésükről *gondoskodunk*, a holttestet a sirhoz kisérjük, *siremléket* állítunk neki, vagy pedig a sirját gondozzuk és diszítjük.

Tóbiás eltemette a halottakat a Szennakerib alatt történt zsidó-üldözés idején. Naim lakosai az ifjunak holttestét kisérték ki. Arimatiai József, valamint Nikodemus, eltemették Krisztus Urunk holttestét. A kereszténység első századaiban külön keresztény testület alakult a halottak eltemetésére, a sirások (fossores) egyesülete. Ezek nagy fáradsággal folyosókat (katakombákat) vájtak a föld alatt, ahol a kivégzett keresztény vértanuk holttestét helyezték örök nyugalomra. »A halottak eltemetésével szeretetet tanusítunk azok iránt, akik azt többé vissza nem fizethetik; megoltalmazzuk embertársaink holttestét a madaraktól és a vadállatoktól« (Sz. Bernardin). A holttesteket nem szabad temetés nélkül hagyni, különösen az igazakéit nem, mert azok a léleknek eszközei voltak (Szent Ág.). — Némely vidéken a temetések után *halotti torokat* tartanak, többnyire a hátramaradottak költségén. Helytelenség! Ahelyett, hogy a halottnak jó cselekedetekkel használnának, kicsapongásnak adják magukat. Ugyanakkor elűzik az Isten kegyelmét is, amely a temetés alkalmával üdvös hatást gyakorolt reájuk. Némely helyen ezen helytelen szokást már el is tiltotta a világi hatóság.

Az irgalmasság emlitett két testi cselekedetén kivül *mások* is vannak, például pénzadományozás, életmentés, balesetek alkalmával segélyezés, stb.

Irgalmassági cselekedetet gyakorolt a fáráó leánya, aki a

gyermek-Mózest megmentette; Veronika, aki az Üdvözitőnek, izzadtsága letörlésére, kendőt nyujtott; Cirenei Simon, aki Krisztust a kereszthordozásban segitette; a tüzoltó-egyletek tagjai, akik tűzvészek alkalmával segítséget nyujtanak. Sőt *minden barátságos szó*, minden barátságos felelet érdemszerző, ha embertársunkhoz azért intézzük azt, mert Krisztus Urunkat képviseli. Azért mondja a Üdvözitő, hogy egy *pohár vizet* is, amelyet az *ő nevében* övéinek nyujtunk, meg fog jutalmazni (Márk 9, 40.).

II. Az irgalmasság lelki cselekedetei ezek: 1. tudatlanokat tanítani, 2. kételkedőknek jó tanácsot adni, 3. bűnösöket megfeddeni, 4. a boszantásokat békével türni, 5. az ellenünk vétőknek megbocsátani, 6. szomoruakat vigasztalni, 7. az élőkért és holtakért imádkozni.

A *tudatlanokat taníthatjuk* részint vallási dolgokban, az evangélium hirdetésével, részint más hasznos tárgyakban, akár szóval, akár jó iratok által.

Irgalmassági cselekedetet gyakoroltak az összes apostolok, a különféle nemzetek hittéritői, a hithirdetők a pogányok között, valamennyi hitszónok, hitelemző, gyóntató-atya, továbbá minden tanító és keresztény iró; mert a keresztény vallás igazságaiban való oktatás nemcsak élőszóval, de *irásban* is történhetik. — A tudatlanok tanitása isteni parancs: »Tanitsatok minden népet«. (Máté 28, 19.). A régi Rómában annak, aki egy római polgárnak az életét megmentette, borostyánkoszorut adtak; manapság pedig az életmentőket érdemkereszttel tűntetik ki. Mennyivel szebb, pompásabb és tartósabb koronát fog adni az egek királya annak, aki az evangélium hirdetése által az emberek lelkét s azzal együtt testüket is örökre megmentette! A legszentebb valamennyi szent cselekedet között Istennel együtt munkálkodni az emberek lelki üdvén« (Sz. Dén.). A másokat vallásra oktatók a mennyei *boldogság és dicsőség magasabb fokát* nyerik el. Dániel szerint: Akik igazságra oktatnak sokakat, mint a csillagok örökön örökké fényleni fognak« (Dán. 12, 3.). Hasonló irgalmassági cselekedeteket gyakorolnak azok, akik a hithirdetőket pénzajándékokkal, vagy pedig *levélbélyeg-gyüjtéssel* támogatják. Köztudomás szerint a levélbélyegeket a misszió céljaira elárusitják, vagy a termek falainak kiékitésére vagy festmények előállitására fordítják. Igy a keresztény iskolatestvérek egyik tagja Áchenben Leonardo da Vinci utolsó vacsoraképét ecset és rajzeszköz használata nélkül 12.000 különféle levélbélyegből összeállította. Vannak olyan levélbélyegek, amelyekért ritkaságuk és régiségük miatt igen sokat fizetnek. A levélbélyegek azonban csak akkor értékesek, ha sértetlenek és rajtuk a lebélyegzés tiszta, a bélyegre nyomtatott szám pedig olvasható. A levelező-lapokat, levélboritékokat, továbbá az ujságok, füzetek cimszallagjait a rájuk nyomott levélbélyegekkel

egészben kell elküldeni. Gyűjtsön mindenki, a tömeges gyűjtés igen nagy eredményeket hoz. — **Kételkedőknek jó tanácsot** adni mindenesetre irgalmassági cselekedet, mindazonáltal a tanácsot előbb jól fontoljuk meg, továbbá ne erőszakoljuk másokra. Aki mindig mindent jobban akar tudni, az csak árt. Egyiptomi József jó tanácsot adott a fáráónak, épen ugy Jézus a gazdag ifjunak, Gamaliel a főtanácsnak.

A bünösöket akkor *feddjük meg*, ha azt *hátrány* nélkül tehetjük, továbbá *sikerét* reméljük.

Kegyetlenség volna vakot látni az örvény szélén és őt nem figyelmeztetni; sokkal nagyobb kegyetlenség, ha valaki testvérét az örök haláltól megszabadithatná s azt restségből elhanyagolja (Sz. Ág.). Aki javithatna és azt elmulasztja, az kétségkivül részes a bűnben (N. sz. Gerg.). Isten felelőségre von bennünket mások lelke miatt, melyeknek üdvén munkálkodni elmulasztjuk, holott megtehetnők (N. sz. Gerg.). Ruhájának szennyére figyelmeztetünk valakit, ellenben lelki szennyében elpusztulni hagyjuk (Ar. sz. Ján.). Bibliai példák a feddésre vonatkozólag: *Noe* töredelmet prédikált kortársainak. *A jobboldali gonosztevő* megfeddette a baloldalit. Sz. Ambrus püspök megfeddette Teodózius császárt Milánóban a templom előtt az elkövetett gyilkosságért (Sp. Plt. 1191.). A megfeddés a *sóhoz* hasonlit, csipi a sebeket, de meg is gyógyitja; épen ugy a feddés is kellemetlen, de hasznos. — Ha a megfeddés *nagy kárral* jár, akkor nem kötelesség; ugyanis senki sem tartozik felebarátját jobban szeretni önmagánál (Csak az előljárónak *kötelessége* minden esetben a feddés; ő ugyanis nem csupán szeretetből, hanem igazságosságból is köteles eljárni). Akkor is hagyjuk el a feddést, ha az *semmit* sem *eredményezne*. Esztelenség volna részeg embert megfeddeni; de ha kijózanodott, meg kell inteni.

A feddésnél meg kell tartanunk a Krisztus Urunktól megszabott *sorrendet*.

Legelőször *négyszem között* kell embertársunkat megfeddeni. Ha nem hallgat reánk, akkor a feddést egy vagy két *tanu előtt* ismételjük. Ha ez sem használ semmit, akkor *előljáróinak* kell őt bejelenteni (Máté 18, 15.).

Felebarátunkat csak *szeliden* és *szeretettel* szabad megfeddeni.

Minél **szeretetteljesebb** és kiméletesebb a feddés, *annál nagyobb sikere van*. Mint a *szeget* mélyebbre és könnyebben beverhetjük, ha zsirral kenjük meg, igy van ez a feddő szavakkal is: ha szeliden adjuk elő, jobban hatnak (Sz. Márton). A feddés a jótékony *esőhöz* hasonlitson, ha használni akar. Csak a csendes eső hatol be a földbe s teszi azt termékennyé; ellenben a hirtelen zivatarral járó eső felszakitja, megrongálja a földet és

gyorsan tovafolyik. Épen igy áll a dolog a feddésnél is (Corn. a Lap.). Amint a *zöld diónak,* ugy a korholásnak is már a természettől bizonyos fanyar ize van; azért szelidséggel kell azt megcukrozni (Szal. sz. Fer.). Amint az *éretlen gyümölcs* nehezen emészthető és gyomorfájást okoz, ugy a korholás is olyan igazságokat tartalmaz, amelyek nem jól emészthetők; azért a szeretet tüzénél kell megfőzni és elkésziteni (Szal. sz. Fer.). — A keménység a szelidséggel párosuljon, mint a rózsa a tövissel. — Azért ajánlatos a feddés *előtt a dicséretre méltót elismerni,* utána pedig gyöngéden *bátoritó szót* mondani. Tegyünk ugy, mint a nyilazók, akik a nyil kilövése előtt megfeszitik az ijjat. — Ellenben semmit sem értünk el, sőt embertársunkat még rosszabbá tesszük a **goromba hangu** feddéssel. A bűnös nem határozza el élete megjobbitását, hacsak őszinte szeretetet nem lát (Sz. Alf.). Ha a *vándort* lökdöséssel és taposással akarnók a helyes utra terelni, akkor épen az ellentétes utat választaná. Ugy tesz az az ember is, akinek életét dúrva szemrehányásokkal akarjuk megjavitani (Wen.). Az ijjedős lovakat nem ostorcsapásokkal és kiabálással igyekszik a fuvaros megfékezni, hanem csendesitéssel; igy bánjék a keresztény is az utról letévedt embertársával (Stolz A.). Felebarátunknak hibáit üldözzük, személyét azonban kiméljük.

»Aki megtériti a bűnöst utjának tévelygéséből, megszabaditja annak lelkét a haláltól és bűnei sokaságát eltakarja« (Jak. 5, 20.).

Mily fáradságot állott ki szent *János* evangélista a legenda elbeszélése szerint, hogy megmentse a szerencsétlen ifjut, akit megtéritett, de aki később rablóvá vált. Fölkereste a hegyek között s e szavakkal szaladt utána: »Miért menekülsz, fiam, fegyvertelen öreg atyád elől? Ne félj! Magam fogok éretted Krisztus Urunk előtt bocsánatért könyörögni s elégtételt adni«. A szeretet ezen szavai hatottak (Meh. I. 480.). Nem lehet jobban üldözni Krisztus Urunkat, mint lelkek elrablásával; épen ugy nem lehet jobban tisztelni őt, mint az eltévedt lelkek visszatérítésével (Sz. Ág.). Ezen alamizsna többet ér az egész világnál; a lélek ugyanis drágább az egész mindenségnél (Sz. Ág.); azért az igen nagy érdemet szerez magának, aki Istenhez lelkeket vezet vissza. Semmit sem lehet a lélek értékével összehasonlitani. A szegényeknek adott megmérhetetlen pénzösszeg semmi egyetlen léleknek megtéritéséhez képest (Ar. sz. Ján.). Aki egyetlen bűnöst megtérit, az nagyobb jutalomra méltó, mint aki a király fiát az életveszélyből megmenti, mert a mennyei királynak fiát menti meg, és pedig nem is a testi, hanem az örök haláltól.

A bosszantások békés eltürésével nem csupán magunknak *használunk,* hanem embertársunknak is: ugyanis ezzel visszatarjuk őt nagyobb szerencsétlenség-

től s könnyebben vezetjük rá igazságtalanságának *beismerésére.*

Dávid türelmesen viselte Szemei gyalázkodását; ez beismerte igazságtalanságát s bocsánatot kért a királytól (I. Kir. 16, 10.). *Semmit sem veszitünk* a bosszantások békés eltűrésével, mert embertársunkat viselkedésünk rendesen *meghatja,* megtér és bűnbánatot tart. Ártatlanságunk ugyis előbb-utóbb napfényre jő, s akkor aztán türelmünkért nagy jutalmat nyerünk. — Nagy érdem továbbá *nem mentegetni magunkat,* midőn szemrehányást kapunk (Sz. Teréz). Sajnos azonban, sok ember a tövises-disznóhoz hasonlit, amely azonnal összehuzódik, mihelyt megérintik; azok is a legcsekélyebb megrovásra azonnal mindenféle kifogással és mentegetőzéssel állanak elő. — Azonban *védekezzünk az igazságtalanság ellen,* mihelyt annak türelmes elviselése inkább *káros, mint hasznos* volna, vagy pedig a hallgatásból botrány keletkeznék. »Kisebb sértegetést ne vegyünk észre, a sulyos bűn vádja ellen azonban védekezzünk« (Szal. sz. Fer.). A középut mindenben a legjobb.

Az ellenünk vétőknek azzal mutatjuk meg, hogy *megbocsájtunk,* ha *nem állunk bosszut* rajtuk, sőt inkább *barátságosan* bánunk velük s a lehetőség szerint *jót* is teszünk velük.

Szép példát adott nekünk erre vonatkozólag egyiptomi József; nem állott bosszut testvérein, megölelte, megcsókolta őket s ajándékokkal halmozta el. Dávid király is megbocsátott Szemeinek; nem állott bosszut rajta. — Ha sértegetőinknek szivesen megbocsátunk, akkor Istentől is bocsánatot nyerünk bűneinkért. Gondoljunk a Miatyánk 5.-ik kérésére. *Aki másnak szivesen megbocsát, megnyeri Isten irgalmát* (Lásd az ellenségszeretetről).

A *szomoruakat vigasztaljuk,* amennyiben szivből eredő *részvétünket* tanusitjuk irántuk, *vigasztaló* szavakat intézünk hozzájuk, vagy pedig *szükségükben segitünk* rajtuk.

A szerencsétlenség alkalmából kifejezett részvétet *részvétnyilvánitásnak* nevezzük. — Az emberekhez a következő *vigasztalásokat* intézhetjük: A szegényeket és szerencsétleneket az Isten gondviselésére, valamint a mennyország örömeire való utalással vigasztalhatjuk; a bűnösöket az Isten irgalmasságára való utalással, stb. — Legnemesebb cselekedet azonban a *szükségben segiteni* másokon. Ilyen módon vigasztalta Krisztus Urunk a naimi ifju édes anyját, továbbá Lázár két nővérét. A szomoruság a kedély betegsége s azért káros az emberre (Péld. 25, 20.). Aki a szomoruakat vigasztalja, az olyan cselekedetet gyakorol, mint aki betegeket ápol (N. sz. Gerg.). A vigasztalás a szomoruságban olyan, mint az *eső* a szárazságban (Ar. sz. Ján.). Már az is nagy

vigasz a szomoruakra, ha van valaki, aki szivből eredő részvéttel viseltetik irántuk (Sz. Ambr.).

Az élőkért és halottakért mondott imádság nagyon *kedves Isten előtt.* Ezen imádság egyszerre nekik is, nekünk is használ. Isten akarata, hogy imádkozzunk kiváltképen szüleinkért és jótevőinkért, továbbá a pápáért, királyunkért, püspökünkért és lelkipásztorunkért, végre ellenségeinkért is (Luk. 6, 28.).

Szent Pál szerint jó és **kellemes az Isten előtt,** ha minden emberért, főképen a királyokért és *hatóságokért* imádkozunk (I. Tim. 2, 3.). Továbbá a szentirás szerint: »Szent és üdvösséges gondolat a halottakért imádkozni, hogy bűneiktől feloldassanak« (II. Makk. 12, 46.). Az *ellenségeinkért* való imádkozást maga Krisztus ajánlotta (Luk. 6, 28.). Nagyon ajánlatos a *bűnösök megtéréseért* is imádkozni, amit a szentek szivesen tettek. — Nemhogy valamit veszitenénk, sőt inkább **sokat nyerünk** azzal, ha felebarátunkért szeretetteljesen közbenjárunk Isten előtt (Sz. Gertrud). A másokért végzett imádság *szaporitja* saját *érdemeinket* (Szal. sz. Fer.). Leghathatósabban akkor imádkozunk önmagunkért, ha másokért imádkozunk (Ar. sz. János). Azonfölül az imádság az *Isten áldását* is kiérdemli. Ezt azon dicsőséges győzelemből is látjuk, amelyet makkabeusi Judás fővezér Nikanor fölött kivivott. Judás t. i. már előzetesen is áldozatot mutatott be az elesett harcosokért (II. Makk. 15.). Azonban a másokért végzett imádságnak **nem mindig van azonnal hatása** (Szal. sz. Fer.). Midőn szent Gertrud panaszkodott, hogy azon embereken, akikért imádkozott, nem észlel javulást, Krisztus Urunk azt mondta neki: »A kitartó imádság nem marad siker nélkül, ha a siker látható módon nem is jelentkezik az ember előtt«. — A közbenjáró imádság *példái:* Ábrahám imádkozott Szodomáért, Mózes saját népéért, a keresztények a fogságban levő Péterért. Krisztus Urunk is imádkozott az utolsó vacsorán tanitványaiért, valamint az egész egyházért, a keresztén pedig ellenségeiért. »Mikor az Úr az éjszakát imádságban töltötte, nem azért imádkozott, hogy saját maga számára nyerjen valamit, hanem hogy számunkra könyörögjön ki valamit« (Sz. Ambr.). Az Üdvözitő tehát maga a legszebb példát adja nekünk. Gondoljuk meg azt is, hogy a »*Miatyánk*«-ban *minden* embertársunkért imádkozunk; azt mondjuk: »Mindennapi *kenyerünket* add meg nekünk«, stb.

III. Azok is az irgalmasság cselekedeteit gyakorolják, akik pénzadománnyal lehetővé teszik azokat.

Ha az ember egy rossz cselekedetben való részvétellel maga is felelőssé válik s ugynevezett »*idegen bűnt*« követ el,

ugy része van azon jócselekedetben is, amelyeket közremüködésével véghezvinni segit.

IV. Az irgalmassági cselekedetek gyakorlásának módja.

1. Nem szabad a jó cselekedeteket tisztán *földi érdekből* végezni; mert különben nem kapunk Istentől jutalmat.

Nem szabad felebarátunkkal csupán azért jót tenni, hogy az emberek *lássanak*, vagy **dicsérjenek** minket; különben már a földön elnyerjük jutalmunkat (Máté 6, 1.). Sem **visszafizetésért** nem kell felebarátunkkal jót tennünk (Luk. 14, 12.). Az Üdvözitő szerint: »Midőn alamizsnát adsz, *ne tudja balkezed, mit cselekszik jobb kezed*« (Máté 6, 3.), t. i. tégy ugy, mintha alamizsnádról semmit sem tudnál. Épenazért az *alamizsnálkodáskor* a legtöbb szent *ismeretlen* kivánt maradni. Szent Miklós püspök († 342.) a szegény embereknek éjjel szokott lakásuk ablakán pénzt bedobni; Vencel, cseh király († 936.) éjjel vitt alamizsnát a szegények viskóiba; hasonlóan tettek más szentek is. — Minél csekélyebb jutalmat nyerünk a földön az irgalmasság cselekedeteiért, annál nagyobb jutalmat várhatunk a halál után. Azért szivesebben kell olyan emberekkel jót tennünk, **akik nem fizethetik** azt nekünk **vissza**: szegényekkel, gyöngékkel, sántákkal, vakokkal; ugy kivánja azt az Üdvözitő (Luk. 14, 13.). *Hálát sem* szabad várnunk. A jótékony emberek gyakran ugy járnak, mint az Isten: hálátlanságot aratnak. Mindazonáltal ők is, mint Isten, a hálátlanokat is részesitsék jótéteményeikben. Az irgalmasság épen ebben áll. (L. Sp. Plt. 1203. s. kk.).

2. Felebarátunkkal *Istenért* tegyünk jót.

Krisztus Urunkra való tekintet legyen az inditóok, mely alamizsnaadásra ösztökél minket. A szentek azért adtak alamizsnát, mert tudták, hogy amit a szegényekkel tesznek, azt *Krisztusnak magának* teszik, az ő szavainak értelmében: »Amit egynek a legkisebb atyámfiai közül tettetek, azt nekem tettétek«. (Máté 25, 40.). Nagyon mély értelme volt azért ama felirásoknak, amiket régebben a kórházakra és szegénykórházakra alkalmaztak: Christo in pauperibus, azaz ez a ház a szegényeknek szánva, Krisztusnak magának épittetett. Egy jámbor püspök szokta mondogatni, ha egy szegény alamizsnát kért tőle: »Ujra *Jézus jön* hozzám egy szegény alakjában«. Krisztus Urunk övéiben él. Gondoljunk Krisztus Urunknak az utolsó itéletről szóló szavaira. »Ha tehát láttad atyádfiát, Istent láttad őbenne« (Al. Kel.). Pazzi sz. Magdolna tehát méltán helyezte az irgalmasság cselekedeteit *az imádság* elé; szerinte: »Ha elmélkedem, akkor Isten segit rajtam; ha ellenben jót teszek felebarátommal, akkor én segitek Istennek, mert amit felebarátommal teszek, Isten ugy tekinti, mintha neki tenném«.

3. Felebarátunkkal *gyorsan* és *barátságos* arccal tegyünk jót.

Az alamizsnálkodást ne halasszuk holnapra, ha **mindjárt** megtehetjük (Péld. 3. 28.). Aki gyorsan ad, kétszeresen ad — mondották már a rómaiak (Bis dat, qui cito dat). Késő segitség sokszor semmit sem ér. — Aki irgalmasságot gyakorol, **vidáman** tegye azt (Róm. 12, 8.). Isten a jókedvü adakozót szereti (II. Kor. 9, 7.). A szegénynek tehát *ne tegyünk szemrehányást* (Sir. 18, 18.). Aki kelletlenül adja az alamizsnát, olyan emberhez hasonlit, aki lisztet homokkal vagy mézet sóval keverten ad (Pád. sz. Ant.). A szegénnyel gorombáskodó ember ahhoz az orvoshoz hasonlit, aki a segélyt kereső betegen uj sebet üt. *Ne kérdezzük* ki először hosszasan a szegényt; magunktól tegyünk jót a szükölködővel s ne várakozzunk az ő könyörgéseire. Végre ne *zárkózzunk* el a szegények elől. Alamizsnás szent János alexandriai pátriárka ezt szokta mondani: »Ha a mindenható Isten minden pillanatban megengedi nekünk, hogy kérelmeinket eléje terjesszük s azokat teljesiteni mindenkor kész, annál inkább illik nekünk, akik csak por és hamu vagyunk, hogy a mi fivéreink és nővéreink iránt szintén készségeseknek mutatkozzunk« (Meh. IV. 101.). Habsburgi Rudolf császár azt szokta mondani: »Mindenkit bebocsátok magamhoz; hiszen nem azért választottak királlyá, hogy elzárkózzam«.

4. A szegényeknek nem szabad *olyan dolgokat* adni, amelyek értéktelenek, vagy épen *rosszak* és *ártalmasak*.

Aki a szegényeknek romlott ételeket ad (amelyektől beteg lehet) vagy rongyos ruhát (amelyeket már nem lehet viselni), nem ad igazi alamizsnát, sőt bizonyos körülmények között még bűntetést is érdemel. Egyszer egy rongyos koldus egy gazdag, jószivü asszonytól egy inget kért alamizsnaképen. Az asszony megparancsolta a szolgálónak, hogy hozzon egy inget. A szolgáló azonban egy egészen elszakadt inget hozott. Az asszony azt mondotta neki: Hozz egy jobbat. Gondold meg, hogy mennyire kellene szégyenkeznem, ha az Üdvözitő *az utolsó ítéleten* ezt az inget mindenkinek megmutatná!«

5. Csak *fölöslegünkből* tartozunk alamizsnát adni.

Semmiesetre sem tartozunk magunkat megfosztani attól, ami *életünk fentartására* vagy pedig *állásunkhoz méltó* megélhetésünkre szükséges. Krisztus Urunk szerint: »Amivel bővelkedtek, abból adjatok alamizsnát« (Luk. 11. 41.). Természetesen a szentek a szükségesből is szivesen adtak alamizsnát a szegényeknek; *hősies* fokban gyakorolták a felebaráti szeretetet. — Sok gazdag vagy jómódu ember azzal a *kifogással* vonja ki magát az alamizsnaadás kötelessége alól, hogy nincs feleslege. De az ilyen embereknek sok felesleges dologra való nagy

kiadása, élvezethajhászása, a ruházkodásban való páváskodása, költséges utazásai, nyaralóhelyeken való üdülése és sok más egyéb igazolja, hogy *hazudnak*, és bizonyitja, hogy igenis van feleslegük. A hittudósok véleménye szerint elégséges az *évenként megtakaritott jövedelmünknek 2 százalékát* elajándékozni. Ha ezt minden gazdag megtenné, akkor a szegényeken meglehetősen segitve volna.

6. Alamizsnát adni csak *saját* vagyonunkból szabad; és pedig csak a *valóban szegény* vagy pedig a dolgozni képtelen embernek adjunk.

Némelyek azt vélik, hogy idegen izzadtságból is adhatnak alamizsnát; elveszik az egyiktől, amit a másiknak adnak. Az igazságtalanságon alapuló alamizsna iszonyatosság Isten előtt (Sz. Ág.). Az adós tehát **fizesse ki inkább tartozásait** ahelyett, hogy alamizsnát ad. »Az igazságosság megelőzi a jótékonyságot« (Sz. Ág.). Nagy igazságtalanság volna elvenni valakitől ruháját és azt más szükségben szenvedőnek adni oda; épen oly igazságtalanság olyan vagyonból adni alamizsnát, amelyel másnak tartozunk (Ar. sz. Ján.). Aki idegen vagyonból alamizsnálkodik, azon tolvajhoz vagy pedig rablóhoz hasonlit, aki a törvényszéken a birónak megnyerése végett a *rablott jószág egy részét ajánlja fel neki*; ezzel még jobban felingerli a birót maga ellen. És te reménykedel, hogy megnyered Istent, ha igazságtalan vagyonból adsz alamizsnát? (Sz. Ág.). — Aki azonban nyilvánosan ismert *semmitlevőknek* vagy pedig *részegeknek* ad alamizsnát, az részese azok bűneinek. »Mindazonáltal jobb az irgalmasságban, mint a szigoruságban tévedni; ahol ugyanis a családapa olyan bőkezü, ott az ő szolgájának sem szabad zsugorinak lenni« (Ar. sz. Ján.). Semmiesetre sem szabad azonban a valóban szükölködőtől az alamizsnát azért megtagadni, mert az *esetleg bűnös*. Nem nyerünk-e mi is bűnösségünk dacára sok alamizsnát Istentől? »Az irgalmasnak a kikötőhöz kell hasonlónak lennie. Amint ez a hajótörötteket különbség nélkül fölveszi, ugy senki se tartson törvényszéket azok fölött s ne vonja őket felelősségre, akik a szegénység hajótörésébe jutottak, hanem mentse ki őket a szerencsétlenségből« (Sz. Ág.).

7. *Az* alamizsnálkodás alkalmával részesitsük előnyben *rokonainkat, hitsorsosainkat* és azokat, akik szegényebbek.

A szentirás mondja: »Szégyeld magadat, a **rokonodtól** elforditani tekintetedet« (Sir. 41, 25.). Szent Pál igy figyelmeztet minket: »Tegyünk jót mindenkivel, főképen **hitfeleinkkel**« (Gal. 6, 10.). Szent Ágoston szerint: »Ha nem segithetsz mindenkin, azokat kell legelső sorban támogatnod, akik veled szorosabb viszonyban állanak«. — De a méltó szegényektől semmiesetre sem szabad valamit azért megtagadni, mert azok *más vallá-*

suak, más *nemzetiségüek*, vagy pedig, mert nekünk ellenségeink. Az irgalmas szamaritánushoz kell, hogy hasonlitsunk. Agostini, a szent életü velencei pátriárka († 1892.) az utcán egy siránkozó emberrel találkozott. Megkérdezte tőle, hogy mi a baja. Az ember igy szólt: »Feleségem sulyosan beteg, nekem pedig nincs pénzem, hogy orvost hivjak hozzá, sőt még lámpa-olajra sincs pénzem, a betegnek sötétben kell feküdnie«. A pátriárka erre igy szólt: »Vezess lakásodba«. De a férfi meghökkenve felelt: »Csakhogy én zsidó vagyok, s a feleségem is zsidó«. A püspök igy válaszolt: »Semmit sem tesz. Mindnyájan ugyanazon Istennek vagyunk gyermekei«. Meglátogatta a házastársakat s dús alamizsnát ajándékozott nekik (Warnsd. Hausbl.). (Sp. Plt. 1214.).

V. Az irgalmasság gyakorlásának haszna.

Az *Úrnak ad kölcsön*, aki a szegényen könyörül (Péld. 19, 17.). Amit ugyanis a szegényeknek adunk, azt Krisztus Urunk nyilatkozata szerint (Máté 25, 10.) Istennek adjuk. »Istennek kölcsönözünk tehát, ha alamizsnát adunk« (Ar. sz. Ján.). A kölcsönt azonban Isten bőséges kamatokkal fizeti vissza. Az alamizsna tehát a *legbiztosabb tőke*, amelyet kamatoztathatunk.

Az irgalmasság gyakorlása a következő haszonnal jár:

1. Az alamizsnálkodással bűneink bocsánatát szerezzük meg; a bűnös t. i. a töredelem kegyelmét nyeri el, az igaz pedig bocsánatos bűneinek, valamint bűnei büntetéseinek elengedését.

Azért mondja Krisztus Urunk: »*Boldogok az irgalmasok, mert ők* **irgalmasságot nyernek**« (Máté 5, 7.). Amint a viz kioltja a tüzet, ugy semmisiti meg az alamizsnálkodás a bűnöket (Sir. 3, 33.). Krisztus azt a tanácsot adta a farizeusoknak, hogy alamizsnálkodással tisztitsák meg magukat bűneiktől (Luk. 11, 41.). Sz. Jakab azt mondja: »Az irgalmasság győzedelmeskedik az itéleten« (Jak. 2, 13.), azaz a jótékonykodás kiengeszteli Isten igazságosságát. Szent Ambrus ugyanazért azt tanácsolja a bűnösnek: »Váltsd meg magadat pénzeddel«. Ugyanazon tanácsot adta Dániel Nabukodonozor királynak (Dániel 4, 24.). — **A bűnös** az alamizsnálkodásért értelme számára felvilágositást, akarata számára erőt, vagyis **segitő kegyelmet** nyer, amely lassankint megtérését idézi elő. Izaiás próféfa mondja: »Ha bőségesen adtál az éhezőnek és a megszomoritottnak lelkét tápláltad (t. i. vigasztalással), a homályban *világosság* gyul a számodra és a sötétség, melyben voltál, olyan lesz, mint a fényes nappal«. (Iz. 58, 10.). »Adj Krisztus Urunknak (t. i. a szegényeknek, akikben Krisztus Urunk él) földi ételt és ő meny-

nyei élelt fog azért neked adni« (Sz. Ág.). Némelyek az alamizsnálkodásért **rendkivüli kegyelmeket** nyertek. *Kornelius* pogány százados Cezareában, az alamizsnálkodás folytán nagy kegyelmeket nyert: Isten angyalt, továbbá szent Péter személyében hithirdetőt küldött hozzá oktatás végett (Ap. 10.). *Brentano Kelemen*, a hitetlen költő († 1842.) a szegények iránt való nagy bőkezüségével a hit kegyelmét szerezte meg magának; az isteni Gondviselés a beteg Emmerich Katalinhoz vezette Dülmenbe, ahol tökéletesen megtért; később Emmerich Katalin látomásait irta le s azzal rendkivül sok jót művelt. »Jól cselekszik lelkével az irgalmas férfiu« (Péld. 11, 17.). Az alamizsnálkodás tehát **megoltalmaz** minket az **örök haláltól.** Azért mondotta Ráfael arkangyal Tóbiásnak: »Az alamizsna minden bűntől s a *haláltól* megszabadit és nem engedi a lelkeket a sötétségre menni« (Tób. 4, 11.). Aki a szegényeknek jó napokat csinál, az nem ér rossz napot (Ar. sz. Ján.). A pokol kapuja előtt áll az irgalmasság s nem enged oda vettetni senkit, aki életében a szegények iránt irgalmasságot tanusitott (Sz. Ág.). Isten nem engedi az irgalmasságot gyakorló embert elpusztulni; időt és kegyelmet ad neki a megtérésre (Sz. Ág.). Sohasem hallottam, hogy valaki, aki életében szivesen gyakorolt irgalmasságot, szerencsétlen halállal mult volna ki; az olyan embernek ugyanis sok közbenjárója van (Sz. Jer.). — Az **igaz** az alamizsnálkodás folytán bűnei **bűntetésének elengedését** nyeri el; tehát megröviditi a maga számára a tisztitó tüzet. Aqu. sz. Tamás véleménye szerint az alamizsnálkodás nagyobb elégtételi erővel bir, mint az imádság és a böjtölés, mert felebaráti szeretetből fakad.

2. *Az alamizsnálkodással Istentől áldást nyerünk:* Isten megszaporitja *vagyonunkat,* továbbá *egészséggel, megelégedettséggel* és *boldogsággal* ajándékoz meg minket.

»Alamizsnaadás nem tesz szegénnyé« mondja egy közmondás; egy másik pedig: »A szegények gondozása Isten-áldást hoz«. Aki hajlandó az irgalmasságra, *megáldatik* (Péld. 22, 9.). A bőkezünek **megnöveli** Isten a **vagyonát.** »Aki bőkezü a szegényekhez, ahhoz az Isten még sokkal inkább bőkezü lesz« (B. Bell.). Az Úr áldása **meggazdagit** (Péld. 10, 22.). Az adakozó ember vagyona a soha ki nem apadó forráshoz hasonlit. Ha az ember egy forrásból inni ad a szomjazónak, a viz rögtön kipótolódik. Hasonlóképen, ha valaki vagyonából ad a szegényeknek«. (Alex. sz. Kel.). Isten bizonyosakká tesz minket arról, hogy: »Aki a szegénynek ad, az nem fog szűkölködni« (Péld. 28, 27.). Krisztus Urunk maga mondja: »Adjatok és adatik nektek« (Luk. 6, 38.). Adakozó volt a *szareptai özvegy* Illés prófétával szemben. Azért sokkal többet kapott vissza, mint amennyit Illésnek adott: a liszt a fazékban, valamint az olaj a korsóban nem fogyott ki mindaddig, amig csak az éhinség tar-

tott (III. Kir. 17, 14.). Szép a története *Istenes* szent *Jánosnak* († 1550.) és a granadai nemesnek. Ez a szentnek tekintélyes összegü alamizsnát adott s még ugyanazon napon koldusnak öltözve visszajött s visszakapta a nevezett alamizsnát. A nemes a szentnek ekkor még 10-szer többet adott s legnagyobb jótevője maradt. Ugy tesz Isten is. Miért? »Ha mi Isten ajándékából valamit a szegényeknek adunk, azt kamatostul nyerjük vissza« (Ar. sz. Ján.). A *gyümölcsfa*, ha *megnyesik*, még jobban növekszik; hasonló módon a gazdagok is vagyonosabbak lesznek, ha kinceseiket megnyesik, t. i. jótékonyságot gyakorolnak (Sz. Bonav.). Az alamizsna a *mustármaghoz* hasonlit, amely a földbe elvetve gyakran százszoros gyümölcsöt terem. Aki szivesen ad, az *nehezebben talál* szegényeket, mint azok istápolására szolgáló anyagi eszközöket. (Páli sz. Vince). »Ha mi abból, amit az Isten nekünk ajándékozott, a szegényeknek juttatunk, az nemsokára kamatostul lesz ujra a mi tulajdonunk« (Ar. sz. János). Szent Paula, habár 5 gyermeke volt, bőségesen adott alamizsnát. Midőn rokonai ócsárolták emiatt, igy szólt: »A legdúsabb *örökség*, melyet gyermekeimre hagyhatok, az ég áldása, melyet az alamizsna megszerez«. Aranyszáju szent János szerint: »A bőkezüségen nyugvó áldás a legtöbbet érő vagyon, melyet az ember örököseinek hagyhat«. Téved az, aki azt hiszi, hogy az alamizsnálkodással *veszít* vagyonából. Alamizsnát adni nem *veszteség*, hanem sokkal inkább nyereség. Az alamizsnálkodó többet kap, mint amennyit ad. Aki jótékony, azt Isten **testi egészséggel** ajándékozza meg. Mivel *Tóbiás* az irgalmasság olyan sok cselekedetét gyakorolta, Isten Ráfael arkangyalt küldte a földre meggyógyitására (Tób. 12, 14.). Joppéban a holt *Tabitát* nagy jótékonysága jutalmául Péter életre támasztotta (Ap. 9, 36.). A felebarátainkkal szemben tanusitott jótékonyság szivbeli **megelégedettséget** ad. Egy gazdag ifju nevelőjével egy erdő közelébe jött, ahol valaki mezitláb szántott; csizmája az erdő szélén állott. Az ifju észrevette és tréfából el akarta rejteni. A nevelő ellenben azt a tanácsot adta neki, hogy inkább mindegyik csizmába egy-egy pénzdarabot tegyen s azután távolról nézze, hogy a gazdája mit fog csinálni, ha majd megleli. Az ifju engedelmeskedett. A földmivelő nemsokára bevégezte munkáját s felhuzta csizmáját. De mert szoritotta lábát a csizma, lehuzta s beléjenézett. Midőn pedig a pénzt megpillantotta, térdre borult és hálát adott Istennek, hogy épen a legnagyobb inségben küldött számára segélyt. Isten áldását kérte jótevőjére. Az ifju, aki mindezt hallotta, megilletődve mondta tanitójának: »Ilyen boldogitó érzésem soha életemben nem volt!« Ime, a jótékonyság áldása! Ha az *ajtósarok* nyikorog, csak néhány csepp olajra van szükség s a nyikorgás menten megszűnik. És ha a lelkiismeret nyikorog, azaz, ha nyugtalanságot okoz, akkor az irgalmas szamaritánus olaja, vagyis a jótékonyság a nyugtalankodó emberi szivet megnyugtatja. Fontoljuk meg, hogy a végbevitt jótett

után rögtön mily *belső örömet* érzünk. Igaz ez a mondás: »Ha boldog akarsz lenni az életben, mozditsd elő mások boldogságát; mert az öröm, amit másoknak okozunk, saját szivünkbe tér vissza«. Azért az alamizsnálkodás nagyon jó eszköz a buskomorságnak s a lélek szomoruságának a megszüntetésére. »Lehetetlen, hogy annak a lelkébe, aki a szükölködőkkel szemben irgalmasságot tanusitott, szomoruság és nyugtalanság költözzék«. (Ar. sz. Ján.). Aki jótékony, az **boldog.** Dávid igy kiált fel: »Boldog az, akinek gondja van a szükölködőre és a szegényre; a *rossz napon* megszabaditja őt az Úr« (Zsolt. 40, 1.). Makkabeus *Judás,* zsidó fővezér 12,000 drachma értékü állatot áldoztatott fel a jeruzsálemi templomban az elesett harcosokért. Nemsokára Nikanor, szir fővezér óriási hadsereggel vonult Jeruzsálem falai alá. Judás szonban legyőzte őt, habár csupán 3000 katonája volt; t. i. 5 ragyogó férfi küzdött a sereggel együtt s az ellenséget rémületbe ejtette. Itt láthatni az irgalmasság cselekedeteinek áldását (II. Makk. 15.). S ha a földi jutalom nem is jönne rögtön, mégsem marad el. A *vetőmag* a szántóföldben szintén nem buvik azonnal ki s nem hoz azonnal termést.

3. *Az alamizsnálkodással örök jutalmat nyerünk,* ha az alamizsnálkodás alkalmával Isten kegyelmében vagyunk.

II. Lajos, német császár eltévedt a vadászaton (855-ben). Késő este egy lelkészi lakba jutott s éjjeli szállást kért *Wulfhelmtől,* a jámbor lelkésztől. A lelkész az ismeretlen vendéget szivesen fogadta, megvendégelte s ágyat készittetett számára. Másnap az ismeretlen idegen hálálkodva bucsuzott el. Több hét mulva előkelő idegen érkezett a lelkészi lakba s a lelkésznek császári pecséttel ellátott nagy levelet hozott; Wulfhelmnek münszteri püspökké való kinevezése volt benne. (Meh. IV. 376.). Ime igy fizeti vissza a mennyei király is alamizsnádat a tulvilágban olyan módon, amilyet egyáltalán nem tartasz lehetségesnek! Az alamizsna a szántóföldbe elszórt *vetőmaghoz* hasonlit; ez nem semmisül meg, hanem dús vetés növekedik fel belőle (Ar. sz. Ján.). A *hangya* gyűjt a téli időszakra; ha alamizsnát osztogatsz, akkor te a másvilágra gyűjtesz (Sz. Ág.). »A mennyország olyan, mint a kereskedelmi üzlet: az ember mulandót ad, Isten ellenben örökkévalót ad érette« (Ar. sz. J.). Az örökkévalót becserélhetjük a mulandóért, az örökkévalót megvásárolhatjuk a mulandóval (Ar. sz. Ján.). A *kereskedők* szerencséje abban áll, hogy az olcsón vásárolt dolgokat drágán árusithatják el; ilyen helyzetben vagyunk mi is: csekély földi dologért, darabocska kenyérért, elviselt ruháért, sőt egy ital vizért is a mennyországot kaphatjuk meg. (Ar. sz. Ján.). Midőn az *európaiak* Amerikát fölfedezték, a benszülöttek értéktelen tárgyakért aranyat és ezüstöt adtak nekik. Ime, igy ad neked is a jó Isten értéktelen tárgyakért örökkévaló javakat. »Add tehát a szegények-

nek azt, amit nem tarthatsz meg örökre, hogy elnyerjed azt, amit nem veszithetsz el soha« (Sz. Ág.).

4. Az alamizsnálkodás folytán *imádságunk* gyors *meghallgatást* nyer.

Tóbiás ezt a tanácsot adta fiának: »Ne fordítsd el tekintetedet egyetlen szegénytől sem, akkor Isten tekintete sem fog tőled soha elfordulni.« (Tób. 4, 7.). Azért mondta az angyal Korneliusnak: »A te imádságaid és alamizsnáid felszállottak« (Ap. 10, 4.). Ha azt akarjátok, hogy Isten meghallgassa imádságotokat, hallgassátok meg a szegények könyörgését (Vill. sz. Tam.). Istent semmivel sem lehet könnyebben megnyerni, mint irgalmassággal (Naz. sz. Gerg.). Az alamizsnálkodás épen ugy, mint a bőjtölés, szárnya az imádságnak (Sz. Ág.). Aki gyermekeket ajándékoz meg, megnyeri azok *szüleit*. Épigy az *Isten szivéhez* is biztos *út*, ha valaki az Isten gyermekeit, az ő embertársait megajándékozza vagy megörvendezteti.

5. Az alamizsnálkodás barátainkká teszi a szegényeket: ezek imádkoznak érettünk, az ő imádságuknak pedig nagy ereje van.

Igy támogatták a zsidók vénei a kafarnaumi pogány százados könyörgését, aki a zsidóknak zsinagógát építtetett; Krisztus Urunk azonnal meghallgatta könyörgéseiket (Luk. 7, 3.). A joppei szegények könyörögtek Tabitáért; fel is támasztotta őt Péter (Ap. 9, 39.). A szegények imádsága, mint Isten biztosít róla, sohasem marad meghallgatás nélkül (Zsolt. 21, 25.; 68, 34.). Leginkább akkor imádkoznak azonban a szegények, miután a *mennyországba* jutottak. Azért figyelmeztet minket Krisztus Urunk: »Szerezzetek magatoknak barátokat a gazdagságból, hogy mikor megfogyatkoztok, befogadjanak titeket az örök hajlékokba« (Luk. 16, 9.). — Ne engedd tehát a szegényt alamizsna nélkül elmenni tőled! Már *Titusz*, pogány római császár is († Kr. u. 81.) elveszítettnek tartott minden olyan napot, amelyen nem adhatott alamizsnát.

A hála kötelessége.

Az Üdvözitő szerint: »Üdvösebb adni, mint kapni« (Ap. csel. 20, 35.). Ez onnan van, hogy aki adományt fogad el, az hálára van kötelezve; az adományozónak ellenben jutalomra van igénye. *Hálásnak* lenni annyit tesz, mint a jótéteményt *elismerni* s *iparkodni* azt a jótevőnek *visszonozni*.

1. Aki az irgalmasság cselekedetében részesül, az legelőször is Isten iránt, azután pedig jótevője iránt van hálára kötelezve; *Isten* ugyanis azt *akarja*, hogy a nyert jótéteményekért hálásak legyünk.

Isten akarja, hogy a nyert jótéteményekért hálásak legyünk (I. Tessz. 5, 18.). Jézus ugyanis nagyon rossz néven vette, hogy a 10 meggyógyított *bélpoklos* közül 9 nem köszönte meg a gyógyítást (Luk, 17, 17.). Ellenben mikor Noé a bárkából való kiszálláskor hálaáldozatot mutatott be Istennek, tetszésének jeléül Isten szivárványt támasztott az égen s megigérte, hogy nem lesz többé vizözön (I. Móz. 89.). A jó Isten a próféták által gyakran panaszkodik az emberek hálátlansága miatt; így szól: «Megismeri az ökör gazdáját és a szamár ura jászolát; Izrael pedig nem ismer és az én népem nem ért engem« (Iz. 1, 3.). Szent Pál gyakran intette a kereszténveket hálára (Kol. 3, 15., Ef. 5, 20.). Isten az emberi testet a *földből* teremtette, nem pedig finom levegőből, aranyból, márványból, vagy pedig drága fémekből. Isten ugyanis azt akarta, hogy az ember az anyjától, a földtől, háladatosságot tanuljon; a föld ugyanis a belé vetett magot megszaporítja, ami a levegőnél, az aranynál, stb. nem történik (Sz. Ambr.).

Első sorban a *jó Istent* illeti a hála, mert minden jó adomány Istentől, a világosság atyjától, jő (Jak. 1, 17.).

Az emberek csak szolgái és eszközei Istennek; azért őket a hála csak másodsorban illeti. — Mihelyt *Jézus* jótéteményt nyert mennyei Atyjától, azonnal az ég felé tekintett és így szólt: »Atyám, dicsőitlek téged«, vagy: »Atyám, hálát adok neked«. Így tett Lázár feltámasztásakor (Ján. 11, 41.). Az asztaltól sem távozott soha előbb, mig Atyjának hálát nem adott; gondoljunk az utolsó vacsorára vagy pedig az emmauszi vacsorára. Hasonlóan jártak el a szentek is. Dávid így kiált fel: »Mit adjak vissza az Úrnak mindazokért, amiket nekem adott?« (Zsolt. 115, 3.). A megvakult **Tóbiásnak** meggyógyulása után mondott legelső szavai ezek voltak: »Áldalak téged, Uram, Izrael Istene, mert te fenyítettél és te gyógyítottál meg« (Tób. 11, 17.). Aztán jótevője iránt is hálásnak mutatkozott. Midőn **Noé** kiszállott a bárkából, első tette volt: hála-áldozatot mutatni be Istennek (I. Móz. 8.). Midőn **Kolumbus** fölfedező utjában az amerikai szárazföldet megpillantotta, dicsőitette Istent és hálából Guanahani szigetét, amelyre legelőször lépett, San Salvadornak (= szent Megváltónak) nevezte s itt keresztet állított fel (1492.). I. Ferenc császár, midőn a lipcsei szerencsés ütközetről értesült, embereinek szemeláttára azonnal térdre borult és hálát adott Istennek (1813.). Szokjuk meg, hogy a vett jótétemények után e szavakat mondjuk: »*Hála Istennek*« (Deo gratias). Állitólag az Isten Anyja e szavakat nagyon gyakran használta. Vagy pedig használjuk ezen dicsőitést: »*Dicsőség az Atyának és Fiunak*«, stb.

Istenen kivül azonban emberi jótevőinket is hála illeti.

Dávid, aki igen sok jót nyert *Jonatástól*, ennek halála után

jótevőjének sánta fiát magához vette, vigasztalta, sok jót tett vele, mindenkor asztalához ültette és Saul minden szántóföldjét visszaadta neki (II. Kir. 9.). *Dávidnak* a hálátlan fia, Absolon, elleni hadjáratában elfogytak összes élelmiszerei; ekkor egy *80 éves* gazdag *aggastyán* hozott neki szükséges élelmiszereket. Dávid ezért magához hivta őt Jeruzsálembe s utolsó napjaira gondoskodni óhajtott róla. Mivel az aggastyán magas kora miatt nem vette igénybe a király jóságát, azért fiát vette magához a király és sok jótéteménnyel halmozta el. Halála előtt figyelmeztette fiát, Salamont, hogy ezen aggastyán fiáról el ne feledkezzék s asztalánál lássa őt el (III. Kir. 2, 7.). *Tóbiás* az ő utitársának, Ráfael arkangyalnak oda akarta adni a magával hozott pénzösszeg felét (Tóbiás 12.). Még az oktalan *állatok* is hálásak. Rómában bizonyos Androklus nevü megszökött rabszolgát a cirkuszban egy oroszlán elé dobtak; azonban az oroszlán hizelkedett a rabszolgának. A nép elámult; de még jobban csodálkozott, amidőn hallotta, hogy a rabszolga 3 évig élt Afrika egyik barlangjában és ott ezen oroszlánnak egyik gennyesedő lábát meggyógyította. A rabszolgának azonnal megkegyelmeztek (Meh. IV. 167. Lásd még Sp. Plt. 1222.). Egy ilyen állat megszégyeniti az embereket.

2. A háladatosság révén uj jótéteményeket nyerünk, a hálátlanság folytán ellenben nyomorba jutunk.

A hála uj kegyelmeket szerez számunkra Istentől. Ezt *Noe* áldozatánál látjuk: alig adott hálát Istennek, azonnal uj igéreteket kapott és a szivárványt nyerte zálogul (I. Móz. 8—9.). A földmüvelő uj magot vet a termékeny földterületbe, mert tudja, hogy onnan dús termést fog aratni. Hasonlóan jár el Isten is. »A jó Isten előtt semmi sem kedvesebb, mint a nyert jótéteményekért való háládatosság« (Ar. sz. Ján.). A nyert jótéteményekért való hálaadás még *nagyobb jótétemények elnyerésére* teszi az embert érdemessé. (Kárt. Dén.). A háládatosabb emberre Isten nagyobb gondot fordit s inkább veszi őt pártfogásába (Sz. Gertr.) A háládatosság azon ut, amelyen Istentől segitséget nyerünk (Zsolt. 49, 23.). A hála tulajdonképen ujabb jótéteményeket kérése. »Ahányszor Istennek hálát adunk, ezáltal mindig uj kegyelmeket kérünk tőle« (Sz. Hofb. Kel.). — **A hálátlanság nyomorba dönt.** — A hálátlanság bedugja az isteni kegyelem forrását (Sz. Ág.). Nem érdemel ujabb jótéteményeket, aki az elnyertekért nem ad hálát (Aqu. sz. Tam.). A hálátlanság ellensége a kegyelemnek és az üdvösségnek; véleményem szerint Isten előtt semmi sem visszatetszőbb a hálátlanságnál, különösen az ő kegyelemben részesített és megtért gyermekei részéről (Sz. Bern.). Aki a jóért rosszat fizet, a baj nem távozik annak házából (Péld. 17, 13.). Judás sok jótéteményt nyert Krisztus Urunktól és elárulta őt; nyomoruságos lett az ő vége. »A háládatos lelket Isten barátjává teszi, a háládatlant az ördög veszi birtokába« (Róm. sz. Kel.). A háládatlanság nyerseségnek és

romlottságnak a jele. *Háládatlansággal fizet a világ,* azaz a világ hivei háládatlanok; a rossz emberek nem ismerik el a jótéteményt, sőt a jót épenséggel rosszal fizetik vissza. Háládatlan volt például *Akitofel,* aki Dávid király asztalánál étkezett és tőle sok jótéteményt nyert. Ez az ember később a lázadó Absolonhoz pártolt, ami miatt Dávid keserüen panaszkodott (Zsolt. 54, 13. stb.). Aki embertársa iránt háládatlan, még *inkább háládatlan Isten iránt.* Aki ugyanis nem szereti testvérét, akit lát, hogyan szeretheti az Istent, akit nem lát (I. Ján. 4, 20.). A háládatlan emberek tehát istentelenek is. A hálátlan ember ahhoz a vizbeesett kutyához hasonlit, amely megmentőjének a kezét megharapja. — *Ha csekély is az adomány-nyujtás, mégis szükséges a hálaadás.*

3. *Naponta* hálát kell adnunk Istennek *reggel, este,* és *étkezéskor.*

Reggel **felébredéskor** hálát kell adnunk az Istennek, hogy érdemek szerzésére egy uj nappal ajándékozott meg minket; **lefekvéskor** pedig az egész napon át kapott jótéteményekért; **étkezéskor** a táplálékért. Azonban hálát adhatunk a hét végén vagy a hónap elején a kapott *bérért vagy fizetésért;* a betegségből való fölépülés, szerencsésen kiállott vizsga, bő aratás után. Azért van sok helyütt szokásban a sarlófelakasztás ünnepe Istennek szóló hálaadással egybekötve; hálát adhatunk továbbá valamilyen állás elnyerésekor, a veszélyből való szabaduláskor, az év végén (ó-esztendő este). *Kantalicsei sz. Félix* kapucinus szerzetes szokta volt napjában többször, örvendetes és szomoru alkalmakkor egyaránt, mondogatni: »Hála Istennek.« Isten sértetlenül őrizte meg a holttestét, mely Rómában a kapucinusok «Immacolata» templomában nyugszik (Sp. Plt. 1230.). »Adjatok hálát Istennek mindenért, mert ez az ő akarata« (I. Thessz. 5, 18.). — Isten iránt való hálánkat a **kenyér megbecsülésével** is kimutathatjuk. A kenyér Istennek legfontosabb adománya, mert az ember számára szinte *nélkülözhetetlen.* — Krisztus Urunk azzal mutatta ki, hogy a kenyeret megbecsüli, hogy a csodálatos kenyér-szaporitás után a morzsákat *összeszedette;* hogy az *Oltáriszentség* anyagává a kenyeret választotta; és azáltal is, hogy megtanitott minket a *mindennapi kenyérért* imádkozni. A keleti népek azáltal is tanusítják a kenyér megbecsülését, hogy étkező *vendégeiknek* kenyeret és sót nyujtanak át. Az *arabok,* ha kenyérdarabot találnak a földön, felveszik s olyan helyre teszik, ahol a madarak megtalálják és elfogyasztják; azt mondják ugyanis: »Az Isten adományát nem szabad lábbal *taposni*«. Háboru alatt tanulták meg az emberek a kenyeret igazán megbecsülni; ma már azonban megint csak lehet az utfeleken elszórt kenyérdarabokat találni. A kenyérnek ez a meg-nem-becsülése tékozlás és könnyelmü életmódnak s Isten ajándékai lekicsinylésének a jele.

4. Mindenki, aki embertársaival jót tesz, *hálátlanságra* lehet elkészülve.

Hálátlanságot arattak a *próféták*, az *apostolok*, sőt maga az *Üdvözítő* is. *Kolumbust*, Amerika felfedezőjét, mint valami gonosztevőt, vasraverték. — *Magyarországi szent Erzsébet*, thüringiai őrgrófné, egy nagy éhinség idején (1224, 1225) naponta mintegy 900 szegényt látott el ennivalóval. Amikor férje egyik keresztes háboruban meghalt, férje fivére kiüzte őt a várból, ugy, hogy *koldus* módjára kellett bolyongania három gyermekével együtt. És mindenki durván utasította el ajtójától. A régi pogányoknál is a legtöbb hősnek hálátlanságban volt legtöbb része. A perzsa háborukból (Kr. sz. e. 480 körül) ismeretes nagy görög hadvezérek: *Arisztidesz*, *Miltiadesz* és *Temisztoklesz*, akik gyakran a pusztulástól mentették meg hazájukat, hamis vádak alapján a száműzetés keserü sorsára jutottak; *Fokionnak* pedig, aki több izben volt fővezér, mint 80 éves aggastyánnak Athénban méregpoharat kellett üritenie. († 817, Kr. e.). Ugyanilyen volt a bölcs Szokratesz sorsa. Csak haláluk után jöttek rá az emberek a velük elkövetett igazságtalanságra s szobrot emeltek nekik. Joggal mondja a közmondás: »Jótettért jót ne várj.« *A világ jutalma hálátlanság:* a hála legfeljebb az utókor erénye. Aki most hálátlanságot arat, annál nagyobb jutalmat kap egykor Istentől.

A keresztény életszentség.

Jócselekedetek, erény, bűn, gonoszság.

Eddig az Isten akaratát (a parancsokat) tárgyaltuk. A következőkben az isteni akarat *teljesítéséről*, valamint annak *megszegéséről* fogunk tárgyalni. Az isteni akarat teljesítéséből **jócselekedetek,** megszegéséből **bűnök** keletkeznek. A jócselekedetek ismétléséből **erény,** a bűn ismétléséből **gonoszság** keletkezik. A jócselekedetek, valamint a bűnök *muló* cselekmények, az erények és a gonoszságok ellenben *állandó* állapotok.

1. A jócselekedetek.

1. Jócselekedetek gyakorlásától függ az örök üdvösség.

Mint a *belépti díj* egy mulatságon, ünnepélyen való résztvételre, a *vasutijegy* pedig a vonaton való utazásra jogosit, épenugy a jócselekedetek révén nyilik meg előttünk az örök boldogsághoz vezető ut. Mintahogy a *munkásnak* egész héten át dolgoznia kell, ha azt akarja, hogy szombateste fizetést kap-

jon, ugy az embernek is egész életén át jócselekedeteket kell gyakorolnia, ha azt akarja, hogy halálakor az Istentől jutalmat nyerjen. Jócselekedet nélkül nincsen üdvösség. Krisztus Urunk szerint ugyanis: »Minden *fa*, mely jó *gyümölcsöt nem terem*, kivágatik és **tüzre** vettetik« (Máté 3, 10.). »Nem mindenki, aki mondja nekem: Uram, Uram, megyen be a mennyeknek országába, hanem aki Atyám akaratát cselekszi, ki mennyekben van« (Máté 7, 21.). »A mennyeknek országa erőszakot szenved« (Máté 11, 12.). Krisztus Urunk az utolsó itélet napján az irgalmasság cselekedeteit fogja számonkérni tőlük (Máté 25, 31.). Gondoljunk a terméketlen fügefáról (Luk. 13, 6.), a talentumokról (Máté 25, 14.), továbbá az okos és balga hajadonokról (Máté 25.) mondott példabeszédre is. — A **puszta u. n.** »**becsületességgel**« (mely abban áll, hogy valaki nem öl, nem lop, nem csal, gonosz tetteket nem csinál) a jó Isten nem elégszik meg. Az utolsó itélet napján sokan tűzre kerülnek, nem azért, mivel rosszat követtek el, hanem azért, mivel jót nem cselekedtek (Sz. Jer.). Semmi jót sem tenni annyi, mint rosszat tenni (Ar. sz. Ján.). A mennyország a végzett *munkáért* kiszabott *jutalom*; aki nem munkálkodott, az nem igényelhet jutalmat. Ha *szolgád* nem lopna meg, nem tenné kezét vagyonodra, dolgát azonban elhanyagolná, nem üznéd-e el? (Ar. sz. Ján.) Káto senkit sem vett föl római polgárnak, kinek a munkától nem volt *kéiges* a keze. Épen igy jár el Isten is. »Istenhez járulva vigyázz, hogy *ne egyedül* menj« (N. sz. Gerg.). Három jó barátja van minden embernek: az első, a pénz, elhagyja őt halálos ágyán; a második, a rokonság, elhagyja őt a temetőben; csupán a harmadik, a jócselekedetek, kisérik őt Isten itélőszéke elé (Jel. 14, 13.). A **jócselekedetekkel tehát bizonyossá tesszük örök üdvösségünket** (II. Pét. 1, 10.). A jócselekedetek a várfalakhoz hasonlitanak, amelyek a várost az ellenségtől megoltalmazzák. Isten jócselekedeteinkért az *állhatatosság* ajándékában részesit bennünket, vagy pedig, ha ennek dacára sulyos bünökbe esünk, hathatós *segitő kegyelmeket* ad az ujabb megtérésre (II. Krón. 19, 3.). Gondoljunk az elbukott Dávidra, akihez Isten Náthán prófétát küldötte. Gondoljunk Krisztus Urunknak az elbukott Péterre vetett szeretetteljes tekintetére.

2. Jócselekedeteknek az emberek azon cselekedeteit nevezzük, amelyek az Isten akaratának megfelelnek, szabad akaratból származnak és, ha tökéletesek, Isten kedvéért történnek.

»Erkölcsileg jó« az, ami Istennek tetsző, vagyis **Isten akaratának megfelelő.** Isten ugyanis a világon minden jónak *forrása* és eredete s a jónak *példaképe* és legfőbb mintája. Innen Krisztus Urunk ezen szavai: »Senki sem jó, csak az egy Isten« (Márk 10, 18.). Ennélfogva »erkölcsileg jó« csak az lehet, ami Isten akaratának megfelel, ellenben az Isten akaratának nem *minden tekintetben* megfelelő cselekedetek nem jócseleke-

detek. Aki tehát esztelenséget vagy gonoszságot követ el azon szándékkal, hogy Istent dicsőítse, az nem végez jócselekedetet. Aki például magát agyonlőné, hogy bűneiért bűnhődjék, vagy aki idegen vagyonból adna alamizsnát, vagy aki imádkoznék hivatásbeli kötelességeinek teljesítése helyett, az vétkeznék és nem gyakorolna jócselekedetet. A jócselekedetekkel ugy áll a dolog, mint az iskolai *bizonyitvánnyal:* ha ebben csupán egy tárgyból is rossz jegy van, akkor a bizonyitvány nem szép többé, s a felsőbb osztályba való fölmenetel nincsen megengedve. Szintugy az Isten akaratának csak egyetlen tekintetben meg nem felelő cselekedet nem jócselekedet többé s Isten nem jutalmazza azt meg. — A magában véve jócselekmény is csak akkor »jócselekedet«, ha **szabad akaratból** származik. A gonosztevők pl. a fegyházakban szigoru bőjtölésre vannak itélve, de a bőjtöléssel nem gyakorolnak jócselekedetet, kivéve azt az esetet, ha megbánják bűneiket s a börtönbüntetést vezekléssel türelmesen viselik. — Azon tettek sem tökéletesen jócselekedetek, amelyek nem **Isten kedvéért,** hanem csupán földi indokokból történnek. Például azok, akik feltünés vagy pénzszerzés végett hosszu ideig éheznek, bőjtölésükkel önként érthetőleg nem gyakorolnak jócselekedetet. Akit a szegény nagyon ostromol, s végül ad neki alamizsnát, csakhogy megszabaduljon tőle, annak cselekedete nem rossz, nem vétkes ugyan, de nem tökéletesen jó cselekedet. Csak *tökéletlenül* jócselekedet, csak a **természet szerint jócselekedet** az, mert földi (természetes) indokokból keletkezik. Az »Istenre vonatkozás« vagyis »Isten kedvéért« alatt értjük például: 1. Krisztus Urunk akaratát, 2. a Krisztus Urunk iránt való szeretetet, 3. az örök jutalomra való tekintetet, 4. az örök büntetéstől való félelmet. Ilyen indok szükséges arra, hogy valamely cselekedet *tökéletesen* jócselekedet, **természetfölötti jócselekedet** legyen. A következő hasonlat szolgáljon felvilágositásul: A *biborral festett* posztó nem közönséges posztó többé, hanem értékesebb, és drágábban adható el. Igy az embernek olyan jócselekedete, amely nem az Istenre vonatkozik, csekélyebb értékü. Ha ellenben valaki Istenre való tekintettel cselekszik, akkor az ő jócselekedete már Krisztus Urunk vérével van megfestve, azért Isten előtt értékesebb s isteni jutalomra méltó. — Ezen okból végeznek az igazak *sok jócselekedetet;* ugyanis az igaznak (a kegyelem állapotában levő embernek) általában mindig Isten, valamint saját végcélja van eszében. Azért mondja Krisztus Urunk: »Minden jó fa jó gyümölcsöt terem« (Máté 7, 17.). Az igaz azon venyigéhez hasonlit, amely a szőlőtőkével, Krisztus Urunkkal egyesült s azért gyümölcsöt terem (Ján. 15, 4.).

Aki csupán *földi indító okból* művel jót, annak cselekedete Isten előtt értéktelen.

Igy a *farizeusok* Krisztus Urunk idejében ugyancsak feltünő módon cselekedtek jót, azon célból, hogy az emberek lás-

sák és *dicsérjék* őket. Krisztus Urunk ócsárolja cselekedeteiket és azt mondja: »Már elvették jutalmukat« (Máté 6, 2.). Aki például azért ad alamizsnát, hogy a hirlapokban dicsérjék, vagy pedig hivatalt nyerjen, stb. az nem gyakorol igazán jócselekedetet s annak semmi jutalomra sem lehet igénye. Az olyan cselekedet a nagy, de üres csomaghoz hasonlit, amelynek a törvényes mérlegen semmi sulya sincsen (Meh. VI. 338.); vagy a *gyümölcshöz*, amely kivül szép, de belül rothadt. Az ember a külsőséget, az Úr ellenben a szivet nézi (I. Kir. 16, 7.). Az érzületet kell szemügyre venni, nem a cselekedetet; ez lehet jó, de, ha nem a végcél miatt történik, akkor értéktelen (Sz. Ág.). Aki jócselekedeteiben *saját dicsőségét keresi*, az tolvaj, mert elrabolja a dicsőséget Istentől s elvonja tőle azt, ami az övé (Sz. Bern.).

A jócselekedet annál értékesebb Isten előtt, minél nagyobb *önzetlenségből* s *önmegtagadásból* származik.

Minél kevesebb kilátás van földi jutalomra, tehát minél **önzetlenebbül** cselekszünk, annál értékesebb a jócselekedet. Aki tehát olyan szegényekkel tesz jót, akik azt neki *vissza nem fizethetik*, annak jócselekedete nagy az Isten előtt, ha a világ szemében kicsiny is; ugyanis csupán Istenért cselekedett (Sz. sz. Fer.). Azért ajánlja az Üdvözitő, hogy különösen a szegényekkel, gyöngékkel, sántákkal és vakokkal tegyünk jót, akik azt nem fizethetik vissza (Luk. 14, 13.). A *nagyobb* **önmegtagadással** végzett jócselekedetek szintén értékesebbek a többieknél. Azért dicséri jobban Krisztus Urunk a szegény özvegyasszony csekély alamizsnáját, mint a gazdagok összes többi áldozati ajándékát (Márk 12, 41.). Ugyanazon okból dicséri Isten olyan nagyon Ábrahám engedelmességét is, aki Isten parancsára egyetlen fiát is kész volt feláldozni (I. Móz. 22.). A több *külső* vagy pedig *belső közdelembe* kerülő cselekedetek szintén értékesebbek az Isten előtt (Szal. sz. Fer.). A jócselekedet nagyobb vagy pedig csekélyebb értéke az *Isten iránt való szeretettől* is függ. »Az Isten dicsőségére végzett kisebbszerü cselekedet is, Isten kedvéért gyakorolva, kedvesebb előtte, mint a kevesebb buzgalommal végzett nagyobbszabásu cselekedet« (Sz. sz. Fer.). Mintahogy egy aranypénznek nagyobb az értéke, mint sok ezüstnek együtt, épugy egyik-másik jócselekedet is értékesebb lehet Istennél, mint sok más együttvéve, t. i. ha Isten iránt való nagyobb szeretetből fakad. Isten nem cselekedeteink nagyságát veszi figyelembe, hanem a szeretet nagyságát, amellyel azokat végezzük. Minél nagyobb a szeretet, annál tökéletesebb a cselekedet (Ker. nev. sz. Ján.).

3. Isten kiváltképen a következő jócselekedeteket ajánlja: az imádságot, bőjtölést és alamizsnálkodást.

Ráfáel arkangyal igy szólt Tóbiáshoz; »Jó az imádság, a bőjttel és alamizsnával inkább, mint az aranykincs gyüjtése«

(Tób. 12, 8.). Ezen három cselekedet ugyanis mennyei kincs, melyeket sem a rozsda, sem a moly meg nem emészt, a tolvajok ki nem áshatnak és el nem lophatnak (Máté 6, 20.). Ezen három cselekedetet Krisztus Urunk **a hegyi beszédben** különösen ajánlotta (Máté 6.). Korneliust, a pogány századost, ezen cselekedetek miatt dicsérte meg az angyal (Ap. 10.). — **Imádságnak** az istentisztelet minden nemét nevezzük, különösen a szentségek vételét, a szentmise hallgatását és a prédikáció-hallgatást. — **Bőjtölésnek** nemcsak bizonyos ételektől való megtartóztatást, vagy pedig az éhen maradást nevezzük, hanem az érzéki vágyak minden elnyomását, a haszontalan fecsegés kerülését, a kíváncsiság legyőzését, a mulatságoktól való tartózkodást is. — **Alamizsnának** nevezünk minden szolgálatot, amelyet felebarátunk iránt tanusitunk, különösen pedig az irgalmasság testi vagy pedig lelki cselekedeteit. — Az imádság az *Istenszeretetnek*, az alamizsnálkodás a *felebaráti szeretetnek*, a bőjtölés az *önszeretetnek* a megnyilvánulása.

Az imádság, bőjtölés és alamizsnálkodás azért vezetnek többnyire *tökéletességre*, mert háromféle gonosz vágyat nyomnak el: a kevélységet, az érzéki vágyat és a szemek kívánságát vagyis a kapzsiságot; azért a lelket szabadabban emelik Istenhez.

Az imádság a kevélységet nyomja el, a bőjtölés a test kívánságát (a vágyat az érzéki élvezetek után), az alamizsnálkodás pedig a szemek kívánságát (a törekvést a földi javak után). Az imádsággal, bőjtöléssel és alamizsnálkodással tehát *megszabaditjuk* magunkat a *földiektől* s azért annál inkább közeledünk Istenhez. Épen ilyen, de még erőteljesebb hatása van a három evangéliumi tanács követésének. Lásd az erkölcstan befejezését.

4. A legcsekélyebb cselekedetek is tetszenek az Istennek, ha azzal a szándékkal visszük azokat végbe, hogy Istent dicsőitsük.

Napjában tehát sok száz jócselekedetet végezhetünk egész könnyüséggel. Szent Pál szerint: »**Akár esztek, akár isztok, akár valami mást műveltek, mindent az Isten dicsőségére cselekedjetek**« (I. Kor. 10, 31.). Ami az evésről és ivásról, az áll a *munkáról, szórakozásról*, alvásról, stb. is. Midás, Frigia királya, állitólag arra kérte az isteneket, hogy minden tőle megérintett tárgy arannyá váljék. Ime, ezt a keresztény megteheti; ugyanis a jó szándéktól valamennyi jócselekedete igazán arannyá és istenivé, t. i. a legmagasabb fokban becsessé és érdemessé válik (Sz. Anz.). — A **szándéktól** függ a jócselekedet értéke. Ezt Judás csókjánál látjuk: a csók, a legbensőbb barátság jele, Judás gonosz szándéka miatt a legalávalóbb cselekedetté vált. »Az *arcból* itéljük meg a test szépségét, a szándékból pedig a becsületességet« (Sz. Bern.). Ami a

fánál a gyökér, az a cselekedetnél a szándék. Ha a gyökér egészséges, akkor a fa szép, gyümölcsei pedig jók; ha a gyökér romlott, akkor ugy a fa, mint a gyümölcsei rosszak. Hasonlóképen áll a dolog cselekedeteink szándékával is (Rodr.). Ami az épületben az *alap*, az a mi cselekedeteinkben a szándék (N. sz. Gerg.). A fejedelemnek, bevonulásakor, egészen közömbös lehet a sok virág és zöld ág az uton, ha nem iránta való figyelemből került oda; semmiesetre sem az azonban, ha látja, hogy az alattvalók szeretete szórta oda, melyet igy akarnak tanusitani. Ugyanez áll a különféle cselekedetekről is, melyeket Isten dicsőségére végzünk (Deh.). — Azonban nem szükséges a nevezett szándékot mindegyik cselekedet előtt vagy pedig mindegyik cselekedet alkalmával fölkelteni; elegendő azt *egyszer-másszor* fölkelteni (Aqu. sz. Tam.). Keltsük föl tehát a *jó szándékot* **naponként reggel** s ujitsuk azt fel többször a nap folyamán. Ajánlatos erre Loyolai sz. Ignác röpimája: »*Mindent Isten nagyobb dicsőségére*«.

5. A jócselekedetekért a bűnös a megtérésre szükséges segitő kegyelmeket kapja; az igaz a megszentelő kegyelemnek, valamint az örök üdvösségnek gyarapodását, továbbá az ideiglenes büntetések elengedését nyeri; azonfölül imádságának *meghallgatását* s gyakran *földi* jutalmat is.

A **bűnösnek** jócselekedetei elősegitik az ő **megtérését.** Mikor földtekénk nyáron a nap felé fordul, akkor nálunk világos és meleg van. Épen ugy van akkor is, ha a bűnös jócselekedetek gyakorlásával a teremtményektől az Istenhez fordul: lelke mindinkább megvilágosodik, szive pedig fölmelegszik. Ennélfogva lassankint uj életet kezd. »Az imádság és a halálos bűn nem férnek meg egymással« (Sz. Ter.). Ugyanezt lehet a böjtölésről és az alamizsnálkodásról is mondani. Ezt Kornelius pogány százados példájából is látjuk (Ap. 10.). A bűnös imádsága, habár érdem nélkül való, megszerzi a megbocsátás kegyelmét. Hiszen Isten megigérte: »Aki kér, annak adatik« (Sz. Alf.). **De a mennyei boldogságot** azokkal a jócselekedetekkel, melyeket valaki halálos bűn állapotában végez, nem lehet megszerezni. A *szőlővesszőn* csak akkor terem gyümölcsöt, ha rajta marad a szőlőtőkén (Ján. 15, 4.), mert a tápláló nedvnek a tőkéből át kell szivódnia a szőlővesszőbe. Épigy az örök élet számára csak az az ember teremhet gyümölcsöt, aki Krisztussal a megszentelő kegyelem által össze van kapcsolva, akibe épen ezért Krisztusból kegyelem áradhat át. Halálos bűn állapotában nem lehet érdemeket szerezni, mint ahogy *törött edényben* nem lehet esővizet felfogni még a legnagyobb eső idején sem. Mivel tehát a bűnös jócselekedetei nem tulvilági jutalmat nyernek, hanem csupán megtérését segitik elő, azért azokat »*holt* cselekedetek«-nek szokták nevezni. Az Istennek némely *fenyitéseit és büntetéseit*, amelyek a bűnöst különben érték volna, ön-

ként érthetőleg szintén eltávolíthatják a bűnös jócselekedetei. **Az igaz** az ő jócselekedeteiért **a megszentelő kegyelemnek,** valamint az örök üdvösségnek **gyarapodását** nyeri (Trid. 6, 42.). Krisztus Urunk szerint az Atya minden jó gyümölcsöt termő szőlővesszőt megtisztít, hogy többet teremjen (Ján. 15, 2.). Továbbá: »Mindannak, akinek van, adatik, és *bővelkedni* fog« (Luk. 19, 26.). Ezt úgy értette Krisztus Urunk, hogy a megszentelő kegyelem gyarapszik abban, akiben már megvan. — Az igaz ember tehát elvégzett jócselekedetei révén *még igazabb* lesz. — Az igazak jócselekedeteikért **örök jutalmat** kapnak **az égben.** »Cselekedeteik követik őket«. (Titk. jel. 14, 13.). Az igazak örökké élnek, s az Urnál van az ő jutalmuk« (Bölcs. 5, 16.). Krisztus Urunk a végzett jócselekedetekért *százszoros jutalmat* igér, valamint örök életet (Máté 19, 29.). Jócselekedeteink nem semmisülnek meg, mint azt némelyek vélik, hanem az örök üdvösség *magvát* képezik (Sz. Bern.). Mivel az igaznak jócselekedetei tulvilági jutalmat nyernek, azért azokat »*élő* cselekedetek«-nek nevezzük. **Minél több** jócselekedetet gyakorolt az igaz, **annál nagyobb** lesz az ő örök üdvössége. Krisztus Urunk szerint: »Az ember fia eljövendő lesz Atyjának dicsőségében az ő angyalaival és akkor megfizet kinek-kinek az ő cselekedetei szerint« (Máté 16, 27.). Szent Pál szerint: »Aki szüken vet, szüken is arat, és aki bőven vet, bőven is arat« (II. Kor. 9, 6.). A firenzei zsinat szerint a mennyországi lelkek a Szentháromságot látják, azonban egyik részük tökéletesebben látja, mint a többiek, érdemeik különfélesége szerint. A szenteket halálukkor *kévékkel rakott szekerekhez* lehet hasonlitani, amelyeket aratáskor a csürbe vontatnak. — A jócselekedetek az **igazak** ideigtartó **bűntetéseit** is eltörlik, és pedig azért is, mert *nehéz* azokat gyakorolni (Aqu. sz. Tam.). Egyrészt, mert az eredeti bűn következtében akaratunk rosszra hajlik, másrészt mivel majdnem minden jócselekedet külső akadályokkal jár. Némelykor a rossz emberek, máskor az ördög igyekszik azokat megakadályozni. Bizonyos kolostor szerzetesei, akik az imádságra reggelenkint korán szoktak fölkelni, egyszer — amint a legenda elmondja — sok ördöggel találkoztak; midőn ezen csodálkoztak, az ördögök igy szólottak: »Csak feküdjetek le, s azonnal elmegyünk«. Alkalmazzuk ezt a jócselekedetek gyakorlására. Amennyiben a jócselekedetek nehezek, annyiban *elégtételül,* valamint az Isten büntető igazságosságának dicsőitésére szolgálnak; amennyiben pedig Isten tiszteletét és felebarátunk javát mozditják elő, annyiban *érdemül,* valamint az Isten jutalmazó igazságosságának dicsőitésére szolgálnak. — Az Isten irgalmasságának dicsőitésére is szolgálnak; érettük ugyanis **imádságunk meghallgatását** is elnyerjük. Gondoljunk Korneliusnak, az imádkozó századosnak (Ap. 10.), vagy pedig szent Monikának, szent Ágoston édesanyjának, jócselekedeteire. — A jócselekedetek **földi jutalma** rendszerint abban áll, hogy Isten

vagyonunkat, egészségünket gyarapitja, életünket meghosszabbitja, *tiszteletet* szerez a világ előtt, bensőleg *megelégedettekké* és vidámakká tesz bennünket, stb. »Méltán nevezzük a jócselekedeteket *gyümölcsöknek*, mert felüditik tulajdonosaikat« (Aq. sz. Tam.).

Azonban a sulyosan vétkező ember elveszti minden jócselekedeteinek érdemét.

Ha az igaz eltér az ő igazságától és gonoszt cselekszik, akkor összes igazságai, melyeket cselekedett, feledésbe mennek (Ezek. 18, 24.). Mihelyt azonban a bűnbánat szentségében megtisztultunk a sulyos bűntől, akkor az előbb végzett jócselekedetek érdemei ismét **fölélednek.** A tavaszi nap ujra zöldülni készteti a növényeket. Másképen áll a dolog a már egyszer megbocsátott bűnökkel; ezek sohasem élednek föl ujra. Mennyire kegyes a jó Isten!

6. Jócselekedetekkel másokon is segithetünk: akár földi embertársainkon, akár a tisztitóhelyen szenvedő lelkeken.

Tehát a szentmisét, a szent áldozást, a bőjtölést vagy alamizsnálkodást másokért is felajánlhatjuk s ezzel a **megtérés kegyelmét könyöröghetjük ki** számukra, mint szent Monika az ő fia, Ágoston számára. Az imádsággal ugyanis Krisztus Urunk igérete szerint *mindent* elnyerhetünk Istentől; annál inkább, ha az imádság szárnyait, a bőjtölést és alamizsnálkodást vesszük segitségül. Ugyanazért ilyen módon embertársaink javára is lekönyöröghetjük az Isten segitségét, és védelmét vállalataikra. Az igaz a jócselekedetekkel **a tisztitó helyen szenvedő lelkeken is segithet.** Az igaznak (a kegyelem állapotában levő embernek) ugyanis minden jócselekedete egyrészről mint Istennek tetsző cselekedet a mennyországra *érdemszerző* (örök jutalmat szerez), másrészről mint véghezvitelében nehéz cselekedet *elégtételi* jellegü is (eltörli az ideiglenes büntetéseket). A mennyországra szóló érdemet az igaz senkinek sem ajándékozhatja oda, a jócselekedet *engesztelő* erejét azonban felajánlhatja mások javára. Az igaznak jócselekedete olyan, mint a *pénzdarab*, amellyel valaki megfizetheti akár saját adósságát, akár a másét. Ha tehát az igaz a jócselekedet engesztelő értékét másokra forditja és igy önmaga számára el is veszíti, ezen alkalmazással *irgalmassági cselekedetet* gyakorol; az irgalmasság cselekedeteivel pedig *gyarapitja* az örökkévalóságra vonatkozó *érdemeit*, tehát nemes cselekedetéért bőséges kárpótlást nyer. Lásd a szentek egyességéről szóló tant is.

7. Jócselekedeteket embertársaink előtt is végezzünk, hogy jó példát adjunk nekik.

Hogy mire képes a jó példa, azt szent Pakomius életében látjuk. Katonakorában keresztény családnál volt lakása. Itt a legszeretetteljesebben bántak vele, s a család egész viselkedése

mintaszerü volt. Ez olyan hatalmas benyomást gyakorolt reá, hogy a keresztény vallás iránt érdeklődni kezdett s végre is megkeresztelkedett. Nagy kedvelője volt a szerzetes életnek s áldásosan működött Egyiptomban († 348.). Krisztus Urunk igy figyelmeztet minket: »Ugy **világoskodjék a ti világosságtok az emberek előtt,** hogy lássák jócselekedeteiteket és dicsőitsék Atyátokat, ki mennyekben van« (Máté 5, 16.). Krisztus Urunk azt akarja, hogy jócselekedeteinkkel egész tömeg lisztet megkovászositsunk; hogy a *gyertyához* hasonlóan a sötétségbe bevilágitsunk, igy mások tanitóivá legyünk, s mint jó angyalok hassunk testvéreinkre (Ar. sz. Ján.). Aki *Isten nagyobb dicsőségének* s felebarátja lelki üdvének előmozditására jó példát ad másoknak, a gyertyához hasonlit; ez köröskörül világosságot áraszt, lángjával pedig fölfelé, az ég felé tör. Aki csupán titokban él becsületesen, az a szénhez hasonlit; akinek ellenben becsületessége sokak előtt ismeretes, az a *lámpához* hasonlit, amely nem csupán önmaga ég, hanem másoknak is világit (Sz. Bern.). — Csak azon cselekedeteket *titkoljuk* el, amelyek *rendkivüliek*, mint például a kenyeren és vizen való szigoru bőjtölést, stb. (Sz. Alf.). A különcködések oly hibák, amelyek a jámborságot nevetségessé és utálatossá teszik (Szal. sz. Fer.). Ellenben a *mindenkit kötelező* jócselekedeteket, például a szentségek vételét, ne *titkoljuk* el. »Ha Krisztus Urunk átkot mond a botrányt okozó emberekre, milyen mennyei áldást várhatnak azok, akik épületes erénygyakorlatukkal másokat minden jóra vezérelnek«! (Szal. sz. Fer.).

8. Valamint földi *javainkat*, ugy életünk *idejét* is *buzgón használjuk fel* jócselekedetek gyakorlására.

Az Üdvözitő kivánsága szerint *gazdagságunkkal* szerezzünk magunknak barátokat, hogy halálunk után befogadjanak minket az örök hajlékokba (Luk. 16, 9.). — Aztán az **idő** felhasználásával. »Fiam, használd fel az időt!« (Préd. 4, 23.). Használd fel az időt, az örökkévalóságra gondolva! «Vásároljátok meg az időt!« (Ef. 5, 16.). Az üzletember azt mondja: »Az idő pénz«. De az időnek ennél még sokkal nagyobb értéke van, mert egy arasznyi mulandó időtől függ az örökkévalóság (Sz, Jer.). Minden órának a számlapjára arannyal kellene a számokat ráfesteni, hogy eszünkbe jusson, hogy az időt arannyal sem lehet megfizetni s azért azt könnyelmüen senki el ne fecsérelje. VII. Kelemen pápa mondja: »A földön minden veszteséget lehet pótolni, csak az időveszteséget nem, mert az elpocsékolt idő sohasem tér vissza«. **Munkálkodjunk, mig nappal van,** mert eljön az éjszaka, midőn senki sem munkálkodhatik (Ján. 9. 4.). Az emberi élet a vetés ideje (II. Kor. 9, 6.). Utánozzuk a *hangyát*, amely nyáron élelmet gyüjt a téli időszakra (Péld. 6, 6.). Bossuet püspökre állitólag nagy benyomást tettek ifjukorában egy órán olvasható eme szavak: »*Transeunt et imputantur*« (Az órák elmulnak és beszámitódnak). Mennyire igyekeznék az, aki-

nek csak egy órányi ideje volna arra, hogy valalamely kincses kamrából kincseket hordjon él! Egy ilyen óra az emberi élet. Az elkárhozottak a világ minden kincsét szivesen odaadnák, ha csak egyetlen pillanatukat is tetszés szerint felhasználhatnák (Sz. Antonin). Milyen esztelenség, jócselekedetek gyakorlása helyett csupán *érzéki örömöket* hajhászni; épen olyan dőreség, mint az arany- és ezüsttartalmu folyó partján csupán iszapot és értéktelen kagylókat gyüjteni. Ha egy kevés pénzt haszontalanul elpazaroltál, mindjárt azt mondod: ez nagy kár; ellenben ha egy egész napot az ördög szolgálatában töltöttél, azt hiszed, hogy semmit sem vesztettél (Ar. sz. Ján.). Eljön az óra, mikor sokan felismerik a földön eltöltött idő értékét. Azonban akkor, sajnos, nem hasznukra ismerik azt fel, hanem gyötrelmükre (J. sz. Lőrinc).

2. Az erény.

A jócselekedeteknél többet érnek az erények. Egy-két *venyige* még nem *szőlőhegy;* ahhoz sok venyige szükséges. Mint az egyetlen venyige a szőlőhegyhez, ugy viszonylik a jócselekedet az erényhez. Az erényes embert egy jól *meggyökeresedett fához* is lehet hasonlitani; mert az erény tulajdonképen az akarat megerősödése (meggyökerezése) a jóban.

1. Erénynek nevezzük a jónak állhatatos gyakorlásával szerzett készséget a jónak cselekvésére és az akaratnak hajlandóságát a jóra.

Jó mindaz, ami Isten akaratának megfelel, vagyis *Istennek tetszik* (Lásd előbb). — Többszöri irással, festéssel, uszással, tornázással, játszással bizonyos **készséget** (= jártasságot) szerzünk s akaratunkat az illető cselekvésre **hajlandóvá** teszszük. Ugyanez áll minden jó, valamint rossz cselekedetről. *Gyakorlat teszen mesterré* (Szalézi szent Ferenc a szelidségben olyan készségre tett szert, hogy még ő kért bocsánatot megsértőjétől). A *szokás második természet.* Nehéz a megrögzött szokást elhagyni (Titusz császár szomoru volt, ha egy nap alamizsnát nem adhatott). — A pogányok az erény (virtus) alatt *testi erőt* értettek (és helyesen — igy okoskodik Cicero — hiszen a virtus szó a vir = férfi szótól ered); ritkán értettek az erény alatt *erkölcsi erőt.*

Néha a cselekvésre velünk született vagy pedig a megszentelő kegyelemmel együtt Istentől nyert *képességet* is erénynek nevezik.

Vannak velünk született, vagyis **természetes** képességeink (= ügyességeink, erényeink). Némely ember már a természettől szelid, engedelmes, adakozó, tekintélyes, stb. Azért tündököltek a pogányoknál is sokan ilyen erényekben. Sőt az erény szót ezen értelemben még az *állatokra* is alkalmazzák. — Van-

nak azonban **természetfölötti** képességek is s ezeket a Szentlélek abban a pillanatban közli velünk, amikor a megszentelő kegyelmet nyerjük t. i. a keresztség, vagy a bűnbánattartás szentségében. A Szentlélek ugyanis arra képesít bennünket, hogy jócselekedetünknek természetfölötti jellege legyen. De ez a képesség még *nem készség* (= könnyüség) a kivitelben. Ez a készség csakis *gyakorlattal* szerezhető meg. A Szentlélektől adományozott képesség a tulajdonképeni erényhez ugy viszonylik, mint a magszem a fához, vagy pedig az emberi érzék (például a látó érzék) az érzék tényleges használatához. A Szentlélektől adományozott jóra való képességet *belénk öntött* erénynek is nevezzük, a gyakorlattal szerzett készséget pedig *szerzett* erénynek. — A Szentlélektől nyert képességet gyakran kell használnunk, hogy a jóban készségre tegyünk szert. A szerzett erények ugy különböznek a belénk öntött erényektől, mint a kovácsolt vas a *delejezett* vastól. A kovácsolt vasat sok kalapács-ütéssel nyerjük (valamint a szerzett erényt sokszoros gyakorlással); az keményebb is a rendes vasnál (valamint a szerzett erény tartósabb a belénk öntött erénynél), de természetét nem változtatta meg. A delejezett vasat ellenben a delejhez való érintéssel nyerjük (a belénk öntött erényeket az embernek az istenséggel való egyesülésével); a vas ilyen érintéssel bizonyos különös erőt nyer, mert a föld sarkai felé irányul (a belénk öntött erények az embernek az istenséggel való egyesülésével különös isteni erőt adnak, mert Isten felé, mint valami sark felé irányulnak ezen erényből fakadó cselekvéseink).

2. A szerzett erényt csupán önmegtagadással és küzdelemmel nyerhetjük meg s gyarapithatjuk; az erénnyel ugyanis *belső* akadályok, az emberben levő gonosz vágyak, továbbá *külső* akadályok, mint megvetés és üldözés, stb. állanak szemben.

Hogy a rohanó folyamon ringó *csónak* vészbe kerüljön, nem szükséges egyéb, mint hogy a hajósok az evezést abbahagyják; de hogy a csónak a viz ellenében is elérje célját, ahhoz a kormányosnak **nagy erőfeszitése** szükséges. Igy van ez az emberrel is: az örök kárhozatba jutására nem szükséges egyéb, mint hogy gyarló természetét saját gyöngeségére hagyják; hogy ellenben szenvedélyei, a világ csábitásai, valamint az ördög kisértései dacára az örök üdvösség kikötőjébe juthasson, ahhoz nagy erőfeszitésre van szüksége (Scar.). A mennyeknek országa erőszakot szenved (Máté 11, 12.). Az erény utja nem sima, hanem *meredek* (Orig.). Azért mondja Krisztus: »Szük a kapu és keskeny az ut, mely az életbe viszen« (Máté 7, 14.). Nyugalmas időben nem teszünk szert erényekre (Szal sz. Fer.). Sokan erényeseknek *látszanak* s mégsem erényesek, mert nem küzdelemmel szerezték meg a jóra hajló akaratot (Szal. sz. Fer.). Némelyek ugyanis már *természetüknél fogva* szelidek, erkölcsösek, mértékletesek, szorgalmasak, stb.; az ő erényük épen olyan

kevéssé különös erény, mint ahogy az eb hüsége, a birka türelme, a madárnak kicsinyei iránt való szeretete, stb. nem nevezhető erénynek. Már azonban a *művészet* vagy pedig az *ipar* elsajátítása (az abban való jártasság) küzdelembe kerül. Valódi erény nyugalomban és kényelemben épen oly kevéssé tenyészik, mint nemes hal a romlott vizben (Szal. sz. Fer.). Az erény utján csupán azon mértékben haladunk előre, amily mértékben *erőszakot* gyakorlunk magunkon (Loy. sz. Ign.). Az erény csak a szenvedés utján terem (Sz. Ág.). — A **legnagyobb nehézségek kezdetben** támadnak; később már könnyebben megy a dolog. Minden kezdet nehéz. Az utkészités nagy fáradságba kerül; ha azonban készen van az ut, akkor aztán könnyü rajta járni (Wen,). Aki a napvilágról sötét helyre jő, csak kezdetben nem lát (Plutarch). Az erényben előhaladott kezdi érezni az istenes élet boldogságát s aztán nagyobb buzgalmat fejt ki. »Hasonlit a kincsásókhoz, akik minél mélyebbre érnek, annál nagyobb buzgalommal ásnak, mert már sejtik a kincset« (N. sz. Gerg.). Az **erények és szenvedések** tehát **elválaszthatatlanok** egymástól. Aki eszerint a *szenvedésektől* és az *üldözésektől* fél, az *sohasem* lesz erényes. »Aki a világtól fél, az semmi Istenhez méltó dolgot nem tesz; ugyanis semmi Istenhez méltó nem történhetik a világ forrongása nélkül« (L. sz. Ign.). Aki tehát komolyan törekszik az erényre, az szükségképen *alázatos*. Felismeri és érzi ugyanis saját gyöngeségét épen ugy, mint a hegymászó saját testének sulyát. Azért akinek nagyobb az erénye, annak nagyobb az alázatossága is.

3. Az erény a földön és az égben igazán boldogokká, Isten előtt gazdagokká és szépekké tesz minket.

A görögök szerint Herakles, a legendás hős, egy válaszuton két különbözően öltözködött női alakra talált: az *élvezetre* és az *erényre*. Az első hizelkedett és sok örömet igért neki. A második ellenben komoly volt és sok szenvedést helyezett kilátásba, amelyeket azonban enyészhetetlen jutalom fog követni. Herakles az utóbbit követte. Valóban, a bűn, amely bennünket nyomoruságba dönt, csábító; az erény pedig nehéz ugyan, de áldással jár. Az erény **már a földön is igazán boldogokká** tesz bennünket (Zsolt. 127, 1.). Az erényes ember valódi *lelki nyugalomra* tesz szert (Zsolt. 118, 165.) s mindenkor vidám. A legvidámabb épen halála előtt (Sir. 6, 29.). Mily örömet érzett például szent Pál élete végén (II. Tim. 4, 7.). Az erényesnek minden cselekedete sikerül (Zsolt. 1, 3.). Semmi sem árthat neki; még a szenvedések is javára válnak (Róm. 8, 28.). Az erények az Istennek szárnyai, amelyek befedik őt (Naz. sz. Gerg.). Az erényest *megáldja* az Isten (Zsolt. 127, 4.); sokszor földi javakkal is meg ajándékozza. Az erényes emberen teljesülnek Krisztus Urunk szavai: »Keressétek először az Isten országát és az

ő igazságát, és ezek mind hozzáadatnak nektek« (Máté 6, 33.). Olyan, mint a vizfolyások mellé ültetett fa (Zsolt. 1, 2.). Az erénynek ugyanis jó következményei vannak az ember egészségére, tekintélyére és jólétére. Azonfölül az erény fel is *világositja* az értelmet s Krisztus Urunk tanainak helyesebb megértésére vezet. Krisztus Urunk szerint, aki az Isten akaratát teljesiti, az megismeri, hogy Krisztus Urunk tanitása Istentől van (Ján. 7, 17.). — Az erény **örök üdvösséget** szerez (Zsolt. 36, 29.). A jámborságnak (az erénynek) a jelen és a jövő élet van igérve (I. Tim. 4, 8.). Az igéret földjét bejárt kémek azt hirdették mindenfelé, hogy az nagyon termékeny és kellemes; igy az erényes élet is valóban édes és boldogitó. Ezen belső boldogság az örök üdvösség előize. — Az erény valóban **gazdagokká és tekintélyesekké** tesz minket Isten előtt. Az erény többet ér az országoknál és királyi székeknél s a gazdagság semmi ahhoz képest (Bölcs. 7, 8.). A földi kincseket a rozsda és a moly *megemésztheti*, a tolvajok kiáshatják és *ellophatják*; az erény ellenben olyan kincs, amely *örökre* megmarad (Máté 6, 20.). Amik a milliomosok és a nemesek a földön, azok az erényes emberek Isten előtt. Az igazi gazdagságot nem a földi kincsek teszik, hanem az erények (Sz. Bern.). Az erényes gazdag Isten előtt (Luk. 12, 21.). Mit ér a vér nemessége, ha az erény nemessége hiányzik (Nagy sz. Gerg.). Előkelő származás, cim és magas rangu hivatalok mulandók, Isten előtt pedig nem tesznek minket kiválókká; az erény ellenben örök dicsőséget szerez, t. i. az örök üdvösséget. »Az erény a dicsőség anyja« (Sz. Bern.). Semmi sem biztosit olyan halhatatlan nevet, mint az erény (Ar. sz. Ján.). Az erény olyan dicsőségre vezet, aminőt egyetlen király sem adhat s amely semmi pénzzel sem vásárolható meg (Ar. sz. Ján.). A *gazdagság mulandó, az erény állandó.* Az erény **szépekké tesz** minket Isten előtt. A test szépsége csalárd és hiu (Péld. 31, 30.). Valóban és a legmagasabb fokban szép az erény (Sz. Ág.). Az erényes szépsége annak *bensejéből* származik (Zsolt. 44. 14.). Ezen szépség most még nem látható, egykor azonban napvilágra jön. »Télen valamennyi *gyümölcsfa* lombtalan, rejtett életét azonban bensejében megőrzi. A fű ellenben és a jelentéktelen növények még a legkeményebb télen is friss zöld szinüek; a forró nyár beálltával azonban elszáradnak, mig a gyümölcsfák teljes diszükben állanak. Épen igy van az emberrel is: az erényesek most *külső látszat szerint csekélyeknek* és *megvetésre méltóknak* látszanak előttünk, az ő igazi hirnevük, valamint életük szivük mélyében el van födve az emberek szemei elől. Eljő a tavasz és azok, akiket halottaknak tartottak, fényleni fognak, mint a nap, az ő Atyjuk országában (Máté 13, 43.). A gonoszak ellenben, akiket boldogoknak tartottak, szomorkodni és sirni fognak« (Gran. Lajos). Ha lelked szép, akkor annak fényéből külsőleg is látszik valami (Sz. Efr.).

4. Az erény *Istenhez hasonlókká* és Istennek *barátaivá* tesz bennünket.

A jó Isten alázatos, szelid, adakozó, stb; ha mi is olyanok vagyunk, akkor az **Istenhez hasonlók** vagyunk. »Az erény által Istenhez vagyunk hasonlók« (Sz. Bern.). Az erény cselekedeteinket az Isten cselekedeteihez teszi hasonlókká (Aqu. sz. Tam.). Tartsuk tehát folyton szem előtt mennyei Atyánk tulajdonságait, hogy azokat utánozzuk s Istennek jó gyermekei legyünk (Naz. sz. Gerg.). — Az erényes ember **barátja Istennek.** Krisztus Urunk szerint ugyanis: »Aki Atyám akaratát cselekszi, ki mennyekben vagyon, az az én atyámfia és hugom és anyám« (Máté 12, 50.). A barátság mindenkor a hajlamok megegyezéséből származik. **Igazi keresztényekké is** *csak az erény tesz* bennünket. A keresztlevél magában nem elegendő, sőt még a papi ruha sem. A keresztény az erény nélkül olyan, mint a dió bél nélkül, a forrás viz nélkül, a gyümölcsfa gyümölcs nélkül. »Senki se nevezze magát kereszténynek, ha nem gyakorolja tőletelhetőleg Krisztus Urunk erényeit« (Sz. Cipr.). Hiába neveznek keresztényeknek, ha Jézus Krisztust nem utánozzuk (N. sz. Leo). A kereszténység az isteni természetnek utánzása (Naz. sz. Gerg.).

II. A keresztény erény fajai.

Az erény lényegében *egy*, de különböző tárgyakra vonatkozik s azért *különböző neveket* nyer.

A jóra való készség önmagában egy-valami; azért tulajdonképen csak egy erény van. — Némely erényeket a világ hivei is *dicsérnek*, mint az adakozást, az okosságot; másokat ellenben *megvetésre* méltóknak tartanak, mint a szelidséget, az alázatosságot, az ellenségszeretetet. — Némely erények inkább az *értelem* tevékenységéből származnak, mint: a hit; mások inkább az *akarat* tevékenységéből, mint: a mértékletesség.

1. Az erények isteni és erkölcsi erények.

2. A három isteni erény: a hit, remény és szeretet.

A *gyertya* jelképezi a három isteni erényt: a fény a hitre utal, a lángnak fölfelé való törekvése a remény jelképe, a láng izzása a szeretetet jelképezi. A *kereszt* is jelképezi a három isteni erényt: alsó gerendája a hitet, a vallás alapját jelenti; a felső gerenda a reményt, amellyel az égi javak után törekszünk; a ketté osztott középső gerenda a kétféle szeretetet (Dam. sz. Péter.) Az *élőfa* is jelképe a három isteni erénynek: a hit a gyökér, a remény a törzs, a szeretet pedig a gyümölcs (Sz. Efr.). A hitet a *kereszt* jelképezi, a reményt a *horgony*, a szeretetet az égő *szív*. — A *legnagyobb* ezen három erény közül a szeretet (I. Kor. 13, 13.). Szeretet nélkül a hitnek és a reménynek

nincs becse; Isten ugyanis örök üdvösséget csak azoknak adományoz, akik őt szeretik.

a) A három isteni erény természetfölötti *képessége* a léleknek, melyet a megszentelő kegyelemmel egyidejüleg nyerünk.

Mikor a Szentlélek lelkünkbe költözik, azonnal felemeli lelki erőinket, ugy, hogy lelkünk fölemelkedhetik Istenhez. Mikor a *vasat tűzbe* tesszük, akkor a tűz átjárja a vasat, a vas pedig világitani és izzani kezd. Épen igy van akkor is, mikor a Szentlélek belénk költözik s a megszentelő kegyelmet velünk közli: *fénysugár* keletkezik bennünk, mely minket a hitre és a reményre indit (II. Kor. 4, 6.) s tűz támad bennünk, mely minket Isten szeretetére ösztönöz (Róm. 5, 5.). A Szentlélek ezen működését a 3 isteni erény *belénk öntésének* szoktuk nevezni. A három isteni erényt lelkünkbe önti az Isten (Trid. 6, 7. fej.). A 3 isteni erény belénk öntésénél hasonló történik, mint mikor a *levegőt a nap* megvilágositja és megmelegiti (Aqu. sz. Tam.). A 3 isteni erény azonban nem kényszerit bennünket cselekvésre, hanem dacára az elnyert képességnek, teljes *szabadsággal* rendelkezünk. — A három isteni erényt a **keresztségben** nyerjük, ha pedig elveszitettük azt, akkor a **bűnbánattartás** szentségében. Amint a vetőmag kezdetben a föld ölében szunnyadozik mindaddig, mig a napfény és eső behatása alatt csirázni és növekedni kezd, épen ugy a 3 isteni erény is *kezdetben* csak *szendereg a gyermek lelkében* mindaddig, mig végre, amikor a gyermek eszének használatát elnyerte, a segitő kegyelem, valamint a keresztény oktatás befolyása alatt kifejlődik és külsőleg (cselekedetekben) megnyilatkozik. A megkeresztelt gyermek az *alvó emberhez* hasonlit: ez nem lát, habár képes látni, s lát is, mihelyt fölébred. Igy szunnyadozik a hitre, a reményre, valamint a szeretetre való képesség a gyermek lelkében; de mikor a gyermek eszével kezd élni, ezen képességek működésbe lépnek. — Ha valaki ezekkel a képességekkel rendelkezik is, azért még nincs joga jutalomhoz, hanem csakis akkor, ha ezeket a képességeket a gyakorlati életben felhasználja, működteti.

b) A három isteni erény a következő módon nyilvánul:

A hit erénye eszközli, hogy Isten kinyilatkoztatásainak igazságáról meg vagyunk győződve.

A *remény* erénye eszközli, hogy Istent, az örök üdvösséget, valamint az annak elnyerésére szükséges eszközöket várjuk.

A *szeretet* erénye eszközli, hegy gyönyörködünk

Istenben, továbbá parancsainak megtartásával neki tetszeni iparkodunk.

c) Ezen erényeket méltán nevezzük *istenieknek*, mert tárgyuk, inditóokuk és szerzőjük maga az Isten.

Isten *tárgya* **a hitnek;** ugyanis azt hisszük, amit Isten kinyilatkoztatott s ami Istenre magára (és pedig az ő lényegére, sajátságaira, akaratára és műveire) vonatkozik. Isten *inditóoka* a hitnek; ugyanis az isteni kinyilatkoztatásokat azért hisszük, mert Isten mindentudó és végtelenül igazmondó. — Isten **tárgya a reménynek;** ugyanis halálunk után az örök üdvösséget, tehát Istent reméljük látni és birni. Isten *inditóoka* a reménynek; ugyanis az örök üdvösséget azért reméljük, mert Isten megigérte azt nekünk; Isten pedig mindenható, végtelenül jóságos és hű. — Isten tárgya a **szeretetnek;** ugyanis ezen szeretettel Istent szeretjük önmagáért; felebarátainkat pedig Istenért: mert Isten képe és hasonlatossága. Isten *inditóoka* a szeretetnek; ugyanis azért szeretjük őt, mivel végtelenül szeretetreméltó és mindenek fölött jóságos lény. — Isten a *szerzője* is a három isteni erénynek, és pedig az *a)* pontban emlitett okból.

d) A három isteni erényt gyakrabban *inditsuk fel* magunkban, főképen a szentségek vétele előtt, valamint halálunk óráján.

A három isteni erényt ugy inditjuk fel, hony azok *tárgyáról*, továbbá *inditóokairól* elmélkedünk. Evégett nem szükséges a szokásos ima-mintát használnunk, hanem *saját gondolatainkat* is használhatjuk. Aki életében gyakran inditotta fel a 3 isteni erényt, halálos ágyán teljes búcsut nyer (XIV. Bened. 1756 febr. 25.). Különösen *kisértések* idején s a *szentségek vétele* előtt kell ezeket az erényeket felinditanunk. A keresztvetés, az imádság, a jócselekedetek gyakorlása alkalmával különben is felinditjuk a három isteni erény valamelyikét, vagy pedig többet is azok közül.

3. Az erkölcsi erények azt eszközlik, hogy cselekedeteink az erkölcsi törvénynek megfelelnek.

Ezeket is elnyerjük a megszentelő kegyelemmel együtt, de azután saját *fáradozásunkkal*, valamint Isten segitő *kegyelmével* tökéletesitjük.

»Erkölcsiek«-nek nevezzük ezeket, mert erkölcsi magaviseletünket Istennek tetsző módon szabályozzák. Mig a 3 isteni erény bensőnket, addig az erkölcsi erények *külső* magaviseletünket rendezik. Mig a 3 isteni erény közvetlenül Istenre, addig az erkölcsi erények főképen *felebarátunkra*, vagy pedig *magunkra* vonatkoznak. Az adakozás például felebarátunkra vonatkozik, az evésben és ivásban való mértékletesség önmagunkra. A *kereszteléskor* a Szentlélek hatása révén *akaratunk* képessé

vált ugyan az erkölcsi jónak természetfölötti módon való gyakorlására; azonban az erkölcsi jónak gyakorlására való *készséget* csupán a jócselekedetek gyakori ismétlésével, továbbá a gonosz hajlamok leküzdésével kell **megszereznünk.** A keresztségben Isten az erkölcsi erények magvát veti szivünk szántóföldjébe; a szántóföldet aztán buzgón kell művelnünk s minden kavicsot el kell belőle távolitanunk, hogy a mag gyümölcsöt hozhasson. Egyidejüleg azonban a Szentlélek segitő kegyelme napjának is reá kell szivünk szántóföldjére süínie, hogy fáradozásunk sikertelen ne maradjon.

4. A legfontosabb erkölcsi erények a 7 főerény: az alázatosság, engedelmesség, szelidség, bőkezüség, mértékletesség az evésben és ivásban, tisztaság s a jóban való buzgóság.

Az alázatosság *hirnevünkre* vonatkozik, az engedelmesség *szabadságunkra,* a szelidség (türelem) *kedélyünkre,* a bőkezüség *vagyonunkra,* az evésben és ivásban való mértékletesség, valamint a tisztaság *testünkre,* a jóban való buzgóság *munkánkra.* — Ezen erények közül főképen a *szelidséget* és *a bőkezüséget* sajátitsa el a keresztény. Azért nevezi Krisztus Urunk a hiveket gyakran »bárányok«-nak, vagy »juhok«-nak; a juh ugyanis szelid (türelmes) s gyapjuját szivesen odaadja másoknak. — Ezen erényeket főerényeknek nevezzük, mert mindegyik erény ismét **más erénynek forrása.** A 7 főerénnyel a 7 főbűn áll ellentétben.

5. Valamennyi erkölcsi erény a négy sarkalatos erényből származik, melyek a következők: az okosság, igazságosság, mértékletesség és lelki erősség *(Bölcs. 8, 7,).*

Már az ó-kor *bölcselői* is felismerték a mértékletesség és a lelki erősség nagy jelentőségét. Az egész életbölcsességet e mondatba foglalták össze: »**Lemondani és türni**«. (Abstine et sustine). Szerintök e két erény bűnmentes életre és a legnagyobb foku boldogságra vezérelheti az embert (Epiktetosz). A kereszténység mint a szeretet vallása kivánja ezenfelül, hogy az ember **igazságos** is legyen, azaz megadja mindenkinek a magáét; továbbá, hogy **okos** legyen, vagyis minden cselekedetével elsősorban az örök boldogság felé törjön. — A 4 kardinális (cardo = ajtósarok), azaz **sarkalatos** erényt azért nevezzük igy, mert ezen erényeken fordul meg az egész erkölcsi élet, mint az ajtó az ajtósarkon. **Alap-***erényeknek* is nevezzük őket, azért, mert az erényességnek egész épülete rajtuk nyugszik. Ha a kereszténynek erényei a ház, akkor a 4 alaperény a 4 sarka ezen háznak (N. sz. Gerg.). — A 4 sarkalatos erény *4 alaptulajdonság,* amelyek mindegyik erényben feltalálhatók. Minden erkölcsi erényt a 4 sarkalatos erényre lehet *visszavezetni;* például az evésben és ivásban való mértékletességet, valamint a szelidséget a mér-

tékletességre, a jóban való buzgóságot a lelki erősségre, stb. Mivel valamennyi egyéb erény az alaperényekből származik, azért az alaperények mintegy *anyák*, minden egyéb erény azoknak gyermeke. — Az okosság az *értelemnek*, az igazságosság az akaratunk *tulajdonsága*. A mértékletesség és a lelki erősség az akarat két támasza. Az okosság szem módjára az égiekre tekint, a mértékletesség az égiek felé való törekvésében a földieket csupán célhoz vezető eszközül használja, a lelki erősség ezen törekvésben semmiféle akadálytól sem hagyja magát elriasztatni. »Ezen négyes-fogat az égbe visz téged, mint a szekér Illést« (Mass.). A négy sarkalatos erényt gyakran női alakokkal szokták ábrázolni: az okosságnak *könyv*, az igazságosságnak *mérleg*, a mértékletességnek *megforditott csésze*, a lelki erősségnek *kard* van a kezében.

a) Az *okosság* abban áll, hogy az ember örök célját szem előtt tartja s az annak elérésére alkalmas eszközöket alkalmazza.

1900 juliusában egy New-York előtti öbölben nagy *hajótűz* keletkezett. Többezer ember igyekezett az égő hajóról menekülni. A mentőcsónakokkal segitségükre sietö matrózok előbb mindenkitől megkérdezték, hogy van-e pénze, hogy a megszabaditásáért majd megfizethessen. Akinek nem volt pénze, azt irgalmatlanul visszalökték a tengerbe. Ezek a matrózok tehát csak a pillanatnyi hasznot tartották szem előtt; az örök jutalomra nem gondoltak. Egészen másképen cselekedtek a *szentek*, akik legszivesebben olyanokon segitettek, akik nem tudták viszonozni; az örök jutalomért tettek igy. Tehát nekik **keresztény** okosságuk volt, mert örök javak után törekedtek. Az előbb emlitett matrózok azonban a **világ fiainak okosságával** vagy másképen a test okosságával rendelkeztek, mert csupán *földi előnnyel* törődtek. Ez az okosság abban áll, hogy az ember minden alkalmat felhasznál földi haszon vagy élvezet elérésére. Az ilyen okosság oktalanság Isten előtt (I. Kor. 3. 19.). Az itélet napján a világ okosai irigyelni fogják a többieket és azt fogják mondani: »Ezek azok, akiket mi egykor kinevettünk . . . Mi bolondok, ostobaságnak tartottuk az ő életüket és szidásra méltónak a végüket. Lámcsak, most az Isten gyermekei közé számittatnak s a szentek között van az ő osztályrészük.« (Bölcs. 5, 3.). Az az okosság a legokosabb, mely az *istenit az emberitől* a legjobban meg tudja különböztetni (Sz. Ambr.). Az okos **mindenben végcélját,** az örök üdvösséget tartja szem előtt. Olyan, mint az okos *üzletember:* ez mindenben nyereségére gondol, a kereszténylleg okos ember ellenben az örök üdvösségre; ugy gondolkodik cselekvés közben, mint sz. Alajos: »Mit használ ez nekem az örökkévalóság szempontjából?« (Quid hoc ad aeternitatem?). Amikor Németországban az 1224—25.-iki nagy éhinség idején a gabonaárak rettenetesen felemelkedtek, azt mondta sz.

Erzsébet thüringiai őrgrófnénak az ő kincstárnoka: »Itt az ideje, hogy nagy *vagyont* szerezzünk. »Igen — válaszolta — az vagyont *az ég* számára« s összes gabonáját olcsón eladatta vagy ingyen odaajándékozta. Tehát sz. Erzsébet okossága keresztény okosság, kincstárnokáé pedig a világ fiainak okossága volt (Ep. Plt. 1275.). Okosak a *kigyók*. Ezek szemükkel mindenkor a legtávolabbra néznek s egész testüket feláldozzák, csakhogy fejüket megmenthessék. Igy gondoljunk mi is mindenkor legfőbb célunkra s minden földit áldozzunk fel Krisztus Urunknak, a mi fejünknek megnyerésére. Azért mondja Krisztus Urunk: »Legyetek okosak, mint a kigyók« (Máté 10, 16.). Okos az **eszközök** feltalálásában a *halász;* ez a halaknak legkedvesebb táplálékát tűzi horogjára s elrejtőzködik előlük. Okos a *madarász;* ez elrejtőzködik, a madarak énekét utánozza s igy keriti azokat lépre. Mily ügyesen vitték keresztül a szentek vállalataikat s érték el céljaikat! Ezen okosságot tanusitotta szent Pál, midőn Athénben ama felirást: »Az ismeretlen Istennek« arra használta fel, hogy az evangéliumot hirdesse (Ap. 17.). Sajnos azonban, a gonosz emberek, hogy céljaikat elérjék, sokszor okosabban tudják intézni ügyeiket, mint a jók. Azért mondja Krisztus: »A világ fiai a maguk nemében okosabbak a világosság fiainál«. (Luk. 16, 8.). Az okosság igen fontos erény; az akaratot ugyanis az ész vezeti. Ha az ész nem képes a helyest felismerni, akkor az akarat rossz utakra téved, megszegi a parancsokat. Az okosság tehát valóban a lélek **látóképessége** (Aqu. sz. Tam.). Szemünk világa nélkül nem vagyunk képesek megtalálni az utat, az okosság nélkül nem vagyunk képesek megtalálni a mennyország utját. Szemünk világa nélkül testünk tagjait nem vagyunk képesek helyesen használni, az okosság nélkül az erényeket nem vagyunk képesek helyesen gyakorolni. »Az okosság a hajó *kormányrudjához* hasonlit« (Sz. Bern.). Az a kocsisa minden erénynek (Assz. sz. Fer.), kormányosa minden erkölcsös cselekedetünknek. Az okosság juttat minden erényhez (Remete sz. Antal).

b) Az *igazságosság* abban áll, hogy az ember komolyan törekszik másoknak megadni és nekik meghagyni azt, ami őket megilleti.

Az »igaz« szó ezen jelentéssel is bir: »a kegyelem állapotában levő«. Itt azonban nem az igaz, hanem az *igazságos* emberről van szó. Az igazságos ember **becsületes,** vagyis mindenkinek megadja a maga jogát: Istennek imádást, a hatóságnak engedelmességet, az alattvalóknak dicsérést és büntetést, a hozzá hasonlóknak igaz felebaráti szeretetet. Erre az álláspontra helyezkedik: »Amit nem akarsz, hogy neked tegyenek, azt te se cselekedd másnak« (Tób. 4, 16.); Krisztus szavaihoz tartja magát: »Amit akartok, hogy cselekedjenek nektek az emberek, ti is azt cselekedjétek nekik« (Máté, 7, 12.). Az igazságosság ellentéte az **önzés,** amely arra ösztökéli az embert, hogy

mások rovására mindig magát tolja előtérbe. Az önző nem törődik a más jogaival; a maga előnye mindennél fontosabb neki. Mikor *Pilátus* a zsidók beszédéből megtudta, hogy a császárnál be akarják vádolni, ártatlanul halálra ítélte Krisztust, tehát igazságtalanságra vetemedett a saját érdeke kedvéért. Szép jeligéje volt I. Ferdinánd († 1564) német császárnak: »Fiat justitia — pereat mundus«. (Ha a világ dől is össze, legyen igazságosság«). — Mivel azonban az akaratnak belső és külső *akadályok* állanak utjában, azért az akaratnak két *támaszra* van szüksége: a mértékletességre és a lelki erősségre.

c) A *mértékletesség* abban áll, hogy az ember a földi javakat csak annyiban használja, amennyiben azok az örökkévaló javak elérésére szükségesek.

Az örök üdvösségre való törekvésnél az embernek mindenben *mértéket* kell tartartania. A földi dolgokkal ugy kell tenni, mint a *gyufával:* ha tüzet vagy világot gyujtott már vele az ember, akkor eldobja, különben megégeti az ujját. Igy a földi javak is csak eszközök a cél elérésére, nem pedig maga a cél. Azért kell a mértékletesség azok felhasználásában. A mértékletes ember tehát pl. csupán annyi ételt, italt vesz magához, amennyi életének és egészségének fentartására szükséges. Nem törekszik rendkivüli módon tekintély, gyönyör, vagy pedig más érzéki élvezetek után. A sashoz hasonlit, amely csupán táplálék végett bocsátkozik a földre, különben pedig a magasban marad. A világgal csak ugy éljünk, mintha nem élnénk (I. Kor. 7, 31.). A földi javak élvezete alkalmával ugy kell tennünk, mint a madarak tesznek az étkezés alkalmával: ezek t. i. nagyon óvatosak s folytonosan körös-körül tekintgetnek, nehogy megfogják őket. Vajha kiki elmondhatná Szalézi szent Ferenccel: »Ide lenn csak keveset szeretek s a keveset is kevéssé«. Nagyon szépen imádkozza az Egyház pünkösd után a 3. vasárnapon: ugy vezessen bennünket az Isten, hogy a földi dolgokon keresztül vándorolva az örökkévalókat el ne veszitsük.

d) A *lelki erősség* abban áll, hogy az ember készségesen hoz áldozatokat az örökkévaló javak eléréséért.

A lélekben erős ember nem engedi magát gúnnyal, fenyegetéssel, üldözéssel stb. megfélemliteni; sőt még a halál veszedelmeitől sem fél. Az *oroszlánhoz* hasonlit, amely nem egy könnyen fél. Másrészről a lelkileg erős ember türelemmel visel minden bajt. Ebben a *gyémánthoz* hasonlit, amelyet semmiféle kő nem tud megkarcolni. »A nagy szenvedések elviselésében a lelki erősség sokkal inkább kitünik, mint a nagy tettekre való vállalkozásban. Szenvedni nehezebb, mint cselekedni« (Aqu. sz. Tam.). A lelki erősség mintaképe a makkabeusi anya az ő 7 gyermekével, akik »a szenvedést semmibe sem vették« (II. Makk. 7, 12.); továbbá Ábrahám, aki Isten parancsára Izsákot kész volt

feláldozni; Dávid, aki az óriási Góliáttal szembeszállott; nagy szent Leo pápa, aki Attila hun királynak bátran eléje ment. Egyetlen szent sem volt gyáva. Lelki erősséget főképen a vértanuk tanusitottak. — Vannak emberek, akik a legnagyobb erőfeszitéseket teszik, fáradságot vállalnak, életüket veszélyeztetik, csakhogy eljuthassanak az északi vagy déli sarkra, egy magas hegy tetejére; vagy pedig mutatványokat végeznek vadálatokkal, stb. Ezek bátor emberek, erőslelkűek; de nincs meg bennük a lelki erősség *erénye*, mert mindezeket a fáradalmakat nem az **örök javak** eléréséért vállalják. Földi előnyöket keresnek. Erőslelkűségükből hiányzik a keresztény okosság erénye. A prágai eretnek, Husz János, aki Konstanzban inkább megégettette magát (1415), minthogy tévtanitását visszavonja, szintén nem dicsekedhetett a lelki erősség erényével, mert nem az örök élet kedvéért tartott ki, hanem nyakasságból s a saját akaratához való hiu ragaszkodásból. Az ilyen erőslelkűséget, amelyből hiányzik az okosság, **fanatizmusnak** hivjuk. Gyakran az *elvetemültek* is tanusitanak *erőslelkűséget;* ez abban áll, hogy a mulandót a Teremtő fenyitései dacára rendetlenül szeretik s életük kockáztatásával is hajhásszák (N. sz. Gerg.).

6. Valamennyi tökéletes erény az Isten szeretetéből származik s azokat az Isten szeretete köti össze egymással elválaszthatatlanul *(I. Kor. 13.).*

A különböző tökéletes erények csupán a szeretet erényének különböző *alakjai* (nyilvánulásai). Az alázatosság, a szelidség, a tisztaság, a mértékletesség, stb. nem egyéb, mint különböző irányu szeretet (Martin). Innen szent Ágoston szavai: »Az erényesség jól-rendezett szeretet«. »Amint a fának különböző ágai csak egyetlen **gyökérből,** ugy a különböző erények is az egyetlen szeretetből származnak« (N. sz. Gerg.). A szeretetben gyökerezik minden erény (Ef. 3, 17.). Csak a gyökérről gondoskodjál tehát, a hajtások és a gyümölcsök, vagyis a különböző erények, nem maradnak el. A szeretet az összes erények *királynéjának* is nevezhető, mert a szeretet ösztönzi az akaratot a jócselekedetek véghezvitelére. Ami a zászló a hadseregben, az a szeretet az erények között: a szeretet zászlója alatt kell ezeknek küzdeniök (Szal. sz. Fer.). Amint a *koszoru* különböző szinü *virágai*, vagy pedig a *fának* különböző *ágai* összefüggenek egymással, ugy az egyes erények is; csakhogy ezek egymástól el nem választhatók. Az erényeket szilárdan összetartó **kötelék** a szeretet (Kol. 3, 14.).

Aki tehát Istent nem szereti, az *semmiben sem* tökéletesen erényes. Aki ellenben Istent szereti, az *mindenben* erényes.

Az Isten iránt való szeretet tehát egészen helyesen hasonlitható a *naphoz.* Ha ez télen elrejtőzködik, akkor a virágok és rétek, valamint egyéb tárgyak elveszitik szépségüket. Épen ugy

elvesziti minden erény az ő természetfölötti szépségét a szeretet hiányában (Scar.). Az Istent nem szerető embernek lehetnek mégis *egyes nem tökéletes* (természetes) erényei. Minden ember ugyanis már a természettől bizonyos mértékben ismeri a jót s hajlandó a jóra; ezért bizonyos jócselekedeteket gyakrabban vihet véghez s így bizonyos jártasságot szerezhet azok kivitelében (Aqu. sz. Tam.). *Nem tökéletes erkölcsi* erények tehát az istenszeretet nélkül is találhatók; ez volt a *pogányoknál* az eset (Aq. sz. Tam.), valamint most is előfordul a *világ sok fiánál*, akik természetüknél fogva szelidek, mértékletesek, adakozók, stb. — Isteni belénk öntött erények is találhatók Istennek belénk öntött szeretete nélkül. A hit és remény létezhet szeretet nélkül (Trid. 6, 28.). A hitet és a reményt ugyanis csupán a velük ellentétes bűnök irtják ki; a hitet a hitetlenség, a reményt a kétségbeesés. De a belénk öntött szeretet csak a megszentelő kegyelemmel együtt lakik a lelkünkben. — Aki ellenben *Istent szereti*, az *mindenben erényes*. Aki a *méhek királynéját* elfogja, az ugyanakkor hatalmába keríti a kasnak összes méheit; épen úgy: aki a szeretetet, valamennyi erények királynéját, elsajátítja, az valamennyi erénynek birtokába jut (Scar.). Mihelyt a mi fél földtekénk ismét a nap felé fordul, a virágok, a rétek, valamint minden tárgy régebbi szépségüket öltik fel; épen úgy, ha a szeretet a lélekbe száll, a lélek minden erénnyel ékeskedik s ezek természetfölöttiekké, isteniekké s örök jutalomra méltókká lesznek (Scar.). Mindegyik szentben minden erény megvolt. Csakhogy az egyik erény az egyik szentnél nagyobb, a másiknál kisebb mértékben volt meg. Jób magas fokban türelmes volt, Dávid a békülékenységben tünt ki, Ábrahám az engedelmességben, szent Alajos a tisztaságban, Szalezi szent Ferenc a szelidségben, Loyolai szent Ignác a jóra való buzgóságban.

7. A legnagyobb és legelőkelőbb valamennyi erény között az Isten tökéletes szeretete, mert csupán ez van mindenkor összekötve a megszentelő kegyelemmel s azért minden erény csupán emiatt érdemszerző.

Az Isten szeretete akkor *tökéletes*, ha Istent azért szeretjük, mert ő önmagában végtelenül jó és szeretetreméltó. Ha Istent csupán jótéteményeiért szeretjük, ez a szeretet tökéletlen. A tökéletes szeretet a legelőkelőbb valamennyi erény között. Mert a legelőkelőbb valamennyi erény között a 3 isteni erény, mivel Istenre vonatkozik. Ezek között pedig a *szeretet* a *legnagyobb*. Ugyanis szent Pál szerint: »Most még megmaradnak a hit, remény és szeretet, e három; ezek között pedig a legnagyobb a szeretet« (I. Kor. 13, 13.). Amint a természetben a tűz, a fémek között az arany, a bolygók között a nap, az angyalok között a szeráfok állanak elül, úgy a szeretet is valamennyi erények és lelki tehetségek között az első helyet foglalja el (Mark.). Az *Isten* tökéletes *szeretete* mindenkor **össze van kötve a megszentelő kegyelemmel.** Krisztus Urunk szerint ugyanis:

»Aki pedig engem szeret, szerettetni fog Atyámtól és én is szeretem őt (Ján. 14, 21.); hozzája megyünk és *lakóhelyet szerzünk nála*« (Ján. 14, 25.). Szent János szerint pedig: »Aki szeretetben marad, *Istenben marad* és Isten ő benne« (I. Ján. 4, 16.). *Csupán a szeretet miatt* **érdemszerző a többi erény.** Szent Pál szerint ugyanis a nyelvek ismeretének, a tudománynak, a csodák és a jövendölések adományának, az alamizsnálkodásnak és önsanyargatásnak nincsen értéke az Isten iránt való szeretet nélkül (I. Kor. 13, 1—3.). Az *Isten szeretete* **a halál után is megmarad.** Szent Pál szerint ugyanis: »A szeretet soha sem szünik meg« (I. Kor. 13, 8.). A hit helyett azonban Isten látása lesz osztályrészünk, a remény helyett az Istennel való egyesülés. Az erkölcsi erények megmaradnak ugyan a tulvilági életben, azonban kitünőbb módon; az örök üdvösség ugyanis nem zavarja meg az ember természetének elnyert tökéletességét (Aqu. sz. Tam.).

8. A belénk öntött erényeket a megszentelő kegyelem gyarapitásával, a szerzett erényeket gyakorlással növelhetjük.

Az erény olyan kincshez hasonlit, amely a *hegy tetején* van. Aki ezen hegyre igyekszik, az a tetőtől előbb távolabb, majd közelebb van, továbbá némelyeket maga előtt, másokat pedig háta mögött lát. Az ember ugyanis nem mindenkor ugyanazon mértékben erényes. Ha valaki oly nagy mértékben erényes, hogy a mennyországi üdvözültek állapotát megközeliti, sőt bizonyos értelemben az Istenhez hasonló, akkor erényét **hősiesnek** nevezzük. Ezen szó a hős szótól származik; igy nevezték a görögöknél azokat, akik sokkal többet vittek végbe, mint a közönséges halandók. A három isteni, valamint a 4 sarkalatos erénynek hősies fokát (főképen a hivatásbeli kötelességek teljesitésében) a boldoggá és a **szentté avatásnál** megkivánják. A hősies erényeket a nem szentül élő emberek érthetetleneknek találják, sőt sokszor kinevetik. — A három *isteni* erényt, valamint az erkölcsi erényeket is a megszentelő kegyelem gyarapitásával, valamint azok felinditásával növelhetjük. Hogy a 3 isteni erény növelhető, az az anyaszentegyház ezen imádságából is következik: »Add, Uram nekünk a hitnek, a reménynek és a szeretetnek növekedését« (Pünk. ut. 13-ik vas.). Ha a levegőt a nap jobban megvilágositja és megmelegiti, akkor jobban látunk és nagyobb meleget érezünk. Ha pedig a kegyelem a lélekben *növekszik*, akkor a hitre való képesség is nagyobb s az ember inkább buzdul Isten szeretetére. Továbbá a *gyakori felinditástól* is növekszik a 3 isteni erény. A hit felinditásától növekszik a hit, stb. Ugyanez áll az erkölcsi erényekről is. Amennyiben belénk vannak öntve, a megszentelő kegyelem gyarapodásával, amennyiben pedig szerzett erények, gyakorlással növelhetők. — Legalább is egy erényt igyekezzünk magunkban növelni, mert az egyik erény növekedésével a többiek gyarapodása is össze van kötve. Először az

egyik erényt sajátítsuk el s azután törekedjünk a másikra (Ar. sz. Ján.). Főképen azon erényre törekedjünk, amelynek gyakorlására különös *életviszonyaink* több alkalmat nyujtanak, vagy pedig amelyhez különös *hajlamunk* van. Minél előbbre haladunk kedvelt erényünkben, annál inkább növekszünk a többiekben is. Minél erősebb a fának főága, annál dúsabbak a mellékágak is.

9. A szerzett erények *megkisebbednek*, ha a jónak gyakorlásával felhagyunk, vagy abban lanyhábbakká leszünk.

Az eke, ha nem szántanak vele folytonosan, megrozsdázik. A félbenmaradt ház, ha tovább nem épitik, csak romlik. Igy van ez az erényekkel is: csak a folytonos gyakorlat tesz bennünket mesterekké. Azért jelszavunk legyen: Nulla dies sine linea, azaz: egy nap se muljék el erény gyakorlása nélkül. A mindennapi erénygyakorlatot lehet ugy végezni, hogy mások lássák és épüljenek rajta. De *nem szabad* azt *hiuságból fitogtatni*, mert elveszitjük. Megrabollatni óhajt az, aki kincsét nyilvánosan fitogtatja (N. sz. Gerg.). Aki aranyat és drága ruhákat nyilvánoshelyre kitesz, az mintegy elidegenitésre csábit; épen ugy csábitja a nyilvánosan fitogtatott erény is az ördögöt lopásra (Ar. sz. Ján.). Az illatos tárgyak, ha szabadba tesszük ki, elveszitik illatukat; ha tehát valamely jócselekedetet nyilvánosan kell végrehajtani, akkor az ember csupán Istennek törekedjék tetszeni. — Az erényt továbbá az *állhatatlan lelkü* is elvesziti lassankint. A folyton átültetett növények nem birnak növekedni, annál kevésbbé gyümölcsöt hozni; sőt inkább az elszáradás és kihalás veszélyében forognak. Igy a napirend, a haditerv állandó változtatása az erényre a legnagyobb mértékben káros (Sz. Nilus). A sok búcsura járók is ritkán szentűlnek meg (Kempis Tam.).

3. A bűn.

I. A bűn lényege.

1. Bűnt az követ el, aki valamely isteni parancsot tudva és készakarva megszeg.

Ádám és Éva a paradicsomban megszegték Isten parancsát; pedig jól ismerték a parancsot; nem is *kényszeritette* őket senki a megszegésre. Tehát tudva és akarva szegték azt meg s igy bűnt követettek el. — Isteni parancsok különösen: Az Isten *tiz parancsa*, az *irgalmasság* gyakorlásának parancsa, azonkivül közvetve az egyházi és világi előljárók jogos parancsai is; hiszen ezeket az előljárókat Isten rendelte. A parancsok vagy *tiltanak*, vagy *parancsolnak* valamely cselekvést; azért megkülönböztetünk cselekvéssel és mulasztással elkövetett bűnöket. Mivel az isteni parancsok részint Isten fölségét, részint saját, részint

embertársunk javát oltalmazzák, azért a bűn vagy *Isten*, vagy *magunk*, vagy *embertársunk* ellen történik. — A bűn nem egyéb, mint lázadás és **engedetlenség Isten ellen** (Róm. 4, 15; Ján. 3, 4.). A bűn engedetlenség a mennyei parancsok ellen (Sz. Ambr.). A bűnös lerázza magáról az Isten igáját és azt mondja: »Nem szolgálok« (Jer. 2, 20.). A bűnös erőszakosan megtámadja Istent; meggyilkolná magát Istent is, hogy az ő bűnét ne láthassa és meg ne büntethesse (Sz. Bern.). A vétkező háborut visel Isten ellen (Suso). A bűnös ujból *megfeszíti Krisztus Urunkat* (Zsid. 6, 6.), mert a megváltás vérét hatástalanná teszi (B. Humbert). A bűnös gonoszsága fájdalmasabban esik Krisztus Urunknak, mint keserves szenvedése, valamint a munkásnak is fájdalmasabban esik bérének elvonása, mint teljesitett munkája (Gran. Lajos). — A *vétkező saját lelkének ellensége*, mert a bűn által boldogtalanná teszi magát (Tób. 12, 10.). Esztelenség azt sérteni meg, akitől mulandó boldogságunk függ; de még esztelenebbül cselekszünk, ha azt sértjük meg, akinek segitségére mindenütt és mindenkor szükségünk van s akitől *örök üdvösségünk* függ. Ha valaki magas toronyból egy kötelen csüngesztene le, vajjon merészkednél-e őt sértegetni? Épen ugy függ életed Isten akaratán, mint valami vékony fonalon; minden pillanatban pokolba süllyeszthet s te elég oktalan vagy, hogy fölkelted az ő haragját (Gran. Lajos). Mi, nyomorult emberek, nem türünk megvetést alattvalóinktól, akik pedig mint emberek velünk egyenlő ranguak; mi magunk pedig nagyon megvetjük a mennyei Urat (Salvian).

Nem követ el bűnt, aki valamely gonosz cselekedet bűnösségét hibáján kivül *nem ismeri;* valamint az sem, aki a gonosz cselekedetbe *nem egyezik* bele.

Sz. Alajos kisfiu korában ismételgette azokat az ocsmány szavakat, amelyeket a katonáktól hallott. De nem tudta, hogy ez bűn; hanem amikor rájött arra, hogy ezekkel megsérti az Istent, keservesen megsiratta tettét. Bűnről aligha volt szó, mert sz. Alajos az ő szavainak bűnös voltát **nem ismerte.** *Noe* részegsége *nem volt bűnös*, mert **nem ismerte** a bor részegitő erejét. Aki pénteken hust eszik s nem gondol arra, hogy péntek van, az nem vétkezik. De bűnt követ el az, aki hosszantartó *vétkes szokás* miatt nem nagyon fontolgatja többé valamely cselekedet bűnösségét, vagy pedig ha tudatlanságát *vétkes hanyagság* okozza. »Más a nem tudás és más a tudni nem akarás; ugyanis aki az igazságtól elfordul, hogy azt ne tudja, az megveti a törvényt« (N. sz. Gerg.). Aki tehát most megveti Isten szavát (nem hallgat szentbeszédet vagy soha nem olvas vallásos tárgyu könyvet), annak egykor Isten előtt nem lesz mentsége. — Nem követünk el bűnt, ha a gonosz cselekedetbe **nem egyezünk** bele, vagyis ha nincs szándékunk rosszat tenni. Ha pl. valakit megmar egy *keresztes vipera* s erre olyan sok al-

koholt iszik, hogy elkábul s eszméletét is elveszíti; teszi pedig ezt azért, hogy a kigyó mérgének hatását lerontsa, nem vétkezik. Ugyanis nem az a szándéka, hogy lerészegedjék, hanem hogy életét megmentse. Ugyanez áll arról, aki életét védi támadójával szemben s azt kénytelenségből megsebesíti vagy meg is öli (u. n. önvédelem). Az *első keresztényeknek* például tömjént nyomtak a kezükbe és erőszakkal kényszeritették őket arra, hogy áldozzanak a pogány isteneknek. Vajjon vétkeztek-e ezzel? Nem, mert a rossz cselekedetbe nem egyeztek bele. Az ördög, vagy a test kivánsága *gonosz gondolatokat* ébreszt elménkben; ha ezekbe nem egyezünk bele, akkor nem vétkezünk, mert ilyenkor szabadságunk hiányzik; ne nyugtalankodjunk tehát emiatt s felejtsük el ezen dolgokat. Üdvözítőnk szavai szerint minden bűn a *szívből* (Máté 15, 19.), azaz a gonosz **akaratból** származik. Ahol tehát rossz akarat nincsen, ott bűn sincsen. Egészen bizonyosan bűnt követ el, aki a nem szándékos cselekedet *okában vétkes* s a rossz következményeket valamennyire előrelátta. Igy a részegnek rossz cselekedetei rendszerint mind csupa bűnök, mert ő ezen gonosz cselekedeteknek okát, a részegséget akarta s a belőle fakadó rossz cselekedeteket, ha homályosan is, előrelátta.

2. Belső lényege szerint a bűn tilos vonzódás a teremtményekhez s elfordulás Istentől.

A teremtményekhez való vonzódás az oka minden bűnnek (Sz. Bonav.) *A földi teremtmények* csupán *eszközök* az örök *üdvösség* elnyerésére, nem pedig legfőbb céljai az embernek. A teremtményekkel ugy áll a dolog, mint a gyógyszerrel: mértékkel használnak, ellenben *tulságban ártanak* s megakadályozzák legfőbb célunk elérését. Azért Isten a teremtmények használatát csupán *bizonyos határig*, és pedig addig engedte meg, ameddig az örök üdvösség elérésére szükségesek, vagy hasznosak; tehát például az élelmiszereknek az élet fentartására szükséges használatát megengedte Isten, a mértéktelenséget ellenben eltiltotta; bizonyos vagyon birtoklását megengedte Isten, az idegen vagyon eltulajdonitását ellenben megtiltotta, stb. Aki ellenben a teremtményeket *tulságosan* vagy másképen *használja*, mint ahogy Isten megengedte, az merényletet követ el a teremtmények ellen (Róm. 8, 22.), eltávozik Istentől, az ő legfőbb céljától; az örökkévaló örömöket odaadja a mulandókért (Bölcs. 2, 1—9.). Ugy cselekszik, mint a gyermek, aki a cukor és arany közül a cukrot választja. A bűnös elhagyja Istent, az élő viz kutfejét és beomladozó kutakat ás magának (Jer. 2, 13.). — A bűn tehát a **bálványimádás** egyik neme. A bűnös, ugyszólván, teremtményt imád Isten helyett. Amennyi sulyos bűne van valakinek, annyi bálványistene van neki (Sz. Jer.). Épen annyi bálványistent imád valaki, amennyi halálos bűnt követett el (Pád. sz. Ant.). A bűn az embert *a teremtmény szolgájává* teszi, t. i. függővé teszi a teremtménytől. A bűnös a horogra került halhoz

hasonlit, amelyet a horog fogva tart. »Aki bünt cselekszik, szolgája a bűnnek« (Ján. 8, 34.). Sőt még rosszabb sorsra jut a rabszolgánál. A rabszolga legalább megszökhet. De hová menekülhet a bűnnek szolgája? Magával viszi a bűnt mindenüvé, ahova csak menekszik (Sz. Ág.).

3. A bűn a *legnagyobb baj* a földön, mert miatta az ember örökkétartó gyalázatba és örökkétartó nyomoruságba juthat.

Árkádiusz császár egykor megkérdezte az ő udvari embereit, hogyan állhatna legjobban boszut Aranysz. sz. Jánoson, Konstantinápoly püspökén, aki szentbeszédeiben többször kikelt a császári udvar erkölcstelensége ellen. Az egyik azt tanácsolta, hogy kobozza el a *vagyonát*, a másik pedig, hogy csukja *börtönbe*; a harmadik, hogy küldje *számüzetésbe*; a negyedik meg, hogy *ölesse meg*. Végre előállott az ötödik és azt mondta: »Mindezzel nem fog Aranysz. sz. János törődni, mert ilyen dolgok nem tudják őt igazán boldogtalanná tenni. Hanem vegyétek rá arra, hogy kövessen el *bűnt;* mert semmitől sem fél az az ember jobban, mint a bűntől.« A császár elhatározta, hogy számüzetésbe küldi, ahol 407-ben meghalt. (Sp. Plt. 1295.). *Az egyetlen igazi baj a földön a bűn.* Az emberek a földi *szenvedéseket* és viszontagságokat szokták bajnak tartani; pedig ezek tulajdonképen kegyelmek; miattuk ugyanis semmit sem vesztünk Isten előtt, sőt inkább nyerünk (Lásd az I. részt). Az egyetlen igazi baj a világon a bűn; miatta ugyanis az ember minden *értékét elvesziti* Isten szemeiben (Ar. sz. Ján.). A bűn miatt a semmiből létesült ember a semmiségbe sülyed vissza (Sz. Ág.). A bűn nagyobb baj, mintha az egész világ, sőt teremtményekkel telt végtelen világok megsemmisülnének (Sz. Antal). Az emberre egyedül gyalázatos és lealacsonyitó a bűn. Csupán a gonosz emberek tartják *a szegénységet, a munkát,* stb. gyalázatnak. Midőn Xavéri szent Ferencnek, az indusok apostolának, aki »apostoli követ« cimet viselt, azt mondották, hogy lealacsonyitó dolog, ha maga mossa ki fehérnemüit, a szent igy felelt: »Csak egy dolog alacsonyitja le a keresztényt, t. i. a bűn«.

4. A halálos bűn *megfoszt* bennünket lelkünk természetfölötti *szépségétől*, az *ördöghöz hasonlóvá* s már a földön *szerencsétlenné* tesz.

A halálos bűn **megfosztja lelkünket** *természetfölötti* **szépségétől.** Amint a testet a vele érintkező szennyes tárgy beszennyezi, ugy a léleknek természetfölötti szépségét is, amely a megszentelő kegyelemtől származik, a teremtmény vétkes szeretete megsemmisiti (Aqu. sz. Tam.). A hófehér ruha a sártól azonnal beszennyeződik; igy az ember is a földi dolgok tisztátalanságától, mihelyt Istentől eltávozva törvénytelen szeretettel a földi dolgokhoz hajol (Gran Lajos). Midőn a bélpoklosokat

ápoló Chantal szent Franciskának azt mondották, hogy a ragály őt is könnyen megtámadhatja, így felelt: »Semmi egyéb poklosságtól nem félek, csupán a bűntől« (Meh. III. 61.), — A bűn az embert az **ördöghöz** teszi **hasonlóvá.** A bűnösök az *ördögöt utánozzák* (Bölcs. 2, 25.). A bűn az embert az ördöggel szinte *egy-lényegüvé* teszi. »Aki bűnt cselekszik, az ördögtől vagyon« (I. Ján. 3, 8.). Sőt a bűn az embert az ördög *gyermekévé* teszi (I. Ján. 3, 10.), mert az ördög lelkületét és vágyait tette magáévá. Azért mondá Krisztus Urunk a farizeusoknak a templomban: »Ti az ördög atyától vagytok és atyátok kívánságait akarjátok cselekedni« (Ján. 8, 44.). A bűnös tehát az ördög leszármazottja (fajtája). V. ö. Isten szavait a paradicsomi kígyóhoz. (I. Móz. 3, 15.). A bűnös az ördög *ételét* ízleli meg (Sz. Cipr.). — A bűn az embert már a **földön is boldogtalanná** teszi. Ha az *égitestek* elhagynák pályájukat, elpusztulnának; ha a *vonat* elhagyja vágányát, szerencsétlenség támad. Így jutnak az eszes teremtmények, az emberek is nyomorúságba, ha a számukra Istentől rendelt parancsokat megszegik. Aki a *rendnek* nekimegy, az tönkremegy. A bűnös fellázad saját eszének, az emberi társadalomnak, az isteni világkormányzásnak rendje ellen; azért lelkiismeret-mardosást, a hatóság büntetését, továbbá Istennek külön büntetéseit kénytelen elszenvedni (Aqu. sz. Tam.).

II. A bűnnek keletkezése és fejlődése.

A ház nem egyszerre omlik össze, hanem először kis esőcseppek hatolnak a falakba, megpuhítják a meszet és meglazítják a falakat; végre az egész épület összeomlik. Így tesz az ördög is a lélekkel (Rodriguez). Éva bűnén láthatjuk a bűnnek keletkezését.

A bűn rendszerint a következő módon keletkezik;

1. Gonosz *gondolatunk* támad; ez magában véve még nem bűn, hanem csupán a vele való foglalkozás miatt válik bűnné.

Bensőnkben *két ellentétes érzelmü ur* lakik; amit az egyik dicsér, azt a másik gyalázza. Az egyik ur az érzékiség, a másik a lelkiismeret. Azért mikor a gonosz gondolat támad, *belső küzdelem* keletkezik; a lelkiismeret int és visszatart, a gonosz vágy ellenben izgat és a gonosz felé vonz. Sohasem szabadulhatunk a gonosz gondolatoktól, amint a tenger közepén fekvő *sziget* sem szabadulhat a hullámok csapkodásaitól. Azonban, amint a sziget a hullámoknak ellenáll, úgy álljunk mi is ellen a gonosz gondolatoknak (Sz. Efr.). Tehát **azonnal forduljunk el a rossztól;** ez imádsággal, vagy pedig a halálra, valamint az utolsó ítéletre való gondolással történik. »Minden cselekedeteidben emlékezzél meg *utolsó dolgaidról* és örökké nem vétkezel«

(Sir. 7. 40.). Vagy a bűnnek rossz *következményeire* is gondolhatunk. Aki előbb jár a tettével, mint az eszével, az pórul jár. Legcélszerűbb azzal elfordulni a kisértéstől, hogy *azonnal* egyébre gondolunk és munkánk után látunk. A tüzet lobbantában könnyü eloltani; a betegséget keletkezésében könnyebb megszüntetni; hasonlóan áll a dolog a rossz gondolatokkal is. »Öld meg ellenségedet még kicsiny és gyönge korában« (Sz. Jer.). A gonosz gondolatot még születésében fojtsd el, mihelyt megjelenik lelked előtt (Sz. Bern.).

2. Némelykor vétkes *gyönyörködés* keletkezik; ez bűn, mihelyt észrevesszük és el nem nyomjuk.

A vétkes gyönyörködés *halálos* bűn is lehet, ha t. i. az ember szándékosan gyönyörködik olyan dologban, amely halálos bűn terhe alatt tilos. — A gonosz gondolatok olyan *tojások*, amelyeket az ördög helyez szivünkbe (Hugó b.); amint a tojásból, ha kiköltik, kis csirke, ugy a gonosz gondolatból, ha szándékos gyönyörrel melegitik, bűn származik. Az *izzó széntől*, ha kézben tartjuk, égési sebek származnak; épen ugy támadnak súlyos égési sebek a lélekben, ha a támadt vétkes gondolatot elménkben megtürjük (Sz. Ág.). A kivánság, ha egyszer fogant, bűnt szül (Jak. 1, 15.). A gonosz gondolatok utálatosak az Urnál (Péld. 15, 26.).

3. Máskor *gonosz vágy* keletkezik szivünkben; ez az ember beleegyezése után faja szerint ugyanazon gonoszságu, mint a gonosz cselekedet, amelyre irányul.

A szándékos gonosz vágy már az *akarat tevékenysége*. Már pedig ami a szivből (t. i. az akaratból) származik, az bűn. (Máté 15, 19.). Isten ugyanis az *akaratot tettnek* számitja be. Akinek szándékos gonosz vágya van, az a rossz cselekedetet már véghezvitte lelkében (Máté 5, 28.). A halálos bűnbe belegyező ember azon *szarvashoz* hasonlit, amely a lövéstől már halálosan megsebesült, tehát a haláltól nem menekülhet többé, habár a vadász elől meg is menekszik (Sz. Efr.). A gonosz vágyak azon remora nevü kis *tengeri halacskával* hasonlithatók össze, amely Plinius szerint a legnagyobb hajókat kifúrja és igy előrehaladásában megakadályozza, sőt a tengerbe is sülyeszti. A gonosz vágy is, bármily kicsinynek tünjék fel, feltarthatja utjokban még a legtökéletesebb és a legjámborabb embereket is, miközben a mennyei hon révpartja felé eveznek; sőt még az örök kárhozat örvényébe is sülyesztheti őket (Naz. sz. Gerg.). Némely gonosz vágyak *halálos bűnök* (Trid. 14, 5.). Tudniillik azok, amelyek *teljes tudatossággal szigoruan tiltott* dolgokra irányulnak. Aki gonosz vágyait nem tudja megfékezni, az ahhoz a *lovashoz* hasonlit, akit megvadult lova tovaragad s posványokon át össze-vissza hurcol; igy amaz is a legsulyosabb halálos bűnökbe esik, végül pedig a pokol örvényébe kerül (Sz. Ambr.).

A gonosz vágy hasonlit a *légyhez*, amely falánk és telhetetlen, mindent élvezni akar, mig végre olajban, mézben, vagy egyéb édes nedvben megfulad, vagy a gyertyába repül s összeég (Corn. a Lap.).

4. Ha valaki *elhatározta* a rosszat, akkor a bűn már létrejött.

Az ember a vággyal csupán kivánta, vagy pedig óhajtotta a bűn elkövetését. A szándékkal *elhatározza*, hogy *alkalmazni* fogja a cél elérésére szükséges *eszközöket* is. *József testvérei* elhatározták, hogy testvérüket megölik; ezzel sulyosan vétkeztek, ha szándékukat nem is valósitották meg.

Eddig a *belső* bűnökről volt szó.

5. A belső bűnnél rosszabb a *külső bűn*, mert rosszabb következményei vannak.

Növeli ugyanis az akarat gonoszságát, elpusztitja a szemérem-érzetet, gyakran botrányt vagy kárt okoz, földi nyomorba dönt, Istennek nagyobb bűntetéseit érdemli ki, stb. A külső bűnt végrehajtó ember ahhoz a *halhoz* hasonlit, amely a horogba már belekapott és fogva van. Egy király *hadvezérére* bizza a vár védelmét. A hadvezérhez az ellenség álruhába öltözött *kémet* küld levéllel, amelyben nagy összeg pénzt ajánlanak fel neki a vár átadásáért. A hadvezér háromféleképen cselekedhetik: vagy visszautasitja az ajánlatot s a kémet felakasztatja; vagy tárgyalásokba bocsátkozik a kémmel, a tárgyalásokat azonban megszakitja; vagy megnyitja az ellenségnek a kapukat. Ez a vár a mi lelkünk, a vár parancsnoka mi vagyunk, az ellenség pedig az ördög. Ez gyakran küld kémeket hozzánk, hogy bennünket mindenféle igéretekkel és hitegetésekkel Istentől elidegenitsen. Ha mi a rossz gondolatokat erélyesen visszautasitjuk, akkor hűségünk megerősödik az Isten iránt; ha a rossz gondolatokban gyönyörüséget találunk, akkor már Isten iránt hűtlenekké kezdünk válni s bűntetésre méltók vagyunk; ha ellenben a rosszat végrehajtjuk, akkor lelkünket *az ördögnek szolgáltatjuk* ki, aki egész kiséretével bevonul abba (Hunolt).

6. A halálos bűn után *bűnös állapot* jön létre a lélekben.

A viz, ha *befagy*, mindaddig jég marad, amig csak a meleg ismét fel nem olvasztja. Ha a mi *féltekénk* elfordult a naptól, akkor nálunk mindaddig sötét és hideg lesz, amig csak földünk állása ismét meg nem változott. Hasonlóan áll a dolog azzal az emberrel, aki sulyosan vétkezett: mindaddig a bűn *állapotában* marad, amig csak ismét meg nem tér. Azért mondjuk: ez az ember bűnben él, bűnben halt meg, stb. — Azt az embert, aki a bűn állapotában van, Krisztus Urunk a 10 szűzről mondott példabeszédében az **alvóhoz** hasonlitja (Máté, 25, 5.). Az alvó nem cselekszik, hanem csak álmodik; és pedig sok minden-

félét álmodik; pl. hogy nagy ur, hogy gazdag, stb. De ha felébred az álmából, észreveszi, hogy azok az álmok csak csalóka képek voltak. Igy áll a dolog a bűnössel is. Sokat képzel magáról meg a földi dolgokról s azt hiszi, hogy ezekben találja föl a boldogságot. Azért azok bírását és élvezését nagyra tartja. Ha azonban a Szentlélek Isten felvilágositó kegyelmének a fényénél jobb belátásra jut, észreveszi a tévedését. Azért figyelmezteti sz. Pál a bűnösöket: »Itt az idő, hogy az álomból fölkeljünk«. (Róm. 13, 11.).

7. A sulyos bűn gyakori ismétléséből *gonoszság* keletkezik (Ugy is mondják: *bűnös szokás, szenvedély).*

Ha egy határozott sulyos bűnt gyakrabban követünk el, akkor létrejő a *gonoszság.* A bűnös ugyanis a gonosz elkövetésében bizonyos *jártasságot* sajátit el s akarata a gonoszra *hajlandóvá* válik. A szentatyák a Krisztus Urnktól feltámasztott három halottra utalnak, hogy a halálos bűnt, mint belső bűnt, mint külső bűnt és mint gonoszságot szemléltessék. Akinek a bűn csak szivében van, az Jairus holt leányához hasonlit, aki még a házban volt. Aki a külső bűnt elkövette, az a naimi holt ifjuhoz hasonlit, aki már a város kapuin kivül volt. Aki gonoszságba merült, az Lázárhoz hasonlit, aki már a sirban enyészett. A két első esetben Krisztus Urunk a halottaknak csupán azt parancsolta, hogy keljenek föl, az utóbbi esetben ellenben lelkében megszomorodott, sirt, imádkozott, elhengerittette a követ s hangosan szólt be a sirba. Azt akarta ezzel megmutatni, hogy menynyire nehéz a gonosz embert uj lelki életre támasztani.

8. Minden sulyos bűn, valamint minden gonoszság *másfajta* bűnöket és gonoszságokat von maga után.

Ezt láthatjuk Judás példájából. Tolvaj lett belőle, amennyiben Krisztust meglopta. Azután pénzért elárulta Mesterét, kétségbeesett s felakasztotta magát. A halálos bűnben levő embertől az *Isten kegyelme eltávozik,* de a kisértés nem. Sőt az ördög minden erejét felhasználja a bűnösnek még erősebb leláncolására. Mivel pedig a kisértés az Isten segitő kegyelme nélkül le nem győzhető, Isten pedig a bűnösnek kevesebb segitő kegyelmet ad, mint az igaznak, a bűnös mindig mélyebbre sülyed, egyik bűnből a másikba. »A gonosz tett átka, hogy tovább szaporodva gonoszat hoz létre« (Schiller). A bűnre halmozódó bűnök tehát a *bűn bűntetéseinek* is nevezhelők (Sz. Bonav.). A gonoszságnak bűntetése gonoszság (N. sz, Gerg.). A szentirás a kegyelem elvonását e szavakkal szemlélteti: Isten megvakitja, megkeményiti a bűnöst (például Fáraót), Isten a bűnöst saját elvetemült gondolatára hagyja (Róm. 1, 28.), stb.

9. A gonoszság meggyökeresedése után gyakran a legnagyobb gaztettek, az ugynevezett *égbekiáltó bűnök*

következnek; végre pedig a bűnösnek teljes megátalkodottsága, t. i. a *Szentlélek elleni bűn.*

A hosszabb ideig gonosz életbe merült ember a legnagyobb gaztettekre (gyilkosságra, védtelenek elnyomására, a munkabér elvonására, sodomiára) vetemedik (I. Móz. 12, 20.). — Valamint az erényekben való tökéletesség az embert a földön csaknem boldoggá teszi s az Istennel teljes egyesülésre magasztositja (gondoljunk a 8 boldogságra), ugy megvannak a gonoszságnak is a maga fokozatai, amelyeken keresztül a lélek az *elkárhozott lelkek állapotába* jut s az Istentől *teljesen* elszakad. A gonosz ember végre **gyűlöli Istent** s szabadon és teljes öntudattal ellenszegül a Szentlélek hatásának; tehát vétkezik a Szentlélek ellen. Ezzel »a *vétkezés be van fejezve*« (Sz. Bonav.). S mivel az *ördög* az Isten iránt való gyűlöletet ülteti be a bűnös szívébe, azért a bűnösök a sátán gyermekei s »atyjuk az ördög« (Ján. 8, 44.).

III. A bűnök fajai.

A bűnöknek különböző fajai vannak.

A bűnnek *faját* megváltoztató körülményeket a szent gyónásban meg kell mondani (E. T. 901.).

Fajok szerint különböznek egymástól mindazon bűnök, amelyekkel *különböző parancsok* vagy pedig *különböző erények* ellen vétkezünk, továbbá azon bűnök, amelyekkel ugyanazon parancsot vagy ugyanazon erényt *különböző módon* sértjük meg.

Például a *lopás* és a *hazugság* a bűnnek két különböző faja, mert a lopással Istennek 7.-ik, a hazugsággal Istennek 8.-ik parancsát szegjük meg. A *kevélység* és a *fösvénység* a bűnnek különböző faja, mert két különböző erényt sértettünk meg velük, t. i. az alázatosságot és az adakozást. — A vasárnapi munka és a szentmisehallgatás elhanyagolása a bűnnek két különböző faja, mert az Isten 3.-ik parancsát különböző módon sértjük meg azokkal. Az Isten irgalmasságában való *vakmerő bizalom* és a *kétségbeesés* a bűnnek két különböző faja, mert a remény erényét különböző módon sértjük meg velük.

1. Rendesen gondolattal, szóval és cselekedettel elkövetett bűnöket különböztetünk meg.

A gyűlölet és a gyilkosság a bűnnek azért két különböző faja, mert az 5.-ik parancsot különböző módon (gondolattal-cselekedettel) sértik meg. A világ azt mondja: »A **gondolatok** nem tartoznak ellenőrzés alá«; a rómaiak is azt vallották: »De internis non judicat praetor«. (Azaz, a biró gondolatok miatt senkit sem itélhet el). Isten előtt nem igy áll a dolog; ő a gonosz

gondolatok miatt is felelősségre vonja majd az embert. Azért mondotta Krisztus az irástudóknak: »Miért gondoltok gonoszat szivetekben?« (Máté 9, 4.). Gondolati bűn pl. a gyanusitás. — **Szóbeli** bűnöktől is óva int bennünket Krisztus: Az emberek minden haszontalan szóért, amit beszélnek, az ítélet napján felelőséggel tartoznak (Máté 12, 36.).

2. Megkülönböztetünk továbbá saját, valamint idegen bűnöket.

Saját bűnök. azok, amelyeket *magunk* követünk el.

Idegen bűnök azok, amelyeket nem magunk követünk el, amelyekben azonban valami módon magunk is *résztveszünk*. Idegen bűnt az követ el, aki valamely gonosz cselekedetet parancsol, tanácsol, helyesel, dicsér, támogat, védelmez, arra izgat, azt elhallgatja, vagy pedig nem bűnteti meg, habár azt megakadályozhatta volna s hivatalból kötelessége lett volna megakadályozni.

A bűnös a *bélpokloshoz* hasonlit; amint ez a ragállyal mást megfertőz, ugy a bűnös is: másokat bűnre vezet. Ez esetben ő oka azok bűnének. Aki a házat felgyujtja, oka a tűzvésznek; aki embertársának mérget nyujt, bűnös annak halálában. Épen ugy áll a dolog a *bűnre-vezetésben*, és sokszor a bűn meg-*nem-akadályozásában*. Gonoszságra oktat, aki nem büntet (Naz. sz. Gerg.). Ha a király életét őrző emberek a király ellen történt merényletről értesülnek, akkor ugyancsak megrémülnek; tudják ugyanis, hogy azon mentséggel: »Nem vagyok benne részes«, nem mentegetőzhetnek; épen ugy kell félnünk nekünk is, ha hanyagságunk vagy gyávaságunk miatt Istent mások megsértik (Ar. sz. Ján.). Aki *a gonosz cselekedeteket megakadályozhatja és* hivatalánál fogva kötelessége is volna megakadályozni (mert szülő, előljáró, csősz stb), de mégsem akadályozza meg, az *bűnös azokban*. — *Példák* az idegen bűnökre: Heródes *megparancsolta*, hogy Betlehemben a gyermekeket öljék meg. Rebeka, Izsák felesége, kedves fiának, Jákobnak azt *tanácsolta*, hogy csalja meg Izsákot (I. Móz. 27.). Áron *beleegyezett* az izraeliták kivánságába és aranyborjut öntetett. A zsidók *dicsérték* Heródest, hogy Jakab apostolt megölette; azért Heródes Pétert is tömlöcbe vettette, hogy megölje (Ap. 12.). Saul *segitségére* volt szent István gyilkosainak, amennyiben ruhájukat őrizte. Jóbnak gonosz felesége haragra és türelmetlenségre *ingerelte* férjét; hasonlóan cselekedett Tóbiás felesége is. Akik illemsértő képeket festenek, erkölcstelen könyveket irnak, magukat tulságosan cicomázzák, azok másokat bűnre ingerelnek. Héli tulságosan *elnéző* volt gyermekeinek bűneivel szemben és nem büntette meg őket; ezért Isten megdorgálta őt Sámuel által (I. Kir. 3.). Azok is vétkeznek, akik valamely ta-

nács tagjai s az igazságtalan határozatok ellen az emberektől való félelemből szavukat nem emelik föl; a próféta az ilyen embereket a néma ebekkel hasonlitja össze, amelyek nem birnak ugatni (Iz. 56, 10.).

Idegen bűnöknek *könnyen* részesei lehetnek: a földi hatalmasok, törvényhozó testületek, szülők és előljárók, munkaadók, az ujságok és könyvek kiadói.

A földi hatalmasok (mint egykor Napoleon császár) némelykor igazságtalan háborut kezdeményeztek: Ki az oka ilyenkor mindazon bűntényeknek, amelyeket a háboruban el szoktak követni? Ki a bűnös abban, ha vallásellenes törvényeket hoznak, amelyek sok ember lelki üdvét veszélyeztetik? Ki a bűnös, ha az ujságok különböző nemzetiségü vagy vallásfelekezetü népeket felizgatnak egymás ellen, amelyek aztán egymás ellen áskálódnak? Ki a legnagyobb bűnös az ilyen esetekben?

Az idegen bűnben részes legalább is épen olyan mértékben bűntetésreméltó, mint ha maga vétkezett volna.

Aki mást bűnre vezet, az még nagyobb bűntetést is érdemelhet, mint emez. Gondoljuk meg, hogy az Ádámot bűnre csábitó Évát Isten keményebben bűntette, mint Ádámot. Mai nap is a nők az eredeti bűn következményeit sokkal inkább kénytelenek szenvedni, mint a férfiak. Aki másokat bűnre vezet, az még a *felebaráti* szeretet ellen is vétkezik. Az ördögöt utánozza, aki nem csupán maga gonosz, hanem másokat is gonoszokká akar tenni. Azért kiált fel Krisztus Urunk: »Jaj annak az embernek, aki által a botrány jő (=aki oka mások vétkezésének). Jobb annak, hogy malomkő köttessék nyakára és a tenger mélységébe merittessék« (Máté 18, 6. stb.).

IV. A bűnök nagysága.

I. Nem minden bűn egyenlően nagy.

Krisztus Urunk némely bűnöket a *tevével*, másokat a *szunyoggal* hasonlit össze (Máté 23, 24.); továbbá némely bűnöket a *szálkához*, másokat a *gerendához* hasonlit (Máté 7, 3.); a *10,000 talentumos* adósságot a *10 denáros* tartozással állitja szembe (Máté 18, 23.); Pilátushoz igy szólott: »Annak, aki engem neked átadott, nagyobb bűne vagyon« (Ján. 19, 11.).

a) A bűn annál nagyobb, minél *fontosabb dologban* vétkeztünk, minél jobban *ismerjük* a cselekedet bűnösségét s minél *szabadabban* lehetett cselekednünk.

Először is a **tárgy fontossága jön** tekintetbe, amely ellen a cselekedet irányul. Az *Isten* ellen intézett gonosz cselekedet bűnösebb, mint ha embertársaink ellen irányul (Tehát

aki Istent káromolja, az sulyosabban vétkezik, mint aki felebarátját szidja.). A felebarátunk *élete* ellen intézett gonosz cselekedet bűnösebb, mint ha vagyona ellen irányul. Aki felebarátját tettleg *bántalmazza*, nagyobb bűnt követ el, mint hogyha szóval sérti meg, stb. A cselekedet bűnösségének **ismeretétől** is sok függ. A *keresztény* bűne bizonyosan nagyobb, mint a pogányé. A *pap* vétkezése nagyobb, mint a vallásban járatlan közönséges emberé, mert a pap jobban ismeri az Isten akaratát. Az Üdvözitő szerint: »Az a szolga, aki tudta ura akaratát és nem cselekedett annak akarata szerint, keményen bűnhődik; aki pedig nem tudta és büntetésre méltókat cselekedett, kevésbbé bűnhődik« (Luk. 12, 47.). Az olyan bűnök, amelyek a gyermekeknél bocsánatosak, az érett koru férfiaknál sulyosak lehetnek (Sz. Iz.). Minél többet tudsz, annál szigorubb itélet vár reád, ha nem élsz ismeretednek megfelelően szentebb életet (Kemp. Tam.). Bűneink annál nagyobbak, minél nagyobbak voltak az isteni kegyelmek (Szent Cez.). Végre az is dönt, vajjon több vagy kevesebb **szabadsággal** cselekedtünk-e? Aki nagy *félelem* hatása alatt cselekedett, vagy pedig igen erős *kisértésnek* volt kitéve, annak bűne kisebb, mint azé, aki tökéletesen szabadon cselekedhetett. Péter tagadása nem olyan nagy bűn, mint Judásnak jól megfontolt árulása.

b) A bűnt a személyek, a dolgok, az idő, a hely, az eszköz, a cél *körülményei*, továbbá a rossz következmények is *sulyosbithatják*.

Például a *királynak* nyilvános bűne nagyobb, mint az alattvalóké. A *nyilvános* bűn sulyosabb a titkosnál. Egész vasárnapon át szolgai munkát végezni nagyobb bűn, mint hasonló körülmények között csupán egy órás szolgai munkát végezni. Erőszakosan elvenni valamit sulyosabb vétek, mint titokban lopni. Szegénytől lopni sulyosabb vétek, mint ugyanannyit gazdagtól lopni. Templomi tárgyat lopni sulyosabb bűn, mint más tárgyat eltulajdonitani.

II. Némely bűnök olyan nagyok, hogy egészen elszakitanak bennünket Istentől s teljesen megfosztanak az ő barátságától; ezeket sulyos vagy halálos bűnöknek nevezzük. Ellenben a nem annyira nagy bűnöket bocsánatos bűnöknek hivjuk.

A bűnökkel ugy áll a dolog, mint a *betegségekkel*; némely betegség csupán gyöngiti a testi erőt, egy másik azonban az életet semmisiti meg. Epen ugy vannak bűnök, amelyek a lelket a legfőbb célja felé való törekvésében csupán akadályozzák; és vannak olyan bűnök, amelyek a lélek életét, a megszentelő kegyelmet megsemmisitik (Aqu. sz. Tam.). *Barátok* között előfordul, hogy némelykor az egyiknek törekvése a másikéval ellenkezik. Csekély mérvü ellentét miatt a barátság nem bomlik fel; ellenben nagy mérvü ellentét miatt a barátság fel szokott

bomlani. Igy van az isteni barátsággal is: kis hibák miatt nem szünik meg, de megszünik nagy hibák miatt. Azért a szentirás olyan bűnökről beszél, amelyek miatt Isten *kegyelmét egészen elveszitjük* (például Dávid bűne), továbbá olyanokról, amelyekbe az *igaz is hétszer* (= többször) esik (Péld. 24, 16.), anélkül, hogy megszünnék emiatt igaz lenni (Trid. 6, 11.). Tud olyan bűnökről, amelyek a *mennyországból* kizárnak és örök büntetést vonnak maguk után; de tud olyanokról is, amelyeknél ez *nem* történik meg. Szent Pál például a bálványimádást, gyilkosságot, mértéktelenséget, fösvénységet, stb. a sulyos bűnök közé sorolja (I. Kor. 6, 9.; Gal. 5, 19. stb.). Manapság azonban egyetlen bűn sem olyan nagy, hogy védelmezőt és magasztalót nem találna. Ne engedjük magunkat a világ hamis alapelveitől félrevezetni, hanem tartsuk magunkat az Isten igéjéhez, amelyet az egyház hirdet. Nem a világ, hanem Isten lesz a biránk egykor. — A *halálos* bűn onnan vette nevét, mert **a lélek halálát okozza;** a lélek nem szünik ugyan meg létezni, de elvesziti a Szentlélek legnagyobb adományát: a megszentelő kegyelmet. »Amint a test meghal, ha a lélek elhagyja, ugy meghal a lélek is, ha Isten őt elhagyja« (Sz. Ág.). A sulyos bűn halál, mert elszakit Istentől, aki az élet (Sz. Iz.). Sulyosan vétkezni annyit tesz, mint az élet világát kioltani (Sz. Bern.). A sulyos bűn tehát bizonyos értelemben a lélek *öngyilkossága* (Lehmkuhl). — A *bocsánatos* bűn onnan vette nevét, mert **könnyen megbocsátható.** Azonban a bocsánatos bűnt *ne vegyük kevésbe.* Nem vonhat el ugyan bennünket az Istenhez vezető uttól, de késleltethet bennünket utunk céljának elérésében. (Szal. sz. Fer.). Azonfelül Isten végtelen fenségét megsérti a bocsánatos bűn is. »Urunkat Istenünket megsérteni, habár a legcsekélyebb dologban is, nem lekicsinyelni való dolog.« (Sz. Jer.). Aki szerető fiu módjára, nem pedig rabszolga módjára szolgál Istennek, az visszariad a csekély bűnöktől is (Sz. Vaz.). Az ég és föld összeomlása nem olyan nagy szerencsétlenség, mint egyetlen bocsánatos bűn elkövetése (Sz. Ág.). A vértanuk összes milliói megmérhetetlen érdemeikkel egyetlen bocsánatos bűnért sem adhatnának a megsértett istenségnek méltó elégtételt, hanem erre Krisztus Urunk drága vére volt szükséges (Szien. sz. Kat.).

A halálos és a bocsánatos bűnök *lényegileg* különböznek egymástól.

A halálos bűn a *sulyos sebhez* hasonlit, amelyben az ember rendszerint meghal; a bocsánatos bűn ellenben a *könnyü sebhez* hasonlit, amely legfölebb beteggé tesz. »A halálos bűn a fa gyökerére illeszti a fejszét, a bocsánatos bűn csupán a fa kérgét sebesiti meg, amitől az fonnyadni kezd« (Just. sz. Lőr.).

1. Halálos bűnt az követ el, aki tudva és egészen készakarva sulyosan megsérti Isten méltóságát, vagy

pedig az embernek valamely fontos javát: akár saját életét, akár felebarátjának életét, vagyonát vagy becsületét.

Ennélfogva a bálványimádás, az eretnekség, az istenkáromlás, a hamis eskü, a vasár- és ünnepnapok sulyos megszentségtelenitése minden körülmények között halálos bűnök, mert azok **Isten tiszteletét sulyosan** megsértik. Saját egészségünknek könnyelmü, csekély megsértése bocsánatos bűn, az öngyilkosság ellenben, ha megfontoltan történik, halálos bűn. Felebarátunkat könnyedén megütni bocsánatos bűn, ellenben durván megsérteni halálos bűn. Felebarátunktól néhány fillért elvenni bocsánatos bűn, ellenben nagy összeg pénzt lopni el tőle halálos bűn. Felebarátunknak valamely kisebb hibáját szükség nélkül fölfedni bocsánatos bűn, ellenben őt nagy bűnről hamisan vádolni halálos bűn. Ez onnan van, mert az utóbbi esetekben az **embernek fontos javát sulyosan sértjük meg.** — Halálos bűn azonban csupán akkor állapitható meg, ha az ember a **cselekedet bűnösségét ismeri.** A *gyermekek* tehát, akik az egyébként halálos bűnnek gonoszságáról rendszerint még nem tudnak, nehezen követhetnek el halálos bűnt. Szükséges továbbá, hogy az ember egészen **készakarva** cselekedjék. Aki például fenyegetés hatása alatt, tehát *nagy félelemből* követne el egyébként sulyos bűnt, annak vétke nehezen lesz halálos bűn. Ugyanez áll a *nehéz kisértésről* is, amelyek az ember eszét egészen megzavarhatják. Egykor a zsidó katonák az ütközetben a pogány áldozati tárgyakból tilalom dacára néhányat maguknál tartottak; nemsokára elestek az ütközetben. A zsidók ugy vélték, hogy a katonák nem kárhoztak el; ugyanis sok áldozatot mutattak be érettük. Ezt a felfogást a szentirás is megerősiti (II. Makk. 12.). Sulyos betegségek következtében annyira *megzavarodhat* valakinek az elméje, hogy egyáltalán nem tudja, mit cselekszik. Előfordulhat tehát az is, hogy Isten szemei előtt némely öngyilkos is ártatlan. Ovakodjunk azért hibázó felebarátunk szigoru megitélésétől; hiszen nem vagyunk mindentudók! Azért mondja Krisztus Urunk: »Ne itéljetek, hogy ne itéltessetek« (Luk. 6, 37.).

2. Bocsánatos bünt követ el, aki csupán csekély dologban vétkezik; vagy aki fontos dologban vétkezik ugyan, azonban nem egészen tudva vagy nem egészen készakarva.

Azonban az egyébként csupán *bocsánatos* bűn *halálos* bűnné válhatik: ha t. i. a cselekvő tudtával *nagy botrányt* vagy *nagy kárt* okoz.

A vallást vagy pedig mások becsületét megtámadni a *hirlapokban* bizonyára nem bocsánatos bűn; ez ugyanis nagy botrányt és kárt okoz. A *hazugság*, habár magában véve bocsánatos bűn, halálos bűnné válhatik, ha nagy szerencsétlenséget

okoz; gondoljunk a kémek hazug tudósitásaira az igéret földét illetőleg.

III. Nem minden halálos bűn, valamint nem minden bocsánatos bűn egyenlően nagy. A legnagyobb halálos bűnök a Szentlélek elleni bűnök és az égbekiáltó bűnök.

1. A Szentlélek ellen az vétkezik, aki a Szentlélek hatásának állandóan makacsul ellenszegül.

Előfordul némelykor, hogy a Szentlélek imádságra vagy pedig egyéb jó cselekedetekre ösztönöz bennünket, s hogy mi a Szentlélek ezen ösztönzésének szórakozottságunk vagy pedig földi gondjaink következtében nem engedelmeskedünk. Azonban ez még nem bűn a Szentlélek ellen. Csak akkor áll elő ez a bűn, ha az ember a Szentlélektől adott és *az üdvösségre szükséges* segitő kegyelemnek **makacsul állandóan** ellenszegül, tehát sulyos bűnében megátalkodik és igy is hal meg. Erre példák: A *farizeusok* és *irástudók* felismerték Krisztus Urunk csodatételeiből, tanitása kitünőségéből, életének szentségéből, a a próféták jövendöléseinek beteljesedéséből, Krisztus Urunk nyilatkozataiból, hogy Krisztus Urunk az Istentől küldött Messiás; azonban kevélységükben nem akarták őt annak elismerni, különben életmódjukat meg kellett volna változtatniok. Azért jobb meggyőződésük dacára azt mondták, hogy »ördöge vagyon« (Máté 12, 24.), és nem tértek meg hozzá. Sőt a főpapok az *őröket is* megvesztegették, akik Krisztus sirja mellett állottak, hogy ne hangoztassák Krisztus feltámadását, hanem mondják, hogy az apostolok lopták el a holttestét (Máté 28, 13.). **(A megismert igazság ellen tusakodtak).** Azért mondotta sz. István első vértanu megkövezése előtt a zsidóknak: »Ti nyakas és körülmetéletlen szivüek és fülüek! Mindenkor ellenálltok a Szentléleknek, amint atyáitok, ugy ti is!« (Ap. csel. 7, 51.). — *Fáráo* felismerte Mózes rettenthetetlen föllépéséből, valamint a sok csodából, hogy az igaz Isten akarja az izraeliták kivonulását; azonban Mózes minden figyelmeztetése dacára saját akaratától nem tágitott (Az **üdvös intések ellenére a bűnben megátalkodott).** *Renan* († 1892), Krisztus Urunk ellensége, a legszigorubban megtiltotta, hogy pap közeledjék halálos ágyához; semmi szin alatt sem akart jobb utra térni. Épen igy tesznek a szabadkőművesek. »Bedugták füleiket, hogy ne hallják az igazságot és szivüket olyanná tették mint a gyémánt« (Zak. 7, 11.). **(Szántszándékkal megmaradtak végső töredelmetlenségben).** — A Szentlélek elleni bűnöket a **három isteni erény ellen** való gonosz vétségnek is mondhatjuk: 1. A *hit* ellen van: a megismert keresztény **igazság ellen való tusakodás;** 2.. a *remény* ellen van: a vakmerő **elbizakodottság,** azaz az Isten irgalmasságára való vakmerő hagyatkozás a bűnözésben, azzal a gondolattal, hogy az isteni biró

csak irgalmas, nem pedig igazságos is (az Isten igazságosságának a lekicsinylése), továbbá a **kétségbeesés,** ami az Isten irgalmasságának a lebecsülése, mint ez Káinnal történt, aki azt mondotta: »Gonoszságom nagyobb, semhogy bocsánatot érdemeljek«. (I. Móz. 4, 13); 3., *az isteni szeretet* ellen van: a megátalkodottság és a **végső töredelmetlenség,** — a *felebaráti szeretet* ellen pedig: a **vallásosak iránt** érzett **ellenszenv.** Az ilyen ember az isteni kegyelem ellensége, mint *Kain,* aki öccsét a kegyelem miatt irigyelte. — A Szentlélek ellen vétkező ember olyan, mint akit barátja a nagy *hidegben a pusztán aludva* talál, tehát fölébreszti, hogy meg ne fagyjon; de az alvó megveti a jótéteményt, elutasitja a jótevőt és tovább alszik (Stolz. A.). Épen oly esztelenül cselekszik, mint aki a nap fölkeltével az ablaktáblákat becsukja s a napfény behatolását megakadályozza; vagy pedig mint a beteg, aki sebeit nem engedi gyógyitani és ezzel oka halálának (Ar. sz. Ján.).

A Szentlélek elleni bűn többnyire *nagyon gonosz* életmódnak vagy nagy gőgnek a következménye, néha pedig rossz nevelésnek az eredménye.

Növények és fák, amelyek természetüknél fogva puhák, *megkövesednek,* ha sokáig a föld alatt hevernek; épigy az ember szive is, mely természeténél fogva igen érzékeny, lassan olyan kemény lesz, mint a kő (megátalkodott), ha az ember egészen belemerül a földiekbe, vagyis ha **gonosz életet él.** A *halálos* bűnnek ugyanis sajátsága, hogy az észt elhomályositja és a szivet Istentől eltériti; minél több bűnt követ el valaki, *értelme* annál jobban *elhomályosul* s az Istentől elfordult *szive* annál jobban *megkeményedik,* mig végre az ember a leggyászosabb vakságra és megátalkodottságba jut (Gran. Lajos). Lelkünk az elzárt szobához hasonlit: a gonosz tettek miatt a Szentlélek világossága nem hatolhat ezen szobába (Galura). Fáraóról mondja a szentirás: »Megkeményité az Úr Fáraó szivét« (II. Móz. 9, 12.), t. i. bűneinek bűntetéséül Isten nem óvta meg a megátalkodástól (Sz. Ág.). — Előfordulhat az is, hogy a **gőg** miatt zárkózik el valaki a Szentlélek hatása elől. Mi vakitotta el az eretnek *Husz Jánost* annyira, hogy a konstanci zsinaton (1414) a püspökök intelmeinek nyakasan ellenszegült? Természetesen a gőgössége. Épigy miért üldözik és gyilkolják meg a *pogányok* a hozzájuk küldött hithirdetőket? A *rossz nevelés* és a bálványimádás következtében a pogányok annyira elvakultak, hogy esztelenségüktől nem akarnak többé megválni. Miért annyira elfogultak a naponként *vallásellenes hirlapokat* olvasó emberek egyházuk minden tana és intézménye ellen? **Ezt a rossz olvasmány** okozza. Végül a **rossz nevelésnek** is lehet ilyen hatása.

Aki a Szentlélek ellen vétkezik, az *nem* nyerheti

el Istentől bűneinek *bocsánatát*, és pedig azért nem, mert Istennek a megtérésre szükséges kegyelme ellen működik.

A Szentlélek elleni bűn *nem* emberi *gyengeségből*, nem is *tudatlanságból* fakad, hanem az **akarat gonoszságából;** azért keményebb büntetést is érdemel (Aqu. sz. Tam.). Krisztus Urunk szerint: A Szentlélek elleni káromlás (vétkezés) *nem bocsáttatik* meg sem e világon, sem a jövendőn (Máté 12, 32.). Természetes dolog, hogy aki a megsértésről hallani sem akar, az nem nyerhet bocsánatot. A sulyos betegség sem gyógyitható meg *gyógyszer* nélkül. Ugyanez áll a bűnökről is, ha az erkölcsi beteg a tulajdonképeni mentőeszköz ellen, a kegyelem ellen működik (Róm.). A töredelmetlenség az egyetlen bűn, amelyet Isten meg nem bocsát (Sz. Jer.). A töredelmetlenség jobban sérti Istent, mint a bűn (Ar. sz. Ján.). Aki azonban csak *egy ideig* szegül ellen a Szentlélek Isten kegyelmének, azután pedig *megtér*, az természetesen bocsánatot nyer Istentől, mert a *bűnbánó* embernek az Isten *minden bűnét megbocsátja.*

A Szentlélek ellen vétkező emberek gyakran földi nyomoruságba, haláluk után pedig az örök *kárhozatra* jutnak.

Isten a *szőlőtulajdonossal* hasonlitja magát össze, aki minden lehetőt megtett a szőlője érdekében; mivel azonban ez mégsem hoz termést, a gazda lerontja a keritését, mire aztán a szőlőt elpusztitják és összetapossák. *Fáráo* király hadseregével együtt a Vörös tengerbe fult (II. Móz. 14.); a *zsidók*, akik valamennyi prófétának ellenszegültek, sőt egyeseket meg is öltek (Máté 23, 27.), töredelmetlenségükért 70 évig sulyos fogságban vezekeltek; majd meg olyan nyomoruság érte őket, amilyen a világ kezdetétől nem volt, sem ezután nem leszen (Máté 24, 21.): Jeruzsálemet a rómaiak teljesen feldulták, több, mint egy millió embert pusztitott el éhség, pestis, testvérharc és a rómaiak kardja (Flav. József). Isten ugy jár el, mint az *okos orvos.* Ez nem szünik meg a betegnek gyógyszereket rendelni. Ha ezek nem is használnak azonnal, mégsem mond le végkép a betegről; minden ügyességét felhasználja megmentésére (Ar. sz. Ján.). Ha azonban a beteg az orvosságot minden rábeszélés dacára sem akarja bevenni, sőt az ablakon kidobja, akkor az orvos nem segithet rajta. Épen ugy jár el Isten azokkal, akik a segitő kegyelemnek ellenszegülnek: a földi életben sohasem tagadja meg kegyelmét tőlük, de azután *örökre elhagyja őket.* Reájuk illenek Sámuel prófétának Saul királyhoz intézett szavai: »Megvetetted az Úr szavát, téged is *megvet* az Úr« (I. Kir. 15, 26.). Ha a *virágbimbó* kifakad, akkor a nap fénye és melege beléhatol s növekedést, végül pedig termést eredményez. Ha a bimbó bezárul, akkor megkeményedik, elhal és terméketlen marad. Épen igy jár az a lélek is, amely a Szentlélek előtt nem nyilik meg: megkeményedik s örök kárhozatra jut.

2. Égbekiáltó bűnök azon nagy bűnök, amelyek, ahogyan a jó Isten mondja, boszuért kiáltanak az égbe. Ilyen bűnök a szántszándékos gyilkosság, a szegények és gyámoltalanok nyomorgatása, a munkások bérének elhuzása és a sodomai bűn.

Midőn Kain testvérét, Ábelt **megölte,** Isten igy szólott hozzá: »Öcséd vérének szava felkiált hozzám a földről« (I. Móz. 4, 10.). A föld összes népei is a legsulyosabb büntetésekkel büntetik a gyilkosságot, többnyire a gyilkos kivégzésével. Feltünőleg ritkán kerül valamely büntény olyan gyorsan napfényre, mint a gyilkosság. Ime, Istennek büntető igazsága! A **gyámoltalan** *izraelitáknak* **nyomorgatása** Egyiptomban égbekiáltó bűn volt (II. Móz. 3, 7.). Azok is égbekiáltó bűnt követnek el, akik *tűzvész* vagy pedig árviz alkalmával elrabolják a szerencsétlenek tulajdonát. Épenugy azok az *állásközvetitők* is, akik az álláskereső cselédek vagy munkások szorultságát a maguk javára kiaknázzák (pl. közvetitési dijat vesznek fel, anélkül, hogy közvetitenének, elfoglalható állásokat hirdetnek a sajtóban, anélkül, hogy volna ilyen helyük; tényleges közvetitésért óriási dijakat szednek stb.). Kórházakban, sőt a harctereken is megtörtént, hogy azok, kiknek a betegek és sebesültek ápolása volt a feladatuk, ezeket kizsákmányolták, pénzüket vagy értéktárgyaikat elrabolták, ahelyett, hogy ápolták volna őket. Micsoda kegyetlenség ez az irgalmasság leple alatt! Kiváltképen **az özvegyek és árvák** nyomorgatását tiltja az Isten (II. Móz. 22, 22.; Sir. 34, 26.). Az özvegyeknek az élete gondterhes és szomoru, mert azokat a terheket hordják, amelyek a férfiak számára valók: gondoskodniok kell a gyermekek ellátásáról s a gazdaság vagy háztartás vezetéséről. Azért az emberiesség is ugy kivánja, hogy az özvegyeket támogassuk. Tehát aki őket elnyomja, nagy gonoszságot cselekszik. Aki továbbá a munkást *sokáig várakoztatja* a **bérére,** s aki a munkás bérét mindenféle ürügyek alatt *megcsonkitja* (Jak. 5, 4.), szintén égbekiáltó bűnt követ el (V. Móz. 24, 14.). A középkorban a törvény a munkások panaszait minden más panaszoknak eléje helyezte s három nap alatt itéletet mondott róluk (Weiss A. Apolog. 650.). A **sodomai bűn** Sodoma lakóitól vette nevét. Sodoma lakói természetellenes élvezeteknek adták át magukat (Jud. 7.) s azért Isten tüzes és kénköves esővel pusztitotta el őket (I. Móz. 18.). A Holt tenger maig szomoru emléke ezen utálatos bűnnek. Ezt a legnagyobb fokban szégyenletes bűnt nem lehet igazi nevén megnevezni, különben a vallástanitó nyelvét és a hallgatók fülét megfertőzné (Sz. Ág.). Erről a bűnről mondja szent Pál (1 26—28.), hogy gyalázat és elvetemültség.

Égbekiáltó bűnöket manapság főképen némely *munkaadó* követ el gyámoltalan munkásaival szemben.

Némely munkaadó ugyanis a szegény népet tisztátalan,

poros, a téli évszakban gyakran nem fűtött helyiségekben dolgoztatja; nem ad nekik elég időt délben az evésre és pihenésre; vasár- és ünnepnapokon nem enged szünnapot számukra; oly csekély bért ad nekik, hogy belőle emberhez méltóan nem élhetnek; erejükön felüli munkát követel tőlük: olyan dolgokat kiván tőlük, amelyek az emberi méltóságba és az emberi jogokba ütköznek, stb. — A munkások kizsákmányolása és elnyomása a *szociáldemokráciára vezetett.* Lásd az Istennek 10.-ik parancsát.

IV. A bocsánatos bűnöktől meg kell különböztetnünk a tökéletlenségeket. A tökéletlenségek olyan hibák, amelyek nem rosszakaratból, hanem *emberi gyöngeségből* származnak.

A barátságtalan arc, a meggondolatlan beszéd, az önkéntelen szórakozottság az imádságban, stb. tökéletlenségek. »A bocsánatos bűnöknek alapja a rossz akaratban van, a tökéletlenségeknek nem« (Szal. sz. Fer.). Ha a tökéletlenségek nem is bűnök, mégsem *mentek* egészen minden *hibától;* azért ezeket is kerülnünk kell.

V. A halálos bűn bűntetése.

A halálos bűn az embert rendkivül szerencsétlenné teszi. Sok a bűnös ostora (Zsolt. 31, 10.). A bűnösnek mondja Isten: »Tudjad és lássad, mily rossz és keserű, hogy elhagytad a te Uradat Istenedet« (Jer. 2, 19.). Aki Istent elhagyja, az épen ugy jár, mint a Jeruzsálemből, az élő Isten lakásából a jerikói sivatagba utazó zsidó. »A bűnre *rögtön* következik a bűntetés, habár az itélet napja még nem érkezett el« (Sz. Cipr.).

A halálos bűnnek bűntetései ezek:

1. A megszentelő kegyelem elvesztése s ezzel a lélek halála.

A halálos bűnbe esett embert azonnal **elhagyja a Szentlélek.** Amint a füst elüzi a galambokat, ugy üzi el a halálos bűn a Szentlelket. A galambok nem tartózkodnak tisztátalan helyeken, ugy a Szentlélek sem lakik a halálos bűnnel beszennyezett szivben (Szal. sz. Fer.). Az istentelenek azt mondják Istennek: »Távozz tőlünk!« (Jób. 22, 17.). A halálos bűn tolvaj, amely, ha a lélek szobájába bebocsájtják, a *kegyelem* drága kincsét ellopja (Sz. Bonav.). Amint a villámcsapás egy pillanat alatt megsemmisit valamely tárgyat, ugy a halálos bűn is rögtön tönkreteszi a lélek életét, a megszentelő malasztot. A halálos bűn miatt tehát *elvesziti az ember a lélek életét.* »A bűn megöli az ember lelkét« (Bölcs. 16, 14.). A bűn, ha véghezvitetik, halált okoz (Jak. 1, 15.). A halálos bűn a halhatatlan lélek halála (Sz. Vazul.). Vannak tehát olyan emberek, akik élnek s mégis halottak. »A bűnösök halottak, habár élnek, az igazak pedig akkor is

élnek, miután meghaltak« (Ar. sz. Ján.). A lélektől elvált testet megsiratod, de az Istentől elvált lelket nem siratod meg (Sz. Ág.)

A megszentelő kegyelem *elveszitése* még a következő rossz *következményeket* vonja maga után: 1. Az ember elveszíti lelkének természetfölötti szépségét s Isten előtt egészen *tisztátalan*. 2. Elveszti az istenszeretet belénk öntött erényét. 3. Értelme *elhomályosul*, akarata pedig *meggyöngül*. 4. Minden előbb végzett jócselekedetének *érdemét* elveszíti; a halálos bűn állapotában végzett jócselekedeteiért pedig a tulvilágon semmi jutalmat sem nyer. 5. Végre az ördög hatalmába kerül és *más* halálos bünökbe is könnyen beleesik.

A halálos bűn miatt az ember **elveszti lelkének természetfölötti szépségét** s egészen **tisztátalan** lesz Isten előtt. Ugy jár, mint *Giezi*, Elizeus próféta szolgája, aki a sziriai Námánnal szemben elkövetett csalás után azonnal *bélpoklossá* lett (IV. Kir. 5.). A halálos bűn olyan, mint az *alma rothadása:* amint a rothadás elveszi az almának szinét, illatát, izét, röviden: összes szépségét és becsét, ugy veszi el a halálos bűn a léleknek összes értékét és szépségét (Sz. Bonav.). Sulyos csapás volna a *jegyesre* nézve, ha valamely *nagy betegség* annyira elektelenité, hogy vőlegénye megutálná; hasonló történik azon ember lelkével, aki sulyosan vétkezik: annyira elektelenül, hogy Krisztus Urunk, az ő vőlegénye, megutálja (Sz. Bonav.). A halálosan vétkező ember olyan, mint akinek *fehér ruhája* hirtelen *egészen szennyes* lett. »Amint a *holttest* iszonyuan kellemetlen, épen ugy, sőt még inkább kellemetlen a bűnös lelke Isten előtt« (Sz. Anz.). — Az ember a halálos bűn miatt **elveszti az Isten szeretetének belénk öntött erényét.** Mihelyt a *föld* elfordul a *naptól*, beáll a tél; épen ugy lép föl az ember szivében is azonnal a hideg, mihelyt halálos bűnnel elfordul Istentől. »A sulyos bűn olyan hidegség, amely a szeretet tüzét kioltja szivünkből« (Aqu. sz. Tam.). — A halálos bűn **elhomályositja** az ember **értelmét.** Amint a *viharfellegek* megakadályozzák a nap szemlélését s szemünket sötétséggel boritják be, ugy a halálos bűn is, különösen ha gyakran fordul elő, elhomályositja értelmünk szemét s szinte képtelenekké tesz bennünket az isteni kegyelem napvilágának szemlélésére (Sz. Teof.). A halálos bűnbe merült ember *nem fogja fel* azt, ami az *Isten Lelkéé* (I. Kor. 2, 14.). Amint a *szennyes tükör* nem veszi föl a tárgyak képeit, ugy nem fogadja be a bűnbe merült lélek sem Istennek hatásait (Sz. Teof.). Amint a *meghült* ember náthát kap s minden izlési és szaglási képességét elveszíti, úgy a halálos bűntől meghült lélek is közönyössé lesz s az igazság iránt minden érzéklését elveszíti (Wen.). A bűnös elvakult s nyomoruságát, valamint az őt fenyegető veszélyeket épen oly kevéssé ismeri fel, mint a

vándor, aki az *éj sötétében verem* mellett halad. Azért a bűnösök nyomoruságuk dacára még *vidámak* is tudnak lenni. »*Ha az őrült* megüti és összezuzza magát, gyakran még nevet is hozzá. Épen ugy tesznek megtébolyodott testvéreink, ha lelkükben kárt okoznak: még kacagnak és tréfálkoznak« (Schmid ev. János). Az élő test minden tűszurást megérez, de a holt nem; épen igy a lélek is: ha tiszta, eleven, a legcsekélyebb bűnt is megérzi; ellenben ha meghalt, még a legnagyobb bűnökben sem érzi a lelkiismeretnek legcsekélyebb szemrehányását sem (Gran. Lajos). A bűn telében a *lelkiismeret megfagy* (Ar. sz. Ján.). Az az ember, aki nappal aludni akar, függönyökkel takarja el az ablakokat, hogy a fény be ne hatoljon; épen igy tesz a sátán is a bűnössel: a bűn álmába merült ember ágya, azaz lelkiismerete körül téves felfogások *és kétségek függönyét* teriti szét, hogy az illető minél tovább aludjék és fel ne ébredjen (Wen.). A bűnös hasonlit *Sámsonhoz*, mert szemeit kiszurták ellenségei, természetfölötti erejét elveszitette s bilincsekben nyög (Birák 16.). A halálos bűn **meggyöngiti az akaratot.** *Nagy hidegben* megmerevülnek a tagok és semmire sem képesek; ugyanez történik a halálos bűnben is (Az. sz. Ján.); az ember elveszíti erejét a jónak gyakorlására, különösen, ha gyakran követ el halálos bűnt. A halálos bűn *lépvessző*, amely téged mint madarat fogva tart (Sz. Bonav.). Amint a *hajóba tódult viz* megakadályozza utjában a hajót s a tengerbe sülyeszti, ugy gyöngiti a halálos bűn az ember erejét az örökkévalóság kikötője felé irányuló utjában s a kárhozatba dönti a bűnöst. — Az ember a halálos bűn miatt **elveszíti minden előbb végzett jócselekedetének érdemét.** Isten a próféta által igy szól: Ha az igaz eltér az ő igazságosságától és gonoszt cselekszik, akkor minden igazságosságai, melyeket cselekedett volt, nem lesznek emlékezetben (Ez. 18, 24.). A halálos bűnbe esett igaz azon *kereskedőhöz hasonlit*, aki óriási kincseket gyüjtött, a kikötőbe jutása előtt azonban hajótörés miatt elveszitette azokat (Sz. Vaz.). Amint az éjjeli *erős dér* minden szép virágot megsemmisit, ugy semmisiti meg a halálos bűn egyszerre minden jó cselekedetünket (Szal. sz. Fer.). A halálos bűn a *jégesőhöz* is hasonlit, amely az egész év termését egyszerre elpusztitja. — **A halálos bűn állapotában végzett jócselekedetek semmi jutalmat nem nyernek.** Amint a *szőlőtőkéről levágott venyige* elfonnyad és nem hoz termést, épenugy a Szentlélektől megfosztott ember nem végezhet a mennyországra érdemes cselekedetet (Sz. Jer.). Amint a lélektől elvált *test* nem dolgozhat, épenugy nem végezhet érdemszerző jócselekedeteket a lélek életétől, a megszentelő kegyelemtől megfosztott ember. Amint az *apostolok az egész éjjel* halásztak és semmit sem fogtak, ugy jár a bűnös is: a bűn éjjelének idejében minden erőfeszitése dacára sem végezhet a mennyországra érdemes cselekedeteket. A bűnös hasonlit a *pusztához*, amelyben semmi-

sem tenyészik, hanem csupán undoritó férgek és vadállatok tanyáznak. Minő vadon burjánzik fel a lélekben, amelyben nincs jelen az Isten! Minő szárazság van ott, ahol nem esik az eső; minő terméketlenség ott, ahol a nap nem melegit! (Vill. sz. Tam.) — Az Istentől elvált lélek a *védőfalaitól megfosztott* szőlőhegyhez hasonlit, amelyet állatok pusztitanak el. Ha Isten elhagyja az embert, akkor a **sátán vonul belé** (Sz. Ambr.). A halálos bűn miatt a Szentlélek temploma rablók barlangjává, az angyalok testvére a gonosz lelkek társává változik át (Sz. Ambr.). *Ha a kormányrud* eltörött, akkor a hajó arra megy, amerre a folyam viszi; épen ugy megy a kegyelmet elveszitett ember a a sátán ösztönzéseinek megfelelően a kárhozatba (Ar. sz. Ján.). A halálos bűn olyan kötél, amelyet magad fonsz, és amellyel az ördög kezedet és lábadat megköti (Sz. Ág.). A bűnnel *az ördög hatalmat nyer* az *emberen* (Ar. sz. Ján.). Ez onnan van, mert az ember a bűnnel az ördögnek engedelmességre kötelezi magát (Róm. 6, 16.). Amint az özvegy ellen mindenki fel mer szólalni, mert nincsen senkije, aki pártfogolná, ugy az ördögök is mindent megengednek maguknak a bűnös ellen; mintegy igy szólnak egymáshoz: »Az Isten elhagyta őt, üldözzétek és fogjátok meg őt; mert senkije sincs, aki megmentse« (Zsolt. 70, 11.). — A halálos bűn könnyen **más halálos bűnökre** vezet. A lélektől elvált *test romlásba* megy át; a lélek is erkölcsi romlásba jut, ha a Szentlélek elválik tőle. A lélekkel ugy áll a dolog, mint a *hussal:* ez csak besózva tartható el; *só nélkül* azonnal romlani kezd s kellemetlen szagot terjeszt (Gran. Lajos). A töredelemmel ki nem irtott sulyos bűn más bűnöket von maga után, mert a jóra hajló akarat meggyöngül bennünk, s mert Isten *bűntetésből* ritkábban adja segitőkegyelmeit (N. sz. Gerg.). A bűneiben állandóan megmaradó ember bűnt bűnre halmoz (Sz. Ág.). A *vizbe dobott kő* kört csinál, utána másodikat, harmadikat és igy tovább; igy van a halálos bűnnel is: mindegyik halálos bűn alkalmat ad a következőre (Sz. Ág.).

2. Örök halál.

A halálos bűn **örök kárhozatot** okoz. Amint az egészen *megromlott almát* eldobjuk, ugy dobja el Isten a halálos bűnbe esett embert. A halálos bűnbe esett ember *menyekzői ruháját*, t. i. a megszentelő kegyelmet elveszitette; az olyat pedig a külső sötétségre vetik (Máté 22, 12.). A halálos bűn *felségsértés* a királyok Királya ellen. A felségsértést a földön rendszerint halállal vagy hosszas börtönnel büntetik. Mivel azonban Isten méltóságra a földi királyokat végtelenül felülmulja, azért Isten a halálos bűnt örök halállal bünteti a pokol börtönében. Figyelemre méltó, hogy nagy bűnösök igen gyakran — mint Judásnak és sok más gonosztevőnek a példájából látjuk — *öngyilkosok* lesznek, minthacsak azt akarnák ezzel jelezni, hogy megérdemlik a halált. Aki halálosan vétkezik, az épen oly esztelenül cselekszik, mint *Ezsau*, aki egy tál ételért elsőszülöttségi jogát odaadta

(Zsid. 12, 16.); pillanatnyi örömért ugyanis a mennyországi jussát adja oda. »Pillanatnyi a vétkezés, örök a bűntetés« (Sz. Ambr.). A halálra ítélt Morus Tamást, Angolország kancellárját, felesége arra iparkodott rábeszélni, hogy a királynak istentelen rendeletét irja alá; de ő igy szólt: »Esztelenség volna néhány évi rövid boldogságért az örökkétartó dicsőséget és üdvösséget elcserélni« (Meh. I. 500.).

3. Földi büntetések.

Szorongás és gyötrelem éri annak a lelkét, aki gonoszat tesz (Róm. 2, 9.). Földi büntetéseket a bűnös meggyógyitására küld az Isten; Isten mintegy *orvosi* szerepet tölt be (Sir. 18, 15.). A halálos bűn legbizonyosabb földi büntetése a **benső elégedetlenség.** A halálos bűn a lélek nyugalmát és vidámságát épenugy feldulja, mint a *forgószél* a viztükör nyugalmát és tisztaságát. »Az istentelenek olyanok, mint a forrongó tenger, amely nem nyugodhatik« (Iz. 57, 20.). Amint az árnyék a testet, ugy követi a rémület és rettegés a gonosz cselekedetet (Gran. Lajos). A halálos bűnben élő ember már jelenleg is *poklot hord* magában (Ar. sz. Ján.). Gondoljunk a testvérgyilkos *Kainra* (I. Móz. 4, 14.). A rossz lelkiismeret naponkint azt mondja a bűnösnek: »Hol vagyon a te Istened?« (Zsolt. 41, 24.). Milyen nyugalma lehet a bűnösnek, ha tudja, hogy a Mindenható karja állandóan fel van fegyverezve ellene? (Ar. sz. Ján.). A villámcsapás megvillanása, a mennydörgés robaja, a vihar tombolása épen ugy kinozza a bűnöst, mint a jámbor hivőnek ájtatos imádsága; mindenütt halálos ítéletet vél hallani (Meh.). Isten rendelése, valamint a tapasztalat szerint minden feldult kedély önmagát bűnteti meg. A lelki és testi gyönyörüség épen oly kevéssé állhat meg egymás mellett, mint a tűz és viz (Sz. Bern.). A világi élvezetekben gyönyörködő emberek képtelenek lelki örömöket élvezni (Szal. sz. Fer.). A halálos bűn továbbá **földi nyomort** hoz a bűnösre. Ezt *összüleinknél* is látjuk. Ádámot és Évát bűnük miatt Isten a paradicsomból kiűzte, nehéz munkára, halálra, stb. itélte; hasonlóan jár minden bűnös. A Szentirás azt mondja: »A bűn nyomorultakká teszi a *népeket*«. (Péld. 14, 34.). A zsidókra vonatkozólag ez van a szentirásban: »Amig nem vétkeztek az ő Istenük szine előtt, jól ment dolguk. Amint azonban letértek az utról, melyet Isten jelölt ki nekik, sok nép felemésztette őket az ütközetben s fogságba esve idegenbe hurcoltattak« (Jud. 5, 21.). A bűnöknek legrendesebb következményei a **betegségek;** azért mondta Krisztus Urunk a meggyógyitottnak: »Már ne vétkezzél, nehogy valami rosszabb történjék rajtad« (Ján. 5, 14.). A bűnösöket **éhséggel** is bűnteti Isten; gondoljunk a tékozló fiura (Luk. 15.). Illés próféta idejében a zsidók bálványimádást űztek. Isten megbüntette őket, amennyiben $3^1/_2$ évig nem adott esőt, aminek következtében nagy éhinség támadt (III. Kir. 17.). A **vagyon** vagy pedig a **becsület elveszitése** is gyakori következménye a bűnnek, igy például az iszákosnál, a tolvajnál. —

A bűnösöket az *őrangyalok* sem oltalmazzák. »A bűn elüzi a jó angyalt, mint a füst a méheket« (Sz. Vaz.). Ha a rabszolga elárulja urát, nem csupán urát haragitja magára, hanem urának egész családját is (Sz. Ág.). A jó angyalok épen ugy felbőszülnek a bűnös ellen, mint Dávid szolgái Szemei ellen, aki az ő királyukat kővel dobálta meg. Ime, az emberek esztelensége: »Halálos mérget venni rettegnek, az örök halált okozó halálos bűnt elkövetni nem félnek« (Beda).

VI. A bocsánatos bűnnek büntetései.

A bocsánatos bűn a halálos bűnhöz viszonyitva csekélység ugyan, azonban sok jótól foszt meg épenugy, mint a tollba akadt hajszál azonnal megakadályozza a szép irást.

1. A bocsánatos bűn lassankint halálos bűnre, tehát a megszentelő kegyelem elveszitésére vezet.

A bocsánatos bűn **könnyen halálos bűnre vezet.** Sokszor megtörtént, hogy valaki egy kis sebet kapott, azzal nem törődött, mig vérmérgezés keletkezett belőle s halált okozott. Aki a bocsánatos bűnökkel nem törődik, csakhamar halálos bűnöket fog elkövetni. Azt mondja a szentirás: »Aki a kicsinnyel nem törődik, lassan elpusztul« (Sir. 19, 1.). Amint a *romlásnak indult* alma mindinkább romlottabbá válik, ugy a bocsánatos bűnöket elkövető ember is csakhamar halálos bűnbe esik. »Amint a *betegség* a halál utját egyengeti, ugy egyengeti a bocsánatos bűn a sulyos bűnökre vezető utat« (Gran. Lajos). Ha a ház falaiba *hatoló esőcseppekkel* nem törődünk, akkor az épület megrongálódik s végre össze is omolhat. Ugy bukik el végül az az ember is, aki kezdetben a kis hibákat elhanyagolja (Sz. Cassian). Ha nem vesszük figyelembe a ruhára ülepedett *port*, tönkremegy a ruha; épen ugy a lélek is, ha annak kis bűneit nem méltatjuk figyelmünkre (Sz. Iz.). A bocsánatos bűnök *molyok*, melyek a megszentelő kegyelem ruháját tönkreteszik. Azok az emberek, akik a bocsánatos bűnöket nem kerülik, Isten megengedése folytán könnyelmüségük *büntetéséül* halálos bűnbe esnek (Sz. Iz.). Kerüld a kis bűnöket, mert nagyok keletkeznek belőlük (Ar. sz. Ján.). Az ember kicsinnyel kezdi, naggyal végzi. Aki csekélyben hamis, nagyban is hamis (Luk. 16, 10.). Ha egy nagy darab *fát* szét akarunk hasogatni, akkor először is hasitékot csinálunk, aztán pedig az éket beleillesztjük; épen ugy az ördög is: először bocsánatos bűnökre csábit bennünket, aztán pedig lassankint nagyobb gonoszságokra (Diez). Az ördög először csak kis követ tesz lábunk elé, hogy elbuktasson (Wen.). — A bocsánatos bűn kiváltképen azért vezet könnyen halálos bűnre, mert sok **segitő kegyelemtől foszt meg,** amelyek nélkül nem vagyunk képesek legyőzni a támadó kisértéseket. A *poros* tükör nem mutat tisztán; épen ugy a léleknek a bocsánatos bűnök porréte-

gével elboritott tükre sem képes az igazságosság napjának sugarait tisztán fölvenni (Gran. Lajos). A bocsánatos bűnökkel elboritott lélek *tisztátalan*, épenugy, mint akinek undoritó kiütése van. »Az undoritó *sebtől* éktelen emberhez nagy ur alig közeledik, még kevésbbé öleli őt meg vagy nyujtja neki kezét csókra; épenugy Isten sem méltatja kiváló barátságára, továbbá nem vigasztalja meg kegyességeivel a bocsánatos bűnöktől éktelen lelket« (Sz. Ág.). Kerüld a bocsánatos bűnt, mert számos kegyelemtől foszt meg, amelyeket Isten különben megadna neked (Lat. Mária). — A bocsánatos bűn **lelohasztja a jóban való buzgóságot.** Amint a könnyebb *meghülés* gyakran roszszullétet okoz s hivatásbeli munkáink teljesitésében megakadályoz bennünket, ugy a bocsánatos bűn is meggyöngiti akaratunkat s visszatart a jótól. Amint a *fellegek* visszatartják a napsugarak melegét, ugy gyöngitik a bocsánatos bűnök az Isten szeretetének tüzét. »A bocsánatos bűnök lohasztják a szeretet hevét« (Aqu. sz. Tam.), továbbá *restté* és *hanyaggá* teszik az embert az Isten szolgálatában (Sz. Bonav.). Ide illenek a szentirás szavai: »Mivel lágymeleg vagy, és sem hideg, sem meleg, elkezdelek téged kivetni az én számból« (Jel. 3, 16.).

2. A bocsánatos bűn ideiglenes büntetéseket von maga után, amelyek vagy a földön, vagy halálunk után a tisztitó helyen érnek bennünket.

Zakariás megnémult, mert az angyalnak nem akart hinni (Luk. 1, 20.). *Mózes*, mert kételkedett, nem mehetett be az igéret földjére (III. Móz. 20, 10.). »Akik bocsánatos bűnben halnak meg, a tisztitó tűz lángjain kénytelenek keresztülmenni, hogy azokért eleget tegyenek, mielőtt a mennyországba bejuthatnának«. (Lataste Mária). Ugyanazért a szentek a legcsekélyebb bűnökért is keservesen *vezekeltek* (N. sz. Gerg.). A bocsánatos bűn bizonyára nagy rossz, mivel Isten, a legjóságosabb és legkegyesebb Atya olyan szigoruan bűnteti azt, t. i. az ő országából való ideiglenes kizárással, továbbá a tisztitó tűzben való szenvedéssel (Gran. Lajos).

4. A gonoszság.

Mig a sulyos bűnt elkövető ember a *halotthoz* hasonlit, a gonosz a már romlásba átment holttesttel hasonlitható össze. A sulyosan vétkező ember olyan, mint a dértől vagy jégesőtől megrongált *szőlőhegy;* a gonosz ellenben a fillokszerától teljesen elpusztitott szőlőhegyhez hasonlit.

1. Gonoszságnak nevezzük a rossznak megszokásával szerzett rosszra való hajlandóságot.

Rossz mindaz, amit Isten nem akar. — Az *ökör* vagy a *ló*, amely először van a szekér elé fogva, az igát igyekszik le-

rázni. Lassankint azonban *hozzászokik*, később pedig a jászoltól, mihelyt feloldják, rögtön önként is a szekérhez megy, habár nehéz terhet kénytelen húzni. Épen ugy tesz az ember is a bűnnel (Sz. Ágoston). A *vadászkutyát* kezdetben vezetni kell a vadászatra, később azonban hozzászokik az állatok fogdosásához, maga jön a gazdája elé, mikor az vadászatra indul; épen ugy a bűnbe merült ember készségesebb a vétkezésre, mint az ördög a kisértésre (Sz. Brigitta). Amint az ökör és a ló a teherszállitásban lassankint bizonyos készségre tesz szert, amint a vadászkutya idővel hajlandóságot mutat a cserkészésre, ugy a bűnös is lassankint hajlamossá lesz a rossz cselekedetek gyakorlására.

Gonoszságot *könnyü* szerezni, de csak nagy küzdelemmel lehet róla leszokni. Ez a küzdelem annál nagyobb, minél tovább élt valaki gonoszságában.

Semmit sem **tanulunk** meg olyan **könnyen** és semmit sem hagyunk el olyan nehezen, mint a gonoszságot. A gonoszságnál a folyam árjával uszik az ember, az erényeknél a folyam árjának ellenében (Gran. Lajos). Jócselekedeteket véghezvinni nehezünkre esik, a rosszat ellenben könnyen tesszük meg. Nehéz a *követ* a magasba dobni, de könnyü lefelé guritani (Fer. sz. Vince). — Csak nagy **küzdelem** árán lehet **leszokni a gonoszságról.** Könnyebb a *verembe beleesni*, mint belőle kijönni (Sz. Bern.). A bűnöst ugy behálózza az ördög, mint a *pók* a legyet. Csak később, amikor a bűnös a hálóból szabadulni akar, akkor érzi, hogy a pókháló vastag kötéllé változott. Rossz vágyainkat elnyomni épen olyan nehéz, mint a félős lovat megfékezni (Bellar.). Amint a folyamon a cölöptől elszabadult *hajót* a legerősebb hajókötél sem birja visszatartani, ugy a szenvedélyek árjától elragadt gonosz embert sem birja sem az intés, sem egyéb visszatartani a további vétkezéstől (Wen.). — **Minél tovább** élünk gonoszságban, annál nagyobb a gonoszság s **annál nehezebb** a megtérés. Amint a *szeget* annál nehezebb kihuzni, minél mélyebben van beverve, ugy áll a dolog a vétekkel is: annál nehezebb róla leszokni, minél tovább éltünk benne (Gran. Lajos). A sokáig gonoszul élő emberek azokhoz hasonlitanak, akik kezdetben a *patakon* nem merészeltek keresztülugrani, később pedig, tovább haladva, látják, hogy a patakocskából széles *folyam* lett, amelyet most már teljes lehetetlenség keresztülugrani (Fer. sz. Vince). A rossz szokás annyira meggyökerezik, hogy épen olyan nehéz, sőt *lehetetlen* azt levetni, mintahogy a bőrt lehetetlen a testről lehuzni (Hogo b.). A bűn ismétléséből szokás keletkezik, ebből megrögzöttség, ebből pedig a szabadulás lehetetlensége. Ezen lehetetlenség *kétségbeesésre*, valamint örök kárhozatra vezet (Sz. Ág.).

A gonosz ember *saját erejéből* nem bir megjavulni, hanem az isteni kegyelem nagy segitségére van szük-

sége. *Egyszerre* igy sem javulhat meg csoda nélkül, hanem hosszu és komoly törekvésre van szüksége. Azonfelül ajánlatos, hogy először főleg *egyetlen gonoszság* ellen küzdjön és pedig az ellen, amelynek leginkább hódol.

A *hópelyhek* nem olvadnak fel meleg légáramlat nélkül; épenugy az ember sem emelkedhetik ki bűneiből az Isten kegyelme nélkül (Sz. Ág.). Aki a bűn *vermébe* esett, azt csupán Isten kegyelmének segélyével lehet onnan kihuzni (Sz. Bern.). Az *idős*, tehát igen erős és mély gyökerü *fát* sem meghajlitani, sem kitépni nem lehet; csak erős vihar törheti azt meg. Épen ugy a gonoszságban elmerült embernek is **erős segitőkegyelemre** van szüksége. Gondoljunk szent Pál megtérésére. Az evangéliumban 3 halott feltámasztása fordul elő: a Jairus leányáé, a naimi ifjué, a Lázáré. A két első halott olyan embert jelképez, aki csak az imént esett halálos bűnbe. *Lázár* ellenben, aki már 4 nap óta a sirban volt, a szokásos bűnöst jelképezi, akit szenvedélye lebilincselt. A két első esetben a halott feltámasztásánál Krisztus Urunk nem mutatott nagy fáradságot; ellenben Lázár feltámasztásánál Krisztus Urunk megindult lelkében, elszomorodott, sirt, imádkozott, fölemeltette a követ és hangosan kiáltott. Épen ugy a szokásos bűnöst is a legnehezebb feltámasztani (Sz. Ág.). Szent *Monikának* 18 évig kellett fiának, Ágostonnak megtéréséért könnyek között imádkoznia (Meh. I. 39.). A gonoszságban elmerült embernek tehát legelőször is Isten kegyelméért kell könyörögnie, különben sonasem fog megtérni; még jobb, ha mások is imádkoznak érette. — A gonoszságba merült ember **nem javulhat meg egyszerre,** hanem *hosszas* és *komoly* törekvésre van szüksége. Szokást csak szokással lehet legyőzni (Kemp. Tamás). Idült testi *bajokat* csak hosszadalmas gyógykezeléssel lehet meggyógyitani; épen ugy a lélek idült bajait is csak állandó törekvéssel lehet megszüntetni (Sz. Vaz.). Ugyanis a vezeklés után még mindig megmarad az emberben a *hajlam a megszokott bűnök iránt.* A rossz hajlamok a bűnbánat után az elfogott kigyókhoz hasonlitanak, amelyek még mindig életjelt adnak magukról és ártani is tudnak, ha az ember nem áll ugyancsak résen (Naz. sz. Gerg.). Azonban, ha az ember szorgalommal annyira viheti, hogy a magasban kifeszitett kötelen baj nélkül végigmegy, akkor állandó szorgalommal a gonoszságba merült ember is lehet erényessé (Orig.). — Ha a gonoszságba merült ember meg akar javulni, akkor **először főleg egy gonoszság ellen kell küzdenie,** és pedig az ellen, amelynek *leginkább* hódol. Egész *nyaláb* vesszőt nem törhetünk el egyszerre, hanem egyik darabot a másik után kell kivennünk, akkor aztán minden nagyobb fáradság nélkül eltörhetjük. Épen igy áll a dolog a gonoszságokkal is (Fer. sz. Vince). Ha egy bűnt leküzdöttünk, akkor már valamennyi ellen is küzdöt-

tünk; épen ugy áll itt a dolog, mint a fuvarozó lovaknál: az egyik ló zabolájának merev tartásával már a többit is megfékeztük (Rodr.). Ha a *hadvezér* az ellenséges sereget megtámadja, a támadást azon részen kezdi, ahol az ellenség a legerősebb, mert, ha az ellenségnek ezen részét legyőzte, akkor az egész tábor könnyen legyőzhető; épen ugy nekünk sem nehéz a többi szenvedélyeken urrá lenni, ha egyszer fő-szenvedélyünket legyőztük (Scar.). Ha évenkint csupán egy hibánkat irtanók ki, csakhamar tökéletes emberek lennénk (Kemp. Tamás). Sok keresztény azonban, sajnos, csupán *mellékes hibáit* javitja meg, fő-szenvedélyét tovább hagyja burjánozni; ugy tesz, mint az az ember, akinek házfedelén becsorog az eső s ahelyett, hogy a tetőt kijavitaná, a megrongált falakat tapasztja be, vagy a vizet edényekben próbálja fölfogni, stb.; igy minden igyekezete dacára lassankint elpusztul a ház. Némelyik ember megszabadul egyik bűntől, de csakhamar egy *másiknak* válik rabjává; hasonlit azon rabszolgához, aki felszabadul az egyik ur hatalma alól, de aztán egy másiknak uralma alá kerül (Naz. sz. Gerg.).

A gonoszságba merült ember rendkivül szerencsétlen, mert nincsen a megszentelő kegyelem állapotában, a segitő kegyelem iránt érzéketlen, a földön nyomorult, halála után pedig az örök kárhozatra jut.

A **Szentlélek nem lakik** a gonosz emberben. Tisztességes emberek nem szoktak olyan korcsmába menni, ahol nagy kicsapongás és lárma uralkodik; a jó ugyanis nem szeret rosszakkal társulni. Isten sem akar a bűnös ember beszennyezett szivében időzni (Sz. Makár). Mindenki szivesebben lakik kicsiny, de tiszta házikóban, mint tisztátalan és bűzös palotában. Igy Isten sem vesz lakást a bűnöktől megmételyezett és megrontott lélekben, ha az mégannyi természetes adománnyal tünik is ki (Wen.). — A gonosz ember **teljesen az ördög hatalmában van.** A szokásos bűnös a zsineggel megkötött *madárhoz* hasonlit, amellyel vásott gyermekek szoktak játszani. A madár magasba repül és szabadulni akar, azonban a zsineggel mindig visszahuzzák. Épen igy játszik az ördög a gonosz emberrel (Sz. Anzelm). Valérián római császár Szápor perzsa király fogságába került, aki lováról leszálltában *lépcsőnek* használta. Igy jut az ember is, a mennyei király fia, gonosz élete miatt, az ördög fogságába és rabszolgaságába (Meh. VI. 17.). Az igaz, ha rabszolgaláncokat visel is, mégis szabad; a gonosz ellenben, ha trónon ül is, mégis rabszolga és annyi meggyalázó bilincset hord, amennyi bűnnek hódol (Sz. Ag.). — A gonosz **érzéketlen a kegyelem iránt;** olyan, mint a bemocskolt *tükör*, amely nem képes behatásokat fölvenni és visszatükrözni. Vegyük figyelembe *Noe kortársait;* Noe minden prédikációja hiábavaló volt. A *farizeusokat* sem tudták Krisztus Urunknak sem szavai, sem csodái megtériteni. A gonosz ember

olyan, mint az a beteg, kinek betegsége nagyon elharapózott a szervezetben; ilyenkor az orvosság már nem egykönnyen segit. — A gonoszság **már a földön is nagy nyomoruságot** hoz az emberre, különösen vagyonának, tekintélyének, egészségének elveszitését, megélhetési gondokat, elégedetlenséget stb. Innen a »szenvedély« szó; t. i. olyasvalami, ami szenvedést okoz. Amint az erény édes örömöket, ugy a bűn kinteljes gyötrelmeket okoz (Gran. Lajos). Gondoljunk pl. a tékozló fiu nyomoruságára, Szodoma és Gomorrha városok elpusztulására, a vizözönre. Manapság is bocsát Isten ragályos betegségeket, földrengést, háborut, éhinséget, stb. a gonosz népekre, hogy azokat megfenyitse. Miért nevezték például Attilát, a hun királyt »Isten ostorának?« A bűn szegényekké teszi a népeket (Péld. 14, 34.). — A gonosz emberek **nem juthatnak a mennyországba** (I. Kor. 6, 9. stb.). Ha a test szerint éltek, meghaltok (Róm. 8, 13.). Akik a test cselekedeteit cselekszik, azok Isten országát nem nyerik el (Gal. 5, 19. stb.). Minél gyakrabban vétkezik valaki, annál kevésbbé képes ellenállani a bűnnek. Végül ideiglenesen és örökre tönkremegy.

A gonosz ember *értelme* rendkivül homályos, *akarata* pedig rendkivül gyönge.

A gonoszak **értelme egészen homályos.** Amint a sötétség miatt a testi szemek, ugy a gonoszság miatt a lelki szemek nem látnak (Sz. Ág.). A bűnös szivében lakó szenvedélyek mint fellegek tornyosulnak lelke elé s elhomályositják értelmét (Sz. Teofil). A szenvedélyes a *részeghez* hasonlit (Sz. Vazul); mindkettőnél hiányzik a világos értelem. Aki *sárga üvegen* néz keresztül, az mindent sárgának lát. Épen ugy a szenvedélyes ember is nem természetes tulajdonságaik szerint iteli meg a tárgyakat, hanem elfogult kedélyének káprázatai szerint (Jer. sz. Cirill). A szenvedélyes ember soha sem jut *önismeretre;* a zavaros vizhez hasonlit, amelyben igazi alakját senki sem láthatja meg (Fer. sz. Vince). A gonosz annyira elvakult, hogy a legutálatosabb gonoszságot is *erénynek tartja* s kigunyolja és gyalázza azt, aki rossz szokására, valamint annak szégyenletességére és rossz következményeire figyelmezteti (Sz. Ág.). — A gonosznak **akarata rendkivül meggyöngült.** A gonosznak azért nincs is *ereje* a jóra. »Minél többet vétkezett valaki, annál gyöngébb« (Sz. Dorottya). Ha a *mély álomba* merült embert felrázzuk vagy megszólitással fölébresztjük, felnyitja ugyan szemeit s aztán igyekszik fölkelni, de az álom ismét erőt vesz rajta. Ugyanez történik azzal az emberrel, aki a bűn álmába merült. Bármily komolyan figyelmeztetjük is, bármily élénken állitjuk is szemei elé a halált, a poklot, az utolsó itéletet és az örökkévalóságot, meghallgatja ugyan mindezeket, elismeri, hogy igazunk van, törekszik is némileg magát megjobbitani, azonban a rossz szokás és a világ szeretete vonzza, s csakhamar ismét

gonoszságba sülyed vissza (Gran. Lajos). Amint a régi, *korhadt bőr* nem állja a varrást, ugy a szokásos bűnösnél is minden fáradozás hiábavaló (Hugo b.). Aki a rosszat megszokta, az épen olyan kevéssé képes jót gyakorolni, mint ahogy nem képes a szerecsen a bőrét megfehéríteni (Jer. 13, 23.). A gonosz *nem is küzd* már többé a bűn ellen. »Ha az első, második, vagy harmadik szennyfolt megmarad ruhánkon, bosszankodunk miatta, de aztán a ruhát már ugyis szennyesnek tartjuk s nem törődünk többé vele, ha egészen sáros is lesz« (Ar. sz. Ján.).

3. A leggyakoribb gonoszságok az ugynevezett 7 főgonoszság (főbűn): A kevélység, a fösvénység, a bujaság, az irigység, a torkosság, a harag és a jóban való restség.

Ezek az embernek **benső, bűnre ingerlő hajlamai,** amelyekből ered minden bűn. Joggal nevezzük ezeket *gonoszságoknak*, mert a gonosz cselekedetek *állandó* forrásai a lélekben. **Bűnöknek** is nevezzük (7 főbűn), mert bűnök fakadnak belőlük. Amint az egyes jócselekmény, például az alamizsnálkodás még nem erény, ugy az egyes rossz cselekedet, mint a harag, még nem gonoszság. **Főbűnöknek,** vagy **főgonoszságoknak** nevezzük ezeket, mert ezen rossz hajlamok mindegyike sok bűnnek forrása. A főbűnök *hadvezérek*, amelyek a bűnök egész seregét vonják magukkal s a szivet a pusztulás martalékául dobják (N. sz. Gerg.). Mindegyik főgonoszság mérges *gyökér*, amely mérges gyümölcsöket terem. Szivünk hajlamai ugy összefüggnek, mint valamely *lánc gyürüi;* ha egy gyürüt megmozgatunk, a többi is mozgásba jön (Naz. sz. Gerg.). A 7 főgonoszság ismét 3 még mélyebb gyökérből, megromlott természetünk 3 alap-hajlamából táplálkozik, amelyek: a kevélység, a kapzsiság és a testiség (I. Ján. 2, 16.). — Lehetetlen *pontosan felsorolni* azokat a bűnöket, amelyek a »főgonoszság« nevet megérdemlik, mert az egyes emberek a legkülönbözőbb természetüek (Aqu. sz. Tam.) s azért különféle rossz hajlamok uralkodnak bennük. Nagy szent Gergely pápa és mások 8 főbűnt vesznek föl: ők a *szomoruságot*, a hiuságot, stb. a főgonoszságok közé számitják. Némelyek az *irigységet* is külön főbűnnek nevezik; mások pedig a kevélység egy fajának mondják s az *engedetlenséget* teszik helyébe. A kevélységet ellenben, mint »minden gonoszságnak királyát«, mindnyájan legelső helyen emlitik. — Aki valamely főgonoszságnak állandóan hódol, az szinte **bálványimádó** (Ef. 5, 5.), mert a *teremtményt* (önmagát, valamelyik embertársát, a pénzt, az élelmet, stb.) egész törekvése végcéljává teszi. Az ilyen Isten helyett a világot szereti; ugyanis az Üdvözitő szerint: »Nem szolgálhattok az Istennek és a mammonnak« (Máté 6, 24.). — Mivel a 7 főgonoszság a mennyország ajtaját bezárja, azon 7 *néphez* hasonlit, amely a zsidók bemenetelét az igéret földjére meggátolta (V. Móz. 7, 1.). A 7 főgonoszságnak jelképe az a 7 ördög, akiket Jézus Magdolnából kiüzött (Máté 16, 9.); az a 7

gonosz lélek, amely visszatér az emberbe, mihelyt a megszentelő kegyelmet elveszitette (Luk. 11, 26.). A 7 főgonoszság a léleknek 7 *sulyos betegsége*, amelyek a lélek *halálát* idézhetik elő. A kevélység az őrültséghez hasonló, a fösvénység a lázhoz, a bujaság az ótvarhoz, az irigység a sárgasághoz, a torkosság a vizkórhoz, a harag az őrültséghez, a jóban való restség pedig a szélhüdéshez.

5. A kisértés.

Már az *első emberek* is ki voltak téve a kisértésnek, amely az ördög részéről jött, aki egy kigyó alakját vette fel. A kisértésben kellett volna Ádámnak és Évának Isten iránt való hüségüket megmutatniok s a mennyei boldogságot jutalmul kiérdemelniök. Ugyanezen okokból ma is érnek *minket* is kisértések, amelyek azonban nem mindig az ördögtől, hanem gyakran a mi természetünkből is származnak, melyet az áteredő bűn megrontott. »Háboruság az ember élete a földön (Jób. 7, 1.).

1. A kisértés belső ösztönzés a bűnre, melyet vagy a mi megromlott természetünk, vagy a romlott világ, vagy pedig a gonosz lélek idéz elő.

Az áteredő bűn következtében három rossz hajlandóság van az emberben: **Dicsvágy (kevélység), élvezetvágy (érzékiség) és birvágy (kapzsiság)** (I. ján. 2, 16). Ezek különféle alkalmakkor önként felgerjednek bennünk. Azért mondja sz. Pál apostol: »Más törvényt látok tagjaimban, ellenkezőt elmém törvényeivel«. (Róm. 7, 23.). »A test a lélek ellenére vágyakozik« (Gol 5, 17.). Néha **a gonosz lélek** kisért bennünket; igy megkisértette Évát, sőt magát az Üdvözitőt is. Krisztus hármas megkisértése kevélységre, érzékiségre és kapzsiságra való kisértés volt. Mivel az ördög az embereket megkisérti, a szentirás »*a kisértőnek*« nevezi. (Máté, 4, 3.). Sz. Péter azt mondja, hogy a sátán körüljár, mint orditó oroszlán, keresvén, kit nyeljen el (I. Pét. 5, 8.). A szenteknek gyakran erős kisértéseket kellett kiállaniok. Szent Hugót, Grenoble püspökét († 1132.) hosszu időn keresztül istenkáromló gondolatok kinozták; Szalézi szent Ferenc genfi püspököt († 1622.) az a gondolat gyötörte, hogy Isten őt kárhozatra itélte; szent Benedeket († 543.) tisztátalan képzelődések ostromolták annyira, hogy csalánok és tüskék közé vetette magát; Assisii szent Ferenc († 1226.) hasonló kisértés miatt a hóba, máskor tövisek közé vetette magát. Sok szentnek a hit elleni kisértéseket kellett kiállania. Némely kisértés *éveken keresztül* tartott. Kisértés például az is, ha az embert a gyónás vagy pedig valamely más, Istennek tetsző mű elvégzése előtt nagy aggodalom, vagy pedig csüggeteg gondolatok lepik meg. — Némely kisértések ártatlanul érik az embert (gondoljunk Jóbra), másokat ellenben az ember hanyagsága okoz

(gondoljunk Évára). A gonosz lélek rendszerint *gyöngéinket*, t. i. a földiekhez való ragaszkodásunkat használja ki. Úgy tesz, mint a vadász, aki madarakat akar fogni: azon eleséget adja nekik, amelyet jobban szeretnek. A *testi betegségek* is megkönnyítik a gonosz léleknek reánk való hatását (Aqu. sz. Tam.); látjuk is, hogy a betegek könnyen zúgolódók, türelmetlenek és hálátlanok. Az ördög *nagyon ravaszul* fog munkájához. A világosság angyalának alakját is fölveszi (II. Kor. 11, 14.), t. i. az igazság és a jámborság külszine alatt is elvakítja az embert, mint a keresztény-üldöző Sault. »Cselszövéseiből tehetetlenségére lehet következtetni; ha ugyanis elég erős volna, akkor e cselszövéseket nem használná« (Sz. Efr.).

A kisértés *magábanvéve még nem bűn*, hanem csupán a kisértésbe való beleegyezés bűn.

Ha az ízzó szenet nem érintjük meg, nem égetjük meg a kezünket. Ha rossz gondolatokkal nem foglalkozunk, nem fogunk bűnbe esni. Nem kell tehát félnünk, **sem nyugtalankodnunk,** ha bűnös gerjedelmeket tapasztalunk, hanem Isten segítségében bízva kiáltsunk fel: »Uram, siess segítségemre! Jézus, Mária, ments meg engemet!« Aki a kisértésben fél, azt bizonyítja, hogy Isten segítségében *kevesel bízik*. Aki nem őrzi meg nyugalmát, az semmiesetre sem győzhet. »Az ilyen épen oly kevéssé tud ellenállani, mint a belső nyugtalanságtól megrongált állam« (Szal. sz. Fer.). A nyugtalan ember úgy jár, mint azok a *madarak*, amelyek *hálóba* kerültek: minél erősebben igyekeznek abból szabadulni, annál inkább bebonyolítják magukat (Szal. sz. Fer.). Az Üdvözítő szerint: »Béketüréstekben birjátok lelkeiteket« (Luk. 21, 19.). Az igazi keresztények olyanok legyenek, mint a zsoldos katonák. Ezek rendszerint vidámak, ha háború van, mert nagy hasznot és zsákmányt reménylenek.

2. Kisértéseket lelki üdvünkre enged meg az Isten; alkalmat ad nekünk érdemek gyüjtésére.

Amint a *tanító* az iskolában megvizsgálja a tanulót, hogy jó osztályzatot adhasson neki, úgy tesz a jóságos Isten is: a kisértéssel nehéz helyzetbe hoz minket s így **alkalmat nyujt** arra, hogy **hozzá való hüségünket bebizonyítsuk** s *igényt* szerezhessünk a jutalomra. A jóságos Istennek csak a mi javunk lebeg szemei előtt. A kisértő ellenben, a gonosz ellenség, nem javunkra gondol, hanem vesztünkre törekszik. Ezt Jób története is bizonyítja. Elmondhatjuk tehát: A kisértések **az isteni kegynek jelei.** Azért mondotta Ráfáel arkangyal Tóbiásnak: »Mivel kedves valál Istennél, szükséges volt, hogy a kisértés megpróbáljon téged« (Tób. 12, 14.). Akire Isten kisértéseket bocsát, azt *bizalmával* ajándékozza meg. A hadvezér is csak azokat a katonákat állítja nehéz állomásokra, akikben bízik. Azért a legtöbb kisértés mindig az istenfélő embereket éri. Az ördög nem azt kisérti meg, aki már az övé, hanem inkább azt,

aki tőle meg akar *menekülni*, vagy pedig árt neki. Sziriai szent Efrémnek a következő álma volt: Egy erkölcsileg romlott nagy városba tértekor csupán egy ördögöt látott a város falain szunnyadozni s időnként másik oldalára fordulni, a pusztában ellenben egy szent remete körül egész csoport ördögöt látott a legnagyobb sürgésben (Meh. I. 466.). Az a körülmény, hogy valakit kisértések kinoznak, arra enged következtetni, hogy *barátja Istennek*, az ördögnek pedig ellensége. A kutya sem ugatja meg a házbelieket, hanem csak a gyanus idegeneket (Szal. sz. Fer.). Üres hajókat a tengeri rablók sem támadnak meg, hanem csupán olyanokat, amelyek gazdagon megterhelve érkeznek a kikötőbe (Ar. sz. Ján.). Háborut sohasem viselnek a hűséges alattvalók ellen, hanem csupán a lázadók ellen, akik az igát le akarják rázni (Scar.). Ahol tehát az ördög sokat leselkedik, ott erény van (Ar. sz. Ján.). Minden *szentnek* nagy kisértései voltak. A világ fiait kisértések szinte sohasem bántják. — A kisértések azonfölül a következő hasznot hajtják: *felráznak* bennünket a restségből (olyanok nekünk, mint a sarkantyu a lovaknak); megtisztitanak a *tökéletlenségtől* (a felkorbácsolt tenger is tisztátalanságokat dob ki); *alázatosakká* tesznek, mert gyöngeségünk tudatára ébresztenek (azért gyötörték pl. sz. Pál apostolt is erős kisértések, hogy kapott kinyilatkoztatásainak nagysága gőgössé ne tegye: II. Kor. 12, 7.); gyarapitják *erőnket* (a fa is a viharban ereszti mélyebbre gyökerét); gyarapitják *Isten* iránti *szeretetünket* (a tüzet is növeli a szél); velük *levezekeljük* már most a tisztitóhely bűntetéseit; végül jövendő *üdvösségünk* gyarapitására szolgálnak (a drágakövet is szebbé teszi a csiszolás). Látjuk tehát, hogy az ördög tulajdonképen a mi szolgánk; az ő kisértései pedig a mennyországba vezető létra fokait képezik. — Ne *imádkozzunk* tehát azért, hogy kisértésünk sohase legyen, hanem inkább a szükséges erőért, hogy a kisértésben győzzünk. Azért szent Pál hiába könyörgött az Urnak, hogy vegye le róla a kisértéseket (II. Kor. 12, 9.). Tehát a Miatyánk 6.-ik kérését igy kell érteni: »Uram, ne juttass minket *olyan erős* kisértésbe, amelyben vétkeznénk.«

Isten *minden* emberre bocsát kisértéseket, de *sohasem* enged minket *erőnkön felül* megkisérteni.

Kisértések **minden** emberre jönnek. «Akik a mennyországot akarják megszerezni, azoknak kisértéseket kell kiállaniok« (Dam. sz. Péter). Senki sem koszoruzható meg, ha nem győzött; senki sem győzhet harc nélkül; senki sem harcolhat ellenség nélkül. Azért a kisértések szükségesek (Sz. Ág.). Ezért tette ki Isten az angyalokat, később pedig az első embereket kisértésnek. A bűnbeesés után sem hagyta Isten az embereket kisértés nélkül; gondoljunk Jóbra, Tóbiásra. »Küzdelem az ember élete e földön« (Jób 7, 1.). A kereszténység olyan, mint a versenyfutás (I. Kor. 9, 25.). — Azonban **sohasem** enged ránk

Isten **erőnkön felüli** kisértéseket (II. Kor. 10, 13.). Az Isten az a jó atya, aki nem rak gyermekeire nagyobb terhet, mint amilyet azok elbirnak. A fazekas sem hagyja a megalakitott edényeket sokáig a kemencében, nehogy széttörjenek (Sz. Efr.). Hogy az ördögnek csupán az Istentől megengedett határig szabad minket megkisértenie, azt Jób élettörténetéből látjuk (Jób 1, 12.). Ha pedig Isten *nehéz* kisértéseket enged reánk, *elegendő* kegyelmet is ad azok legyőzésére (II. Kor. 12, 9.). Minél erősebb a kisértés, annál nagyobb az Isten segitsége. Senkinek sem szabad tehát mentegetőznie és azt mondania, hogy a kisértés nagyon nagy volt (Lat. M.).

3. Fegyverezzük föl magunkat a kisértések ellen szorgalmas munkálkodással, gyakori Istenre-gondolással s az önuralom buzgó gyakorlásával.

Egy *vár* eredményes megvédéséhez szükségesek: 1. Erős *várfalak* s a kapuknak őrizete. 2. Támadás esetén vitéz *védekezés*. Hasonlóan kell lelkünket is megvédelmeznünk az ördög ellenében. A védőfalak a következők: **Szakadatlan munkálkodás;** a legjobb mód minden kisértés ellen. A legyek nem szivesen szállanak le forró fazékra. A tolvajok nem szivesen törnek be, ha halljak, hogy dolgoznak a házban. Épen ugy keriili az ördög a munkás embereket. A *henyeség minden bűnnek* kezdete. — Azzal is könnyen legyőzzük a kisértéseket, ha **gyakran gondolunk Istenre.** Akinek gyakran eszébe jut az Isten, az fél őt megsérteni. Az olyan vándor, akinek utlevele van, nem jő zavarba, de zavarba jő a csavargó, aki cél nélkül jár ide s tova; ez csakhamar a rendőrség kezébe kerül. Alkalmazzuk ezt arra a kereszténre, aki Istenre és a végső célra gondol; továbbá arra, aki végső céljával nem törődik. Azért figyelmeztet Krisztus Urunk, hogy állandóan Istenre gondoljunk; igy szól: »*Vigyázzatok* és imádkozzatok, hogy kisértésbe ne essetek« (Máté 26, 41.). Az ördög mintegy a földön csuszkáló kigyó; az ég felé emelkedő embert nem éri el (Sz. Ág.). Az éber embert az ördög épen oly kevéssé közeliti meg, mint a farkas a tűzet (Ar. sz. Ján.). Ha állandóan Isten közelében vagyunk, azokhoz hasonlitunk, akik valamely drága tárgyat állandóan *kezükbe-zárva* tartanak, hogy el ne veszitsék (Szal. sz. Fer.). Mi is ugy járunk, mint *Mózes:* mindaddig, amig kezünket Istenhez emeljük, győzünk; ha ellenben leeresztjük, akkor az ellenség hatalmat nyer rajtunk (Sz. Efr.). A jámborok legtöbb bűne onnan ered, hogy nem eléggé gondolnak Isten jelenlétére (Szal. sz. Fer.). — **Az önuralom gyakorlása** (a kiváncsiság elnyomása, az evésben való mértékletesség, stb.) is győztesekké tesz bennünket a kisértésekben. Az önuralomban gyakorlott ember azon katonákhoz hasonlit, akik az ütközet előtt a vivásban és a fegyverforgatásban ugyancsak nagy előmenetelt tettek. Nem hiába *böjtölt Krisztus Urunk* megkisértetése előtt; példájával mutatta meg, mit kell tennünk, hogy győzzünk a kisértésben. Az önuralom gyakorlásával nagy *akarat-*

erőhöz jutunk. Aki ellenben nagyon ragaszkodik a földiekhez, azt az ördög könnyen meghódítja. Ahhoz az emberhez hasonlit, aki nagy teherrel van megrakva, tehát a rablóktól nem menekülhet (Sz. Bern.). Ahhoz az emberhez hasonlit, akinek hosszu ruhája van s ruhájánál fogva könnyen megragadható (N. sz. Gerg.).

4. Kisértés alkalmával folyamodjunk azonnal az imádsághoz, vagy pedig gondoljunk az utolsó dolgokra és a bűnnek rossz következményeire.

Ha az ellenség a várat mégis meg meri támadni, akkor vitézül kell **védelmezni.** Azért **azonnal** védekeznünk kell, mihelyt ellenségünk megtámad minket. Nagyon fontos az első támadást mindjárt visszaverni. Minél erélyesebben lépünk fel, annál inkább elcsügged ellenségünk. Ha mi félénk nyulak vagyunk, akkor ő oroszlán lesz; ha mi oroszlánok vagyunk, akkor ő félénk nyul lesz. Ha látja, hogy késedelmeskedünk, akkor ő tovább nyomul előre s azonnal uralma alá keriti képzelőtehetségünket. Ahhoz az ellenséghez hasonlit, aki az ellenséges ágyukat meghóditja, aztán pedig ezekkel kezd ágyuzni. »Aki a kisértésnek nem áll *azonnal* ellene, az félig már le van győzve« (Sz. Jer.). A keletkező tüzet kezdetben könnyen el lehet oltani, de később már nem. A fiatal fát meg lehet hajlitani, az időset nem. A mérges élelmiszereket megizlelni sem szabad. — Mivel azonban saját erőnkből semmire sem vagyunk képesek, isteni kegyelem után kell néznünk. Kisértések alkalmával **folyamodjunk** tehát azonnal az **imádsághoz.** Tegyünk ugy, mint az apostolok a Genezáret taván a vihar idején tettek; vagy pedig mint a gyermek, aki nagy kutyát lát jönni s azonnal atyjához szalad (Sz. sz. Fer.). Hogy a közeledő vadállattól megmeneküljön, még a fára is felmászik az ember; hogy az ördög kisértésétől megmeneküljünk, az imádságban azonnal Istenhez kell fölemelkednünk. Aki a kisértésben nem imádkozik, az hasonlit a hadvezérhez, aki az ellenség ostroma dacára a királytól nem kér segitséget (Sz. Alf.). Ádám azért esett bűnbe, mert kisértése alkalmával nem könyörgött Istenhez segitségért (Aqu. sz. Tam.). Imádkozhatunk egy »*Üdvözlégy*«-et, vagy legalább is áhitattal kimondhatjuk a »**Jézus**«, »**Mária**« neveket. »Ezen neveknek ugyanis belső erejük van az ördög ellen; ezen nevek rémületesek a pokol előtt« (Ar. sz. Ján.). Mária nevétől az ördögök épen ugy megrémülnek, mint az az ember, akinek közelében a villám lecsap (Kempis Tam.). Amint a viasz elolvad a tűzben, ugy veszitik el az ördögök hatalmukat, ha Mária nevét ájtatosan segitségül hivjuk (Sz. Bonav.). Az imádság védőfegyver az ördög támadásai ellen (Ar. sz. Ján.). Az imádság hatalmasabb valamennyi ördögnél, és pedig azért, mert az imádsággal Istennek segitségét nyerjük meg. Az Isten hatalmának pedig semmi sem képes ellenállani (Sz. Bern.). Az imádság ugyanis a kisértésnek épen ellenére dolgozik: *megvilágositja* az értelmet és *megerősiti*

az akaratot. (A kisértés pedig elhomályositja az értelmet és meggyöngiti az akaratot). A gonosz lelkek ellen a **keresztvetésnek,** valamint a **szenteltviznek** is nagy ereje van. Mint az eb a bottól, ugy menekszik az ördög a keresztvetéstől. A gonosz lelkek menekülnek a kereszttől, de nemsokára visszatérnek; a szenteltviztől jobban menekülnek, mert sokáig nem térnek vissza (Sz. Teréz). A szenteltviznek az egyház imádságából van ez a nagy ereje. Aquinoi szent Tamás és sok más szent ugyanazért a kisértések alkalmával azonnal a keresztvetéshez folyamodott, és pedig nagy sikerrel. Szent Teréz pedig állandóan a szenteltvizet használta. Szenteltvizzel hinti meg a pap a népet vasárnap az ünnepélyes istentisztelet előtt. Főképen a betegeket és a haldoklókat hintsük meg gyakran szenteltvizzel. A templomba való belépéskor is használjunk szenteltvizet. — A kisértés legyőzésének *másik módja:* Lelkünket azonnal más dolgokra irányozzuk, különösen **utolsó dolgainkra:** a halálra, az itéletre, az örökkévaló bűntetésekre. Amint Damokles nem akart a vendégségben enni, amidőn a hajszálra kötött s feje fölött függő kardot észrevette, ugy bennünket is el fog ijeszteni a bűntől a halálra való gondolás. »Emlékezzél meg utolsó dolgaidról s örökké nem vétkezel« (Sir. 7, 40.). Vagy pedig gondoljunk a **bűnnek rossz következményeire.** Már a rómaiak azt mondták: »Amit tenni akarsz, tedd ésszel s gondolj a végre«. Sok szenvedést okozott már némelyeknek az, hogy *előbb cselekedtek s azután gondolkoztak.* — Némely esetekben, főképen a *hit* és a *tisztaság* ellen való kisértéseknél, jobb **megvetni** a kisértéseket, mint azok ellen harcolni. A kevélyeket, tehát az ördögöt is, leginkább azzal fékezzük meg, ha semmibe sem vesszük őket. »A gonosz gondolatokkal ugy bánjunk el, mint a lehulló lombbal, vagy a kiabáló asszonnyal szokás: haladjunk tova anélkül, hogy törődnénk velük« (Sz. Hofbauer). Ha a vándor nem törődik a kutyával, akkor az megszünik ugatni (Ar. sz. Ján.). Ha a méhkasnál nyugodtan maradunk, akkor a méhek nem bántanak; ha ellenben védekezünk ellenük, akkor megszurnak (Szal. sz. Fer.). — Ugy is tehetünk, mint az Üdvözitő: a kisértőt **határozottan elutasitjuk.** Krisztus Urunk e szavakkal utasitotta őt el: »Távozz tőlem, sátán« (Máté 4, 10.). Azért int bennünket szent Jakab: »Álljatok ellen az ördögnek és elfut tőletek« (Jak. 4, 7.). Az ördög a mérges asszonyhoz hasonlit, aki dühöng, ha férje remeg tőle, ellenben gyorsan kitér, ha férje komoly arcot vág (Loy. sz. Ign.). *Istennek szavait is idézhetjük* a kisértő ellenében (Ef. 6, 17.), amint Krisztus Urunk tette. Szent Péter igy szól: »Erős hittel álljatok ellen neki« (I. Pét. 5, 9.). Az ördög olyan gyönge, mint a hangya, azokkal szemben, akik nekik ellenszegülnek; de olyan erős, mint az oroszlán, ha az emberben gyávaságot észlel (N. sz. Gerg.). — Más *mód* a kisértések legyőzésére: **Meg kell aláznunk magunkat** Isten előtt. Isten az alázatosnak kegyelmet ad (I. Pét.

5, 5.). Szent Ágoston a ktsértésben igy imádkozott: »Uram, porszem vagyok és gyönge teremtmény« (Sz. Ág.). Ha minden mulandót megvetünk, akkor győztesek leszünk az ördög támadásai ellenében (Vianney). Erős kisértések alkalmával tehát helyes dolog életünk ama sulyos bűneit, amelyek leginkább megszégyenitenek minket, meggyónni. Ezzel előzzük a legerősebb kisértést. »A kisértés rendszerint legyőzi azt, akinek nem fáj a legyőzés« (Sz. Teodoret). Legjobb minden kisértés alkalmával lehetőleg valamely *főszabályhoz* tartanunk magunkat (Szal. sz. Fer.). — Tanácsos minden kisértést **lelki vezetőnknek** azonnal **fölfedni.** A sátán mindig hallgatásra ösztönöz minket. Ő megforditva tesz, mint Isten. Isten ugyanis ugy akarja, hogy az ő sugalmazásait előljáróink és lelki vezetőink vizsgálatának vessük alá (Szal. sz. Fer.). A nyugtalankodó szivnek kitárása épen oly gyorsan megkönnyebbülést szerez, mint az ér megnyitása a lázas embernél (Szal. sz. Fer.). Ha gonosz gondolatainkat a gyóntató-atyának fölfedjük, a kisértést már félig legyőztük (N. sz. Fülöp).

5. A kisértésben győzedelmes ember uj *kegyelmeket* nyer Istentől és *örök* jutalmat.

Egy kisértés legyőzése olyan, mint egy *kivivott győzelem*; mindkettőnek megvan az eredménye. Midőn Krisztus Urunk az ördögöt legyőzte, »*angyalok* jövének és szolgálának neki« (Máté 4, 11.). S ez majdnem mindig igy van. A nehéz kisértéseket Isten *különös kegyelmének* nyilvánulásai követik. Ennélfogva minden kisértést *jól* fel kell *használnunk*. Az iskolai vizsgálathoz hasonlit az. Nincsen mindennap vizsgálat, tehát nem kaphatunk mindennap jó osztályzatot. — Aki a kisértéseket legyőzi, **örök jutalmat** kap. »Boldog ember, ki a kisértést kiállja, mert ha hűnek találtatik, elnyeri az élet koronáját, melyet Isten az őt szeretőknek igért« (Jak. 1, 12.). Azt mondja az Isten: »Légy hű mindhalálig és neked adom az élet koronáját« (Titk. jel. 2, 10.).

6. A bűnrevivő alkalom.

A kisértés *belső* ösztönzés a bűnre. *Külső* ösztönzés is van, t. i. a bűnrevivő alkalom.

1. Bűnrevivő alkalomnak olyan helyet, egyént, tárgyat vagy pedig bármely más olyan dolgot nevezünk, amely minket bűnre csábit.

Vannak dolgok, amelyek **minden** embernek alkalmat szolgáltatnak a bűnre: igy a ledér emberek társasága, a vallásellenes könyvek olvasása. Azért mondja a közmondás: »Madarat tolláról, embert barátjáról« (t. i. lehet megismerni). »Mondd meg, hogy kikkel érintkezel s én megmondom, ki vagy«. Más dolgok

csupán **némelyeknek** szolgáltatnak alkalmat a bűnre, akik t. i. az illető rossz cselekedetre hajlandók; igy a korcsma az iszákosra nézve bűnrevivő alkalom. A bűnrevivő alkalmak a *ragályos beteghez* hasonlitanak, aki rendszerint megfertőzi azt, aki hozzá közeledik; vagy pedig a *tűzhöz*, amely mindent megéget, ami közelébe ér; vagy pedig az uton levő kőhöz, amely rendesen botlást okoz. A bűnrevivő alkalom vagy **önkéntes,** vagy **önkéntelen.** — A korcsma az iszákosra nézve *önkéntes* alkalom; az iszákos ugyanis nem kénytelen a korcsmába menni. Az iszákos vendéglősnek ellenben a korcsma *önkéntelen* alkalom.

2. Vétek a bűnrevivő alkalmat könnyelmüen föl-keresni; emiatt azonnal elhagy minket az Isten kegyelme és bűnbeesünk.

Már az is **büntetést érdemel,** aki égő fáklyával kezében olyan helyekre megy, ahol szalma, széna s más gyulékony anyagok vannak (Ar. sz. Ján.). A bűnrevivő alkalmat keresni, és bűnbeesni, egy és ugyanaz (Sz. Ág.). Igy kereste föl könnyelmüen *Péter* Krisztus Urunk ellenségeinek társaságát a főpap előcsarnokában; azért Isten kegyelme azonnal elhagyta; Péter tehát azonnal bűnbeesett. »Nehéz a tűzben lenni és meg nem égni: épen olyan nehéz a bűnrevivő alkalomban résztvenni és még sem követni el bűnt« (Xl. Ince p.). Aki a veszedelmet szereti, elvész abban (Sir. 3, 27.). Aki szurokhoz nyul, beszennyezi vele magát (Sir. 13, 1.). Alkalom szüli a tolvajt. Azért a bűnrevivő alkalmat **nem** szabad **felkeresni.** Zsidóországban, *Galgalában* ocsmány bálványimádás jött szokásba; ugyszintén *Bételben* is, ahol Jeroboam egy aranyborjut állitott fel (III. Kir. 12, 28.). Az Isten akkor azt parancsolta a zsidóknak: »Ne menjetek Galgalába! Ne menjetek Bételbe!« Nem azt mondotta: »Ha odamentek, ne vétkezzetek«, hanem kifejezetten megtiltotta, hogy odamenjenek. *Jáva* szigetén van egy méregvölgy, azaz egy olyan völgy, melynek rossz levegője embereket és állatokat megöl. Azért mindenki kerüli azt a völgyet. Igy kell a keresztény embernek is kerülnie azokat a helyeket és személyeket, amelyek bűnalkalmul szolgálnak számára, mert különben elvesziti lelkének életét (Sp. Plt. 1348.).

3. Vétek továbbá a bűnrevivő alkalomban, ha véletlenül kerültünk bele, megmaradni s attól meg nem válni, habár megtehetnők; emiatt szintén elhagy minket az Isten kegyelme s szintén bűnbeesünk.

Azért *Éva* a paradicsomban már azzal is vétkezett, hogy a fától nem távozott el; Isten kegyelme azért mindjárt elhagyta, ő pedig halálos bűnbe esett. »Első szüleinknek tehát a tiltott gyümölcsöt egyáltalán meg sem kellett volna érinteniök« (Sz. Ág.). *Kleomenesz* spártai királyt egy idegen fejedelem hazaellenes cselekedetre akarta rávenni s magas pénzösszeget ajánlott föl neki. Ekkor a király leánykája felkiáltott: »Atyám, távozzál, különben ez az idegen még megveszteget téged«. A király azonnal

elhagyta a szobát s az idegent nem bocsátotta többé maga elé (Sp. Plt. 1349.). Tegyünk mi is igy a bűnrevivő alkalomban!

4. Aki a bűnrevivő alkalomtól nem akar megválni, az nem nyeri el sem mostan a bűnbocsánatot, sem egykor az örök üdvösséget.

Az ilyen embernek t. i. *nincsen bánata* (nem komoly a teremtménytől való megválása s az Istenhez való térése), ami a bűnbocsánatnak elengedhetetlen föltétele. Aki a bűnrevivő alkalomtól minden *nagyobb nehézség nélkül* megválhat és azt mégsem teszi meg, **az nem nyerhet** a paptól **feloldozást.** Csupán abban az esetben volna szabad a papnak őt egyszer vagy másszor feloldozni, ha a bűnrevivő alkalmat nem kerülhetné el igen nagy kára nélkül s amellett nagy bánatot mutat és komoly életjobbitást igér. De ha az igért életjobbitás nem következett be, akkor a pap nem oldozhatja fel, mielőtt végleg nem szakitott az alkalommal, pl. a reá nézve veszélyes személy közeléből ki nem szakitotta magát. — Pompadour márkiné, kivel a törvényes házasságban élő XV. Lajos francia király 19 esztendeig vétkesen együttélt, bűnbánatot szinlelt s elment a jezsuita de Sacy-hoz gyónni. Ez megtagadta tőle a feloldozást mindaddig, mig az udvart véglegesen el nem hagyja. S ő azzal boszulta meg magát, hogy rávette a királyt (1762) a jezsuitarend elűzésére (Sp. Plt. 1357.). Hogy arra az emberre, aki a bűnrevivő alkalmat nem akarja elhagyni, a **pokol** várakozik, az Krisztus Urunk ezen szavaiból következik: »Ha pedig *kezed*, vagy *lábad megbotránkoztat* téged, vágd el azt és vesd el magadtól; jobb neked az életre bemenned bénán vagy sántán, mint két kezed vagy lábad lévén az **örök tűzre vettetned**« (Máté 18, 9.); vagyis: legyen bár valamely tárgy oly kedves előtted, mint a kezed vagy lábad, mégis meg kell válnod attól, ha az reád nézve bűnrevivő alkalom; különben a pokolba kerülsz. Mily esztelenek azonban az emberek! A *tűzvésztől* idején menekülnek, a *vadállatot* kikerülik, mert testi életüket féltik; azt ellenben nem akarják elhagyni, ami a lélekre az örök kárhozatot vonja maga után! »Mily áldozatokat hoznak az emberek, hogy mulandó életüket fentartsák; nem riadnak vissza a kiadásoktól, a kinos műtétektől; az örök életért ellenben nem akarnak áldozatot hozni« (Sz. Ág.). Amint *kezét*, vagy *lábát levágatja* az ember, ha ezzel testi életét megmentheti, ugy kell a bűnösnek a neki legkedvesebbtől is megválnia, hogy lelkét megmentse (Corn. a L.). Az *üzletemberek* a tengeri vihar alkalmával összes vagyonukat a vizbe dobják, csakhogy hajójukat s vele életüket megmentsék; ugy kell nekünk is tennünk, ha lelkünk élete veszélybe jut: mindenünktől meg kell válnunk, ha mégoly becses s ha mégannyira szivünkhöz volna is nőve (N. sz. Gerg.).

Azért még a *legnagyobb szentek* sem merészelték magukat a bűn veszélyének könnyelmüen kitenni.

Jelszavuk volt: »Menekülni üdvös.« Állitólag szent Péter is menekült a keresztény üldözés kitörésekor Rómából; attól félt ugyanis, hogy a bűnrevivő alkalomban ismét elesik. Csupán azután merészkedett magát a veszélynek kitenni, miután Krisztus Urunk a város kapuja előtt megjelent neki s visszatérésre intette. És te, érzéki ember, fölöslegesnek tartod az óvatosságot? Nem tudsz uszni és mégis bemerészkedel a vizbe? A bűnalkalomtól való futás nem gyávaság, hanem Isten iránt avló hűség.

Aki ellenben hivatalból vagy pedig szükségből *kénytelen* magát a bűnrevivő alkalomnak kitenni, az bizhat az Isten oltalmában.

Az előljárók, papok, orvosok, stb. a bűn némely veszélyének hivatalból kénytelenek magukat kitenni. Ha nem kisértik Istent vakmerőséggel, akkor számithatnak a kegyelem segitségére; de az olyanok nem, akik elegendő ok nélkül teszik ki magukat ezen veszélynek (Szal. sz. Fer.).

5. A bűnrevivő legközönségesebb és legveszélyesebb alkalmak: A korcsma, tánc, szinház, rossz hirlapok és regények.

Némelyek igy beszélnek: »Ugy éljünk talán, mint a remeték és mint az embergyűlölők?« Ezeknek mondja szent Ágoston: »Már nálatok jobbak és tökéletesebbek is lemondtak ezekről a mulatságokról. Ha azok képesek voltak reá, vajjon ti miért nem tehetnétek meg?« »A magukat egészen Istennek szentelő emberek nem nélkülözik az örömöket, hanem megnemesitve élvezik azokat« (Sz. Ág.). Azért mondja szent Ágoston: »Milyen édessé vált nekem a világ hiu élvezeteinek nélkülözése! Féltem tőle, hogy el kell azokat vesziteni, s most örvendek, hogy elveszitettem«. Szent Bernát pedig azt mondja a világ fiairól: A mi viszontagságainkat látják ugyan, de örömeinket nem veszik figyelembe. »Az nem élet, amely nem az Istentől ered, mert csupán Isten az élet forrása« (Pád. sz. Ant.). Igazi örömünk csupán a Teremtőben lehet. Ehhez hasonlitva minden más öröm csak szomoruság (Sz. Bern.).

1. A *korcsma* azokra veszélyes, akik szinte *naponként* fölkeresik és *nagyon sokáig* időznek benne.

A korcsma (vendéglő) látogatása magában véve nem tiltott dolog, mert a végzett munka után ott kipihenheti magát az ember; sőt némelykor épen szükséges, nevezetesen az utazáskor. Azonban csak *tisztességes* vendéglőket látogassunk, lehetőleg csupán olyanokat, ahol hozzánk hasonlókkal jövünk össze; továbbá a szeszes italok élvezetében *ne legyünk mértéktelenek*; kerüljük az illetlen beszédeket. Sajnos, a korcsma látogatása sokakra nézve **szenvedéllyé** válik s a tapasztalás szerint az ilyen emberek gyakran részegesek, verekedők lesznek, ellensé-

geskedésbe kerülnek, pénzüket elkártyázzák és adósságokba merülnek, végre hivatásbeli kötelességeiket s a lelkük üdvéről való gondoskodást egészen elhanyagolják. »A korcsma az ördög juhainak a rétje; ott legelésznek ezek mindaddig, amig a pokol számára eléggé meghiztak« (Kotte). Egy tapasztalt orvos (Dr. Bärlocher, a svájci Kirchbergből) mondja: »Vedd el a néptől a korcsmák felét és akkor az *elmegyógyintézetek, kórházak és börtönök felét becsukhatod*«.

2. A *tánc* leginkább azokra nézve veszedelmes, akik *gyakran* vagy *hosszasan* táncolnak, vagy pedig akik tánc alkalmával már *sulyos bűnbe* estek.

A tánc magábanvéve nem rossz és nem tiltott mulatság; ez is egy eszköz arra, hogy a végzett munka után szórakozzunk. A zsidóknál a tánc gyakran épen az *istentisztelettel* volt összekötve; igy táncolt szent lelkesedéssel Dávid király a frigyszekrény előtt (II. Kir. 6, 14.); a zsidó leányok némely vallási ünnepen körtáncokat lejtettek (Birák 21, 21.; II. Móz. 15, 20.). Csak **tiltott időben** (az istentisztelet idején, ádventkor, nagybőjt idején) nem szabad táncolnunk; valamint illemet tekintetbe nem vevő *egyénekkel* (ami rendszerint nem zártkörü mulatságokban esik meg); vagy akkor sem, ha valamely tánc illetlen volna (Aqu. sz. Tam., XV. Bened. Sz. Alf.). Épen azért a tánctól **mindenkit óvnunk** kell, főképen a mai korban, amikor a legtöbb táncban a táncosok *magaviselete* már magában véve is teljesen megsérti az erkölcsiség és az illem szabályait. A tánc gyakran az *egészségre* is káros; a poros levegő belélegzése, a hirtelen ivástól való meghülés, a tulságos erőfeszités sokszor sorvadást vagy szivbajt idéz elő. Azért sok apostoli pap a táncot általában kárhoztatta és hasonlóan beszélt róla, mint szent Efrém: »Ahol táncolnak, ott szomorkodnak az angyalok és vigadoznak az ördögök«, és ismét: Nem lehet idelenn táncolni és ugrálni, egykor pedig odafönn az örökkévaló örömöket élvezni; ugyanis megmondotta az Ur: »Jaj nektek, kik most nevettek, mert szomorkodni és sirni fogtok« (Sz. Efr.). A világháboru után is olyan táncok jöttek divatba, melyeket a *vad népeknél* a szenvedély kitörése teremtett meg; olyan ugrálásokkal, mozdulatokkal, forgolódásokkal és fogásokkal, amelyeket egyenesen az érzékiség felizgatására találtak ki, amiért is az ilyen táncoknál a testet is nagy részben fedetlenül hagyják. Az ilyen táncok az illemet, jóizlést és erkölcsösséget egyaránt tönkreteszik. Azért tiltottak el a francia püspökök a katholikusoknak már 1919-ben több ilyen exotikus divatos táncot (mint pl. shymmy, foxtrott, tángó, onestep stb.). Sőt a francia táncművészeti akadémia tanárai is elvetették ezeket a táncokat, mivel az esztétikával ellenkeznek s nincs bennük semmi harmonia. — Némelykor azonban **nem lehet** a tánc elől **kitérni**: igy menyekzőkön, vendégségeken, örömünnepeken, vagy ha a szülők, a férj, a vőlegény, a roko-

nok igy kivánják. Ebben az esetben a fiatalok *ne* menjenek *egyedül* a táncterembe, hanem csakis a szülők vagy más komoly személyek felügyelete alatt vagy kiséretében (miáltal lehetetlenné van téve a más nembeliekkel való egyedüllét). *Durva* táncokban, melyek a katholikusoknak tiltva is vannak, nem szabad résztvenni. De különben **keveset** táncolj és *ne gyakran* (Szal. sz. Fer.); a tánc üdülés legyen számodra, ne pedig kényszermunka; jusson eszedbe az Istennek mindenütt való jelenléte is. Aki pedig a táncmulatság alkalmából egyszer már *sulyos bűnbe* esett, az a jövőben lehetőleg kerülje ezt a bűnrevivő alkalmat, különben a pap nem oldozhatja fel (Ha táncra kérik, igy mentheti ki magát: »Nekem árt a tánc«). Az Üdvözitő szavai érvényesek itt: »Ha azonban kezed, vagy lábad megbotránkoztat téged . . .« (Máté 18, 9.), t. i. jobb felhagyni a tánccal s egykor örökre üdvözülni, mint most táncolni s aztán örökre elkárhozni.

3. Néha a *szinház* is veszélyes; ugyanis korunk szinházai az erkölcstelenség iskolái. De sokszor még inkább a *mozi*.

A szinháznak nemcsak szórakozóhelynek kellene lennie, hanem egyszersmind tanitó-, képző- és *nevelőintézménynek* is. Sajnos azonban, manapság ez már nem áll. A szinház *megrontja* a keresztény *hitet* és *erkölcsöt*. A szinpad ugyanis minél nagyobb számu látogatót óhajt; azért lehetőleg az emberek szenvedélyeinek törekszik hizelegni. A legtöbb szindarab *tartalma* erkölcsileg rossz: rendesen a bűnt, többnyire a szemérmetlen szerelmet (házasságtörést) adják izgató módon elő, az erényt kigunyolják, az egyház szokásait és szolgáit nevetség tárgyává teszik. A szinpad erkölcstana az evangéliuméval homlokegyenest ellenkezik. »Amit megtenni bűn, azt sajnos a szinházban szabad megnézni« — mondja keserüen Tertullián. Az *előadás módja* is, például a szinészek cicomája, taglejtése, hangja, bűnt prédikál s a szemeken, a füleken keresztül a szivbe hatol, hogy azt megmérgezze. A szinészek csak azért mutatnak szenvedélyeket, hogy felingereljék azokat (Fénelon). A szinházak a világias szellem templomai (Stollberg). Még a szabadszellemű Rousseau is igy szól: »A szinház szerintem derék iskola. Az ottan nyert tanitás valóban mindenekfölött kedves. Minden rossz hajlamunkat gondozzák és ápolják ottan, képtelenekké tesznek arra, hogy a szenvedélyek hatalmának ellenálljunk, s kiirtják a munka szeretetét«. A szinházban mindenkor többet veszitünk, mint amennyit nyerünk; azért esztelenség azt állitani, hogy a szinpad *nemesit*. Hogy mennyire nemesit, azt azokon látjuk, akik a szinházat naponkint látogatják: a szinház mindinkább szükséggé válik reájuk nézve, mint az iszákos számára a szeszesital. Ha a szinpad erkölcsös darabokat adna elő, például az ártatlanság és az erény győzelmét, hősies szeretetet a vallás, a haza, a felebarát

iránt, a gonoszság nyomoruságos végét, stb., akkor mindenesetre jellemképző volna. Ilyen szindarabokat azonban, különösen manapság, üres padok előtt kellene előadni. A szinház látogatása az *egészségre* is *kártékony:* ott ugyanis a test óraszámra egyebet sem lehel be, mint ártalmas gőzt. Milyen illetlenség megy azonban végbe rendszerint a szinházból való *hazamenetel* alkalmával, az éj sötétjében, s hozzá még olyan időben, amikor a szenvedélyek fölhevültek! Milyen könnyelmüség végre, effajta élvezetekre dobni ki a pénzt, amellyel oly sok *szegény* szükségén és nyomoruságán segithettünk volna! A *világháboru alatt* megmutatta a szinház, hogy tulajdonképeni feladatát betölteni: a népet nevelni, képtelen; mert ebben a halálosan komoly időben, mikor sok nép sorsa a *hűségtől, fegyelemtől* és *áldozatkészségtől* függött, a szinpad többnyire csak szenvedélyes *érzékiséget* és zabolátlan *élvezeteket* prédikált és a nézőket aljas gaztettek előadásával gyönyörködtette. Már Görögországnak és Rómának *világbölcsei* is, igy Szokratesz, Szolon, Cicero, Szeneka a szinház ellen nyilatkoztak, habár akkor ez nem volt olyan erkölcstelen, mint mostan. A kereszténység első korszakában a szinészeket *nem* tartották *becsületes* embereknek s az egyházba nem vették fel őket. A szinházról való lemondásból ismerték meg akkoriban, hogy valaki kereszténnyé lett.

4. A rossz *regények* mindenkire veszélyesek, aki azokat olvassa: az ilyennek könnyen felgyulnak a szenvedélyei s szélsőséges lesz a világnézete.

A rossz regények, különösen a *szerelmi-* és *detektiv*-regények, arany köntösben mérget rejtenek; **bűnöket,** mint pl. öngyilkosságot, párbajt, erkölcstelenséget erénynek tüntetnek fel s vonzó alakban ecsetelnek. Ezáltal a szunnyadó *szenvedélyek felkorbácsolódnak,* s az ember bűnre izgatódik. Egy regényiró meglátogatott egyszer egy börtönt. Két fiatal fiu azt mondotta akkor ott neki: Ön jobban megérdemli a láncokat, mint mi, mert hiszen mi csak azért vagyunk itt, mivel Ön félrevezett és bűnbe vitt minket«. A regényolvasó felfogása sok dologban szélsőséges, **tulzott;** mert egy olyan világba éli magát bele, mely a valóságban *nincs meg,* s ezért *a való életet nem tudja helyesen megitélni.* A regények azonfelül *fel is izgatják* az olvasót s igy ártanak az **idegeknek.** Azt mondják, hogy a regények képezik az embereket; igen, de a *bűnre.* — Igaz, vannak erkölcsileg tiszta regények is, de ezek száma a rosszakhoz viszonyitva nagyon kicsiny. Minden regénynél **jobb** hatással van az emberre a **szentek élete** és *nagy emberek élettörténete;* ezekben valódi tények állanak s jobban kimüvelik a lelket, mint valamennyi költött dolog együttvéve. — A rossz regényekhez nagyban hasonlitanak a rossz *naptárak* (kalendáriumok) is.

5. A *rossz ujságok* minden emberre veszélyesek: aki ugyanis *rendesen olvassa* azokat, hovatovább telje-

sen elvesziti hitét s vele benső megelégedését; aki pedig *járatja* azokat, az vallásának ellensége.

Az ujságok közül nagyon sok egyenesen *káros* a népre. A gonosz sajtó csak azt közli, amit szivesen olvasnak; többnyire tehát üres fecsegéseket hoz, gyakran megrágalmaz tiszteletreméltó egyéneket, különösen az egyház szolgáit, egymás ellen ingerli a különböző pártokat, kigunyolja a vallás intézményeit, szinesen beszéli el a furfangos zsebmetszők legszégyenletesebb merényleteit, vétkes élvezetekre buzdit; különösen a rendszerint egészen aljas apróhirdetésekkel gyakran segitséget nyujt az isteni vagy egyházi parancsok megszegéséhez, stb. Sőt pénzért bárminő gonoszságra fel lehet használni (Magasztalja a rossz árukat, dicséri a csalókat, elhallgatja a lelkiismeretlen szédelgők részéről fenyegető veszélyeket, stb.). A gonosz sajtó tehát szégyenletes módon *megszegi az Istennek* és az egyháznak *minden parancsát* s az ember *lelkét* Istentől a *földre* irányitja. — Sajnos, azonfölül gyakran *elfajult egyének*, akik a világban másként már nem tudnak boldogulni, ezek szokták az ilyen hirlapokat *szerkeszteni* s a közönséget tanitani. Mi jó származhatik az ilyen emberektől? »Ha az olvasók tudnák, kicsodák azok, akik naponkint a szellemi táplálékot nyujtják nekik, undorral telnének el ezen lapok ellen s beszüntetnék a megrendelést. A tanitóknak, akik a gyermekeket oktatják, előbb vizsgálatot kell tenniök s képességüket igazolniok. Igy van ez az orvosokkal, jegyzőkkel, államhivatalnokokkal is. Csupán a kor legnagyobb tanszékére, a sajtóra jó minden romlott egyéniség. Még a fegyházviselt bandita is prédikálhat naponkint az ujságban az isteni, állami, erkölcsi, szociális és polgári rendről« (Opitz Amb.). Ausztriában a hirlapok négyötödrészét *zsidók* és a vallással szemben ellenséges keresztények adják ki. Magyarország ebben a tekintetben az utóbbi időkig egész Európában a *legutolsó* helyen állott (Magyar Állam 1898. máj.). A vallással szemben ellenséges sajtó a család legnagyobb romlása (Ketteler); mérges forrás, amelyből sokan életnézetüket meritik (Osztr. püsp. 1885.). Korunk számtalan bajainak és szomoru viszonyainak nagy részét jogosan a gonosz hirlapoknak tulajdonithatjuk (XIII. Leo). A rossz sajtónak nagy része van abban, hogy ma törvényszékekre és börtönökre óriási összegeket kell költenünk. — Aki a gonosz sajtót pénzével *gyámolitja*, az *hadat visel* saját egyháza ellen (Seckaui püsp. 1884.). Az ilyen katholikus szégyelje magát; mert olyasmit művel, amit sem a zsidó, sem a pogány nem tenne. — A gonosz sajtónak a **jó sajtó támogatásával** csavarjuk ki a fegyvert a kezéből (XIII. Leo).

A keresztény sajtó támogatása.

A legtöbb ujság az északamerikai *Egyesült Államokban* jelenik meg. Mintegy 20.000 (s ezekből 2.500 napilap). Azután

jön *Németország* több mint 10.000 ujsággal (1.500 napilappal); *Franciaország* 9.000 (500 naponta megjelenő) ujsággal. *Angliának* van 5000 ujsága (ezek közül 250 napilap), melyeknek 50.000—1 millió előfizetőjük van; aztán következik *Olaszország* 3000 ujsággal (köztük 100 napilappal), nagy előfizetői körrel; *Belgium* ujságainak száma 2.000, melyek közül többnek több, mint 100.000 előfizetője van. (A »Le Patriote« c. katolikus lap naponta 3-szor jelenik meg s 200.000 az előfizetőinek száma. *Dániában* 1500, *Svájcban* 1200 (köztük 800 német), *Svédországban* 1000, *Japánban* 2000, Kinában 200, Ausztriában 1000 ujság jelenik meg. Legtöbb ujságot *zsidók* adnak ki.

1. A sajtó óriási befolyással van az emberekre; azért az egyháznak és a vallásnak nagy hasznot hajthat, de nagy kárt is okozhat.

A sajtónak nagyobb befolyása van a néptömegekre, mint a *szószéknek* vagy *iskolának.* Az ujságolvasás napjainkban az állampolgár vagy az üzletember számára **szükséges,** mert ebből ismeri meg a legujabb rendeleteket és *törvényeket,* amelyeknek az ismeretére neki az életpályáján szüksége van. Olyan esetekben, mikor a polgárok azzal védekeztek, hogy a rendeletekről nem tudtak, gyakran döntöttek már állami hatóságok vagy törvényszékek ugy, hogy manapság mindenki köteles ujságot olvasni, s azért az a mentség, hogy az ujságokban hirdetett rendeletekről nem tud valaki, el nem fogadható. Az ujságok révén szerez az ember uj *ismereteket* és ezekből értesül sok mindenről. Mivel pedig az ujság sok érdekes ujdonságot is közöl, kellemes *szórakozást* és felüdülést is nyujthat. Már a rómaiaknak is volt forumuk, az athénieknek aeropágjuk, ahol mindennap ujságokat hirdettek ki és beszéltek meg. A hireken kivül az ujságok olyan cikkeket is közölnek, melyekben hozzáértő vagy hozzánemértő emberek nyilvános itéletet és kritikát mondanak vallásról, politikáról, tudományról, művészetről és iparról s ezáltal az *olvasókat* erősen *befolyásolják.* Igy az ujság a nép **nevelőjévé** válik. A **közvéleményt** is az ujság teremti. Mert a nép mindent elhisz, ami az ujágban van. Sokaknak olyan az, mint az evangélium. »Ennek igaznak kell lenni, mert benne van az ujságban«, ilyen módon érvel egyik-másik ember, hogy állitását alátámassza. Tehát a *közéletet* is erősen befolyásolja a sajtó; elsősorbana a képviselő-**választásokat,** sőt magukat az **államférfiakat** is, akik kormányoznak. Kormányok, miniszterek, törvényhozók, parlamentek gyakran az ujságok befolyásának hatása alatt cselekszenek. Már a mult század elején, amikor a sajtó még fejlődőben volt, az »ötödik *nagyhatalomnak*« nevezte azt Napoleon császár; érezte ugyanis a Görres által alapitott »Rajnai Merkur« hatalmát.

A legtöbb államban a *kereszténytelenes* sajtó *jobban el van terjedve,* mint a keresztény.

Kereszténvellenesnek vagy vallásellenesnek akkor nevezünk egy ujságot, ha az a keresztény (katolikus) hit- és erkölcstan tanitásairól megvetőleg szól, az egyház istentiszteleteit rendszeresen ócsárolja, papjait gunyolja és kisebbiti. Mig a jó sajtó olvasóinak *lelki táplálékot* nyujt, az az eledel, amit a rossz sajtó ad nekik, nem egyéb, mint *méreg* (Már Schopenhauer, a hires bölcselő mondotta, hogy a sajtószabadság tulajdonképen méregárusitásra szóló engedély). — A rossz sajtó, sajnos, nagyon el van terjedve. A katolikus Franciaországban, a katolikus Olaszországban s a katolikus Bécsben a sajtónak alig egy tizedrésze van a katolikusok kezében; a másik része a katolikus egyházzal szemben többé-kevésbbé ellenséges magatartásu. Hollandiában, Svájcban és Németországban azonban a sajtóviszonyok a katolikusokra sokkal kedvezőbbek.

2. Keresztény lapok alapitására és támogatására napjainkban mulhatatlanul szükség van, azért, hogy az egyházat s annak intézményeit a sajtó támadásai ellen *eredményesen megvédhessük* s az egyház ellenségeinek erejét *meggyengithessük.*

Sokan azt mondják: »Régebben sem voltak ujságok és mégis minden jól ment a lelkipásztorkodás terén«. Aki igy beszél, nem ismeri a mai időket. Régebben még inkább eljártak az emberek a szentbeszédekre, ma már nemigen. Aztán azt is meg kell gondolni, hogy régebben *nem* voltak vallásellenes ujságok vagy legalább is nem voltak ugy elterjedve, mint ma. Azért abban az időben a védekezés szempontjából nem volt annyira égetően szükség keresztény lapokra, mint ma (X. Pius.). Aki azt gondolja, hogy manapság a rossz sajtó ellen eredményesen harcolhat csupán a szószékről szentbeszédekkel, az ugy viselkedik, mint aki *gépfegyver* ellen *revolverrel* akar védekezni. Az egyházellenes sajtó erős és romboló lövéseinek ellensulyozására »a gondolat modern gépfegyvereihez«, az ujságokhoz kell folyamodnunk, ha eredményt akarunk elérni. — A vallásellenes ujságok **eltorzitják a mi hitünk tanitásait** és gyakran nevetségessé teszik azokat, az egyház szolgáit pedig sokszor megrágalmazzák. Az ellenséges ujság városon és falun egyformán igen sok, néha 100.000 embernek a kezébe is kerül. Itt csak hasonló fegyverrel, a sajtó fegyverével való védekezés segithet. Azt mutatja a tapasztalat, hogy az összes országokban **azoké az államhatalom,** akiké a sajtó. Igy áll a dolog pl. *Franciaországban.* Ha a francia katolikusok néhány évtizeddel ezelőtt jobban megbecsülték volna a sajtót s katolikus ujságokat alapitottak volna, ma nem lenne a hatalom a szabadkőművesek kezében s az egyház nem volna vallásellenes törvényekkel béklyóba verve. Ma Franciaországban a katolikusoktól *templomokat vesznek el,* püpököket és papokat dobnak ki a saját házukból, a szerzetesrendeket elüzik, a vallásos intézményeket elnyomják és a szabad vallásgyakorlatot akadályozzák. *Portugáliában* is

épen igy van. Ebből tanulhatnak a többi országok katolikusai; láthatják, hogy mi vár rájuk, ha a sajtót elhanyagolják. Azt mondotta X. Pius pápa: »*Hiába* fogtok templomokat épiteni, missiókat tartani, iskolákat alapitani, hiába tesztek akármit, ha elő nem veszitek fegyverül a rossz ujságok ellen a jó sajtót«. A spanyolországi zaragozai püspök (1908.) pedig egyenesen azt mondja, hogy ma *jobb* cselekedet a katholikus egyház igazi érdekeit védő ujságokat alapitani és fentartani, mint *templomokat épiteni.* »Olyan időben élünk — mondja többek között, — hogy minden erőnkkel és minden pénzünkkel kötelességünk a katolikus sajtóért sikraszállani«. Stolz Albán azt mondotta, hogy az ég és a pokol közötti harcot a papirra nyomtatott betük fogják eldönteni.

Azért szorgoskodnak *buzgó püspökök és papok* jó ujságok alapitásán és terjesztésén.

X. Pius pápa *velencei* pátriárka korában megalapitotta a »Difesa« (Védelem) c. katolikus lapot. Azon az épületen ahol ezt a lapot kiadják (a Rialto hidja mellett), egy emléktábla látható ezzel a felirással: »Ime a pápa *legnagyobb műve!*« (»Ecce summum opus Papae!«). *Ketteler,* mainzi püspök szerint: »Ha sz. *Pál* apostol napjainkban élne, biztosan ujságszerkesztő volna« (Egy ujságszerkesztő ugyanis sokkal több eredményt érhet el, mint egy szónok). *Amerika* püspökei (összesen 101-en) azt mondják egy 1920-ban kiadott pásztorlevelükben: »A katolikus sajtó egyik nélkülözhetetlen formája *a lelkipásztorkodásnak,* apostolkodásnak. Felvilágosit, az előitéleteket eltünteti s józan katolikus tudományt terjeszt. Megérdemli, hogy az ember támogassa és terjessze«. 1924-ben az amerikai püspöki kar egy országos *propaganda-hetet* is rendezett a katolikus sajtó érdekében.

3. Aki napjainkban Isten iránt való szeretetből egy keresztény lapot alapit, ad ki, járat vagy támogat, nagyon érdemszerző cselekedetet visz véghez, mert hatékonyan közreműködik embertársai lelkiüdvösségének biztositására.

Egy ilyen ember épenolyan érdemszerző cselekedetet végez, mintha sok **szentbeszédet** mondana a **szószékről.** A sajtó ugyanis szélesebbkörü, mint egy elszigetelt szónok munkája. A szónok csak vasárnapokon beszél egy félóráig egy pár *száz* hivőhöz, mig az ujság naponta 10.000, sőt 100.000 embernek szól s egész nap előttük van. Az egyházi szónok csak az amugy is *vallásos,* templombajáró emberekhez szólhat, mig az ujság a nagy publikumot oktatja és irányitja, s ennek a soraiban sok hitetlen vagy hitközömbös ember is akad. Az egyházi szónok a templomban beszél, mig az ujság a korcsmában, a kávéházban, a vasuton is, szóval mindenütt. Amit a szónok mond, azt csakhamar *elfelejtik* az emberek, de az ujság mindig szemük előtt van, a kezükbe vehetik és olvashatják. Igaznak bizonyul a mon-

dás: »Littera scripta manet«, azaz az irott vagy nyomatott betü megmarad. Ezért a sajtó nagyobb hatalom, mint a szószék. Tehát, aki a katolikus ujságokat terjeszti, sokszor többet tesz, mint sok szónok együttvéve. A katolikus sajtót a következő módon lehet támogatni: aki vagyonos, az járasson katolikus *napilapot*, aki pedig kevésbbé jómódu, az legalább egy keresztény *hetilapra* fizessen elő. Azután barátoknak és ismerősöknek katolikus lapokat kell *ajánlani* vagy *elolvasásra odaköcsönözni*; utazásnál, vendéglőkben stb. ilyeneket kell *követelni*. Továbbá érdekes hirek beküldésével (tudósitással) és hirdetésekkel is lehet a sajtót támogatni. Megrendeléseket azoknál az üzletembereknél tegyünk, akik keresztény ujságba helyezik el hirdetéseiket. Ilyen módon sok jót tehetünk. »Keresztény lapok olvasása vagy olvasásra való átengedése épen olyan *érdemszerző* cselekedet, mint az igazságosság vagy irgalmasság akármelyik más cselekedete; ez manapság egy katolikus embernek legnagyobb kötelességei s legérdemesebb művei közé tartozik« (Wahl, drezdai püspök). A katolikus sajtó révén sok olyan ember, aki az egyház tanitói hivatalának szervei számára hozzáférhetetlen, lassankint *visszanyeri a hitét*; a vallással és az egyházzal szemben táplált előitéletei eltünnek. Sokan adományokkal *(végrendeletben)* is támogatják a katolikus sajtót, vagy azáltal, hogy belépnek valamely katolikus sajtóegyesületbe, pl. a *Pius-egyesületbe*, mely a jó sajtó terjesztését tüzte ki feladatául. *Imádsággal* is lehet a keresztény sajtón lendíteni. A *rheimsi* dómban már régóta imacédulákat adnak a látogatóknak, melyeken a jó sajtó terjedéséért esdő ima van.

4. Aki a vallásellenes sajtót támogatja, saját vallása ellen harcol s Isten előtt nagy felelősséget vesz magára.

Manapság a hit és az egyház ellen irányuló harc modern alakot öltött; nem a véres arénán folyik többé, mint régen, válogatott kinzásokkal és vadállatokkal, hanem a türelmes *papiroson* (Gföllner, linzi püspök, 1915). Aki tehát a rossz sajtót pénzzel *megfizeti*, **háborut visel** *saját egyháza ellen* (Secaui püsp., 1884). Az ilyen ember tiszteletdijat osztogat a katolikus hit sirásóinak. Az ő ezüst és nikkel pénzeit, amelyeket a rossz ujságokért fizet, ezek **rabszolgaláncokká** kovácsolják, melyekkel aztán a tévedés és a tudatos igazságferditás szolgálatába kényszeritik az ember lelkivilágát, tehát szellemi függetlenségétől fosztják meg őt (Gföllner püsp.). Az ilyen katolikusnak szégyelnie kell magát! Hiszen olyan dolgot tesz, amit egy zsidó vagy pogány a világért sem tenne meg. Aki keresztényellenes ujságot támogat, **idegen bűnt** követ el, mert pénzével a katholikus egyház ellen irányuló harcot erősiti. Segit a *népet elkeresztényteleníteni* s lerombolni azt, amit az apostolok s azok utódai fáradságos munkával épitettek. Hogy milyen óriási kárt okoz az egyháznak a keresztényellenes sajtó, azt Combes,

az egykori francia miniszterelnök maga is bevallotta egy bécsi lapban (N. Fr. Pr. 1907 márc. 29); ezt irta ugyanis: »Minden tulzás nélkül, nyugodtan lehet állitani, hogy Franciaország radikális és szociálista sajtója a kat. egyház hiveinek $^2/_3$-át, de talán $^3/_4$ részét is elhóditotta«. Aki naponta vallásellenes ujságokat olvas, a hit terén legelőbb is **közömbös** lesz, később azonban egyenesen ellenséges érzületü és kerüli a templomot is; ilyen emberek aztán választások alkalmával az egyházellenes jelöltekre szavaznak s ezzel egy ujabb nagy felelősséget vesznek magukra. Egy tapasztalt püspök többször mondotta: »Egy olyan családért, melynek a körébe minden nap egy katolikus ujság tér be, cseppet sem aggódom«. Csakugyan igaz a mondás: »Mondd meg nekem, hogy mit olvasol, és én megmondom neked, hogy ki vagy«.

A divat.

1. A kisértésekre sok alkalmat nyujt ma a nők divatja.

A divat az emberi test felruházásának a módja. Évszakok szerint változik; aztán másképen öltözködnek az emberek otthon, másképen az utcán, másképen utazás alkalmával, másképen hétköznapokon és ismét másképen vasár- és ünnepnapokon. De ezenfelül időről-időre minden ok nélkül is keletkeznek sajátságos divatok.

2. A divatok, melyeket felkapnak, gyakran ellentétben állanak a ruházkodás tulajdonképeni céljával.

A ruházatnak elsősorban az a célja, hogy a testet az időjárás viszontagságai ellen **megvédje,** tehát hogy a testet befedje, hogy az egészséges maradjon. A ruházatnak a személy **ékességéül** vagyis diszéül is kell szolgálnia, hogy azt kellemes formában tüntesse fel, miáltal embertársaink előtt növekszik a tekintélyünk (Innen a mondás: »A ruha teszi az embert«). Müvelt népeknél a ruházatnak **erkölcsi** célja is van; tompitania kell az érzékiséget, ami a test meztelensége révén másnemü emberekben könnyen felébredne. Mivel az ember szereti a változatosságot, különféle viseleteket (divatokat) lehet találni, melyek a ruházkodás fent emlitett céljának gyakran nem felelnek meg. Mert ahelyett, hogy a testet befednék, az egészség kárára mezitelenül hagyják és ezáltal érzékiségre is ingerelnek. Néha olyan ocsmány a divat, hogy a nőt madárijesztőhöz teszi hasonlóvá s ahelyett, hogy a ruházat révén a nő tekintélye növekednék az emberek szemében, csak guny és nevetség tárgyává lesz. A katolikus erkölcstan szempontjából a divat változását nem lehet kifogásolni, sem pedig a csinos, jól illő ruhát, mert hiszen ez jele annak, hogy az ember ad valamit magára. Az ember külseje gyakran a bensejének a visszfénye és tükre. A

katolikus erkölcstan csupán a divat erkölcstelenségét itéli el. Azért panaszkodtak már 1916-ban Svájc püspökei, hogy a női nem körében elterjedt ruha-divat egyáltalában nem felel meg a ruházat tulajdonképeni céljának és csak az érzékiség felkeltésére szolgál.

3. A divat gyakran káros az egészségre, sőt szemérmetlen is, nem ritkán egyenesen ostoba, néha pedig aljas és arcátlan.

Egészségtelen pl. a korzett, vagyis az acélpántokkal ellátott *fűző*, mely a mellkast összeszoritja, a lélekzést megneheziti s a lehajlást a földre (hogy valamit fölemeljen az ember) lehetetlenné teszi. Ezen, az orvosok által »kényszerzubbony«-nak nevezett fűző segitségével a nő darázs-karcsunak akar látszani. Egészségtelen a felül *mélyen kivágott ruha* is, mert a hőmérséklet-változásoknál könnyen okozhat meghülést. Azonkivül orvosok állitása szerint bacillusok is könnyen behatolhatnak a bőr likacsain át a belső szervekig, különösen vasuton, szinházban, moziban, ahol annyi tüdőbajos ember leheli ki a fertőző bactériumokat. Nem hiába nevezték el az orvosok a mélyen kivágott bluzokat »tüdőbaj-bluzoknak«. Egészségtelenek az ugynevezett *uszályok* (a női szoknya meghosszabbitásai), mert a járáskor port vernek fel és esős időben felszedik a sarat. Egészségtelenek a szorosan testhez simuló ruhák, mert akadályozzák a transzspirációt (a test kigőzölgését). Makacs hülések és reumatizmusok keletkeznek ebből, mert a testhezálló ruhák alsóruha viselését lehetetlenné teszik. *Szűk* (vagy hegyes) *cipők* is már nagyon gyakran igen nagy kárt tettek az ember egészségében. Tehát a divat néha büntény az egészség ellen.

Szemérmetlen is lehet a divat. Ez akkor esik meg, ha a nőnek utcai öltözete nagyon hasonlóvá válik a fürdőruhához. Németország püspöki kara rámutat arra, hogy: »a ruházatnak olyan különleges formáit eszelik ki, amelyeknek, ugy látszik, az a főcéljuk, hogy a testet mintegy mezitelennek tüntessék fel (1913. aug. 30-án kelt pásztorlevél).

Némelyik divat ostoba, mert egyáltalában **nem célszerü.** Igy pl. a könyöknyi hosszuságu *csőralaku cipők*, amilyeneket férfiak és nők egyaránt a 13. században viseltek; a nagy női *kalapok*, melyek lehetetlenné teszik, hogy viselőjök az ajtón belépjen vagy hogy a vonatkocsiba beszállhasson; a *magassarkok*, amelyek gyakran nagyon keskenyek is (botcipők), amelyek miatt könnyen megrándul az ember lába vagy lejtőn való lejövetelnél az orrára bukhat az ember; a nagy *malomkőalaku gallér* a nyakon, amit valamikor férfiak és nők egyformán viseltek, amelynek a terjedelme és keménysége vetekedett egy szekérkerékével ugy, hogy az emberek egymás közelébe sem tudtak jutni; a domboru, a deréknál kiálló szoknyák, melyek alatt rendesen *7 alsószoknyát* viseltek, ami roppant nehéz teher; a *kinozefir*, egy lószőrből szőtt női alsószoknya, amely lassan

a féltucat alsószoknya helyére lépett; a III. Napoleon felesége, a »divatkirálynőnek« nevezett Eugenia francia császárnő által kieszelt *krinolin*: egy abroncsokkal, halcsonttal és mintegy 40 acéldróttal felduzzasztott női szoknya, amelynek borzasztó nagy volt a kerülete; aztán a világháboru idején a nők által viselt *luxusszoknyák*, amelyek, dacára a nagy ruhaanyag-hiánynak, több réteg szövetből készültek s számtalan kisebb-nagyobb redőkkel voltak ellátva. Nem ok nélkül beszélnek tehát az emberek a »divat bolondjai«-ról. Sok igazság van a közmondásban: »A divat ostobaság s az ostobaság divat«.

Néha a női divat alávaló és **arcátlan,** pl. amikor az egyházi viseletet utánozza, vagyis a papok és oltárszolgák ruházatát, amelyet a templomban használnak; ha majmolja a férfiviseletet pl. a »nadrágszoknya«; vagy ha az állatokat utánozza. Erre vonatkozólag mondja *Seb. Brandt* német szatirikus az ő »Narrenschiff«-jében (= Bolondok hajója; 1500 körül), amelyben korának ostobaságait és félszegségeit ostorozza: »A hajfonataikba sok rongyot fonnak és akkora szarvakat tesznek a fejükre, amilyenekkel csak a hatalmas bika dicsekedhet. Vadállatok módjára viselkednek«. Ocsmánnyá válik a divat akkor is, ha a régebben alkalmazott virágok és szalagok helyett a nők kalapdisznek madarakat használnak, miáltal nagyban hozzájárulnak a mezőgazdaságra oly hasznos éneklő madarak elpusztításához is. Evente milliószámra esnek áldozatul a divatnak a kolibrik, paradicsommadarak, vizimadarak, fecskék, kócsagok stb. És épen emiatt sok helyen a kártékony rovarok milliárd-számra elszaporodtak s többek között egész erdőket pusztítottak el. Néha pedig a női divat egyenesen **őrültté** válik. A divat ujitásai ugyanis sohasem gyakorlati okokból keletkeznek. Gyakran csak azt a célt szolgálják, hogy az emberek figyelmét a nőre tereljék; azért a ruházat majd tulságosan szűk, majd tulságosan bő, majd nagyon rövid, majd pedig nagyon hosszu, majd elégtelen, vagy pedig feltünő és kihivó.

4. Hogy ostoba divatok keletkeznek, abban többnyire nagy részük van a ruhagyárosoknak és az ő nagyvárosi szabóiknak, akik kihasználják a nő hiuságát.

A női ruhák párisi, bécsi, berlini *gyárosai* (szabókirályok vagy divatkirályok), akik többnyire nem keresztények, mindig uj divatokat eszelnek ki, hogy uj üzleteket köthessenek s minél több pénzt kereshessenek. Gyakran az *arcképfestőknek* is nagy befolyásuk van a divat kialakulására; igy pl. Poiret párisi festő sok ujfajta ruha keletkezését idézte elő. Néha pedig a *szinésznők* szabták meg a divat irányát: Oroszországban sokáig olyan ruhaformákat használtak, amilyeneket a szentpétervári és moszkvai szinésznők hordtak. A világháboru után, amely az erkölcsöket teljesen tönkretette, olyan női divat keletkezett, amely a párisi *félvilági* (erkölcstelen) *nőknek* való. Ugy látszik, a napoleoni hábo-

ruk idején is hasonló divat uralkodott, mert *Hofer András* tiroli parasztvezér azt a parancsot adta ki: »A nők kötelesek ebben a komoly háborus időben a karjukat, lábszárukat és a mellüket elegendőképen eltakarni«. Nyereségvágyból gondoskodnak a ruhagyárosok arról, hogy a divat sokszor és hamar *változzék*. A divatnak erre a gyors változására tett célzást az az uriember, aki a felesége számára egy női kalapot vitt haza, amikor is az utcán megállitotta egy barátja, akinek azt mondotta: »Bocsáss meg, sietnem kell, hogy a feleségem megkaphassa a kalapot, még mielőtt a divat megváltozik«. Azt mondja *Stolz Albán*: »A folytonos divatváltozás egy, a feslett élet által idegessé lett személynek az arcához hasonlit, amely minden pillanatban megvonaglik és elfintorodik«. A ruhagyárosok kihasználják a nő gyengeségét: a *hiuságát* és tetszeni-vágyását és rendkivüli ruhákat hoznak forgalomba, melyekkel a nő feltünést kelthet. Lehet az ujonnan kitalált viselet az egészségre akármilyen káros, a nők, mintegy vaksággal megverve, mégis rögtön felkapják az uj divatot; odaadják az utolsó fillérüket is és inkább éheznek, minthogy egy régimódi ruhát viseljenek. A divat a nő bálványa, mely előtt térdrehull. A divat és a varrónők nagy tekintélynek örvendenek előtte. A »toilette« igénybe tudja venni a nő minden gondolatát; a világon semmiféle beszélgetés ugy le nem birja kötni a figyelmét, mint amelyikben ruhákról, kalapokról és ruhadiszekről van szó. Semmit a világon nem tart be a nő lelkiismeretesebben, mint a divat előirásait. Ha a katolikus egyház annak az önmegtagadásnak csak a tizedrészét követelné, amit a nő a divat miatt kénytelen magára vállalni, hevesen kikelnének a szigorusága ellen. Mikor azonban a divat kivánja a gyötrelmeket, meg sem mukkannak. Mivel a nő nem önálló, *nincs annyi jellemszilárdsága*, hogy a helytelen divattal szembeszáljon; szó nélkül törvénynek fogadja el, aláveti magát neki, mint valami zsarnoknak s a divat rabszolganőjévé alacsonyodik le. Még tisztességes és munkaszerető leányok is gondolkodás nélkül követik az uj divatokat, anélkül, hogy valami rossz szándékuk lenne. Azonban le nem tagadható, hogy a nő ilyen viselkedése mögött *könnyelmüség* lappang. Sok nőnek azért tetszik az illetlen divat, mert azzal az ő emancipációját (függetlenségét vagy pedig szabadabb erkölcsi felfogását) juttathatja kifejezésre.

Hogy egyes divatok gyakran mily *nevetséges* körülménynek köszönik a keletkezésüket, mutatják a következő esetek: *III. Fülöp* spanyol király († 1621.) feleségének igen hosszu volt a nyaka, valóságos hattyunyak. Hogy ne legyen olyan nagyon feltünő, egy magas nyakfodorral fedte be. Rögtön utánozni kezdték a többi nők is, a rövid nyakuakat sem véve ki. *II. Henrik* († 1559.) francia király udvarában egy hercegnőnek a vállai nem voltak egyformák, azért ugynevezett »puff-ruhaujjat« csináltatott magának, hogy ezt a fogyatékosságát ne lehessen észrevenni, amiben a többi hölgyek is rögtön utánozni kezdték.

IX. Lajos király leányának igen vastag volt a lába. Hogy ne lehessen észrevenni, kitalálta az uszályviselést. A hirhedt *Pompadour* márkiné meglehetősen kicsiny volt és szeretett volna nagyobb lenni; azért magas sarkakat tétetett a cipőire. Ettől fogva Franciaországban minden nő, a magas termetüek is, azt követelték a cipészüktől, hogy magas sarkakat csináljon nekik. Mint láthatjuk, az emberek magas állásu emberek különcségeit, mint valami majmok, ugy utánozzák, különösen a ruházkodás terén. Tehát teljes joggal lehet a »divathóbortokról« beszélni.

5. A rossz divat ártalmas az egészségre, tönkreteszi a szeméremérzetet és a jó erkölcsöket, pazarlásra és idegen bűnökre vezet.

»A divat olyan csarnok, amely sem testet, sem lelket nem kimél« (Meschler). Egy erfurti kereskedő felesége, aki erősen fűzte magát s emiatt megbetegedett, a jenai klinikához fordult segitségért; ott megállapitották, hogy a nő belső szervei annyira összenőttek, hogy nem lehetett többé rajta segiteni (1898.). A berlini királyi szinház egyik táncosnője oly tulságosan befűzte magát, hogy a szinpadon szivszélhüdés érte. Bécsben egy 18 éves elegánsan öltözött leány az utcán eszméletlenül esett össze. Beszállitották a poliklinikára, ahol egy bőrből készült s acélpántokkal ellátott fűzőt szedtek le róla. Ennek a páncélnak az eltávolitása után lélegzeni kezdett s minden további nélkül teljesen egészséges lett ujra (1884. XI. 14.). Sok orvos tanubizonysága szerint a nőknél számtalan idegbetegséget az egészségre káros divatra lehet visszavezetni. A kivágott ruhák is ártanak az egészségnek; mindmegannyi zsákok, amelyekbe az ember felszedi a bacillusokat, különösen a vonatban, várótermekben, szórakozóhelyeken. Ismeretes dolog, hogy a mezitelenül járó néger nőknek épen nem jó az egészségük. S ami a nő egészségére káros, az a szépségének is árt.

Ha a nő testének formáit tulságosan kidomboritja, a szeméremérzete gyengül. Ha pedig az ember a szeméremérzetét elveszitette, minden ocsmányságra képes. Azért mondja *Dr. Hoppeler* zürichi (Svájc) orvos: »Mindenki, aki a szeméremérzetet bármi módon gyengiteni iparkodik, igazán ördögi dolgot művel«. A szemérmetlen divat révén a nő csábitóvá válik, mint Éva a paradicsomban. Joggal mondhatta *P. Jeningen Fülöp* jézustársasági atya († 1704.), aki nagy eredménnyel fáradozott a 30 éves háboru miatt eldurvult nép erkölcseinek a megjavitásán: »Male tectae feminae causae pestilentiae. Venus potens est venenum, pestis juvenum et senum« (Ha a nők félig meztelenek, pestist terjesztenek. A szemérmetlen nő méreg, ifjat és öreget fertőző féreg.) — *Tolsztoj*, a nagy költő mondja, hogy a nők az érzékiséget ingerlő ruházatukkal csapdákat állitanak fel a sétakertekben meg az utcákon. Sokan azzal a kijelentéssel akarják a lelket gyilkoló divatot kimenteni, hogy: »a tisztáknak minden tiszta«.

Aki igy beszél, az elfelejti, hogy nem élünk már a paradicsomban s hogy minden emberben egy bűnre hajló Ádám lakik, ugy, hogy az erkölcstelen divat a testi szenvedélyeket könnyen lángralobbanthatja. A divat már sok esetben okozta fiatal leányok bukását és tönkrejutását. A szemérmetlen divat megrontja az erkölcsöket. *XV. Benedek pápa* többször kijelentette, hogy a mai ruha-divat, mely hadilábon áll a szegénységgel, az erkölcsök eldurvulására vezet. Németország püspökei is azt mondják az 1920.-iki pásztorlevelükben, hogy a különféle népek mindenkor elveszitették a szeméremérzésüket, mihelyt asszonyaik a ruházkodásban a mezitelenséget tették uralkodóvá. Ez a körülmény mindig jele volt egy-egy nép hanyatlásának és pusztulásának. Találóan mondja *Max v. Boehm*, a hires művelődés-történelemtudós, hogy: »Nem az erkölcs teremti a divatot, hanem a divat alakitja az erkölcsöket«. *Stolz Albán* az mondja, hogy a divat egy nép és állam jellemének a barométere. A pedagógus *Fr. W. Förster* is igy panaszkodik: »Nagyon is aggodalmat keltő jelensége napjainknak az, hogy a félvilág (vagyis az erkölcstelen nőszemélyek) a női divatra mind erősebb és irányitóbb befolyást gyakorol« (Lebensführung = Az élet művészete, Berlin, 1914, 233. o.). — A *divat tékozlásra* is vezet; elnyeli a jövedelem nagy részét, különösen ha lázas gyorsasággal változik. És a nők rendesen csak drága ruhákat akarnak, ha nem is szépek vagy ha nem is célszerüek; ezáltal a világ előtt gazdagoknak akarnak látszani. Igy aztán megesik, hogy egy-egy nő borzasztó nagy vagyont cipel magán. Már *sz. Jeromos* († 420.) beszél olyan asszonyokról, akik egész uradalmaknak az értékét viselték magukon. *Bismarck* német birodalmi kancellár gunyolta azokat az embereket, akik a testüket kirakatnak használják fel, hogy megmutathassák, mi mindent képesek megfizetni.

Izgató ruha révén a nők *idegen bűnök* részeseivé válnak és nagy felelősséget vesznek magukra. Ezt fontolják meg azok is, akik a szemérmetlen divatnak minden hátsó gondolat nélkül hódolnak s viselkedésüknek a következményeivel nincsenek egészen tisztában. Amint a napból fény és hő sugárzik ki, ugy a mi cselekedeteinkből (azaz példánkból) is erő árad ki, amely jóra vagy rosszra ösztökél. Az Isten Fia azt mondotta, hogy jaj azoknak, akiktől a botrány jön (Máté 18, 7.). *Szent Bernát* az erkölcstelen divatot az »ördög eszközének«, a bölcselő *Nordhausen* pedig »az ártatlanság sirjának« nevezi; mig *Corallare* biboros, velencei pátriárka azt mondja azokról az asszonyokról, akik tisztességtelenül öltözködnek, hogy ezek »az ördög leghatalmasabb segitő-csapata a lelkeknek a kárhozatba döntésére« (1913.). A brixeni hercegpüspök beszélt a világháboru alatt az erkölcsi törvényekből gunyt űző divatról és azt mondotta: »Ugy látszik, hogy ez a baj mindig általánosabb lesz és az erkölcsi érzéket még vallásos körökben is mindjobban letompitja« (Brix. Diöz. Bl. 1917., Nr. 5.).

6. A templomban és a szentségekhez való járuláskor csak komoly és tisztességes ruhát szabad viselni.

Itt kell igazán betartani: »A szent dolgokkal szentül kell bánni«. Ki merne egy földi királyhoz illetlen ruhában menni kihallgatásra? Bizonyára senki, mert elutasitanák a kérésével. Már pedig a templom a mennyei király fogadóterme. Tehát ott is kifogástalan ruhában kell megjelenni. Azért rendelte el ujabban sok püspök, hogy az áldoztatásnál azokat az asszonyokat és leányokat, akik mélyen kivágott ruhában vagy csupasz karokkal jelennek meg a szentáldozásnál, nem szabad megáldoztatni. (A limburgi 1915., breslaui 1925., velencei, cremonai, udinei, bresciai 1924. stb. püspöki hatóságok rendelkezései). A breslaui püspök 1925-ben elrendelte, hogy a házasságkötésnél a felsőtest a nyakig, a test alsó része térden alulig, a karok pedig tovább mint a középig fedve legyenek; aztán hogy átlátszó anyagból készült ruházat nem elégséges. Szegény emberek azonban bátran jöhetnek mezitláb is a templomba. A breslau i és az udinei püspökök 1924-ben elrendelték, hogy azokat az asszonyokat és leányokat, akik botrányos divat szerint vannak öltözve, a keresztelésnél és bérmálásnál, ha a keresztszülői vagy bérmaszülői tisztet akarják ellátni, vissza kell utasitani. 1925-ben a Duna melletti linzi püspöki hatóság parancsára a bérmálásra előkészitő oktatásnál a leányoknak egy nyomtatott cédulát adtak, amelyet a bérmaanyának a bérmálás előtt alá kellett irni s a lelkészhez visszajuttatni; ezen a cédulán figyelmeztették a bérmaanyát a kellemetlen következményekre azon esetre, ha a bérmálásra szemérmetlen ruhában jelennék meg. *Cazzani* cremonai érsek 1924-ben azt a rendeletet adta ki, hogy a nők ruhaujjai legalább könyökig érjenek, a nyakkivágás ne legyen tulnagy, a szoknya meg tulságosan rövid, s a ruha anyagának nem szabad oly vékonynak lennie, hogy a test bőre átcsillanjon rajta. Ha a nők a templomban olyan ruhában jelennek meg, amely ezen követelményeknek meg nem felel, ki kell őket utasitani. *A magyar püspökök* 1924-ben elrendelték, hogy a templomajtókra hirdetést kell kifüggeszteni, amelyben a nők figyelmeztetve legyenek arra, hogy elégtelen ruházatban, különösen átlátszó és mélyen kivágott öltözetben nem szabad a templomba belépniök. Legujabban sok francia püspök is elrendelte, hogy illetlenül öltözött asszonyokat és leányokat nem szabad a szentgyónáshoz és szentáldozáshoz engedni.

7. A divathóbortok kiküszöbölésére hathatós eszköz a népviselet megtartása és jóérzelmű hölgyek szövetkezése.

»Minden régi, hosszu életet élt nép a divatnak mindig uj és uj őrületétől az ő népviselete révén szabadult meg« (Jahn). Lehet, hogy egyik-másik népviselet nem szép és kevésbbé

célszerü, de korántsem olyan izléstelen, mint a legtöbb modern ruházat. — *XII. Leo pápa* uralkodásának a kezdetén, 1878-ban körlevelet adott ki, melyben a ruházkodás terén mindinkább növekvő nagyzási hóbortot elitélte és azt a tanácsot adta, hogy a nők tömörüljenek szövetségbe arra a célra, hogy a ruházkodásban való fényüzést letörjék. 1913-ban *Aguirre y Garcia biboros* Burgosban, Spanyolországban ligát alapitott a divat erkölcstelenségeinek a letörésére, amelyhez csatlakoztak az összes leány-mária-kongregációk. A tagok kötelezték magukat arra, hogy olyan divatáru-üzletben semmitsem vásárolnak, melynek a kirakatában vagy raktárán illetlen ruhaminták találhatók. Divatáruházakat is állitott fel a liga, melyekben nagy választékban lehetett kapni tisztességes, célszerü és elegáns ruhákat. Egy ilyen üzlet Madridban is létesült Alacola biboros fáradozására. 1916-ban Magyarországon mintegy 10.000 hölgy lépett szövetségre, akik külön jelvényt is hordtak, hogy az elharapózott ruha-anyagpocsékolásnak (a fényűző divatnak) gátat vessenek; egyszerü ruhamintákat készittettek és azokat nyilvánosan kiállitották. A divat hatalmát csak valamilyen másik hatalommal lehet letörni. Amikor Oroszországban a szentpétervári és moszkvai szinésznők ruházatát majmolták, ezek 1916-ban elhatározták, hogy egy egyszerü-szabásu egyenruhafélét fognak viselni, hogy igy a divat terén a fényüzést megakadályozzák. Sok szülőtől ezen a téren vajmi kevés segitséget lehet remélni, mert náluk arról van szó, hogy a leányukat mindenáron férjhez tudják adni; azért nem kifogásolják azokat az öltözeteket, amelyek a férfiakat megbűvölik és megigézik. Még a férjektől sem sokat lehet várni, mert az asszony a divat dolgában nem igen hallgat az okos szóra s a férj nagyon gyakran »papucs« alatt is áll. Sokat tehetnének a tanitónők, ha a tanitványaik előtt mindig egyszerü és kifogástalan ruhában jelennének meg. *Joh. Michael Sailer*, regensburgi püspök († 1882) kifogásolta azoknak az anyáknak az eljárását, akik a hiuság szellemétől elvakitva ugy felcicomázzák a leányaikat, mint valami bábokat s aztán megcsodálják őket s ezáltal anyai kegyetlenséggel beléjük oltják a bűnnek és a halálnak a csiráit.

8. Nemeslelkü nők mindenkor feltünést nem keltő és egyszerü ruhát viseltek.

A legszebb ruha az, amelyik nem kelt feltünést és egyszerü; amelyik a divathoz csak annyira igazodik, hogy tulságos egyszerüségével ne tünjék fel. *Lamourous* Mária Terézia, a Jó Pásztorról nevezett bordeauxi szerzetesnők alapitója és főnöknője fiatal korában kikérte egyszer a sarutlan kármeliták rendjéből való, nagy tapasztalatu Norbert atyának, az ő gyóntatójának a tanácsát a ruházkodásra vonatkozólag. Az azt mondotta neki: »A ruhája sohase legyen oka annak, hogy mások figyelme Önre irányuljon. Nem szabad megtörténnie, hogy valaki, amikor megpillantja azt mondja: »Ah, az szépen van felöltözve!« vagy »Ah,

milyen hanyagul öltözködik!« Ha az emberek semmit sem fognak a ruhájáról mondani, sem dicsérni, sem ócsárolni nem fogják miatta, akkor öltözködik helyesen, akkor lesz az Isten Önnel megelégedve. Ne legyen se az első, se az utolsó, aki a divat szerint igazodik«. Ellenben erkölcstelen nők, az ugynevezett félvilági hölgyek, sohasem viselnek egyszerü ruhát, mert az nem alkalmas arra, hogy a férfiak figyelmét felkeltse. Tisztességes asszonyok és leányok gondolják meg, hogy feltünő vagy illetlen ruházkodás által az aljasság bélyegét sütik magukra és magukat bizonyos tekintetben az utcalányokkal egysorba helyezik.

9. Elitélendő a ruházkodásban a fényűzés és az törekvés, hogy valaki jobban öltözködjék, mint az társadalmi állásának megfelel.

A ruházkodásban való fényüzés osztálygyűlöletet teremt. Néha férfiak is hibáznak a ruházkodásban való fényűzés által, jóllehet ezek a divattal szemben rendesen közönyösen viselkednek. Vannak olyanok, akik napközben többször váltanak ruhát, hogy a »ruhatárukat« nyilvánosan mutogassák; olyanok is akadnak, akik egy ruhát csak kétszer vagy háromszor viselnek. Igy pl. *Martialis*, római iró idejében egy felcseperedett szerencsefi egy lakoma alatt, amelyet rendezett, tizenegyszer váltott ruhát. *Bühl* gróf III. Agost szász király első minisztere sohasem vett fel egy rend ruhát többször, mint kétszer; igy nem lehet azon csodálkozni, hogy 5,300.000 tallért elidegenitett. Egyik-másik uralkodó olyan ruhákat csináltatott, amelyek rendkivül nagy értéket képviseltek. *Merész Károly* egy drágakövekkel ékesitett diszruhát hordott, amely 200.000 aranyba került; a gransoni csatába (1476) 100 öltöny arannyal himzett ruhát vitt magával. A milliomos *Herren*, aki 1890-ben halt meg Münchenben, körülbelül 800 öltözet ruhát és 8000 kalapot hagyott hátra. Rendesen azonban a nők hódolnak a ruházkodásban való fényűzésnek; elfelejtik, hogy a nő értéke nem a ruhában, hanem a nemes jellemben van. Amikor egyszer a hires görög bölcselőnek, *Arisztotelesznek* szellemes leányát, Pitiászt megkérdezték, hogy milyen öltözetet és milyen ruhát tart a legszebbnek, azt felelte: »A szeméremnek az ártatlanság arcán elömlő bájos, erkölcsös pirját«. *Szeneka* pogány bölcselő azt irta édesanyjának: »Gyöngyök és drágakövek nem tudtak a lábadról levenni. Nem a gazdagságot tartottad a legnagyobb jónak. Arcodat sohasem mocskoltad be kenőcsökkel, sohasem tetszettek neked az olyan ruhák, melyek a női formákat fedetlenül hagyják. Egyedüli ékességnek és a legnagyobb disznek a szemérmetességet tartottad«. A keresztény nőknek szólnak sz. Péter szavai: »Kiknek ne a külső hajdiszben vagy aranyviseletben vagy öltözékben legyen ékességök, hanem az elrejtett belső ember, a csendes és szerény léleknek romlatlansága az, ami igen becses az Isten szine előtt«. (I. Péter 3, 3—4.). — Gyakran megtörténik az is, hogy szegény és müveletlen nők pompás ruhában járnak, tehát előkelőbben öltözköd-

nek, mint ahogy társadalmi helyzetüknek megfelelne. Néha szegény szolgálóleányok szebben vannak felöltözve, mint háziasszonyuk, akinél szolgálnak. Gazdag szülők semmittevő fiai és lusta diákok is szeretnek feltünően öltözködni, hogy ezáltal műveltséget szinleljenek, amivel nem rendelkeznek, és hogy a belső tartalmatlanságukat külsejükkel pótolják és palástolják. Mint *Förster* egyetemi tanár mondja, a testet teszik egész tevékenységük központjává, mert a lelküket elveszitették. Aki külsőleg, a ruházatban előkelőbbnek akar látszani, mint amilyen a valóságban, az nyilvános hazugságot követ el, mert embertársait az ő viszonyait illetőleg be akarja csapni. Amikor *Szép (IV.) Fülöp* király az általa meghóditott Flandriát feleségével együtt beutazta, Brügge városában üdvözölték őket a polgárasszonyok is. Leirhatatlan pompával jelentek meg. A ruhájuk csillogott az aranytól, ezüsttől és a drágakövektől. A királyné igy kiáltott fel ekkor: »Azt hittem, én vagyok itt egyedül királyné s ime többet mint 400-at látok itt magam előtt«. Ma is gyakran megtörténik, hogy az ember nem tudja az urnőt a szolgálójától, a háziurat pedig a szolgától megkülönböztetni, legfeljebb arról, hogy az előbbiek egyszerübben vannak öltözve, mint az utóbbiak. A divat bolondjaira lehet igazán alkalmazni a közmondást: »Butaság és hiuság egy fán teremnek«.

A hét főerény és a hét főbűn.

1. Az alázatosság.

1. Az az ember alázatos, aki saját magának, valamint az összes földi dolgoknak semmiségét elismeri s ezen elismerésnek megfelelően viselkedik.

Nagy alázatosságot tanusitott a kafarnaumi pogány százados, midőn igy szólt Krisztus Urunkhoz: »Uram, nem vagyok méltó, hogy hajlékomba jöjj, hanem csak egy szóval mondjad és meggyógyul az én szolgám« (Máté 8, 8.). Ez az ember állása, vagyona, jócselekedetei dacára (a zsidóknak zsinagógát épittetett) csekélynek tartotta magát. — Az alázatosság tehát két részből áll. Az egyik rész az *értelemre* vonatkozik: az ember ugyanis világosan felismeri saját csekélységét. A másik rész az *akaratra* vonatkozik: az ember ugy viselkedik, amint ezen önismeretének megfelel: szerény és nem helyezi magát mások fölé (Scar). *Tökéletlen* volna eszerint az alázatosság, ha külsőleg alázatosaknak tüntetnők fel magunkat anélkül, hogy szivünkben is ugy gondolkodnánk; vagy megforditva. »Az alázatosság abban áll, hogy saját magunkat őszintén kevésre becsüljük, mert saját gyöngeségeinket felismertük« (Sz. Bonav.).

Alázatosságra azzal tesz szert az ember, hogy *Istennek fölségét* s a földi dolgok *mulandóságát* gondolja meg.

A szegény akkor ismeri fel szegénységét a legjobban, ha magát a gazdaggal hasonlitja össze. Szent Ágoston igy szól Istenhez: »Ha Tégedet megismernélek, akkor magamat is megismerném«. **Istennek fölségét** a *teremtésből* ismerjük meg a legjobban (Zsolt. 18, 2.). Az égen sok millió csillag van, amelyek jelentékenyen nagyobbak a mi földünknél. Földünk maga csak egy porszem a világegyetemben. Hát még milyen kicsiny az egyes ember! Azért mondotta Mantegazza, olasz tudós: »A világok végtelen seregei előtt, amelyekre a mi számaink nem elegendők, semmi kevélység sem marad megtöretlen, hanem mindegyik megaláztatik«. A földön 1700 millió ember él. Mily sok millió élt már s mily sok fog még élni! Mi az egyes ember ilyen óriási tömegben? Gondoljuk meg azt is, hogy lelkünket és testünket Isten semmiből teremtette. — **Minden elmulik,** mint az árnyék és elveszti becsét Isten előtt. »A *sir* iskola, amely alázatosságra tanit minket« (Ar. sz. Ján.). Az ember nem bizakodhatik el *vagyona* miatt; ugyanis egy éjjel elveszitheti azt (mint Krőzus király), sőt halálakor egészen bizonyosan el kell azt hagynia. De még ha az egész földgömböt elnyerné is, semmije sem volna. Az ember nem bizakodhatik el *testi szépsége* miatt; a betegség ugyanis eléktelenitheti a testet, a halál után pedig a testet férgek emésztik föl. Nem bizakodhatik el *ismeretei* miatt; ugyanis hamar elfeledi a tanultat s végtelen sok olyan dolog van, amit nem ismer. Már az ó-kor egyik bölcselője mondotta: »Tudom, hogy semmit sem tudok«. Newton csillagász, aki pedig távcsövével a nagy világmindenséget kutatta és sok fölfedezést tett, mondotta: »Gyermeknek képzelem magamat, aki a tenger partján játszik s hébe-hóba sima kavicsot vagy pedig szép kagylót talál, mig a nagy oceán kikutatlanul fekszik előtte«. »Ha esetleg sokat tudsz, gondold meg, hogy még sokkal több van, amit nem tudsz« (Kempis Tam.). Egyébiránt a mi tudományunk az Isten tudományával összehasonlitva igazi tudatlanság (Sz. Ág.). Az ember földi *tekintélye* miatt sem bizakodhatik el; az emberek ugyanis ma »hozsannát« kiáltanak s már holnap azt mondják: »Feszitsd meg őt!« Különben, milyen hamar veszitették el földi hatalmasok, például Napoleon, hatalmukat és tekintélyüket! *Sőt* még csak az Istentől nyert *kegyelmek* miatt sem bizakodhatik el az ember. Ezeket ugyanis minden pillanatban elveszithetjük. Még mindig csekélyek azok, mert Isten az ő adományait még mindig megsokszorosithatja. Továbbá felelősségünket is növelik. Epen ugy nem bizakodhatunk el *jócselekedeteink* miatt sem; Istennek ugyanis nincsen szüksége azokra (Zsolt. 15, 2.). Mi mindenkor haszontalan szolgák maradunk (Luk. 17, 10.). Tehát bármink legyen is, voltaképen szinte semmink sin-

csen. — Az alázatos ember tehát nem képmutató, hanem helyesen ismeri önmagát.

Az alázatos ember szereti a megalázást, nem tartja magát jobbnak másoknál, nem ragaszkodik a földi javakhoz, csak Istenben bizakodik s nem fél az emberektől.

Az alázatos **szereti a megalázást:** minden feltűnést kerül egész viselkedésében, ugy járásában, mint beszédében, ugy taglejtésében, mint az imádságában, ugy öltözetében, mint evésében. Soha sem fitogtat *alázatosságot,* például szemlesütéssel, görnyedt járással, fejcsüngetéssel, sóhajtásokkal; nem külsőleg, hanem szivében alázatos, mint az Üdvözitő; alázatosságát csak akkor mutatja, ha szükséges; akkor is egészen keresetlen módon. De *önmagát sem ócsárolja* feltünő módon; tehát sohasem mondja magát a legnagyobb bűnösnek. A magunk ócsárlása többnyire tettetés és a kevélység jele. Továbbá *eltitkolja előnyeit;* ugyanis tudja, hogy: ha az ember fölfedi, akkor Isten eltakarja, ha ellenben az ember eltitkolja, akkor Isten fölfedi (Sz. Ág.). Páduai szent Antal sokáig eltitkolta tanultságát, de Isten fölfedte azt. — Az alázatos **sohasem tartja magát jobbnak másoknál,** hanem másokat többre becsül magánál, (Fil. 2, 3.); sohasem beszél tehát *mások hibáiról;* sohasem választja az *első helyet* (Luk. 14, 10.); sőt örvend, ha nem veszik figyelembe, ha háttérbe szoritják és megalázzák. Tudja, hogy Isten ezért felmagasztalja (Luk. 14, 10.). Igy tett az imádkozó vámos a templomban (Luk. 18, 13.). — Az alázatos csak az *örökkévaló javak* után törekszik s **nem ragaszkodik a mulandóhoz.** A *földi javak,* mint a gazdagság, a magas állás, az élvezetek, az emberek dicsérete, nem tudják elcsábitani; tudja, hogy ezek nem teszik jobbá Isten előtt, sőt örök üdvösségét is elveszitheti miattuk. »Ha az alázatost kiakarnák tüntetni, szive mélyéig megszomoritanák« (Nagy sz. Alb.). A *földi szenvedések*: a gúny, a keserü szemrehányás, a mellőzés, az üldözések, nem tudják elcsüggeszteni; sőt örvend azokon, mert miattuk Isten előtt nem lesz rosszabbá, sőt azokkal épen a mennyországot érdemli meg. Semmibe sem veszi tehát a szenvedést, mert az nem árthat neki. Azért mondja például szent Pál: »Nekem legkisebb gondom, hogy tőletek itéltessem vagy az emberi törvénytől« (I. Kor. 4, 3.). — Az alázatos **egyedül Istenben bizik.** Mivel ismeri gyöngeségét, a jó cselekedetek gyakorlása közben nem bizza magát saját erényére, mint Péter az utolsó vacsorán, nem bizza magát erős voltára, mint Góliát, hanem csupán az *Isten kegyelmére*; igy tett egyiptomi József az álom megfejtése előtt (I. Móz. 41, 16.). Erényeit és jócselekedeteit *nem tulajdonitja magának,* hanem csupán Istennek; tudja ugyanis, hogy nem ő, hanem Isten művelte azokat őáltala épen ugy, mint ahogy a nap az, amely sugarával a földön virá-

gokat fakaszt. Azonban Istennek kitüntető *jótéteményeit* elismeri az alázatos és Istennek tulajdonitja azokat épen ugy, mint az Isten Anyja, aki igy szólt: »Nagy dolgokat cselekedett nekem a Hatalmas« (Luk. 1, 49.). Épen ezen elismerés teszi őt Isten iránt háládatossá s gyarapitja szeretetét Isten iránt. Ezen elismerés nélkül sohasem haladnánk előre a tökéletesség utján. »Sohasem fog valami nagyot tenni Istenért az, aki nem tudja, hogy nagyot nyert Istentől« (Sz. Teréz). Az alázatos, amidőn méltatlanságát meggondolja, az Istentől nyert jótétemények miatt még mélyebb megalázkodásra buzdul. — Az alázatos **nem fél az emberektől,** és pedig azért nem, mert nem fél a lealacsonyitástól, amely őt az emberek részéről esetleg éri, hanem még épen örvend annak. Azt is tudja, hogy az ember Isten oltalma alatt áll s hogy Isten semmit sem bocsát reá, ami nem volna hasznára. Ugyanis »az Istent szeretőknek minden javukra válik« (Róm. 8, 28.). Ami Isten előtt igazságos, az igazságos őelőtte is. A bátortalanság és a gyávaság nem ismertető jelei az alázatosságnak. »A bátortalan alázatosság hamis alázatosság« (Szal. sz. Fer.). Ha az apostolok nem lettek volna alázatosak, akkor nem merészkedtek volna fölvenni a harcot a pogánysággal.

2. *Az alázatosság legszebb példáját Krisztus Urunk adta nekünk;* ugyanis, bár Isten *Fia volt, mégis önként szolgai alakot* vett föl, *alacsony sorsban* élt, az egyszerü emberekhez *leereszkedett*, végül pedig szégyenteljes *kereszthalállal* halt meg.

Krisztus Urunk megalázta magát, amennyiben **szolgai alakot** vagyis *emberi természetet* vett föl (Fil. 2, 7.). Sőt még ennél is tovább ment: az oltáriszentségben egyszerü *eledel és ital* alakjában jelenik meg. A prófétáktól »Isten *Bárányának*« hirdettette magát. Látjuk tehát, hogy maga az Isten-ember is nagyon alázatos. — Krisztus Urunk **a legalacsonyabb sorsban** *élt:* nem királyi palotát választott magának, hanem istállót születési helyéül; nem királynét, hanem szegény szüzet anyjául; szegény ácsot nevelő atyjául; lenézett várost, Názáretet tartózkodási helyéül; nem bölcseket, hanem szegény és egyeneslelkü halászokat apostolokul, stb. — Krisztus Urunk az emberekkel való érintkezésben *rendkivül* **leereszkedő** volt; szórakozásul gyermekekkel állott szóba, sőt bűnösökkel is társalkodott (gondoljunk a szamaritánus asszonnyal tartott beszélgetésére Jákob kutjánál, a lábaihoz boruló vezeklő nőnek, Mária Magdolnának barátságos fogadására, végül azon oltalomra, amelyben a házasságtörő asszonyt részesitette, akit a farizeusok meg akartak kövezni); sőt Krisztus Urunk az utolsó vacsorán még tanitványainak lábait is megmosta s nem vonakodott a kafarnaumi pogány százados kérelmére ennek szolgájához elmenni, hogy meggyógyitsa (Máté 8, 7.). — Abban a korban a **kereszt-**

halál volt a *legszégyenteljesebb* büntetés valamennyi között (Cicero); ezt a halált választotta magának Krisztus Urunk! Krisztus Urunk tehát saját példájával bebizonyította, hogy az alázatosság királyi ut Istenhez (N. sz. Gerg.).

Krisztus Urunk *beszédeiben* is állandóan alázatosságra intett bennünket; azt mondta például: »Aki nagyobb köztetek, legyen a ti szolgátok« (Máté 23, 11.); továbbá: »Mikor mindent megtesztek, ami parancsolva van, mondjátok: Haszontalan szolgák vagyunk« (Luk. 17, 19.).

Ajánlotta az alázatosságot a *farizeusról* és vámosról szóló példabeszédében (Luk. 18, 13.). Egyszer egy *gyermekre* mutatott és igy szólt: »Aki megalázza magát, mint e kisded, az nagyobb mennyeknek országában« (Máté 18, 4.). *Önmagát* állitja példányképül és azt mondja: »Tanuljatok tőlem, mert szelid vagyok és alázatos szivü; és nyugalmat találtok lelkeiteknek« (Máté, 11, 29.). Az alázatosaknak végre *felmagasztaltatást* (Luk. 14, 11.) és örök üdvösséget (Máté 5, 3.) igér.

3. *Az alázatosság magas tökéletességre, felmagasztalásra és örök üdvösségre vezet;* érette továbbá értelmünk nagy *felvilágositását*, igazi *lelki békét*, bűneink *bocsánatát*, imádságunk gyors *meghallgatását* nyerjük, s vele minden *kisértést* könnyen legyőzünk.

Az alázatossal *Isten* van. »Ha valaki kevésre becsüli magát s felebarátját magánál többre tartja, biztos jele annak, hogy a *Szentlélek* van őbenne« (Scar.). Az alázatos tehát igen sokat ér el. Legelőször is magas foku **tökéletességet** nyer. Minél alázatosabb az ember, annál tökéletesebb is; és megforditva. Az üres vagy félig telt korsó uszik a vizen, a teli korsó ellenben elsülyed. A telt kalász meghajlik, az üres a többiek fölé emelkedik. Az üres hordó kong, a teli hordó nem. Minél magasabb az épület, annál mélyebb az alapja. »Aki azt hiszi, hogy nagybecsü, annak semmi becse nincsen; aki azt hiszi, hogy kevésbecsü, annak nagy becse van« (Sz. Teréz). Tehát az alázatosság a tökéletességnek legbizonyosabb próbaköve. Neri sz. Fülöpöt a pápa bizonyos, szentség hirében élő apácához küldötte, hogy ennek szentségéről meggyőződjék. A szent az apáca szobájába lépett és arra kérte őt, hogy sáros csizmáit tisztogassa meg. Goromba elutasitás után visszament a pápához, és igy szólt: »Nem szent az; hiányzik ugyanis belőle a szentek fő tulajdonsága: az alázatosság« (Meh. VI. 245.). — Az alázatosság **felmagasztalásra** vezet. Krisztus Urunk életében is a nagypéntekre husvét vasárnapja következett. Az alázatosság a felmagasztaltatáshoz vezető *lépcső* (Sz. Ág.). Krisztus Urunk igy szól: »Minden, aki magát *felmagasztalja, megaláztatik*« (Luk. 1, 48.). Aki kerüli a tiszteletet, annak az utána szalad (Galura).

— Az alázatosság örök **üdvösségre** vezet. Krisztus Urunk ugyanis igy szól: »Boldogok a *lelki szegények*, mert övék a mennyeknek országa« (Máté 5, 3.), t. i. boldogok, akik felismerik, hogy minden földi javak dacára mégis szegények Isten előtt. »A mennyország kapuja szűk, csak a kicsinyek, t. i. az alázatosak mehetnek rajta keresztül« (Sz. Bern.). Krisztus Urunk dicsőségében nem fog részt venni, aki az ő földi alázatosságában nem vett részt (Folignoi sz. Ágnes). — Az alázatosak továbbá a Szentlélektől **értelmüknek** nagy **felvilágosulását** nyerik el. Csak ők hatolnak be Krisztus Urunk tanításának a szellemébe. Azért imádkozott Krisztus Urunk: »Hálát adok neked, Atyám, mennynek és földnek Ura, hogy elrejtetted ezeket a bölcsektől és okosaktól és kijelentetted a kisdedeknek« (Máté 11, 25.). Szent Péter igy szól: »A kevélyeknek Isten ellenáll, az alázatosaknak kegyelmet ad« (I. Péter 5, 5.). Az egyeneslelkü emberrel beszél az Isten (Péld. 3, 32.), t. i. megvilágositja őt. Innen van, hogy a közönséges embernél Krisztus tanításának gyakran nagyobb ismeretét találjuk, mint az előkelőknél. A pásztorok tudtak Krisztus Urunk születéséről, az irástudók és farizeusok nem. Aki az isteni kegyelmek kutjából meriteni akar, annak meg kell hajolnia. Csak a völgyekben gyülemlik meg az eső, a kopasz hegyekről azonban lefolyik. »Egyetlen nap, amelyen megalázzuk magunkat Isten előtt, több kegyelmet hoz nekünk, mint sok olyan nap, amelyet imádságban töltünk« (Sz. Teréz). — Az alázatos elnyeri az igazi **lelki békét.** Krisztus Urunk ugyanis igy szól: »Tanuljatok tőlem, mert szelid vagyok és *alázatos szivü*; és nyugodalmat találtok lelkeiteknek« (Máté 11, 29.). Az alázatos a szerencsében nem kevély, a szerencsétlenségben nem kislelkü. »Az alázatosság, bármily nagy legyen is, sohasem nyugtalanit« (Sz. Teréz). — Az alázatos **bűneinek bocsánatát** nyeri el. A vámos a templomban mellét verte s igy szólt: »Istenem, légy irgalmas nekem bűnösnek«, s azonnal megigazulva tért haza (Luk. 18, 13.). A bűnnel telt szekér, ha az alázatosság van eléje fogva, a mennyországba visz; ellenben a jó cselekedetekkel telt szekér, ha kevélység van eléje fogva, a pokolba visz (Sz. Bern.). — Az alázatos elnyeri **bűneinek bossánatát.** A kafarnaumi pogány százados alázatosságáért nyert olyan gyors meghallgatást (Máté 8.). Az alázatos lélek imádsága áthatja a felhőket (Sir. 35, 21.). — Az alázatos **könnyen legyőzi a kisértéseket.** A leghatalmasabb fegyver az ördög legyőzésére az alázatosság (P. sz. Fer.). Az ördög semmitől sem fél annyira, mint az alázatos embertől (R. sz. Ant.). Az alázatosság az egyedüli erény, amelyet az ördög nem tud utánozni.

Az alázatosság ellentéte: A kevélység.

1. Az az ember kevély, aki a maga értékét tulbecsüli.

Az óriási Góliát kevély volt, mert tulbecsülte erejét (I. Kir. 17.). Némely ember *testének* értékét becsüli tul (sokat képzel termetéről, szemeiről, hangjáról, stb.); a másik pénzének, tudományának, származásának, képzelt erényének, stb. értékét tulozza. A kevély *rossz kereskedő*, mert többre becsüli magát, mint amennyit ér (Sz. Bonav.). A kevély az *ördöghöz* hasonlit, aki kevélységgel van telve; vagy a *részegeshez* is; ugyanis a kevély ember ugy tesz, mint a részeges: sokat és dicsekedve beszél magáról (Fer. sz. Vince). A kevély a daganathoz hasonlit, mert csak felfujt nagyság (Sz. Ág.); a lidércfényhez is hasonlit, amely ragyog, de elenyészik, ha reávilágit a nap; a kevély is meg fog semmisülni, amikor halála után az igazságosság napja elé lép. A szárnyaitól megfosztott sashoz fog hasonlitani (Sz. Efr.), avagy a mesebeli békához, amely olyan nagy akart lenni, mint az ökör, felfujta magát s szétrepedt.

A kevély a maga értékének tulbecsülését *külsőleg* a következő módon mutatja: Főképen *beszédeiben* és *öltözetében* igyekszik feltünni embertársai előtt; *dicsőség*, kitüntetések és földi javak után törekszik; megveti Istennek *segitségét* és *kegyelmét:* s inkább *önmagában* és földi dolgokban bizakodik.

A kevélység Istennek majmolása (Sz. Ág.). A kevély nagyobbnak akar látszani, mint amilyen (Sz. Izid.). Mindig a felszinen akar uszni, mint az olaj. Mindjárt **dicsekszik,** ha valami jót tett; hasonlit a tyukhoz, amely azonnal kodácsol, ha megtojt (Fer. sz. Vince); a csatornához, amely mindent keresztülbocsát, amit csak belé vezetnek (Sz. Bern.). A kevély még *ócsárolja is magát* némelykor, csakhogy több dicséretet nyerjen. A kevély *megszól másokat* s rosszaknak tartja őket; igy tett a kevély farizeus a templomban (Luk. 18, 40.). Felebarátja szemében meglátja a szálkát, saját szemében ellenben nem látja a gerendát (Máté 7, 4.). A kevély emberek **feltünően** és állásukon felül **öltözködnek,** fölösleges *cicoma-tárgyakat* aggatnak magukra s minden *divathóbortot* azonnal utánoznak, mint a majom. »A cicomakedvelők nevetséges bálványimádást üznek testükkel« (Stolz A.). Isten előtt olyanok, mint a bélpoklosok. Akik drága ruhákba öltözködnek, azok bensejükben rendszerint *vétkekkel* vannak *telve*; olyan aranyveretü koporsókhoz hasonlitanak, amelyek belül hullákat zárnak magukba (Dam. sz. Péter). Pazarlók, de keményszivüek a szegények iránt, képmutatók (valahányszor állásukon felül öltözködnek, mindannyiszor nyilvános hazugságot követnek el) s ledérekké lesznek. A cicomavágy méreg, amely megöli az ártatlanságot (Sz. Jer.). Az öltözködés gondjai között megfeledkeznek az *élet főcéljáról* s azért legnagyobb részük istentelen életet él. A cicomakedvelő emberek nagyon *ostobák;* külsőleg próbálják pótolni, ami szivükből hiány-

zik. Az *ostobaság és kevélység egy fán terem.* A cicomakedvelő emberek pazarlásukkal az egész *családot* tönkreteszik s az *osztály-irigységet* keltik életre. Az Isten előtt valóban értékes embernek nincs szüksége diszes öltözékre; minden igazán nemes férfi és nő mindenkor egyszerüen öltözködött. Heraklius császár Krisztus Urunk visszahóditott keresztjét csak azután vihette be Jeruzsálembe, miután drága ruháját levetette; előbb láthatatlan hatalom tartotta vissza (618.). A *tiszta* és a társadalmi álláshoz *illő öltözködés* azonban nem a kevélység jele. A külső tisztaság többnyire mindenkor a belső tisztaság jele. Az illedelmes öltözködés tapasztalat szerint a neveletlen viselkedéstől is visszatartja az embert. — A kevélyek továbbá ugy **hajhásszák a dicsőséget,** mint a gyermekek a *lepkét:* ha sikerült valamit fogniok, ugy örvendeznek neki, mintha valami drága kincsük volna, holott tulajdonképen semmijük sincs (Sz. Ant.). Az emberek dicsősége és az emberek dicsérete a reggeli felhőhöz hasonlit, amely mint az arany és a bibor tündöklik, azonban nemsokára esőbe oszlik szét; a reggeli harmathoz, mely szép szinekben diszeleg, de a nap hevétől azonnal elpárolog; a füsthöz, amely a kályhából fölszáll, de csakhamar eltünik. Mily esztelenül cselekesznek azok, akik földi dicsőségre vadásznak! — A kevély **megveti Istennek segitségét és kegyelmét** s csak önmagában és a földi dolgokban bizakodik. A kevélynek *nincs is* vallása. A kevélység az Istentől való elszakadás kezdete (Sir. 10, 14.). A kevély elszakad attól a jótól, amelyet többre kellene becsülnie önmagánál (Sz. Ág.). A kevély *nem imádkozik,* nem járul a *szentségekhez,* stb., nem ismeri be nyomoruságát és bűneit, vagy, ha be is ismeri, nem siet orvoshoz, hanem maga akarja magát meggyógyitani (Sz. Ambr.). Azért Isten *ellensége a kevély embernek.* Isten ellenáll a kevélyeknek (I. Pét. 5, 5.). A kevélység Isten és ember előtt egyképen gyülöletes (Sir. 10, 7.). Mennyire nagy baj pedig az, ha az Isten ellenségünk! (Sz. Jer.).

2. A kevélység sokféle bűnre, megalázódásra és örök kárhozatra vezet; egyszersmind megsemmisiti a jó cselekedetek értékét is.

A kevélység **sokféle bűnre vezet.** Sőt a szentirás szerint: a kevélység minden bűnnek kezdete (Sir. 10, 15.). Ez minden bűnnek *királynéja,* mert belőle a vétkek óriási tömege fakad (N. sz. Gerg.). A kevélység *anya,* amely sok rossz gyermeket szül (N. sz. Gerg.). A kevélység kiváltképen *engedetlenségre* (igy Absolonnál), *szerencsétlenségre* (igy a gyermekgyilkos Heródesnél), *a hittől való elszakadásra* (igy Luthernél), viszálykodásra, irigységre, hálátlanságra, főképen pedig tisztátalanságra vezet. »Isten a titkos kevélységet nyilvános tisztátalansággal bűnteti« (Sz. Ág.). Isten azért engedi a kevélyt oly sulyos bűnökbe esni, hogy felismerje nyomoruságát és megjavuljon. Ha tehát valaki legyőzte a kevélységet, akkor egy-

szersmind minden főgonoszságot is legyőzött. Ha Góliát megfut, megfutnak a filiszteusok is; ha a gyökér ki van tépve, elszárad az élőfa is. — A kevélység **megalázódásra** vezet. Krisztus Urunk szerint: »Minden, aki magát felmagasztalja, megaláztatik« (Luk. 14, 11.). A villám is könnyen csap a magas tárgyakba; a szép fát gyakran azért vágják ki, mert igen magas. Alkalmazzuk ezt a kevélyre. Azt is mondják: »Isten nem engedi a fákat az égig nőni«. Gondoljuk meg, mint bukott el a kevély *Góliát* (I. Kir. 17.). *Ámán*, a perzsa király legelső minisztere, üldözte a zsidókat s mindenkitől Istent illető tiszteletet követelt magának; életét az akasztófán végezte (Eszt. 6, 7.). *Heródes* Istennek neveztette magát; nemsokára beteg lett s eleven testét a férgek falták fel. Isten a *kevély fejedelmek* trónjait felforgatja (Sir. 10, 17.). Gondoljunk *Napoleon* császár siralmas végére (1821.). A kevélység egész nemzeteknek is bukására vezet. Isten a *kevély népeket* tövesttől kiirtja; gondoljunk a nagy római birodalom enyészetére. Sőt Isten a kevélyeknek még csak emlékét is kitörli (Sir. 10, 21.). Ezt bizonyitja a babiloni toronyépités (I. Móz. 10.). A kevélység *bukásra vezet* s szégyen lép nyomába mindenütt. — A kevélység az **örök kárhozatnak** is oka szokott lenni. A kevélység sok angyalt űzött már ki a mennyországból s *ősszüleinket* is az űzte ki a paradicsomból (Sz. Bern.). Amint a mérlegnél az egyik serpenyő alásülyed, ha a másik fölemelkedik, ugy aláztatik meg a másvilágon az, aki e világon magát felmagasztalta (Sz. Bern.). Ha az ördög a pokolba akar valakit taszitani, legelőször is a hegy csucsára viszi fel (Sz. Bonav.). — A kevélység **megrontja jó cselekedeteink értékét.** A kevély már elvette jutalmát (Máté 6, 5.). Amit az igazságosság fölépit, azt a kevélység lerombolja (Sz. Bern.). Amint a *rozsda* a vasat, ugy emészti föl a kevélység a jó cselekedetet (Szal. sz. Fer.). Amint egy kevés *epe* a legédesebb bort is megrontja, ugy rontja meg a kevélység az erényeket. A kevélység a *féreghez* hasonlit, mely Jónás borostyánfáját összerágta. Ha tehát valaki mégoly sok jót cselekedett is, de emiatt sokat tart magáról, nyomorult koldus (Ar. sz. Ján.). — A virág elhervad, ha letépik, azaz gyökerétől elválasztják; igy hervad el minden erény is, ha gyökerétől, az alázatosságtól elválasztják (N. sz. Gerg.).

2. Az engedelmesség.

1. Engedelmes az, aki előljáróinak parancsait készségesen teljesiti.

Az engedelmesség tehát nem abban áll, hogy általában megtegyük, amit parancsolnak, hanem hogy **készségesek** legyünk a parancs teljesitésében (P. sz. Vince.). Vannak, akik teljesitik ugyan a parancsot, de nem szivesen. Az ilyen enge-

delmesség nem erény, mert a gonoszság fátyolával van körülvéve (L. sz. Ign.). Az engedelmesség továbbá csak akkor tökéletes erény, ha **Istenre való tekintettel** vetjük magunkat alá embertársunk akaratának (B. Humbert). *Ábrahám* az ő Izsák fiának feláldozása alkalmával mintaképe volt az engedelmességnek (I. Móz. 22.). Az Isten Fia is engedelmes volt két embernek: Máriának és Józsefnek (Luk. 2, 51.). Az ég teremtője egy kézművesnek, az örök dicsőség Istene egy szegény szűznek vetette magát alá. Ki hallott valaha ilyet? Ki látott ehhez hasonlót? (Sz. Bern.). Krisztus Urunk az ő mennyei Atyjának is engedelmes volt a kereszthalálig (Fil. 2, 7.). Egynek engedelmessége által sokan lettek igazakká (Róm. 5, 19.). Csodálom a betlehemi Kisdedet; igen hatalmas volt s mégis mindent megtett, amit kívántak tőle, anélkül, hogy csak egyetlen szót is szólott volna (Szal. sz. Fer.). *Engedelmes volt az Isten Fia, habár az ég volt az ő trónja.*

1. Engedelmeskedni kötelesek: a *gyermekek* szüleiknek, valamint azok helyetteseinek, *a nők* férjeiknek, a *cselédek* gazdáiknak, *mindnyájan* pedig az egyházi és világi előljáróknak.

A teremtmények összhangzó egysége végett Isten bizonyos alárendeltségi viszonyba helyezett mindent. A hold a föld körül kering, a bolygók pedig a sokkal nagyobb nap körül. Hasonló viszony áll fenn az angyalok, valamint az emberek között is. — Kiváltképen a 10 parancsolatban parancsolta Isten, hogy a gyermekek **szülőiknek** engedelmeskedjenek. A szülőknek engedelmeskedni kötelességünk, mert ők Istennek helytartói. Szent Pál szerint: »Gyermekek, engedelmeskedjetek szüleiteknek mindenben« (Kol. 3, 20.), és ismét: »A szüleik iránt engedetlenek halálra méltók« (Róm. 1, 30.). A szülők helyettesei az iskolában a *tanítók*. — A nők kötelesek **férjeiknek** engedelmeskedni. Úgy rendelte ezt Isten. Gondoljunk Istennek a paradicsomban az elbukott Évához intézett szavaira: »A férjnek hatalma alatt leszesz és ő uralkodni fog rajtad« (I. Móz. 3, 16.). A nőt teremtésének módja is engedelmességre inti a férje iránt. A nőt (Évát) ugyanis a férj oldalcsontjából alkotta az Isten. Nem a fejéből — magyarázzák a szentatyák, — mert a nő nem parancsolója, hanem alárendeltje a férjének; de nem is a lábából, mert a nő nem rabszolgája a férjének; hanem az oldalcsontjából, mert a nő *feleség*, a férfiunak *egyenrangu*, bár *nem egyenlő jogu* hitvestársa. A férj hatalma alá rendeltség kimutatására a nőnek fedett fővel kell járnia (I. Kor. 11, 7.). — A **cselédeket** ezen szavakkal inti szent Péter engedelmességre a gazdáik iránt: »Szolgák, engedelmesek legyetek uraitoknak minden félelemmel, nemcsak a jóknak és szelídeknek, hanem a keményeknek is« (I. Pét. 2, 18.). — Az **egyházi előljárók** iránt engedelmességet parancsol Krisztus Urunk, midőn így szól: »Aki az anyaszentegyházra nem hallgat, legyen neked, mint a pogány és a

vámos« (Máté 18, 17.). Mivel a keresztények egyházi elöljáróiknak engedelmeskedni kötelesek, azért juhoknak nevezi őket Krisztus Urunk, az elöljárókat pedig pásztoroknak. A **világi elöljáróknak** engedelmeskednünk kell, mert azok hatalma Istentől van. Szent Pál szerint: »Nincs hatalmasság, hanem csak Istentől; amelyek pedig vannak, az Istentől rendeltettek. Aki pedig ellenáll a hatalmasságnak, Isten rendelésének áll ellene« (Róm. 13, 1.). Gondoljunk továbbá Jézusnak *Pilátushoz* intézett szavaira: »Nem volna semmi hatalmad ellenem, ha teneked onnan felülről nem adatott volna meg« (Ján. 19, 1.).

2. Az engedelmességnek azonban bizonyos *határai* vannak; olyan dolgokban ugyanis nem kell elöljáróinknak engedelmeskednünk, amelyekben *nem vagyunk* nekik *alávetve*; sőt nem is szabad nekik engedelmeskednünk, ha olyasmit parancsolnak, amit *Isten tilt.*

Igy például a szülők nincsenek feljogositva arra, hogy gyermekeiket olyan pályára kényszeritsék, amelyre azoknak nincsen kedvük. A pályára való hivatás ugyanis Istentől van. Assisii szent Ferencet († 1226.) atyja arra akarta kényszeriteni, hogy életét a kereskedelemnek szentelje; ő nem engedelmeskedett, mert magasabb tökéletességre való hajlamot érzett magában. Egészen helyesen járt el. Azért a szülők nincsenek feljogositva arra, hogy gyermekeiket *házaséletre* kényszeritsék; az ilyen kényszeritéssel a szülők bűnt követnek el; a megkötött házasság pedig érvénytelen. Limai szent Róza († 1617.) nem engedelmeskedett szüleinek, amidőn 20 éves korában arra akarták kényszeriteni, hogy egy gazdag emberhez menjen nőül. Ugyanezen okból nincs joguk az *egyházi* elöljáróknak *tisztán világi* dolgokban parancsolni; épen ugy a világi elöljáróknak sincs joguk tisztán lelki dolgokban parancsolni. — Nem szabad elöljáróinknak engedelmeskednünk, ha olyasmit parancsolnak, amit Isten tilt. Ilyenkor az apostoloknak szavaira kell hivatkoznunk, akik azt mondották, amidőn nekik a főtanács a prédikálást megtiltotta: »**Az Istennek inkább kell engedelmeskedni, mint az embereknek**« (Ap. 5, 29.). Ha mást követel a császár és mást a helytartó, akkor a császárnak kell engedelmeskednünk; ha mást parancsol Isten és mást a császár, akkor Istennek kell engedelmeskednünk (Sz. Ág.). Az Isten haragja érne minket, ha mi az emberektől jobban félnénk, mint Istentől (Sz. Ág.). A babiloni *3 ifju* a király parancsa dacára sem borult le a bálványisten szobra előtt s azért a tüzes kemencébe vetették őket. A *7 makkabeusi testvér* Antiokus parancsa dacára sem evett sertéshust. *Szent Móric* és a tébai légió nem engedelmeskedett a császárnak, amidőn bálványáldozatot rendelt; azért a genfi tó közelében megölték őket († 286.). Szent *Perpetuának* († 203.) atyja Kárthágóban börtönbe vetett leányától azt követelte, hogy szakadjon

el a keresztény hittől. Ő azonban igy felelt: »Nem szabad ezt tennem; történjék velem, amit Isten akar«. Erre a vadállatok elé vetették (Meh. IV. 34.). Épen ugy járt szent *Vitus* is gyermekkorában († 303.). *Szent Borbálával*, a haldoklók pártfogójával rosszul bánt atyja s végül lefejeztette, mert nem szakadt el a kereszténységtől, mint ahogy ő parancsolta († 306.). — *Jobb a szülőket megszomoritani, mint Krisztus Urunkat* (Klim. szent János).

3. Az engedelmesség a legnehezebb, de a legkitünőbb is valamennyi erkölcsi erény között (Aqu. szent Tamás).

Az engedelmesség a **legnehezebb** valamennyi erény között. Minden ember ugyanis már a természettől inkább hajlandó parancsolni, mint engedelmeskedni (Szal. sz. Fer.). Az engedelmesség saját *akaratunk feláldozása* (Sz. Bonav.) s nagy áldozat az emberre nézve, ha olyasmit parancsolnak neki, ami saját hajlamával és érdekével ellenkezik (Rod. Alf.). Az engedelmesség szellemi *vértanuság;* az engedelmesség ugyanis az embert mintegy lefejezi, amikor parancsoló akaratát veszi el tőle (Sz. Bonav.). Az engedelmesség önkéntes halál (Klim. sz. Ján.). Az *eredeti bűn* miatt kénytelenek az emberek egymásnak engedelmeskedni (Sz. Ág.). Ahová csak bejutott a bűn, véget vetett a szabadságnak s helyébe szolgaságot hozott (Ar. sz. Ján.). Az engedelmesség a **legkitünőbb** valamennyi erkölcsi erény között. »Az ember a jó Istennek *semmi nagyobbat* nem adhat, mint ha Istenre való tekintettel akaratát az Isten akaratának alárendeli« (Aqu. sz. Tam.). Az engedelmesség a legjobb égőáldozat, amelyet Istennek szivünk oltárán bemutatunk (N. sz. Fülöp). Az engedelmesség *jobb az áldozatnál* (I. Kir. 15, 22.); az áldozatban idegen tárgyat, az engedelmességben saját akaratunkat öljük meg (N. sz. Gerg.). Az engedelmességben nem idegen adományt, hanem önmagunkat hozzuk áldozatul (Aqu. sz. Tam.).

4. Az engedelmességgel a legbizonyosabban teljesitjük Isten akaratát s bizonyosan és gyorsan eljutunk a legnagyobb tökéletességre.

Az engedelmességgel a *legbizonyosabban* **teljesitjük Isten akaratát.** Ugyanis előljáróink *Istennek* helyettesei, azért az ő parancsaik Isten parancsai. *Nem embereknek* engedelmeskedünk tehát, hanem Istennek (Ass. sz. Fer.). Aki engedelmeskedik, az *nem* köteles *számot adni* arról, amit tett; ezt az előljáró köteles tenni. »Nem vonnak téged felelősségre a parancs jó voltáról; ez nem tartozik hozzád. Arról előljáród köteles felelni« (Rodr.). Az engedelmesség egyébként közömbös **cselekedeteinket** is **érdemszerzőkké teszi.** A legegyszerübb cselekmények, ha engedelmességből végezzük, nagyobb értéküek Isten előtt, mint a remeték önkéntes bőjtölése és virrasztása« (Szal. sz. Fer.). Érdemesebb egy szalmaszálat engedelmességből fölemelni, mint

bőjtölni s korbácsolni magunkat (Rod. Alf.). — Az engedelmességgel bizonyosan és gyorsan a **legnagyobb tökéletességre** jutunk el. Az engedelmesség sok *bűntől megoltalmaz* (N. sz. Gerg.). Az engedelmesség a *kevélység* ellenmérge (Nagy. sz. Alb.). Ha a kevélységet legyőztük, akkor minden bűnt legyőztünk. »A többi erények gyakorlásával harcolunk a gonosz lelkek ellen, az engedelmességgel legyőzzük azokat« (N. sz. Gerg.). Méltányos, hogy az engedelmeskedők a *pokol* kisértésein *diadalmaskodjanak;* ugyanis az engedelmességgel felülmulják a gonosz lelkeket, akik engedetlenségük miatt buktak el (N. sz. Gerg.). Az engedelmesség továbbá minden egyéb *erényt meghonosit* a a lélekben (N. sz. Gerg.). Azért engedelmeskednek a tökéletes lelkűek olyan szivesen (Szal. sz. Fer.). Gondoljuk meg, hogy az erények semmi egyebek, mint engedelmesség Isten parancsai iránt. »Az engedelmesség a legnagyobb erény, anyja és eredete minden erénynek« (Sz. Ag.). Egy ut sem vezet jobban a tökéletesség magaslatára, mint az engedelmesség utja; azért a *gonosz lélek* minden eszközt felhasznál arra, hogy bennünket ezen erénytől eltántoritson (Sz. Teréz). Az engedelmesség az *egyenes ut* a tökéletességhez (N. sz. Fülöp.). Az engedelmesség az a kulcs, amely a mennyországot megnyitja (Sz. Bonav.); az a hajó, amelyen az örök üdvösség kikötőjébe jutunk (Sz. Bern.). Az engedetlenség elzárta a mennyországot és *megnyitotta a poklot;* az engedelmesség megnyitja a mennyországot és bezárja a poklot (Patisz.). A pokolban csak az engedetlen akarat bünhődik. — Hogy megtanulj előljáróidnak pontosan engedelmeskedni, alkalmazkodjál szivesen embertársaid kivánalmaihoz (Szal. sz. Fer.). Alattvalóidnak is mindenkor illendő alakban add tudtukra parancsaidat (Szal. sz. Fer.). Azonkivül, ha engedelmeskedned kell, nem szabad sokáig *tanakodnod.* Gondoljuk meg, mint lett Éva azonnal ingadozóvá, amint Isten parancsáról tanakodni kezdett.

Az engedetlenség.

1. Az az ember engedetlen, aki előljáróinak parancsait nem teljesiti.

Példák az engedetlenségre *első szüleink* a paradicsomban. Aki előljáróinak nem engedelmeskedik, az a *köszvényes* testrészhez hasonlit, mely a fej parancsára nem mozdul (Sz. Bonav.).

2. Az engedetlenség miatt az ember ideiglenes és örökkétartó nyomoruságba jut.

Az engedetlenség miatt az ember már a **földön is nyomorulttá lesz.** Gondoljunk az eredeti bűn kárhozatos következményeire. *Ádám* engedetlensége az egész emberi nemet ideiglenes nyomoruságba döntötte (Róm. 5, 12. stb.). Milyen nyomoruságba jutott az Isten iránt engedetlen *Fáráo* alattvalóival

együtt! Gondoljunk az egyiptomi csapásokra s arra, hogy mint pusztult el a király embereivel együtt a Vörös tengerben. Mily nehéz helyzetbe jutott Jónás, az engedten próféta a tengeren! Milyen szomoru állapotok uralkodtak a francia forradalom idejében! — Az engedetlen **örökkétartó nyomoruságba** is jut. »Isten épen ugy kázhoztatja az engedetlenséget, mint ahogy a pénzváltó nem fogad el olyan pénzt, amely hamis« (Sz. Bern.). Az engedetlen szigoru itéletre lehet elkészülve, mert amikor elöljáróját megveti, nem ezt, hanem azt veti meg, akinek az ő elöljárója *helyettese* (Sz. Ág.). Aki engedelmeskedni nem akar, annak nincs sátánra szüksége, aki őt kisértse, mert ömaga a *sátán* (Gerson). — Az engedetlen **elveszti érdemeit.** »Egy erény sem tetszik az Urnak, ha az engedetlenség hibájával van bemocskolva« (Blosius). Azok, akik a legszigorubban vezekelnek, de engedetlenek, inkább a bűnben, mint az erényben haladnak előre (Ker. n. sz. Ján.).

3. A türelem, szelidség, békeszeretet.

A) A türelem.

1. Az az ember türelmes, aki az élet kellemetlenségeit Isten iránt való szeretetből nyugodtan elviseli.

Némelyek azért türelmesek, hogy mások megbámulják őket. Sokan ismét a szenvedéseknek csak egy részét fogadják készségesen: például nem türelmetlenek a betegség miatt, hanem igenis amiatt, hogy betegségükkel másoknak terhére vannak. Ez a türelem nem valódi. — A türelemnek a legmagasztosabb példája *Krisztus Urunk* az ő szenvedésében. *Mennyei Atyánk* is mintaképe a türelemnek; ugyanis megtüri a bűnösöket, még az olyanokat is, akiknek bűne boszuért kiált fel az égbe. *Jób* és *Tóbiás* nagy türelmükkel tüntek ki. A türelmes hasonlit a tengerben levő *sziklához*, amelyen a hullámok megtörnek. Amint a jó gyomor még a durva ételeket is megemészti, ugy a türelmes is elviseli az élet minden viszontagságát (Naz. sz. Gerg.). A *báránvhoz* hasonlit, amely még a leölésnél sem nyitja meg száját.

Az életnek kiváltképen *következő viszontagságait* kell készségesen fogadnunk: a betegségeket és szerencsétlenségeket, a sok vagy nehéz hivatásbeli munkát.

A **betegségek** és **szerencsétlenségek** nem valódi bajok, hanem kegyelmek; Isten csupán lelkiüdvünk céljából bocsátja reánk azokat. Azért tulajdonképen örvendenünk kellene azoknak. — Nem szabad izgatottaknak lennünk, ha *nehéz* vagy sok **hivatásbeli munkánk** van. Az izgatottság sietségben nyilvánul. A sietség mindig árt; a folyamhoz vagy a rohanó

patakhoz hasonlit, amely mindent szétrombol és elpusztit; hasonlit még a záporesőhöz vagy a zivatarhoz, amely a szántóföldeken és a réteken nagy kárt csinál (Szal. sz. Fer.). Hasonlitsunk az angyalokhoz, akik nyugtalanságtól és szenvedélyes hirtelenségtől menten szolgálnak az embereknek (Szal. sz. Fer.). *Lassan járj, tovább érsz.* Életünk végét és az örökkétartó örömöket szintén türelemmel várjuk (Róm. 8, 15.).

A viszontagságok készséges fogadása kiváltképen abban mutatkozik, hogy nem haragszunk, nem szomorkodunk nagyon, nem panaszkodunk tulságosan s nem kivánjuk, hogy sajnálkozzanak rajtunk.

Tehát **ne haragudjunk.** A harag soha sincsen megengedve; ugyanis megzavarja értelmünket s igazságtalanságokra vezet (Jak. 1, 20.). A szenvedélytől elvakitott biró sohasem mond igazságos itéletet (Sz. sz. Fer.). — Az élet viszontagságai között **ne szomorkodjunk nagyon.** Csak egy Istennek tetsző szomoruság van, t. i. a bűnök megsiratása. Erre mondja Krisztus Urunk: »*Boldogok,* akik sirnak, mert ők megvigasztaltatnak« (Máté 5, 5.). De csupán a földi dolgok elveszitése miatt való szomoruság nem tetszik Istennek. A világ szomorusága (a világ fiainak szomorusága a földi dolgok elveszitése miatt) halált szerez (II. Kor. 7, 10.). A bánatban nincs haszon (Sir. 30, 25.). Ha vidáman élünk és boldogan halunk meg, akkor az ördög munkája el van rontva. — Szabad azonban nagy testi vagy lelki szenvedésekben **panaszkodni.** Krisztus Urunk is panaszkodott a keresztfán; a mennyei Atya gyakran panaszkodott a próféták által a bűnösökre. A türelmes Jób is panaszkodott. De ne ugy panaszkodjunk, mint akiknek nincs sem reményük, sem vigasztalásuk. Nem szabad a helyes mértéket sem tullépnünk: tehát nem szabad kicsinységek miatt panaszkodnunk, sem nagyon hosszasan vagy nagyon hevesen. Az ilyen panaszkodás a csüggedés és *gyávaság* jele volna. »Csak a jóságos Isten előtt panaszolhatjuk el szenvedésünket olyan nagyon és olyan hosszasan, amint akarjuk; ezen panaszkodás ugyanis Istennek segitségül hivása« (Lataste M.). Sőt az ilyen panaszkodás kedves Isten előtt. »Ha barátod előtt mindig csak balsorsodat emlegeted, akkor a veled való társalgás csakhamar unalmas lesz reá nézve; Isten ellenben mindenkor figyelmesen meghallgat téged, sőt oly mérvü vigasztalást ad, hogy elfelejted fájdalmadat« (Lataste M.). Azért mondja Krisztus Urunk: »Jöjjetek hozzám mindnyájan, kik fáradoztok és terhelve vagytok és én megenyhitlek titeket« (Máté 11, 28.). Némelyek nem türelmetlenkednek ugyan szenvedéseikben, de szenvedéseikért *részvétet* és *sajnálkozást*, türelmükért pedig *dicséretet* óhajtanak. Ez a türelem rejtett kevélység (Sz. sz. Fer.). Ha azonban kérdeznek bennünket, akkor bajainkat őszintén fedjük föl, anélkül, hogy nagyobbitanók azokat (Szal. sz. Fer.).

2. A türelem erőslelküséget és üdvösséget szül. A legcsekélyebb bajnak türelmes elviselésével **bátorságot és erőt** szerzünk a nagy megpróbáltatások idejére (Sz. Teréz). Jób türelmével nyert csodálatraméltó *erősséget* a szenvedésben. A türelmes hasonló erősséget tanusit, mint a vértanuk. Ha mindenkor türelmesek maradunk, kard nélkül is vértanukká lehetünk (N. sz. Gerg.). A türelem gyökere és *őre minden erénynek.* Ugyanis minden jócselekedetnek akadályok állanak az utjában; ezeket pedig csupán nagy türelemmel győzhetjük le (N. sz. Gerg.). A türelem erényével ékeskedni nagyobb dolog, mint jeleket és csodákat tenni (N. sz. Ger.). — A türelem örök *üdvösségre* vezet. Krisztus Urunk szerint ugyanis: »**Béketüréstekben birjátok lelkeiteket**« (Luk. 21, 19.). A *törékeny* edények nem törnek olyan könnyen szét, ha gyapjuba vagy puha anyagba göngyölik; lelkünk nem megy olyan könnyen tönkre, ha türelemmel fegyverezzük föl. A türelmes ember azon hajóhoz hasonlit, amely csendes *kikötőben* van, ahol meg van oltalmazva a tenger hullámaitól (Ar. sz. Ján.). Mivel a türelem már földi örömet is szerez, azért mondjuk: *A türelem rózsát terem.*

Aki az élet viszontagságait türelemmel akarja elviselni, elmélkedjék *Krisztus Urunk szenvedéséről.* Gondolja meg továbbá, hogy a szenvedések Istennek *kegyelem*-ajándékai.

Gondoljunk **Krisztus Urunk szenvedésére.** Krisztus Urunk ugy járt el, mint az orvos, aki a *keserü orvosságot* maga veszi be, hogy a betegnek attól való undorodását legyőzze. Krisztus Urunk ugyanis előre szenvedett, hogy mi a szenvedésektől ne féljünk (Teof.). Gondoljunk gyakran a fölfeszitett Üdvözitőre; szenvedéseink az övével sem nagyságra, sem számra össze nem hasonlithatók (Szal. sz. Fer.). A *katona* alig veszi föl, hogy meg van sebesülve, ha látja, hogy mily sok sebet kapott az ő vezére (Sz. Bern.). A beteg ajánlja fel fájdalmait Istennek és kérje őt, hogy Krisztus Urunk szenvedéseivel egyesitve fogadja el azokat engesztelésül (Szal. sz. Fer.). A Krisztus Urunk keresztjére való emlékezés türelmet szerez. — A szenvedések tulajdonképen **Istennek kegyelem-ajándékai.** Gondoljunk ama szavakra, amelyeket Ráfáel arkangyal Tóbiáshoz intézett: »Mivel kedves valál az Istennél, szükség volt, hogy a kisértés megpróbáljon téged« (Tób. 12, 14.). *Szenvedések nélkül nincs örök üdvösség;* ugyanis sok háboruság által kell bemennünk az Isten országába (Ap. 14, 21.). A keserü dolgokat *cukorral* elegyitjük, hogy élvezhessük; igy veszíti el a szenvedések kelyhe is keserüségét, ha a nagyon is dús fizetésre gondolunk (Wen.). A napszámos nem birná ki a nehéz munkát, ha a *jutalomra* nem gondolna; ugy mi is türelmesen szenvedünk, ha az örök jutalomra gondolunk (Sz. Hugó). Sulyos keresztet senki

sem szeretne hazavinni, de szivesen hazavinné azt, ha belül *aranyal* volna megtöltve. Igy szenvedéseidben is gondolj az örökkévaló jutalomra, akkor nyugodtan fogod szenvedéseidet elviselni. — Hasonlitsd össze magadat a *vértanukkal* és azokkal, akik többet szenvednek, mint te; akkor aztán a te töviseid rózsáknak fognak előtted feltünni (Szal. sz. Fer.). Gondoljuk meg azt is, hogy a türelmetlenség miatt *minden érdemet elveszitünk.* »Akár akarod, akár nem, szenvedned kell; ha szivesen szenvedsz, akkor nagyon sokat fogsz nyerni, ha ellenben nem szivesen szenvedsz, akkor szenvedésed nemhogy csekélyebbé válnék, hanem még nagyobbá válik« (Ar. sz. Ján.).

4. Nehéz szenvedések idején különösen az imádság és az Isten szent akaratában való megnyugvás vezet türelemre.

Ha valakit sulyos csapás ért, keressen az **imádságban** menedéket. Szent Jakab is mondja: »Szomoru valaki közületek? imádkozzon« (Jak. 5, 13.). Az imádság erőt ad az embernek. Épenugy **az Isten szent akaratában való megnyugvás.** Azért a csapás óráiban imádkozzuk el buzgón a Miatyánk szép szavait: »Legyen meg a te akaratod!«, vagy Krisztus Urunknak az Olajfák hegyén mondott igéit: »Ne az én, hanem a te akaratod legyen!« (Luk. 22, 42.). Ha magunkat készségesen alávetjük az isteni akaratnak, akkor elnyerjük a lelki erősség kegyelmét, mint a Fájdalmak Anyja a kereszt alatt. — A türelem főképen a **szelidségben** és a **békeszeretetben** nyilvánul.

B) A szelidség.

1. Az az ember szelid, aki Isten iránt való szeretetből akkor sem indul fel, ha vele igazságtalanság történik.

Egyszer Krisztus Urunk egy szamariai városba tért be és szállást keresett. De nem fogadták be, mert Jeruzsálembe, a husvéti ünnepekre tartott és ezzel elárulta, hogy zsidó. A szamaritánusok pedig gyülölték a zsidókat. Emiatt annyira haragra gyultak tanitványai, hogy kérték, bocsásson az égből tüzet a városra és eméssze meg őket. De Krisztus Urunk megfeddette tanitványait mondván: »Az ember fia nem jött lelkeket veszteni, hanem üdvözíteni« (Luk. 9, 56.). Krisztus Urunk tehát nyugodtan elviselte az ellenséges magaviseletet és ezzel példát adott a szelidségre.

Némelyek félénkségből vagy kényelemből szelidek; azonban ez nem erény. A szelid a szenvedett jogtalanság esetén nem indul fel; *hallgat,* vagy pedig még sértegetői iránt is *udvarias* és szolgálatkész. A szelid hasonlit a tengerben levő *sziklához,* amelyen a hullámok megtörnek. A szelidség **valami**

isteni; ugyanis Isten maga is szelid. Istennek van hatalma sértegetői eltiprására, de nem használja azt; sokáig eltűri az emberek bűnét s várakozik megtérésükre. Nem ok nélkül jelent meg a Szentlélek *galamb* alakjában (Máté 3, 16.) s nem ok nélkül hirdettette magát Krisztus Urunk a próféták által az Isten *Bárányának* (Jer. 11, 19.). Istennek szelidségét főképen a *kereszten* függő Megváltóban csodálhatjuk. — Azért is a szelid ember a jó Isten előtt nagyon *kedves* (Sir. 1, 35.). Igy Mózes is szelidsége miatt volt Isten előtt nagyon kedves (Sir. 45, 4.).

2. Szelidséggel elnyerjük: az uralmat embertársaink fölött, lelkünk megelégedettségét és az örök üdvösséget.

Krisztus Urunk szerint: »Boldogok a szelidek, mert ők birják a *földet*«, vagyis: ők lesznek az urak a földön. A szelid ugyanis megnyeri embertársainak a *szivét*, hajlamát és jóakaratát s elfogulatlan itéletre birja őt. »Ha a haragos szelidre talált, ugy jár, mint ha az *izzó vasat a vizbe* meritjük« (Ar. sz. Ján.). A szelidség jelentkezésekor a kedély keserüsége épen ugy eltünik, mint a sötétség a nap feltüntekor (Klim. sz. Ján.) A szelid felelet megtöri a haragot (Péld. 15, 1.). A jó beszéd megjavitja a rossz embereket (Sz, Makár). Aki saját rosszaságán uralkodik, az másokén is tud uralkodni (Xav. sz. Fer.). A szelidség dicső példáját adta sz. Hofbauer Kelemen, midőn az 1800.-ik évben egyik varsói vendéglőben az árva gyermekek számára alamizsnát gyüjtött, s egy kártyajátékos leköpte. Letörölte az arcát és igy szólott: »Uram, ez nekem szólt; már most legyen szives adni valamit a gyermekek számára«. Erre az illető nagyon megrendült s minden pénzét odaadta; néhány nap mulva általános gyónást végzett nála. Ime, igy hat a szelidség! *Xavéri* szent Ferencet, az indusok apostolát prédikációja közben a pogányok kövekkel dobálták. Nyugodtan prédikált tovább. A kövezők ezen szelidségen rendkivül elcsodálkoztak, meghallgatták szavait és ők voltak az elsők, akik megkeresztelteték magukat. *Szalézi* szent Ferenc genfi püspököt nagy szelidsége miatt »*az akaratok meghóditójának*« nevezték. **Szelidséggel többet viszünk ki, mint haraggal.** Egy csöpp mézzel több legyet fogsz, mint egy hordó ecettel (Szal. sz. Fer.). Amint a tüz a tüzet nem oltja, ugy a düh a dühtől nem mulik el (Ar. sz. Ján.). Ha két kemény test egymáshoz ütközik, az ütközés meghallatszik: ha ellenben a kemény test lágyba ütközik, az összeütközést észre sem vesszük. Az ördögöt nem lehet ördöggel kiüzni (Dam. sz. Pét.). Gondoljunk a mesebeli vándorra is, akit nem a fergeteg, hanem a nap birt arra, hogy a kabátját levesse. A haragos ember iránt részvéttel kell lennünk épen ugy, mint az olyan ember iránt, akit valamely lázas betegség gyötör (Ar. sz. Ján.). A harag ugyanis lelki betegség. Csak gyönge emberek haragusznak. »A harag a *bolond* szivében

nyugszik« (Préd. 7, 10.). — Szelidséggel a lélek igazi megelégedését nyerjük el. Krisztus Urunk ugyanis igy szól: »Tanuljatok tőlem, mert szelid vagyok és alázatos szivü; és **nyugodalmat találtok lelkeiteknek**« (Mátó 11, 29.). A szelid tehát mindenkor vidám. — Szelidséggel az örök *üavösséget* érdemeljük ki. A *föld* ugyanis, amelyet Krisztus Urunk a szelidnek igér, nemcsak ez a világ, hanem a másik is: a **mennyország** (Zsolt. 35, 11.).

3. Szelidségre csak ugy teszünk szert, ha az *önuralomban* kitartóan gyakoroljuk magunkat és gyakran gondolunk az örök jutalomra.

Szalézi szent Ferenc szelidségét az önuralomnak 20 évi gyakorlásával érte el.

Egy szolga urának minden rábeszélése és rendreutasitása dacára sem birta magát a haragtól visszatartani. Ura tehát megigérte, hogy egy forintot ad neki, ha egy egész nap szelid marad. Ekkor uralkodott magán, habár szolgatársai rémitő módon bosszantották. Ura este megadta neki a forintot és igy szólt hozzá: »A nyomorult pénz miatt tudtál uralkodni magadon, az örök jutalomért nem tudnál?« Ezen komoly szavak nem maradtak hatás nélkül.

4. Legyünk szelidek kiváltképen a *házbeliek* iránt; az előljárók is szelidek legyenek *alattvalóik* iránt

Kiváltképen a **házbeliek iránt** legyünk szelidek. Ez sokaknál hiányzik. Vannak ugyanis emberek, akik lakásukon kivül angyaloknak látszanak, otthon pedig valóságos ördögök (Szal. sz. Fer.). — Az előljárók is legyenek szelidek **alattvalóik iránt.** Az előljárók szelidségét *kegyességnek* nevezzük. Kegyességgel többet viszünk ki, mint tulságos szigorusággal. »A emberi lélek ugyanis olyan természetü, hogy a szigoruságnak ellenáll, a szelidség iránt ellenben mindenben készséges« (Szal. sz. Fer.). Az olyan előljárók, akik haraggal akarnak javitani, azokhoz hasonlitanak, akik maguk is a vizbe fulnak, mikor másokat menteni akarnak (Szal. sz. Fer.). Az előljáró legyen szigoru önmagához, kegyes az alattvalóihoz (Ar. sz. Ján.). A szelidség volt az *apostolok* főtulajdonsága. Azért mondta nekik Krisztus Urunk: »Ime, én elküldlek titeket, mint a juhokat a farkasok közé« (Máté 10, 16.). A szelidség legyen a főtulajdonsága a *kereszténynek* is; ugyanis Krisztus Urunk a hiveket többnyire juhoknak nevezi (Ján. 10, 1.) vagy pedig bárányoknak (Ján. 21, 15.); ezen állatok pedig a szelidség jelképei.

C) A békeszeretet.

A békesség nagy java az embernek. *Az angyalok* is békességet kivántak az embernek Krisztus Urunk születésekor (Luk. 2, 14.). *Krisztus Urunk* is igazi békességet igér az apos-

toloknak (Ján. 20, 26.). Megparancsolta, hogy *az apostolok* is igy köszöntsék egymást (Máté 10, 12.). A világ összes javai sem boldogitanak, ha békesség nincsen, mert enélkül nem tudjuk azokat élvezni (N. sz. Gerg.). Ezért kötelessége minden embernek, hogy igyekezzék megóvni a békességet. *Sz. Pál* inti a kereszténveket: »Legyetek békében mindenekkel« (Zsid. 12, 14.). »Legyetek békességesek« (2 Kor. 13, 11.). »Ha lehetséges, amennyiben rajtatok áll, minden emberrel békében éljetek«. (Róm. 12, 18.). Aki azonban békességben akar élni, annak **áldozatot** is kell hoznia a békesség érdekében: néha le kell mondania egy-egy előnyéről, egy-egy kényelméről; néha el kell hallgatnia a maga igazát; másnak átengedni a maga jogát stb. Áldozat nélkül nincsen békesség.

1. Az az ember békeszerető, aki szivesen hoz áldozatot azért, hogy embertársával békességben éljen.

Ábrahám megelégedett a rosszabbik tartománnyal, hogy Lót szolgáival a békét megőrizze (I. Móz. 13.). *Szalézi* szent Ferenc lakást bérelt magának a Tiberis mellett egyik fogadóban Rómában; de egy ujabb vendég kedvéért igazságtalanul kiutasitották onnan; készségesen el is ment; Isten megjutalmazta békességszeretetét. Éjszaka felhőszakadás jött s a szállodát elpusztitotta, de a szent megmenekült. *Loyolai sz. Ignác* vissza készült utazni az igéret földéről; hajóra szállt, azonban goromba szavakkal kiüzték onnan. Más hajóba szállott s szerencsésen Európába érkezett, mig az első hajó Ciprus szigeténél elpusztult (Meh. I. 147.). A békeszerető emberek *nagyon hasonlitanak a jó Istenhez.*» Isten nem a visszavonás, hanem a békesség Istene« (1. Kor. 14, 33.). Isten a békesség Ura (2. Tessz. 3, 16.). A próféták a Megváltót »a békesség fejedelme« gyanánt hirdették (Iz. 9, 6.). Krisztus Urunk születésekor a Janus temploma be volt zárva, mert mindenütt béke volt.

2. A békeszerető emberek Isten kiváló oltalmában részesülnek, százszoros jutalmat nyernek a békesség kedvéért hozott minden áldozatért.

Krisztus Urunk szerint: »Boldogok a békességesek, mert *Isten fiainak* hivatnak« (Máté 5, 9.). Ábrahámot nem támadták meg a rablók, de megtámadták az önző Lótot. Szalézi szent Ferenc és Loyolai szent Ignác is nagy szerencsétlenségektől menekültek meg békeszeretetük miatt. — Amit a béke kedvéért feláldozunk, azt Isten százszorosan kipótolja nekünk. Krisztus Urunk ugyanis **százszoros jutalmat** igér nekünk ezen és a másvilágon mindazért, amiről érette lemondunk (Márk 10, 29.). — *Jobb megbocsátani és türni, mint civakodni és panaszkodni.* »Haraggal egymás ellen küzdeni annyit jelent, mint az ördögöt követni« (Ar. sz. Ján.).

3. Azért minden ember *türjön* valamit a békének megőrzésére; továbbá lehetőleg mindent *kerüljön*, ami békétlenségre vezethetne.

Türjünk egyet-mást a békesség kedvéért. »Egymás terhét viseljétek« (Péld. 6, 2.). Némely ember békeszerető mindaddig, amig minden kedve szerint történik; ellenben a legcsekélyebb ellenmondásra mindjárt felindul. Olyan mint az álló viz: ez sem kellemetlen mindaddig, amig nyugodtan hagyjuk; ellenben azonnal elviselhetetlen bűzt terjeszt, mihelyt felzavarjuk (Nagy sz. Alb.). — **Mindent** gondosan **kerüljünk, ami békétlenségre vezethetne.** Kiváltképen senkinek *se mondjunk ellene* fontos ok nélkül. »Ne veszekedjél sokat *jelentéktelen* dolgokban« (Sz. Teréz). Főképen a *családra* vonatkozik ez. A családnak ugyanolyan sorsa van, mint a háznak, amelyben lakunk: ha a *boltozat* kövei meglazulnak, akkor összeomlik a boltozat s nagy kárt okoz. Az olyan hajó, amelynek *deszkái* nem illenek jól össze, elsülyed; épen ugy az olyan társaság is tönkremegy, amelynek tagjait nem fűzi össze a szeretet köteléke (Sz. Bern.). Az együttlakók a *szemekhez* hasonlitsanak: ha az egyik szem lefelé, vagy fölfelé néz, akkor a másik ugyanazt teszi (Fer. sz. Vince). — Azonban a békesség kedvéért nem szabad *Isten parancsát megszegni*. Az ilyen békét nem akarja Isten; erről mondja Krisztus Urunk: »Ne véljétek, hogy békét hozni jöttem a földre; nem jöttem békét hozni, hanem fegyvert« (Máté 10, 34.). Bizonyos emberekkel csak ugy lehetünk békében, ha gonoszságukkal egyetértünk; ez tilos béke (Aqu. sz. Tam.).

A szelidség ellentéte: A harag.

1. Az az ember haragos, aki valami nem tetsző dolog miatt felindul s boszura tör.

A haragos mintegy elveszíti emberi alakját s a *vadállat* alakját veszi föl (Sz. Vaz.). Eltorzitja arcát, forgatja szemeit, csikorgatja fogait, kiáltoz, vág, rugdos, szétzuzza, ami kezeügyébe akad, stb. Az ilyennek meg kellene néznie magát a tükörben. A haragos haragját *állandóan magával hordja*. A kigyóhoz hasonlit, amely folytonosan magával hordja a mérgét, vagy pedig a fegyverhez, amely azonnal elsül, mihelyt kakasát megérinti az ember; a hamis kutyához, amely azonnal harap, mihelyt ingerkednek vele; a kovához, amely azonnal szikrákat hány, mihelyt ráütnek; a sulyos beteghez, aki az erős ételt nem birja megemészteni; a homokos parthoz, amelyet a hullámok mindjárt tovaragadnak; az üres fazékhoz, amely tüzhöz téve azonnal szétpattan. Ha vizzel volna megtöltve, akkor nem pattanna szét; ha az ember kegyelemmel volna teljes, akkor türelme nem szakadna el (Sz. Bonav.). A haragos emberek rendszerint más

emberekben keresik haragjuk okát; azonban a tapasztalat szerint akkor is haragosak, *ha egyedül* vannak; például a munkánál. Az Isten dicsőségéért való felindulást »**szent harag**«-nak szokták nevezni. Ilyen haragra gerjedt Krisztus Urunk az elárusitóknak és vásárlóknak a templomból való kiüzésekor (Ján. 2.); valamint Mózes is, amidőn a hegyről lejövetele alkalmával az aranyborju imádását látta (2. Móz. 32.). Ilyen haragot kellett volna Hélinek is tanusitania fiai iránt (N. sz. Ger.). A szent harag tulajdonképen *nem harag;* ugyanis a szeretet szülötte az, továbbá mint a szeretet: türelmes, jóságos, gyülölet nélkül való (Szal. sz. Fer.). A szent harag tehát megengedett. »Haragudván, ne vétkezzetek« (Zsolt. 4, 5.). Csak az a harag vétkes, amely az értelmet elhomályositja, avagy igazságtalan boszura tör.

2. A haragos árt egészségének, elvesziti eszének használatát, gyülöletessé teszi magát s abban a veszélyben forog, hogy elveszíti az örök üdvösséget.

A haragos esztelen; ugyanis magán bűnteti meg azon hibákat, amelyeket más követett el. A harag **megrontja az egészséget** és megröviditi az életet. A haragban kiömlik az *epe,* a vérbe keveredik s megmérgezi azt. Azért a haragos emberek gyakran *sárgaságba* esnek. A haragos hasonlit a mészhez, amely azonnal forr, ha vizet öntenek reá, azután pedig szétmálik; a dühös hasonlit a méhhez, amely elveszíti fulánkját és elpusztul, ha szúrt. A harag az egész testet *megrenditi.* »Ha az embert megszállja a harag, szivverése erőssé válik, teste reszket, nyelve akadozó, arca ég, szemei dühtől szikráznak, szája kiabál« (N. sz. Gerg.). Az oroszlán, a vipera látása nem képes az ember belsejét annyira megrenditeni, mint a harag (Ar. sz. Ján.). Mint a féreg a fa gyökerén, ugy rágódik a harag az élet fonalán. Az irigység és harag megröviditik az élet napjait (Sir. 30, 26.). Sok ember *szélhüdést* kapott haragjában, leesett és azonnal meghalt. A történelem sok uralkodóról is mondja ezt. »Ha már a testet is megrenditi a harag, hát még mennyire a lelket!« (Ar. sz. Ján.). — A haragos **elveszíti eszének használatát.** »Minden heves kedélyrázkódás megzavarja az értelmet«. (Szal. sz. Fer.). A haragos lelke a tengernek vihartól felkorbácsolt tükréhez hasonlit, amelyben nem látjuk meg képünket. Amint a füst terhére van a szemnek és megzavarja azt, ugy a harag az értelmet (Aristoteles). A haragos előtt *minden baj nagyobbnak* tünik fel, mint amilyen valóságban; a harag a ködhöz hasonlit, amely minden tárgyat nagyobbnak mutat (Plutarchos). A haragos még a *jóakaró szavakban* is rosszat talál; a harag, mint a tengernek felkorbácsolt tükre, a legszebb dolgokat is iszonyatosságoknak tünteti fel. A haragos tehát épen ugy *nem tudja,* hogy *mit csinál,* mint a lázas beteg (Ar. sz. Ján.). A részeg emberhez is hasonlit (Ar. sz. Ján.), vagy pedig az őrülthöz. »Mi sem hasonlit annyira az őrültséghez, mint a harag« (Cicero). Azért mondotta Szalézi sz. Ferenc, amikor egy haragos ember-

rel vitatkozott: »Uram, bocsáss meg neki, mert nem tudja mit cselekszik«. Ha a harag az értelmet birtokába keriti, akkor az ember *állattá* válik (Sz. Vaz.). A haragos hasonló az ördögtől megszállotthoz (Ar. sz. Ján.). A haragos ember tehát **sok igazságtalanságra ragadtatja magát.** Az ember haragja nem teszi azt, ami Isten előtt igazságos (Jak. 2, 20.). A haragos hasonlit a szenvedélytől *elvakitott bíróhoz*; ez sohasem hoz igazságos itéletet (Szal. sz. Fer.). A haragos hasonlit azon *matrózokhoz*, akik a vihar idején mindent a tengerbe dobnak; ha pedig később a vihar elmult, boszankodnak emiatt (Ar. sz. Ján.). A harag hasonlit a rohanó patakhoz, vagy pedig a *felhőszakadáshoz* (Szal. sz. Fer.). A haragos rosszabb a *vadállatnál*; ugyanis az oroszlán vadsága megszünik, ha oroszlánnal találkozik; még a legragadozóbb madarak sem falják fel egymást s nem esnek egymásnak (Sz. Bonav.). A haragos dühe ellenben embertársai ellen irányul. A haragos bizonyos tekintetben rosszabb a *gonosz lelkeknél*; ezek ugyanis, habár minden egyenetlenség okozói is, egymással szoros szövetségben élnek. Az ember ellenben dühöng az ember ellen! Honnan a sok verekedés, gyilkosság, ellenségeskedés, perelés? — A haragos **gyülöletessé teszi magát az emberek előtt.** Amint senki sem látja szivesen a forgószelet, vagy felhőszakadást, ugy senki sem látja szivesen a haragost sem. A haragos emberek elől *kitérünk*, mint a dühös eb elől. Azért a haragos emberrel *nem* lehet *barátságot* kötni. »Ne légy barátja a haragos embernek és ne járj a dühös férfiuval« (Péld. 22, 24.). Könnyebb az állattal lenni, mint a haragos emberrel; az állat ugyanis megszelidithető, a haragos ember nem (Ar. sz. Ján.). — A haragos az *örök kárhozat* veszedelmében forog. Ugyanis az a harag, amely igazságtalanul sulyos boszura tör, megfosztja a lelket a kegyelemtől. »Az Isten Lelke nem lakik ott, ahol harag van (Ar. sz. Ján.). Mivel a harag megfosztja a szivet nyugalmától, elzárja a lakást a Szentlélektől (N. sz. Gerg.). Krisztus Urunk fenyegetése szerint: »Aki atyjafiára haragszik, *méltó az itéletre*«. Ha az alázatosaknak és a szelideknek a mennyországot igérte, a kevélyek és haragosak számára nem maradhat más, mint a pokol. Amint a *faház* lakója mindig abban a veszélyben forog, hogy a házat a tűz megemészti, ugy a haragost is az a veszély fenyegeti, hogy lelkét elveszíti s az *örök tűzre* kerül (Sz. Bonav.). A haragos már most is magával hordja a poklot, t. i. a folytonos nyugtalanságot szivében.

3. A harag leküzdésére ajánlatos: Haragunkban se *ne beszéljünk*, se *ne cselekedjünk* s lehetőleg azonnal *imádsághoz* menekűljünk.

Haragunkban **se ne beszéljünk, se ne cselekedjünk.** Tegyünk ugy, mint a *hajósok*, akik vihar idején a hajót horgonnyal megrögzitik s csak a vihar elmultával utaznak tovább. Szalézi szent Ferenc, amikor azt kérdezték tőle, hogy a hara-

gosokkal való érintkezésben hogyan tud nyugodtan maradni, igy felelt: »Szövetséget kötöttem nyelvemmel, melynél fogva egy *szót sem szabad szólnia*, amidőn szivem felindult«. Athenedor görög bölcselő Augusztus császárnak azt a tanácsot adta, hogy a harag keletkezésekor mondja el a görög ábécének 24 betüjét. Minden ember legyen késedelmes a szólásra és késedelmes a haragra (Jak. 1, 19.). A hallgatás ugyanis a türelem ténye; ezzel győzelemre jutunk (Sz. Klim.). Kedélyünk nyugalmának visszatértével azt tehetjük, amit jónak látunk (Sz. Klim.) — Az **imádság** elüzi a haragot. Felindulásunkban utánozzuk az *apostolokat*, akik a *vihar* idején Jézushoz folyamodtak; akkor Isten parancsol a harag hullámainak s nyugalom áll be (Szal. sz. Fer.). A szentek tanácsa szerint imádkozzuk el az *Üdvözlégyet*; ezzel elüzzük a kisértő ördögöt. Vagy pedig ezt a fohászt: »*Dicsőség az Atyának*, stb.«. Mindenesetre *azonnal* folyamodjunk az imádsághoz; ugyanis a keletkező tüzet könnyü eloltani, a fiatal fát könnyü meghajlitani, a kezdődő betegséget könnyü meggyógyitani. Később en már nem lehetséges.

4. Haragból történt sértést azonnal *udvariassággal hozzunk helyre* (Szal. sz. Fer.).

A nap ne szálljon le haragotok fölött (Ef. 4, 26.). A ki nem engesztelt sértésből rendszerint hosszantartó gyülölet keletkezik.

Érdekes Alamizsnás sz. János, alexandriai pátriárka esete. Egyszer sulyosan megsértette őt Nicetas városi helytartó. A pátriárka naplemente felé üzenetet küldött neki: »Nicetas, a nap nemsokára lemegy«. A helytartó megértette a figyelmeztetést, bocsánatot kért a sértésért, és szent lett a béke.

4. Az adakozás.

1. Az az ember adakozó, aki Isten iránt való szeretetből kész arra, hogy szükölködő embertársán vagyonával segitsen.

Aki tehát azért segit a szükölködőkön, hogy mások megdicsérjék, az nem adakozó; mert nem Isten iránt való szeretetből cselekszik. A **szegény** is lehet adakozó. »Az adakozás értéke nem az adomány nagyságától, hanem az adakozó jószivüségétől függ« (Nagy sz. Leo). Az adakozó szivének minősége teszi az adományt naggyá, vagy kicsinnyé (Sz. Ambr.). — Az adakozó hasonlit a földhöz, amely mások számára terem gyümölcsöt (Sz. Ambr.). Az adakozó az irgalmas **Istenhez nagyon hasonlit.** »Az irgalmassággal lesztek hasonlók Istenhez, a ti Atyátokhoz, kiről meg van irva, hogy ő az irgalmasság« (Ar. sz. Ján.). Már a pogány Szeneka szerint: »Aki jótéteményeket osztogat, az az istenekhez hasonlit«. »Mások iránt bőkezünek

lenni valóban annyit jelent, mint a mennyei Atyát utánozni« (Sz. Cipr.).

2. Az adakozás miatt bűnbocsánatot, örök jutalmat és istenáldást nyerünk, továbbá imádságunk gyors meghallgatását s embertársaink barátságát.

Az adakozó embert épen ugy szeretjük, mint a napot, amely fénysugaraival szivünket megörvendezteti. »Mivel ösztönözhetett volna minket Krisztus Urunk jobban az irgalmasság cselekedeteire, mint azzal, hogy szerinte: Amit a szegényeknek adunk, azt neki magának adjuk?« (Sz. Cipr.).

Az adakozás ellentéte: A fösvénység (kapzsiság).

1. Az az ember fösvény, aki a pénz és más anyagi javak után tulságosan törekszik s javaiból a szegényeknek semmit sem akar adni.

Mindenesetre legyünk takarékosak, vagyis tegyünk félre valamit a betegség és az öregség idejére, valamint családunk számára is. Azonban *ne* áhitozzunk **tulságosan** a pénz és más anyagi javak után; ne kivánjunk sokkal *többet*, mint amennyi magunknak és családunknak *szükséges*. A fösvénység abban mutatkozik, hogy az ember soha sincs megelégedve, ha mégannyija van is. A fösvény a *teneketlen hordóhoz* hasonlit, amely mindig üresen marad, ha mégoly sok folyadékot öntünk is belé; a *farkashoz*, mely mindig éhes (Naz. sz. Gerg.); a tűzhöz, mely annál hevesebben ég, minél többet teszünk reá (Mirus Tamás); a *pokolhoz*, amely bármily sokat nyel is el, soha sem mondja: »elég« (Sz. Ág.); a *korsóhoz*, amelynek szája mindig nyitva van, habár folyadékkal teli is (N. sz. Gerg.). — Nem csupán az a fösvény, aki idegen vagyon után törekszik, hanem az is, aki **sajátját gyönyörködve őrizgeti** (Sz. Ág.). Aki összehalmozott vagyonához *szivósan ragaszkodik*, az fukar, vagy *zsugori*; aki csekély kiadásoktól is visszaretten, az krajcáros. Az ilyen hasonlit az ebhez, amely aggodalmasan őrzi a házat s ugatásával mindenkit visszatart, aki közelbe jő. Fösvény emberek ugy a *szegények*, mint a *gazdagok* között találhatók. Sok gazdagnál lehet pénzt találni, de fösvénységet nem, viszont sok szegénynél lehet fösvénységet találni, de pénzt nem (Sz. Ág.). A fösvény szinte **bálványimádó** (Ef. 5, 5.); ugyanis a pénz az ő istensége. A pénznek, ezen bálványnak áldozza minden gondját és gondolatát, minden érzését és törekvését, arca minden izzadságát, sőt lelkét és örök üdvösségét is (Tert). Amint az angyalok a mennyországban Isten szemléletében találják boldogságukat, ugy találja a fösvény gazdag az ő boldogságát pénze szemléletében, érintésében és számolgatásában. A fösvény a pénzét

és más javait nem *eszközöknek* tekinti létének biztositására s az örök üdvösség elnyerésére, hanem magának a legfőbb célnak. Valóban imádja a pénzt s a zsidókhoz hasonlit, akik a Sinai hegynél az *aranyborju* körül táncoltak. »Mily nagy bűn az, mely minket azon dolgok alattvalóivá tesz, amelyek szolgálatunkra vannak teremtve« (Szal. sz. Fer.). Uralkodnod kell a pénz fölött, nem pedig szolgálnod neki (Szeneka). A pénzt csak eszköznek tekintsük, amellyel jót lehet tenni. A pénz csak akkor igazi jó, ha vele sok jót teszünk.

2. A fösvény elégedetlen, gonosz, hitetlen, kegyetlen önmaga és felebarátja iránt, egykor pedig örökre boldogtalan lesz.

A pénzvágy **mindenféle bajnak gyökere** (I. Tim. 5, 10.). A gazdagságok között épen ugy rejtőzik az ördög, mint a kigyó a tüskebokorban. Amint sóváran közeledel a gazdagsághoz, megharap, megmérgez a pokoli kigyó (Ar. sz. Ján.). Ha valaki összehalmozza a pénzt s abból a szegényeknek semmit sem ad, azzal olyasmi történik, mint azon *kuttal*, amelyből nem meritenek, s azért szagossá válik (Sz. Vaz.). A gazdagság hasonlit a *trágyadombhoz:* ha ezt szétszórnák a szántóföldön, a szántóföldet megtermékenyitené; a gazdagság is csak akkor hasznos, ha szétosztunk a szegények között belőle valamit (Sz. Bonav.). Akik gazdagok akarnak lenni, kisértetbe s az *ördög tőrébe* esnek és sok haszontalan és ártalmas kivánságokba egyeznek bele, amelyek az embert halálos veszedelembe meritik (I. Tim. 6, 9.). A fösvény **elvesziti benső megelégedését.** A fösvény állandó *félelemben* él, hogy javait elvesziti. »Ha a gazdagság gyarapodik, terhére van birtokosának; ha csökken, kinozza őt« (Sz. Bern.). Ami a *moly* a ruhára, az a fösvénység a szivre: megemészti azt (Sz. Efr.). Amint a *bor, amig a hordóban* marad, nem csillapitja a szomjat, ugy a pénz sem csillapitja a fösvénynek vágyait, mert a szekrényben marad (Gem.). — A fösvény *minden bűnre képes a pénzért.* A fösvény saját lelkét is áruba bocsátja (Sir. 10, 10.). A pénzvágy tölti meg az erdőt rablókkal, a házakat tolvajokkal, a városokat csalással, a törvénytermet hamis eskükkel, a szegények szemeit könyekkel, a börtönöket gonosztevőkkel és a poklot elkárhozottakkal (Sz. Vaz.). *Judás* a pénz kedvéért még Urát és Mesterét is elárulta. Milyen sok *háborut* vivtak kapzsiságból! Milyen sok millió ember esett ezen bálványistennek áldozatul a csatamezőkön! A világitélet meg fogja mutatni. — A fösvény **elveszti hitét.** »A legnagyobb az összes bajok között, amelyeket a fösvénység idéz elő, a hittől való elpártolás« (Nagy sz. Leo). A fösvény ugyanis a *mulandók gondja miatt* sohasem jut az örökkévalóság gondolatára. Nem szolgálhatunk Istennek és a mammonnak egyszerre (Luk. 16, 13.). — Szent Cézár elbeszélése szerint egy gazdag kereskedő halálos ágyán feküdt s a pap meg akarta téríteni. Miután a pap elvégezte mondanivalóját, ezüst keresztet tartott eléje. Ekkor a beteg

a keresztre vetette tekintetét s egészen megilletődöttnek látszott. A pap már örvendeni kezdett; de a fösvény odaszólott hozzá: »Vajjon mennyit érhet ez a kereszt?« A papnak tehát minden intelme hiábavaló volt (Meh. VI. 72.). — A fösvény **kegyetlen maga iránt.** A fösvény semmit sem juttat *magának,* hanem gyakran a legnagyobb nélkülözésben él. A fösvény *nem lakik jól,* hanem koplal (Sir. 14, 10.). Hasonlit az *ökörhöz,* amely buzakévéket szállit, maga azonban szalmát eszik (Sz. Ág.). Amint a rege szerint *Tantalusz* az alvilágban a viz mellett szomjuságtól epedett, ugy a fösvény is a bőség között szükséget szenved (III. Ince). Istennek büntető igazságossága a fösvénynél szigoru bőjttel boszulja meg a szegény könyeit (Sz. Ambr.). Sőt a fösvény gyakran még nyomorba is jut. Midőn bizonyos fösvénynek az orvos közeli halálát jelezte, a fösvény elégette összes bankjegyeit, hogy halála után pénzét senki se kapja meg; azonban ismét meggyógyult s később koldulni volt kénytelen (Meh. VI. 67.). — A fösvény *felebarátja iránt is kegyetlen.* A fösvény sem *részvétet* nem érez a szenvedők iránt, sem nem *segit* a nyomorban sinylődőkön (Sz. Ince). Szive olyan kemény, mint az *üllő,* amely bármennyire ütik is a kalapáccsal, nem lesz puhább; ilyen a fösvény szive is: felebarátjának mégoly nagy szüksége sem hangolja soha irgalmasságra (Fer. sz. Vince). Pénztárcája sok szegénynek életét zárja magába: könnyen eltarthatná azokat az ő fölöslegéből (Sz. Ambr.). A fösvény csak *kapni* szeret minden embertől. Amint a *dühös eb* mindenkiből szeretne harapni, ugy a fösvény is minden embertől vár valami előnyt (Fer. sz. Vince). Amint a *cápa* felfal minden más halat, ugy a fösvény is rombadönti felebarátját (Hugo b.). A fösvény végeredményben *mások számára gyüjt,* akik aztán az ő javait eltékozolják (Sir. 14, 4.). A *sertéshez* hasonlit, mert ő is csak halála után nyujt hasznot (Sz. Bonav.). A fösvényeket *gyűlölik* embertársai. Kalifás, Babilon királya egész tornyot megtöltött arannyal, ezüsttel és drága fémekkel; mivel katonáinak semmit sem akart azokból ajándékozni, katonái bezárták a toronyba és azt mondták: »Csillapitsd itt éhségedet kincseiddel, amelyek után olyannyira szomjaztál« (Meh. VI. 65.). — A fösvény egykor **örök kárhozatra** jut. Vegyük figyelembe azokat a szavakat, amelyeket Krisztus Urunk a világitéleten a baloldalon levőkhöz fog intézni (Máté 25.). A fösvények nem mennek be az Isten országába (1. Kor. 6, 10.). Azért mondja az Üdvözitő: »Könnyebb a *tevének* átmenni a tű fokán, mint a gazdagnak bejutni a mennyek országába« (Máté 19. 24.). Mivel a fösvénység a pokolba vezet, már a görög költők is Plutónak, a gazdagság istenének tulajdonitották a legfőbb hatalmat a pokolban (Corn. a L.). — A fösvénynek az ő fösvénységéből tulajdonképen **semmi haszna sincsen.** Amint az esztelen gyermekek az *egész napot az utcán* csavargással töltik el s bár ezer dologgal játszanak, estére mégis semmi hasznost sem hoznak magukkal, ugy

van ez a fösvényekkel is: átszaladgálják az egész világot, sok munkának és sok veszélynek teszik ki magukat a pénz miatt, halálukkor azonban mindabból semmijük sincsen (Sz. Bonav.). A fösvénynek halálakor minden gazdagságából semmi egyebe nem marad, mint egy szemfedője, egy kis faházikója s egy arasznyi földje a hideg sír számára; vagyonát *nevető örököknek* kell hátrahagynia, akik az ő szennyes takarékosságát kigunyolják (Zsolt. 48, 11. stb.). A fösvénynek összes erőfeszítése a *pókhálóhoz* hasonlit: sok fáradsággal fonja azt a pók, de hamar tönkremegy (Sz. Bonav.).

3. A fösvénységet a legbizonyosabban ugy lehet legyőzni, hogy az ember *alamizsnálkodásra* kényszeriti magát. Az is jó, ha *Krisztus Urunk szegénységéről* s a földijavak *mulandóságáról* gyakrabban elmélkedünk.

Minden bűn a legjobban annak ellentétével gyógyitható; a fösvénység tehát az **adakozással.** Azért a fösvény kényszeritse magát alamizsnálkodásra (Szal. sz. Fer.). — Mi gyógyitja meg jobban fösvénységünket, mint az **Isten fiának szegénysége?** (Sz. Ág.). Gondold meg, fösvény, hogy Urad Istened, aki mennyből szállott a földre, nem akart gazdagságot, amely után te oly nagyon sóvárogsz; hogy ő a szegényeket szerette s azért nem hatalmas királynét, hanem szegény szüzet választott anyjául; hogy ő nem palotában, hanem istállóban jött a világra; hogy nem nyugodott puha ágyban, hanem szegényes jászolban; hogy igéje hirdetőivé nem tekintélyes férfiakat, hanem szegény halászokat választott. Tehát amit a minden teremtett dolognak Ura megvetett, azután a nyomoruságos ember sóvárogva törekedni akarna? (Gran. Lajos). — Gondoljuk meg azt is, hogy **halálunk** után minden földi javunkat itt kell *hagynunk.* Semmit sem hoztunk e világra és semmit sem vihetünk el (1. Tim. 6, 7.). Sohase feledd, hogy halálod óráján mindent el kell hagynod s hogy javaid talán olyan emberek kezei közé jutnak, akik azokat rosszra fogják használni s amiatt örök kárhozatra jutnak (Szal. sz. Fer.). A fösvénység betegségét nem lehet jobban megszüntetni, mintha a halálról naponkint megemlékezünk (Sz. Ág.). A pénz helyett *inkább az erények után* törekedjünk (I. Tim. 6, 11.). Az igazi gazdagság nem a földi javakban áll, hanem az erényekben; ezek azok a javak, amelyeket a tolvajok ki nem áshatnak és el nem lophatnak, amelyeket a rozsda és a moly meg nem emészthetnek (Sz. Bern). *A gazdagság elmarad, az erény megmarad.* Vajjon miért foglalkozzunk mulandó nyereséggel? ime, az örök élet olcsó (Sz. Fausztin).

5. Evésben és ivásban való mértékletesség.

1. Az az ember mértékletes, aki csak annyit eszik és iszik, amennyire szüksége van, s a táplálék élvezetében nem tulságosan *mohó* és nem *tulságosan válogatós.*

A mértékletes nem vesz magához több ételt és italt, mint amennyire *életének fentartása* céljából szüksége van (Aqu. sz. Tam.). A mértékletes ugy él a táplálékkal, mint valami *orvossággal* (Sz. Ág.). Már egyik pogány világbölcselő mondotta: »Nem azért élünk, hogy együnk, hanem azért eszünk, hogy éljünk«. — A mértékletes ember tehát nem eszik tulságig ugy, hogy aztán rosszul legyen; *meghatározott időben eszik.* Azt eszi, amit *eléje tesznek* (Luk. 10, 8.) s nem haragszik, ha valamely étel nincsen művészettel elkészitve. Az éhség az ő legjobb szakácsa (Szokratesz). Legfölebb arra van gondja, hogy oly ételeket kapjon, amelyek *egészségére nem ártalmasak s erőt adnak* neki a munkára. — Sokat ehetik valaki és annak dacára mértékletes lehet, mig a másik sokkal kevesebbet eszik s mégis mértéktelen.

2. A mértékletesség gyarapitja az egészséget, meghosszabbitja az életet, fokozza a lelki erőket, sok erényre és az örök üdvösségre vezet.

A mértékletesség használ a testnek és léleknek és sok erényre vezet (Lásd a *böjtölés* hasznát.). Az ételben és italban való mértékletesség: öregkor és ritka betegség. — Senkit sem lehet találni a *mennyországban,* aki nem az evésben és ivásban tanusitott mértékletességgel nyitotta volna ki a mennyország ajtaját (Sz. Cipr.). Ezen életben vándorok vagyunk. A vándor könnyebben halad előre, ha nincs szükségtelen tárgyakkal megterhelve; igy mi is könnyebben jutunk a mennyországba, ha ezen világ dolgaiból csak annyit veszünk magunkhoz, amennyi utazásunkra szükséges (Sz. Bern.).

3. Könnyebben teszünk szert a mértékletességre, ha szent vallásunk igazságairól szorgalmasan *elmélkedünk.*

Aki szellemét **lelki étkekkel** teliti meg, az a *testi ételeket* nem fogja mohón kivánni; az égiek szeretete a test vágyait hathatósan elnyomja (N. sz. Gerg.). Azért mondja Krisztus Urunk: »*Nemcsak kenyérrel* él az ember, hanem minden igével, amely az Isten szájából származik« (Máté 4, 4.). Emeljük szemünket az égre, hogy a föld az ő csalétkeivel meg ne csaljon bennünket (Sz. Cipr.). Sz. Ágoston szokta volt mondani: »Egy Üdvözlégy Mária többet ér minden eledelnél«. — Gondoljunk különösen a sok *szegény* nélkülözéseire. Oly sok szegény van a földön, aki szerencsének tartja, ha éhségét és szomjuságát csak kenyérrel és vizzel is lecsilapithatja. Mily nagylelküen járt el tehát az Ur veled szemben, amidőn többet ajándékozott neked, mint nekik; mily méltánytalanul cselekednél te, ha az ő bőkezüségével visszaélnél, amennyiben e bőséget csupán inyencséged kielégitésére használnád (Gran. Lajos).

Mértéktelenség az evésben és ivásban.

1. Az az ember mértéktelen, aki sokkal többet eszik vagy iszik, mint amennyire szüksége van; továbbá az is, aki a táplálék élvezetében nagyon *mohó* vagy nagyon *válogatós*.

Az étel csak *orvosság* életünk fentartására, nem pedig inyencségünk kielégítésére való (Sz. Ág.). A mértéktelenség mint *falánkság* jelentkezett például a dusgazdagnál, mint *dőzsölés* Boldizsárnál, mint mohóság Ezsaunál a tál lencse láttára, mint **inyencség** a zsidóknál a pusztában, mikor Egyiptom husos fazekai után vágyakoztak (II. Móz. 16, 3.). Az utóbb nevezett bűnhöz tartozik a nyalánkság is. A falánk és részeges esztelenebb a *barommál* is; ez ugyanis többnyire megszünik enni vagy inni, ha már elég neki; az ember ellenben nem (Sz. Cez.). A mohó ember, aki az élelemnek nekiesik és nem meghatározott időben eszik, a *ragadozó madárhoz* hasonlit, amely falánkságában, mihelyt valami zsákmányt megpillant, hozzá rohan a magasból és nekiesik. Mennyire esztelen a mértéktelen: csupán a *férgeket táplálja*, amelyek őt egykor sirjában fel fogják falni. — A mértéktelenség sok szerencsétlenséget okoz. Gondoljuk meg, hogy a mértéktelenség bűne miatt jött a *halál az egész emberi* nemre (Gran. Lajos).

2. A mértéktelen ember árt egészségének, meggyöngiti szellemi erőit, elvesziti tekintélyét és vagyonát, sokféle bűnbe beléesik, rendszerint szerencsétlenül hal meg és örökre elkárhozik.

A mértéktelenség **elpusztitja az egészséget.** Aki óriással száll harcba, annak el kell esnie; éppen ugy sinyli meg a gyomor is, ha nagyon sok étellel kell megküzdenie. A kályha tönkremegy, ha nagyon sok fával vagy szénnel töltjük meg; épen ugy a test is, ha nagyon sok étellel terheljük meg. A nagyon sok ital elpusztitja a testet, épen ugy, mint a nagyon sok viz a malmot. A nagyon sok eső ártalmas a szántóföldre, a nagyon sok ital a testre. Amint a láz után gyöngeség marad vissza a testben, ugy a mértéktelenség után is (Ar. sz. Ján.). *Gyomorfájdalom, étvágytalanság, vizkór, szélhüdés* a részegeskedésnek legközönségesebb következményei. Némely részegeskedő őrjöngésbe (delirium) esik s az őrültek házába kerül. Sokan meghaltak már tobzódás miatt (Sir. 37, 34.). A mértéktelenség sokkal több embert fosztott már meg életétől, mint a kard. Ami tulságos, az egészségtelen. A mértéktelenségnek még csak az *utódok* egészségére is rossz következményei vannak. Az orvosok nyilatkozatai szerint a bárgyun született gyermekeknek legalább is a fele iszákos apától származik. — A mértéktelenség **meggyöngiti a szellemi erőket.** Az iszákosságtól az **értelem** épenugy *elhomályosodik*, mint a napvilág a ködtől (Sz. Nilus).

A mértéktelen nem emelheti föl lelkét Istenhez, mint ahogy a jóllakott madár *nem emelkedhetik az ég felé* (Klim. sz. Ján.). A mértéktelenek tehát mindenkor *bárgyuak*. Tele test nem tanul örömest. A mértéktelenségtől az **akarat** *meggyöngül*. Azért a mértéktelennek a *kisértés* idején nincs ereje az ellenállásra és halálos bűnbe esik; hasonlit a nagyon megterhelt hajóhoz, amely vihar idején elsülyed (Ar. sz. Ján.); vagy pedig a madárhoz, amely falánksága miatt hurokra kerül; a halhoz, mely horoggal könnyen megfogható (Sz. Bonav.). — A mértéktelen elvesziti *tekintélyét*. Igy járt Noé: a bor élvezete következtében sátorában disztelenül feküdt (1. Móz. 9.). Az iszákos gyakran, mint a sertés, a sárban fetreng; ugy beszél, mint az őrült s a gyermekeknek guny tárgyául szolgál (Sz. Ág.). A lakedemoniaknál a gyermekeknek a részeg embereket sárral kellett megdobálniok. — A mértéktelen *tönkrejut*. Az iszákos elpazarolja pénzét; egy nap alatt elvesziti sok napon át szerzett munkabérét (Sz. Ambr.). Fél és egész napokra is képtelenné teszi magát a munkára. A részeges munkás nem gazdagszik meg (Sir. 19, 1.). A mértéktelenség **sokféle bűnre vezet,** főképen *erkölcstelenségre* és teljes *istentelenségre*. A nagyon is nedves talajon hamar gyül össze mindenféle féreg. A mértéktelen hasonlit a mocsárhoz, amelyben kigyók, nadályok, békák és férgek nyüzsögnek. (Sz. Ág.). Amint a mocsárból ártalmas gőzök szállnak fel, ugy a jól táplált testből mindenféle gonosz vágyak. A mértéktelen rendesen istentelen és erkölcstelen beszédeket folytat. Amint az erjedő must mindent felszinre hoz a hordóból, ami benne van, ugy a hasban erjedő bor is mindent felvet, ami a szivben van elrejtve (Gran. Lajos). A mértéktelen eljátsza pénzét, *szitkozódik*, hazudik, elmulasztja otthon *esteli* imádságát (a beállott részegség miatt), reggeli imádságát (legtöbbször fejfájás és rosszullét miatt), vasárnapokon nem megy a *templomba* (inkább a korcsmában ül, vagy kialussza magát), *fösvény* (nagyon sok pénzre van szüksége), *adósságokat* csinál és nem fizeti meg, *viszálykodásban* él otthonn (mert családja, amelyet koplaltat, szemrehányást tesz neki) stb. Gondoljunk Heródes gonoszságára, aki Keresztelő szent Jánost kivégeztette (Márk 6.); Boldizsárra aki ittas állapotában a szent edényeket megszentségtelenitette (Dán. 5.); a dusgazdagra, aki a nyomorult Lázárnak még darab kenyeret sem adott (Luk. 16.). Amint a tüzet az olaj, ugy táplálja a *tisztátalanságot* a mértéktelenség. Amint a csepüvel nem lehet a tüzet, az olajjal a lángot kioltani, ugy nem lehet a tisztaságot sem a mértéktelenség mellett megőrizni (Sz. Nilus). A tisztátalanság az iszákosságtól elválaszthatatlan (Sz. Jer.). Kerüljük a mértéktelenséget, hogy tisztátalanságba ne essünk (Sz. Ag.). Aki az evésben nem mértékletes, lehetetlen, hogy ártatlanságát megőrizze (Szienai sz. Katalin). A mértéktelen végre is teljes *istentelenségbe* esik. A mértéktelen egyáltalán nem gondol az ő végcéljára; hasonlit a *keselyühöz*, amely csu-

pán a dögtest után vágyik s ha azt felfalta, semmivel sem törődik többé. A mértéktelen egyáltalán nem gondol a vallás tanításaival; az érzéki ember nem fogja fel azt, ami az Isten Lelkéé (I. Kor. 2, 14.). — A mértéktelen emberek, főképen az iszákosok, gyakran **hirtelen és szerencsétlen halállal** halnak meg. Azért int az Üdvözítő: »Vigyázzatok, nehogy elnehezedjék szivetek mámor és részegség és az élet gondjai által, és rátok jöjjön *hirtelen* ama nap« (Luk. 21, 34.). Valóban igaz a közmondás: »Amilyen az élet, olyan a halál«. A részeg Holofernesnek a fejét vágták le (Jud. 13.); a dőzsölő Boldizsárt éjjel a városba törő ellenség ágyában ütötte agyon (Dán. 5.). Némely részegeskedő a vizbe esik s beleful, megfagy a hóban, leesik a szekérről s a kerekek alá kerül. Sok telhetetlen úgy halt meg, hogy csontocska akadt meg a torkán. A mértéktelennek halála már azért is szerencsétlen, mert *töredelem* és a szentségek vétele *nélkül* hal meg. A nemtelen borpirosság vagy szeszpirosság az iszákos arcán csak a legritkább esetben változik át nemes szégyenpirrá. Az erkölcstelenek gyakran megtérnek, az iszákosok ellenben *ritkán;* ha megtérnek is, fájdalom, némelykor csak rövid időre térnek meg s ismét visszaesnek a bűnbe. Ezt sok pap bizonyithatja. — A mértéktelen emberek egykor **örökre elkárhoznak.** A dúsgazdag a pokolba került (Luk. 16.). Krisztus Urunk igy kiált fel: »Jaj nektek, kik megteltetek«! (Luk. 6, 25.). A részegeskedők a mennyországot nem nyerik el (I. Kor. 6, 10.). Aki testében vet, az testében aratja majd a veszedelmet is (Gal. 6, 8.). Aki nagyon kövér, az a mennyország keskeny kapuján nem mehet be (Naz. sz. Gerg.). Gondolj az örök lángokra s vágyad hatalmát tökéletesen le fogod nyügözni (Sz. Fer.). Tedd fel tehát magadban, hogy *evés előtt* és *evés után* mindannyiszor *imádkozni* fogsz (a legjobb eszköz a mohóság ellen, továbbá, hogy sohasem fogsz turkálni az ételekben, hanem a *legközelebbi adagot* veszed (eszköz az inyencség ellen, ajánlva Krisztus Urunktól, (Luk. 10, 8.), végre egyik étkezésnél se lakjál olyan *nagyon jól,* hogy már többet nem birnál enni (eszköz a falánkság ellen).

6. A tisztaság.

7. A tisztaság erénye abban áll, hogy lelkünket és testünket tisztán tartjuk mindattól, ami az ártatlanságot megsérti.

Kosztka szent Szaniszló († 1568,) azonnal menekült, mihelyt egyetlen, kevésbbé illedelmes szót hallott; hasonlóképen cselekedett szent Alajos és mások. Sőt némelyek inkább *vagyonukat és életüket* adták oda, mintsem hogy a tisztaság erényét megsértették volna. Igy egyiptomi József, szent Ágnes, szent Lucia, szent Orsolya, szent Ágota és mások. »A tisztaság az em-

berit meghaladó tökéletesség« (Jer. sz. Cir.). A tisztaság erénye *isteni eredetü*; ugyanis Isten hozta azt a mennyből a földre (Sz. Ambr.). A tiszta életet élők a *liliomhoz* hasonlitanak (Én. 2, 1.). Minden legkisebb rovar, amely a liliomon mutatkozik, elveszi annak vakitó fehérségét s megfosztja diszétől; igy az ártatlan embert a legkisebb tisztátalan képzelődés is beszennyezi. A liliomot minden gyöngédtelen érintés megfosztja szépségétől s fonnyadttá teszi; igy romlik meg az ártatlan ember is a külvilággal való vigyázatlan érintkezés miatt. A liliom egyenes irányban növekszik az ég felé s nyelvalaku levelei vannak; az ártatlan ember is egyenes uton halad az ég felé, azonban ügyeljen, hogy nyelvét megzabolázva tartsa. A liliom az egész házat kellemes illattal tölti be; az ártatlan ember is jó példájával hatást gyakorol egész környezetére.

A tiszta életet élő emberek az *angyalokhoz hasonlitanak* és rendkivül kedvesek Isten előtt.

A tiszta életet élő emberek **testben élő angyalok** (Sz. Vaz.). A tisztaság angyali erény; vele ugyanis az ember az angyalokhoz hasonló (Ar. sz. Ján.). A tiszta életüek angyalokból álló családot képeznek, amelyet Krisztus Urunk a földön alapitott, hogy őt az angyalok ne csupán a mennyben, hanem a földön is dicsérjék és imádják (Sz. Jer.). A tiszta életüek messze *tulhaladják az angyalokat*, mert testben harcolnak, ami az angyaloknál nem történik (Sz. Cipr.). A tiszta életüek *magasabbrangu angyalok;* ugyanis az angyaloknak nem kell harcolniok, a tiszta életüek ellenben a test ösztönei, az ördög folytonos kisértései dacára is megőrzik angyali tisztaságukat (Sz. Vaz.). Van ugyan különbség a tisztaéletü ember és az angyal között, azonban csupán a boldogságban, nem az erényben. Az angyal tisztasága boldogabb, az emberé küzdelmesebb (Szent Ambr.). Az angyalok, mint a szentek élettörténete bizonyitja, szivesen érintkeznek a tisztaéletü emberekkel; ez bizonyitéka annak, hogy bennük magukhoz hasonlókra ismernek. »Az ördögök tudják, hogy az ember a tisztaság miatt angyali méltóságra jut, amelyet ők elveszitettek; azért buzgón törekszenek tisztátalan képeket előidézni a lélekben« (Sz. Izid.). — A tiszta életet élő emberek **rendkivül kedvesek Isten előtt.** Krisztus Urunk a tiszta életüeket szerette legjobban; rendkivül *tiszta szüzet* választott anyjául, a már születése előtt megszentült *Keresztelő Jánost* előhirdetőjéül; az ártatlan *Jánost* szerette valamennyi apostol között a legjobban s az utolsó vacsorán keblén engedte őt pihenni, halála alkalmával a keresztről őreá bizta édesanyját. A kis *gyermekeket* is azért szerette nagyon, mert azok tiszták és ártatlanok. Ki a szív tisztaságát szereti, annak barátja lesz a király (Péld. 12, 11.). — A tiszta életü emberek **embertársaik előtt** is kiváló **becsülésnek örvendenek.** A tisztaéletü embereket már a *pogányok* is

nagyrabecsülték. Mily nagy tiszteletben tartották a rómaiak a *Veszta szűzeket*, akiknek 30 évi templomi szolgálatuk alatt házasság nélkül kellett élniök. Ha csak az utcán mutatkoztak, nyilvános tiszteletet tanusitottak iránt uk, s ha vesztőhelyre kisért gonosztevő találkozott velük s oltalmukat kérte, a hatóság azonnal szabadon bocsátotta. »Ime a pogányok megjutatmazták leányaikat, akik a tisztaságot és szűzességet eléje tették a házas állapotnak, s vajjon mi, keresztények, kevesebbre becsülnők-e a hajadont, aki magasabb rendü inditóokból nem megyen férjhez?« (Sz. Ambr.). Óh, mily szép a tiszta nemzetség fényességében; mert halhatatlan annak emlékezete, mivel mind az Istennél, mind az embereknél ismeretes (Bölcs. 4, 1.).

2. A tiszta életet élő emberek világos istenismeretre, nagy akaraterőre, nagy lelki nyugalomra, a menyországban pedig nagy kitüntetésre tesznek szert.

A szív tisztasága a lélek egészsége (Sz. Bern.). A tiszta életüek olyanok, mint a tiszta *kristály*, amelybe a nap minden sugara behatol (Lataste M.). Olyanok, mint a tiszta és továbbfolyó *víz*, amelyben az ég visszatükröződik. A lélek tisztasága, valamint angyali szépsége és szabadsága *tudósokat* és tanitókat, müvelt embereket és bölcseket, hittudósokat és széles ismeretkörü egyéneket nevel (Sz. Ág.). A tisztaság tesz minket képesekké arra, hogy az igazságosság *napját* zavartalan tiszta szemekkel láthassuk (Sz. Izid.). A nagy tisztaság képesitette szent János apostolt arra, hogy a vallás titkaiba oly mélyen behatoljon. Mindjárt evangéliuma kezdetén a sashoz hasonlóan emelkedett föl az Istenséghez. — A tisztaság az, ami a lelkekben **hősiességet fakaszt** (Sz. Ambr.). — A gyönge *Judit* Betulia ostrománál oly nagy hősiességet tanusitott, hogy az ellenség táborába ment s Holofernesnek levágta a fejét. A szentirás azt mondja róla: »Férfiasan cselekedtél, mivelhogy szeretted a tisztaságot« (Jud. 15, 11.). A tisztaéletü emberek tehát *hamar* szert tesznek *minden erényre*. Amint a fehér szin alapja minden más szinnek, ugy a tisztaság alapja minden erénynek (Sz. Bonav.). — A tisztaéletü **már a földön is boldog.** A tisztaság leirhatatlan kellemet és *édességet* rejt magában; édesebb élvezetet nyujt, mint a testnek valamennyi élvezete (Sz. Izid.). A tiszta élet már e világon elnyeri a feltámadás dicsőségét (Sz. Cipr.). A tisztaság a testek *örök feltámadásának* előképe (Sz. Ág.). A tisztaság az egész emberi testre bájoló kellemet áraszt (Sz. Efr.). A tiszta életüek *arcszine* rendszerint *virágzó*, ami az egészség jele; továbbá többnyire *magas életkort* érnek el. Ha az ilyen ember kivételesen korán hal meg, azt Isten bölcs terve engedte meg: kiszólitotta őt e világból, hogy a bűnösök gonoszsága értelmét meg ne zavarja (Bölcs, 4, 11.). Egyébiránt sokáig élt az, aki jól élt. — A tiszta életüek egykor a **mennyországban nagy kitüntetésben részesülnek.**

A tiszta életüek a mennyországban nagyon *közel lesznek Istenhez;* a Bárány közelében fognak állani s mindenüvé követni fogják a Bárányt, ahová csak megy. Olyan *éneket* fognak énekelni, amelyet a többi szentek nem énekelhetnek (Jel. 14, 1-5.). Isten a tiszta lelkeket a mennyországban *megkoronázza* (Én. 4, 8.), t. i. a közönséges üdvözültekét felülmuló dicsőséget fog nekik adni. A tiszta nemzedék örökké diadalmaskodik a győzelem koronájával (Bölcs. 4, 2.). A szűzies lelkek a mennyországban Szűz Mária osztályrészét nyerik el (Jer. sz. Cir). Már a földön is nem ritkán különös kinyilatkoztatásokkal tünteti ki őket Isten. »A szűzies lelkek Istennek titkárai, mert Isten kijelenti nekik az ő titkait« (Vill. sz. Tam.). Továbbá Isten készségesen hallgatja meg a tiszta lelkek *imádságait.* Amint Eszter királyné mindent elnyert férjétől, mivel hűséges hódolattal volt iránta, ugy a mennyei vőlegény is a tiszta életüek minden kérelmét azonnal teljesiti.

3. Minden ember szigoruan köteles a házasságralépésig szüztiszta életet élni.

Erre vonatkozik az Isten 6. parancsa. A zsidóknál *megkövezték* azt a leányt, aki szűzességét eljátszotta; valamint minden házasságtörő nőt és férfit (5, Móz. 22, 21.). A rómaiaknál azon Veszta szűzeket, akik a tisztaság ellen vétkeztek, *elevenen eltemették.* Ime, mint oltalmazta meg a zsidók és a pogányok bűntető igazságszeretete a tisztaság erényét!

4. A tisztaság megőrzésére a következő *eszközök* szolgálnak: *Az önuralom, a mértékletesség* állandó gyakorlása, a *szentségek* gyakori vétele, az Isten Anyjának gyöngéd tisztelete, a vallás igazságairól főképen az Isten mindenütt való jelenlétéről és az utolsó dolgokról való *elmélkedés.* Kerüljük továbbá a táncot, a szinházat s a másnemü egyénekkel való nagyon szabad társalgást.

A kereszténynek valamennyi küzdelme között a tisztaságért való küzdelem a legnehezebb (Sz. Ág.). A pogány görögök istenségeik között egy szűz istennőt, névszerint *Minervát* is tiszteltek; ezt hadi fölszereléssel, sisakkal, pajzzsal és lándzsával ábrázolták le: ezzel azt jelezték, hogy a tisztaság nagy küzdelem nélkül nem őrizhető meg (Sz. Jer.). Az egyházitanitók a tisztaságot *vértanuságnak* nevezik. Ezen vérontás nélkül való vértanuság azonban bizonyos tekintetben nagyobb, mint a vérontásos. A vérontásos vértanuság ugyanis csak nehány pillanatig tart s azonnal a mennyország dicsőségébe juttat; ellenben a tisztaság megőrzésére állandó küzdelem szükséges, amely az egész életen keresztül tart. — Az önuralomról lásd a tökéletességre vezető általános eszközöknél. Küzdjünk különösen a *fecsegés,* valamint

a **szemek kíváncsisága** ellen. A fecsegő, vagy pedig kandi embert lehetetlen tiszta életünek tartanunk, hanem inkább elveszettnek kell tekintenünk (Sz. Ág.). A szemek ablakán keresztül jön a halál a lélekbe (Jer. 9, 21.). Az oroszlán elvesziti vadságát és félénkké lesz, ha szemeit kendővel eltakarjuk (Plinius); épen ugy a gonosz vágyakat is elnyomhatjuk, ha őrködünk szemeinken. A **böjtölés** is tisztaságra vezet. A *várat* ugy lehet legbiztosabban bevenni, ha az élelmiszerek szállitását elzárjuk tőle (Sz. Bonav.). A mértéktelenség miatt ellenben a keresztségi ártatlanságot épen ugy elveszitjük, mint Ezsau az elsőszülöttségi jogát (Sz. Efr.). Ahol a mértéktelenség tanyázik, ott a tisztátalanság is otthon van (Sz. Ambr.). Az Etna, a Vezuv, ezek a tűzokádó hegyek, nem lobognak olyan hatalmasan, mint az ifju emberek vére, felgyujtva a bortól és a fölösleges táplaléktól (Sz. Jer.). Meg ne részegedjetek borral, amelyben bujaság vagyon (Ef. 5, 18.). A vendégeskedések ápolják a gonosz hajlamokat (Sz. Amb.). — A **szentségekben** és az **imádságban** adja *Isten az ő kegyelmeit*, amelyek nélkül nem vagyunk képesek magunkon uralkodni. »Tévedés azt vélni, hogy az ember saját erejéből is képes az érzékiséget legyőzni és a tisztaságot megőrizni; kell, hogy az Isten irgalmassága oltsa ki a természet égő lángját« (Ar. sz. Ján.). Nem tartóztathatjuk meg magunkat, hacsak Isten nem adja azt nekünk (Bölcs. 8, 21.). A tisztaság a *hóhoz* hasonlit; amint ez, ugy az is csak felülről jő. A szent gyónásban és szent áldozásban az ember *akarata megerősödik* és ezért tisztán marad a bűntől. Az oltáriszentség a választottak gabonája és szűzeket (tiszta életüeket) nevelő bor (Zak. 9, 17.). A földi bor a tisztaságra hátrányos, a mennyei ellenben, t. i. az oltáriszentség, a tisztaság óvszere (Sz. Alf.). A tisztaság megóvásának igen hathatós eszköze továbbá **Isten Anyjának gyöngéd tisztelete.** Mily sok ifju ember tartotta fenn magát az Isten Anyjának gyöngéd tiszteletével olyan tisztán, mint az angyalok (Sz. Alf.). Segneri hitszónok elbeszélése szerint bizonyos erkölcstelen ifjunak a pap a gyóntatószékben meghagyta, hogy reggelenkint minden nap 3 Üdvözlégyet imádkozzék a tisztaságért az Isten Anyjához; néhány év mulva az ifju visszajött a paphoz és kijejentette, hogy tökéletesen megjavult és ezt ennek az imádságnak köszönheti. — **A vallás igazságairól való elmélkedés** kiöli az érzéki élvezetek örömeit. »Lélek szerint járjatok, ugy a test kivánságait véghez nem viszitek« (Gal. 5, 16.). Mihelyt szent örömet érzünk Istenben, semmi más nem bir többé beccsel előttünk. Aki megizlelte a szellemi örömöket, az undorodik az anyagiaktól (Nagy sz. Alb.). Főképen annak a meggondolása tart vissza a bűntől, hogy Isten *mindent lát és mindenütt jelen van* (Sz. Jer.). Ezt látjuk egyiptomi József (I, Móz. 39, 9.) és Zsuzsanna példájából (Dán. 13, 35.). Ne hitegesd tehát magadat azon reménységgel, hogy vétked elrejtve marad; ugyanis jelen van Isten, aki előtt semmi sincs elrejtve s akinek figyelmét

semmi sem kerüli ki (Sz. Ambr.). Minden cselekedetedben emlékezzél meg *utolsó dolgaidról* és örökké nem vétkezel (Sir. 7, 40.). Ha tagjaidban lángra lobban a tisztátalanság tűze, az örökkévaló tűzre irányult gondolat oltsa azt ki (Dam. sz. Pét.). Szent Martinián, palesztinai remete, amikor kisértések kinozták, lábát a tűzbe dugta; fájdalmában felkiáltott és azt mondotta: »Ha ilyen gyönge tüzet nem birok kiállani, hogyan tudnám elviselni a pokol tüzét?« (Meh. IV. 188.). Ahol az Isten félelme nincs, ott a tisztaságot hiába keressük (Ar. sz. Ján.). — **A táncról és a szinházról** lásd előbb. Táncolni rendesen *hiuságból* szoktak; ez azonban a legalkalmasabb előkészitő a gonosz indulatra (Szal. sz. Fer.). Táncolni *éjnek idején* szoktak, mintha csak azt akarnák jelezni, hogy ezen mulatságok közepette sok sötét és gonosz dolog is belopódzik a lélekbe (Szal. sz. Fer.). A tánc az *ártatlanságnak koporsója* és a szemérmetességnek sirja (Sz. Ambr.). A táncmulatságokban ünnepet ül az ördög (Sz. Efr.). A táncmulatság olyan kör, amelynek középpontjában a sátán áll (Bor. sz. Károly). Aki nem akar elesni, annak angyalnak kell lennie (Meh.). — Korunkban a legtöbb *szindarab erkölcstelen*. Az olyan szindarabnak, amely erkölcsileg tiszta, manapság kevés nézője akad. A **másnemü** egyénekkel folytatott nagyon is szabad társalgás szintén ártalmas a tisztaságra. »Ha szalma kerül a tüzre, az egész egyszerre lángra lobban; hasonló történik, ha valaki másnemü egyénekkel nagyon is szabadon társalog« (Fer. sz. Vince). Ne mondja senki, hogy az illető nagyon derék egyén. Szent Jordán valakinek ilyen kifogására ezt monta: »Az ut jó, az eső is jó s mégis a kettőből együtt sár keletkezik«. »Valóban, az ugynevezett ismeretségek a haldokló tisztaságnak halálküzdelme« (Sz. Jer.). Szeressük általában a *házi visszavonultságot*. »Ha azt akarjuk, hogy gyertyánk ki ne aludjék, akkor a lámpában kell annak maradnia; ha tisztán akarsz élni, akkor nem szabad *sok látogatást* tenned« (Aqu. sz. Tam.). Miért nevezzük az asszonyokat háziasszonyoknak? Azért, mert nekik inkább otthon kell maradniok (Stolz A.).

A tisztátalanság.

1. A tisztátalanság bűnét az követi el, aki olyat gondol, beszél vagy cselekszik, ami az ártatlanságot megsérti.

Mig a tiszta életü a liliomhoz, addig a tisztátalan életü a *tövisbokorhoz* hasonlit, amelyen összekarcolja magát az ember. Hogy tisztátalanságunk bűnét levezekelje, azért ostoroztatta meg magát az Üdvözitő oly borzasztóan s azért koszoruztatta meg fejét töviskoszoruval.

A tisztátalan ember az állathoz hasonló, Istenhez egyáltalán nem hasonlit s nem tetszik sem Istennek, sem az embereknek.

A tisztátalanság miatt az ember *állattá* válik (Sz. Bern.). Ezt már a pogányok is felismerték. A bölcs *Diogenes* Athénben a vásárban fényes nappal lámpással a kezében járt, mintha keresne valamit. Midőn megkérdezték, hogy mit keres, igy felelt: »Embert keresek«. Azt mondták neki: »Nem látod itt a sok embert?« Ő pedig igy felelt: »Ezek nem emberek, hanem állatok, csak állati vágyaiktól vezettetik magukat«. A tisztátalan életü a *sertéshez* hasonlit, amely ha egyik oldalon pocsolyát, a másikon pedig rózsa-ágyat lát, inkább a pocsolyában hentereg. Igy a tisztátalan életü is a gonosz kedvtelést eléje helyezi a paradicsom örömeinek (Sz. Bern.). A tisztátalan életüre vonatkoznak a szentirás ezen szavai: »Némely ember, midőn tiszteletben van, ezt figyelembe nem veszi; olyan, mint az oktalan állatok és hasonló azokhoz« (Zsolt. 48, 21.). Az angyaloknak a kevélység a sajátos bűne, az embernek a kapzsiság, az állatnak pedig a fajtalanság (Sz. Bern.). — A tisztátalan életü **egyáltalán nem hasonlit Istenhez.** »A tisztátalanság bűnével *beszennyezi* az ember Isten arcképét és épen ugy megsérti Istent, mint aki valakinek arcképét leköpi, vagy csufságból beszennyezi« (Sz. Ág.). A tisztátalan életü ugy tesz, mint aki a Megfeszitett képét sárba dobja (Fer. sz. Vince). Mivel ezen bűn valamennyi között leginkább lealacsonyitja, mintegy sárbarántja az embert, azért azt a »tisztátalanság« bűnének nevezzük. — A tisztátalanság **rendkivül visszatetsző Isten előtt.** Midőn az emberek a világ első korszakaiban különféle bűnökbe, még bálványimádásba is estek, Isten még mindig türelemmel volt irántuk; midőn ellenben a tisztátalanság bűnébe estek s mindinkább elsülyedtek benne, olyan undorral telt el az Isten, hogy megbánta, miszerint az embert teremtette (1. Móz. 6, 6.). A tisztátalan életü, még annyira felcicomázva s még annyira illatosan is, Isten előtt undoritóbb, mint az *állati dögtest* (Sz. Alf.). A tisztátalan kiállhatatlan Isten, az angyalok és az emberek előtt (Kup. sz. József). Neri sz. Fülöp állitólag azt a kegyelmet nyerte Istentől, hogy a tiszta életüeket kellemes illatukról, a fajtalanokat az ellenkezőről felismerte. A tisztátalan életüekre vonatkoznak Jeremiás próféta siralmainak szavai: »Hogy meghomályosodott az arany, eltávozott a legjobb szin! Sion dicsőséges fiai, a tiszta aranyba öltözöttek, hogy lettek hasonlókká a cserépedényekhez! Akik gyönyörüségben lakmároztak, a *sárt ölelgetik*« (Jer. Sir. 4.). — A tisztátalan embereket **becsteleneknek** tartják embertársaik s mint az utca sarát, tapossák szét őket (Sir. 9, 10.). A tisztátalanság rendszerint nyilvánossá lesz. »A tisztátalanság a magányt szereti s azt akarja, hogy titokban maradjon; azonban a rejtett tüzhöz hasonlit, amely, ha el is van dugva, füstjével elárulja magát« (Fer. sz. Vince).

2. A tisztátalanok sok esztelenségbe és bűnbe esnek, továbbá Istennek sulyos büntetéseit és az örök kárhozatot vonják magukra.

A tisztátalanság az ördög horogja, amellyel azokat, akik beléharapnak, a kárhozatba huzza (Sz. Vaz.). Ezen bűnnek a vége keserü, mint az üröm és éles, mint a kétélü kard (Péld. 5, 4.). Mily keserüek a tisztátalan kedvtelés gyümölcsei; keserübbek az az epénél (Sz. Jer.). A *vétek, amely gyönyörködtet, édes méreg, hát kerüljed!* Mivel a Szentlélek elhagyja a tisztátalan életü embert, azért ennek **értelme** egészen **elhomályosul.** »Mivel az ember a tisztátalanság miatt állattá lesz, azért nincs meg többé azon belátása, lelkének ama világossága, amely őt az esztelen álattól megkülönbözteti« (Sz. Bern.). A tisztátalan életüek olyanok, mint a ló és az öszvér, melyeknek *nincs értelmük* (Zsolt. 31, 9.). A tisztátalanoknak sürü köd van a szemeik előtt, azért nem veszik észre a pokol örvényét (Corn. a L.). A test szerint való ember nem fogja fel azt, ami Isten Lelkéé (1. Kor. 2, 14.). Salamon király elveszitette ezen bűn miatt bölcseségét s annyira *esztelen* lett, hogy a pogányok kedvéért bálványszobrokat is imádott (III. Kir. 11.). Az erkölcstelenek gyakran ugy is öltözködnek, mint a bolondok. — A tisztátalannak **akarata** egészen **meggyöngül.** A tisztátalan életü a jó gyakorlása közben, mint valami *köszvényes,* meg van sántulva (Beda). Azért a tisztátalan ember *megjavulása* nagyon *nehéz.* A tisztátalan a *megkötözött* emberhez hasonlit, akit nem idegen kéz kötözött meg, hanem saját szenvedélyei láncolnak le (Sz. Ág.). A tisztátalanság olyan bűn, amelytől *nem könnyen* szabadulhatunk (Aqu. sz. Tam.). A tisztátalan tehát *minden bűnbe* könnyen *beleesik.* Az irigység, féltékenység, a gyülölet, a kegyetlenség, a gyilkosság, a pazarlás, a szentségtörés, a kétségbeesés, stb. könnyen megejti. Hogy hová vezet ez a bűn, VIII. Henrik angol király példájából látjuk; ez az ember, aki előbb »a hit védője« volt, elszakadt a katholikus hittől s egész Angolországba uj tévtant hozott be; kifosztotta a zárdákat, mintegy 25 püspököt, 500 papot és szerzetest és sok másokat kivégeztetett. — A tisztátalan embert **sulyos büntetések érik.** Legelőször is egész **lelki nyugalmát** elveszíti. Az erkölcstelennek szól Aranyszáju sz. János: »Szegény ember, mily sajnálatra méltó vagy; soha sincs egyetlen tökéletesen *nyugodt órád!*« A tisztátalan ember testi **egészségét** is elveszíti. A legtöbb bűn a testen kivül van; a tisztátalan ellenben saját teste ellen vétkezik (I. Kor. 6, 18.). Ennélfogva ezen bűn *különös büntetéseket* hoz a *testre.* Ha valamikor az ember külseje kellemes és ékes is volt, a lélek szennyje miatt a test szépsége sem tart soká (Sz. Efr.). A tisztátalanság az ifjuság virágán rágódik s korai öregséget idéz elő (Gran. Lajos). Látogasd meg az őrültek házát és a kórházakat s elrémülsz a bűnnek iszonyatos következményeitől. A tisztátalant **különös bűntetések** is érik. Igy a *viz-*

özön a tisztátalanság bűntetése volt (I. Móz. 6, 7.). *Sodoma* és *Gomorrha* tűzzel és kénesővel pusztult el ezen bűn miatt (I. Móz. 18, 20.). Ha korunkban Isten a tisztátalan életü embereket tüzes esővel nem pusztitja el többé, az csak azért van, mert korunk bűnösei számára végtelenül lángoló tűz, végtelenül sulyosabb bűntetés van fentartva (Ar. sz. Ján.). — A tisztátalan életü emberek **nem nyerik el Isten országát** (I. Kor. 6, 9.). A tisztátalanoknak nincs részük Krisztus Urunk országában (Ef. 5, 5.). A mennyek országába semmi tisztátalan be nem mehet (Jel. 21, 27.). A tisztátalannak lelke kiirtatik az élők számából (Sir. 19, 3.). Ha a test szerint éltek, meghaltok (Róm. 8, 13.). Pillanatnyi a gyönyör, örök a bűntetés (Sz. Ambr.). Szent Alfonz szerint a legtöbb ember ezen bűn miatt kárhozik el.

3. A legjobb mód a tisztátalanság bűnétől szabadulni: a *futás*.

Gondoljunk egyiptomi Józsefre (I. Móz. 39.). Más módok is vannak ezen bűntől való szabadulásra, például a szentségek vétele, az Isten Anyjának gyöngéd tisztelete stb. Azonban a *legkitünőbb a futás* a kisértések elől (Sz. Alf.). Szent Pál szerint (I. Kor. 6, 18.) minden bűn ellen küzdenünk kell; a tisztátalanságtól *futni* kell (Szent Ág.). Az érzékekkel folytatott harcban a *félénkek* győzedelmeskednek; t. i. azok, akik menekülésre szánják el magukat (N. sz. Fülöp). Nem válik szégyenedre, ha a tisztaság pálmájának elnyerése céljából menekülsz (Sz. Ágoston).

7. A jóban való buzgóság.

1. Az az ember buzgó a jóban, aki egész komolysággal munkálkodik megszentülésén.

A jóban való buzgóságnak az *Isten szeretetéből* kell származnia, különben keveset ér. A jóban való buzgóságnak továbbá *okosnak* is kell lennie, különben többet árt, mint használ (Szal. sz. Fer.). Aki esztelenül buzgó, az azon emberhez hasonlit, aki, hogy a gyomot a szántóföldről eltávolitsa, a gyommal együtt a buzát is kitépi (Máté 13, 29.). *A vakbuzgóság csak árt.* — Ha Nagy *Sándor* királyt a földi dicsőség kilátása oly nagyszerü tettekre ösztönözte, mit tegyünk mi, kiknek számára örök dicsőség van kilátásban? (Corn. a L.). Mindennap ugy szolgáljunk Istennek, mintha ezen nap volna az első, amelyen az ő szolgálatára szenteltük magunkat (Rem. szent Ant.). Az *üzletemberekhez* kell hasonlitanunk, akik gazdagságukkal soha sem elégszenek meg, hanem szüntelenül uj nyereségre törekednek (Sz. Bern.). Ha az emberek olyan sok mindent megtesznek, hogy valamivel tovább éljenek, nem kell-e még többet tennünk azért, hogy örökké éljünk? (Sz. Ág.). — A jóban buzgó ember tőle-

telhetőleg felhasználja az *egyház kegyelemeszközeit.* Hasonlit a szorgalmas kertészhez. Ez minden módot felhasznál a kert szépitésére; javit, ültet, öntöz, stb. A jóban buzgó ember is minden *módot* felhasznál lelkének megszentelésére; az imádságot soha sem mulasztja el, gyakran járul a szent gyónáshoz és áldozáshoz, gyakran hallgatja az Isten igéjét, vagy pedig vallásos könyveket olvas, stb. — A jóban buzgó ember felhasznál *minden alkalmat,* amely valamely *jócselekedetre* kinálkozik. Egyetlen szegényt sem bocsát el magától alamizsna nélkül, lelkiismeretesen megtartja az egyházi böjtöket, minden szabad idejét az imádságra használja fel. — A jóban buzgó ember szivesen hoz *áldozatot Istenért.* Örül, ha hite miatt kinevetik, vagy üldözik; örvend az Istentől reáküldött szenvedéseknek, mindent elkövet a bűnnek elkerülésére; sőt szükség esetében Krisztusért még meghalni is kész volna. — A buzgó ember a *mások lelki üdvéről* is komolyan gondoskodik. Alattvalóit, barátait és rokonait visszatartja a bűntől, tanitja őket, imádkozik érettük, sőt imádkozik az idegenekért, valamint a másvallásuakért és a bűnösökért is. Mit tettek a szentek e tekintetben! A buzgóság a tűzhöz hasonlit, amely legelőször a hozzá közel állót, aztán pedig a távollevőt is meggyujtja.

2. A jóban való buzgóság az örök üdvösségre föltétlenül szükséges; a mennyország ugyanis erőszakot szenved.

Krisztus Urunk szerint: »Nem minden, aki mondja nekem: Uram, Uram! megyen be mennyeknek országába« (Máté 7, 21.); más helyen pedig: »A mennyeknek országa erőszakot szenved és az erőszakosak ragadják el azt« (Máté 11, 12.). A jutalmat csak az nyerheti el, aki kitartóan fut a versenypályán (I Kor. 9, 24.). Ne higyjük tehát, hogy könnyen üdvözülhetünk. Az örök üdvösséget *országnak,* Isten városának, Isten házának, örömök kertjének (paradicsomnak), koronának nevezik. Az ilyen dolgokat csak nagy küzdelem árán vagy pedig magas áron lehet megszerezni. *Nagy fizetést* is csak azok huznak, akik előbb hosszu éveken keresztül buzgón tanultak. »Ennek dacára a mennyország mindenkor nagyon olcsó; kevesebbel is megfizethető, mint amennyit megér« (Rem. sz. Ant.). — Buzgóság nélkül *egyáltalán* **semmi jót sem hajthatunk végre.** Ugyanis minden jócselekedet elé (gyakran az ördög részéről is) akadályok gördülnek; és Isten megengedi ezt, hogy kitünjék, vajjon komoly-e a mi akaratunk. Aki tehát nem akar áldozatot hozni, tehát nem buzgó, az a jócselekedetet sem hajthatja végre. Épen ugy az *erényt* sem lehet harc (buzgóság) nélkül megszerezni. »A tökéletességben csak annyiban haladsz elő, amennyiben erőszakot használsz« (Kp. Tam.). *Imádságunk* is csak akkor nyer meghallgatást, ha minden akadály dacára állhatatosan (buzgón) imádkozunk. Gondoljunk a jerikói vaknak imádságára (Luk. 18, 35.), továbbá a szent Monikáéra.

A buzgóság ellentéte: A jóra való restség.

1. Az az ember rest, aki irtózik minden fáradságos munkától, amely az ideiglenes, vagy örök jólétet elősegiti.

A restség mint **henyélés,** vagy dologkerülés jelentkezik, ha az ember semmit sem akar dolgozni, még hivatásbeli kötelességeit sem akarja teljesiteni; továbbá mint **erkölcsi lanyhaság,** ha az ember lelke üdve érdekében mitsem akar tenni. A rest hasonlit a *rosszgyomru* emberhez; ez undorodik minden ételtől; igy érez a rest is undort minden jó iránt (Fer. sz. Vince). A rest hasonlit az *álomkóroshoz,* aki még akkor sem ébred föl, ha párnáját kihuzzák a feje alól (Sz. Bonav.). Az egész *természetben* tevékenységet és élénk életet találunk; szakadatlanul dicsőitik a mennyei seregek az Urat, szünet nélkül keringenek az égitestek a világtérben, a vetemények és a fák bizonyos fokig növekedésben vannak, a hangyák nyáron eleséget gyüjtenek, a méhek nyáron mézsejtjeiket épitik. Csak az ember legyen rest, amikor már az esztelen teremtmények is természeti ösztönből határozottan kerülik a tétlenséget? (Gran. Lajos). Eredj a hangyához, rest, és szemléld az ő utait (Péld. 6, 6.). — A rest minden *munkát későbbre halaszt,* csak az *érzéki élvezeteket* akarja minél előbb élvezni. Ej, ráérünk arra még, mondogatják a rest emberek. »A lanyha akar is, nem is; Istennek jutalmazásait elfogadná, azonban Istenért mitsen akar tenni; mihelyt erejének megfeszitéséről van szó, visszaretten« (Beda). A rest mégis azt hiszi, hogy több jót cselekszik bárki másnál. Mig a jámbor emberek mindig csak a jobbat szemlélik másokon, hogy magukat megalázzák, a restek soha sem tekintik mások jó tulajdonságait, hanem *csak* a *magukét* (N. sz. Gerg.). Azon tanulókhoz hasonlitanak, akik mindig a legrosszabbakkal hasonlitják magukat össze, nem pedig a legjobbakkal. Azért a restek *sohasem* jutnak *tökéletességre.* »Láttuk, mint váltak e világon nagy bűnösök tökéletesekké, a lanyha kereszténveknél ellenben sohasem láttuk ezt« (B. Cassian).

2. A restség sokféle bűnre, földi nyomoruságra és az örök kárhozatra vezet.

A *henyélés* a kezdete **a legtöbb bűnnek.** »A henyélés sok gonoszságra tanit« (Sir. 33, 29.). A henyélés minden bűnnek tanitó-mestere (Sz. Vaz.). Amint az üres hordó minden folyadékot magába vesz, ugy a rest minden bűnre képes. »Az ember olyan, mint a *szántóföld.* Ha nem vetik be jó vetéssel, akkor százszoros gyomot hoz létre. Az ember is, aki folyton tétlenség után vágyódik, gonosz cselekedetekre adja magát, mert nincsen hasznos dolgokkal elfoglalva« (Ar. sz. Ján.). A *vas,* ha nem használják, megrozsdásodik, a levegő is megromlik és betegségeket okoz, ha sokáig mozdulatlanul marad. Hasonló

történik a henyélőkkel. A viz, ha áll, megromlik, és mindenféle féreg esik belé; igy székhelye a restségtől megromlott test is minden gonosz vágynak (Sz. Bern.). A henyélő ember *sok kisértésbe* esik. A munkás embert csak egy ördög kisérti meg, a henyélőt ellenben sok száz (Sz. Cez.). A madár csak addig van nagyobb biztonságban, amig repül; amint leszáll és pihen, könnyen lelőhetik. Épen ugy jár az ember is, ha felhagy munkájával (Vill. sz. Tam.). A restség *minden erényt elpusztit* s minden jót megsemmisit (Sz. Kelemen). A henyélő olyan, mint a fatörzs levelek és gyümölcsök nélkül (Vill. sz. Tam.). — A restség **földi nyomoruságra** vezet. A rest *szegénységre* jut (Péld. 6, 11.). A restség a szegénység anyja és a kétségbeesés gyökere (Ar. sz. Ján,). — A restség *örök kárhozatra* vezet. A rest ugyanis nem cselekszik jót, ez pedig annyi, mintha nagy rosszat tenne. A szolgát, még ha megbizható, mértékletes, udvarias is, de *rest*, az ura elűzi szolgálatából s nem adja ki bérét. Épen igy jár el Isten is (Ar. sz. Ján.). Minden fa, amely *nem hoz jó gyümölcsöt*, kivágatik és tűzre vettetik (Máté 7, 19.). Az a szolga, aki az Istentől reá bizott *talentumokat* semmi befektetésre sem használja fel, a külső sötétségre kerül, hol sirás van és fogak csikorgatása (Máté 25, 30.). Valóban, nem a henyélőké a mennyország, miután meg van irva: »Szólitsd a *munkásokat* és add ki a bérüket« (Sz. Prosp.). Isten nem barátja a kényelemszeretőknek (Sz. Teréz). Isten maga mondja, hogy azokat, akik sem nem melegek, sem nem hidegek, hanem lágymelegek, *kiveti szájából*, t. i. undort érez irántuk (Jel. 3, 16.). Isten lobogó tűz és azt akarja, hogy szeretettől lángoló szerafok szolgálják; azért gyűlöli a lanyhaságot (Corn. a L.). Isten inkább eltűri a hitetlent, mint a lanyha kereszténvt (Sz. Ambr.).

3. A rest gondoljon gyakrabban a munkás élet ideiglenes és örök *jutalmára;* akkor könnyebben határozza el magát a munkás életre.

Te mindig csak a fáradságot veszed figyelembe, amelyet a munka okoz neked; tekints azonban a nyugalomra és örömökre is, amelyeket Isten ad neked; ezekkel a fáradság nincsen arányban. (Sz. Ág.). Jót cselekedni meg ne szünjünk, mert annak idején aratunk, ha meg nem szününk (Gal. 6, 9.).

A keresztény tökéletesség, vagyis szentség.

A megkezdett épitést egy *épitész* sem hagyja befejezetlenül; ha egyszer hozzáfogott a ház épitéséhez, nem nyugszik, mig föl nem épitette azt. Hasonlóképen a *festő* sem küldi haza az arcképet előbb, mig minden arcvonást a legkifejezőbbé nem tett. Ugy tegyen a keresztény is; ha egyszer megkezdte lelke

üdvét munkálni s ha a kegyelem állapotában van, akkor igyekezzék az erényesség épületét kiépiteni s Istennek valóban méltó képmásává lenni. *Naponként jobbá lenni: erre kell a földön törekedni.*

1. Isten parancsolja, hogy keresztény tökéletességre törekedjünk.

A tökéletességre való törekvés kötelessége már az *Isten szeretetének parancsában* rejlik. Isten ugyanis azt kivánja abban, hogy őt *tőlünk telhetőleg* szeressük. Ez azt jelenti, hogy a jó utján mindinkább előhaladjunk. »Aki igaz, legyen igazabb és aki szent, legyen szentebb« (Jel. 22, 11.). Krisztus Urunk parancsolja: »Legyetek tehát tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok is tökéletes« (Máté 5, 48.). Az Isten nem akar egyebet, mint hogy szentek legyünk (Sz. Ödön.). — Aki nem törekszik keresztény tökéletességre, az az *örök kárhozat* veszedelmében forog. Látjuk, hogy minden állat, fa és növény, sőt maga az ember is, mihelyt *nem növekszik*, vagy gyarapodik, azonnal *csökken* és pusztulásnak megy eléje. Aki *nem halad előre, az hátramarad;* középut nincs az erény utján (Sz. Bern.). *Állvamaradni annyi, mint hátramaradni.* Mihelyt meg vagy elégedve magaddal és azt mondod: »Most már elég«, azonnal el vagy veszve (Sz. Ág.). Sőt éppen a szentség *legmagasabb fokára* törekedjünk. A kereskedőkhöz kell hasonlitanunk, akik az áru értékénél többet kivánnak, vagy pedig a vadászhoz, aki, ha a madarat röptében akarja lelőni, mindig valamivel előbbre céloz (Sz. Alf.).

2. A keresztény tökéletesség legmagasabb példaképe Krisztus Urunk. Krisztus Urunk után a szentek is mintaképei a tökéletességnek.

Krisztus Urunk igy szól: »Én *vagyok az ut, az igazság és az élet*« (Ján. 14, 6.). Midőn a gazdag ifju az Urat kérdezte, mit kell tennie, hogy tökéletessé legyen, ezt a választ kapta: »*Kövess engem*« (Máté 9, 21.). Szent Pál igy int bennünket: »Öltözzetek az Úr Jézus Krisztusba« (Róm. 13, 14.). A tanuló megfigyeli, hogyan dolgozik a mestere, hogy ő is ugy dolgozhassék; épen ugy mi is pontosan figyeljünk Krisztus Urunkra, a mi Mesterünkre. Azért a szentek szüntelen Krisztus Urunk életéről és szenvedéséről elmélkedtek. Krisztus Urunk *mindnyájunknak példaképe.* »Vannak arcképek, amelyek mindig szemébe néznek a szemlélőnek. Ugyanez áll a mi mintaképünkről, Krisztus Urunkról is. Ezt a mintaképet ugyanis az isteni Mester oly bámulatraméltó bölcseséggel készitette el, hogy mindenkinek azt kell mondania: Ez a mintakép egészen reám illik« (Gran Lajos). — **A szentek is** mintaképei a tökéletességnek. A szentek ugyanis Krisztus Urunkat utánozták; egész életük tehát Krisztus Urunk életének másolata. Szent Pál inti a kereszténveket, hogy őt magát (I. Kor. 4, 16.) és a szenteket

(Zsid. 6, 11.) utánozzák. Miért ünnepli az egyház évenkint a szentek *emléknapjait?* Nyilvánvalóan azért, hogy minket az ő követésükre buzditson. A szentek azonban ugy viszonylanak Krisztus Urunkhoz, mint a csillagok a naphoz; Krisztus Urunk ugyanis tökéletesség tekintetében mindnyájukat felülmulja. Azért a *szentek követése* ránk nézve *könnyebb.* A kezdő festő nem képes egy művésznek szép nagy képét kicsinyitett alakban előállitani; ellenben nem okoz neki nagy nehézséget valamely képet hasonló nagyságban előállitani. Éppen ugy reánk nézve is lehetetlen Krisztus Urunk elérhetetlen mintaképét elérni; a szentek követése könnyebben megy (Vieira). Látjuk, mint küzdtek a szentek *gyöngeségeikkel,* ez pedig a mi tanulságunkra és bátoritásunkra szolgál. Azonban itt is meg kell jegyezni: Majdnem mindegyik szent *egy* különös erény gyakorlásában tünt ki (Szal. sz. Fer.). Továbbá a szenteknek egyes cselekményei az ő különös *életviszonyaikhoz,* például hivatásukhoz, vagyonukhoz, egészségükhöz, vérmérsékletükhöz, éghajlatukhoz, stb. voltak szabva. Tehát kiváltképen csak a *hasonló állásu és hivatásu* szenteket kövessük, saját személyes *életviszonyainkat* mindenkor figyelembe véve.

3. A keresztény tökéletesség az Isten és a felebarát szeretetében, továbbá a szivnek a világtól való függetlenitésében áll.

A **szeretet** a törvénynek teljesitése (Róm. 13, 10.), a tökéletesség köteléke (Kol. 3, 14.). Szent Ágoston azt felelte valakinek, aki őt az életszentség lényegéről kérdezte: »*Szeresd Istent, akkor teheted azt, amit akarsz*« (Aki ugyanis szereti Istent, az semmi olyat sem tesz, ami Isten előtt visszatetsző). »Nincs más tökéletesség, mint az, hogy Istent teljes szivünkből szeressük, felebarátunkat pedig ugy, mint önmagunkat; minden más tökéletesség hamis« (Szal. sz. Fer.). A szentség nem egyéb, mint magunk komoly odaadása Istennek (Aqu. sz. Tam.). A tökéletesség nem a *sok ájtatossági gyakorlat* végzésében, a templom gyakori látogatásában, a szentségek gyakori vételében, bőjtölésben vagy alamizsnálkodásban áll; ezek mind *csak eszközök* a tökéletességre. Szent Paulinus ezt irta egy előkelő hölgynek: »Ha bőjtölsz és magadat megtartóztatod, ne tartsd azért már magadat szentnek; mindez ugyanis csak eszköz az erényre«. Az Isten szeretetével mindenkor össze van kötve a **bűnös világtól való iszony,** t. i. a világ érzékies, vétkes élvezeteitől és örömeitől való undor. »Aki a világot szereti, nincs abban az Atyának szerete« (I. Ján. 2, 15.). Minél nagyobb az Isten szeretete az emberben, annál nagyobb az undorodás is a világtól. Az Isten szeretete és a világ szeretete olyan, mint a *mérlegnek* két serpenyője: ha az egyik emelkedik, a másik alászáll. »Az Isten szeretete annál kevesebb tért foglal el a szivben, minél inkább uralkodnak abban a földi vágyak« (Sz. Alf.). A szeretet gyarapodásával csökken az érzéki vágy (Sz. Ág.).

4. Az életszentség nem azonos Isten rendkivüli adományaival.

A csodatevő hatalom nem föltétlenül az életszentség jele. Bizonyára Judás is művelt csudákat és mégsem volt szent. »Az Istenhez vezető út nem a csodák útja, hanem a kereszt útja« (Folignói sz. Angela).

Az elragadtatások és látomások sem bizonyitják valaki életszentségét. Az Isten ezeket a rendkivüli adományokat nem okvetlenül az erény jutalmazására, hanem inkább mások hasznára adja. Hogy az illető el ne bizza magát, Isten rendesen súlyos szenvedéseket mér reá. Igy Péter, Jakab és János, akik látták Krisztus Urunk felmagasztalását a Tábor hegyén, közelebbről látták őt, de látták szenvedését is. — »Nem az elragadtatások tesznek szentté, hanem az Isten szeretete« (Crawley).

5. A tökéletesség nem szomoruságban és levertségben mutatkozik, hanem ellenkezőleg: a lélek örömében.

Vidámság és istenszeretet úgy összetartoznak, mint a derült ég és a ragyogó napsugár. Tévednek, akik azt hiszik, hogy a szentek szomoru, életunt, mogorva emberek voltak; ellenkezőleg: derült, vidám emberek voltak ők! »A szomoru szent szomoru egy szent!« (Szal. sz. Fer.). Csak a bűnös mogorva és szomoru: a belső lelkiismeretfurdalás kiül az arcára és egész valójára. Ha mégis vidám, ez a vidámság csak magára erőszakolt valami; nem is derült vidámság ez, hanem szilaj kitörés. A szent embernek ellenben gyakran az arcán is visszatükröződik a belső lelki békesség és öröm. »A szentek legáltalánosabb ismertetőjele a vidámság« (Lombez). »Mindazokon, akik Isten tökéletes szeretetét gyakorolják, különös és megrendithetetlen öröm ömlik el« (Aqu. sz. Tam.). *Berchmans sz. János* jézustársasági papnövendéket († 1621.) állandó derültsége miatt »örökvidám«-nak nevezték. *Sz. Márton* püspök († 402.) szeretett ártatlan tréfákat űzni. *Liguori szent Alfonz* püspök († 1887.), aki előbb ügyvéd volt, mint pap minden szombaton kenyéren és vizen élt. Az emberek közt mégis ő volt a társaság lelke; gyakran zongorához is ült, hogy tanitványait felviditsa. Ajkán állandó mosolygás virágzott. *Sz. Domonkos* rendalapitó (1216.) éjjel kegyetlenül ostorozta magát, hogy a bűnös emberekért vezekeljen; de napközben olyan rendkivül vidám volt, bár az élet sok megpróbáltatásnak tette ki, hogy mindenki bámult rajta. *Sz. Romuald*, a kamalduli-rend alapitója († 1027.) szigoru életmódja dacára 120 évet élt és állandóan olyan jókedvü volt, hogy jókedvvel telt el mindenki, aki közelébe került. *Neri sz. Fülöp* római pap († 1595) szeretett a gyermekekkel játszani. Ezek néha ugyancsak zajosan viselkedtek. Amikor valaki kérdezte, hogyan tudja eltűrni a gyermekek pajzánságát, azt felelte: »Nem bánom én, ha fát vágnak is a hátamon, csak Istent meg ne bántsák«. Méltán mondja

Apollo apát: »A pogányok és a világ rabszolgái csak hadd legyenek szomoruak: okuk van rá. De az igazak, akik Istent szeretik és tudják, hogy mi vár reájuk, kövessék az Apostol felhivását (I. Tessz. 5, 16.) és mindenkor örvendezzenek az Urban«. *Sz. Rufinus* azt mondja, hogy a jámbor keresztények azért olyan vidámak, mert Istenben van az üdvösségük és a mennyországban a reménységük.

6. Aki a keresztény tökéletességre *komolyan* törekszik, egészen *bizonyosan* el fog arra jutni, csakhogy *lassan.*

Krisztus Urunk szerint ugyanis: »Boldogok, akik éhezik és szomjuhozzák az igazságot, mert ők **megelégittetnek**« (Máté 5, 6.). A tökéletesség után való fáradhatatlan törekvés s annak őszinte óhajtása tökéletességre vezet (Sz. Bern.). Az óhajtás a *győzelem* jelentékeny *részét* teszi ki; az óhaj ugyanis gyarapitja az erőt, enyhiti a fáradságot, meggyöngiti az ellenséget, kedvessé tesz Isten előtt s kegyelmet szerez (Just. sz. Lőrinc). Midőn valaki Aquinói szent Tamástól azt kérdezte, hogyan lehet egész bizonyosan szentté, a szent igy felelt: »*Ha akarod*«. Soha sem nyerte el a szentséget más, mint aki nagyon vágyakozott utána; épenugy, mintahogy a *tudományban* vagy a *művészetben* senki sem jutott tökéletességre, aki nagyon nem vágyakozott utána (Sz. Alf.). Aki egyáltalán nem óhajt a *hegy magaslatára* jutni, az nem tesz egyetlen lépést sem a feljutásra, tehát a hegy lábánál marad (Sz. Alf.). Épenigy áll a dolog a tökéletességgel is. — A keresztény tökéletességre azonban **nagyon lassan** jutunk el. Szentségünk nem egy napnak a munkája (Neri sz. Fülöp). A tökéletességre sohasem jutunk el rövid idő alatt, kivéve ha Istennek különös kegyelme van velünk (Sz. Teréz). Ugy van itt is a dolog, mint a természetben. A *növényekből* nem lehet egy éjszakán virág, a *gyermekből* nem lehet néhány nap alatt megtermett férfiu. A magas hegyre nem lehet néhány perc alatt felmászni. Minden gyógyulás sokáig tart; a leglassubb egyuttal a legbiztosabb is. Alkalmazzuk ezt a tökéletesség után való törekvésre. — A tökéletesség utján *3 fokot* különböztetünk meg: a *kezdőkét*, akiknek még erős a hajlamuk a halálos bűnre; a *haladókét*, akik csupán a bocsánatos bűnöktől nem tudják magukat visszatartani s a földiekhez való ragaszkodásuk miatt még nem egészen nyugodtak; a *tökéletesekét*, akiknek lelke a földiektől már egészen különvált s Istenre irányult s akik ennek folytán nagy békének örvendenek (XIV. Ben.). Ezen 3 fokot a tisztitó, a felvilágositó és az Istennel egyesitő utnak nevezzük. A természetfölötti élet ezen 3 foka a természetes élet fokozatainak felel meg: a *gyermekkornak*, a testi és lelki gyöngeség korának; az *ifju kornak*, a kifejlődés korának; a *férfi kornak*, az érettség korának (Aqu. sz. Tam.). A kezdők az ember utolsó dolgairól, a haladók Krisztus Urunk szenvedé-

séről, a tökéletesek pedig Isten jóságáról és a mennyország örömeiről elmélkedjenek (L. sz. Ign.). — A tökéletesség *végére* azonban *sohasem* érhetünk el; az Isten szeretetének ugyanis nincs határa. Aki igaz, legyen igazabb és aki szent, legyen szentebb (Jel. 22, 11.). Azonban viheti annyira az ember, hogy a mennyei üdvözültek állapotát már a földön valamennyire megközeliti.

7. Keresztény tökétetességre *minden állásban* és hivatásban eljuthatunk.

Minden állásból, sőt még a legalacsonyabbakból is vannak szentek: ugy a pápák, mint a papok, püspökök, császárok, királyok, orvosok, iparosok, segédek, szolgák, stb. közül. Alacsony sorból kerültek ki pl. a következő szentek: *Sz. Nortburga* († 1313.), ebeni (Tirol) és *sz. Zita* († 1272.), luccai (Olaszország) cselédleányok; *sz. Izidor* († 1170.), madridi béres; *sz. Henrik* († 1315.), trevisoi (Olaszország) napszámos; *sz. Servulus* († 590.), római koldus és még sokan mások. — Istent és felebarátját *minden ember szeretheti.* »Istent szeretni könnyü; azzal ugyanis semmi nehézség, semmi hátrány sincs összekötve. Semmi sem kellemesebb szivünknek, mint Istent szeretni« (Sz. Bonav.). Más jócselekedetekre vonatkozóan legalább is *mentegetőzni* lehetne. De mondható-e: »Nem vagyok képes szeretni?« (Sz. Jer.). — Az ájtatossági gyakorlatokat azonban minden egyes embernek saját erejéhez, foglalkozásához és kötelességeihez kell *alkalmaznia.* Az ájtatosság a folyadékhoz hasonlit, amely azon edénynek alakját veszi fel, amelybe öntik (Szal. sz. Fer.).

1. A tökéletesség általános eszközei.

A tökéletesség elnyerésére vannak eszközök, amelyeket minden embernek alkalmaznia kell. Ezeket nevezzük *általános eszközöknek;* és vannak olyanok, amelyeket csak egyes különös esetekben kell alkalmazni. Ezek a *különös eszközök.*

A keresztény tökéletesség biztos elnyerése a következő általános eszközöket használjuk:

1. Legyünk hüségesek kicsinyben is.

Emiatt nagyobb kegyelmet nyerünk s nem esünk oly könnyen sulyos bűnökbe. Már a természetben is látjuk, hogy a csekélységből nagy dolog keletkezik. Kicsiny a *makk:* de belőle nő a hatalmas tölgyfa. Hasonlóan áll a dolog a lelkiéletben is. Ügyeljünk azért a kicsiségekre is; ne tulajdonitsuk el a legcsekélyebbet se, kerüljünk gondosan minden hazugságot, minden illetlen vagy becsületsértő szót, tartsuk meg pontosan minden igéretünket, sohase mondjuk ki könnyelmüen az »Isten« szót, stb. Aki a kicsinyben hüséges, az **nagyobb kegyelmet**

nyer Istentől; az ilyen emberre vonatkoznak Krisztus Urunk ezen szavai: »Örülj jó és hiv szolgám, mivelhogy a kevésben hű voltál, sokat bizok reád« (Máté 25, 21.). Aki ellenben a kicsinyben hütlen, az sok kegyelmet *elveszit* s Istentől érzékeny büntetést kap. Gondoljunk Mózesre és Zakariásra. Mivel Mózes nem akart Istennek hinni, nem mehetett be az igéret földjére; Zakariás kétségeskedése miatt megnémult. Isten kis hibák miatt sok szenttől minden vigasztalást elvont s lelki szárazsággal büntette őket; azon növényekhez hasonlitottak, amelyek szomoruan lecsüggesztik fejüket, mivel nem öntözték meg kellően. — Aki csekélyben hű, az **nem könnyen esik sulyos bűnökbe.** Krisztus Urunk szerint: »Aki csekélyben hiv, *nagyban is hiv*; és aki csekélyben hamis, nagyban is hamis« (Luk. 16, 10.). — Azért gyorsan halad előre, aki a csekélységeket figyelembe veszi (Sz. Ambr.). Minden nagy dolog csekélységből keletkezik (Szal. sz. Fer.). Sok homokszemből hegy keletkezik, sok patakból folyam, sok házból város, sok fából erdő. »**Ha nagy akarsz lenni, csekélységen kezdjed**« (Sz. Ág.). Aki a *kevéssel nem gondol*, lassankint *elesik* (Sir. 19, 1.). Némely kis elővigyázatlanság gyakran nagy szerencsétlenséget von maga után s megkeseriti az ember egész életét. Gyakran kicsiny *szikrából* lesz a nagy tűz; *a hajónak kis hasadéka* okozza annak vesztét; a ház a kis javitások elmulasztása miatt omlik össze. Épen igy áll a dolog a bűnnel is. Judás először csak keveset lopott, azután azonban árulóvá, végül pedig öngyilkossá lett; *Kain* először irigykedett testvérére, később pedig agyonütötte őt. A kicsinységek megvetése mindenkor titkos kevélység bizonyitéka. »Az Isten iránt való nagy hűség mindenkor a kis dolgokban mutatkozik, a tökéletlen hűség ellenben csak nagy alkalmaknál mutatkozik« (Szal. sz. Fer.).

2. Gyakoroljuk magunkat az önuralomban.

Ne legyünk tehát kiváncsiak az utcán, járás-kelésünk alkalmával ne ácsorogjunk, ne tekintsünk ki folytonosan az ablakon, kerüljük a haszontalan fecsegést, ne kiáltozzunk, vagy nevessünk hangosan, ne panaszkodjunk a kedvezőtlen időjárás, vagy pedig betegségünk miatt, lehetőleg ne együnk időn kivül, ne együnk mohón, ne nyalakodjunk, ne ócsároljuk az elénkbe tett ételeket, ne nyissuk fel mohón leveleinket, ne aludjunk sokáig, tagadjunk meg magunktól némely mulatságot, vonuljunk vissza hébehóba a magányba, ok nélkül ne beszéljünk magunkról, lehetőleg ne mondjunk ellent senkinek. Ezen önmegtagadások könnyüek. A szentek sokkal *szigorubbakat* gyakoroltak, ezek azonban nem mindenki számára ajánlhatók. *Keresztelő sz. János* az önuralmat a legmagasabb fokban gyakorolta. *Szent Pál* is azt mondja magáról: »Sanyargatom testemet és szolgálat alá vetem, nehogy, midőn másokat tanitok, magam elvettessem« (I. Kor. 9, 27.). Az önuralom a *vértanuság* egyik neme (Sz. Bonav.). Vajjon nem vértanuság-e az étkekben való bővelkedés mellett bőjtölni,

a gazdagság mellett a szegénység terheit érezni? (N. sz. Gerg.). Aki magán uralkodni tud, az *király:* ahelyett ugyanis, hogy fogoly gyanánt hurcoltatná magát vágyaitól, parancsol ezeknek. Az ilyen *győztes;* győzelmet arat gonosz vágyai fölött és pedig vér nélkül (Sz. Cipr.). Az önsanyargatásban élt emberekre alkalmazhatjuk a szentirás ezen szavait: »Boldogok, akik az *Urban halnak meg*« (Sz. Amb.). Az önuralom **az igazi keresztény-nek tulajdonképeni ismertető jele.** Krisztus Urunk igy szól: »Aki *engem követni* akar, tagadja meg önmagát« (Márk. 8, 34.), t. i. aki az én tanitványom (keresztény) akar lenni, az gyakorolja magát az önuralomban. Azért mondja szent Pál is: »Akik pedig Krisztuséi, testüket megfeszitették a vétkekkel és kivánságokkal együtt« (Gal. 5, 24.). Ha valaki az önsanyargatásban tökéletességre vitte, akkor szent (Borg. sz. Fer.). Az *eleven hal* a folyam ellenében uszik, a holtat a folyam magával ragadja. Épen ugy te is könnyen felismerheted, hogy vajjon az Isten Lelke éltet-e téged, vagy pedig halott vagy; csak azt kell nézned, hogy vajjon gonosz vágyaid folyama ellenében haladsz-e, vagy pedig, hogy tova hagyod-e magadat attól ragadtatni? (Rodr.).

Az önuralom gyakorlata *értelmünket* felvilágositja, *akaratunkat* a rossz ellenében megerősiti és valódi *lelki nyugalmat* szerez.

Törvény van tagjainkban, mely elménk törvényével ellenkezik (Róm. 7, 23.). Sanyargassátok tagjaitokat, melyek földiek (Kol. 3, 5.). Testünk naponkint harcol lelkünk ellen, mi pedig naponkint harcoljunk a test ellen (Sz. Ág.). Az ember ugy bánjék önmagával, mint valamely beteggel. Ezektől elvonnak sok haszontalan dolgot, melyek után vágynak (Sz. Bern.). Aki azonban minden megengedett dolgot megtesz, az csakhamar a meg nem engedett dolgot is megteszi (Sz. Ág.). Aki tartózkodik a megengedett dologtól, az a meg nem engedett dolgot később annál biztosabban elkerülheti (N. sz. Gerg.). A legtökéletesebb ember is azonnal bűnbe esik, mihelyt az önuralom gyakorlatával felhagy, amint a legtermékenyebb föld is terméketlenné válik, mihelyt nem művelik (Rodr.). — Az önuralom az **értelmet felvilágositja.** »Amit külső érzékeinktől megvonunk, azt bensőnkben százszorosan visszanyerjük« (Emmerich Katalin). Ha Istennek adjuk testünket, ő Lelkét adja nekünk (Sz. Brig). Mint a *mérlegben* az egyik serpenyő emelkedik, ha a másik alásülyed, ugy van az embernél is; annál lelkiismeretesebb, minél inkább elnyomja magában testi vágyait. »Öljük meg testies érzületünket magunkban, hogy a lelki érzület erőteljesen lépjen föl bennünk s életet és békét szerezzen« (Sz. Vaz.). — Az önuralom az **akaratot megerősiti.** A mi gyönge akaratunk épen ugy megerősödik az önuralomtól, mint az elpuhult test az edzéstől. Ha az akarat erős, akkor az ember gyorsan elnyomja testének

gonosz vágyait s könnyen legyőzi az ördög minden *kisértéseit.* A vivásban gyakorlott katona a harcban könnyen győz. Az önsanyargatásban gyakorlott ember az erős tölgyhöz hasonlit, amely inkább törik, mintsem hogy meghajolnék; az önsanyargatásban nem gyakorlott ember a nádszálhoz hasonlit, amelyet a szél ide-oda mozgat. — Az önuralom igazi **lelki nyugalmat** szerez. A *házban* nincsen nagy nyugalom, ha *kapuján* folytonosan ki- és bejárnak; a lélekben nincsen nyugalom akkor, ha az ember érzékeire nem ügyel, tehát folytonosan szerteszét bámészkodik, fecseg, mindent meghallgat, stb. Ha a kaput bezárjuk, akkor nyugalom van a házban; ha felügyelünk érzékeinkre, gyakoroljuk magunkat az önuralomban s akkor nemsokára belső megelégedésre jutunk. Gonosz vágyaink a tengeri *viharokhoz* hasonlitanak; rendetlen mozgalmaikkal ugyanis viharokat idéznek elő szivünkben s felkavarják azt. Ha tudsz szenvedélyed szeleinek parancsolni, akkor csodálatraméltó békét és boldogságot fogsz élvezni (Rodr.). Aki Isten kedvéért minden érzéki vágyától megszabadult, az a Szentlélek legédesebb *vigaszait* érzi (Kemp. Tamás). Aki gonosz vágyait legyőzte, az tartós békét élvez (Sz. Cipr.). Az ember akkor élvezi az igazi békét, ha testét lelke, lelkét pedig Isten vezeti (N. sz. Leo). Az elnyert lelki nyugalom az örök *üdvösség* előize (Ar. sz. Ján.). Az önuralomban gyakorlott ember *nem könnyen indul fel.* »Az önuralomnak két leánya van: a szelidség és a türelem« (Stolz A.).

Már a pogányok is sejtették, hogy az önuralom gyakorlásával az ember Isten előtt kedvessé lesz és tökéletességre tesz szert.

A rómaiaknál voltak ugynevezett *Vesta-szüzek,* akiknek nem volt szabad férjhezmenniök. A nép abban a hiedelemben volt, hogy ezeknek a szűzeknek önmegtagadó élete az istenek előtt különösen kedves és a római birodalomra szerencsét hoz. A buddhistáknál ugynevezett *fakirokat* találunk, akik testüket kegyetlenül kinozzák és ezért a nép előtt a szentség hirében állnak. Igaza van Tertulliánnak: »Az ember lelke természettől keresztény«. A pogányok is megsejtették tehát az üdvösségre vezető utat, de mégsem léptek reá általánosságban, mert hiányzott nekik a kinyilatkoztatás világossága.

3. Kerüljünk minden fölöslegest, főképen az evésben és a beszélgetésben.

»Minden fölösleges dolog bűn« (Emmerich Katalin). Fölösleges dolgok pl. a piperkőc ruházat, a drága butorzat, tánc, tulságos szinházlátogatás, lakomák gyakori rendezése vagy látogatása, stb. Aki az ily dolgokat kedveli, az sohasem jut tökéletességre. A Szentlélek ugyanis nem száll a világi dolgokkal megtöltött szivbe, a Szentlélek csak a tiszta szivet szereti. Aki az erény és tökéletesség utjára akar lépni, annak avval

kell kezdenie, hogy kiváló szorgalommal *ölje* ki **evés-ivási hajlamát** (Av. sz. Andr.). Az nem lehet Krisztus Urunk katonája, aki inyencségét nem győzte le (N. sz. Gerg.). Aki kelleténél többet eszik, vagy iszik, az *sok kegyelmet elveszit* és *kisértésbe* esik. Azért kiált fel Krisztus Urunk: »*Jaj nektek, kik megteltetek*« (Luk. 6, 25.). Szent Péter igy int bennünket: »Józanok legyetek és vigyázzatok; mert a ti ellenségtek, az ördög, mint az orditó oroszlán körüljár, keresvén, akit elnyeljen« (I. Pét. 5, 8.). Aki nagyon sokat evett, vagy ivott, az a *túlterhelt hajóhoz* hasonlit, mert a tönkremenés veszélyében forog, ha a kisértés vihara meglepi (Szienai szent Katalin). — A fecsegést is kerülnünk kell. A fecsegés mindenkor a kevélység és esztelenség jele és sok bűnre vezet. Amint a *nyelvről* a testi egészségre szokás következtetni, ugy a beszédből a lélek állapotára következtethetünk. A nyelv olyan, mint az óra *mutatója*: ez az óra szerkezetében minden rendetlenséget elárul; épen ugy elárul a nyelv minden szenvedélyt, mely a szivet feldulta. *A harang csengéséből* meg lehet ismerni, vajjon meg van-e hasadva; épen ugy felismerhető az ember szavaiból is, vajjon a lélek fel van-e dúlva? *Az edény csengéséből* felismerhető, vajjon üres-e, vagy tele van-e; épen ugy fel lehet ismerni az ember szavaiból, hogy vajjon teli, vagy üres feje van-e?« (Rodr.). Ahol sok a szó, ott gyakori a szűkölködés (Péld. 14, 23.). A valóban bölcs férfiak mindenkor szófukarok voltak (Péld. 17, 27.). Csak a *bolond* szaporitja a szót (Préd. 10, 14.). A sok beszéddel ugyanis az ostobák azt a látszatot akarják kelteni, mintha sok eszük és belátásuk volna. A sok beszéd nincs bűn nélkül (Péld. 10, 19.). A sokáig *nyitva* álló szoba elveszti melegségét; épenugy *nem lehet* az emberben sem az Isten szeretetének melege, tehát a megszentelő kegyelem, ha szája a fecsegésre mindig nyitva áll (Sz. Bern.). A nyelv meg nem fékezése az *egyenetlenségnek* is forrása (Neri sz. Fülöp). Aki szavában nem hibáz, az tökéletes férfiu (Jak. 3, 2.). Aki száját nem veti alá sanyargatásnak, az sohasem jut tökéletességre (Neri sz. Fülöp). Aki nem fékezi nyelvét, annak istentisztelete hiábavaló (Jak. 1, 26.). Aki meggondolatlan a szólásra, gonoszt fog érezni (Péld. 13, 3.). Azért int szent Pál: »A világias és hiábavaló beszédeket távoztasd« (II. Tim. 2, 16.). Mivel a hallgatagság nagy értékü, azért mondja a közmondás: »Beszélni ezüst, hallgatni arany«. Azonban *mégsem* szabad embertársainkkal való érintkezésünkben *nagyon* keveset beszélnünk; ez az emberek megvetésével volna egyértelmü. »Hogy a hallgatagság erénnyé váljék, bizonyos arányosságot szükséges szem előtt tartanunk és sem nagyon sokat, sem nagyon keveset nem szabad beszélnünk (Szal. sz. Fer.).

4. Tartsunk rendet; ezzel nyugodt kedélyre teszünk szert és rövid idő alatt sokra vihetjük.

Minden tisztességesen és *rend* szerint legyen (I. Kor. 14, 40.). Tüzzünk ki tehát határozott időt a felkelésre és lefekvésre, az

imára, evésre, munkára, üdülésre, stb. Tartsunk rendet lakószobánkban is. *Rend a lelke mindennek.* »A rend Istenhez vezet, Istentől ered« (Sz. Ág.). Isten a legszebb rendet tartja fenn a csillagos égen. Rend van az iskolákban, a templomokban, a kolostorokban, stb. A szülők szoktassák korán rendre gyermekeiket. Amit Jancsi megtanult, azt fogja tudni János. A földi életben is, de a lelki életben is jobban boldogul a rendes ember. Miért lettek némelyek a katonaság osztályából is nagy szentekké? Mert rendhez voltak szokva s ezzel máris nagy előnyben voltak.

5. Szüntelen imádkozzunk; ezzel sok kisértéstől szabadulunk meg s elnyerjük a Szentlelket.

Amint a *várfalak* védik a katonákat az ellenség ellen, ugy oltalmaz bennünket a szüntelen imádság az ördög ellen. Amint a *tűz* visszariasztja a ragadozó állatokat, ugy űzi el a gonosz ellenséget a szüntelen imádságtól élesztett istenszeretet tüze. Azért int bennünket Krisztus Urunk: »Vigyázzatok és imádkozzatok, hogy kisértésbe ne essetek« (Máté 26, 41.). Szent Pál igy int bennünket: »Szüntelen imádkozzatok« (I. Tessz. 5, 17.). — A szüntelen imádkozással elnyerjük a Szentlelket (Sz. Efr.). »*A király állandó közelében* levőknek nagy befolyásuk van s mindent kivisznek; ugy van azokkal is, kik az imádsággal Istennek, a királyok Királyának állandó közelében vannak« (Ar. sz. Ján.). Minden *szent rendkivül sokat* imádkozott. Sz. *Hofbauer Kelemen* († 1820.), mig Bécs utcáit járta, a rózsafüzért vagy pedig a Miatyánkot imádkozta. *Wittmann* regensburgi püspök († 1833.) minden negyedórában a Krisztus Urunk iránt való szeretet indulatát ébresztette föl; ha ezt elmulasztotta, gyakran kisértés szállotta meg. A szentek inkább kikönyörögték, mint kivivták szentségüket (Sz. Alf.). Szokjuk meg a rövid *fohászokat.* Aki ezekkel él, azon vándorhoz hasonlit, aki időről-időre kevés bort vesz magához, hogy annál jobban haladhasson.

6. Életünk sulyos bűneit többször gyónjuk meg s többször járuljunk a szentáldozáshoz.

Az egyszer már megbánt és meggyónt bűnök mindenesetre meg vannak bocsátva; azért azok **ismételt meggyónása** nincsen parancsolva, hanem csak tanácsolva. A szentek azonban életük sulyos bűneit ismételten meggyónták. Aki mindig csak bocsánatos bűnöket gyónik, korábbi életének sulyos bűneit pedig sohasem ismétli, az könnyen kevélységbe eshetik s azt vélheti, hogy már valóban szent. Aki ellenben életének sulyos bűneit többször meggyónja, az *alázatosságot* gyakorol. Az aggályos lelkiismeretü embereknek azonban nem tanácsos jól végzett gyónásukat megismételni. — Aki pedig **gyakrabban áldozik,** az a tökétetességben épen ugy gyarapodik, mint ahogy csodálatosan magasra nő a fa, amelyet a patak szélére ültettek, vagy pedig gyakran öntöznek (Sz. Ág.). Csodáljuk az első kereszté-

nyek tökéletességét. Ne feledjük, hogy ők naponkint áldoztak. »Állhatatosak valának a kenyérszegés közösségében« (Ap. 2, 42.).

7. Olvassuk szorgalmasan Krisztus Urunknak és a szenteknek élettörténetét s elmélkedjünk a vallási igazságokról.

A **szentek példája** hatalmasan *ösztönöz* bennünket az *ő követésükre.* Azt mondjuk, amit szent Ágoston: »Ha megtehette ez vagy az, miért ne tehetnéd meg te is?« Maguk a szentek is szivesen olvasták a szentek élettörténetét s utánozták azok példáját. »Ugy tettek, mint a festő, aki a tárgyat gyakran megnézi, mielőtt lerajzolja« (Sz. Vaz.). Azonban *nem* utánozhatja *mindenki* azonnal a szentek fönséges cselekményeit. Ugy járna, mint az a varju, amelyik a csalogány énekét akarta utánozni. Ezért is inkább a *saját állásunkbeli* szentek élettörténetét olvassuk, mert ezeket könnyebben utánozhatjuk (Szal. sz. Fer.). A szentek élete és példái a gyakorlati vagyis gyakorolt evangélium (Sz. Alf.). — A vallási igazságokról való **elmélkedés** rendkivül hasznos: *felvilágositja* értelmünket, hathatósan *ösztönzi* akaratunkat a jóra s igazi *lelki békét* szerez. A vallási igazságok a tűzhöz hasonlitanak; ennek közelében az ember megvilágosodik és megmelegszik. A vallási igazságok (az evangélium) lelkünk tápláléka, azért kielégiti lelkünket. Gondoljunk Krisztus Urunknak a szamaritánus asszonyhoz intézett szavaira (Ján. 4, 13.). Azért olyan rossz a világ, mert a vallási igazságokról kevesen elmélkednek (Jer. 12, 11.). Minden szent az elmélkedés következtében vált szentté (Sz. Alf.).

8. *Szeressük a magányt.* A magányban sok *segitő*kegyelmet nyerünk, sok *kisértéstől* és bűntől szabadulunk meg, az erényekben pedig gyarapodunk.

Krisztus Urunk maga is magányba vonult, majd a hegyre (Ján. 6, 15.), majd a pusztába (Luk. 5, 16.), majd az Olajfák hegyére (Ján. 22, 39.), s ezen helyeken többnyire imádságban töltötte idejét. Egészen 30 éves koráig Krisztus Urunk magányban élt. Tudjuk azt is, hogy gyakran vonultak vissza a magányba szent férfiak s végeztek ott lelkigyakorlatokat. Igy tett *szent Benedek* rendalapitó: három évig egy barlangban élt; *Loyolai sz. Ignác* hosszabb időt töltött a manresai barlangban. Akik most ismeretlenül és elrejtőzve élnek Istenben, azok egykor dicsőségben fognak ragyogni (Kol. 3, 3—4.). A magányos élet angyali élet (Ar. sz. Ján.). — A magányban sok *segitő*kegyelmet nyerünk. A magányban a **Szentlélek szól hozzánk** (Oz. 2, 14.). Minél messzebb távozunk a világ zajától, annál jobban közeledünk Teremtőnkhöz (Kp. Tamás). Óh magány, Krisztus Urunk virágai pompásan diszelegnek benned; benned tenyészik az Istennel való bizalmas érintkezés! (Sz. Jer.). A magányban tehát igazi megelégedésre teszünk szert. A bol-

dogság olyan gyümölcs, mely csak a magány árnyában növekszik. Ha a hiuság elűz téged a magányból, csakhamar észreveszed, hogy a világ nagy szántóföld, amelyen több unalmat, mint gyönyört aratunk (Galura). A magány épen ugy **megoltalmaz a kisértésektől** és a *bűnöktől*, mint a kikötő a viharoktól és a hajótöréstől. Midőn Ádám magában volt, nem vétkezett, de vétkezett mindjárt, mihelyt felesége volt (Sz. Ambr.). Noé a bárka magányába vonult vissza és megmenekült a vizözöntől. A méhek a vihar idején a méhkasba huzódnak vissza, a madarak fészkeikbe; a szarvasok a vadász elől a bozótba menekülnek. Igy menekszünk meg mi is a magányban az ördög incselkedéseitől. Már a bölcs Szeneka kijelentette: »Valahányszor az emberek között voltam, mindannyiszor mint csekélyebb ember tértem vissza«. — A magány elősegiti az **erény** *fennmaradását* és **gyarapodását.** A drága fűszerek csak akkor tartják meg illatukat, ha zár alatt vannak. Épen ugy az erényt is a magányban tartjuk meg, nem pedig a világ zajában. Aki csak eljutott a tökéletességre, a magányban jutott el arra (Sz. Vaz.).

2. A tökéletesség különös eszközei.

1. Aki magasabb tökéletességre akar jutni, az kövesse a három evangéliumi tanácsot: t. i. a tökéletes engedelmességet, az élethosszig tartó tisztaságot és az önkéntes szegénységet.

Tanácsoknak azért hivjuk ezeket az erényeket, mert azokat Krisztus Urunk nem parancsolta, hanem csak *tanácsolta.* Az evangéliumi tanácsokkal Istennek *akaratunkat, testünket* és földi *javainkat* hozzuk áldozatul. A három evangéliumi tanács mintegy a három karja azon lelki keresztnek, amelyen Krisztus Urunkkal fölfeszittetünk (Szal. sz. Fer.). Akik ezen tanácsokat követik, azok a *vértanukhoz* hasonlitanak. (Kemp. Tam.). Vértanuságuk nem rövid, mint a mártiroké, hanem *állandó* (Rodr.). *Nem olyan rettenetes* ugyan, mint azoké, akiknek tagjait karddal vágják le, azonban tartamuk miatt kinosabb (Sz. Bern.). Aki az evangéliumi tanácsokat követi, **magasabb foku üdvösséget nyer,** mint a közönséges hivő. (Sz. Ág.). Nagyobb jutalomra méltó az a jó, amit nem kényszerből, hanem önként teszünk (Szent Jer.).

1. A *tökéletes engedelmességben* akaratunkat teljesen alávetjük az előljáró rendelkezésének.

A *keresztény* engedelmességre, t. i. az egyházi és világi előljárók iránt való engedelmességre mindenki köteles. Ez az engedelmesség azonban nem terjed ki minden cselekedetre. Ez az engedelmesség még sok szabadságot meghagy az embernek.

Az egyházi hatóság például csak a szentmise hallgatását követeli vasár- és ünnepnapokon, a szentségek vételét a husvéti időszakban, stb.; szabadságunkra hagyja ellenben, hogy melyik templomban és melyik órában teszünk eleget ezen kötelezettségünknek. A *tökéletes* engedelmességben azonban arra kötelezzük magunkat, hogy *minden tekintetben* engedelmeskedni fogunk. Ez az önkéntes engedelmesség a *legnagyobb áldozat*, amelyet Istennek hozhatunk. »Aki bőjtöl, alamizsnát osztogat, imádkozik, az önmagának csak egyik részét ajándékozza Istennek. Aki ellenben egész akaratát hozza neki áldozatul, az mindenét odaajándékozta Istennek« (Sz. Alf.). — Az előljáróság iránt való engedelmesség egyáltalán *nem oktalan* és nem méltatlan az emberhez. Az ember ugyanis *önként* veti magát alá előljárója akaratának. Azonfelül olyannak veti magát alá, aki *bölcsebb* és *tapasztaltabb;* ahoz az utashoz hasonlit, aki ellenmondás nélkül követi a kipróbált utmutatót. »Rendkivül nehéz önmagunkat megismerni, ellenben mások könnyen megismernek és vezetnek bennünket« (Sz. Vaz.).

2. Az élethosszig tartó *tisztaságban* a házasságtól, valamint minden tisztátalan gondolattól, vágytól, szótól, cselekedettől tartózkodni kell.

Az Isten 6.-ik parancsa is kötelez a tisztátalanság bűnének kerülésére. A tanács azonkivül még a *házasságtól* való *tartózkodásra* is kötelez. Aki e tanácsot követi, az már a földön is *angyali* életet él (Sz. Atan.). Sőt az ilyen ember még az angyalokat is *felülmulja:* az angyalok ugyanis mentek az érzéki vágyaktól, az ember ellenben testben van s azért kisértéseket kénytelen kiállani (Sz. Vaz.). Aki ezt a tanácsot követi, az *király*, mert uralkodik magán (Sz. Ambr.). A házasságról lemondók állapota *jobb*, mint a *házasok állapota* (Trid. 24, 10.). Azért jobb házasság nélkül maradni, mint megházasodni (I. Kor. 7, 38.). Ez onnan van, mert a házassági együttélés az alsóbbrendü vágyakat fűti, továbbá a feleség és a gyermekek gondozása a lelket nagyon is igénybe veszi s a földhöz bilincseli (Aqu. sz. Tam.).

3. Az önkéntes *szegénységben* a földi birtokról mondunk le.

Minden ember köteles vagyonával szükségben szenvedő embertársain segiteni. Azonban százszor nagyobb áldozatot hozunk akkor, ha Isten szeretetéből minden vagyonunkról lemondunk s önkéntes szegénységben élünk, amellyel olyan sok nyomoruság van összekötve. »Az alamizsnálkodás tehát ugy viszonylik az önkéntes szegénységhez, mint a rész az egészhez« (Sz. Jer.). A keresztények önkéntes szegénysége azonban lényegesen különbözik a *pogány bölcselők* önkéntes szegénységétől: ezek ugyanis a gazdagságokat földi inditóokból vetették meg: meg

akartak menekülni a gondoktól. A keresztények ellenben azért gyakorolják az önkéntes szegénységet, **hogy Istennek jobban szolgálhassanak,** hogy tehát az örök javakhoz bizonyosabban eljussanak. Önkéntelen szegénység is van. *Önkéntelenül* szegény az, aki akaratán kivül semmi vagy csak nagyon csekély vagyonnal rendelkezik. Továbbá *lelki szegénység* is van, amelyre mindnyájan kötelezve vagyunk. Lelkileg szegény az, aki nem ragaszkodik a vagyonhoz.

2. Ezt a három tanácsot azért nevezzük evangéliumi tanácsoknak, mert Krisztus Urunk az evangélium hirdetése alkalmával ajánlotta azokat.

A tökéletes *engedelmességet* a gazdag ifjuval tartott beszélgetésében *ajánlotta* Krisztus Urunk; az élethosszig tartó *tisztaságot* a házasság felbonthatatlanságáról tartott beszédében; az önkéntes *szegénységet* a gazdag ifjuval tartott beszélgetésében.

A gazdag ifjuhoz ugyanis igy szólt Krisztus Urunk: »**Jöjj és kövess engem**« (Máté 19, 21.), t. i. jöjj és bizd magad egészen az én akaratomra. Itt Krisztus Urunk a tökéletes engedelmességet ajánlotta. Lásd továbbá Máté 16, 24. — Midőn Krisztus Urunk a házasság felbonthatatlanságáról beszélt, azt mondotta, hogy vannak emberek, akik a **mennyországért házasság nélkül** maradnak; s hozzátette: »Aki felfoghatja, fogja fel« (Máté 19, 12.). Itt az élethosszig tartó tisztaságot ajánlotta. — Továbbá azt mondotta a gazdag ifjunak: »Ha tökéletes akarsz lenni, akkor menj, **add el, amid vagyon és oszd a szegényeknek**« (Máté 19, 21.). Itt Krisztus Urunk az önkéntes szegénységet ajánlotta. Ez utóbbi szavakat szent Antal, a remeték atyja († 356.) a templomban hallotta egyszer; úgy hatottak reá, hogy azonnal elhatározta magát az önkéntes szegénységre.

A három evangéliumi tanácsot Krisztus Urunk maga is *követte;* ugyanis nem saját akaratát teljesitette, hanem azét, aki őt küldötte (Ján. 5, 30.); házasság nélkül élt s egészen szegény volt.

Krisztus Urunk egészen szegény volt; ugyanis istállót választott születése helyéül, szegény szűzet anyjául, szegény ácsot nevelőatyjául; nem volt, hová fejét lehajthatta volna (Máté 8, 20.).

3. Az evangéliumi tanácsok azért vezetnek magasabb tökéletességre, mert az emberben a három fő gonosz hajlamot gyökerestől kiirtják s a lélek üdvének legnagyobb akadályait eltávolitják.

Aki a három evangéliumi tanácsot követi, az nem csupán az egyik vagy a másik szenvedélyt küzdi le, hanem valamennyi

szenvedélynek *gyökerét* irtja ki s szilárd alapját rakja le valamennyi erénynek (Aqu. sz. Tam.). Valamennyi bűn *háromféle gonosz hajlamból* fakad: a szemek kívánságából, a test kívánságából s az élet kevélységéből, t. i. a földi javak, az érzéki élvezetek s a dicsőség rendetlen kívánásából (I. Ján. 2, 16.). — Az evangéliumi tanácsok elháritják a lélek üdvének legnagyobb *akadályait*. Ezeknek a tanácsoknak a követése ugyanis megszabadit minket *minden földi kötelektől*, tehát gyorsabban vezet legfőbb célunkhoz. A szegénységben a földi javakról mondunk le, a tisztaságban az érzéki élvezetekről, az engedelmességben még szabadságunkról is. Igy az embernek semmi tulajdona sem marad. Hogy a földi javak valóban nagy akadályok Krisztus Urunk teljes követésében, azt a *gazdag ifju* történetéből látjuk (Máté 19.). A vándor, akinek *kevés holmija* van, gyorsabban érhet céljához; a versenyző teher nélkül gyorsabban futhat a versenypályán s biztosabban elnyerheti a pályadijat (I. Kor. 9, 24.). Ami a gazdagságról áll, az áll a házasságról is. Aki házasságban él, az arról gondoskodik, hogy *embernek tessék;* aki ellenben házasságon kivül él, az arról gondoskodik, hogy Istennek tessék (I. Kor. 7, 32.).

Azonban az evangéliumi tanácsok követése még nem maga a tökéletesség, hanem csak a tökéletesség legfőbb eszköze.

A legmagasabb foku tökéletesség az Isten szeretetének a legmagasabb foka. — Aki az evangéliumi tanácsokat követi, amellett még nagyon sok bűnt követhet el: mértéktelenül eszik vagy iszik, a haragnak, a fösvénységnek, a kényelemnek vagy más bűnöknek adja át magát. Az ilyen ember sajnálatraméltó; épen ugy, mint az olyan vándor, akinek semmi podgyásza sincs és még sem halad utján előre.

2. *Nem minden ember hivatott Istentől az evangéliumi tanácsok követésére;* Krisztus Urunk ugyanis igy szólt: »Nem mindnyájan fogják fel az igét, hanem akinek adatott« (Máté 19, 11.).

Hivatottak mindazok, akiket Isten segitőkegyelme ösztönöz. Ezt a segitő kegyelmet pedig rendesen megkapják mindazok, akik erősen *akarják* és kitartóan *törekednek* utána (Sz. Jer.). Aki nem hivatott, az ne vesse meg az evangéliumi tanácsokat. »Ha a drága gyürü nem is illik ujjadra, nem dobod azért azt a sárba« (Szal. sz. Fer.).

4. Az evangéliumi tanácsok követésére a szerzetesek kötelezik magukat.

Protestáns részről gyakran elhangzik az az állitás, hogy a szerzetesi élet erkölcsileg kifogás alá esik, mert a 3 fogadalom letételével az ember egész életéről rendelkezik, amihez pedig

szerintük nincsen joga. Felelet: Ha ez igaz volna, akkor házasságra lépni sem volna szabad, mert a házasságban is egész életéről rendelkezik az ember. Ha pedig szabad házasságra lépni, akkor szabad fogadalmat tenni a házasságon kivüli életre is, hiszen ez sz. Pál szerint tökéletesebb állapot a házaséletnél (I. Kor. 7, 38.). De egyébként hogyan is lehetne erkölcstelen dolog egész életünket Isten dicsőségére és lelkünk nagyobb boldogságára feláldozni? — A tisztaság evangéliumi tanácsának követésére némelykor *világi emberek* is kötelezik magukat fogadalommal. Gondoljunk sz. Ágnesre Rómában; inkább meghalt, mintsem hogy a szüzesség fogadalmának ellenére a prokonzul fiához nőül menjen († 304.). A másik két tanács követésére a világi emberek nem igen kötelezhetik magukat.

A világi papok is kötelezik magukat arra, hogy püspöküknek engedelmeskednek és nőtlenül élnek.

A *világi papok* kötelesek *püspökeiknek engedelmeskedni.* Ezen kötelezettséget már az alszerpapság rendjénél vállalják el; épen ugy a breviarium imádkozásának kötelezettségét is, amivel az egyháznak tartoznak.

A papi nőtlenség.

A római apostoli Szentszék ujabban ismételtelten is kijelentette (igy pl. 1919. márc. 12.-én Magyarország hercegprimásához intézett levelében és az 1920. dec. 16.-án tartott konzisztoriumban), hogy a papi nőtlenségre még sohasem volt olyan nagy szükség, mint ma, és hogy az egyház azt sohasem fogja eltörölni, sőt még enyhiteni sem fogja annak a szigoruságát.

1. A papi nőtlenség a papok, szerpapok és alszerpapok számára előirt azon kötelezettség, hogy nőtlen állapotban tiszta életet éljenek.

Eredetileg *nem volt* az egyházban *papi nőtlenség.* Szent Péter és más apostolok nős emberek voltak. Igaz, hogy sz. Péter azt mondja: »Mi mindent elhagytunk« (Máté 19, 27); tehát feleségükkel sem éltek tovább. Az is igaz, hogy kezdettől fogva csak azok lehettek papok, akik csak egyszer házasodtak. Aki már kétszer házasodott, azt nem szentelték pappá. De akinek első felesége volt, azt pappá lehetett szentelni. Ha azonban a pap felesége meghalt, többé meg nem nősülhetett. *A keleti egyházban* ez a gyakorlat még ma is fennáll. Csak a püspököknek kellett nőtleneknek lenniök, miért is ezek többnyire a szerzetesek közül kerültek ki. *A nyugati* vagyis a róm. kath. *egyházban* 300 körül egy szigorubb gyakorlat alakult ki. Az elvirai (Spanyolország) zsinat 306-ban elrendelte, hogy az áldozópapok és a szerpapok a házaséletet nem folytathatják. Sziricius pápa ugyanezt ismételten elrendelte (385.), I. Leó pápa pedig a papi nőt-

lenség kötelezettségét az alszerpapokra is kiterjesztette (450.). De ennek dacára a pápák egyes helyeken, mint pl. Sziciliában, eltürték, hogy a papok megnősüljenek.

A későbbi századokban a papok nősülése megint általánossá vált. VII. Gergely pápa (1073—1085.) aztán szigoruan lépett fel a nős papok ellen; kiközösités terhe alatt megtiltotta nekik, hogy egyházi ténykedéseket végezzenek (1074.). De a papok házasságának az érvényességét még mindig elismerték; csak 1123-ban a római lateráni zsinat jelentette ki a papi házasságokat *érvénytelenek*nek s ugyanazt tette később a trienti zsinat is (24, 9. kánon). Az uj egyházi törvénykönyv szerint az a pap, aki házasságra lép, az egyházból *ki van közösitve* (E. T. 2388.), *elvesziti* egyházi *hivatalát* még akkor is, ha csak tisztán polgári házasságot köt (E. T. 188, 5.). *Házassága* természetesen *érvénytelen* (E. T. 1072.). Tehát, mint az eddigiekből látható, a papi nőtlenség nem az Istentől, nem is az apostoloktól származik, hanem az egyház vezette azt be.

2. A katolikus egyház a papi nőtlenséget elsősorban ideális okokból tette kötelezővé; a papnak ugyanis utánoznia kell az ő példaképét, az isteni Főpapot szűzi életével is, és a földön a legszentebb cselekményt, a szentmisét a legnagyobb szívtisztasággal kell bemutatnia.

A pap hivatása nem mindennapi, hanem eszményi. A pap nem valami alkalmazott vagy hivatalnok, aki naponta néhány órát dolgozik az ő munkakörében, hanem lelkipásztor, akinek az embereket a földiekhez való tulságos ragaszkodástól meg kell tisztitania s őket az Istenhez vezető utra kell vezérelnie. A papnak tehát elsősorban a saját szivét kell a világtól elszakitania s világosan be kell igazolnia, hogy ő maga nem rabszolgája a testnek. Ezt leginkább a házaséletről való lemondással teheti meg. Ezáltal **utánozza Krisztust,** aki szűzi életet élt. — Továbbá mivel a pap állása magasabb, mint a világiaké és a trienti zsinat 24. ülés 10. kánonja szerint) a nőtlen állapot **tökéletesebb** a nős állapotnál, illik, hogy a pap az ő tökéletesebb hivatásánál fogva a nőtlen állapotot válassza. — A pap a szentmisében, az átváltoztatáskor az Ur Jézus Krisztust mintegy világra hozza. Azért az **Isten anyjához hasonlóan,** aki az Isten fiát a világra szülte, szűzi életet kell élnie. A papi nőtlenség által tehát a pap az Oltáriszentség iránt való hódolatát és tiszteletét juttatja kifejezésre. — Hogy a papokhoz a nőtlen élet illik, azt már a pogányok is megérezték; mert hiszen a pogány rómaiak az ő papnőiket, Vesta papnőit, csakis a szűzek sorából választották és megkövetelték tőlük, hogy a házaséletről lemondjanak. Ha egy ilyen papnő a tisztaság ellen bűnt követett el, elevenen eltemették. A zsidóknál kötelezték a nős papokat (pedig ezek csak állatokat áldoztak fel) arra, hogy a templom-

ban teljesitett szolgálat ideje alatt önmegtartóztató életet éljenek. Az angol oxfordi egyetem hires tudósa, *Dr. Müller* mondja: »A katolikus klérus minden erkölcsi erényességének a papi nőtlenség az alapja; ez nagyban hozzájárul a szilárd jellem kialakulásához. Az önmegtagadás mindig fennkölt dolog volt, jóllehet a legtöbb ember előtt érthetetlen valami«.

3. A papok nőtlen élete az anyaszentegyház számára igen sok előnnyel jár.

Egy nőtlen pap, aki meg van mentve mindazoktól a földi gondoktól, amiket a feleség és a gyermekek okoznának neki, teljesen és egészen embertársai lelki üdvének a munkálására szentelheti magát; a nős papot az ő papi munkájában nagy mértékben **akadályozná** a családjáról való gondoskodás, az azzal való törődés, mint *szent Pál* mondja: »Aki feleség nélkül vagyon, azokról szorgoskodik, melyek az Uréi, mint tessék Istennek; aki pedig feleséges, azokról szorgoskodik, melyek e világéi, hogy mint tessék feleségének, és megoszlott« (I. Kor. 7, 32-33.). *Dr. Krafft-Ebing*, aki a nemi életről irott könyveivel az egészségügy terén oly nagy hirnévre tett szert, azt irja: »Az ember lelkivilágának finom ismeretére vall, hogy a katolikus egyház a papjait tiszta életre kötelezi és ezáltal az érzékiség hatalma alól felszabaditani iparkodik őket, hogy teljesen a hivatásuknak élhessenek«. (Psychopathia, Stuttgart 1893.). *Sticker*, münsteri tanár »Nemi élet és szaporodás az orvos szempontjából« c. művében (a Volksverein kiadása) rámutat arra, hogy a férfiak közül sokan a testi nemzésről való lemondás révén megtakaritott testi erőt lelki energiává változtatták át ugy, hogy ezeknél a szellemi munkaképesség az emberiség javára jelentékenyen megnövekedett. *S. Ribbing* »Die sex. Hygienie« c. művében (Leipzig 1897.) a nemi megtartóztatást »rendkivül nagyjelentőségü erkölcsi kulturerőnek« mondja. A nőtlen pap akadálytalanabbul és önfeláldozóbban tud a betegek szolgálatára állani. Kolera vagy más járványos betegségek idején nem kell a feleségéért meg a gyermekéért aggódnia, hogy talán elvesztik a kenyérkeresőjüket. Csakis nőtlen pap töltheti be áldásosan a hithirdetőnek a helyét a pogányok között. A nőtlen papot az ő önkéntes önmegtartóztatása miatt még a vad népek is különös tisztelettel veszik körül. Ezért állitja a protestáns *Johannes v. Müller*, hogy a papi nőtlenségnek döntő befolyása volt a germán népek megtérítésére. A nőtlen pap félelem nélkül és bátran mehet a pogányok közé, mert családi kötelékek nem akadályozzák. *Dr. Taylor Izsák*, a yorki anglikán egyház kanonokja mondja a protestáns hittéritőkre célozva: »Azok nem lehetnek igazi hithirdetők, akik nem tudnak fényüzően berendezett lakás és feleség nélkül élni. Szent Pál biztosan nem változtatta volna meg a föld ábrázatát, ha fáradságos munkájának a megkezdése előtt, amikor Jeruzsálemből távozott, előbb szabad lakást, nősülési engedélyt s 300 font sterling fizetést biztositott volna magának«. Az angol

Gordon, a chartumi hős, ezt mondja: »Kinában azt tapasztaltam, hogy a protestáns hithirdetők a tengerpartokon maradnak, hogy szülőföldjük kényelmét és a társaságot ne kelljen nélkülözniök. Ellenben a katolikus hithirdetők, akik az önmegtagadás és önzetlenség legideálisabb fokán állanak, behatolnak az ország belsejébe és ott élnek család nélkül, palota nélkül és kényelem nélkül. Ez az oka az általuk elért eredménynek«. — Ha a papnak nem kell tekintettel lennie a feleségére és gyermekeire, az egyház érdekeit is nagyobb eredménnyel tudja védelmezni, mint egy nős pap, aki már a családja miatt is többé-kevésbbé függ a világiaktól. Erre vonatkozólag mondja *A. Comte:* »Kétségtelen, hogy az egyház a papi nőtlenség nélkül az európai jelentőségü politikai és nemzetiségi kérdésekben nem tudta volna azt a társadalmi függetlenséget és szellemi szabadságot elérni és megtartani, amire az ő küldetésének teljesitésénél szüksége volt«. (Cours de phil. pos. V.). Innen magyarázható meg az is, hogy egyházellenes kormányok miért támogatják mindig a papi nőtlenség eltörlésére irányuló mozgalmakat; tudják ugyanis, hogy ha a papok házasemberek volnának, szolgálatkész, alkalmazkodó klérus állana a rendelkezésükre. — Az a pap, aki a földi érdekekhez nincs hozzátapadva, hiveinek nagyon szép példát ad az önmegtagadás gyakorlására s a tapasztalat tanusága szerint mint gyóntató nagyobb bizalmat tud ébreszteni a hiveiben. Nőtlensége miatt a nép jobban is becsüli; mert az önlegyőzés következtében magasabbrendü lénynek tünik fel s a pályája szent hivatásnak. A nős lelkésznél ugy tekintenék a hivatását, mint valami ipart vagy üzletet, amivel a családja számára a mindennapi kenyeret kell megszereznie. Szellemesen mondja a katolikus egyháztól elszakadt müncheni *Dr. v. Döllinger* prépost († 1890.): »Mihelyt a papi nőtlenség megszünne, a klérus az ipart üzők sorába tartoznék«.

4. A papok házasodása az egyházra sok tekintetben hátrányos volna.

Először is az egyházban elharapózna a **nepotizmus;** vagyis az egyházi állásokat, különösen a jövedelmezőbbeket, elsősorban a papok gyermekei és rokonai kapnák meg, azok mintegy családi örökséggé válnának, tekintet nélkül arra, hogy vajjon ezek a hozzátartozók alkalmasak-e azokra az áliásokra vagy nem. Tehát a katolikus egyházban az ugynevezett protekciórendszer uralkodna. — A nő révén a pap könnyen élvezet-hajhászó életre adhatná magát. Bálokon és mindenféle **világi szórakozásokon** részt kellene vennie; ezáltal a papba beleoltódnék a világias szellem, azoknak a fönséges keresztény ideáloknak a kárára, amelyeket neki szóval és példájával tanitania kell. A nő gyakran **akadályozná** a papot nehéz papi kötelességeik elvégzésében; előfordulnának esetek, amikor visszatartaná őt attól, hogy éjjel, vagy nagy viharban, vagy ragályos betegségek idején haldoklóhoz menjen. — A papi nőtlenség ellenségei

viszont arra mutatnak rá, hogy a papi nőtlenség az egyházra mennyire hátrányos. Az egyedülálló pap ugyanis női alkalmazottakra van ráutalva; ha mégoly kifogástalan életü is, azért mégis **gyanusitásoknak** van kitéve; épenugy azok a női személyek is, akik házában tartózkodnak, a háztartását vezetik, vagy nála szolgálatban állanak, gyanusitásoknak és megvetésnek vannak prédául odadobva. Ehhez járul még, hogy a pap, ha nincsenek rokonai, egészen idegenekre szorul, akik nem ritkán ördögi természetüek és szeretnek rágalmazni és igy a pap jó hirnevét aláássák. Erre azzal lehet válaszolni: »A pap mindenesetre rá van utalva női segitségre, mint az (I. Kor. 9. 5. szerint) már az apostoloknál is ugy volt és amint magának az Ur Jézus Krisztusnak a kiséretében is voltak jámbor asszonyok, akik (Luk. 8, 2-3 szerint) szolgáltak neki. Tehát a pap azáltal, hogy női szolgaszamélyzete is van, nem szolgáltat okot a botrányra, hanem legfeljebb csak gonoszindulatu emberek a saját hibájukból botránkoznak meg ezen. Tehát a bűn ezeknek a részén van. — Mások meg azt mondják: Némelyik pap **megszegi** a papi nőtlenséget s ezáltal botrányt okoz. Ezek a botrányok elmaradnának, ha a pap megházasodhatna; a házasság mintegy mentőhorgony lenne a számukra. Erre azt lehet válaszolni, hogy a házasélet sem óv meg a ballépésektől, mint azt a sok házassági botrány és az azt rendesen követő elválás igazolja. A házasságban is küzdelembe kerül a hitvesi hűség megtartása; ott is szükség van önuralomra. *Newman* biboros, aki előbb anglikán pap s az oxfordi egyetemen hitszónok volt, azt irja, hogy anglikán lelkészeknél is fordulnak elő botrányok, dacára annak, hogy házaséletet élnek. A házaséletet élők által elkövetett ballépések miatt senkisem állithatja, hogy a házasság intézménye erkölcstelenségre vezet. Épigy nincs igazuk a papi nőtlenség ellenségeinek sem, amikor azt hangoztatják, hogy a papi nőtlenség erkölcstelenségre visz, csupán azért, mert megtörténik, hogy egyes papok ezen a téren hibáznak. Egyébként statisztikailag be van igazolva, hogy katolikus papoknál erkölcsi kihágások jelentékenyen kevesebbszer fordulnak elő, mint más müvelt osztályok kebelében. Azért csapnak az egyházellenes lapok minden alkalommal nagy lármát, ha egy pap hibázott, bár gyakran kitünik, hogy ezeknek a lapoknak a tudósitása erősen tulzott vagy pedig egészen költött és összehazudott tudósitás volt. A középkorra való hivatkozás egyáltalában nem irányadó, mert abban az időben, mikor a különféle népek épenhogy áttértek a kereszténységre, egészen mások voltak az állapotok. A papoknak a papi nőtlenség ellen elkövetett állitólagos kihágásai sokkal inkább a kornak, mint a papi osztálynak a számlájára irandók; és különben is abban az időben, sőt még VII. Gergely pápa uralkodása alatt is a papok házassága érvényes volt. Továbbá nem lehet kétségbevonni, hogy a kath. klérusnak jelentékenyen nagyobb többsége tiszta életet él és ezen a

téren vállait kötelezettségeit lelkiismeretesen teljesiti. És ha elvétve egy-egy pap valóban vét a papi nőtlenség ellen, egyedül csak az Istennek és előljáróinak tartozik felelősséggel, de semmiesetre sem a világi embereknek, akik gyakran tizszerte rosszabbak nála. Ezeknek nincs joguk őt elitélni, mert csak azt cselekedte, amit a világfiak egyáltalában nem tartanak bűnnek. Továbbá azt mondják a papi nőtlenség ellenfelei, hogy épen a papi nőtlenség kötelezettsége az oka annak, hogy sok igen tehetséges fiatalember **nem lép** a papi pályára. A felelet erre: Akit azon tény, hogy a papi hivatás önmegtagadással van összekapcsolva, ettől a hivatástól visszariaszt, az nem méltó a papi pályára. — Végül azt hozzák fel, hogy a papi nőtlenség árt a pap **egészségének** és megröviditi az életét, mert olyan valamit követel, ami az ember hajlamaival ellentétben áll, tehát állitólag természetellenes. Erre az a válasz, hogy kiváló orvosok megcáfolják azt az állitást, hogy a nemi önmegtartóztatás árt az egészségnek; igy például *Dr. Löwenfeld* udvari tanácsos »Az idegbetegek sexuális élete« c. művében (1914. Wiesbaden Bergmann). Továbbá statisztikailag be van igazolva, hogy az összes társadalmi osztályok közül épen a papi pályán működők élnek legtovább, utánuk következnek a kereskedők, aztán a földmivesek, ezután az erdészek, akik átlagban szintén hosszabb ideig élnek, mint a többi pályákon működő emberek.

5. A papi nőtlenség ellen felhozott ellenvetések nem helytállók.

Azt modják, hogy a papi nőtlenség **ellenkezik az Isten parancsával,** amit az első embereknek adott: »Növekedjetek és sokasodjatok« (I. Móz. 1, 18.). Erre azt mondja *sz. Vazul* († 378): »Ami az emberi nem kezdetén tökéletesség volt, már régen megszünt«. Ha mindenki kötelezve volna a házaséletre, Krisztus nem ajánlotta volna a nőtlen állapotot. Már csak azért sem lehet minden ember házasságra rendelve, mert egyes országokban több leány van, mint fiu, más országokban pedig több fiu, mint leány. Azután sokak számára lehetetlen a házasságkötés testi fogyatkozások, szegénység és más akadályok miatt. Tehát a különféle életkörülmények sok embert arra kényszerítenek, hogy ne éljen házaséletet. — Sokan azt mondják, hogy az ember **képtelen** tiszta életet élni s a papi nőtlenség kötelezettségét betartani, mert az ember természetes hajlamai ellen való küzdelemben a természet marad a győztes. Erre azt lehet felelni, hogy a világfiak nyilvánvalóan a saját helyzetükből indulnak ki; mert »ki mint él, ugy itél«. Igaz, hogy az ember a természet ellen folytatott harcban a saját erejére támaszkodva nem győzhet, de győztes maradhat az Isten kegyelmének a segitségével. Ezt a pap megszerezheti magának az egyház kegyelemeszközei révén, nevezetesen buzgó imádsággal is. Hogy a tiszta élet lehetséges, bizonyitja a sok remete példája, akik a nagy keresztényüldözések idején a thebaiszi pusztában szigoru önmegtartóz-

tató életet éltek és igen magas életkort értek el. Egyébként az apostolok sem követelték volna a kereszténvektől, hogy az élvezetektől tartózkodjanak (l. I. Tesz. 4, 3; I. Péter 2, 11), ha az nem volna lehetséges. Már *Cicerő*, a pogány bölcselő mondja, hogy egyáltalában nem nehéz önmegtartóztató életet élni, ha a kötelesség ugy kivánja. — Sokan arra hivatkoznak, hogy **a keleti szertartásu katolikus papoknak** és a protestáns lelkészeknek **szabad megnősülni.** Tényleg igaz, hogy a keleti szertartásu katolikus egyházban a papok felszentelésük előtt megnősülhetnek. Róma az egyháztól elszakadt görögöknek ezt a régi szokását, amikor ismét egyesültek Rómával, továbbra is meghagyta. De a keleti szertartásu egyházban is szigoruan el van rendelve, hogy a papok a fölszentelésük után többé nem nősülhetnek s hogy a püspököknek nőtleneknek kell lenniök. Az is igaz, hogy a protestáns lelkészek megnősülhetnek; de ezek nem igazi papok, hanem csak igehirdetők, mert papszentelésben nem részesültek. Aztán ismeretes dolog, hogy *Luthernek*, aki a papi nőtlenséget az ördög találmányának nevezte, az önmegtartóztatás iránt semmi érzéke és arra sem ereje, sem kedve nem volt. Az önmegtagadás elvesztése a protestánsoknál természetes következménye Luther azon tanitásának, hogy: »A hit egyedül üdvözit«. Ha elég a hit, mire kell akkor önmegtartóztatást gyakorolni? A test sanyargatását a protestántizmus nem ismeri s igy nyiltan szembehelyezkedik Krisztusnak ezzel a parancsával: »Aki utánam akar jönni, tagadja meg magát« (Márk 8, 34), és sz. Pálnak azon szavaival, melyeket I. Kor. 9, 27-ben olvashatnak. Ezért mondja még *Schopenhauer*, a hitetlen bölcselő is, hogy a protestánsok, amennyiben az aszkézist és ezzel együtt a papi nőtlenséget is kiküszöbölték, a kereszténységnek a magvát dobták el s elszakadtak a kereszténységtől. — Luther hivatkozik sz. Pálnak Timóteuszhoz intézett figyelmeztetésére, hogy **a püspöknek egy feleségü férfiunak kell lennie** (I. Tim. 3, 2.) és ezt a helyet a következőképen magyarázza: a püspöknek meg kell elégednie egy asszonnyal, tehát nem szabad házasságtörést elkövetnie. De ez a magyarázat helytelen; mert szent Pálnak nem volt semmi oka arra, hogy egy parancsot, amely minden kereszténynek szól, mint külön a püspökök számára valót hangoztasson. Jelenleg igy magyarázzák ezt a helyet a protestánsok: szent Pál elrendelte, hogy minden püspöknek nősnek, tehát egy feleséggel rendelkezőnek kell lennie. Ez a magyarázat sem felel meg a valóságnak; mert Krisztus szellemével ellenkezik az, hogy valakit házaséletre kényszeritsenek, különösen mivel Krisztus és utána sz. Pál a nőtlen állapotot, mint tökéletesebbet ajánlotta. A katolikus egyház a szenthagyományra támaszkodva igy magyarázza ezt a helyet: Ha a püspök nős ember, ugy egy feleségü férfiunak kell maradnia, vagyis nem szabad második házasságot kötnie. Ez a magyarázat összhangban van szent Pálnak egy másik helyével,

ahol azt mondja, hogy egy özvegynek, akit diakonisszának választanak, olyannak kell lennie, aki csak »egy férfiunak az asszonya« volt (I. Tim. 5, 9.). Egyébként bebizonyitott tény, hogy a püspökök, ha esetleg nős emberek voltak, fölszentelésük után — az apostolok példájára — nem éltek feleségükkel házaséletet. — Ha a papi nőtlenség ellenségei kegyetlenséggel vádolják meg az egyházat és azt állitják, hogy az a papjait **kényszeriti** a nőtlenségre, elfeledkeznek arról, hogy a papnövendékeknek a szentelés előtt legalább 4 esztendő áll rendelkezésükre, hogy megfontolják, van-e elég erejük arra, hogy a papi nőtlenség kötelezettségét magukra vállalják. Még a szentelés előtt közvetlenül is igy szól hozzájuk a felszentelést végző püspök: »Kedveseim, jól fontoljátok meg, hogy ezzel a szenteléssel milyen terhet vállaltok önként magatokra. Mostantól fogva nőtlen életet kell élnetek. Vizsgáljátok meg magatokat, hogy megvan-e bennetek arra a kellő erő és hajlam. Még szabadok vagytok és ha akartok, valamilyen más pályát választhattok magatoknak«. Tehát az egyház senkit sem kényszerit a papi nőtlenségre. — Mindamellett nem lehet letagadni, hogy a papi nőtlenség törvénye a katolikus paptól nagy áldozatot követel; mert az önlegyőzés, különösen pedig a test ösztönei ellen való harc »a test keresztrefeszitése«, s az ilyesmi mindig nagyon fájdalmas.

6. A papi nőtlenség alól a pápa csak a legritkább esetekben ad felmentést s akkor is csak azzal a feltétellel, hogy az illető pap egyházi állásáról lemond s papi ténykedéseket többé nem végez.

VI. Benedek pápa 900 körül a papi nőtlenség alól felmentést adott Ranizius áldozópapnak, hogy az arragoniai fejedelmi család ki ne haljon. — 1033-ban IX. Benedek pápa megadta a felmentést a lengyel nemzet kérésére Kázmér szerpapnak, akit lengyel királlyá választottak. — 1648-ban X. Ince pápa felmentést adott János Kázmér biborosnak, a Wasa uralkodóház utolsó sarjának, aki testvérének, Ulászlónak a halála után lengyel királlyá lett. 1773-ban megengedte a pápa a 60 éves von Blankenheim gróf kölni kanonoknak, aki a grófi család utolsó sarja volt, hogy egy Königsegg grófnővel házasságra léphessen. — Az angol egyházszakadás idején (1554) III. Gyula pápa felmentette a papi nőtlenség kötelezettsége alól mindazokat a papokat, akik VIII. Henrik és VI. Eduárd királyok uralkodása alatt a katolikus hittől elpártoltak és megnősültek, miáltal ezek a papok a házasságukat egyházilag törvényesithették. Természetesen többé semmiféle egyházi állást nem tölthettek be. — Ugyanilyen felmentést adott VII. Pius pápa 1802-ben mindazoknak a papoknak, akik a francia forradalom idején nősültek meg. — De még sohasem történt meg, hogy egy püspök kapott volna fölmentést a papi nőtlenség alól.

7. Aki még csak egyszer nősült, azt pappá lehet szentelni.

De a feleségnek, ha még életben van, beleegyezését kell adnia és le kell tennie az állapotbeli tisztaság fogadalmát. Ha még fiatal, kolostorba kell lépnie. Ha a férfi és a nő egyházjogilag elváltak (ágytól és asztaltól), nem szükséges a nőnek a beleegyezése.

A szerzetesrendek.

1. A szerzetesrendek a tökéletesség legmagasabb fokának az elérésére törekedő intézmények.

A fának, mely nincs kiszáradva, virágot és gyümölcsöt kell hoznia. Így Krisztus igaz egyházának is az erény virágait és a tökéletesség gyümölcsét kell megteremnie. Ez a katolikus szerzetesrendekben történik leginkább; ezek tehát *az egyház lényegéhez* tartoznak. — A szerzetesrend az embereknek olyan társasága, melyben az egyes tagok az Úr Jézus tanítása szerint az evangéliumi tanácsok alapján berendezett közös életet élnek. A szerzetesi élet által alkalmat ad az egyház a hiveinek, hogy az életszentség legmagasabb fokára is eljuthassanak. Mint ahogy a főiskolák, az egyetemek a tudomány teljességének a művelésére valók, épenugy a kolostori élet a keresztény tökéletesség teljességének az előmozditója. Amint a szolga a magára vállalt kötelezettségnél fogva tartozik az ő urának szolgálni, ugy tartozik a szerzetes az ő önként letett fogadalmainál fogva a 3 evangéliumi tanács megtartása által minél nagyobb életszentségre törekedni (Aqu. sz. Tamás). A szerzetesi élet **magasztosabb,** mint akármilyen világi pálya. »Ami a vasárnap a hétköznapok között, az a szerzetesi élet a többi életpályák között«. (Mausbach).

2. A szerzetesrendek az első keresztény századokban a nagy keresztényüldözések idején keletkeztek.

Különösen 250 körül, Decius császár uralkodása alatt (249—251.) menekültek sokan a pusztákba, hogy az életüket megmentsék. Ott leginkább a vallás igazságairól való elmélkedéssel töltötték az idejüket. **Remetéknek** (görögül monachoi) nevezték őket. Legnevezetesebb volt közöttük *Remete sz. Antal,* akit rendesen a szerzetesek atyjának szoktak nevezni; Egyiptomban a thebaiszi pusztában élt († 356.). Sok tanitvány sereglett köréje, akik egymás mellett, cellákban laktak és imádkozással meg munkával foglalkoztak. **Szent Pachomius** († 348.) arra birta az egymás mellett lakó szerzeteseket, hogy egy közös, a világtól elzárt házba (claustrum, kolostor) költözzenek, mely a Nilus folyó egyik szigetén állott. Ott meghatározott szabá-

lyok szerint éltek és külön ruhát viseltek. Keleten **sz. Vazul** (Bazil), a kappadóciai Cezarea érseke honositotta meg és terjesztette el a szerzetesi intézményt († 379.). A szerzetesek számára szabályzatot dolgozott ki, mely mind a mai napig fennmaradt. (Azért hivják a Kelet szerzerzeteseit *bazilitáknak*). Nyugaton **sz. Márton,** a franciaországi Tours püspöke honositotta meg a szerzetesi intézményt († 402.); az ő temetésén már 2000 szerzetes volt jelen. A nursiai **sz. Benedek** is († 543.) nagyban előmozditotta és fellenditette a szerzetesi intézményt. Nemsokára aztán női szerzetesrendek is keletkeztek. Ezeknek a tagjait apácáknak vagy zárdaszűzeknek nevezték el.

3. Nagyon el vannak terjedve a következő férfi szerzetesrendek: a jezsuiták, ferencrendiek, kapucinusok, bencések, redemtoristák; a női szerzetesrendek közül pedig különösen a bencés apácák, a klarisszák, az irg. nővérek és az orsolyiták.

1. A Jezsuita rendnek van mintegy — 19000 tagja, ezek közül 9000 pap,
2. Sz. Ferenc rendjének van mintegy 17000 tagja, 1600 kolostorban.
3. A kapucinus rendnek van mintegy 10000 tagja, ezek közül 5000 pap, 700 kolostorban.
4. Sz. Benedek rendjének van mintegy 8000 tagja, ezek közül 4000 pap, 180 kolostorban.
5. A redemptoristák rendjének van mintegy 5000 tagja, ezek közül 2600 pap.
6. Sz. Domonkos rendjének van mintegy 4500 tagja, kb. 370 kolostorban
7. A trappista rendnek „ „ 4000 „ „ 70 „
8. A lazarista rendnek „ „ 3000 „ „ 240 „
9. Sz. Ágoston rendjének „ „ 2300 „ „ 190 „
10. A máriánita rendnek „ „ 1800 „ „ 20 „
11. A minorita rendnek „ „ 1700 „ „ ? „
12. Az irgalmasok rendjének „ „ 1500 „ „ 100 „
13. A premontrei rendnek „ „ 1300 „ „ 40 „
14. A cisztercita rendnek „ „ 1000 „ „ 25 „
15. A kármelita rendnek „ „ 900 „ „ 90 „
16. A ker. iskolatestvérek kongregációjának van 15000 tagja, kb. 800 szerzetesházban.

A bencés apácák kb. 1200-an vannak, 300 kolostorban, a klarisszák (kiknek rendjét Assisii sz. Ferenc ösztönzésére az ugyancsak Assisiből származó *sz. Klára* (Scifi grófnő alapitotta 1212-ben), mintegy 10.000-en vannak 460 kolostorban, az orsolyiták pedig (akiket a Desenzanóból, Déltirolból származó *Merici sz. Angela* alapitott 1530 körül) körülbelül 7000-en vannak 300 kolostorban. A legszigorubb női szerzetesrend a kármelita apácáké. Ezek egészen halálukig lefátyolozva járnak; naponta 5 órát imádkoznak; leginkább csak kenyéren és vizen élnek; a fölösleges beszédet kerülniök kell és a legkisebb hibáért is sulyosan vezekelnek.

4. A szabadgondolkodóknak a szerzetesek ellen táplált ellenséges indulata onnan származik, hogy gyülölik azok visszavonult életét.

A szerzetesek, akik lemondtak a vagyonról, a házaséletről, sőt egyéni személyes szabadságukról is, példát adnak a világnak az önkéntes **önmegtagadásra** és életükkel az érzékiség elleni harcra buzdítják a világias gondolkozásu embereket. Azért a szerzetesrendek épen olyan ellenszenvesek a szabadgondolkodóknak és a világias érzületü embereknek, mint pl. a temetések és a temetők, amelyek erősen emlékeztetik az embereket a halálra. — Továbbá azért is nagyon gyülölik a szerzeteseket, mert hullámtörői és gátjai a hitetlenségnek. Az ő gyakori nyilvános **imádságaikkal,** melyeket a kolostorok templomaiban végeznek, a hiveket utánzásra ösztönzik s igy állandóan istenfélelemre és jámborságra figyelmeztetnek és buzditanak. Jó **könyveket** is irnak, ami szintén nem tetszik a vallás ellenségeinek; különösen imádságos, épületes és a vallás védelmére szolgáló könyveket szerkesztenek. Sok szerzetes kitünő **szónok.** A művészet, tudomány és a feltalálások meg felfedezések terén is nagy hirnevet szereztek maguknak. A szerzetesek voltak azok, akik a régi időkben **másolással** és nagy könyvtárak felállításával igen sok klasszikus munkát mentettek meg a pusztulástól az emberiség számára. Hogy a szerzetesek mennyire hasznos munkát végeztek a **tudomány** terén, azt ellenségeik és a másvallásuak is mindenkor elismeréssel hangoztatták. — Igaz, hogy az idők folyamán egyik-másik szerzetes az életével sok botrányt okozott. De tekintetbe kell venni, hogy mindenféle pályán akadnak hitvány, haszontalan emberek; hiszen még az apostolok sorában is volt egy Judás. És ha véletlenül hibát követ el valamelyik szerzetes, senkinek sincs joga arra, hogy emiatt a többi szerzeteseket elitélje; legkevésbbé pedig a világiaknak, akik ezerszerte rosszabbak náluk.

5. Az egyház ellenségei leginkább gyülölik és rágalmazzák a jezsuitákat.

A jezsuiták mindenkor erősen védték a katolikus hitet, különösen Luther támadásai ellen. Azért szálka a **protestánsok** szemében a jezsuita rend. Mivel a jezsuiták nagy tudományukkal, finom tapintatukkal, az emberekkel való éritkezésben szeretetreméltóságukkal nagyon kitüntek, mivel kitünő pedagógusoknak és **nevelőknek** és (mint Heinrich Hansjakob mondja) »a legszelidebb és legbölcsebb **gyóntatóknak**« bizonyultak, az uralkodók udvaraiban nagy befolyásra tettek szert, ami sok ellenséget szerzett nekik. Mivel ezek az ellenségek a **tudós,** tehát szellemileg nagy fölényben levő jezsuiták ellen szellemi harcot nem tudtak inditani, hazugsággal és rágalmazással dolgoztak a jezsuita rend ellen. Különösen álnoksággal és ravaszsággal vádolták meg őket (ugy, hogy az »alattomos« meg a »jezsuita« szavakat azonos jelentésüeknek tartották) és rájuk fogták azt az erkölcsi elvet, hogy »a cél szentesiti az eszközöket«. De ezt az állitást már biróilag is hazugság-

nak minősitették (L. Spirago: Plt. 1122.). Végül az államhatalmat is a védtelen jezsuiták ellen uszitották és a francia (Bourbon) udvarnak a sürgetésére az erélytelen és gyengeakaratu XIV. Kelemen pápa 1773-ban a jezsuita rendet eltörölte. (A pápa bevallotta: »coactus feci«, »kényszeritésre tettem«). VII. Pius pápa 1814-ben ezt a pápai rendelkezést érvényen kivül helyezte s a jezsuita-rendet ujból visszaállitotta. Azt mondják, hogy *Loyolai sz. Ignác*, a rend alapitója arra kérte a jó Istent, hogy a rend sohase legyen üldöztetések nélkül, hogy ezáltal a lanyhaságtól és elernyedéstől mindig mentve maradjon. Az üldözésnek kell a sónak lenni, ami azt a romlástól megóvja. Nem szabad figyelmen kivül hagyni, hogy felségsértésért vagy erkölcsi kihágásért még soha egyetlen jezsuitát sem itéltek el. A jezsuitákat csak azok szidják, akik közelről nem ismerik őket.

6. Hogy a szerzetesek tétlenkednek, azt csak azok állitják, akiknek halvány sejtelmük sincs arról, hogy mi a tevékenység.

Nem eszik azok tétlenül a kenyerüket (Péld. 31, 27.). *Victor Hugo* francia iró azt mondja: »Állandóan **imádkoznak** azokért, akik sohasem imádkoznak«. A kolostorokban az a jelszó: »Ora et labora« (Imádkozzál és dolgozzál). Azért azt látjuk, hogy a szerzetesek **ápolják a betegeket** (az irgalmasok, irgalmas nővérek, a kamillianusok az isteni szeretetről nevezett nővérek stb.), **oktatják** az ifjuságot (kegyesrendiek, jezsuiták, iskolatestvérek), **lelkipásztorkodással,** prédikálással, gyóntatással foglalkoznak (ferencrendiek, domonkosok, redemptoristák), **müvelik a földet** (trappisták, a középkorban a bencések, akik őserdőket irtottak ki s egész országrészeket tettek lakhatókká), ápolják a **tudományt, müvészetet, ipart** (bencések). Azok a szerzetesek is, akik elmélkedéssel foglalkoznak (szemlélődő életet élnek), értékes **irodalmi** munkásságukkal nagyban emelik a vallásosságot és az istenfélelmet; a bányászokhoz hasonlitanak, akik az érceket felszinre hozzák a rejtett mélységekből. Hiszen az emberi testben is vannak tagok, melyek semmit sem vagy csak nagyon keveset mozognak s annak dacára mégis nagyon értékesek, mint pl. a szem, mely egy üregbe van bezárva s fátyollal bevonva s a testnek mégis értékes szolgálatot tesz. Senkisem fogja azt kitépni azért, amiért rejtve fejti ki a tevékenységét. Sokan arra mutatnak rá, hogy a legtöbb szerzetes viruló egészségnek örvend; ebből arra következtetnek, hogy a szerzetesek csak jól élnek, de semmit sem dolgoznak. Ennek az egészségnek azonban a rendes életmód az oka. Ha a szerzetesek is kicsapongó életet folytatnának, mint sok világfi, épen olyan kiélt és tönkrement volna a külsejük, mint emezeké. Egyesek pedig állitólag azért ellenségei a szerzetesi intézménynek, mert ennek révén az emberinem szaporodása rövidséget szenved. Nem kétszinüség az, hogy azok, akik-

nek nincs kifogásuk a magzatelhajtás meg a fogamzás megakadályozása ellen, ami manapság annyira elharapózott, harcot inditanak a szerzetesek ellen a nemi megtartóztatás miatt?

7. Az az állitás, hogy a kolostorok vagyona »holtkezü« vagyon, éles ellentétben áll a szerzetesrendek kulturális tevékenységével.

A kolostorok kezdettől fogva **jó célokra** forditották azt a jövedelmet, amit munkájukkal szereztek; templomok, kórházak, árvaházak, iskolák, utak stb. épitésére. Ezt még a katolikus egyház ellenségei is gyakran elismerték. *Hydeman* angol szociálista azt mondja: »A katolikus egyház Angliában a jövedelmének több mint a felét a szegények javára forditotta. Tény az, hogy mig a katolikus egyház hatalmának és vagyonának a birtokában volt, a népnek nem kellett szükséget és nélkülözést szenvednie. Sok kolostornak ma is meglevő feljegyzései mutatják, hogy jövedelmük nagyrészét vándorlók elszállásolására, szegények táplálására és felruházására forditották. Ha figyelembe veszi az ember továbbá azt a tevékenységet, amit a földmivelés, épitészet terén és utak létesitésével — ami megbecsülhetetlen jótétemény volt abban az időben — fejtettek ki, akkor tisztán látja az ember, hogy a sokat gyalázott papok, szerzetesek és apácák mily nagy hasznára voltak az emberiségnek.« (»A szociálizmus történelmi alapjai«). *Oken*, német természetbuvár mondja: »Hol volnánk mi a mi kolostoraink nélkül? Félvad germánok volnánk még ma is«. Az irodalom és művészet ápolói is kezdettől fogva a kolostorok voltak; ezt mutatják nagy könyvtáraik is. Aki a nap bizonyos óráiban elmegy a kolostorok kapujához, az tapasztalni fogja, hogy ott mindennap ennivalót osztanak ki az éhezőknek. A kolostorok mindenkor kitüntek a szegények iránt tanusitott bőkezüségben.

8. Hogy tulságosan sok szerzetes van, az nem felel meg a valóságnak, mert pl. Európában 10.000 katholikusra 25 szerzetes jut.

10.000 katholikusra Olaszországban 16, Németországban 17, Svájcban 20, Irországban 25, Belgiumban 47, Algirban 55, az Egyesült Államokban 56, Ausztráliában 60, Angliában 70, Hollandiában 95 férfi és női szerzetes esik. A nem-katolikus országokban tehát a szerzetesrendek erősebben vannak képviselve, aminek az a magyarázata, hogy ezekben az országokban a missziós tevékenységen kivül a lelkipásztorkodást is nekik kell végezniök. Az egész világon körülbelül 100.000 férfiszerzetes és 450.000 apáca van; tehát az egész föld 300 millió katolikusára összesen 550.000 férfi és női szerzetes jut, tehát 10.000 katolikusra 18. Ennyi épen nem sok!

9. A szerzetesrendeknek és kongregációknak egyes államokból való kitiltása kigunyolása a sokat hangoztatott személyes szabadságnak.

Ha a szerzetesek az állam polgárainak terhére volnának, pl. kéregetéssel, lármával, zajjal stb., akkor volna értelme annak, hogy kolostorok alapitását eltiltsák; de hiszen a szerzetesek a világtól visszavonulva, csendben élnek, hogy a magányban az Isten dicsőitésének és a munkának szenteljék magukat. És hogy a magánéletüket hogyan rendezik be, ahhoz igazán senkinek semmi köze nincsen. Azoknak, akik a szerzetesi életet mindenáron megakadályozni iparkodnak, nincs joguk, hogy szabadságszeretőknek mondják magukat. Örömtanyáknak a felállitását, melyekben erkölcstelenséget üznek, megengedik, de a szerzetes-házakat, ahol istenfélő életet élnek, el akarják tüntetni a föld szinéről. Nem szégyene ez a mi korunknak, mely állitólag a szabadság és az emberi jogok korszaka? Nemrégen irta az »Echo de Paris« az 1924-ben hozott francia amnesztia-törvény kapcsán: »A törvény megengedi, hogy nők a prostitució gyakorlására közös életet folytassanak, de hogy ugyanezt imádkozás céljából tegyék, azt nem türi el. A törvény megengedi a tolvajoknak, katonaszökevényeknek, hogy hazajöhessenek, de kegyetlenül elüzi azokat az embereket, akik a hazaszeretetre és a kötelességteljesitésre oktatnak és jót cselekesznek. Ez ocsmányság!«

3. A nyolc boldogság.

Az Isten parancsait pontosan teljesitő emberek már a földön boldogok. Azért mondá Krisztus Urunk (Máté 5, 3—10.) *boldogoknak* a következőket:

1. Boldogok a **lelki szegények,** mert övék a mennyeknek országa.

Ezen szavak értelme egyes szentatyák szerint a következő: Boldogok, akik vagyonuk, dicsőségük, egészségük, tudományuk dacára elismerik *szegénységüket* Isten előtt. Ezek már e földön mennyei *békében* élnek, haláluk után pedig biztosan elérik az örök *üdvösséget.*

Lelki szegények tehát nem az ostobák, hanem az *alázatosak.* Lelki szegények azok, akik mintegy gyermekekké váltak. *Lelki gazdagok a kevélyek,* akik nagyon rátartók javaikra. A *gazdag* tehát *lelki szegény* is lehet: ha t. i. elismeri, hogy az ő gazdagságának Isten előtt nincsen értéke. Az ilyen gazdag hasonlit a gyógyszerészhez, akinél van ugyan méreg, de azért ő nincsen megmérgezve (Szal. sz. Fer.). A *szegény* is lehet *lelki gazdag:* ha t. i. egyik vagy másik tulajdonságára rátartó. — A lelki szegények már most a földön **mennyei békében** élnek. Ilyen értelemben mondta Krisztus Urunk: »Övék mennyeknek országa.« A lelki szegények a *hegyekhez* hasonlitanak, amelyek

kivül *kopaszok* és terméketlenek, *belül* azonban gazdag *aranyerekkel* teltek, tehát a termőföldet értékben messze felülmulják; embertársaik szemében ugyanis minden örömtől meg vannak fosztva, azonban teljesen vidámak és olyan lelki békességet élveznek, amilyenről a világ fiainak sejtelmük sincsen. A lelki szegények a *pálmafákhoz* hasonlitanak, amelyek alul *kopaszok*, de felül annál gyönyörübb lombkoronájuk van (Sz. Efr.). A lelki szegények haláluk után **örök üdvösséget** nyernek. A lelki szegényeké a *mennyország* épen ugy, mint ahogy a gyöngy azé, aki érette már 100 aranyat fizetett; a lelki szegények ugyanis minden földi dologról való lemondásukkal a mennyországért *minden javaikat feláldozták* (Rodr.).

Más szentatyák szerint lelki szegények azok, akik a vagyonhoz tulságosan nem ragaszkodnak; *ha van vagyonuk*, szivesen adnak a szükölködőknek; *ha pedig nincs*, nem nagyon törik magukat utána.

Ezek a lelki szegények is békességet élveznek a földön és örök boldogságra érdemesek a másvilágon.

2. Boldogok a **szelidek,** mert ők birják a földet.

Ezen szavak értelme a következő: Boldogok, akik lelkük nyugalmát az okozott sérelem dacára megőrzik (nem indulnak fel); mert uralkodnak embertársaikon (megnyerik az embertársaik *szivét)*, haláluk után pedig a *mennyországba* jutnak.

Lásd ezen szelidségről előbb a 382. oldalon.

3. Boldogok, akik **sirnak,** mert ők megvigasztaltatnak.

Ezen szavak értelme a következő: Boldogok, akik az életet komolyan fogják fel és a világ bűnös örömeiben nem kivánnak résztvenni; mert Isten *örömöt* fog számukra készitení, hogy fájdalmaikat elfelejtsék, haláluk után pedig örökkétartó örömökkel fogja őket megajándékozni.

Boldog sirók tehát nem azok, akik a *földi dolgok:* vagyon, egészség, élvezet nélkülözése miatt szomorkodnak. Az ilyen szomorkodás annak a jele, hogy az ember szive a földi dolgokhoz ragaszkodik. Ezen szomorkodás az embernek *semmit sem használ;* sőt *árt* az embernek épen ugy, mint a moly a ruhának és a féreg a fának (Péld. 25, 20.). Amint a molyoktól szétrágott ruha és a szúrágta fa nem használható többé, ugy a szomoruságtól összezuzott ember is minden tekintetben hasznavehetetlen (Rodr.). A szomoruság az a lélekre, ami a nagy hideg a testre.

A világ szomorusága halált szerez (II. Kor. 7, 10.). A komor kedélyhangulat ideje az ördögre a legalkalmasabb idő *megkisértésünkre* és megrontásunkra; épen ugy, mint az éjszaka a ragadozó állatoknak a legalkalmasabb idő a zsákmányolásra (Rodr.). Azért figyelmeztet a szentirás arra, hogy szivünk vidám legyen; mert »a szivnek vidámsága az embernek elfogyhatatlan szent kincse« (Sir. 30, 23.). — Csak a **szent szomoruság,** *azaz a világ bűnös élvezeteiről való önkéntes lemondás* kedves Isten előtt és az *vezet örömökre* és vigaszokra. *Az elkövetett bűn megbánása* is a bűnben lakó gyönyörüség elitélése. Azért a bűnbánat és vezeklés szintén részesül ebben az evangéliumi vigasztalásban. Mily nagy örömöt készitett az apa a tékozló fiu számára a szülői házban, miután a tékozló fiut előbb nagy szomoruság szállotta meg bűnei miatt! (Luk. 15.). A kereszten függő *gonosznál* nagy öröm következett a szomoruságra, midőn Krisztus Urunk megigérte neki a paradicsomot (Luk. 23.). Épen ugy *Mária Magdolnánál* is, midőn Krisztus Urunk megdicsérte szeretete miatt s megbocsátotta bűneit (Luk. 7.). Épen ugy *Dávidnál* is, aki nagy vezeklésében a töredelmi zsoltárt (50.-ik zsoltár) imádkozta s akinek Nátán próféta Isten megbizásából azonnal tudtára adta bűneinek bocsánatát (II. Kir. 12, 13.). A bűneink miatt való szomoruság *nem igazi szomoruság*, mert vele benső öröm van összekötve. A vezeklő mindenkor szomoru, azonban örvend szomoruságán (Szal. sz. Fer.). Szent Jeromos szerint: »Minden vezeklési könnyeimnek és minden sóhajtásomnak dacára némelykor annyira örvendek, hogy azt hiszem, miszerint az angyalok seregében élek.« — Szent szomoruság *a szenvedések türelmes elviselése is.* Ezen szomoruság is örömökre és vigaszokra vezet. Igy szomorkodott *Krisztus* Urunk az *Olajfák* hegyén, midőn közeledő halálát látta; csakhamar azután angyal jött az égből és megerősitette őt. Milyen boldog kimenetele volt a Jób, a Tóbiás szenvedéseinek! — Valahányszor Isten örömöt szerez számunkra, előbb szenvedést szokott reánk bocsátani és pedig azért, hogy Istennek adományait *alázattal* és nagyobb *hálával* fogadjuk. Isten egyszersmind az ő jóságában meg is akarja *nagyobbitani örömeinket.* »A szomoruság után ugyanis mindenkor kellemesebb az öröm épen ugy, mint ahogy a világosság kellemesebb a sötétség után, az egészség örvendetesebb a betegség után« (Sz. Bern.). — Az evangélium szellemében szomorkodók a **tulvilágon is megvigasztaltatnak.** »Letöröl Isten minden könnyhullatást az ő szemeikről és halál többé nem leszen, sem bánat, sem jajgatás, sem fájdalom« (Jel. 21, 4.). Akik könnyhullatással vetnek, örvendezéssel aratnak (Zsolt. 125, 5.). Rövid ideig tartó sirással örökkétartó örömöket szerzünk (Dam. sz. Pét.).

4. Boldogok, akik **éhezik és szomjuhozzák** *az* **igazságot,** mert ők megelégittetnek.

Ezen szavak értelme a következő: Boldogok, akik komolyan törekednek az *igazság* vagyis az *erkölcsi tökéletesség* után; mert bizonyosan célt érnek és a szentség a földön nagy megnyugvással, a mennyországban pedig kimondhatatlan boldogsággal tölti el őket.

Az erkölcsi tökéletességhez elsősorban az szükséges, hogy az ember **megismerje** az Istentől kinyilatkoztatott **igazságokat.** Aki erre komolyan törekszik, annak segitségére jön az Isten. *Kornéliusz*, az igazság után törekvő cezáriai pogány százados felvilágositásért imádkozott Istenhez. Az imádsággal böjtölést és alamizsnálkodást kapcsolt egybe; végre angyal utján Isten Péterhez küldötte, aki kioktatta (Ap. 10.). *Jusztinusz*, pogány bölcselő minden bölcseleti rendszert áttanulmányozott, csakhogy az igazságot megtalálja; végre a Tiberis partján az isteni Gondviselés egy aggastyánhoz vezette, aki a kereszténységre oktatta. *Stolberg*, protestáns grófi 7 évig kutatott az igaz vallás után és végre megtalálta azt (Meh. VI. 194.). — **A szentségre** komolyan **törekvő** ember mindenkor **eléri célját.** *Hofbauer* Kelemen, 21 éves péklegény Tasswitzból (Morvaország) mindenképen pap akart lenni; nagy akadályokkal szemben valóban elérte célját és szentségre jutott († 1820, Bécsben). Hasonlóan járt *Kolping* cipészlegény Kölnben, a katholikus legényegyletek későbbi megalapitója († 1865.). A vizgyógyászatával hiressé vált *Kneipp* wörishofeni plebános Bajorországban († 1897.) szintén rettenetes akadályokat volt kénytelen leküzdeni, hogy ellenállhatatlan vágya a papi állás után teljesedésbe menjen. De hiába ostromolt körülbelül 20 papot könyörgéseivel. Végre is 3 évig mint napszámos dolgozott s pénzt takaritott meg tanulásához, de a pénz a falu leégése alkalmával elpusztult. Aztán mint 22 éves takácslegény vándoruton dolgozott, mignem egy pap elvállalta tanitását. 14 évi küzdelem után végre elérte célját s 1852-ben pappá szentelték. Isten megjutalmazta igyekezetét, amennyiben kiváló lelkipásztorrá és a beteg emberiségnek nagy segitőjévé tette. A vizgyógyászatról szóló műve 10 év alatt több mint 50 nagy kiadást ért meg. — Akit az éhség vagy a szomjuság kinoz, az mindenét feláldozza annak lecsillapitására (igy áldozta fel Ezsau elsőszülötti jogát); hasonlóan tettek ezek az emberek is: *mindenüket feláldozták* (imádkoztak, böjtöltek, nem riadtak vissza a megvetéstől, stb.) lelkük éhségének lecsillapitására. Az Isten meg is jutalmazta áldozatukat, mert már itt a földön olyan megnyugvással töltötte el lelküket, amely minden kincsnél többet ér. — A másvilágon pedig örök **üdvösségre** számithatnak az igazság után vágyakozók.

5. Boldogok az **irgalmasok,** mert ők irgalmasságot nyernek.

E szavak értelme a következő: Boldogok, akik szükséget szenvedő embertársaikon *segítenek;* ugyanis bűneik *bocsánatát,* haláluk után pedig *irgalmas ítéletet* nyernek Istentől.

Lásd erről az irgalmasság cselekedeteinél.

6. Boldogok a **tiszta szivüek,** mert ők meglátják az Istent.

E szavak értelme a következő: Boldogok, akik szivüket bűnnel be nem szennyezik, hanem erényes életre vágynak; ugyanis most világosabban *ismerik* az Istent, haláluk után pedig szinről-szinre fogják őt *látni* (I. Kor. 13, 12.).

Aki kevély, fösvény, mértékletlen, főképen pedig aki parázna, stb., annak nincsen tiszta szive; szivében ugyanis mulandó dolgok vannak, mint tekintély, pénz, evés, testi élvezet, stb. Tiszta szivüek csupán azok, akik bűnről nem vádolhatják magukat (Ar. sz. Ján.). Miért *hatolt* szent János evangelista *olyan mélyen be a vallás szellemébe* (az istenség mélységébe)? Miért hatoltak bele a szentek mindannyian, ha mégannyira műveletlenek voltak is? A *test* szerint való ember ellenben nem fogja fel azt, ami az Isten Lelkéé (I. Kor. 2, 14.). A bölcseség nem megyen be a gonoszt akaró lélekbe és nem lakik a bűnök uralma alá vetett testben (Bölcs. 1, 4.). Az igazság nem mutatkozik meg a tisztátalan lelkeknek; a valóban tiszta szív előtt ellenben nem rejtheti el magát (Sz. Bern.). A tisztátalan lélek nem nyeri el a vallási tudomány ajándékát (Cassian). A *papirnak* tisztának kell lennie, ha irni akarunk reá; igy Isten is a Szentlélek által csak az érzéki vágyaktól ment lélekre tehet benyomásokat (Rodr.). A nap csak a tiszta vizbe világithat bele. Lásd a hitetlenségről szóló tant is.

7. Boldogok a **békességesek,** mert Isten fiainak hivatnak.

E szavak értelme a következő: Boldogok, akik a békesség kedvéért *áldozatot hoznak;* ugyanis már most *Isten* különös *oltalmának* örvendenek, haláluk után pedig a mennyországban áldozataikért jutalmat nyernek.

Lásd a békeszeretetről szóló tant a 384. oldalon.

8. Boldogok, akik **üldözést szenvednek** az igazságért, mert övék a mennyeknek országa.

E szavak értelme a következő: Boldogok, *akik* hitük miatt embertársaiktól üldözést kénytelenek szen-

vedni; ugyanis már most nagy *benső örömet* élveznek, haláluk után pedig az *üdvösség magas fokát* nyerik el.

Minő leirhatatlan *örömet* érzett *szent István* megkövezése alkalmával: az eget látta megnyilni és Jézust látta ott az ő dicsőségében (Ap. 7, 55.). Hasonló vigasza lehetett *szent Lőrinc-nek*, akit Rómában izzó rostélyon sütöttek meg († 258.); ugyanis kinjai között még tréfálkozott s a pogány helytartónak azt mondotta: »Az egyik oldalomon már meg vagyok sülve, fordittass meg tehát a másik oldalamra.« Szent Pál kijelentette: »Fölötte bővelkedem örömmel minden szorongattatásom mellett« (II. Kor. 7, 4.). Hogyan tudták volna a szent vértanuk a nagy kinokat olyan bámulatos egykedvüséggel elviselni, ha ama kinok nem lettek volna *mennyei édességgel elegyitve?* (Sz. Ág.). Nagy vigaszt nyujt az embernek, ha Jézus Krisztusért valamit szenvedhet (Ar. sz. Ján.). A Krisztus Urunkért üldözötteknek mondja ő maga: »A ti *jutalmatok bőséges a mennyekben*« (Máté 5, 12.). Az üldözések ama becses *drága fémek*, amelyek a mennyországban a szentek koronáját ékesitik (Hugo b.). Ha egykor Krisztus Urunkkal uralkodni akarsz, akkor szenvedj itt Krisztus Urunkkal (Cez. Özséb.). Istenért szenvedni a *legnagyobb dicsőség* a világon. A vértanukról lásd az I. részt.

A nyolc boldogság sorrendje mutatja, hogy a mennyország után való törekvésben **3 fokozat** van: 1. Minden *bűnös dolog* ellen *küzdenünk* kell: szivünk tisztaságával, békességgel és a szenvedések elviselésével. — *A mennyország igéretével* kezdődik a boldogságok felsorolása s azzal végződik be. Ez azt jelenti, hogy az erények földi jutalma csak a mennyország előize. Mivel ezen *örök jutalomra való tekintet* ösztönözte a szenteket erényes életre, azért az egyház *mindenszentek ünnepén* a 8 boldogságról szóló evangéliumot olvastatja föl.

A *világ* fiai *eszteleneknek* tartják azokat, akiket Krisztus Urunk boldogoknak *magasztal.*

A világ fiainak más elveik vannak: 1. Legnagyobb boldogság a gazdagság, legnagyobb nyomoruság a szegénység. Az ember fitogtassa birtokát, hogy a világ nagynak nézze. 2. Semmiféle megbántást ne türjünk el. 3. Boldog, aki ment a gondoktól és aggodalmaktól. 4. Törekednünk kell valamit összeszerezni. 5. Csak ugy elégülünk meg, ha jóllakunk. 6. Addig kell élvezni a világot, amig lehetséges. 7. Toroljuk meg a jogtalanságokat. 8. Boldog az, aki szenvedni nem kénytelen. — Jogosan mondhatta szent Pál: »*E világ bölcsesége bolondság az Isten előtt* (I. Kor. 3, 19.).

O. A. M. D. G.

TARTALOMJEGYZÉK.

A parancsok — — — — — — 3

1. Milyparancsokat (törvényeket) adott nekünk Isten — 3
2. A lelkiismeret — — — — — 6
3. A szeretet két parancsa — — — — 9
4. Az Isten szeretetének parancsa — — — 11
5. Az Isten szeretetének ellentéte: A világ szeretete — 20
6. A felebaráti szeretet parancsa — — — 22
7. A felebaráti szeretet hiánya — — — 26
8. A baráti szeretet — — — — — 30
9. Az ellenség szeretete — — — — 33
10. Felekezeti türelem — — — — — 36
11. Nemzetiségi kérdés és kereszténység — — 39
12. Vallás és politika — — — — — 44
13. Az önszeretet — — — — — 49
14. Az Isten tiz parancsa — — — — 51

Az Isten I. parancsa — — — — — 54

1. Az Isten imádása — — — — — 55
2. A bálványimádás — — — — — 61
3. A félbálványozás — — — — — 62

Spiritizmus, jósdák, hipnotizmus — — 66

Jósdák — — — — — — 70
Hipnotizmus — — — — — 75

4. A szentek tisztelete — — — — — 76
5. Az Isten Anyjának kiváló tisztelete — — — 82
6. A szentképek tisztelete — — — — 92
7. A szent ereklyék tisztelete — — — — 95
8. Istennek rendkivüli tisztelete — — — 98
   1. Az eskü — — — — — 98
   2. A fogadalom — — — — — 102

Az Isten II. parancsa — — — — 106

Az Isten III. parancsa — — — — 115

1. A vasárnap megszentelése — — — — 115
   A vasárnap megszegése — — — — 120
2. A munkára vonatkozó parancs — — — 124
3. A kereszténynek szórakozásai — — — 129
   Pályaválasztás — — — — — 131

Az egyház öt parancsa — — — — 138

Az egyház I. parancsa: Az ünnepek megszentelése — 140
Az egyházi év — — — — — — 142
Az egyház II. parancsa: A szentmise hallgatása — 145
Az egyház III. parancsa: A bőjt parancsa — — 145
Harc az alkohol ellen — — — — — 154
Az egyház IV. parancsa: A húsvéti szent gyónás és szent áldozás — — — — — 158
Az egyház V. parancsa: A tiltott napok — — 160

Az Isten IV. parancsa — — — — 161
1. Kötelességek a szülők iránt — — — — 161
Az Isten IV. parancsának megszegése — — 166
2. Kötelességeink az előljáróság iránt — — — 168
3. Az előljárók kötelességei — — — — 174

Az Isten V. parancsa — — — — 178
1. Az élet értéke — — — — — 178
2. Saját életünkre vonatkozó kötelességeink — — 179
3. Felebarátunk életére vonatkozó kötelességeink — 184
Okok, melyek a saját és felebarátunk életének megrontásától visszatartanak — — — 192
4. A fakadó élet elpusztitása — — — — 194
5. Az állatokkal való bánásmód — — — 203

Az Isten VI. parancsa — — — — 207

Az Isten VII. parancsa — — — — 211
I. A birtokjog — — — — — 211
II. Az Isten hetedik parancsának megszegése — — 214
III. A kártérítés — — — — — 217
IV. A 7.-ik parancs megszegésétől visszatartó okok — 219

Az Isten VIII. parancsa — — — — 221
1. A becsületsértésre vonatkozó tilalom — — 221
A mások becsületének megsértésétől visszatartó okok 229
2. Az álnokság tilalma — — — — — 232
Az álnokságtól visszarettentő okok — — 234
3. Eszközök a nyelv megfékezésére — — — 239

Az Isten IX. parancsa — — — — 241
A nő helyzete a társadalomban — — — 241

Az Isten X. parancsa — — — — 250
A vallásellenes szociálizmus — — — — 250
A keresztény a szegénységben — — — 258

Az irgalmasság cselekedetei — — — 262
I. A földi javak értéke és felhasználása — — 262
II. Az irgalmasság cselekedeteit gyakorolni kötelességünk 264
III. Az irgalmasság legfontosabb cselekedetei — — 266
IV. Az irgalmassági cselekedetek gyakorlásának módja — 275
V. Az irgalmasság gyakorlásának haszna — — 273
A hála kötelessége — — — — 282

A keresztény életszentség — — — 286
1. A jócselekedetek — — — — — — 286
2. Az erény — — — — — — 295
3. A bűn — — — — — — 309
I. A bűn lényege — — — — 309
II. A bűnnek keletkezése és fejlődése — — 313
III. A bűnök fajai — — — — 317
IV. A bűnök nagysága — — — — 319
V. A halálos bűn büntetése — — — 327
4. A gonoszság — — — — — — 333
5. A kisértés — — — — — — 339
6. A bünrevivő alkalom — — — — 345
A keresztény sajtó támogatása — — — 352
A divat — — — — — 357

A hét főerény és a hét főbűn — — — 366
1. Az alázatosság — — — — — 366
Az alázatosság ellentéte: A kevélység — — 371
2. Az engedelmesség — — — — — 374
Az engedetlenség — — — — 378
3. A türelem, szelidség, békeszeretet — — — 379
A) A türelem — — — — — 379
B) A szelidség — — — — — 383
C) A békeszeretet — — — — 384
A szelidség ellentéte: A harag — — — 386
4. Az adakozás — — — — — 389
Az adakozás ellentéte: A fösvénység (kapzsiság) — 390
5. Evésben és ivásban való mértékletesség — — 393
Mértéktelenség az evésben és ivásban — — 395
6. A tisztaság — — — — — 397
A tisztátalanság — — — — — 402
7. A jóban való buzgóság — — — — 405
A buzgóság ellentéte: A jóban való restség — 407

A keresztény tökéletesség, vagyis szentség — 408
1. A tökéletesség általános eszközei — — — 413
2. A tökéletesség különös eszközei — — — 420
A papi nőtlenség — — — — 424
A szerzetersendek — — — — 432
3. A nyolc boldogság — — — — — 437

A fontosabb rövidítések magyarázata.

Abr. a S. Cl. = Ábrahám a Sancta Clara
Al. sz. Cir. = Alexándriai szent Cirill
Aquin. sz. Tam. = Aquinói szent Tamás
Ar. sz. János = Aranyszáju szent János
XIV. Ben. = XIV. Benedek
Cez. Özséb = Cezáriai Özséb
Congr. Conc. — Congregatio Concilii (Zsinati Bizottság)
Corn. a L. = Cornelius a Lapide
Dam. sz. János = Damaszkuszi szent János
Dam. sz. Pét. = Damiani szent Péter
Deh. = Deharbe
E. T. v. Egyh. Tk. = Egyházi Törvénykönyv
Ferr. sz. Vince = Ferrerei szent Vince
Gran. Lajos = Granadai Lajos
Hugo b. = Hugo biboros
J. sz. Lőrinc = Jusztiniáni szent Lőrinc
Kart. Dénes = Karthagói Dénes
Kemp. Tam. = Kempis Tamás
Kr. sz. Péter = Krizologus (Aranyszavu) szent Péter
Lat. M. = Lataste Mária
Lomb. Péter = Lombárdiai Péter (Petrus Lombardus)
Lor. lit. = Loretoi litánia
Loy. sz. Ignác = Loyolai szent Ignác
Montf. sz. Klára = Montefeltrói szent Klára
Meh. = Mehler, iró
Naz. sz. Gerg. = Naziánzi szent Gergely
N. sz. Gerg. = Nagy szent Gergely

N. sz. Leo	= Nagy szent Leo
Niss. Did.	= Nissai Didimus
Osztr. püsp.	= Osztrák püspöki kar
Pád. sz. Antal	= Páduai szent Antal
P. sz. Vince	= Páli szent Vince
Rem. sz. Ant.	= Remete szent Antal
Rodr.	= Rodriguez
Róm kat.	= Római katekizmus
Scar.	= Scaramelli
Spir. Plt.	= Spirago Példatár
Stolz Alb.	= Stolz Albán
Szal. sz. Fer.	= Szalézi szent Ferenc
Sz. Alf.	= Szent Alfonz
Sz. Ambr.	= Szent Ambrus
Sz. Anz.	= Szent Anzelm
Sz. Ág.	= Szent Ágoston
Sz. Bern.	= Szent Bernát
Sz. Bonav.	= Szent Bonaventura
Sz. Brig.	= Szent Brigitta
Sz. Cipr.	= Szent Ciprián
Sz. Epif.	= Szent Epifanius
Sz. Efr.	= Szent Efrém
Sz. Fulg.	= Szent Fulgentius
Sz. Germ.	= Szent Germanus
Sz. Hilár.	= Szent Hilarius
Sz. Jer.	= Szent Jeromos
Sz. Ildef.	= Szent Ildefonz
Sz. Izid.	= Szent Izidor
Sz. Klim.	= Klimakus szent János
Sz. Rup.	= Szent Rupertus
Sz. Ter.	= Szent Teréz
Sz. Vaz.	= Szent Vazul (Bazil)
Tert.	= Tertullián
Trid.	= Trienti zsinat
Wen.	= Wenninger, hithirdető

Lényegesebb sajtóhibák.

12.	oldal	alulról	8.	sor	Vav. helyett	*Vaz.*
31.	„	„	13.	„	szerencsétlenségedben helyett	*szerencsédben*
114,	„	„	1.	„	isten „	*Isten*
116.	„	felülről	22.	„	jező ivé „	*jelzőivé*
205.	„	„	25.	„	pusztitana „	*pusztitanak*
251.	„	„	3.	„	1971. „	*1871.*
253.	„	„	14.	„	tudásokat „	*tudósokat*
304.	„	„	5.	„	Ep. „	*Sp.*
417.	„	„	26.	„	arf. „	*art.*
348.	„	„	9.	„	avló „	*való*
364.	„	„	2.	„	XII. Leo „	*XIII. Leo*

További elérhető kiadványaink:

- Franz Spirago: Példatár (1927)
- Római Katolikus Katekizmus (1890)
- Goffine Lénárt Katholikus oktató- és épületes könyve (1928)
- Goffine Lénárt: Módszer a lélekben történő szentmisehallgatásra
- Túrmezei Ferenc: Jöjj Szentlélek Úristen! (1940)
- Blaskó Mária: Isten kertje (1941)
- Blaskó Mária: Jaj de szép! (1929)
- Jámbor László S. J.: Levelek húgomhoz (1941)
- Dr. Tóth Tihamér: A tiszta férfiúság (1935)
- Dr. Tóth Tihamér: Dohányzol? (1936)
- Dr. Tóth Tihamér: Ne igyál! (1936)
- Dr. Tóth Tihamér: A művelt ifjú (1936)
- Dr. Tóth Tihamér: A jellemes ifjú (1936)
- Dr. Tóth Tihamér: A vallásos ifjú (1936)
- Dr. Tóth Tihamér: Krisztus és az ifjú (1936)
- Finn Ferenc SJ: Tom Playfair (1928)
- Finn Ferenc SJ: Wynn Percy (1941)
- Finn Ferenc SJ: Harry Dee (1942)
- Liguori Szent Alfonz: Az üdvösség útja (1896)
- Egger Ágoston: A keresztény apa (1904)
- Egger Ágoston: A keresztény anya (1904)
- IX. Piusz pápa „Quanta cura” kezdetű körlevele (1864. december 8.)
- XIII. Leó pápa „Libertas præstantissimum donum” kezdetű körlevele (1888. június 20.)
- XIII. Leó pápa „Satis cognitum” kezdetű körlevele (1896. június 29.)

- X. Piusz pápa „Pascendi dominici gregis” kezdetű enciklikája (1907. szeptember 8.)
- XI. Piusz pápa „Mortalium animos” kezdetű apostoli körlevele (1928. január 6.)
- XI. Piusz pápa „Divini illius magistri” kezdetű apostoli körlevele (1929. december 31.)
- XI. Piusz pápa „Vigilanti cura” kezdetű apostoli körlevele (1936. június 29.)
- XII. Piusz pápa „Humani generis” kezdetű apostoli körlevele (1950. augusztus 12.)
- Anthony Cekada: Új mise vagy hagyományos mise?
- Donald J. Sanborn: Tájkép zsinat után
- Donald J. Sanborn: A vallások átalakítása
- Donald J. Sanborn: Ellenállás és fogyatkozhatatlanság – avagy Hol az Egyház?
- Alfredo Ottaviani bíboros · Antonio Bacci bíboros · Római teológusok egy csoportja: Az Ottaviani Intervenció
- Anthony Cekada: Hagyományhű katolikusok, tévedhetetlenség és a pápa
- Donald J. Sanborn: Miért nincs helye katolikusoknak a Novus Ordóban?

Előkészületben:

- Finn Ferenc SJ: Lightfoot Kolozs (1942)
- Finn Ferenc SJ: Fülöp (1932)
- Finn Ferenc SJ: Merton Ada (1899)
- Anthony Cekada: Mi a baj a modern mise imádságaival?

... és sok egyéb is.

https://kapisztrankiado.hu